226 Palatii Monarchia Occidentalis aquila inter lilia sub qua Franc. Caesar a Carolo Magno ad Corradum Imp. Occident. X Elogiis hieroglyphiciis, numismatib, insign. symbolis exarantur Venet 1761 fol. » 50 —

—— Aquila Franca sub qua Franc. Imp. a Corrado II. ad Lotharium 4 Occid. Imp. XX Elogiis ec: ut supra »

—— Aquila Vaga sub qua ab Hollando ad Lutzelburgium Occid. Imp. XXXIX. Elogii sut supra »

—— Aquila Sveva sub qua Imp. Iv. a Corrado III ad Corrad. IV Occ. Imp. XV. Elog. ut supra »

—— Aquila Saxoniea sub qna Im. Sax. Henrico auc. ad Henricum Sanct. Occid. Imp. XV. Elog. ut supri. »

—— Aquila Austrlaca sub qua Imp. Austriaco ab Alberto II. ad Ferd. IV. Occid. Imp. I. fol. vol. 6. »

—— Collezione di opere molto stimata e corredata di belle incisioni. molto rara. » 50 —

B.Thiboust Scul.

AQVILA SAXONICA,

SVB QVA

IMPERATORES SAXONES

AB HENRICO AVCVPE, Vsque ad HENRICVM SANCTVM

OCCIDENTIS IMPERATOREM XV.

ELOGIIS, HIEROGLYPHICIS, NVMISMATIBVS, INSIGNIBVS, SYMBOLIS, IMAGINIBVS ANTIQVIS

Ad viuum exhibentur exculpti, & longa historiarum serie exarati.

Vt nihil relictum sit, quod prisci, vel hodierni habeant annales;

Sed diplomata, leges, indulta, genealogiæ, donationes, priuilegia offeruntur congesta.

Accedit cuique Cæsarum tractatus Sacrolegalis, & Historicopoliticus, Historicis, Concionatoribus, I. Consultis, atquè expolitæ eruditionis studiosis perutilis, & necessarius.

AVCTORE

IOANNE PALATIO

I. V. D. in Veneto Gymnasio Professore Publico, &c.

VENETIIS, *Apud Io: Iacobum Herz.* M. DC. LXXIII.

SVPERIORVM PERMISSV, ET PRIVILEGIO.

LVDOVICO XIV.

FRANCIÆ, ET NAVARRÆ

REGI.

A Sereniſſimo DELPHINO, ad Auguſtiſſimum PATREM, Regem ſemper adorandum aſcendo. Inuerſum ordinem obijcienti occurro. Si Dei eſt, in filio honorare parentem, ne accuſer, ſi in Sereniſſimo DELPHINO Tuam veneror Maieſtatem. Humanæ fœlicitatis, reuoluto in Orbe, affero hieroglyphicum. AQVILAM INTER LILIA habuit filius, AQVILAM INTER SAXA habeat pater: Sic diſcernitur ætas. Duobus ferè ſæculis cum redolerent lilia, requieſcere indè Orbis pila non habens, ne rotaret, ſaxa natura ſuppoſuit. Diù tamen in ſaxeo vnaclinterio recumbere haud potens, in lapide, quamuis ſanctificato, Othonianam dereliquit progeniem. Vno durauit ſæculo lapidaria moles, & ſanctitatis columna nequijt eam fulcire ruentem. Odoratus inter lilia Dominus odorem ſuauitatis, mauult lilium habitare inter ſpinas, quàm inter lapides etiam pretioſos. Qui petra enim dicitur non inter lapides paſcitur, ſed inter lilia. Hæc illa arbor, quæ per vniuerſam terram ramos expandit. Sub hac Leones Hiſpani, Britanni, Aquilæ Imperiales vnà canunt. *Deus nobis hæc otia fecit*. Quis iſte Deus? ſi Dij, omnes terrarum Principes? *qui ſtans in Synagoga Deorum*. hoc eſt *Regum*, Deos dijudicat. Dijudicaſti tu Carolorum, & Henricorum germen Deos terræ, cum capita Draconum confregiſti in aquis. Nec Leonum obſtitère phalanges, quin Lunæ ſpatio Gallicum Iubar iter perageret. Ad aquam Contradictionis trahentes vexilla tua in freno, & chamo maxillas eorum conſtrinxiſti, ne ſibi blandirentur Battauica maria eſſe illa paſcua, vbi graſſantur Leones. Oh hominum cœcitas, & vana fiducia, Regem plauditis *à Deo datum*, & poſtea tumidi manum extenditis *in Christum Domini?* Cœleſtis vos pandite arcana miſſionis? Vos, qui habitatis *in introitu maris*, *negotiationi populorum ad inſulas multas*. Quomodo habitatis *in adiutorio* Altiſſimi, ſi in protectione *Dei* non commoramini? *Vnus eſt* Altiſſimus *Creator Omnipotens*, *&* *Rex potens*, *& metuendus nimis*. Oh Babylon magna, ubi catenata religio, nec pretio poteſt redimere lacrymas: & nemo uindicat? Vindicaſti tu Ludouice, & ſanctos à barbarico manumiſſos iugo, tua penè dicerem mancipia, ni Archangelus Michael Francorum duceret cohortes. Spiritus vobis Paracletus præeſt, ne inter homines, & cœlites gliſceret de primatu contentio, & viſus quondàm flagrare inter flammas amoris, modò ardet in

vin-

uindictam. Si libertorum est liberatori aperire caput in gratitudinis testimonium, quot animæ manumissæ? quot templa restituta? quot Præsules redempti? quot sancti sanctificati? te uictore triumphant? Vna pro cunctis Romana resonet sedes, quæ omni penè sæculo, uel tyrannis sæuientibus, uel mugientibus Hæresiarchis, uel superbientibus pseudo-Papis non nisi inter Lilia requiem inuenit. Triumphi ipsa portam aperiat, sic inscripto fastigio

LVDOVICO XIV. Gallorum Regi,
Batauorum Apostolo,
Catholicæ Fidei Liberatori,
Sanctorum Vindici,
Orbis Christianus aperuit.

O Rex uerè Sanctus, uerè Benedictus, Rex, cui coniurati ueniunt in prælia Sancti. Quis dubitat in die Petri, quum Traiecti uictor Ludouicus quatiebat inferorum mœnia, armatum non descendisse clauigerum? Superis cede triumphum Ludouice. Satis sit triumphasse de sanctis, priusquam Sancti triumpharent de homine. Hæc Belli summa, militem conscribere, in quem portæ inferi non præualerent: & cum hostes superbirent in mari, tecum pugnaret, cui mare obediunt, & uenti. Admirantur homines fatigatum Solem defecisse in uia, nec tua comitatum facinora non nisi alterna quiete tuos ualuisse inuisere triumphos: Te uerò Angelum Domini inter uigilias noctis cum uincta teneretur Religio exoluisse catenas. Sed historiarum monumenta reuoluant; ibi te Redemptoris agnoscent militem, & supremi Consilij Legatum natum, ut Orbem protegas redemptum. Magnos Carolum, & Henricum, Saxonum illum, Hungarorũ istum si Apostolos dixere, quia Idòla conflarunt in cruces: Quis te Batauorum negabit Apostolum? cui post octoginta annos, *& in potentatibus octoginta anni* tot dispersas Christianorum miriades uindicare, dedere Fata; & quos Christus redemit Deo, tu redimere Christo. Quis similis tui in fortibus Domine? Quis similis tui? Expande Cœlum interiora tua, aperi illius Amphitheatri ualuas, ut & mortales exultent inter melos, quos Ludouico canis. Mortalium fateor non esse Ludouici exarare triumphos, sed tantæ molis elogium cœlitum non dabit lassata manus, ni mortales associent in subsidium. Dum itaq; Spiritus respirant superni, extraneo indulgeas tuas concinere laudes, & infidelium omnium tibi præludere triumphos, ut te uictore, & semper Augusto congaudeat unum ouile, & unus Pastor.

Humilim. Deuotiss. & ad pedes Prostratissimus Seruus

Ioannes Palatius.

ERVDITO LECTORI.

Vperbirem (Eruditissime Lector) si Fortunæ esset merita pandere. Monarchiæ Occidentalis Tomus Primus *cadente Sal. An. 1672. expositus, nundinas fatigare destitit, An. 1673. nec tædet exarasse typographum. Sperare an liceat, vel pœnitere oporteat, angit animus veri, non lucri cupidus. En poculum propino secundum. Si delibaueris, non tam gratitudinis pignus erit, quàm imperium, vt quantocius in secula properemus sequentia.*

Carolingiorum vidimus Fata; & à 751. Sal. Anno in 919. contexti annales in Carolingiæ stirpis expirarunt occasu, vt alternis corruptionis vicibus per Othonianos resurgerent, & solidiori petra in Saxonibus reædificarentur iam lapsi. Porrò circumuenti cadunt; & nè humanitas de brachio forti, & manu sibi blandiretur potenti, Othoniana licet, expirat in quinto, & lapidibus deformata pretiosis, breuiori viuit vita inter marmora, & lapides, quàm inter flores, ac Lilia, vt florum caducitate, montium libretur durities, atque æternitas temporum; quibus non est diuturna Liliorum ætas diurna. Cadet in Sancto, ne ipsa sanctitas præsumeret regna firmare periodica. Vel naturam pœnituit Caroli succidisse stirpem, vnde nec Sancto saturari potuerit externo. Quinque ex Magni VVitiKindi progenie offerunt Saxonia, & Bauaria, Cæsares; & ne fecundum in petrosa semen volucres Cœli comederent, excubauit Henricus, inde cognominatus Auceps, quia venientem Aquilam suis interciperet cassibus. Quid vltra poterant geminare saxa? Otho post Otho regnauit Tertius Otho. *Aruit in Sancto, vt ibi deficerent Saxa, vnde incœperant Lilia. Sanctus Carolus, Sanctus Henricus, sed ille perdidit orbem, cum eius posteritas sanctitatem amisit. Iste cum acquisita pietate regnum spreuit. Hac pergustata Genus Humanum à gente imperium traduxit in gentem, vt similem quæreret, sed non inuènit. M. Caroli quùm declinauit genesis, super Saxones reclinauit imperium, & in petra quieuit, vsque dum viueret Sanctitas. Polluta cum suspicarentur Saxa, experiri noluit, quid posset Henrici I. progenies.*

Primi itaque voluminis retenta methodo, quinque percurram Imperatorum ætates; in quibus exuberabit antiquitas, nouitas non deficiet. Imperatorum gesta contemporaneus exhibebit historicus, & quoad cimeliarchos spectat, statuas, sigilla, sepulcra, imagines, symbola, numismata; monetas incidet caleographus, historicus exarabit. Punctum an tulerim? videris. Miscui ego vtile dulci.

Cuiusque Herois, si nomen incidat, effigiem habebis, quam ex sigillis, monumentis, statuis, picturis, libris, & aliquando (quod rarò) ex historia describere sedulò elaboraui, non sine magno labore, vigilijs, & argenti iactura, quam priuato homini imparem non negabis. Vnde verò tanta moliri potuerim, & vota sperare propitia? constantia, & animi fortitudo respondet. In magnis voluisse sat est. *Faxit porrò Deus, faue lector benigne, ne illudere possint dicentes* Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consumare. *Hominem cum Deus fecerit ad imaginem & similitudinem suam, in hoc similitudo consistit, vt quemadmodum ex nihilo cuncta condidit, eius æmulemur imperium. Ad quid enim dicere,* Vos Dij terræ estis, & Dij excelsi omnes? *Cum omnes resonat, non ad Principes tantùm sermo dirigitur, sed homines* omnes: *Quorum si futura præuidère, vel conscientijs dominari non est, quale superest diuinitatis signum? Lumen illud litterarium, quod ex tenebrarum Chaos ignota educendo, & lucem à tenebris separando, iure Creatio dicitur; quum intellectui possibili intellectus agens non ex materiæ deducendo potentia, sed ex nihilo etiam super rerum ordinem formando verbum, facturam exponit. Hæc cum antea non esset, creatam dices, ni aduersùs Aristotelem cum Platone dicas* Scire nostrum est Reminisci. *Reminiscor oppidò, vt participatam cognitionem nostram desuper à Verbo descendere in verbum: sed participantis gloriæ non officit Creatoris imperium, quin mortales rerum dicantur Inuentores. Agit ille imperando, nos imperamus agendo. Maligni serpentis est opera ludificari superna: Cuius versutiam humana conduxit inuidia, vt damnaret in homine, quod laudare debet in Deo. Laboris nostri si phænomena turgeant (præter hæc enim, quid certi gloriatur mortalitas?) quia sine Deo factum est nihil, liberè increpa, sed in doctrina. Lux aliqualis si fulgeat, nè reformides, nec veluti vespertilio fugias.* Omne enim donum perfectum, desursum est. *Ex vngue vidisti Leonem. In eum si quid habeas, buccina, resona: cum mortuis, vel dormientibus congredi Leo dedignatur. Prouocatus, exultabo, vt gigas ad currendam viam. Obijcienti interceptam Leonis similitudinem, respondeo, cum Leonis prius sit cadere, quàm ex arena profugere; Veritatis obstat Religio peruicacium insequi phalangem. Receptui canam, quoties fidei, vel melioris frugis spes apparebit.*

INDEX

INDEX TITVLORVM

LIBRI XI.

Numiſmata, Symbola, Hieroglyphica, Heroum Effigies, quæ ſparſim habentur in his XI. XII. XIII. XIV. Libris.

Omnia ſunt 70.

INDEX RERVM,

Quæ in Libro XI. XII. XIII. XIV. continentur.

P. Notat Paginam. N. Numerum marginalem.

* Feu-

INDEX RERVM.

Lan-

FINIS.

MONARCHIÆ OCCIDENTALIS LIBER VNDECIMVS.

CAPVT PRIMVM.

HENRICVS AVCEPS EX SAXONIBVS PRIMVS OCCIDENTIS IMPERATOR XI.

1 *Regna omnia figurantur periodica in Atlante senio confecto. 7.*
2 *Hieroglyphici explicatio.*
3 *P. Francisci Macedo Carmina.*
4 *Henrici Hieroglyphicum.*
5 *Auceps cur diceretur Henricus? 7 Coronari recusat.*
6 *Carolinæ stirpis defectio quando?*
7 *Otto Dux Saxoniæ oblatum respuit Imperium.*
8 *Monialē ducit in vxorem: ipsam dimittit.*
9 *Arnulphum Bauarum verbis vincit.*
10 *Burchardum Sueuum vincit.*
11 *A Carolo Francorum Rege Lotharingiā, & munera exigit.*
12 *Hungarorum Ducum captiuitate, Hungaros eludit; vincit.*
13 *Vvandalos vincit. Brandeburgum expugnat: super glaciem castrametatur.*
14 *Trucidat 120. mille Vvandalos.*
15 *Nationes ab Henrico deuictæ.*
16 *Cane scabioso Hungaros donat.*
17 *In Hungaros quomodò pugnam exorditur.*
18 *De tollenda Simonia, & blasphemia votum facit.*
19 *Hungarorum tributa pauperibus donat.*
20 *Ludos equestres instituit.*
21 *Episcopos à Vvandalis iure cęsos pronunciat.*
22 *Ottonem filium designat successorem.*
23 *Eius mors.*
24 *Henrici Aucupis moneta aurea.*
25 *Micylli antiqua carmina prò Henrico.*

I.
TLAS senio confectus in Alcidis succollantis humeris, Orbis machinam deponens, Carolinæ stirpis est hieroglyphicum; quæ
II. in Conrado Occidentis Imperatore X. termino circumscripta fatali; Henrico Aucupi Saxoni gloriam vnà & imperium libens obtulit, vt sui voluntate videretur de Necessitate triumphare. Henrici Imaginem in Alcide intuere, & iure; cum Orbis pilam vel proiectam solus suscipere potuerit, vel fulcire ruentem; vt inde habeas non æterna, sed periodica regna.

ALLVSIO AD HIEROGLIPHYCVM.

Vltimus à Caroli Conradus sanguine Magni
Occidui molem sustinet Imperij.
III. *Aspice, vt Atlantis Cœlum qui temperat instar*
Herculeam fessus, pondere quærit opem
Repperit Henricum, qui nomine dicitur Auceps,
Herculis vt possit more subire vices.
Suscipit hoc pondus Germano e stipite primus,
Et capit auspicijs regia iura nouis.
Aucupium Henricus fœlix exercuit, Auceps
Quando Gallorum regia Sceptra tulit.

P. Franc. à S. Augustino Macedo.

HENRICVS I. AVCEPS[a]
OCCIDENTIS IMPERATOR XI.

E L O G I V M.

Epidromides, casses, amites reponite venatores.
Sal. an. 919. Fallit non fallitur AQVILA ROMANA.
Cum marcesceret inter LILIA
Super montana euolauit ferax
Vt Imperatoris letho, imperij erigeret libertatem:
Et iuxta Solem
Legitimum successorem probaret vicinior.
Sic quæ Atlantem presserat, fatigatura Alcidem,
Altiora conscendit saxa,
Ne inclinaret, sed reclinaret imperium.
Soli [b] tunc Saxones,
Qui possent sine gradibus
Caroli Magni attingere Maiestatem.
Orbem Terrarum cum Deus & homo luderent,
Ne homo illuderet Deo
Imperio quod [c] OTTO Henrici pater respuerat,
Filij captauit retibus.
Nunc scio quàm Magnus fuerit Henricus.
Ludendo potuit
Quod OTTO (licet Maximus) tentare non ausus.
Spernere credebatur coronam [d] ab Antistite oblatam.
Sed callidè respuit,
Vt pietate sibi Numina centuriaret.
Sic Aquilam Saxo catenauit volantem:
Et lapidibus obruta agnouit,
ignora-uerat. Quod inter Lilia ignouerat
Cuncta creata mori.
Æmula naturæ Fortuna
Corrumpit, & generat.
Veritus ne sibi darentur quæ Cæsaris,
Quia Sponsam [e] Dei, retinèret,
Adulteram prò Vxore dimisit.
Imperium exorsus à verbo
Ipse dixit, & facta sunt.
Mandauit, nec creata sunt
Qui facere & creare potest
HENRICVM potuit Cæsarem non Deum facere.
Fallor: solus Deus poterat
920. *Arnulphum* [f] *malum*, reddere bonum.
Et Burchardum Regis [g] Burgundi Socerum adiurare,
Ne Regni causa peierarent.
Cesserunt arma togæ;
Imperatoriam Maiestatem armatam literis
Decorauit armis.

V.
[a] *Quia per totā vitā aucupio de ectaretur: & tunc, cum ab Eberhardo Cōradi fratre illi oblata fuere insignia Imperij; AVCEPS dicitur.*

VI.
[b] *Extincta Caroli M. stirpe, licet multi ad successionem contenderent; omniū optimus visus est Henricus Saxo.*

VII.
[c] *Post mortem Arnulphi proceres Germaniæ elegerunt Ottonem Saxoniæ Ducem, Henrici Patrem; sed Imperium recusauit propter senectutem.*
[d] *Noluit ab Episcopo coronari, cum se indignum tanto honore iudicaret.*

VIII.
[e] *Hatburgam post obitum mariti monialem factá Henricus è Monasterio eduxit, & matrimonio sibi iunxit; sed postea dimisit.*

IX.
[f] *Arnulphū Bauarū imperij procum verbis placat, & sibi benignitate deuincit.*

X.
[g] *Henricus accepto imperio; cum Burchardus Dux Sueuiæ, socer Regis Burgundionis obedire r nueret; arma mouit Henricus, & Burchardum in ordinem redegit.*

XI.
h Henrico bellum moventi contra Carolum; Carolus non solùm Lotharingiam concessit, quæ ad imperium pertinebat: sed munera dedit.

XII.
i Germaniā populantibus Hūgaris; cum Impar esset Henricus vt pugnaret; aliquot eorum duces arte capit; quorum manumissione pacem redemit.

XIII.
k Henricus in Vuādalos mouet ad Sueuum, Oderam, & Hauelum fluuios, qui vt resisterent in vrbē Brandeburgi se receperunt. Sed factis castris, licet ingruente hieme paludes glacie concretas transiuit, oppugnauit, vicit.

l Vuandalorū non vna natio: Eorum Sorabi, & Obotriti cum quiescere nequirent; in eos mouit Henricus, & Hanburgum vi cæpit. & omnes occidit: inde ad Balthicum ad 120000. trucidauit.

XIV.
Anni hominum centum, & viginti.

A Carolo [h] Francorum Rege
Expilatæ hæreditatis exigens quadruplum,
Lotharingiam adèmit & munera. Sal. Anno 922.
Hungarorum gentem ad Germanorum natam interitum
Non primo obrudit, [i] sed elusit,
Vt quam sanguine victoriam Hungarus arripuerat,
Saxo, clandestinè surriperet.
Hanc Barbaris gloriam dedit,
Vt viderentur aliter vinci non posse.
Vvandalos [k] insequens; Brandeburgi, 925.
Cui circundabant aquæ terminum suum,
Obriguit *Mare, vidit & fugit*
Henricum.
Quid tibi Mare quod fugisti?
Vox Domini super aquas.
Percussit flumina, & fluxerunt petræ
Quà fluitarent Germanorum currus.
(Feruescere nequit Mare
Vbi gelat barbarorum sanguis.)
Parent Vvandali,
Sed cui mare obediunt & venti.
Ipsa perterrita sunt elementa
Quùm Gruna [l] expugnata, vidère 927.
HENRICI Pietatem innocentium rubescere cęde.
Dubito, pius an impius fuerit HENRICVS?
Pium, gesta negant; innocentium nomina volunt:
VvANDALI erant.
Vt Vvandalicam arborem ter excrescentem succideret,
Singulos humanitatis annos,
Mille clausit
Vno cęsis in prelio.
Iuxta Balthicum pugna sequitur:
Quia tot Manibus nonnisi Mare par erat Sepulcrum.
Vel cum Acheron non posset solus trasuehere
HENRICVS demersit in Mare.
Cur non restitit Acheron naulo defraudatus?
Ambigo, an timèret post terram tartarum euersuros.
Vel pontonem conduxisset HENRICVS,
XV. Vt post Vvandalos traijcerent
Sclaui, Heneti, Sorabi, Bohemi, Poloni, Silesij, Dalamincij,
Quos vt Fabius sustinuit, vel oppressit Annibal.
XVI. Recurrite Hungari, iam fessus HENRICVS,
Franconiam, Alsatiam, Thuringiam, Saxoniam 933.
[m] Grandi redimet tributo.
En, scabiosūm recipite canem.
Si in Lunam latramus canes; canes:
Circumdederunt me canes multi,
Quos dormientes suscitasti.
Fateor, sed intestina circum,
Et flammas vestro restinguam sanguine.

m Finitis induciis Hungari postularunt munera, & tributum, sed Hērricus Hungarorū Legatos scabioso donauit cane, propterea irati Germaniam populantur, sed ab Henrico licet corpore inualido superantur: voto præmisso de tollenda simonia, & blasphemia.

Vllu-

Vlularunt barbari Cœlis ignotum *Hui*[n] *Hui*
Sal. Anno Dubium, an in Deum vel Cæsarem bellicum canerent,
Sed *Kyrie Eleison* canentes Germani, XVII.
Noto pietatis exaudiuntur idiomate.
Victoribus an victis plaudam?
Noua obstat pompa triumphi
Cum vno in curru Deus & homo triumphent.
Si Augustus HENRICVS, Augustissimi Hungari
Quos vt vinceret, Deus de Cœlo descendit.
En diuidunt spolia: XVIII.
Duo Deus mancipia tulit
Blasphemiam & Simoniam.
Oh grande præstigium,
Si in Domo Petri exsibilant Domum Dei:
Quando profugerunt è Cœlo?
Cum Deus luderet in Orbe terrarum.
A Petro ergo aberat, qui vbiquè Deus?
Cum Petro aderat non cum Simone.
HENRICE Cœlites fefellisti?
Quid? pro congiario obtuli barbarorum[o] tributa; XIX.
Et Sanctorum villicos delègi pauperes;
Vt Cœlorum possim aperire valuas
Simonis auro, vel clauibus Petri.
Auri si quem teneat sacra fames,
Fęneretur egenis:
En pro paupere Christus pignus & hypotheca,
Hisce retibus nactus non natus Iouis aquilam,
Ne terra in Cœlum aufugeret,
Equestrium[p] ludorum spetie obsedi; XX.
Bellonæ clauam, Redemptoris[q] fabrefeci clauis;
Vt versatilem Fortunæ figerem rotam
Ex Carolingis ad Saxones commigrantis.
Cuius delitiæ; quia non cum hominum esse, sed Filijs Dei:
Prudentiæ sibi Domum elègit,
Quam Deitas ipsa ætate non fęlicitate vincit.
Iustitiæ;
Sine qua cum Iupiter principem agere nequeat; XXI.
Vvandalorum[r] sacrilègia iusta dixi,
Quùm Præsides litarunt & Præsules,
Quia extra aras Episcopos vidi.
Religionis,
Quà stationarium in imperio meo Deum habui.
Tribus tantùm digitis cum Orbem ipse appendat terrarum:
936. Impotens solus diù sustinere ruentem
Tu fili Otto succolas humeros XXII.
Vt post Ætat. Ann. 60. Imper. 17. Mens. 6. XXIII.
936. Quiescam, sed in sepulcro.

[n] *Hungari congredientes exclamabant Hui, Hui.*

Angeli vel Sancti visi sunt pugnare.

Priusquàm bellum subiret Henricus, votum emisit de extirpāda blasphemia & simonia, vt post victoriam tentauit Henricus; quid egerit? tempora nostra, & mores ne præteream. Alludit auctor ad tempora primitiuæ Ecclesiæ cum Petrus Christi Vicarius Simonem vicit.

[o] *Munera Hungaris dari solita pauperibus distribuit.*

[p] *Instituit ludos equestres.*

[q] *Annuit lanceam ex clauis Dominicis confectam, quā dono accepit à Rodulpho Burgundo.*

[r] *Dum è bello Hūgarico reuertitur Henricus; tumultuantes Vuandali trucidant Episcopos, & Præfectos: & cum Henricus vellet eos bello petere, de illorum cæde, ita se excusarunt, vt iure cęsos pronuntiaret.*

XXIV. *Moneta Aurea Henrici Cæsaris.*

De Imperatore Henrico I. Antiqua Micylli Carmina.

XXV. *Henricus Imperio potitur, vincitque feroces*
Pannonios, compos inde quietis obit.

CATENA HISTORICA.

CAPVT SECVNDVM.

1 *Henricus* 1. *Ottonis filius* 9. 16. *genealogia.* 26. *affinis Carolo Magno.* 28. *Mortis, natiuitatis imperij tempora* 29. *Auceps dictus.* 30. *vxores.* 32. *filij.* 33. *simultas cum Conrado Imper.* 34. *veneno tentatur ab Hattone Archiep. Mogunt.* 35. *vincit fratrem Conradi Imper. stratagema Henrici vt se liberaret a manu Conradi Imper.*

2 *Otto Dux Saxoniæ Henrici* 1. *pater: effigies* 21. *Lucardam coniugem accipit.* 23. *recusat imperium.*

3 *VvedeKindus Rex Saxonum.* 5. *pugnat cum Carolo M.* 6. *equus niger VvidiKindi insigne.* 7. *cur mutauit in album.* 8. *genealogia* 10. *mors, sepulcrum.*

4 *Saxonia qualem diceret Regem.* 6. *eius insignia.* 20. *quando incrementa acceperit.* 51. *quum ei præludium fuerit factum imperij.*

11 *Vvigbertus VvedeKindi filius.*

12 *Vvalbertus filius Vvigberti.*

13 *Bruno filius Vvigberti.* 19. *mors gloriosa.*

14 *Ludolphus Saxo.* 15. *filij eius & filiæ.*

15 *Oda vel Ada vxor Ludolphi.*

17 *Brunsuicum vnde cognominatum.*

18 *Tanquerode vnde dictum.*

22 *Alheides soror Henrici I. Imp. Abbatissa.*

24 *Egbertus Dux Herciniæ.*

25 *VvedeKindus* 2.

27 *Carolingiorum Genealogia.*

30 *Hatburga Henrici vxor. effigies.*

31 *Mecthildis Henrici vxor. effigies: Genealogia.*

32 *Dancvverdus Henrici filius Imperatoris, effigies, mors.*

36 *Diethmari Saxonici stratagema militare.*

37 *Henricus Auceps à Conrado Imper. vocatus ad imperium.*

38 *Euerhardus Conradi Imp. frater insignia defert imperij ad Henricum.*

39 *Henricus* 1. *humilis recusat coronari.* 40. *an bene fecerit.* 41. *imperium ei prædicitur.* 42. *Burchardus Suæuum ad deditionem cogit.* 43. *Arnulphum Malum verbis placat.* 45. *Boiemos subijcit.* 50. *dono accipit manum S. Dionysij.* 54. *militem parat in Hungaros.* 55. *Vvandalos, Dalmatas, Bohemos subiugat.* 56. *Marchiones instituit.* 57. *alimenta militiæ prouidet.* 58. *Brandeburgum in glacie obsidet.* 61. *fures assumit in militiam* 62. *Parentum arma primogenitis deberi declarat.*

42 *Burcardi Sueui effigies.* 46. *Genealogia.*

43 *Arnulphi mali effigies.*

45 *Iuditha Arnulphi cognomento mali filia, nubit Henrico Rixoso filio Henrici Aucupis. effigies.*

46 *Gerbirga filia Henrici Aucupis nubit Arnul-*

DE HENRICI ORTV.

I.
Egalem progeniem Henricus habuit: Saxoniæ Dux Otto illi pater. Plusquàm ducem eum dicas, cui post obitum Ludouici 4. Imperatoris imperium obtulère Germani, licet senio confectus potuerit pressa cupidine recusare, & ad Conradum I. Franciæ Orient. Ducem referre: Moritur Anno I. Conradi,
II. qui est Christi 912. vt ait Sigebertus.

Ottonis genesim in Vvedekindum referunt Saxonum Regem. Vnde Rex diceretur? soluit Krantzius. *Ferunt*, inquit, *ante Caroli M. aduentum, Saxoniæ prouinciam administrari solitam per duodecim proceres alternis vicibus: quem verò grande bellum in administratione deprehenderat, eum Regem habuere ad finem vsque belli. Inde factum est, vt veniente Carolo in Prouinciam, VvedeKindus Dux Angrariæ, Angariam vocant, in administratione erat, & ideo prò Rege illis fuit durante bello, ac perinde in nonnullis codicibus Rex Saxonum nominatur.* Cum Carolo M. diù colluctatus, annos supra triginta ferocissimè dimicauit, & cessit quùm voluit. Ante susceptum baptisma, acerrimus Christianorum persecutor septies legitur periurasse, vt Christi legem, & Gallorum iugum excuteret. Quùm tandem à Domino visitatus, ad lumen respexit, & in Christo deuotè profecit. *In Mynda fuit illi salutis exordium. Tradunt enim ducem scrutandi auidum, lembo per pronum flumen deuectum, lacero habitu inter stipem poscentes consedisse. Quumque sacratissimo die Paschæ ex more Christiano omnes sacram communionem subirent, vidisse VvedeKindum ad os Regis, ludibundi*

III. IV. V. (right margin)
Lib. 2. Saxon cap. 2.
Krant. cap. 23. Saxon. lib. 2.

Cap. 24. id.

VI. *Talem ferebāt Saxonū antiqui Duces, vt se animosissimos, bellatores fortissimos, ac difficillimè iugum passuros indicarent. Videmus enim nigros Equos, si nulla alba nota insigniātur, ferè indomitos manere.*

bundi speciem pueri, eoq; conterritum miraculo Christiana sacra postulasse. Rex susceptū in gratiam baptizari iussit, ipse suis manibus VvedeKindum honoris gratia sustollens; eius etiam insignia mutauit, quæ militaribus (vt fit) signis VvedeKindus præferebat; pullum namque equinum cum atrum haberet.

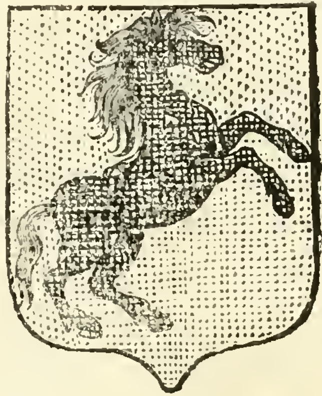

Regi placuit, postquàm de tenebris gentilium errorum peruenit in lucem veritatis, vt candidum acciperet.

VII.

Pietra Santa pag. 371

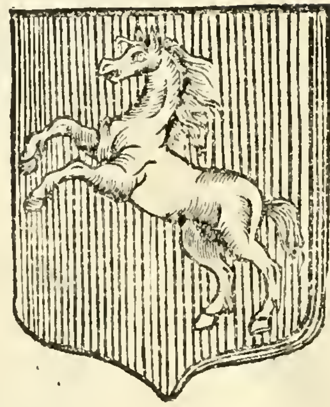

Ea sunt vetustissima Saxoniæ arma, sæpiùs inde mutata, vel leonibus ex Anglia allatis per Henricum Ducem cognomento Leonem; vel stratorijs in clypeo ligneis, quæ rutā sertum ex obliquo condecorat, per Bernhardum priùs Comitem de Anehold, inde verò surrogatum Henrico Leoni in ducatum Saxoniæ, quùm ille per Fridericum I. Solemni imperij conuentu per sententiam deponeretur.

Vnde venerit VvedeKindus silent, vel ludunt historici. *Gabr. Bucelinus* sequentem conglutinat arborem; sed quomodò, & vndè habuerit, percurrit; vt in omnibus genealogijs penès semetipsum fidem reseruat.

BODONIS SAXONVM REGIS POSTERITAS.

Bucelinus pag. 59. in part. 3. Genealog. German.

Bodo, ex Francis inter Saxones receptis oriundus, Rex Saxonum. Claruit A. C. 260.

Vvichta seu Vechta Rex Saxonum Legum Lator; pacis amantissimus, A. C. 300.

Vvittichius siue Vvitta Rex Saxonum, hostis aliquandiu Theodosij Aug. dein Socius.

Vvittigisilus Dux Angriæ, sub quo Saxones à Clodio Pharamundi filio subacti.

Hengistus Dux Saxon. dum Britannorum Regi genero euocatus adest, ac dein Regnum ambit in prælio occ. A.C. 474. | Horsa siue Horstus in prælio similiter occubuit.

Oscus siue Otticus Rex Cantiæ, à quo Oscingi Reges cognominati. | Hatugastus Dux Saxonum Augustulo deuicto Italiam subjugat, immissis Sicarijs occisus A.C. 493. | Hebusus al. Occa paternam vindicaturus necem, ipse perit.

Octus siue Occa Rex Cantiæ bellicosissimus. | Childericus siue Huldericus Dux Saxonum, interfectus ab Arthuro Rege Brit. A. 540. | Idda siue Idas Rex Northumbriæ ob. A. 550.

Ermricus siue Iurminricus Cantiorum Regnum recipit, obijt 569. | Bodicus Dux Saxonum claruit sub annum Christi 560. | Addas Rex Northumbriæ, nulla re memorabilis.

Ethelbertus Rex Christo dat nomen, obijt 626. | Bettholdus Dux Saxon: bello Francico occumb. 633. | Theodulphus Rex Nort. | Freodulphus similiter. | Clappus, & Theodoricus | Ethelricus Rex Northumbriæ, claruit sub A.C. 600.

Edbaldus Rex apostata aliquamdiu dein pœnitens, obijt anno 650. | Sigismundus Dux Angriuariorum in Vvestphalia obijt 691. Vx. Iulanda Obotrit. Regina. | Ethelfredus Northumbriæ Rex, occubuit in prælio A.C. 616.

Ercombertus Rex Cantiorum, Rex Religiosissimus. | Theodoricus siue Dietericus Saxonum Dux sæpe victus à Carolo Martello mœrore obijt. | Ofricus & Offredus, RR. | S. Osuualdus S. Ebba. | Osuuius Rex, Vx: Eufredi.

Egbertus Cantiorum Rex patrueles nefariè occidit. | Vvernerinus Princeps Rugiæ ab Vxore Cunhylde. | Hildegarda, Vxor Hermanni Comitis Ascaniæ. | Egfredus in bello occubuit A.C. 685.

Vvithredus Cantiæ Rex optimus religiosissimè præfuit. | Vvitikindus Magnus Dux Saxonum de quo postea. | Bruno, Vxor Susanna Filia Guelphi (si Dijs placet) Comitis Altorff. vltimi ex qua Ethico & Guelphi posteri. | Hasala Vx: Atibonis Dynastæ Ascanij &c.

At quò faciliùs Henrici genesim habeas, arborem genealogicam percurrere libeat.

OTHO-

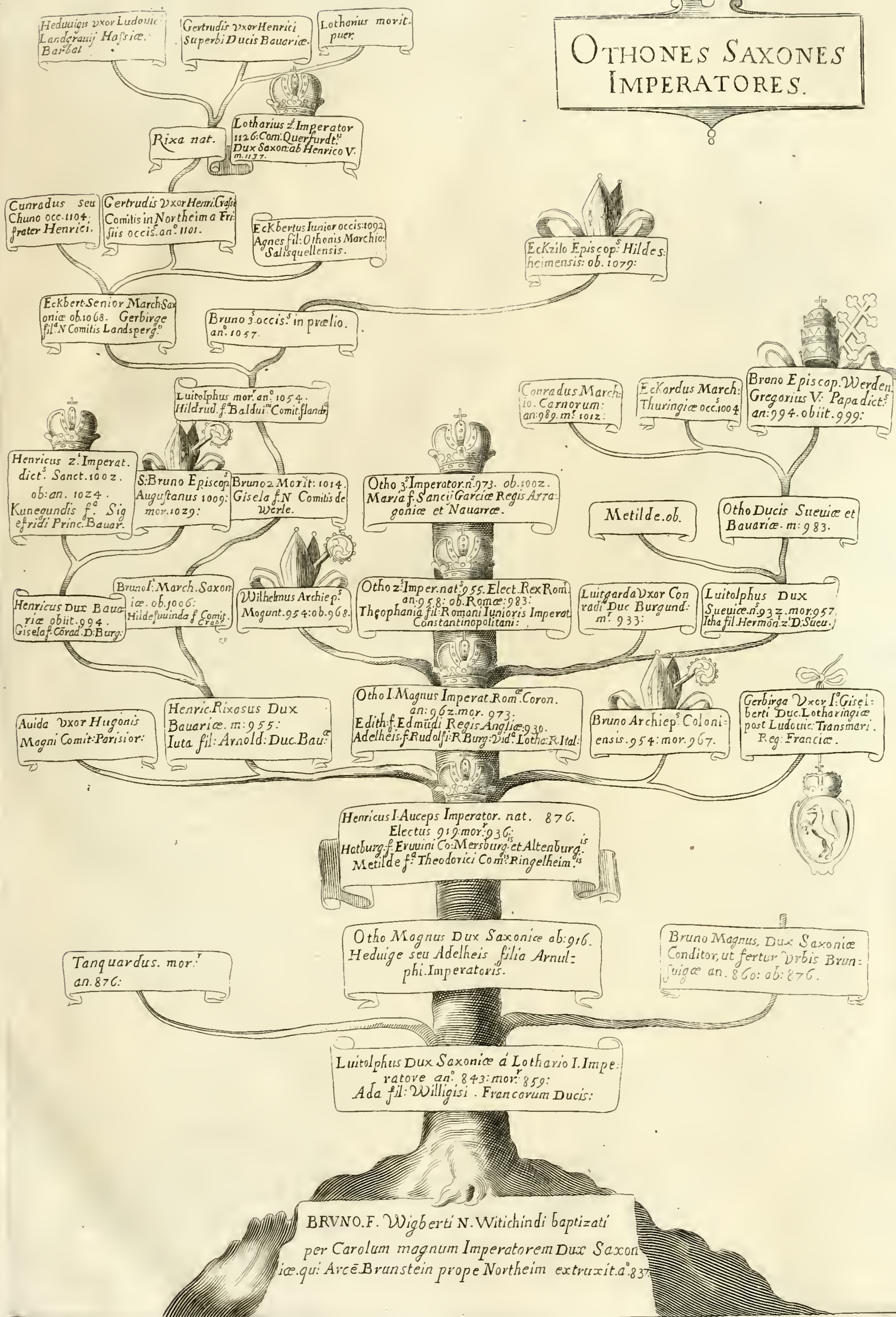
OTHONES SAXONES IMPERATORES.
Heduuigis vxor Ludouic Landgrauij Hassiæ. Barbat
Gertrudis vxor Henrici superbi Ducis Bauariæ.
Lotharius morit. puer.
Rixa nat.
Lotharius 2. Imperator 1126: Com: Querfurdt. Dux Saxon: ab Henrico V. m. 1137.
Cunradus seu Chuno occ. 1104. frater Henrici.
Gertrudis vxor Henri. Crassi Comitis in Northeim a Frisiis occis. an. 1101.
EcKbertus Iunior occis: 1092. Agnes fil: Othonis Marchio: Salisquellensis.
EcKzilo Episcop. Hildesheimensis: ob. 1079:
EcKbert Senior March. Saxoniæ ob. 1068. Gerbirge fil. N Comitis Landsperg.
Bruno 3. occis. in prælio. an. 1057.
Luitolphus mor. an. 1054. Hildrud. f. Baldui. Comit. fland.
Conradus March: io. Carnorum: an: 989. m. 1012:
EcKordus March. Thuringiæ occ. 1004.
Bruno Episcop. Werden. Gregorius V. Papa dict. an: 994. obiit. 999:
Henricus 2. Imperat. dict. Sanct. 1002. ob: an. 1024. Kunegundis f. Sigefridi Princ. Bauar.
S. Bruno Episcop. Augustanus 1009: mor. 1029:
Bruno 2. Morit: 1014. Gisela f. N Comitis de Werle.
Otho 3. Imperator. n. 973. ob. 1002. Maria f. Sancii Garciæ Regis Arragoniæ et Nauarræ.
Metilde. ob.
Otho Ducis Sueuiæ et Bauariæ. m: 983.
Henricus Dux Bauariæ obiit. 994. Gisela f. Corad. D. Burg.
Bruno I. March. Saxoniæ. ob. 1006: Hildesuuinda f. Comit.
Wilhelmus Archiep. Mogunt. 954: ob. 968.
Otho 2. Imper. nat. 955. Elect. Rex Rom. an: 958: ob. Romæ: 983: Theophania fil: Romani Iunioris Imperat. Constantinopolitani:
Luitgarda Vxor Conradi Duc Burgund: m. 933:
Luitolphus Dux Sueuiæ. n. 932. mor. 957. Itha fil. Hermon. 2. D. Sueu.
Auida Vxor Hugonis Magni Comit. Parisior:
Henric. Rixosus Dux Bauariæ. m: 955: Iuta fil: Arnold: Duc. Bau.
Otho I. Magnus Imperat. Rom. Coron. an: 962. mor. 973: Edith f. Edmudi Regis Angliæ. 930. Adelheis f. Rudolfi R. Burg: Vid. Lotha: R. Ital:
Bruno Archiep. Coloniensis. 954: mor. 967.
Gerbirga Vxor I. Giselberti Duc. Lotharingiæ post Ludouic: Transmari. Reg: Franciæ.
Henricus I. Auceps Imperator. nat. 876. Electus 919: mor. 936: Hatburg f. Eruuini Co: Mersburg. et Altenburg. Metilde f. Theodorici Comitis Ringelheimis.
Otho Magnus Dux Saxoniæ ob: 916. Heduige seu Adelheis filia Arnulphi. Imperatoris.
Tanquardus. mor. an. 876:
Bruno Magnus, Dux Saxoniæ Conditor, ut fertur Vrbis Brunsuigæ an. 860: ob: 876.
Luitolphus Dux Saxoniæ à Lothario I. Imperatore an. 843: mor. 859: Ada fil: Willigisi. Francorum Ducis:
BRVNO. F. Wigberti N. Witichindi baptizati per Carolum magnum Imperatorem Dux Saxoniæ. qui Arcē Brunstein prope Northeim extruxit. a. 837.

DEficere tamen videtur in ſtipite hæc genealogia, ſed facilè ſuppleri poteſt, ſi prò ſtipite Vvedekindum ponas, cui cũ ex magnis cauſis aduersùs Geroldũ Suæuorum ducem atrox bellum eſſet, ob confinia agrorum quæ Saxones in Hercinia, & Suæui in Turingia habebant; *eo conſumptus perijt VvedeKindus, chriſtiano ritu ſepultus in Eccleſia eius quod fundauerat collegij in*
Krant. X. *Anglaria: ibique aliquandiù quieuit, donec in Padeburnam à filijs transferretur.* Filium reliquit nomine, *Vigbertum ab adoleſcentia*
Krant. lib. 2. Saxon. cap. 25. *Chriſto deuotum, inter Saxones primarium: ſed an principatum geſſerit, mirum eſt ſilen-*
XI. *tium: quod Saxones ea tempeſtate, regnante poſt patrem Pio Ludouico Imperatore, ſub Chriſti Religione manſuefacti quieſcerent. Hic vxore accepta Sindacilda, de genere Rabodi Phriſonum Ducis: qui baptizandus rogauit, quonam conceſſiſſent patres eius: vbi audiuit omnes à Chriſto alienos in perditionem abijſſe, pedem è baptiſterio retraxiſſe fertur, eò ſe pro-*
Cap. 26. *fecturum conteſtans, quò maiorum ſuorum cetus demigraſſet. Ex ea coniuge Vvigbertus geminam ſuſtulitprolem, Brunonem, atque*
XII. *Vvalbertum. Profectum hunc Vvigbertum Romam comperio deuotionis gratia, indeque Sanctorum reliquias retuliſſe S. Alexand. mar. qui filius fuit Felicitatis, quæ in nouum Collegium, quod in Vvildeshuſen oppidum Bremenſis Diœceſis erexit, ſunt collocatæ. Ibique vir chriſtiani nominis amantiſſimus, poſt longam inter ſuos religioſamque conuerſationem in pace obdormiens requieuit, tumulatus*
XIII. *ibidem. Habuit hic fratrem Brunonem: qui accepta (vt ferunt) coniuge Suſanna ex Suæuia, genuit Ludolphum qui in principatu ſucceſſit: nã Vvalbertus prolem maſculinam non reliquit.*
Cap. 27. De hoc Ludolpho Krantzius ita ſcribit. *Ludolphus inter Saxones nobilitate preſtans ex eadem VuedeKindi ſtirpe prognatus eſt, filius an* Cap. 29.
ex fratre Vvalberti nepos, aut fratruelis, nonnulli relinquunt incertum: ſed compertum eſt, XIV.
hunc Brunonis, qui frater Vvalberti, filium. Ex eiuſdem (inquiunt annales) Saxonicæ gentis ſtirpe vir nobilis, & permagnificus eſt egreſſus, nomine Ludolphus: qui & ipſe Romam Religionis gratia profectus, S. Papæ Innocentij reliquias inde adduxit. Crediderim Saxones ea ætate cum ſubditos religioni, paruiſſe Pontificibus, nec ducis alicuius tuliſſe imperium, vſque ad aliquot ſequentes ex hac linea Principes. Sed tamen tradunt nonnulli hunc fuiſſe, qui dominaretur vltra Viſurgum in Orientali Saxonia: quæ nunc ſola nomen retinens, Saxonia dicitur: nam Vveſtphalia citra Viſurgum diuiſum habet imperium, ab Occiduo ductum. Accepit autem Ludolphus vxorem Odam (alij Adam) *filiam Principis*
de Orientali Francia, quam nunc vocant XV.
Franconiam: ex qua tulit filios, Ottonem, infra.
Brunonem, Tanquardum, & quatuor filias. Quarum primæ tres Chriſto conſecrantur moniales, Abbatiſſæ poſt inuicem in Ganderſheyn, quod pater fundauit Monaſterium: quartam duxit Ludouicus Rex Franciæ. Vnde facilè datur conijci, non vile fuiſſe nomen his ducibus, quorum affinitates reges quæritabant. Fœminarum nomina Bucelinus nu-
merat, quæ fuere. *Habundis Luitolphi* in Ger.
Magni Saxonum Ducis, & fundatoris filia, ſacra p. 182.
præfuit ann. 18. *& obijt* 870. Secunda fuit *Gerbirga Saxonum Ducissa, Habundis ſoror germana, præfuit ann.* 13. *& obijt* 883. *Chriſtina, & ipſa Saxonum Duciſſa prædictarum ſoror, conſecrata ab Epiſcopo Hildeſiano.* Quartam nomine Mathildam, ſiue Ludgardam duxit Rex Germaniæ Ludouicus IV. Imperator IX. Vnde arbor Ottonum ita debet ſuppleri.

Vvedechindus Dux Anglariæ

Vvitikindus II. ſiuè iunior Princeps Saxon. Comes Vvethinenſis. Vxor Iuliana Com. Rochlitij — Vigbertus —— Sindacilda filia Rabodi Ducis Phriſonum XVI.

Suſanna Sueua —— Bruno — Vvalbertus Auctor Comitum Ringelheimiorum, & Oldenburgiorum, Bucelinus pag. 60.

Oda vel Ada —— Ludolphus

Krant. 2. metropol. c. 3.
Tanquardus | Bruno | Egbertus Dynaſta Herciniæ | Otto — Lucarda filia Arnulphi Imper. | Habundis Abbat. | Gerbirga Abbat. | Chriſtina Abb. | Ludgarda nupta Lud. IV. Imper.

Henricus Auceps.

Krant. c.31. lib. 2. Saxoniæ. *Tanquardus, Bruno, Otto liberi fuere Ludolpho. Quorum Bruno insigne nomen reliquit vico, quem ille primus inchoauerat, qui*
XVII. *ex illo dictus est Brunonis vicus, iamdiù Brunsuuicum, insigne oppidum in media Saxonia, ad riuum Onacri, qui influit Visurgum. Cuius oppidi parua primùm initia, multas per tempora habuere accessiones, vt per vices amplificatum, nunc in eas excreuerit vires, atque opes, vt facilè principibus suis titulum indiderit: qui exindè vocantur Duces Brunsuuicenses. Sed hoc longè postea. Sinum excurrentis fluminis, stagni aut maris, Saxones sua lingua VvycK appellant. Inde Bruno excursum fluminis alterum, alterum Tanquardus non longo interuallo ædificijs honestarunt. Inde BrunsuuycK, & TanquardesuuycK diù variata appellatione secernebantur. Obtinuit autem Bruno vt solus oppido nomen relinqueret: frater autem arcem communiuit vicino loco, quæ de eius nomine Tanquerode diceretur.*
XVIII. *Quo in loco Ecclesia S. Blasio consecrata, nomen retinuit, vt in vrbe diceretur, extantibus muris prioribus, quæ iam mœnibus ciuitatis ambiuntur. Brunonis autem insignis viri gloriosus fuit exitus. Nam mortuo Ludouico Germaniæ Rege fortissimo, qui Germaniæ littoribus Normannos fortissimè repulit, cognita Regis morte ijdem hostes magno agmine Saxoniam inuadunt, media omnia ferro, igneque vastant, Albi transmisso, in vlteriora proficiscuntur. Fama tanti mali Brunonem iam-*
XIX. *dudum præuenerat. Ille vocatis omnibus, quos ad pietatem tantæ expeditionis paratos inuenerat, duodecim (vt aiunt) comitibus, hoc est Saxonum primarijs ex nobilitate viris (nam comitum nomen illa ætate in hac prouincia erat incompertum) omnibus vicinis pontificibus Verdensi, Mindensi, Hildesemensi. Rembertus iam Hamburgensi præsidens, tum in finibus Bremensis Diœcesis agebat precibus adiuuans, quos armis carnalibus non poterat. Tantum agmen christiani exercitus idololatris Normannis Danisq; se obiectabat in loco, qui dicitur EbbecKstorp. Inito certamine pro se quisque fortiter agebat. Christiani enim aut vincere, aut mori diffinitum habebant, beatos se futuros, si in causa pijssimæ religionis occumberent, fortunatos verò si vincerent: sed beatos se malebant, quàm fortunatos. Ita factum est, vt pertinaci diù pugna extracta, totum agmen christiani nominis prò Christo occumberet, dux ipse cum Episcopis, & omnibus Christianis militibus. Coniecta omnium in vnum aceruum corpora (quum nemo diù ad sepulturam peteret, hostesq; vestes & arma tulissent) iam nudata, post moram internosci non poterant. Vno agmine ceciderunt, vno loco sunt terræ commendata corpora, vt neque Pontifices, neque nobiles internoscerentur. Mindenses suum Pontificem Theodoricum requirentes discernere non poterant. Idem Hildesemensibus contigisse reor, & Verdensibus. Hic fuit exitus gloriosi ducis Brunonis, & Tanquardi fratris,* cum subiungat Krantzius: *Otto dicti* Cap. 32. lib. 2. Saxon.
Brunonis germanus, post fratrum interitum XX.
iam iustum principatum arripuit, decrescentibus paulatim viribus Germaniæ Regum. Quãtum decesserat Francis, tantum accessit Saxonibus, in quos iam rerum cœperat summa inclinare. Propterea Otto *etsi Germaniæ Re-* XXI.
gem supra se agnosceret, iusto tamen principa- Idem cap. 33.
tu dominabatur in sua prouincia, nec contemnendi erat nominis apud Rom. Imper. Arnulphum, regem etiam suum: qui tanti illum fecit, vt filiam illi suam Lucardam coniugem daret. Ex qua ille filium sustulit Henricum, qui primus ex Saxonibus imperabat, filiamq; Alheidim, quæ in Quedelenborg Christo conse- XXII.
crata est Abbatissa. Huic legimus tantas fuisse vires, vt quamuis senio confectus; cum ab omnibus Germaniæ Principibus Imperator peteretur, fieri recusaret. *Ludouicus* (scribit Krant.) *Imperator, imperium* Gotefr. Viterbiensis in Cron. par. 17.
moriens reliquit. Voluit autem omnis Francorum, Saxonumque nobilitas Ottoni sceptrum,
& diadema regni tradere: sed ille causatus se- XXIII.
nium recusauit: & peruenit ad Conradum Conradi, qui frater erat Ludouici, filium; Ducem Austrasiorum, hoc est Metensium, & orientalium Francorum: in quo Conrado Krant. cap. 33. lib. 2. Saxon.
etiam finijt linea Karolorum masculina.

De Egberto Herciniæ Dynasta, Bucelinũ XXIV.
legas. Alius superest magni Vvedechindi filius, hoc nomine II. Frater Vvigberti, qui In p. 3. geneal. Germ. pag. 60.
ex Bucelino fuit Princeps Saxoniæ, Comes XXV.
Vvethinensis; & Iulianam Com. Rochlicij vxorẽ habuit. Eius posteros inspicere libeat; Discrepat enim, vel deficit sequens Arbor ab arbore Lebiziana, quã supra dedimus in p. 9.

Vv I T I K I N D I P O S T E R I T A S.

Bucelinus pag. 60. in part. 3. Genealog. German.

VvitiKindus cognomento Magnus Rex Saxonum Dux Angriæ, filius Vvernerini, nepos Theodorici &c. Occubuit anno Chriſti 807.

Vvigbertus Dux Saxoniæ Angriæ &c. obijt anno 825. Vxor Sindicilla Duciſſa Friſiorum.	Vvitihindus II. ſiue Iunior.

Bruno Dux Saxoniæ Angriæ, Vveſtphaliæ &c. obijt anno 843. Vx. Suſanna Com. Montfortia.	Vvalpertus Author Comitum Ringelheimiorum, & Oldenburgiorum.

Ludolphus Magnus Dux Saxoniæ I. Orientalem Saxoniam Regno adiecit, obijt A.C. 855. Vxor Oda Oſtrofranca quæ obijt anno ætatis 108.

Bruno Magnus Saxoniæ Dux II. conditor Brunſu. ob. 876.	Egbertus Dynaſta Hercinię.	Ottho Magnus Dux Saxon. III. delatum Imperiũ recuſat, ob. 916. Vx. Hedvv. fil. Arnulphi Imper.	Tanquardus Dux Saxoniæ &c.

Ludolphus Dux Saxoniæ ante patrem obijt.	Henricus I. cogn. Auceps à Conrado I. Imperatore, Imperator deſignatus, obijt 936. Vxor Mechtilda C. Ringelheim.	Dancomarus immaturè deceſsit.	Baba, Vx. Henrici Com. Franconiæ à qua Babenberga dicta.

Gerburga Duciſſa Sax. Vx. Giſelberti Ducis Lotharingiæ.	Adelheida, vx. Hugonis Magni Comitis Pariſiorum, &c.	Bruno Arch. Colonię. qui primus Ducatũ Angriuariæ eidem Eccleſiæ iunxit, ob. 965.	Otho cogn. Mag. Imper. ob. 973. vx. 1. Editha filia Edmũdi Reg. Angl. 2. Adelheid filia Rudolphi Reg. Burg.	Rixa, Vx. Arnulphi II. Ducis Bauar.	Hedvvig. Vxor Eberhardi Com. Eberſtainij.	Mechtilda Abbatiſſa Quedlinburgenſis.	Tanquartus ex illicito coitu Hatteburgæ.	Henricus cogn. Rixoſus Dux Saxoniæ, & Bauarię ob. 955. Vx. Iuditha filia Arnulphi Ducis Bauariæ.

Ludolph. Dux Sueuiæ, Vxor Itha filia Herman. Ducis Sueuiæ &c.	Guilielm. Archiepiſcop. Mogunt. ob. 968.	Luidgardis, Vxor Cõradi ſa. piẽtis Sueuię, Franconiæ, & Lotharingię Ducis.	Mathildis Abbatiſſa Quedlinburgẽſis.	Richilda, Vx. Cunonis Com. Oeningenſis.	Hẽricus Princeps nulla re memorabilis.	Bruno infans ob.	Ottho II. Imper. Aug. Theophania filia Romani Imper. Vxor 1. N. Marchioniſſa Auſtriæ Vxor 2. anno 983.	Adelheida, Vxor Burcardi C. Geiſenhauſ.	Henricus Hezelo Dux Bauar. Saxon. &c. vx. Giſala filia Conradi Ducis Burg.	Luitgarda, Vxor Burcardi Ducis Alemanniæ.

Mecthilda, Virgo.	Ottho Dux Sueuię reſtaurator Tegernſeenſis, & Altaichẽſis Cęnobiorum ob. 31. Octobris anno 982. Vxor Itha Duç. Lothar.	Ottho III. Imper. Aug. obijt an. 1001 Maria Regina Arag. &c.	Hugo à quo per peram deducit Duces allobrogum Iulianus Tabæotius.	Adheleid. Abb. Quedlinb.	Sophia Abb. Gandersh.	Vithilda, Vx. Theodorici III. Cõ. Hollãd.	Mecthilda, Vx. 1 Ezelini C. Palat. 2. Gotofredi Barbati D. Lotharing.	Iuditha mon. Ratisp.	S. Henricus Imper. obijt 1024. Vxor S. Kunegfilia Sigfridi Comitis Palat.	Bruno Epiſcopus Auguſtan. obiit anno 1027.	Giſala Vxor S. Stephani Regis Vngar. poſtea Abbat.	Sophia Abbat. Paderbonenſis.	Gerbirga Abbatiſſa Chiemenſis.	Hedvvig. vx. Lutberti Burg gr. Magdeb.

Bruno Epiſcopus Vverdenſis dein Gregorius V. PP.	Eckardus Marchio Saxon. occub. 1004.	Henricus Dux Franconiæ Princeps Sueuiæ, Vxor — - -	Conradus Dux Carinorum.

Gebhardus Epiſcopus Ratisponenſis.	Conradus II. Imperator Auguſtus cogn. Salicus, obijt A.C. 1025. Vxor Giſilla filia Conradi Ducis Burgundiæ.

Alexia, Vxor Odonis Comitis Bleſenſis.	Iuditha, Vxor Azonis IV. Marchion. Eſtenſis.	Henricus III. Imp. Aug. cogn. Niger. Vx. Agnes fil. Vvilh. Ducis Aquitan.	Beatrix, Vxor Bonifacij March. Tuſciæ.

Agnes, Vxor Budoldhi Com. Reinfeld. Electi Rom. Regis.	Henricus IV. Imp. obiit 1106. Vxor 1. Bertha filia Otth. Regis Ital. 2. Praxed. Regis Ruthen.	Conradus Dux Bauariæ anno 1054. obijt 1056.

Adelheida, Vxor Boleslai Criuouſti Ducis Polon.	Henricus V. Imp. obiit 1125. Vx. Mechtild. filia Hen. I. Reg. Angl.	Conradus Dux Franconiæ, Vx. Iolante Comit. Siciliæ.	Agnes Vx. Frid. D. Sueuiæ dein Leopoldi M. Auſtriæ.

Chriſtina, Vxor Ladislai Ducis Poloniæ.	Eliſabetha, Vxor Conradi Ducis Sueuiæ C. Palat.

MATER HENRICI.

Lib. 2. Saxon. cap. 33. Krant.

XXVI. Ottonem Ducem Saxoniæ cum tanti faceret Imper. Arnulphus filiam illi ſuam coniugem dedit. *Ex qua ille filium ſuſtulit Henricum qui primus ex Saxonibus imperabat, Vnde apparet Henricum Regem materno ſanguine pertinere ad lineam Karoli Magni, cuius mater erat Arnulphi filia, qui patrem habuit Karlomannum, & ille Ludouicum Germaniæ Regem, qui Ludouicum Imperatorem I. & ille Karolum Magnum: ſexto gradu ataunm ſuum numerat Henricus. Et vt lineam generis à pleriſque turbatam agnoſcamus, videndum qui Imperatores exierint à Karolo Magno: cui primum ſucceſſit Pius Ludouicus, & illi filius Lotharius, Karoli nepos: illi Ludouicus filius, Karoli pronepos: illi Carolus*

rolus

rolus Caluus, proximi Ludouici patruus, Karoli Magni nepos: illi filius Ludouicus Balbus Karoli iterum pronepos: & illi Caroli Crassus Ludouici Regis filius, Magni quoque Karoli pronepos: illi autem Arnulphus, Karlomanni, qui frater erat Ludouici Regis Germaniæ filius, Karoli Magni abnepos. Is erat Henrici regis Germaniæ maternus auus: vt trinepos Karoli ille computetur. Arnulpho successit filius eius Ludouicus, Henrici auunculus. Erat & alius filius Arnulpho Conradus, dux Lotharingiæ, quem Albertus Francus, Comes de Bamberga, prælio oppressit, ob hoc proditione Archiepiscopi Moguntini Hattonis, publico gladio cæsus ab Imperat. Ludouico fratre eius. Hic Conradus reliquit filios, Conradum qui imperauit ante Henricum, & Euerhardum Ducem Lotharingiæ. Hæc idcirco, vt non alie-
XXVII *num sciamus Henricum Regem, de quo statim, à sanguine Karoli Magni.*

Annotatio Temporis.

Onuphrius natum ait 876. in Saxonia: ad imperium peruenisse 919. imperasse 17.
XXVIII obijsse 936. 6. Non. Iul. vixisse 60. annos. Dietmarus, & VvitiKindus 16. imperij 60. ætatis annos numerant Herman. Contract. 18. Imperij annos numerat. Krantzius verò ita scribit: *Defunctus est Henricus anno regni sui 17. vitæ autem 60.* Mortem Henrici sub anno 937. ponit *Sigibertus.*

XXIX. ## Appellatio.

Nomen HENRICVS fuit, huius nominis primus.

Krant. lib. 3. c. 4 Saxon. Cognomen AVCEPS, quia in adolescentia, quum Pater rebus præesset, plurimùm indulgeret aucupijs. Maximè cum ei à Duce Eberhardo Conradi fratre Imperij afferrentur insignia. Vnde Sabinus

Fallere quod volucres laqueis, viscoq; solebat
Aucupis aucupij nomen ab arte tulit.

In Chron. par. 17. Et Gotefridus Viterbiensis

Henricus Dux Saxonicus regnare vocatur.
Legati mittuntur ei, qui sæpè rogatus
Noluit imperium sumere ritè datum.
Inuenere ducem veterano more sedentem,
Aucupis officio sua retia perficientem
Vt modicas caperet insidianter aues.
Et quia simpliciter fuit his præsentibus auceps,
A modo perpetuò cognomine dicitur Auceps
Cum tamen egregium Mundus haberet eum.

VXORES HENRICI I. IMPER. XXX.

I. Duas habuit Henricus. HATBVRGA Comitis Oldenburgensis, filia. Hæc post obitum primi mariti monialis facta est, sed *Matth. Christ. in Henrico.*

HENRICVS Auceps eam è cœnobio eductam matrimonio sibi iunxit: licet postea diuortium fecerit, persuasus à Sigismundo Halberstadensi Episcopo, quod sacratam Deo non posset in coniugio retinere. Ita *Christian. Matthias.* filiam Ervvini Comitis Dhersburgensis, & Altemburgensis ducit *Imp. 10.* Albicius in stemmate Saxon. Cuius vlteriorem genealogiam quæsiui, sed non inueni: *Henricus* (Ditmar.) *pater Ottonis filiã Eruuini Senioris viduam velatam ducit vxorem. Redarguitur à Sigismundo Halberstatensi Episcopo, qui eos ad Synodum citat, sed intercedente Imperatore, cuius Henricus auxilium petijt, res non est vltrà progressa.* Et inferius. *Audiui quod hic Henricus Romam causa orationis petens, plus pedibus, quàm equo laboraret, & à multis interrogatus, cur sic ageret, culpam profiteretur.* *Ditmarus lib. 1.*

II. Po-

XXXI. II. Posterior fuit Mecthildis *Filia Theodorici Comitis de Ringelhein, antiquæ Saxonum nobilitatis; quæ illi genuit Ottonem, Henricum, Brunoldum, Mathildim, Rixam, Hadevuigam, Garburgam.* Huius Mecthildis stemma sequentibus Bucelinus describit.

Krant. 3. Saxō. cap. 4.

Vvalpertus VvitiKindi Magni nepos Dux Saxoniæ, Angriæ &c. primus Comes Ringelheimensis, Vx. Altburga filia vnica Comitis de Lesmona, à qua Alteburgum dictum.

Theodoricus 1. Comes Ringelhein, & Alteburg. Vx. Reinhildis C. Merspurg. & Altenburg.

Bucelin. pag. 63. geneal. Germ.

Reginobertus Dux Angriuariæ, & Vveitphaliæ, 918. — Theodoricus Com. Ringlheimius, Vxor Reinhild. Comit. Cleuensis. — VvitiKindus IV. in Itinere Compostellano obijt. — Immodus siue Amadeus Com. Ringelheim in Bauaria occis.

Haio Dynasta Frisiæ Com. Altenburgius, Vxor Richsa. — Ottho C. Alteburg. Vx. Mathild. Com. Aluesleuiana. — Mecthild. Ringelh. Vx. Henrici I. Imp. — Alramus in Italia substitit I. March. Montferr. Vx. Adelheit fil. Otthonis I. Imp. — Berthodus C. Moriennæ, Vxor Cathar. C. Schyrensis.

Eilmarus I. Vxor Richsa C. Stadiensis. — Ioannes 1107. Vx. N. Com. Stadiensis. — Vvilhelmus 997. Vx. Helena D. Normann. — Bonifacius à quo Carettanij, & Finarij. — Gualterus à quo March. Saluzij. — Humbertus I. Vx. Adela M. Segusiana.

Eilmarus II. C. Alteburg. Vx. Heilca C. Cappenburg. — Huno C. Oldenburg, Vxor Guilla C. Vechtensis. — Bonifacius II. March. Montferrat. Vx. Maria fil. Philippi Regis Gall. — Amedeus C. Moriennæ Marchio Segusian. Vx. Iana C. Burgund. — Elisab. Vx. Otthonis C. Matiscon.

Christianus C. Alteburgius, Vx. Kuneg. Com. de LoKen. — Frider. Com. Altenb. lineæ suæ vltimus. — Guilielmus II. obijt 1183. Vxor 1. N. Moriennæ C. 2. Itha Conradi III. Imp. filia. — Humbertus II. Com. Moriennæ, &c. Vxor Laurentia Comitissa Venicæ.

Mauritius C. Alteburgius, Vxor N. Comit. Schuvaleburgia. — Vvilhelm. II. Longaspata Rex Ierus. Vxor. Sibylla Almetici Regis filia. — Bonifacius III. M. Montferrat Vx. Maria Regina Vngariæ. — Amadeus II. Comes Sabaud. I. Vxor Albonia C. Matiscon. — Adelheit, Vxor. Ludou. Crassi Regis Gall.

Christianus C. Alteburgius, Vxor Mathild. C. Stadensis. — Balduinus Solymorum Rex Necatus puer 1185. — Conradus March. Montf. Vx. Isabella Reg. Solym. — Guilhemus IV. M. Montf. Vx. Sophia filia Frid. I. Imper. — Humbertus III. Comit. Sabaudiæ, &c. Vxor 1. Mathild. C. Flandriæ.

Ioannes C. Altenburg. Vxor Anna Com. Hoiensis. — Iole siue Maria, Vx. Ioannis Brenni Regis Solymorum. — Bonifacius IV. March. Montferrat. Vxor Marg. filia Amedei IV. Com. Sabaud. — Thomas C. Sabaud. Princ. Pedemontan. Vxor Beatrix C. Gebennarum.

Ioannes II. C. Altenb. & Delmenhorst. Vxor Margarita Com. Lippiensis. — Bonifacius V. March. Montferrat, Vxor Beatrix filia Alfonsi Reg. Castellæ. — Amedeus III. C. Sabaud. Vx. Cæcilia Com. Tolos. — Thomas Sabaudus Princeps Pedemont. Vxor Ioanna filia Fresconis Genuensis.

Conradus C. Altenburg. 1366. Vxor Kunegunda Com. Diepholtiana. — Ioannes March. Montferr. vltimus ἄπαις. — Iole, Vxor Andronici Senioris Imp. Constã. — Bonifacius V. Com. Sabaud. — Amedeus IV. Magnus Vxor Sibylla Beugiaci Comit.

Chri-

Conradus	Ioannes	Amedeus IV.	
Chriſtianus C. Altenburgius, Vx. Agnes Com. ab Honſtein.	Theodorus Palæologus Marchio Montferrat. Vxor N. Spinula Genuenſis.	Amedeus V. Com Sabaud ob. 1342. Vxor Iole Palæologa filia Theodorij.	Margarita, Vxor Ioan. Montferr.
Theodoricus C. Alteṙb. & Delmenhorſtanus, &c. Vxor Heduuiges Duciſſa Sleuicenſis, ille obijt 1440.	Ioannes Palæologus Marchio &c. Vxor N. ſoror Iacobi Reg. Maioricarum.	Amedeus VI. C. Sabaud. ob. 1373. Vx. Bona Duciſſa Borbonij.	Blanca, Vxor Galeatij P. Mediolan.
Chriſtianus Diues fit Rex Daniæ, obijt 1482. Vxor Dorothea Brandeb. anteceſſoris vidua.	Gerardus Com. Alteburg. obijt 1500. Vxor Adelh. C. Teclæburgia.	Theodorus II. March. Montferr. Vxor Ioanna filia Rob. Ducis Barri.	Amedeus VII. Sab obijt 1398. Vxor Anna P. Bituricenſis.
Ioannes I. Rex Daniæ ob. 1513. Vx. Chriſtina filia Erneſti Elect. Sax.	Ioannes Com. Altenburg. Vxor Anna Princ. Anhaltina.	Iacob-Ioannes March. Montferr. Vxor Ioanna filia Amed. VII. C. Sabaud.	Amedeus VIII. Dux I. dein Felix V. Papa, Vxor Maria Duciſſa Burgund.
Chriſtianus II. Rex Dan. ob. 1559. Vx. Iſabella ſoror Caroli V. Imp.	Antonius C. Vxor Sophia Duc. Saxon. Laoburg.	Bonifacius VI. 1487. Vxor Maria fil. Seruiæ Deſpotæ.	Ludouicus Dux Sab. Vxor Anna filia Iani Regis Cypri.

Ioannes C. Altenb. & Delmenh. Vx. Eliſ. filia Guntheri Schvvarzeburg. C.	Chriſtianus Comes.	Antonius Comes.	Guilielmus VII. March. Vx. Maria C. de Foiz.	Ioann. Georgius vlt. Palæologus.	Amedeus IX. Vx. Iole filia Caroli VII. Reg. Gall.	Philippus Breſſeus Vxor Claudia Ponthieurana.

Margarita Marchion. Montferr. Vx. Frid. I. Ducis Mantuæ.	Bonifacius Vltimus Marchio equo delapſus moritur 1530.	Carolus D. Sabaud. Vx. Maria Montfer.	Carolus III. Dux Sabaud. obijt 1554. Vxor Beatrix filia Emman. Reg. Luſit.
Vvilhelmus Dux Mantuæ, Vxor Leonora filia Ferdinandi I. Imp.	Ludouicus Dux de Niuers, Vxor Henrica Niuerſia.	Carolus Dux Sabaudiæ obijt 1496.	Emmanuel Philibertus Dux Sab. Vxor Margarita filia Franciſci Reg. Gall.
Vincentius Dux Mantuæ, Vx. Leonora filia Franciſci Magni Ducis Hetruriæ.	Carolus Dux Niuerſij, Vxor Henrieta de Sabaudia Marchion. de Villars.		Carolus Emmanuel Dux Sabaud. Vxor Catharina filia Philippi II. Regis Hiſp.

Franciſcus Princeps Mantuæ, Vx. N. Filia Caroli Ducis Sabaudiæ.	Franciſcus Dux Niuerſij, Vxor Maria hæres Mantuæ.	Philippus Emmanuel, obijt 1608. æt. 22.	Vict. Amad. vx. Chriſtina filia Henrici 4. Gall. Regis.	Maurit. Emmã. Vxor neptis ex fratre Victore Amad.	Thom. Vxor Chriſtina filia Caroli à Soiſſon.	Margarita, Vx. Franciſci Duc. Mantuani,	Iſabella, Vxor Cæſaris Ducis Mutinę.	Maria Virgo.
Maria filia, & hæres vnica, Vxor Franciſci Ducis Niuerſij.	Carolus D. Mantuæ, Vxor Clara Iſabella Archiduciſſa.							

LIBERI HENRICI IMPER.

XXXII. *Krant. cap.15. lib.3. Saxon.* Ex priore vxore Hatburga vnicum tulit filium nomine *DancKvuerdum* ab Ottonis fratris occiſum milite.

Ex poſteriore vxore Mectilde octo ſuſcepit liberos: tres maſculos, quinque fœmellas.

1 *Otto, qui patri in imperio ſucceſſit; licet natus ante regnum. Quem facie ſatis ornatum, conſilijs prouidum, vultus nitore gratioſum, oculorum vigilantia placidum Luitprandus* pingit.

2 *Henricus* cognomine *Rixoſus*.

3 Bruno Archiepiſcopus Colonienſis, hi duo nati poſt adeptum Regnum. *Luitpr. lib.4.c.7*

FOEMINAE.

1 MECTHILDIS *Abbatiſſa Quedlinburgenſis.*

2 GERBERGA *nupta Giſelberto Duci Lotharingiæ; hæc nata eſt Henrico antequam Imperium ſuſciperet.*

3 ADHELEIDA *nupta Hugoni Magno Comiti Pariſiorum.*

4 RIXA *nupta Rudolpho Duci Bauariæ, filio Arnolphi, Com. Altorfij, Rauenſpergæ, & Ambergæ, & Commitiſſa Eberſteinenſis.*

5 QVINTA *quæ ab hiſtoricis non nominatur nupta fuit Comiti de Eberſtein in Sueuia, vt notat* Chriſtian. Matthias ex Chron. Hedionis. Chronic. Saxon. Pomeran. Chron. Spangenh. Philipp. Schafnab.

Henricus Auceps Imper. electus, à coronatione ſe abſtinet. XXXIII.

HENRICVS (ſcribit Krantzius) *Ottonis Saxoniæ Ducis filius Arnulphi Imperatoris ex filia nepos, qui regiam dignitatem primus inuexit in domum Saxoniæ, in qua diù permanſit; meritò nobis initium tribuit noui orſus. Erat enim inter omnes regni principes prævotens ac viribus formidabilis, qui primus libera poteſtate principatum Saxoniæ adminiſtrabat: nam maiores eius ſub Regibus delituerunt. Henricum autem Ducem ſibi ſemper aduerſaturum Conradus Rex ſuſpexit: mouiſſetque in eum, ſi non omnium in ſe principum motum formidaſſet. Nam quos diximus* *Lib. 3. Saxon. cap.1.*

prin-

9 *al. an. 19.* *principes, non vnum de Conrado sentiebant. Hoc veritus Rex, aperta vi congredi cum Henrico non præsumpsit: cæterum* consilium fertur habuisse cum Hattone Moguntino præsule (qui Albertum Henrici ex sororem nepotem prodiderat) vt Henricum
XXXIV. quoque subuerteret. Aureum torquem fertur procurasse fieri Pontifex, quem dono daret Henrico, vt perinde nactus fidem apud illum, pro arbitrio proderet. Considerandi operis gratia Pontifex diuertit ex itinere ad aurificem, visoque torque fertur ingemuisse. Tum familiaritate fretum opificem, rogasse: quid sibi vellent ex alto ducta suspiria? aliquando (ait) torques ille cruore fortissimi viri madidabitur. Iam antea intellexerat opifex aurum Henrico duci destinari: & ille quàm potuit secretiùs curauit rem Henrico, quàm audiuit, notam fieri. Ille tacitus obseruat omnia. Mittitur magno munere torques ab Archiepiscopo duci, inuitaturque ad conuiuium. Henricus autem conuersus in nuncium, dic (inquit) Hattoni, non esse Henrico ceruicem qualem habuit Albertus: donum suum illi sit: melius est Henricum domi sedentem de Hattonis seruitute cogitare quàm domum eius comitatu magno grauare. Ita dolus non processit. Rex autem Conradus
XXXV. misit fratrem suum ad vastandam Saxoniam. Qui appropians vrbi Eresburg superbè (vt inquiunt) loquutus est, quod nulla maior sibi cura esset, quàm Saxones se pro muris ostendere Francis non accederent: hoc se formidare primùm ne vllum haberent hostem in prospectu. Adhuc sermo erat in ore eius, & ecce Saxones occurrunt mille passibus ab vrbe: initoque certamine tanta cæde strati sunt Franci, vt à mimis declamaretur, vbi tantus ille infernus, qui eam capere posset descendentium multitudinem? Ita à timore suo Francus liberatus est, quod formidaret Saxones se non visurum: nam ab ipsis turpiter fugatus discessit. Audiens autem Rex malè pugnatum à fratre, congregata omni Francorum virtute perèxit ad requirendum Henricum. *Superuenit autem Henrico imparato in vrbe Grunna, quàm obsidionem cingere parauit. Præmissis tamen oratoribus obtulit Henrico, amicum illi venturum, si ad dedendam arcem descendat. Interuenit autem huic legationi Diethmarus vir callidus ex Orientalibus Saxonibus, militaris rei scientissimus. Qui vbi* XXXVI.
vidit adesse regis nuncios, clara voce ducem sciscitatur, quanam parte velit castra figi legionibus, quas aduxisset. Nullas autem adduxit: sed eam speciem prætenderat ob præsentes. Dux callidi consilij satisgnarus, rogat quot adduxerit legiones. Triginta, inquit, millia in armis habeo loco designato. Nuncios sine fructu dimisit. Illi regem de adductis legionibus terruerunt: itaque dimissis copijs rex frustratus in Franciam suam redit. Nulla te Lector perturbet æquiuocatio: Franciam dico Theutoniæ, non Galliæ: illam enim (vbi opus fuerit) ad speciem dicam. Septimo autem anno Regni sui rex Conradus cæpit ægrotare: sentiensquè fati horam propinquare, principes regni præter Henricum euocauit, & eos ita conuenit. Vocationis meæ, inquit; tempus agnosco, & (vt cernitis) præsto est. Proinde pacem, atque concordiam sectari etiam, atque etiam vos oro: nulla vos regnandi comprehendat ambitio. Henricum Saxonum Turingorumque Ducem prudentissimum, regem vobis XXXVII.
eligite, dominum constituite: is est enim sapientia pollens, & iustè seueritatis censura subnixus. Quibus non recusantibus, seuocat germanum suum Euerhardum. Vides, inquit, frater, quia ad fatum peruenio: tu tibi post hac consulito. Sunt copiæ, sunt arma, sunt exercitus, sunt vrbes, & mœnia: satis inter principes quocunque loco fulges. Vni te cedere non dissimules Henrico Duci Saxoniæ propinquo nostro. Est apud illum, & virtus, & consilium, fortuna se sociam iungit. Si me audis, accipe regni insignia, & ad illum perfecto, teque illi quantum potes, facito comendatum. Nam rei nostræ publicè gloria ad Saxones commigrauit. Tu te illi, si sapis, contempera. Ceciderunt fratri lachrimæ: & ille obdormiuit. Accepta autem Regni insignia XXXVIII.
Euerhardus, de his fratris mandata peregit, Henrico se suaque omnia, & regni iura commendans. Conuocata autem omni Francorum atque Saxonum nobilitate in Frislaria vnanimi consensu Henricum Saxoniæ Ducem regno præficiunt Anno Christianæ salutis DCCCC. XX. Nec dum enim erat legitima ele-

Franci à Saxonibus cæsi.

Conradus moribundus principes alloquitur.

Romani Pontificis non tam vetusta auctoritas, quàm prædicant.

Sal. Anno 919. n. 2 *electorum principum constitutio, nec summus tum Pontifex consulebatur: quamuis magna se instantia immiscuerint Romani Pontifices ad dandum Imperium, vt suam perinde amplificarent potestatem.*

Cap. 2. *Henricus ergo Dux Saxoniæ primus ex ea familia ad Romani Regni culmen ascendit, quod ea domus per continuata sæcula perseueranter seruauit: vt in contextu docebimus. Cui, si in Italiam prædecessorum more venire dignaretur, diadema cum consecratione ad Imperatoriam dignitatem, Ioannes eius nomi-*

XXXIX. *nis X. Summus Pontifex repromisit. Henricus autem satis sibi videri respondet, quod primus ad regni culmen immeritus peruenisset: Diadema Imperij maioribus deditum, se nihil ambire supra id, quod accepisset, etiam sic maiora, quàm obire posset sustollentem onera. Leuauere in cœlum manus viri sensati, quod ea modestia principem haberent.* Sed hanc papalem benedictionem non sine damno ab Henrico prætermissam conatur Baronius ostendere ex visione, quam habuit S. Vdalricus Episcopus Augustanus, cum ei ab Apostolo Petro ad id significandum ostē-

XL. si sunt duo gladij, vnus cum capulo, sine capulo alter, dictumque ab eo ipsi: *Dic Henrico Regi: Ensis ille, qui sine capulo est, significat Regem, qui sine benedictione Pontificali regnum tenebit: capulatus autem, qui benedictione diuina regni tenebit gubernacula.* Hæc tamen pugnare videntur cum his, quæ

Ditm. lib. 1. Idem in vita S. Vdalrici.

Lib. 6. scribit *Otto Frisingensis*, qui gladium sine

XLI. capulo ad Arnolphum Bauarum rebellem, gladium cum capulo ad Henricum Imperatorem referri oportere, dicit: *Arnolphus* Baioariorum Dux, *dum primùm regnare moliretur, Beato Vdalrico Augustensi Episcopo duo gladij, quorum alter capulo carebat, in visu monstrati sunt, audiuitque gladium cum capulo regem Henricum, Arnolfum autem gladium sine capulo, tanquàm sine capite, & iustitia esse.*

Chron. par. 17. Inuito autem Henrico delatum imperium, Gotefridi resonant carmina.

Henricus Dux Saxonicus regnare vocatur
Legati mittuntur ei, qui sæpè rogatus
Noluit imperium sumere, ritè datum.
Inuenere ducem veterano more sedentem,
Aucupis officio sua retia perficientem,
Vt modicas caperet insidianter aues.
Et quia simpliciter fuit his præsentibus auceps
A modo perpetuò cognomine dicitur Auceps,
Cum tamen egregium mundus haberet eum.
Dux igitur cum plus petitur sibi sumere Romam,
Iurat in æternum capiti non ferre coronam,
Cum sibi sufficiant, quæ tenet ampla bona.
Cogitur Henricus regnantis numine fungi,
Cogitur in Regem tandem reuerenter inungi,
Nulla tamen capiti missa corona fuit.
Coram rege secus ferri diadema iubetur,
Vt bene seruetur quicquid iurasse videtur,
Signa tamen plenè Regis vbique tenet.
Ex hoc Henrico Rex primus nascitur Otho,
Cuius, & egregia nunc gesta referre peropto,
Iam tres Othones promere musa monet.

Henricus Auceps Burchardum Sueuiæ Ducem ad deditionem cogit.

Sal. Anno 920.

Accepto Imperio in id incubuit Henricus, vt motus sedaret intestinos, & Germaniam pacaret. *Prima illi militaris* (Krantzius) *expeditio in Burchardum Sueuiæ* XLII.

Cap. 2. lib. 3. Saxon.

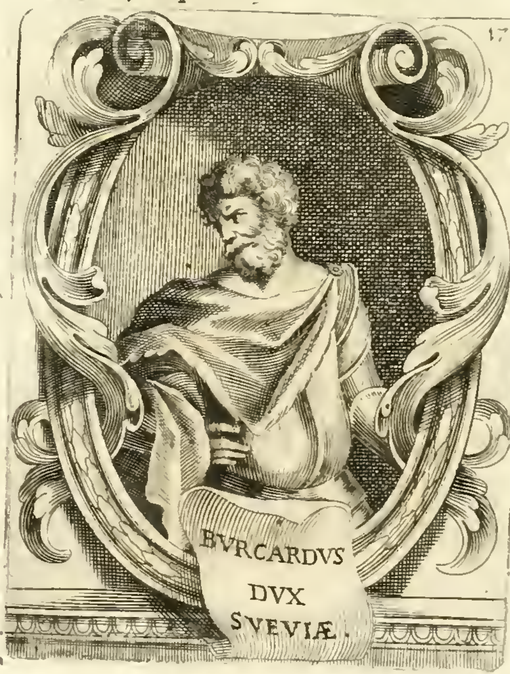

Ducem contumacem fuit. Intumuit autem quod filiam eius vxorem haberet Ludolphus Burgundiæ Dux, quem cæso Rodulpho patre Ducis Hugonis, fratre autem Regis Vtonis, inimici Karoli Regis in Franciæ regnum eleuauerunt. Sed nihil profuit Burchardo magni generi regia fortuna: nam impar viribus Henrici Romanorum Regis ad obedientiam redijt,

Sal. Anno 920. *se suaque omnia permittens Romanorum Regi.* Itaque *Rebus prosperè gestis trãnsijt in Baioariam, cui præsidebat Arnulphus Dux.* Ita scribit VVitiKindus, vt pateat prius in Burchardum, quàm in Arnulphum ab Henrico illata arma.

II. Bellum contra Arnulphum.
Sal. Anno 920.

XLIII. ARnulphus Dux Bauariæ, cognomento Malus, quòd vt bellicosissimo

erat ingenio, multorum malorum, bella consequentium, vulgò author haberetur. Defuncto Conrado I. Imper. à quo ducatu erat pulsus, e latebris prodijt, in ducatum reuersus, & à Bauariæ ducibus Rex salutatus: cum Ducatum ordinasset, & exercitum collegisset, de Henrico Imper. deijciendo consilia iniuit. *Fecerant illi animos quidam suorum, quod regio Francorum sanguine creatus, sceptris propior esset homine Saxone,* (vt infra ex genesi videbis) *Itaque rebelles animos ostendit Henrico. Rex componendo intentus regno, expeditis copijs duxit in illum in Ratisponam. Hic variant Scriptores. Nam alij dicunt Arnoldum mœnibus egressum se ad pedes misisse Regis, inque amicitiam, & perpetuam societatem ab illo susceptum. Alij verò tradunt Arnoldum agmine parato obuiam Regi profectum, ad pugnam exisse. Vbi castra hostilia non longe aberant, Rex (vt erat modestia, & pudentia singulari) fertur euocasse ducem, solus cum solo loquuturus. Ille ad duellum se prouocatum reputans, non cunctanter occurrit. Henricus rex armis positis, familiariter cum illo loquebatur. Quid est, inquiens, mi Arnolde, quod inuicem nos, nostraque in discrimen proijcimus? Ego si tu procerum, populique consensu Rex esses assumptus; primus te venerarer. Crede, quod scriptum ferunt, non esse nisi à Deo principatum, cui quisquis resistit, Dei se opponit ordinationi, quem debet contumax iratum metuere. Consule tibi, tuisque. Me in vtrumque paratum habes: amicum, an hostem malis elige: mallem, quid amicus possim, quàm quid hostis experireris. Hæc suaui sermone, qui regem plurimùm ornabat, proloquutus, incertum dimittit. Ille ad suos refert regis verba. Vera dixisse fatentur; suadetque pars sanior, rege malit vti pacato, quàm irato. Ita positis armis egressus castris Arnoldus, regem salutat, & veneratur, iusta implens maiori suo.*

(Krant. cap. 2. Saxon. lib. 3.)

Auentinus autem adiungit, firmata pace, iunctis viribus mouisse in Boiemos; nec tædeat ab eo rem fusiùs enarratam percurrere. (Annal. Boior. 4. Ann. Sal. 918)

XLIV. *Arnulphus vbi certior factus est de morte Cæsaris, è vestigio ex latebris prodit, Reginoburgiumque redit, certatim ad eum Optimates, Pontifices Boiorum conueniunt, reditum gratulantur: eundem denuò regem Boiariæ salutant. Hainricus Saxo posteaquàm hæc accepit, Boiariæ fines cum exercitu petit. E diuerso Arnulphus intrepidus procedit. Vbi in conspectum vtræque acies ia dimicaturæ steterunt, Hainricus caduceatorem cum mandatis præmittit, qui denuntiaret interesse Reip., vt Arnulphus solus cum solo, communis salutis causa, de summis vtriusque rebus secretò colloquatur. Non respuit conditionem Arnulphus, amboque duces absque cunctatione, æquo ferè spatio à copijs vtriusque ad colloquium venerunt. Priorque Hainricus: Non te tam barbarum (inquit) aut imperitum religionis nostræ existimo, quin planè intelligas regem non à fortuna temerè dari, nec à fatis imponi, sed à supremo Cœli numine constitui. Cuius mandata, qui non facit, haud dubiè is cœlo, naturæquè repugnat; Senatus, proceres, populus*

(Eadem leguntur apud Goldastum; imò Arnulpho fuisse ab Henrico rescripta.)

Sal. An. 920. *lus, plebs, quæ multorum capitum bellua est, me Regem vno omnium consensu declararunt. Horum mentibus nisi vnus, & summus Deus author pacis, & concordiæ incubaret, atque moderaretur, haud vnquàm fieri posset, vt non suus cuique mos esset: non tot sententiæ, quot homines essent. Vndiquè inimici imminent. Galli, Burgundi, Itali, Vgri lacerant, diripiunt, in nos sæuiunt, incursant. Si quis gregem ab immortali maiestate creditum non tutaretur, non vniuersa ad plebis vtilitatem, veluti parens communis à Deo datus refert: nihil aliud quàm latro, & eius regnum publicum est latrocinium. Proinde si Senatus, populusquè Francus me hoc fasce leuarit, tibiquè hoc oneris imposuerit, libens cessero, libentissimè tibi paruero. Atque vt apertè tutè sentias, quàm nihil minus mihi cordi, quàm dominandi libido, fiet, non solùm Boiariæ regnum locupletissimum, Nariscos, Alemannos, Chamabos, Boethos, Sudinos, Ilissos, Marcomannos, Quados, Vindelicos, Noricos, Austriacos, Tyrollios, Athesinos, Vennonas, Stirios, Charinos, Venedos, Carnos, Pannonias tibi, sicuti possides, permitto: verùm sacratarum ædium quoque opum Ecclesiasticarum, Episcoporum, Sacerdotum, Mystarum, Monachorum, antistitum omnium curatorem te esse iubeo, & patronum, illos tibi in clientulos dico, modò nomen regis inutile abdicato. Cuncta alia tibi habeto: quid aliud tibi vis? quid nunc vltrà desideras? quæ concupiscis? quæ postulas? Vniuersa tibi fauore, & gratia mea absque periculo, sine vi, sine armis obtinère licet. Facilè ratio tam salubris consilij ab Arnulpho recepta est. Quocirca principes absque cunctatione dextris datis, pacem faciunt, quam liberorum connubio, sponsalibusque confirmant, Iuditha filia Arnulphi, Henrico filio Cæsaris* XLV.
despondetur. Gerbirga filia Cæsaris Arnulpho filio Ducis datur in matrimonium. Coniunctisque viribus Boiemiam vndique pro natiuo muro saltibus Hercyreis clausam penetrant, Boiemos ad obsequium cogunt. Tuto Regino-Burgensis Episcopus, cuius prouincia tum erat, ibidem Pragæ (caput est gentis) Templum Diuo Vito dedicat.

Vnde fuerit Arnulphus iste, qui & Conrado, & Henrico Imperatoribus stimulus militaris erat; inspicere libeat.

ARNVLPHI COGNOMENTO MALI, Ducis, & Regis Bauariæ Genesis. XLVI.

Apud Bucelin. in Hist. Agilolfingica pag. 382.

S. Carolus Magnus Aug. Imper. Germaniæ, & Galliæ Rex, de cuius posteris iam supra satis. Vxor S. Hildegarda, Sueuiæ Ducissa.

Pipinus Italiæ Rex, Venetorum debellator, Mediolani ante patrem, vita excessit, anno octingentesimodecimo. Vxor Adhelheides.

Bernardus, Italiæ Rex, optimæ indolis, à malis demum Consiliarijs contra Ludouicum Pium Imper. patruum concitatus, Legibus Salicis, capitis damnatur, sed vita donatus, in Monasterium detruditur. Vxor N.

Pipinus, cognomento Iunior, ob rebellionem patris in Comitum Ordinem, cum tribus filijs, Bernardo, Pipino, & Heriberto redigitur. Vxor N.

Bernardus Comes Lengenfel lensis in Norico. Vxor incomperta.

Arnulphus, Cæsarei exercitus Dux, gloriosè contra hostes occubuit.

Luitbaldus siue Leopoldus, ab Arnulpho Cæsare limiti Bauariæ Austriaco Præfectus, contra Cussalem Vgrorum Regem feliciter pugnans, postea opprimitur, Anno 907.

Arnulphus, cognomento Malus, Boicæ Rex, obijt 937. Vxor Gerbirga filia Rudolphi. Infer. Bauariæ, Com. Altorff.	Bertholdus post fratrem Boijs præfuit, obijt 948. Vxor Vvilletrud. Duc. Lothar.

Eberardus, quod Ducatum non rogato Cæsare inuasisset, proscriptus atque exul moritur. Vxor familiæ incompertæ.	Arnulphus Schyrensis, à quo vsque hodie omnes Com. Palat. Bauar. DD. & Serenissimi Electores.	Hermannus, & Otho, & Heroldus, Salisburgensis Archiepiscopus.	Iuditha, Vx. Henrici, Ducis Saxoniæ, ac dein etiam Bauariæ, auia S. Henrici, Imp. Aug.
Leopoldus, Orientalem Bauariæ limitem aduersus Vngaros administrare iussus, primus se Marchionem Austriæ nuncupauit, à quo deinceps Austriæ March. & Duces.	Bertholdus Schyrensis, Comes Palatinus Bauariæ, pater Vvernheri, Othonis avus, &c. obijt Anno 982.		

Sal. an. 920. Gerbirga Arnulphi Vxor Guelphica fuit Ethiconis Episcopi, & Rudolphi secundi soror germana, Rudolphi I. filia, insigni formæ elegantia, omni virtutum fulgore nitida, quam pro egregijs naturæ talentis, & diuinæ gratiæ donis, sponsam enixè exambijt, & coniugem meruit Arnulphus. Eius variæ fortunæ socia fidelissima fuit Gerbirga nostra, longi eiusdem exilij gratissimum solatium. Plures ex ea liberos suscepit, quorum coniugio pacem cum Henrico Aucupe firmauit. *Nam Iuditha filia Arnulphi Henrico filio Cæsaris est desponsata. Gerbirga verò filia Cæsaris Arnulpho filio Ducis datur in matrimonium.* Horum principũ nomina Historicis diuersa prædictas non redarguant nuptias. quia, etsi Arnulphi Mali filium, alij dicant RVDOLPHVM, alij ARNVLPHVM: & Arnulphi Mali filiam, IVTAM vel IVDITHAM: & Henrici Aucupis filiam, RIXAM vel GERBIRGAM, de nuptijs tamen vnà sentiunt.

Auent. Annal. Boiorũ lib. 4.

III. Bellum contra Carolum Regem Franciæ.

Anno Sal. 922.

HVius Belli occasionem non vnam referentibus historicis; altiùs repetendò Krantzius ita scribit. *Giselbertus Dux Lotharingiæ, ex genere Karolino, gener erat*

Cap. 5. Saxon. lib. 3.

Henrici Regis Romanorum. Hic socerum stimulabat, vt regnum Franciæ, quod ad degeneres peruenisset, occuparet. Nam Ludouicus
XLVII.
Balbus, Karoli Calui, quùm legitimam prolem non haberet, natos ex meretrice filios, Ludouicum (quem nihil facientem agnominauère prò desidia, & ignauia) & Karolum fratrem eius scripsit hæredes. Ludouicus autem Nihil-faciens *quùm moreretur, filium reliquit Karolum cognomento simplicem: sic enim indito cognomine discreuerant Reges æquiuocos. Quem quum per fastidium sustinerent proceres, Giselbertus inter primos sategit, vt socero suo, iam regi, regnum quoque Franciæ proueniret. Recusabat Henricus regno pellere legitimum possessorem. Non quieuit Giselbertus. Eudo (quem alij Vdonem vocant) legitimus tutor Karoli pueri Comes Andegauensis, tutelam gerens, regium nomen assumpsit. Rex erat, qui pro suo arbitrio omnia administraret.* XLVIII
Huius fratrem Robertum, Celticæ (hoc est Burgundiæ) Ducem, adijt Giselbertus, interpellauitque, vt regium nomen aßumeret: nam fratrem eius Vdonem, etsi consecratus Rex fuerit, sciebat seruare honorem puero. Quod non probauit. Cessit postulanti, & vrgenti Robertus. Quum enim esset, & Aquitaniæ Dux, de fratris regno potiorem partem vbi accepisset, aliquot sibi viciniores vrbes capit, constitutis in eis pro suo arbitratu pontificibus, à quibus regis appellationem promeruit. Iam enim frater eius Eudo concessit in fata, proceribus commendans Karolum puerum. Ergo Robertus iam factus elatior, magnis copijs in regem puerum mouit. Commisso prælio Robertus cadit. Redeunti victori Karolo Hebertus Vicomandorum Comes fit obuiam per speciem XLIX.
gratulandi, orat regem ad se diuertat Personam. Perfido homini Rex simplex credit. Poterat suspicari dolos, quod Roberti sororem teneret coniugem. Intrantem regem mox armati circumsistunt, capiunt, in carcerem protrahunt: quæ res multorum per Franciam malorum origo fuit. Tum coniurati proceres, qui cum Roberto, Giselberto, cæterisque sentiebant, quasi regem non haberent, de constituendo rege deliberant. Erat ex liberis Richardi Burgundionum Ducis superstes, filius Rudolphus, Karoli nepos. Hunc tametsi Karolus ex Eligina Angliæ Regis filia prolem sustulisset, in regem aßumunt: qui Suessione regio sumpto diademate (de more) regnum administrat. Ludouicus autem Karoli simplicis, vincti regis

Sal. an. 922.

filius; paternorum amicorum ope destitutus, enauigato mari ad Anglos se cum matre contulit. Pater in carcere permansit.

Cap. 6. Frãcor. Rex captiuus Persona. L. *Hoc in rerum statu quum esset Henrico Regi causa petendi cum exercitu Lotharingiam (inuitante, quem diximus) occurrit nuncius Karoli vincti Regis cum mandatis huiuscemodi. Karolus (inquit) quondàm Rex Franciæ, nunc vinctus, quando illum suprema calamitas oppressit, nihil habet in vita iucundius, quàm audire incolumitatem, prosperitatem, & fælicitatem tuam, in qua plurimùm spei sibi filioque repositum arbitratur: dat tibi pignus amoris non vulgare. Manum protulit* Frãciæ Pallad. *pretiosi martyris Dionysij, auro, gemmisq; inclusam, quam regum aliquis, vt secum vbique haberet, superioribus annis corpori diuulsit, perpetua tactus deindè (vt ferunt) amentia: Quandoquidem (inquit) Franciam deseruere omnes virtutes cum translatis preciosi martyris reliquijs, hoc apud te perpetui pignus amoris cupit esse depositum. Pridem enim cum translato Beati Viti Corpore sub Pio Ludouico in Corbeiam, omnis Francorum fortuna ad Saxones demigrauit.* LI. *Nunc quod reliquum fuit Franciæ regibus, apud te noueris collocatum. Henricus rex magnificum munus singulari excepit reuerentia, regem vinctum per eundem nuncium consolatus, bono iussit esse animo, sibi curam fore honoris, & incolumitatis eius. Hic ille Carolus, quem* simplicem dixerè: iure, quia seruili ingenio; an

iniuria? manu enim sua Robertum per- LII. duellem, & regiæ dignitatis æmulum lancea perfoderet, & de hostili acie triumpharet, incertum.

Dono etiam data; legimus M. Constantini lanceam, ensem, clauos. Rodulphus enim *à Samsone Comite, lanceam miri operis, quæ quondam Constantini Magni fuisse perhiberetur. Erat autem aspectu mirabile opus, iuxtà mediam spinam fenestellis intercisa, crucibus de Dominico ligno insignita. Precium erat in sacris reliquijs, cui ars accessit cum auri metallo. Hanc interpositis quos putabat idoneos, Rex à Rege magno precio accipere contendebat, si fieri posset: sed non erat Rodulpho vlla rei æstimatio: nihil illi in omni vita charius. Non destitit Henricus promissis, non nunquam minis, vndecunque causis quæsitis desiderium*

Sal. an. 922. *derium prosequi, & perfecit, vt ei dono à Rege mitteretur. Hunc præciosum Imperij thesaurum Imperatores diu in delicijs habuere: nunc (quibus ex caussis incertum) ad Nurenburgenses, vt creditur, peruenit. Erat huius muneris prouentus semper Henrico acceptissimus: tantumque peperit inter Reges vinculum, vt Rodulphum Henricus magna parte Sueuiæ donauerit. Eam arbitror trans Rhenum, quæ nunc Imperialis est Burgundia.*

Aliam lanceam eidem Henrico ab Hugone in Gallia regnante, missam legimus inter Anglorum gesta, vnà cum ense Constantini Magni, alijsque muneribus. *Ensem* (inquit) *Constantini Magni misit scilicet, in quo literis aureis nomen antiqui possessoris legebatur: in capulo quoque super crassas auri laminas clauum ferreum affixum cerneres, vnum ex quatuor, quos iudaica persecutio domini corporis aptarat supplicio. Lanceam Caroli Magni pariter misit, quam Imperator inuictissimus contra Saracenos exercitum ducens, si quandò in hostes vibrabat, numquàm nisi victor abibat. Ferebatur esse eadem, quæ Dominico lateri Centurionis manu impacta pretiosi vulneris hiatu paradisum miseris mortalibus aperuit; vexillum item misit Mauritij Beatissimi Martyris, & Thebææ legionis Principis, quo idem Rex in bello Hispanico quoslibet infestos, & confertos inimicorum cuneos disrumpere, & in fugam solitus erat cogere, &c.* (De Gestis Anglorum post Bedam lib. 2. cap. 8.)

Hæc tamen totidem, ijsdemque ipsis verbis descripta, Hugonem Francorum Regem Adelstano Angliæ Regi, inter munera misisse, cum sororem eius, natu minimam procaretur, refert *Vvillielmus Malmesburiensis* quod adnotare libet, vt posteris sit veritatem inuestigare. (De gest. Reg. Angl. lib. 2. cap. 6.)

IV. Bellum contra Hungaros.

Sal. Anno 922.

O*Peræ pretium est diligentius rem Vngaricam* (vt scribit Krantzius) *sub hoc Rege percensere. Gens est aduena, quæ recens ex Scythia commigrauit, consederatque in Pannonijs: & crebras faciens excursiones, aliquoties à Sueuis, & Bauaris retunditur. Conradus quoque Rex in suo tempore illam, quàm fortiter repressit. Quum verò Conradum audissent Vngari sublatum, concepta audacia, excursionem fecere in Saxoniam, multis vrbibus euastatis, incendia rapinas miscebant. Rex Henricus tum erat in præsidio Vverlaon, vrbis tum præcipuæ: rudique militi quem habebat, non satis fidit aduersus insolentissimam, & ferocissimam gentem. Itaque impunè grassabantur ad mare vsque Bremensis ciuitas concrematur: & tamen sanctorum qui ibi requieuere meritis, flamma vastantibus Vngaris obuiam pergit, multosque consumpsit. Per quæ tempora etiam Vandali in vicinam vrbem Hamburgum sæuitiam conuerterunt. Hoc enim illud erat tempus, quo multos Christus per sanguinem ad se reuocabat in regnum. Leuibus tum prælijs rex vexabat Vngaros peruastantes: in quibus captus erat vnus ex illorum principibus, quem magno auri pondere ad redemptionem deposcebant. Rex auro contempto captum reddere pollicetur, si aliquot annorum inducias paciscantur. Conuenit inter eos de annis nouem: quibus constitutis, rex* LIV. *militem facit instrui omni genere neceßariorum ad bella armorum, exerceri ad pugnam, armari quoque promptè. Constituit denique quotum quisque in agris sustineat pugnantem in expeditione: octo nonum, & in vrbibus quatuor quintum quemque, & præsidijs firmat vrbes. In agris autem nihil dimittit, quod hostibus præda sit redditurus. Conuiuia nuptiarum, & alias comessationes amicorum iubet in vrbibus solis apparari, non in prædijs foris: quæ vocant vrbana, etiamsi in agris sint, dum sint vrbium instructa ritu.* LV.

(Saxon. lib. 3. c. 7. — Vngari Saxon. infestãt. LIII. — Milites instruit Henricus.)

V. Bellum contra Vandalos.

Sal. Anno 925.

BElli tyrocinium exordiri volens Henricus in Vandalos nouum militem duxit, hostem (vt putabat) molliorem. *Ducit in vrbem quam vocant Brandeburgum: qua multis vix laboribus expugnata, prouinciam sibi subijcit. Inde in Dalmatas agmen vertit, eiusdem gentis, & linguæ nationem, quod paternum illi odium esset in gentem: cuius vrbem Grona obsidet, & vigesimo die capit, militi permittit diripiendam,*

(Henric. monet in Vvandalos. In Dalmatas. In Bohemos. Krant. Saxon. 3. c. 7.)

Sal. an. 926.

dam, vt acuat: omnibusque puberibus peremptis, (quo timorem crearet in gente) victorem reducit exercitum, Pragam quoque Bohemorum metropolim ex eiusdem gentis societate oppugnat, regemque illius Vvencislaum in eam perducit necessitatem, vt se dedat. Pater hic erat Boleslai, Henrico fidelis & promptus per omnem reliquam ætatem. Sic primùm facta est Bohemia Regi Romanorum, Saxonumque principi tributaria: quamuis & antea per maternum Henrici auum Imperatorem Arnulphum, victo Rege Morauorum (cui tum Bohemia quoque parebat) iugum acceperat Romanæ ditionis. Quò verò Vvandalorum excursiones prohibere posset, Marchionem vrbi præfecit Sigefridum Comitem Ringelheimensem, qui primus MARCHIO Brandeburgensis factus est. Iuuat autem intueri, vndè traductum sit nomen MARCHIÆ, atque MARCHIONIS? satisfacere credit Krantzius. *Marchionis vocabulum* (inquit) *veteribus incompertum est: nisi quis modernorum reuocans antiquitates, illuc inserat nouum vocabulum. In nostris quoque annalibus nullam eius verbi legimus mentionem ante primum Henricum Saxonem Romanorum Regem* (fallitur Krantzius) nam apud vetustiores *Eginhardum Anno Sal.* 828. Marchiones Saxoniæ cum Comitibus referuntur: & *Hincmarus* ex Adalhardi Abbatis Corbeiensis libello, quo describebatur ordo Palatij (& status regni inde à Carolo Magno §. 30. *Marchisos memorat.*) Sequitur Krantzius describere qualia propugnacula erexerit, & Marchiones in hostem instituerit Henricus. *qui primus domitis Danis ad oppidum Hesuuicum, quùm eo transtulisset Saxonum coloniam, imposuit regioni præsidem, quem appellauit Marchionem, & illi regendos tuendosque regni limites imposuit prouinciam, quasi duci limitaneo. Inde quoque quum ordinata per illum prudentissimè Saxonia, constituisset qui agros colere, qui sequi tenerentur in militiam, quum quintum quemque quatuor in agris remanentes sumptibus, & armis expedirent, illumque durante militia alere iuberentur, vires quas perinde in Vngaros comparauerat, primum in Vvandalos statuit exercere, tyrocinium hoc reputans maioris militiæ: duxitque in metropolim gentis Brandenburgum: eamque obsedit per brumam in glacie, & oppugnauit constantissimè: & exhaustis obsessorum viribus consumptisque commeatibus etiam expugnauit: collocauitque in ea primus Marchionem, qui prouinciam tueretur armis quæsitam, & augescere contenderet in diem: & quam Romani simili ex causa dixere prouinciam, ille appellauit Marchiam. Mecum diù reputans, multaque circumspiciens nihil reperio de nominis origine probabilius, quam vt ex vulgari Saxonum ductum esse credam: vt sit in alijs quoque nationibus, vtuernaculæ linguæ quædam nomina inserantur latinis,* latiumq; beetur diuite lingua. *Marchiam autem vocant vulgò Saxones districtum vnius Villicationis, aut ditionis (indè VeltmarKe nomen duxere) vt tum Marchiam dicerent Saxones, eam prouinciam, quam sui Iuris esse per arma sunt consequuti. Inde præsidi nomen inditum, vt marchio diceretur, qui illi ius diceret. Sic in Dania ad Slesvuicum (vt diximus) Marchionem constitutum, ita & in Vvandalis per eundem Henricum Regem, marchiam illam suo marchioni deputatam: indeque fluxisse nomen, vt deinceps aliæ quoque prouinciæ hoc vocabulo in simili principatu vterentur, diceretur que Marchio Misnensis, Badensis, Stiriæ, Morauiæ in Germania: & in Italia, Teruisina, Anconitana, Mantuana, Ferrarensis, & si quæ sint aliæ ibi Marchiæ. Soleo quoque Marcomannorum nomen ad eandem referre originem. Vocant enim vulgo Marcomannos, gentes vndecumque confluentem in vnam ditionem.* Mannos *autem quid vocent Itali, per imperitiam linguæ germanicæ, tenemus. Vocant enim burdones aut veredos, hoc est ex equa, & asino natas bestias, mannos. Sic apud Horatium Acron interpretatur. Sed docet Cornelius Tacitus (quod ex Beroso sumpsit Babilonio) Mannum esse Germanorum parentem Deum: quod tamen Berosus non astruit, mortalem ex mortalibus deriuans. Mannus Tuiscone natus genuit Sueuum, Gambriuium, Marsum, Hunum, Vvandalum, filios Germanicæ nationis propagatores: mansitque honor nominis in gente, vt benè marem, & valentem virum* Man *appellemus etiam hodie Germani. Marcomanni autem tum pro suo robore dicti sunt Vvandali, quùm eos oppugnaret Marcus An-*

Margin notes (left column): *Pragam subactā dicit Sigebertus sub ann. 930.* — *Marchionū origo.* LVI. — *Vvandaliæ 3. cap. 16.* — *Apud Andreā Duchesne to. 2. pag. 487* — *Vvand. l. 3. c. 16.* — LVII. — LVIII.

Margin note (right column): LIX.

Sal. an. 927. *Antoninus: quod suo loco diximus. Hæc sine præiudicio melioris sententiæ, candide Lector accipe: & si quid habes probabilius, fac commune, vt mittatur in posteritatem. Nos enim luimus damna incuriosæ vetustatis, quæ nobis pauca reliquit ad memoriam suæ veritatis.*

Huc faciant, Statuta illa Henrici I. Imper. quibus militem centuriauit.

HENRICI I. IMPER. AVG. INSTITVTA.

Quæ sub Anno 924. à Goldasto reponuntur.

Apud Goldast. I. *IVbemus ex militibus, qui in villis sunt, nonum quemque in oppidis collocari; cui reliqui agrum colendo victum quærant: nonus tertiam omnium frugum partem con-*
LX. *ditam asseruet, suisque socijs intra muros, horrea, & domicilia extruat: sed vice cæterorum ipse, quoties opus erit militet, & pro patria pericula suscipiat, alijs domi seruantibus. Huius instituti commoda hæc sunt: primum, vt propter incursiones perpetuas, agris spoliatis, non sit timenda penuria: deinde, vt in vrbibus miles ne deficiat, quæ bellis iam pluribus exhaustæ habitatoribus sunt.*

II. *Suburbia iubemus esse nulla, aut exigua: ruri casas raras, & viles.*

III. *Conuentus solemnes volumus esse tantùm in oppidis; quales sunt dierum festorum, nuptiarum, encæniorum, mercatuum: vt ea ratione oppidorum incrementa fiant: quæ aut diruta refici, aut minùs firma præcipimus muniri.*

IV. *E Fratribus natu maximum militare volumus, vt homines certos, & exercitatos habeat.*

V. *Ciues itaque faciendo opere quotidiano, in pace discant eas artes, quibus necessitate compulsi, ad suam incolumitatem vtantur. Disciplina enim, & labor magnum ad virtutem afferunt momentum.*

LXI. Imò sub Anno Sal. 922. Sontibus indultum legimus, vt vitam, & libertatem possent militia vindicare. *Rex Henricus* (scribit Sigebertus) *quoscumque fures, aut latrones, aut sicarios manu fortes, & bellis aptos esse videbat, indulta eis venia agros, & arma dabat, & legionem ex eis faciens ad debellandos barbaros exponebat, edicens omninò, vt ciuibus parcerent tantummodò.* Nec in militiæ dedecus redarguas; non enim Henricus inter nobilissimos milites, manipulos furum traduxit, vt armorum fulgorem obtenebraret, sed quò leniori remedio, nobilium virorum latrocinijs obuiam iret, multis enim illis temporibus (*notat supplementum Reginonis*) *etiam nobiles latrocinijs insudabant*: Eos autem per numerosa supplicia arduum erat prohibere. Seorsim tamen haberi eos voluit, & eorum legionem impermixtam vel ad barbaros debellandos exposuit; vel barbaris veluti carnifici mactandos callidè obiecit. Vt infamiam factorum illustri fama corrigerent: vel hostili correpti gladio, non minùs victi, quàm victores iuuarent Rempublicam.

Eam etiam legem præterire non licet, qua cautum, vt parentum primogenitis, (dummodò Regali curiæ aduersùs hostem seruierit) arma, & bellica tribuerentur instrumenta. Non tam igitur primogenitorum est priuilegium; vt diminutè notat Christianus Matthias; sed & Maiestatis arcanum, quo primogeniti allicerentur ad arma.

Huiusce modi fuit priuilegium, vt apud Goldastum sub Anno Sal. 931.

LXII. *HENRICI AVCVPIS IMPER. AVG. CONSTITVTIO.*

De Iure Primogenituræ.

QVilibet Primogenitus, qui curiæ Principis contra hostes in necessitate seruierit, absolutè, & præ alijs eius fratribus, & sororibus defuncto Patre illius vestes et arnesia, quasi ex quodam prælegato reportare debet, nec illa in hæreditatē diuisionis paternæ ei cōputare debet. Christ. Matth. cap. 2. in Hēricō.

III. Bel-

III. Bellum in Vvandalos.

NOn multò post Vvandali, dum Henricus Imper. alibi fines tutaretur, Saxoniam vastarunt. Quare contra eosdem, duces suos, scilicet, Bernhardum Luneburgensem, & Comitem Vvicthinensem cum magno exercitu misit, qui Vvandalorum ad mare Balthicum ad 120000. trucidarũt. Sigebertus verò *Redarios nominat ad ducenta millia hominum conspirantes contra Henricum Regem sed à Ducibus Regis Bernardo, & Dietmaro graui bello victi, omnes penè moriuntur, aut fugientes in mare vicinum demerguntur.* Anno Sal. 931. Hoc eodem anno Henricus Reges Normannorum, & Abroditarum Christianos facit, vt ait *Sigebertus*, sed fusiùs Adamus. *Henricus à puero timens dominum, & in eius misericordia omnem ponens fiduciam Hungaros maximis prælijs vicit, & triumphauit, Boemos, & Sorabos, ab alijs Regibus edomitos, & cæteros Slauorum populos, vno grandi prælio ita percussit, vt cæteri, qui perpauci remanserãt, & Regi tributum, & Deo christianitatem vltro promitterent. Deinde Daniam cum exercitu ingressus,* Vvorm *regem primo impetu adeò perterruit, vt se imperata facere mandaret, & pacem supplex deposceret. Sic Henricus rex victor, apud Slesuuich, quæ tunc Heidebo dicitur, regni terminos ponens, ibi & Marchionem statuit, & Saxonum coloniam habitare præcepit. Videns ergo Sanctissimus Archiepiscopus Vnni, qui Reinuuardo successit in cathedram, misericordia Dei nostri, & virtute Regis Henrici, Danorum, Slauorumq; pertinaciam esse domitam, ostiumq; fidei in gentibus apertum esse, omnem suæ Diœcesis latitudinem elegit per seipsum circuire. Multis ergo religiosis comitatus, peruenit ad Danos, vbi tunc crudelissimus Vvorm regnabat. Et illum quidem prò ingenita flectere nequiuit sæuitia, filium autem Haroldum conuertit, & fidelem Christo perfecit, ita vt christianitatem, quam pater eius semper odio habuit, ipse seruari publicè permiserit, quamuis ipsemet Baptismi sacramentum nondum perceperit. Ordinatis itaque in regno Danorum per singulas Ecclesias Sacerdotibus, Sanctus Dei multitudinem credentium commendasse fertur Haroldo, cuius etiam fultus adiutorio, & legato, omnes insulas Danorum penetrauit, euangelizans verbum Dei, & fideles, quos inuenit illic captiuos, in Christo confortans.*

Chron. Slauorũ lib. 1. c. 8 Hẽricus subiugat Hũgar. Slauos, Danos.

LXIV.

Vvorm debellatur.

Vnni Archiepiscopus Slauorũ Danorũ Suecorũ Euãgelista.

Haroldus fil. Vvorm christianorum protector.

Deinde vestigia secutus Magni Anscarij, remigans mare Balthicum, non sine labore peruenit ad Bircam, principalem Suediæ ciuitatem, quò iam post obitum S. Anscarij nemo doctorum, annis septuaginta venire ausus est, præter solum, vt legimus, Reimbertum. Est autem Byrca oppidum Gothorum celeberrimum, in medio Suediæ positum, quod tractus quidam Baltici maris abluit, reddens Portum optabilem, quo omnes Danorum, Norueorum, itemque Slauorum, ac Semborum Naues, alijque Scythiæ populi pro diuersis commerciorum necessitatibus, solemniter conuenire solent. In eo ergo Portu, confessor Domini egressus, insolita populos appellare cæpit legatione. Quippe Sucones, & Gothi propter varia temporum pericula, & Regum cruentam feritatem Christianæ Religionis penitus obliti fuerant. Sed fauente gratia Dei à Sancto Patre VNNI, denuò ad fidem reuocati sunt. Perfecto ergo legationis suæ ministerio, cum iam redire disponeret Euangelista Dei, ægritudine correptus, apud Bircam fessi corporis sarcinam deposuit: Obijt autem peracto boni certaminis cursu, anno Dominicæ Incarnationis nongentesimo, tricesimo sexto. Cui successit in Cathedra venerabilis Adheldagus.

Episcopi olim Ecclesiæ Doctores nõ Satrapæ aut ductores bellici.

Bellum contra Hungaros. Sal. Anno 933.

HOc in bello tria notanda veniunt: I. Consultatio sub Anno 932. quùm Imper. Comitia egit, & Imperij status consuluit, quia nouennales induciæ cum Hungaris iam pactæ finitæ essent, & ipsi maius tributum postulaturi, quid agendum?

Consulite vobis (ita dixisse Henricũ Vvitikindus scribit) *ipsis, & quid super hac re faciẽdũ eligite. Thesaurũ diuinis officijs sanctificatum*

LXV. *Lib. 1.*

Sal. Anno 933. *tum tollam ne, & dabo pro nostra redemptione inimicis? An certè addam cultui diuino pecuniam, & honorem, vt ab ipso potius redimamur, qui verè noster extat Creator, & Redemptor? Ad hæc populus leuauit voces in altum inquiens: se à Deo viuo, & vero omnimodis desiderare, quia fidelis, & iustus sit in omnibus vijs suis, & sanctus in omnibus operibus suis. Operam suam deinde promittens Regi contra gentem acerrimam, dextris in Cœlum eleuatis pactum firmauit.*

II. *Hungarorum postulatio, & contumeliosa tractatio.* Non multo post Hungarorum legati aduenerunt, & postularunt non
LXVI. solum munera annua, sed etiam peculiare tributum. Verùm non tantùm omnia ipsis negata sunt, sed etiam ludibrio habiti, oblato cane villatico, scabioso auribus, &
Auent. lib. 4. cauda mutilo: *se aliud tributum populo falsorum Deorum cultori pendere pernegat Henricus. Inde apud Teutonas, fabulam, Vgris, idest, Hungaris, canem imperasse, ortam crediderim.* Hunc tamen canem Hungaris traditum à Dalamincis Vvitikindus scribit, *Hungari* (inquit) *iter agentes per Dalamanciam, ab antiquis opem petunt amicis. Illi verò scientes eos festinare ad Saxoniam, Saxonesque ad pugnandum cum eis paratos, pinguissimum pro munere eis proijciunt canem,* vt pingui cane satiarentur (ita interpretatur Bælerus) qui macro Henrici acquiescere noluere.

III. Hungarorum expeditio *Vgri tàm insigni contumelia irritati* (scribit Auentinus)
Lib. 4. *arma capiunt, dolo copias augent. Equitum propemodum innumerabilis turba maiorem etiam, quàm pro numero, speciem præbens, relictis Boijs, cum quibus & Arnulpho, vt vicinis pacem, initam pridem persanctè seruabant, per Franciam, Sclauos, Sueuos, Turogos interiora Saxoniæ, vbi Rex versabatur, penetrat. Cuncta præda, incendijs, rapina, luctu complet, passim diffunditur: centum amplius millia fuisse perhibentur. Henricus vo-*
LXVII. *tum nuncupat, si victoria potiatur, se nundinas sacrórum ex Germania sublaturum promittit.* De hoc voto silet Krantzius, in reliquis concors scribit, quod Hungarorum nuncij *ad suos vacui reuertuntur, minitanturque subuertere omnia, & parato iam agmine proruunt: vicinos Dalmatas admonent, vt arma iungant ad vlciscendos se, commeatus importent. Illi vbi in Saxones pugnandum audiuerunt, cum contumelia Hungaros reliquerunt, quod arma iam breui Saxonum comperissent. Profecti igitur Hungari in Turingiam perueniunt. Affertur Regi nuncius repentinus de hostium insolenti agmine. Iam perniciosa ægritudine Rex laborabat, & tamen supra vires egit, vt arma per quatriduum quanta poterant, iungerentur. Accessere voluntarij omnes in hostes fidei, & pietatis officium non grauatè obibant, scientes, quid præmij sit constitutum in eo deficientibus, quid etiam periculi, si non modò prò libertate depugnent. Iam ad vrbem Chersborg nunciantur hostes castra fixisse. Rex autem expeditum iam habens agmen equitum, peditumque fidenter mouit in hostes. Vbi sub mutuum aspectum venère exercitus, clamor exoritur, à christianis quidem Kirie eleison, ab Hungaris autem perfidis tartareus stridor insonat* Hui, Hui, Hui: *manus deinde conseruntur. Ibi apparuit quid supernum à Christianis possit imploratum auxilium, quid etiam in armis miles fiduciæ ferat. Sternuntur perfidi sine numero, capiuntur multi: cœlesti munere insignis, ac mirabilis victoria Regi prouenit. Hungari qui superfuere, laceræ velut nauis fragmenta colligentes, noctibus se subducunt. Rex victor in laudes con-* LXIX. *ditoris Dei resolutus, eius gratiæ deputauit victoriam. Tributa quæ hostibus penderet, vertit in vsus pauperum.* Nec prætereundum quod notat Auentinus de tempore pugnæ. *Nactus* (inquit) *nebulosum diem subitò inopinatos, palantes hostes inuadit, sternit, cædit, terga vertere cogit. Qui fugam dedère, à colonis passim trucidati sunt. Cæteris deletis, septem dumtaxat seruati, quos auribus, manibus, naribus truncatos Rex ad confinia Hungariæ deduxit. Ite* (inquit) *& nunciate vestris popularibus, vt de cætero domi se contineant, nec aliena appetant: neque ad ea loca, vbi huiusmodi in eos carnificina exercetur, vltrò accedant.* Iam Fama tantæ victoriæ orbem peruasit, *Magnum, & inæquabile nomen Henricus Rex per prouincias habebat. Vt Patriæ Pater* passim à cunctis appellaretur. LXX. *Adierunt illum regnorum* (Krant.) *proceres, fidem eius implorantes: inter quos Heribertus*

Krant. Saxon. 3.c.4.8. LXVIII

Krãtz. Saxon. 3.c.8. Christ. Matth.

Sal. Anno 933. *gener Hugonis Ducis in Francia, quùm ei Rodulphu Rex aduersaretur, vt apud illum sibi esset præsidio supplicauit. Ille verò solita sibi libertate nihil negabat amicis, quod dono dignum iudicabat. Profectus in Galliam Rex regem alloquitur: perfectò negotio reuertitur in Saxoniam.*

Hanc memorabilem (Huldricus, Mutius, & LXII. Luitpr.) *victoriam in triclinio arcis Mersburg Henricus iussit depingi, vt sæpiùs memoria eius occurrens animi voluptatem ex eo sæpè acciperet.* Inde Principibus gratus, qui forti, ac fida manu pugnauerant, conuiuium splendidum Gottingæ in Saxonia apparauit: & posteris pro victoriæ monumento ludos cataphractorum equitum in Germania instituit Anno Sal. 934. (licet apud Goldastum) per errorem irrepserit Annus 938. quos, & legibus ordinauit sequentibus.

Sal. Anno 934.

LEGES HASTILVDIALES,

Siue de Torneamentis.

De Blasphemis, Infidelibus, atq; Haret. CAP. I. *QVod felix, faustum, fortunatūq; esset; Ludos equestres in imperio solemnter post hac exhibēdos omnibus, qui modò à stirpe nobiles essent, apertos fore, vt in ijs solitis omnibus armorum generibus depugnent: exceptis, si qui in Deum, Sacratissimam Trinitatem, fidemque, & religionem nostram Christianam, re aut verbis impij, blasphemiq; existerent. Quales si nulli (maiorum suorum imaginibus, alijsque rebus freti) decoris in huiusmodi ludis acquirendi participes facere se præsumerent, & arenæ immitterent, iure hos meritissimo, adempto equo, septis impositum iri, pro gloria, quam arroganter sperauerint, perpetua infamiæ nota signandos.*

De Trāsgressoribus, & contemptoribus Imperij, & maiestatis. CAP. II. *Quicumq; ex Nobilitate sciens, prudens, aduersus Cæsaream Maiestatē, eiusq; mandata, sacriue Romani Imperij constitutiones verbis, aut factis fecerit, contenderitue, is ignominiæ causa in futuris omnibus equestribus decursionibus, & equo mulctetur, & septis impositus, quæ meretur pati cogatur.*

De Virginū aut mulierū honestarum læsione. CAP. III. *Quicumq; ex Nobilitate fœminā virginem, viduam quamcumq; verbo, aut facto violauerit, earumue bona, vt arces, prædia, pagos, alia, per vim detinuerit, aut vt detineantur operam dederit, is, vt indignus, qui de gloria, & fama incertamen veniat, equi iacturam subire cogatur, & posteà septis, more aliorum, qui inde quacumque alia ex causa meruerint, imponatur.*

De Falsarijs, Periuris & Infamibus. CAP. IV. *A futuris ludis arceantur omnes, licet à stirpe Nobiles, qui crimen falsi commiserint, periuri reperti fuerint, infames denique vllo vitæ suæ tempore extiterint. Nam si se tales intrudere conentur, ij, postquam equo deturbati fuerint, septis ex more inequitare iubeantur.*

CAP. V. *Quicumq; Dominū suum prodiderit, in acie, expeditione, itinereue per fraudem deseruerit, aut deserendi auctor fuerit, fugam quacumque ex causa molitus: qui item ciues, & subditos suos, aut alioqui fidei suæ commissos non, quatenus boni viri officium est, defenderit propugnauerit, & tutos ab omni iniuria præstiterit, sed vel sceleratè alijs vexando propinauit, vel timidè, cum minimè opus esset, reliquerit, & hosti in prædam exposuerit; æquum est, vt hic talis à celebrandis ludis imperialibus perpetuò arceatur, aut alioqui equo per ignominiam amisso, quæ solent alij, talibus exercitijs inter bonos, & fortes viros indigni, septis iniectis patiatur.* *De Proditoribus & Transfugis, et Homicidis.*

CAP. VI. *Quicumque coniugem clam, palamuè e medio sustulisset; quique auxilio, aut consilio Domini sui legitimi interfectores, ante aut post cædem, adiuuissent, hi equo adempto septis pro eo insidère cogantur.* *De coniugis aut Domini interfectore.*

CAP. VII. *Quisquis se sacrilegio polluisset, Templis, sacellisue spoliatis, aut viduis, orphanisue sua per vim eriperet, detineretue, cum viri boni, & in primis nobilitatis sit, hæc talia prohibère, & in alijs punire, hunc equo per notam adempto septis imponant.* *De Sacrilegis, & viduarū, atq. Orphanorū prædatoribus.*

CAP. VIII. *Quisquis non denunciatis inimicitijs hostem suum adoriretur incautum, aut, iam denunciatis, aliter cum eo ageret, ac belli iure agi cum hoste permittitur, cor-* *De Diffidatoribus.*

Sal. Anno 934. ruptis segetibus, aut vinctis, ita vt rerum pretia hinc crescere necesse haberent: quisquis item vel per se, vel per suos clam, aut palam latrocinaretur, & vias infestaret, hunc ademptо equo &c.

De exactionibus nouis. CAP. IX. Quisquis in imperio, & sub imperio, in Principatibus, Ducatibus, Comitatibus, Dominijs, inconsultò, & sine permissu Imperatoris, patrimonij sui amplificandi, & diuitias corradendi studio, nouas & insolitas subditis, aut rebus eorũ, extraneorumue terra, mariue, in vrbe, in agro, in flumine, exactiones imponeret, ita vt hoc nomine commercia damnum acciperent; subditique eorum, aut inquilini, extraneiue negotiatores, viciniique iacturam paterentur, hunc equo cum infamiæ nota adempto, &c.

De adulteris, & stupratoribus. CAP. X. Quisquis adulterij reus esset, qui aut coniugem habens, aut cælebs coniugem alienam, aut velatam, & Deo deuotam, corrupisset, siue alioqui etiam pudicitiæ fœminarum, virginumque insidiaretur, aut palam vim afferret, hunc talem equo adempto septis imponant.

De mercatoribus, & Monopolistis. CAP. XI. Quisquis à stirpe nobilis non contẽtus bonis, quæ sibi hæreditario, alioue obtinuisset, reditibusq; suis, & quæ sibi more recepto à colonis suis, subditis, operis alijs quibuscumque feudatario, aut quocumque iure alio deberentur, ac si à consilijs Principi alicui esset, constituta hoc nomine pensione: quisquam (inquam) his omnibus non contentus, negotiaretur, augendi patrimonij causa, coemptisque frugibus, vino, aut alijs spetiebus, rebusque annonam flagellaret; ludis equestribus his prohibeatur; aut si decurrere aliorum exemplo præsumeret, equo mulctatus septa inscendere compellatur.

CAP. XII. Quisquis recentioris, & nouæ nobilitatis, & non talis vt à stirpe nobilitatẽ suã, et origine quatuor saltem generis auctorũ proximorum gentilitijs insignibus probare possit, is quoque ludis exesto; aut si vnus, pluresue emendicatæ huius nobilitatis cum ijs, quibus ius est decurrendi sese permiscuerint, hi tales verberibus mulctentur, & vbi de equo concurrerint, septis, notæ causa, inequitare adigantur. De Hominibus nouis.

CAP. XIII. Has senas quasi tabulas qui postea in decursionibus violaret, contemneretue, is verberibus aliorum obnoxius esto; cũ alijsq; omnibus de equo ipso suo concurrere coactus, ludibrij causa septis, quibus arena, siue locus spectaculorum in orbem cingeretur, imponatur; aut nobilitatis, famæ insignium gentilitiorum denique amissionem incurrat. Promulgari autem debent hi duodecim articuli solemniter semper, nequis ignorantiam eorum prætendere vnquam posset.

Conclusio. Volumus ergo, et iubemus, vt deinceps ijdẽ articuli perinde à cõcursuris in ludis equestribus seruandi disciplinę causa pronũciẽtur in solẽnibus conuentibus, atq; illi à christianis similiter 12. custodiri debent, & in veneratione summa prosequendi sunt, qui Apostolorum symbolo comprehenduntur. Nobis tamen in omnibus, et Imperij nostri principibus absoluta potestate salua et excepta.

Hisce legibus ludos equestres Henricus exposuit. Quos, & priuilegijs etiam decorauit, vt videre est apud Spangerbergium, & Goldastum, & Reuxnerum, seu Rixnerum. Apud Goldastum tomo 1.

HENRICI I. IMPER. AVG.

Statuta, & Priuilegia Ludorum Equestrium, siue Hastiludiorum.

PRimum, vt vrbs, oppidum, ciuitas, municipium, pagus, locus denique quicumque, ludis huiusmodi designatus, hospitiaquè ipsius, non intra muros tantùm, sed extra muros etiã, quà se ius, & limites eius porrigunt, liberè pateant omnibus, & quibuscumque ludos illos concelebrare, spectareuè cupientibus, exceptis hæreticis, latronibus, & proditoribus. Alijs omnibus cuiuscumque status hominibus immunitas sit, & liber commeatus, non tantum ijs diebus, quibus ludi edentur, sed & quatuordecim ante, ac totidem post eosdem ludos; de quo voce præconis omnes sint admonendi.

II. Inde vt area ludorum, octo diebus ante solemnem, & indictum eorum diem sepiatur, & muniatur; inferneque etiam equetur, præparetur, sternatur, vt sæpiri, muniri, æquari, præparari, sterni loca similia ab omni tempore moris esset.

III. Vt eodem hoc temporis spatio non alio iure

Sal. Anno 934.

iure decursuri quàm equestribus ludis solito, & familiari vtantur, exceptione aduersus eos tuti, qui aliud eos subire iubeant.

IV. Vti ne quis sub Sacramenti violatione areæ equestrt decursurus se immittant, qui non priùs peccata sua expiauerit, & Deo se reconciliauerit.

V. Vti ne quis ignobilis galeam sortitioni offerat, vt ad decurrendum se præparet; nisi incurrere velit pœnam viginti marcarum argenti; præter armorum, & equi iacturam; quorum hic cedet familiæ, illa Heroltis siue Regibus armorum.

VI. Vt qui à stirpe nobilis duxerit vxorem imparem, & non ex nobilitate; perinde sciat interdictos sibi hos ludos, atque ignobilibus impunitate data, si talis aliquis eis se immiscuerit, hunc more solemni verberibus mulctandi, & alijs consuetis pœnis afficiendi, cum neque filij ex huiusmodi inæqualibus nuptijs nati, neque nepotes in tertiam vsque stirpem ad eosdem ludos admittendi conantesque se intrudere, ijsdem quibus parentes pœnis plectendi sint: nisi si hi tales fratrem aut consanguineum habeant, ludorum iure fruentem, quod ex insignium ratione palam fit, quo casu is vicem agnati sui luere poterit.

VII. Vt in ludis singulis singuli quoque ex vnaquaque familia tantum admittantur, nisi si qui alij erunt, qui iàm ante equestri dignitate condecorati, pro se rem peculiariter gerant, cum alij pro familiæ suæ fama, & gloria in certamen prodire cogantur.

VIII. Vti in ludis, communibus expensis, & sumptibus, nemo comitatior prodeat, quàm sextus in equo, si comes sit; quartus, si Baro; tertius, si Eques; secundus si ex nobilitate quilibet; præter quos, si plures quis adduxerit, priuatis eos sibi sumptibus alendos ne ignoret.

IX. Vti si quis ratæ nobilitatis erit, qui in vnum, aut plures. Quos habes supra. Duodecim articulorum, in ludis equestribus obseruandorum, commiserit, & nihilominus cum reliquis decurrere præsumat, pro familiæ suæ gloria: hunc Sodalitij, in quo nomen dederit seruus publicus vni ex Heroltis indicet; vt simul insignia eius in arena conspecta fuerint, verberibus de more mulctetur; nisi si quis ex eadem familia culpam consanguinei sui purgare paratus erit; quod Heroltus Regi Circuli, sub quo succedaneus is censetur, indicare tenetur, vt ita cum priore illo mitiùs agatur. Similiter idem Heroltus, vbi arma, insigniaq; eius agnouerit, qui pro altero penæ, & decursioni se offert, proclamare debet, talem aut talem, adiecto nomine, & cognomine eius, pro alio consanguineo suo, cum & sub his armis, penæ & iuri equestri se submittere, vt spectatores, & præcipuè matronæ, virginesque Aulicæ pro alio eum hæc pati, non pro se intelligant. Quod si verò aliquis animaduersione dignus pro se ipse decurrere velit, eius rei facilè ei fit gratia; sed ita, vt priore loco de incursa pœna admoneatur. Cuius deuitandæ causa si mox emanserit, & decursum, vt spoponderat, non venerit, ad proximos inde ludos citatur. Quos si item non obierit, rursum ad alios proximos ludos citatur familia eius vniuersa, admonita, vt aut ipsum emansorem, aut eius loco duos alios suæ familiæ, nominis, & insignium, penæ ludorum sistat; sciens si secus fecerit, se iure decurrendi in talibus ludis in posterum spoliandum, nec se tantum, sed & eos qui ex ea coniuges sibi optauerint, liberosque ex tali coniugio natos; licet primi illi retrò in ludis huiusmodi certauerint, in quibus deinde admittendi non sunt, nisi ritè Regi sui Circuli se purgauerint, & digni venia visi fuerint; quod cum accidit, perinde ac si numquam ludis adhuc decurrissent, pro nouitijs excipiendis, & septis inducendi sunt.

X. Die verò ipso ludorum, tenentur decursuri ad suum quisque Regem deuenire, & nomen profiteri, non minus tribus Heroltis præsentibus, vt illud matricibus inscribatur, atque ibi monentur, ne in ludis equo mordaci, calcitroso, sternacique vtantur; nisi pœna huic rei statuta, & verberibus mulctari velint: deinde ita optata omnia sua arma habeant, ut nemini illa nocere possint, aut extantibus acuminibus, præacutisque extremitatibus lædere quemquam ualeant. Telis etiam non alijs utantur, quàm claua equestri, & gladio: quæ ipsa quoque ad solitum ludis morem haberi, & inspici debeant. Hæc qui ita, ut diximus prouiderit, is demum galeam sortitioni offerre, in certamen descendere, & obseruato ludorum iure, ac ceremonijs, cum quouis decurrere, & uires suas periclitari poterit.

XI. At-

Sal. Anno 934.

XI. Atque hactenus de ijs, quæ ante decursionem fieri par est; quæ vbi erit celebrata, rursum quisque ad sui circuli Regem accedet, testimonium decursionis scripto comprehensum petiturus; quod tamen non nisi duobus Regibus ludorum, duobusque Heroltis præsentibus datur, qui in hac re ei, qui ipse non decurrerit, sub periurij, & violati Sacramenti pœna gratificari prohibentur. Scriptum autem huiusmodi ipsi Reges, cum adiectione circuli, cuius nomine præsident, nominis sui subscriptione muniunt. Sed hoc Regiæ, Ducalis, aut Principalis dignitatis personæ non indigent: quoniam Reges sui Regni corona, Principes, & Duces serto caput adumbrare contenti, non solent perinde, vt alij in his ludicris pugnis illud adornare; quemadmodum nec sodalitati vlli se inserere; quod tamen inferioris dignitatis omnes non solum faciunt, verum etiam facere tenentur.

2. Post solemnes autem hos ludos, qui sunt grauis armaturæ; aliæ quoque digladiationes sequi solent, & puris hastis concursiones, deque cursu certamina. Chori item, & tripudia, ad numerosque saltationes.

3. Præterea gratiarum actiones dicuntur, & brauia donantur ijs, qui de singulis circulis armorum laude primi iudicati fuerint.

4. Reges quoque ludorum, nouis ad hoc officium designatis, administrationis suæ rationes reddunt; præsentibus ex quoque circulo minimum tribus, qui ijs ludis decurrerint; quorum etiam est acta Regum suorum suis subscriptionibus, & signis communire.

XII. Hoc quoque obseruandum, vt omnibus iam ad ludos exhibendos præparatis deligantur, ex singulis circulis duo, quorum quatuor disciplinæ ludicræ, quatuor septorum custodiæ deputentur, vt hi, ordinibus iam partitis, & distributis, funes incidant, atque ita viam decursuris aperiant, animaduertantque in eos, qui animaduersione dignum aliquid admiserint; isti cum videbitur signum receptui tuba dari iubeant; quo audito depugnantes omissis clauis suis, gladijs rem gerere incipiant, & alij, aliorum clenodia conscindere, & diloricare contendant, quo facto septa recluduntur, vtpote ritè omnibus, quæ ad ludorum solemnia pertinent, administratis. Statutum in Maidenburgo, die Sabathi post octauam trium Regum, Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXXVIII. in præsentia omnium Procerum, & optimatum Imperij ex Germania, Gallia, & Sclauorum gentibus conuocatorum, quorũ hæc sunt nomina iuxta distributionem exercituum, quos Imperator contra hostes Imperij ordinauerat ad eius magnitudinẽ conseruandã, & augmẽtandam.

HENRICVS IMPERATOR, ET REX FRANCORVM, Duces, & Principes.

Gotschalcus Dux Hollandiæ.
Barnimus Princeps Pomeraniæ, & Vinidarum.
Arnoldus Palatinus Saxoniæ.
Ioannes Palatinus Thuringiæ.
Fridericus Burggrauius Meydburgensis.
Theodo Princeps, & Comes Vvittensis.
Bilmarus Princeps Russiæ.
Boleslaus Princeps Delmantziæ.
Reinerus Comes Prouincialis Thuringiæ.
Otho Comes limitaneus, seu Marchio Stadensis.
Otho Comes, & Princeps Ascaniæ.

COMITES, ET BARONES.

Vlricus Comes Aldenburgensis.
Philippus Comes Valesius.
Reinerus Comes Harracortius.
Guntherus Comes Schuuartzburgensis.
Ernestus Comes à Vveissenfels.
Sigismundus Comes à Gleichen.
Ioannes Burggrauius à Leisneck.
Vvilhelmus Comes à Greutsch.
Ludouicus Comes ab Eberstein.
Ioannes Comes ab Eijsenburg.
Rupertus Comes Rettelius.
Enricus Comes à Vvinsenburg.
Fridericus Comes à Vvunsdorff.
Vvilhelmus Comes Vffensis.
Vvilhelmus Comes Lovuenrode.
Theodorus Comes à Rochlitz.

Hen-

Sal. Anno 934.

Henricus Comes Pedemontanus.
Sigismundus Comes Alenconius.
Henricus Comes à Brenn.
Ioannes Comes à Leisneck.
Rudolphus Rhauugrauius à Cassel.
Erneltus Comes à Vvoldenburg.
Bruno Comes ab Eckersberg.
Erricus Comes à Pein.
Vvilhelmus Comes ab Arnshag.
Andreas Comes à Lobdiburg.
Philippus Comes Norttingensis.
Vvernerus Comes à Ployssigk.

CONRADVS PALATINVS RHENI,

Duces, ac Principes.

EBerardus Dux Alsatiæ.
Paulus Dux Barrensis.
Antonius Marchio Pontamonsonij.
Arnoldus Dux Borboniorum.
Ioannes Dux Limburgensis.
Ligorius Comes Burgundiæ.
Enricus Comes Mollesinij.

COMITES, ET BARONES.

VVeckerus Comes Bipontinus.
Ioannes Comes Sarbrucken.
Dieterus Comes à Vvitgenstern.
Fridericus Comes à Lone.
Paulus Comes ab Horn.
Vvilhelmus Comes Limburgensis.
Vvilhelmus Comes à Deckelnburg.
Vvilhelmus Comes Solmensis.
Vvilhelmus Comes à Manderscheid.
Philippus Comes à Veldentz.
Vvilhelmus Comes à Diest.
Ioannes Comes à Blanckenburg.
Vvolffangus Comes Dagsburgensis.
Vvolffangus Comes Benthemius.
Philippus Comes à Rheingrauenstein.
Henricus Comes Salmensis.

HERMANNVS DVX SVEVIAE,

Duces, ac Principes.

ETticho Dux Bauariæ Superioribus.
Henricus Dux Lotharingiæ.
Princeslaus Dux Croatiæ.
Fridericus Dux Arduennæ.
Gerardus Marchio Iuliacensis.
Gotvvaldus Comes, & Dominus Hennebergensis.
Radeboto iunior, Dux Meronis, & Comes ab Andechs.
Carolus Princeps Ascaniæ.
Ludouicus Comes Montisbeliardi.

COMITES, ET BARONES.

FRidericus Comes ab Helffenstein,
Ioannes Comes Pedemontanus.
Rudolfus Comes à Zollern.
Illiricus Comes ab Vrach.
Georgius Comes à Feldkirch.
Ludouicus Comes Tubingensis.
Vvilhelmus Comes à Masax.
Vvilhelmus Comes à Iustingen.
Ioannes Dominus à Brandis.
Rudolphus Comes à Vverdenberg.
Emichus Comes Gruningensis.
Ernfridus Comes ab Herraberg.
Ludouicus Comes à Ppirdt, & Dominus à Rochio.
Vvilhelmus Comes ab Achelm.
Henricus Comes à Dalfaltz.
Gotfridus Dominus à Stoeffeln.
Fridericus Dominus ab Hohenstauffen.

BER-

BERCHTOLDVS DVX BAVARIAE,

Duces, ac Principes.

EBerardus Dux Bauariæ.
Albertus Landtgrauius Alsatiæ.
Ioannes Princeps Sampaniæ.
Arnoldus Princeps à Scheyern.
Vvenceslaus Dux Bohemiæ.
Melchior Marchio Istriæ.
Otho Princeps Vchtlandiæ.
Ludouicus Marchio Sesię,& Com. Sabaudię.

COMITES, ET BARONES.

REinerus Comes Hannoniæ.
Fridericus Comes ab Hohenvuard.
Conon Comes à Reinfelden.
Hauguualdus Comes à Kiburg, & Thuling.
Rupertus Com. Andegauensis, & Parisioru.
Ioannes Comes à Thrumberg.
Burchardus Comes à Veringen.
Fridericus Comes ab Hohendruchading.
Eberhardus Comes à Sempt.
Ernestus Comes ab Hirsberg.
Eberardus Comes Oningensis.
Conradus Comes à Lutzelstein.
Philippus Comes ab Eberstein.
Ecbertus Comes Veromanduæ.
Fridericus Comes à Veldentz.
Radebotto Comes ab Hohenbogen.
Ludouicus Comes à Saruuerden.
Albertus Dominus ab Eynenberg.

CONRADVS DVX FRANCIAE ORIENTALIS.

Duces, ac Principes.

VIcetislaus Dux Bohemiæ.
Dedo Dux Vvestphaliæ.
Henricus Dux Meronis.
Etthico Dux ab Engern.

COMITES, ET BARONES.

ARnoldus II. Comes Flandriæ.
Claudius Comes Tholosanus.
Fridericus Comes Montisbeliardi.
Vvilhelmus Comes Vaudemontius.
Henricus Burggrauius Neoburgensis.
Otho Comes à Rineck.
Fridericus Comes Aspermontensis.
Albertus Comes à Firnenberg.
Rupertus Comes Schlusselburgensis.
Arnoldus Comes Hollandiæ.
Ioannes Comes Geneuensis.
Antonius Comes Bononiensis.
Ludouicus Comes Armeniacus.
Ioannes Comes à Castel.
Otho Comes Arnsbergensis.
Vvilhelmus Comes Pfavuenburgensis.
Vlricus Comes ab Hanavu.
Vvolffgangus Comes ab Hohenloe.
Vvilhelmus Comes Vvaldeccensis.
Eberhardus Comes Raffenspergensis.
Philippus Comes Monticy.
Henricus Comes à Kammerstein.

OTHO DVX THVRINGIAE, MAIOR FILIVS IMPERATORIS.

Duces, ac Principes.

VOldemarus Dux Iutlandiæ.
Vatislaus Dux Croatiæ.
Artuvinus Dux Surbensis.
Philippus Comes Artesiæ.
Radebotto Dux Russiæ.
Vinceslaus Princeps Rugiæ.
Carolus Marchio Pōtamōfonij. (Seusselitz.
Fridericus Com. Eylnburgēsis Burgrauius: à

COMITES, ET BARONES.

Vvilhelmus Comes Niuersius.
Rodulfus Comes Auergninus.
Otno Comes Altenburgensis.
Fridericus Comes à Rietberg.
Georgius Comes Homburgensis.
Siboldus Comes à Ringelen.
Henricus Comes à Biberstein.
Fridericus Comes à Kolditz.
Henricus Comes Hoyæ.
Vvernerus Comes à Gutsgavu.
Otho Comes Mansfeldie.
Philippus Comes Bliessensis.
Vvilhelmus Comes à Vvolckestein.
Gerardus Comes à Seyn.
Reinrus Comes Zutphaniæ.
Vvilhelmus Comes à Dieffalden.
Vvilhelmus Comes à Bryanny.
Vviprechtus Comes à Leiningen.
Vvilhelmus Comes à Kirburg.
Ernestus Comes à Spigelberg.
Henricus Comes ab Arnstein.
Ernestus Dominus Marbergensis.
Ernestus Dominus à Vvaringrod.

ARNOLDVS DVX BAVARIAE.

Duces, ac Principes.

Rvpertus Dux Burgundiæ.
Fridericus Dux Barrensis.
Otho Marchio Frāciæ Oriētalis Nortgouię.
Crotomislaus Marggrauius à Merhern.

HENRICVS DVX SAXONIAE ALTER IMPERATORIS FILIVS.

Duces, ac Principes.

Rodulphus Dux Bauariæ superioris.
Esico Princeps Ascaniæ.
Ioannes Burggrauius à Zorbick.
Aldebertus Comes à Morsberg.

PRINCIPES IMPERII SEORSIM VOCATI.

Vratislaus Dux Silesiorum.
Eberardus Dux Lotharingiæ.
Misico Dux Poloniæ.
Gotfridus Dux Thungrensis, & Bullonensis.
Mestebæus Princeps Vinidarum.
Vratislaus Dux Pomeraniæ, & Vinidarum.
Mestrico Dux Silesiæ.
Vratislaus Dux Bohemiæ.
Rudigeus Marchis Austriæ.
Polislaus Marchio à Merhern.
Vislaus Princeps Milsiniorum.

COMITES IMPERII SEORSIM VOCATI.

Theodoricus II. Comes Hollandiæ.
Esico Comes Ascaniæ.
Gunthramus Comes Habspurgensis.
Vvilhelmus Comes Montfortensis.
Conradus Comes à Kal.
Ludouicus Comes à Furstenberg.
Henricus Comes Vverthemiæ.
Henricus Comes Hennenbergensis.
Arnoldus Comes Cliuiæ.
Otho Comes Nassauiensis.
Vvolffgangus Comes à Katxenelnbogen.
Adolphus Comes à Reineck.

LXXV. Prima ludorum solemnitas Magderburgi celebrata est, quibus Henricus Imper. ipse interfuit, & ibi 974. galeæ repræsentatæ sunt. In his *tanta eminentia superasse omnes* (apud Vvitikindum Henricus legitur) *vt terrorem cæteris ostentaret.* LXXVI.

Sal. Anno 934.

EPISCOPATVS AB HENRICO I. IMPER. ERECTI.

COnfusio temporũ quærit: vt seorsim de Episcopatuum erectione agamus, eorumq; nomina nostris renouata fastis ex antiquitatis resurgant monimentis. *Henricus* (ait Krantzius) *vbi omnia circumspexit, collegium cano-*
LXXVII *nicorum, quod VvedeKindus tritauus fundauerat in Vvallersleue: constituitque eo loco Episcopum, sanctitate præcipuum virum, Marcum, qui eam Ecclesiam per sua tempora Deiformiter regebat, multis clarescens miraculis in vita, & in morte; solusque eius loci fuit antistes. Nam Otto Magnus, Henrici filius, sumptum inde Episcopatum transtulit in Magdeburg, magnificauitque illum, vt esset Metropolita eius regionis, quod suo tempore dicetur. Idem Henricus in oppido Misna fundauit Episcopatum ad Albim fluuium, muniuitque vrbem, vt erat præsidium aduersus incursiones barbarorum. Erat autem ea tempestate omnis Misnæ ditionis Saxoniæ. Reliqua sub antiquitatis latẽt cæmentis.*

MONASTERIA, ET ECCLESIAE AB HENRICO I. IMPERATORE ERECTAE.

Gabriel Bucel. part. 2. Germ. Sacræ.

QVedliburgense Virginum archisteriũ erexisse inter multa Henricus legitur. Eiq; Methilda Ottonis M. soror, Henrici filia Abbatissa I. præficitur. *Sal. An. 930.*

Inter Ecclesias ab Henrico erectas sunt Misnensis, Brandeburgensis, Hauelbergensis, pleræque aliæ ab Henrico inchoatæ, ab Othone filio absolutæ.

Christ. Matth.

Anno Sal. 936.

HENRICI I. OBITVS, ET OTHONIS M. SVCCESSIO.

COmpositis circumquaque rebus Henricus, perdomitisque rebellibus, *po-*
LXXVIII. *stremò Romam proficisci statuit: sed infirmitate correptus iter intermisit. Decubuit autem in castello, quod est inter Turingorum, & Saxonum confinia,* & dicitur *Himeleuna,* Priusquàm verò decederet, *Quum se iam morbo grauari sensisset Henricus, conuocatis* (vt ait Krantzius) *proceribus, designauit Ottonem filium regem, cæteris prædia cum thesauris distribuens. Sequutus est exemplum prædecessoris sui Conradi, qui se moriens regem declaras-*
LXXIX. *set. Nec longe erat ab consuetudine Karolinorum, vt designaret pater, quem vellet ex filijs sibi in imperio surrogari. Nam Karolus Magnus assumpsit viuens Ludouicum, & ille Lotharium filium consortem fecit Imperij. Nondum enim erat legitima electionis forma, quæ in Ottonis III. nouissimis annis (quod dicemus) est instituta: Ottonem ergo qui filiorum maximus erat natu, & fratrum optimus omni regno præfecit.* Imminebat enim, rex prudentissimè (Henricũ alloquitur Luitprandus) obitu tuo totius populi casus, si tantus regiæ dignitati non subiret Vicarius. Qua ex re in amborum laudẽ hos pangimus Versus.

Krant. 3. Saxo. c. 13. Luitpr. lib. 4. c. 7. Krant. l. 3. c. 13. Saxon. Cap. 7. lib. 4.

Ipse, qui quondam superare gentes
Impias bello solitus cruento,
Nouimus tunc, rex, dedcris popello
Morte quàm magnas propria ruinas.
Turba certatim viduata caro
Rege iam cesset lacrymare: quando
Alter exurgit similis cluenti
Filius patri, venerandus orbi
Rex OTHO: gentes ditione magna
Qui premet, pacemq; feret beatam.
Quicquid Henrici periJt recessu,
Præstitit claro populis hic ortu,
Blandus & mitis, patiensque sanctis
Pestifer duris, rabidusq; sæuis.
Bella nonnullis tibi sunt gerunda:
Ex quibus nomen referens in astra,
Cuncta calcabis pedibus per orbem,
Quæ premit tardus radians Bootes,
Et quibus nomen dedit hesper almus
Lucifer rursus vocitatus idem,
Surgit eoo properans corusco.

Testamento itaq; legitimè facto (subiungit Krantzius,) & rebus ex more Christiano compositis, *defunctus est Henricus Anno Regni sui XVII. Vitæ autem LX.*

Eius exequias magnificè, & piè celebra- Saxon. l. 3. c. 13.
tas

Sal. Anno 936. tas ab Henrici Vxore Mecthilde Luitprandus scribit: *Henrici corpus in Saxoniam deportatum in nobilissimarum, ac religiosissimarum Monasterio puellarum, quod in ipsius Regis prædio, vocabulo Quintelingaburch situm liquet, in Ecclesia cum immensa est veneratione repositum. Vbi & venerabilis eius coniux, Regniq; consors ex eadem gente nomine Mathildis, vltra omnes quas viderim, & audierim matronas pro delictorum expiatione celebre exequiarum officium, viuam Deo hostiam offerre non desinit.* Addit Sigebertus quod *Mons vbi Rex Henricus sepultus est, postea flammas in multis locis euomebat.*

LXXX.

LXXXI.

Henrici vitam vno descriptam Symbolo apud Dodonem Richea legimus *in par. 2. Scena 5. Symbol.* 104. LXXXII

Piger ad pęnas, ad præmia velox LXXXIII.

Tumuli tandem Inscriptionem sequentem refert *Nicolaus Reusnerus*.

Saxoniæ primus post Francos impero Cæsar
Henricus, patriæ gloria prima meæ.
Aucupor, aucupiumque meum sunt Romula regna:
Cura sed aucupij non fuit illa mei.
Fortunæ secura nitet Dijs proxima virtus:
Quem cupidis vltrò passibus ambit honor.
Arnulphum vici sine vi, sine sanguine, Boium:
Sed rubet Hunnorum ripa cruore Salæ.
Fine diem placido, Patriæ pater, arbiter Orbis,
Plurima Rex obeo post benefacta senex.

ATLANTIS SENECTVS,

SEV PERIODICA REGNA.

CAPVT TERTIVM.

1. *Cum Regibus regna ſeneſcunt, & cadunt, & cur?* 48.
2. *Reges ſuperno tenentur ſtare decreto.*
3. *Cur dictum* hominibus omnibus *datum mori?*
4. *Regna Fato auferuntur, & dantur.* 26. 28. 35. 36.
5. *Caroli V. & Franciſci I. lemata.*
6. *Alex. Mag. vult vt Deus adorari.*
7. *Irridetur à ſuis.*
8. *Menecratis ſuperbiam quomodo Philippus Macedo redargueret.*
9. *Ioſephus fratrum minor natu, cur primus moreretur?*
10. *Principis vita breuis.*
11. *In curru Ezechielis cur Bos ſuper reliquos extollatur?*
12. *Deus quid agat?*
13. *Herodis Agrippæ dictum, cum ſalutaretur vt Deus.*
14. *Subditorum adulatio facit principes inſanire.*
15. *Non debet princeps pati ſe nominari Deū.*
16. *Philippus Macedo quomodo gereret humanitatis memoriam?*
17. *Bithiniæ Populi cur iuxta Solem tribunal ponerent?*
18. *Attila non patitur à Dijs originem trahere.*
19. *Ageſilaus quomodo redargueret illum dicentes Deum.*
20. *Cur Dæmon permitteretur regna Chriſto oſtentare?*
21. *Scala Iacob. Quid figuret?*
22. *Quid ageret Dominus ſuper ſcalam Iacob?* 27.
23. *Angeli digladiantes in Scala Iacob pro tutela regnorum.*
24. *Regnorum morbi qui ſint?*
25. *Tribus Beniamin cur caderet?*
27. *Iuſtitia non ſubiacet humanæ viciſſitudini.*
29. *Velocius relabuntur regna, quàm aſcendant.*
30. *Anni hominum.*
31. *Annos mundi, & regnorum nemo ſcit.*
32. *Totius orbis Dominus nemo fuit.*
33. *Regnorum fatales termini.*
34. *Cur Auguſtus vellet terminari Romanorum imperium?*
36. *Imperij æmulos Titus ſolùm admonuit. Cur?*
37. *Succeſſorem ſuum nemo occidit.*
38. *Moyſes Fato ſeruatur ab illis, quos occiſurus erat.*
39. *Reges ab hoſtibus Fato ſeruati.*
40. *Vt hominibus ita, & ciuitatibus ſua ſunt Fata.*
41. *Seleucia qua fatali hora extrueretur?*
42. *Fata vrbium viſibilia.*
43. *Hebræorum Fata in quo conſiſterent?*
44. *Vt impleantur Fata, tumultus ſæpè oriuntur.*
45. *Sereniſſimi cur Reges dicantur?*
46. *Symbola regnorum.*
47. *Deus non poteſt regnis æternitatem dare.*
49. *Deus vult Rex ſolus haberi.*
50. *Terra promiſſionis cur non poſſet vendi iure perpetuò?*
51. *Canutii Regis Anglorum de regno ſententia.*
52. *Sybilla Tiburtina in Ara Cœli Chriſtum vidit, & monſtrauit Auguſto.*
53. *Reges cur dicantur Dij Terræ?*

I. Ttendite Reges, auribus percipite Principes, ad vos enim ſunt hi ſermones mei fatur Francorum Atlas Conradus Occid. Imper. X. Cum regibus regna cadunt; cum nobiſcum imperia ſeneſcant, ſuperſtiti fratri hoſtem præferimus; & Fati miniſter morientis Imperatoris elogium, licet exhæredatus frater proco ſeruabit. Cæſar quondam, nunc caducea-tor

tor hosti signa defert Imperij, vt in illo regnorum imperscrutabili Fato, assequamini tandem, & Regum esse, stare decreto. Huic
II. velint nolint, subscribunt Reges, cum in Regnorum cementis legunt, *Hic Troia fuit.* Regi, & Regno decreta senectus vno in homine cunctis creatis dictum annuit: *Statutum est omnibus hominibus semel mori.* Si
III. hominibus, cur hominibus omnibus? indiuidua enim minimè excipit, qui spetiem profert. Indefinitum si æquipollet vniuersali, elegans non patitur sermo; vt hominibus, adiungas omnibus. Sed dicas; & repetas hominibus omnibus: quia quod elegantia respuit, necessitas reuocat, & claritas non abhorret. Omnibus, genericè sumas, nempè creatis; à quibus ne humana speties credatur exempta, hominibus adiũgit. Vel hominibus traducit in omnibus, quasi in genera spetiem diffundat, ne homo imaginario discrimine differre præsumeret.

Nulli enim Lachesis parcit honori, vt perbelle pinxit Dodo Richea.

Sub hoc Fato, quod rebus vel imponunt cęlites; vel vitia nostra elaborant, hominum, Regum, Regnorum iustitiam etiam senes-
IV. scere, ac tandem mori, docet Imperium à Francis in Saxones traductum. A Regibus si exordiar, en *omnes morimur* (in Dauidem improperat Thecua,) *& quasi*
2.Reg. 14.n.14. *aquæ dilabimur super terram, quæ non reuertuntur.* Quid *aquæ* spumam dicit Oseas: *Transire fecit Samaria Regem suum, quasi spumam super faciem aquæ.* Et *defecerunt in*
Oseæ 10 n.7. Psal.77. n.23. *vanitate dies eorum.* Prophetarum hisce questibus, postremas si adiungas vicissitudines; Gallorum Regem Franciscum I. ne pretereas: A Romanorum Imperatore Carolo V. victus, Madriti cum detineretur captiuus; symbolum *Plus vltra* in pariete offendens, quod sibi ambitiosè Germanus delegerat, subscripsit Gallus, *Hodiè mihi, cras tibi*: vt humanam Carolo redargueret vicissitudinem, quæ Reges tollit in altum, vt lapsu grauiore ruant; Cum relegeret Carolus, vt Antagonistam suum securiori humilitatis nempè, præmeret triumpho, adièc it *me hominem fateor*. Se hominem fatetur fœlix, nè fatuum se agnoscat infelix; vt M. ille Alexander, qui cum Iouis Hammonis filius credi vellet, nonnisi ex vulnere mortalitatem

V. VI.

Q. Curt. lib.8. litatem agnouit, & cum ægri corporis vitia
sentiret. *Omnes iurant*, (inquit) *me Iouis*
in Alex. *esse filium, sed vulnus hoc hominem me esse*
clamat. Vel cum Plutarcho. *Hic sanguis*
VII. *non est Dijs, vt solitus manare Beatis*. Ægro-
tanti eidem Alexandro cum potabile phar-
macum pararet medicus, tali legitur no-
tasse argutia Anaxarchus. *Nostro Deo spes*
omnis in sorbillatione posita est. Lacedemo-
nij proindè, petentem à Græcis, vt pu-
blico decreto Deum facerent, statue-
runt: *Quoniam Alexander Deus esse vult,*
esto. Cum sanus desinit, sannio incipiat ab
homine ad Deum ascendere. Vel vt regali
dicendi libertate Medicum Menecratem
VIII. Philippus Macedo redarguisse legitur. Cum
Athen. enim roganti Philippo, vt Macedoniam pe-
7.c.13. teret, & ad se veniret, insolenter respondit?
Tu quidem Macedoniæ Rex, ego artis meden-
di. Tu sanos interficere potes, ægrotantes ego
seruare. Tu Macedonibus stipatus incedis,
ego verò omnibus, si quidem ego Iupiter ipsis vi-
tam præbeo. Sannienti epistolæ paucis re-
scripsit Philippus, *Menecrati sanitatem*. Re-
galem superbiam cum præuideret natura,
dierum rotauit curriculo, quia corã Deo vt
IX. homo staret, qui corã homine videri gaude-
Genes. bat vt Deus. Inde Iosephus inter Iacob filios
50.n.23. nouissimo proximus, primus obijt, quia om
niũ Princeps: *Omnis enim* (habet Ecclesiast.)
C.10.n.11. *Potentatus breuis est vita*. Illo in curru, quem
X. trahebant Boues, Leones, Aquilæ, Homi-
XI. nes; regium quodlibet animal, & in suo ge-
nere Princeps; solus super reliquos Bos ex-
tollitur, licet fortitudine Leo, acumine
Aquila, prudentia homo Boui præcederet;
vt eorum ceruices veluti tellurem calcaret,
ipsi verò Bouis vngulis arati, ex eodem luto
ac reliqui se compactos agnoscerent homi-
nes; vel in similitudinem coruscantis ful-
guris reuerterentur, cum superbirent. Io-
XII. uis hoc est offitium, respondit Æsopus
Phryx, quùm interrogatus, quid Iupiter
Laert. de Vit. ageret? *Excelsa deprimit, depressa extollit*.
Phil. Deprimit Superum æmulos, qui Reges sunt,
quorum tragedias sub annuò ferè cum of-
fendis tributo; Herodem Agrippam ne per-
transeas, palpanti turbæ blandientem, a
XIII. qua salutabatur vt Deus; Sed illusus, cum
Deos luderet; qui vnum Deum Regum
omnium solum non agnouerat Dominum,
bubonis ferali præludio supra caput suum
insidentis, à bruto didicit, quod dedisceerat
inter homines, se hominem esse. *En ego*
(inquit ad aulicos, cum excruciaretur præ-
cordijs) *vestra appellatione Deus, vitam re-* Ioseph
linquere iubeor, fatali necessitate coarguente de Bello
vestrum mendacium, & quem immortalem Iud. c.7. Euseb.
salutastis, mox efferetis. At si in numero l. 2. hist.
Deorum, Reges nostros extollimus, quid Eccles. c.10.
querimur, & eorum insimulamus super-
biam? nostra adulatio facit principes in-
sanire. Si mortalium assentationibus ir-
retiti Leones, visi sunt regia via ince- XIV.
dere, & quasi redarij Cæsarum ducere triũ-
phos? Si bruta nostris blanditijs rationalia
facimus? cur ex rationali irrationalem non
facies hominem? *quia immortalem me salu-*
tastis (Agrippa increpat) *vitam ego relin-*
quere iubeor, & vestræ *assentationis pœnam*
soluo. Impari licet obstringamur piaculo;
vos blandiendo, ego annuendo, pœna ma-
iori crucior; quia *Iustum est subditum esse*
Deo, & mortalem non paria Deo sentire, aie- 2. Macab. c.9.
bat Antigonus ille, qui mari compedes, ven-
tis funiculos, parabat tumidus, postquàm XV.
tetrà plagà correptus, serò licet, cognouit
mobile ad immobile numen; Plures sunt
homines, sed vnus est Deus; qui in Cœli fir-
mamento Luminaribus etiam maioribus
occasum distribuit; ne aduersùs maiora
astra superbirent minora. Præter Deum,
Cœlum ipsum reuoluitur, & Mundus stare
nõ audet. Non vos fugiat, Principes, Philip-
pus Macedo, freno perpetuo ventos manci-
paturus superbiæ; ex aulicis non dedignatur XVI.
puerum sibi pædagogum imponere, qui ad
solis ortum regium ingressus cubile, huma-
nitatem exprobet. *Rex memineris te non* Æliã.
Deum, sed hominem esse, multis fragilitati- de var. histor.
bus, ærumnis, ac malis obnoxium, & exposi-
tum. Inde Bithiniæ populi iuxta orientem XVII.
Solis posuère tribunàl, vt ei subiectum Re- Psal.18.
gem annuerent; qui *in Sole posuit taberna-* n.6.
culum suum. Assentatores vt canes ad ser-
uitutem paratos irrideat; Diuinos non au-
cupando honores, malit infra, quàm iuxta
Deum acumbere; quia si Regibus dictum
Vos Dij terræ estis, & Dij excelsi omnes, antea Psal.81. n.6.
iam dictum. *Deus stetit in Synagoga Deo-* Num.1.
rum,

rum, *in medio autem Deos dijudicat*. Quod forte præmissum, vt iudicij timore Regum coerceretur audacia, cum legum sit non præterita, sed futura respicere; & prudens nemo puniat, quia peccatum sit, sed ne peccetur; vsque dum in nouissimo die, cum temporum expleta ætate, non futuris prospiciendo, sed præterita supputando in præsens omnia reuoluet, qui suis oblectabitur pœnis, vt nostras auferat noxas. Versiculum hunc mente quondàm reuoluens
XVIII. Attila flagellum Dei, cum Patauij illi Marulli Calabri poetæ recitaretur carmen, in quo originem eius ad Deos Poeta retulerat; licet barbarus iam totam populatus Italiam, *flagellum Dei* se diceret, poeticam licentiam nimis effrenem abhorrens, in ignem conijci iussit: *quid enim mortale* (aiebat) *cum immortali?*
XIX. Sic cum Agesilao templa Thasi, ac diuinos decreuissent honores; sciscitanti ab eorum legatis, qui eidem, gratulatum venerant, an ex hominibus Deos facere potestatem haberent? cum se habere, dicerent; redarguit: *Vos igitur ipsos primùm Deos facite, tunc vobis credam, quod me Deum facere poteritis*. Sed vsque dum Deos isti manufa
4. Luca. bricant; ex Regibus transeamus ad regna; quorum gloriam non nisi dœmon ostentare debebat, quomodò enim Angelus lucis potuisset tenebrosas laudare caligines? Cum vanitas aperitur mundana, Diabolus ad famulatum creatoris assumitur; ita supernæ fœlicitatis exigente Auctore, vt ipso in
XX. triumpho vanitas elucesceret vanitatum. Momento temporis, & in ictu oculi mundana ostentantur imperia, quia præter naturam est quantum percurrit inter ortum, & occasum: cum oriantur, vt occidant. Aere conglomerantur, quia idem sit Regibus in aere piscari, & iaculo in mari venari, ac in magistratibus tranquillam quærere vitam. Priusquàm dormienti Iacobo vaticinium Imperij contingeret, & promitteret Domi-
28. Gen. n. 13. nus: *Terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo. Eritque semen tuum quasi puluis*
XXI. *terræ: dilataberis ad Occidentem, & Orientem*. Scalam vidit *stantem super Terram, & cacumen illius tangens Cœlum: Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes*. Scala hæc imperia innuit, quæ ob inæqualem cursum, scalæ imaginem præferunt; Persæ cum descendunt, ascendunt Græci; descendentibus Græcis, ascendunt Romani; descendentibus Romanis, Turçe conscendunt, qui de Regno eleuabuntur in regnum, vsquè dum scalam, scilicet Fatum moueat, qui Fatum sub decreto decreuit; idest Dominus innixus scalæ. *Vidit Dominum innixum scalæ dicentem: Ego sum*. Ego sum, quasi diceret, Rex Regum, & dominantium Dominus; ò mortales. Imperia vestra, nonnisi in somnijs præfigurantur, vt agnoscatis periodica; ac Tempus quod somnio superabundat, gratuitum esse, & vltra regnorum ætatem. Iacobi iustitia, vel Angelorum tutela, quibus supernè demandata vrbium Fata (vt de Angelis Persarum, Græcorum, & Iudæorum nationi datis legitur) vim difert externam non canitiem. Propterea in Angelos *ascendentes*, reuertentes hoc est ab Vrbium præfectura, quæ Fato concesserunt, Domini improperium sunt, verba illa: *Ego sum*. Cum enim coram Domino, super scalam digladiarentur, & prò sibi cõmisso populo fortes pugnarent, ne Persæ caderent, vnus; vt Græci vincerent, alter: *Princeps autem regni Persarum* Danieli reuelauit Angelus Iudæorum custos, *restitit mihi viginti & vno diebus: & eccè Michael vnus de Principibus primis venit in adiutorium meum, & ego remansi ibi iuxtà regem Persarum*. Persarum Princeps constituitur Angelus, vt illius prouinciæ veluti Domus suæ tutelam gerat; nec fallit opinio. Nam peruicaces Angelos aduersùs Dei mandatum, quo hostibus iam decretum erat imperium, minimè latère quis dubitat? vrgent, tamen orant, pugnant, nec scalam cedunt, idest Fatum laudant, priusquàm de scalæ apice, Dominus ipse pugnam dirimat, fortiter exclamando: *Ego sum*.

XXII. · 11. Daniel, & c. 12. · XXIII. · 10. Daniel nu. 13.

XXIV. Vrbium hæc Fata, vel hominum facta sunt, putà libido, superbia, impietas, iniustitia, quibus veluti lethali morbo, non senecta reuoluuntur imperia, ad similitudinem naturalis corporis, cuius naturalem senectutem a morbo distinguere Medicus iubet. Inde terræ hiatu, aquarum inundatione, flãmarum incendio, hostili incursu, bello ciuili æquata regna, translata vidimus imperia;

ria; Hi sunt Reipublicæ morbi, & difficiliùs, quàm Salomonis nexus, resoluũtur. Vbi enim libido grassatur, quæ cuncta corrumpit, virginem quis seruabit iustitiam? Fœminæ cum faciant apostatare sapientem, Et tunc non nisi mortali Fato, hominum, hoc est, manu imposito, Regnum subuertitur, Deo potiùs homini obsequente, quàm illi homine; vt de Romano populo legimus,
Florus. qui tandiù Regis superbiam passus, quovsq; aberat libido.

Quid si iniustitia regna laborent? *regnum*
Eclesc. 10. n. 8. *à gente in gentem transferetur propter iniustitias*. Iustitia enim remota quid sunt regna? latrocinia. Florentissima extinguitur tri-
Iud. 19. bus Beniamin, quia Gabaonitarum libidinem, & nefarias negligerent flamma. Co-
XXV. rinthus cecidit, quia ciues dimisisset impunes, qui Romanos Legatos lotio perfude-
Florus l. 2. c. 16. rant. Hisce grauata Respublica, vna illi in ferro salus. Vnde si foris hostem non habeat, domi inueniet, aiebat Annibal. Sa-
Lib. 30. Liuius. cras, tum profanas si reuoluas historias, infinita propemodum recurrunt exempla: vt Heli, cuius præfecturam in populo He-
1. Reg. c. 2. braico Deus æternam decreuerat: sed filiorum sacrilegijs diuino irrito decreto, in Samuelem deuoluitur Sacerdotium. Sed crebris adhuc filiorum plagis confossum expirauit, vt in Rege post Reipublicæ obitum respiraret: Licet Aristocratiæ Monarchia minimè dissimilis potuerit, non nascentis, sed morientis Reipublicæ sequi vestigia. Ex primo nouissima arguas. Vngitur Saul, & quia temerè vsurpato Sacerdotio, credit rfimare potentiam, nouo ex auctoratur decreto, *Nequaquam Regnum tuum vltra consurget, quod non seruaueris præceptum*. Sed ad limina currentis thematis regrediamur; Regnorum namq; euersiones ex luxu, vel iniustitia, particulari recurrent capite; interim
XXVI. regna Fato periodica reuoluamus: Fato illo, quod non hominum facto, sed natura Vrbibus imminet; Natura, si in partes vel terminum ex quo, in quo, & per quod componuntur, resoluas. *Ex quo*, hominum scilicet societate, quam etiam sine causa solubilem voluère Prudentes. *Ex quo*, hominibus puta, vt moriantur solummodò
Lucret. lib. 3. nati. Certus etenim vitæ finis mortalibus adstat. Nec deuitari letum potest, quin obeamus. *In quo*, vt ciuitatibus, mœnijs, & arcibus, quæ omnia consumit tempus, nec quicquam stabile est sub Sole; omniaque mortali mutantur lege creata. Elementa Eccle-siast. vt natu, ita, & senectute priora, fatalem edocent rerum omnium interitum: Inde telus, quæ botrum adeò exhibebat prægrandem, vt in vecte portari à Speculatoribus in Chanaam à Moyse missis (opus fuerit) modò sterilis, aureo licet arata vomere, annua non patiens segete grauidari, cum diuersis opus est adulterari seminibus, vt concipiat. Nam eodem in agro si annale satum sit triticum, in fœnum seges arescet. Siligine, Erysimo, Milio alterni tumescunt campi, ne in stramina, & mutilas spicas frondescant aristæ.

Sic rerum summa nouatur
Semper, & inter se mortales mutua viuunt, Lucret.
Augescunt aliæ gentes, aliæ minuuntur,
Inque breui spacio mutantur secla animantũ,
Et quasi cursores vitæ lampada tradunt.

Per quod: humana sunt scelera, insontium clamor, qui extremum suscitant hostem, vt Fata compleat superna, Dei quidem exarata manu, sed insontium imperio: quorum potestas est Legumlatori legem inponere, à qua resilire non liceat; vt Imperium in promissione æternum, velit nolit, mutare cogatur; hominum ita exigen- Genes. te malitia, quæ adeo creuit, vt Deum pœniteat hominem in terra fecisse. *Suscitabo*, propterea dicit Dominus, *mihi Sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum, & animam* 1. Reg. c. 2. *meam faciet. In die illa suscitabo aduersùm Heli omnia, quæ locutus sum super Domum* 2. Reg. c. 3. *eius propter iniquitatem, eo quod nouerat indignè agere filios suos, & non corripuerit eos. Idcircò iuraui Domini Heli, quod non expietur iniquitas Domus eius victimis, & muneribus vsquè in æternum*. Sic contra Babylonem *Suscitabo super eos, Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint; sed sa-* 13. Isai. n. 17. *gittis paruulos interficient*.

Quid si super Iustitiæ firmamentum Regis sapientia sibi extruat Imperium, ac septem virtutum columnas, egenis asillum aperiat? Stabit tunc, & quamuis aduerso Fato non inferi, vel superi præualebunt.

Sic

Sic saltèm auspicari suadet Scala illa Iacob, super quàm licèt ascenderent Angeli, atque descenderent, stabat veluti firmamentum in medio aquarum. Sed vnde stabat? stabat, quia Dominus erat innixus Scalæ; *& Dominum innixum Scalæ.* Vt clamantes audiat, & deerrantes obseruet. Vicissitu-

Genes. cap. 28.

XXVII. dinem tamèn scala illa Imperij non formidat, cui innititur Dominus, quem Synonimè iustitiam dicimus. *Iustitia ante eum ambulabit. Iustitia, & iudicium præparatio sedis tuæ.* Non itaque Fato regna voluuntur; & æqua lance natura concepit periodica. *Si Iustitia, & pax deosculatæ sunt:* ac *opus Iustitiæ pax est;* stabit regnum; & iustitia vallatum sibi associatos non timebit superos, sed irridebit inferos?

Psal 8. n. 14. Psal. 88. n. 15. Psal. 84. n. 11. Isai. 32. n. 17.

XXVIII. Non stabit; imò principio non longè finis periodum claudet intra terminos, qui vt à natura positi, præteriri non poterunt. Iustitia quamuis non moriatur, quia iusti in perpetuum viuent, mortis tamen tenebras declinare non potest, vt in amena vitæ ingrediatur virentia. Hinc securitatis porta, mors dicta est. Hominem quia iustum, si contra naturam, immortalem facias; ego tamen secundum Fata, iustissima etiam regna periodica dicam. *Cuiusque corporis* (ait Polybius, *& Reipublicæ auxesis quædam est secundum naturam; deinde vigor, postea diminutio.* *Id vnum* (subiungit Liuius) *venenum, ea labes ciuitatibus opulentis reperta, vt magna imperia mortalia essent. Nihil priuatim* (Seneca) *nihil publicè stabile est: tàm hominum, quàm vrbium, fata voluuntur.*

Lib. 2.

Epig. 91

Regitur Fatis mortale genus,
Nec sibi quisquam spondere potest
Firmum, & stabile; perque casus
Voluitur varios, semper nobis
Metuenda dies.

Idem in octauia.

Sic omnia verti
Cernimus, atq; alias assumere robora gentes
Concidere has. Sic magna fuit censura virisq;
Perq; decem potuit tãtum dare sanguinis annos
Nunc humilis veteres tantũmodo Troia ruinas,
Et prò diuitijs, tumulos ostendit auorum:
Clara fuit Sparta: Magnæ viguere Mycenæ,
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces.
Vile solum Sparta est, altæ cecidère Mycenæ;
Oedipodioniæ quid sunt nisi nomina Thebæ?
Quid Pandioniæ restant nisi nomen Athenæ?

Ad idem Manilius

Quot post excidium Troiæ sint eruta regna? 1. Astrõ.
Quot capti populi? quoties fortuna per Orbem
Seruitium, imperiumque tulit, varieq; reuertit?
Troianos cineres in quantum oblita refouit
Imperium? Fatis Asiæ iam Græcia pressa est.
Sæcula dinumerare piget, quotiesq; recurrens
Lustraret mundum vario Sol igneus Orbe.
Omnia mortali mutantur lege creata,
Nec se cognoscunt terræ vertentibus annis,
Exutas variam faciem per sæcula gentes.

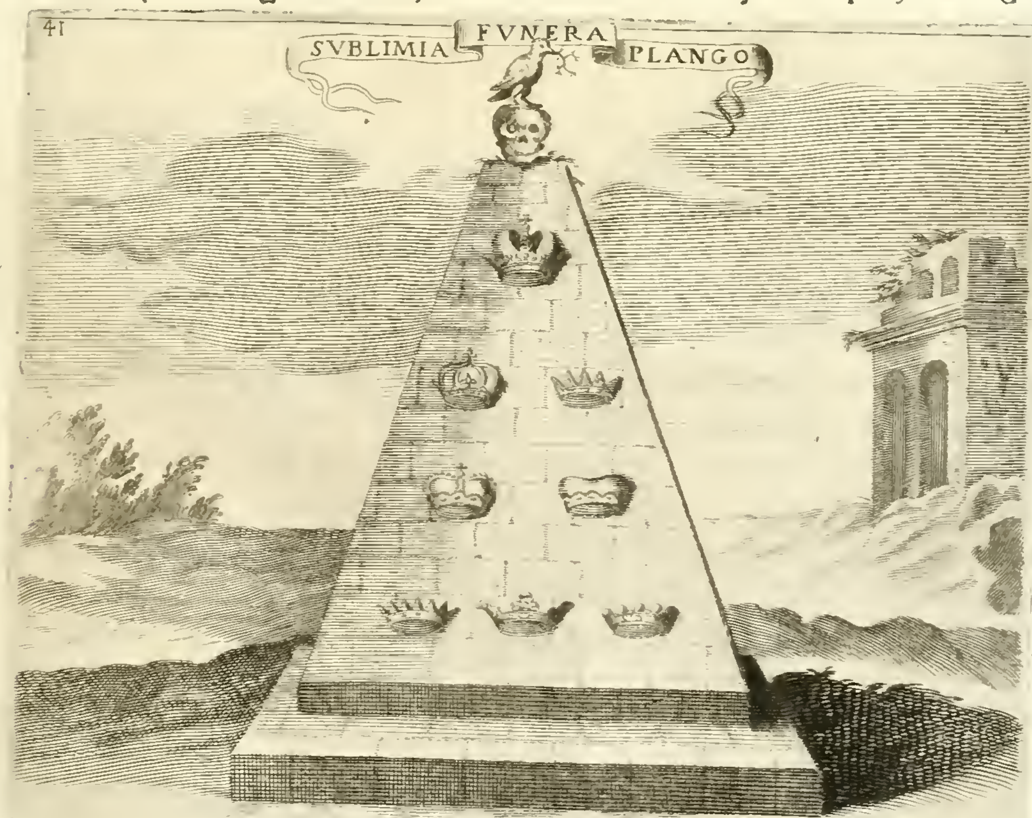

Seneca ep.91. Inde istarum omnium ciuitatum, quas nunc magnificas, ac nobiles audis, vestigia
XXIX. quoque tempus eradet. Perpetua ista, & Regibus, & Regnis lex est: vt ad summum perducta, rursus ad infimum, velocius quidem quàm ascenderunt, relabantur. Et sub mortis premantur triumpho. *Quidquid*
Ep.91. (ait Seneca) *longa series, multis laboribus, multa Deum indulgentia struxit, id vnus dies spargit, ac dissipat. Longam moram dedit malis properantibus, qui diem dixit, horam, momentumque temporis, euertendis Imperijs sufficere. Esset aliquod imbecillitatis nostræ solatium, rerumque nostrarum; si tam tardè perirent cuncta, quàm fiunt: nunc incrementa lentè exeunt, festinatur in damnũ.* Veredum habeas Imperium: gradum ille festinat cum propè stabulum; relabitur illud cum fini proximum: & ad similitudinem horologij rotam accelerat, cum pulsat ho-
34. Iob. n. 2. ram interitus. *Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt.* Terminos non solùm dierum, sed & Imperij fatali limine designati, humani corporis analogia, cui super gigantum excellere mensuram natura negauit.

Dierum numerum si Imperio assignari desideres, restitit Dominus, quùm Hominis, principatus, ac temporis dies apud seipsum reposuit. *Breues dies hominis sunt, nume-*
Ibidem. *rus mensium eius apud te est.* Homini si di-
XXX. cas centum, & viginti dedisse annos, vt vi-
Genes.6. n. 3. tam ageret: *eruntq; dies illius centum viginti annorum.* Redarguam de diebus Imperij
XXXI. nullum legi constitutum terminum. Imo Apostolis sciscitantibus, quando hæc erunt? & Regnum Israel restituturus esset? respon-
13. Mar. n. 32. dit: *non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate:* Et alibi: respondit Christus: *De die autem illo, vel*
Act. 1. n. 6. *hora nemo scit, neq; Angeli in Cœlo, neq; Filius, nisi Pater.* Sic limites ita circumscripsit na-
XXXII tura, vt totius Orbis Dominus nemo fuerit, nisi assentatione *Persarum magnus Principa-*
Polyb. lib. 1. *tus, ac magna potentia fuit: sed quotiescumq;*
XXXIII. *transgredi Asiæ terminos ausi fuere, non in principatus solùm, verùm etiam in proprij capitis periculum inciderunt.* Hellespontum proindè, Tanaim fluuium, & montem Caucasum infausto transgressi omine, leguntur Darius Hystaspis, & Xerses; & super magnis cladi-
Strigel. in Cron. p.71. Herod. bus reuocantur inglorij. Cyrus ad Colchidem à Tomyri Massagetarum Regina vincitur. Darius Hystaspis contra Scythas mouet incassum. Darius ad Septentrionem Tanaim fluuium non progreditur. Et inter Assirios Semiramis, quæ vniuersæ Asiæ imperauit, præter Indos, & Læuos (Indum super-
Diodor. Sicul. l. 2. cap.5. rer. Antiq. gressa fluuium) simili agitatur Fato. Fugientem propterea Semiramidem *Rex multis prodigijs, augurumque responsis monitus ne flu-*
Ibidem. *men transiret, finem persequendi fecit.*

An.1.c. 11.n.8. Ita Romanorum Monarchiæ fatalem agnoscẽs terminum Augustus, inter Reipublicæ, arcana, hoc vnum suadebat Roma-
XXXIV. nis, vt intrà terminos Imperium coercerêt. *Incertum, metu, an per inuidiam* gloss. Tacitus. Sed metu, interpretari suadent exempla Cari, Valeriani, Iuliani Apostatæ Rom. Imperat. qui omnes quia vltra Euphratem, sibi, & Aquilis Occidentem in Oriẽte vidère.
In Caro. XXXV. Inde Flauius Vopiscus: *Fato Rempub. regi, eãque nunc ad summum euehi, nunc ad minima retrahi, Probi mors satis prodidit.* Licet in fine sibi dissentire videatur. *Vndè fama emersit fulmine interemptum Carum, quem, quantum scire possumus, ægritudine constat absumptum, Hanc ego epistolam iccirco indidi, quod plerique dicunt vim Fati quandam esse, vt*
Fallit in Diocletiano *Rom. Princeps Ctesiphonem transire non possit. Ideoque Carum fulmine absumptum, quod eos fines transgredi cuperet, qui fataliter constituti sunt. Sed sibi habeat* (ita concludit) *artes suas timiditas calcanda virtutibus.* Sed quæ virtus, cum Fato premitur, vt ex nihilo in suum reuoluatur principium? in hoc vno laudanda; quod hostem sibi Fato imminentem non quæreret, successorem perdere non frustaretur: Sibi enim successorem nemo
XXXVI. tollit. Duos propterea patricij generis conuictos in affectatione Imperij, nil ampliùs,
Sueton. in Tito §. 9. quàm vt desisterent, monuit Titus Imperator, dicens *principatum Fato dari: si quid præterea desiderarent, promittens se tributurũ: & confestim quidem ad alterius matrem, quæ procul aberat, cursores suos misit, qui anxiæ filium saluum nuntiarent. Cæterum ipsos non solùm familiari cœnæ adhibuit, sed & in sequenti die gladiatorum spectaculo, circa se ex industria collocauit, oblata sibi ornamenta pugnantium*

tium inspicienda porrexit. Sic prisco Romanorum tempore Pyrrhus.

Cicero 1.Offic.

Nec mi aurum posco, nec mi pretium dederitis
Nec cauponantes bellum, sed belligerantes,
Ferro, non auro, vitam cernamus vtrique.
Vos ne velit, an me regnare hera (Deus est)
quidue ferat sors virtute experiamur.

Auidius Cassius libidine fatigatus imperij, cum Vero insidias strueret ad Marcum collegam scribenti Vero: *Auidius Cassius auidus est Imperij, quantum, & mihi videtur, & iam inde sub auo meo, patre tuo innotuit, quem velim obseruari iubeas. Te Philosophiam anniculam, me luxuriosum morionem vocat. Vide quid agendum sit.* [*Vulcat. Gallic. in Auidio.*] Ita Marcus rescripsisse legitur. *Epistolam tuam legi, & sollicitam potius, quàm imperatoriam, & non nostri temporis. Nam si ei diuinitùs debetur Imperium, non poterimus interficere, etiamsi velimus. Scis etiam proaui tui dictum.*

XXXVII. *Successorem suum nullus occidit; sin minùs, ipse sponte sine nostra crudelitate fatales laqueos incidat.* Neroni cum post parricidiũ creata, atque increata succensa portentis interitum denunciarent, haruspice consulente, vt aliorum sanguine piaculum expiaret, complures protinùs interfecisset, nisi ei dixisset Seneca, *licet* (inquit) *quamplurimos occidas, tamen non potes successorem tuum occidere.* [*Xiphil. in Neron.*] Vt copiosa inductione probari posset; Moysis primùm, à quo subuertendam Ægyptum cum Sacerdos Regi nuntiasset; eiusque consilio mandasset Rex [*Flauius Ioseph. 2 Antiqu. Jud. c.9.*]; vt omne masculinum, quod ex Israelitis nasceretur,

XXXVIII. iactantes in fluuium consumerent, cum aduersus Dei voluntatem nemo præualère valeat, puer ille, quem sacrorum scriba prædixerat, latenter regia cautela nutritus, cum aliquando per Reginam portaretur ad Regem. Rex eum in sinu sumpsit, & filiæ gratia ei diadema imposuit, quod à Moyse conuolutum, & in terram proiectum, pedibusque proculcatum, in Regem videbatur scribæ vaticinium impleri, qui fortuitò adstans in aula, & de læuo Imperij certioratus omine, impetum fecit, vt puerum occideret, terribiliter clamans: *Hic est ille puer, ò Rex, quem nobis Deus occidendum ostendit, vt imposterum timore careamus. Testimonijs enim ostenditur, quòd tuum inuasurus est principatum.* Quæ cum dixisset, vix præualuit eum abripere Pharaonis filia: sed Fata seruant, quem prædestinant, & disponunt.

Medorum Rex Astiages XXXIX. minantibus sacrorum ministris ex filia Mandane natum Cyrum Persis subacturum Medos; & à genito genitorem solio deturbandum interficere volẽs, [*Herod. l.1.n.9.*] haud potuit, sed Deorum beneficio Cyrum superstitem in patrios remisit lares, admirans oracula, non eludens. Amulius, vt Numitoris genus demergeret, Romulum, & Remum exponi iubet. [*Iustin. lib. 43.*] Sed Fortuna origini Romanæ prospiciens, pueros Lupæ alendos obtulit, quæ amissis catulis, distenta vbera exinanire cupiens, nutricem se infantibus præbuit. Reticeo Cambysem, cui Fata æmulum dedere Smerdin: Dauidem Sauli: Salomoni Ieroboam: Tyberio Galbam; & licet [*Herod. in Thal. Dion. Nicæus in vita Tiberij.*] *quem excellere videbat, aut sperare principatum, eum funditus perderet; didicerat nãque Tiberius fatum cuiusque ciuis primarij: ita vt Galbæ, qui postea principatum obtinuit, factus obuiam, quo die ille sponsalia fecerit, dixerit, & tu aliquando principatum degustabis: cui propterea pepercit, vt ego quidem arbitror, quod id ei certum, & fatale erat.* Sic M. Alexandro Solis oraculum percunctanti, an terrarum Orbe deuicto, victor reuerteretur in patriam, respondit Oraculum Solis: [*Alex. M. in epist. ad Aristot.*] *Vnus eris terrarum Orbis Dominus, sed viuus in patriam non reuerteris. Ita enim Fata de tuo capite statuerunt.* Replicanti Alexandro, cuiusnam percussoris manum cauère deberet? Arbor græcè dixit: *si mortis tuæ tibi insidiatorem prodidero, sublato eo instantia Fata facilè mutabis.* Sed Sortem Fato non datur defugere destinatam. Quærenti Creso, & se delusum ab Oraculis exprobanti, quùm à Cyro victus est, delphicum respondit Oraculum. *Cræsus autem quintæ retro ætatis crimen luit, hoc est Tritaui, qui quùm esset satelles Heraclidarum, mulieris dolo inductus, Dominum interemit: illiusque dignitate potitus est, nihil ad ipsum pertinente.* [*Herod. l.1.n.91.*] *Verùm Apollo, quùm studuerit, vt hæc Sardium clades liberis Cræsi non ipsi Cræso contingeret, tamen transferre Fata non potuit: sed quatenus illa permiserunt, annixus est, atque ei gratiam retulit, vtpote dilata Sardium*

expugnatione tres annos. Ex hoc Crœsus discat, tribus annis seriùs, quàm Fata destinarunt, se fuisse captum. Sunt enim ciuitatibus, vt & singulis hominibus Fata sua. Hæc
XL. vt auspicaretur fœlicia Seleucus, cum ad Tygrim Seleuciam extrueret, iussit Magos diem, & horam fundamenta fodiendi eligerent. Sed illi formidantes tantam vrbem aduersum se muniri, horam mētientes procrastinabantur; Cumque Rex intentorio suo, horam vt exordirentur, expectaret; paratusque exercitus intentus ora teneret, hora illa, quæ stabat in Fatis, visi audire vocem iubentis, repentè ad opus tanta alacritate prosiluerunt, vt ne à præconibus possent cohiberi. Quo profectò tristem Seleucum, & de Vrbis Fato sollicitum, Magi ita fantur erubescentes. *Fatalem necessitatem, ô Rex, siuè malam, siue bonam, nec homo potest mutare, nec Ciuitas. Sunt enim, & ciuitatibus sua Fata sicut hominibus singulis. Hanc verò plurimis sæculis manere dijs placuit, quādo initium eius in eam horam incidit. Nos verò timentes talem munitionem contra nos erigi, declinare Fata conabamur. At illa plus valuerunt, quàm vel Magorum versutia, vel Regis ignorantia.*

Appian. Alexā. de bellis Syriacis

XLI.

XLII. Sub oculis verò non semel posita hæc vrbium Fata, Palladium, Ancyle, & similia monstrant. Megaris diù stetit Oleaster in foro, cui viri fortes affixerant arma, quæ cortice ambiente ætas longa occultauerat. Fuitque arbor illa fatalis excidio vrbis, præmonitæ Oraculo, cum arbor arma peperisset: quod succisæ accidit, ocreis, galeisque intùs repertis. Lacedæmonijs Orestis ossa fatalia; victi illi à Tegeatibus vsquedùm illis Orestis restituerentur ossa: traductis ossibus nonnisi congrediuntur victores, cum antea semper vincerentur. De Palladio verò ita Virgilius cæcinit.

Plin. lib. 16. c. 39.

Herod. l. 1. n. 67.

2. Æneid.

Omnis spes Danaum, & cœpti fiducia belli
Palladis auxilijs semper stetit: impius ex quo
Tydides: sed enim scelerum inuentor Vlysses
Fatale aggressi sacrato auellere templo
Palladium, cæsis summæ custodibus arcis,
Corripuère sacram effigiem, manibusq; cruentis
Virgineas ausi diuæ contingere vittas.
Ex illo fluere, ac retrò sublapsa referri
Spes Danaum, fractæ vires, auersa Deæ mens.

Ita Ancyle Romanis, rotundum illud scutum, quod Numæ Pompilij tempestate, cum è Cœlo caderet, intonuit de Cœlo Iupiter: omnium potentissimam fore ciuitatem, quamdiù in ea mansisset. Quod ne raperetur, cum similibus arte factis confusum Numa seposuit. Vnde Ouidius

Tunc memor imperij sortem consistere in illo 3. *Fast.*
Consilium multæ calliditatis init.
Plura iubet fieri simili cælata figura
Error vt ante oculos insidiantis eat.

Simile illud est quadrati fani apud Hebræos. *Quandoquidem* (scribit Ioseph) *& Iudæi post Antoniam captam quadratum fanum fecerant, cum in sacris libris scriptum haberent capiendam ciuitatem ac templum, si fanum quatuor angulis esset effectum. Sed quod maximè eos ad bellum excitauerat, responsum erat ambiguum, itidem in sacris literis inuentum, quod eorum tempore quidam esset ex eorum finibus Orbis terræ habiturus Imperium. Id enim illi quidem quasi proprium acceperunt, multique sapientes interpretatione decepti sunt. Hoc autem planè responso, Vespasiani designabatur Imperium, qui apud Iudæam creatus est Imperator. Sed enim homines Fatum vitare non possunt, etiam si præuiderint.* Imò vt compleantur Fata, ex læuissimis causis sæpè conturbantur regna, nec raro funditùs euertuntur Respublicæ. Syracusas enim conturbauit duorum adolescentium contentio, quorum alter alteri virginem præripuerat. Delphos, quia sponsus sponsæ desertor à cognatis interficeretur. Inde Serenitatis titulo Regem veneramur, non secus enim ac serenitas, regnum repentè mutatur. Solem, coronam, florem, vel cum Ægyptijs nauim Imperij symbola facimus, quæ humanæ vicissitudinis partus à Regno nomine distant. Naturæ enim seruata lege, summus ille rerum Opifex vt diù regna consistant, permittere nequit

7. de bello Iud. c. 12.

XLIII.

XLIV.

XLV.

XLVI.

XLVII.

Summisque negatum
Stare diu. Lucanus 1.

Negatum, non priuatum; quod maximè distare animaduertas; nam per negationem extincta, nonnisi portento, & legibus immutatis diù Omnipotens protrahit. Sed vndè? quis audet causas tantarum expromere rerum? Regna Stellarum motus forsan perio-

periodica dicit; Vel sublunarium maiestatem æmulantes superi, inuidi nostram conturbant fœlicitatem? Vndè inter causas subuersionis vt prima à Lucano recenseatur illa
Lib.1.c. *Inuida Fatorum series:* cui Florus arridet:
2. *Inuidens fortuna principi gentium populo, ipsum illum in exitium suum armauit.*

Poetica hæc sunt; vel Gentilium commenta, licet, & ipsos causam non latuerit,
XLVIII. ob quam intra terminos durationis regna sepoſita. *Omnia sunt definitè constituta* (aie-
Promet. bat Eschil.) *præterquàm Dijs imperare; nul-*
ligato. *lus enim liber est, nisi Iupiter.* Hæc igitur summa causa, vnde regna omnia periodica: vt solus Deus *Rex Regum agnosceretur, & dominantium Dominus.* Quo alludit Ho-
XLIX. ratius.

Regum timendorum in proprios greges
Od. 1. *Reges in ipsos Imperium est Iouis,*
Clari giganteo triumpho,
Cuncta supercilio mouentis.

Hunc vt in Sennacherib armaret Eze-
4. Reg. 19.n.15. & Esai. 37.n.16. chias, quia ille Iudæis exprobasset Deum viuentem, orationem ita exorditur. *Domine Deus Israel, qui sedes super Cherubim, tu es Deus solus regum omnium terræ. Inclina aurem tuam, & audi:* saluos nos fac de manu Sennacherib, *vt sciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus solus.* Sic cum
14.Esth. n.3. Deum Esther deprecaretur Regina: *Domine*
Psal.82. n. 19. *mi, qui Rex noster es solus,* & Dauid: *Tu solus Altissimus in omnem terram.* Cuius Imperij Zelotypus vt crederetur solus, obtestatur; *Videte quod ego sim solus, & non sit alius*
32.Deuter.n.39 *Deus præter me. Ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo, & non est qui de manu mea possit eruere.* Limites imponit, & in feudi signum transgredi prohi-
2. Deut. n.3. bet Montem Seir extra Hebræorum designat Imperium: Moabitas Iudæo fortio-
N. 9. rem eleuat: Ammonitas ab eorum gladio iubet immunes. Imo, vt alienum recorda-
N. 19. rentur Imperium, promissionis terram
L. prohibet vendi iure perpetuo. *Terra quoq;*
25.Leu. n. 23. *non vendetur in perpetuum: quia mea est, & vos aduenæ, & coloni mei estis. Vnde cuncta regio possessionis vestræ sub redēptionis conditione vendetur.* Inde est quod nemo Deū inter-
Sap. 12. n. 13. rogat *cur ita facis? aut quis imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti.*

Hæc Orbis reuolutio opus manuum suarum vobis sit, qui iudicatis terram; Dominum esse, qui iudicat Reges terræ, qui aufert spiritum principum, & non est, qui de manu eius possit eruere. Canutum Anglorum Regem stantem in littore Maris, cum mili- Polid. Virgil.l. 8.Hist. Angl.
tes vt Regem Regum omnium potentissimum, qui hominibus, qui terræ, quiq; latè LI.
mari imperitaret, plauderent; vt vanas assentationes coerceret, regiam conglomerauit vestem, ac super ipsam aquas prope, in sedens clamauit. *Vnda tibi iubeo, ne pedes meos tangas.* Delirantem tunc suspicabatur Regem, circumstans exercitus. Quùm exiliens vnda totum madefecit. Tunc ille non tam aqua maris, quàm lacrymarum vndis perfusus: *En* (inquit) *Principes me Regem, & quidem omnium potentissimum vocatis, qui hanc paruulam vndam meo Imperio cohibere, vel remorari nequeo, nullus nempe mortalium est tali nomine dignus. Est Rex vnus pater Domini N.I.C. cum quo ille regnat, cuius nutu cuncta reguntur; hunc veneremur, hunc Regem appellemus, hunc Regum, hunc populorum omnium Dominum, hunc Cœli, terræ, maris rectorem, non solum confiteamur, sed etiam profiteamur, præterea neminem.* Illac Vintoniam profectus, & Crucifixo corona regia imposita, imposterum diademate abstinuit. Augustum forsan imitatus, qui *Domini* titulum abhorruit, postquàm ei Sybilla Tyburtina natum Redemptorem Iri- LII.
de inclusum ostendisse narratur sub illo Cœli tractu, quo postea Romæ, veluti facti trophæum, sacrum est erectum, vulgò *Sancta Maria de Ara-Cœli,* eò cum deuenisset Vbi Æ
Sybilla ad Iridem manum tendens, ita ce- des Frā
cinit: ciscanorum.

Ille puer Deus est, inquit, tu desine Cæsar
Veste coli, pueroq; aras, ac templa relinque, Apud Mant.
Ille regit Cælos, atque immortalis Olympi lib.3.
Possidet Imperium, & fatalia temperat astra.
Tu sceptrum mortale geris. Te serica nondùm
Regna, nec Aeoæ nouerunt littora terræ.
Pone precor Cæsar fastus Auguste superbos,
Teque (licet tractes vastæ telluris habenas)
Esse sub immenso positum reminiscere summi
Principis Imperio: cui rerum æterna potestas.
Hæc ait, & patrios petijt sic fata Penates.

Indè Augusti venit edictum, nè quis se- Sueton.
nio,

nio, vel ioco eum *Dominum appellaret*. Obsoleta modò lex est; & periodica dicere regna superbientis creditur Syllogismus. Atlantis fabulosam irrident Principes senectutem; & post tot Regum senium, & regnorum occasum, cum velint summis datum stare diù, vos veneror, ac vt Deos adoro; blandiendi tollam suspicionem, & vera promere scriptura sancta testatur, Diuinitatis exprimens gradum, terrenæ nempè. *Dij terræ estis*, quæ risum prouocat; vt meritò in superborum ludibrium dixerit Rex Æternus: *Ego dixi, Dij estis, & filij excelsi omnes.* Grandes Dij, verè excelsi, vt à Deo iudicentur superno. *Deus stetit in Synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat*. Dum itaquè vos Principes vt Deos veneror, permittite vt *terræ* adiungam; Tunc enim, licet fundamenta terræ pedibus vestris submittam, percurret tacitus sermo. *Vos autem sicut homines moriemini*.

Psal.46. LIII.

Psal.81.

Psal.81.

LIBER

LIBER XII.

CAPVT PRIMVM.

OTTO MAGNVS
OCCIDENTIS IMPERATOR XII.

I. OTHONIS Magni glorioſum Imperium eam ſolam patitur notam, quæ inter ſublunares ſub iudice adhuc, an prò Ceſare vel Petro Chriſtus. Barbarorum Italorumque triumphis oneratus, cum Adhelaidem Italiæ Reginam in vxorem duxiſſet comatrem ſuam à Vvilhelmo Archiepiſcopo Moguntino excõmunicatur Pater, quia violato diuino iure connubium celebraſſet. Otho verò ira percitus filium carceri tradidit, & licet ibi per annale ſpatium detineret, linguam tamen à correctione, terroris vinculum non ligauit. Cum verò pater eum quadrageſimali decurrente ieiunio, de cuſtodia decreuiſſet educere; antequàm pſalterium expleret, quod aureis exarabat apicibus, recuſauit exire. Egreſsus non quieuit, ſed excommunicationis fulmen intorſit, & quo iuſtum probaret, ad Dei tribunal patrem prouocauit in ſancto Pentecoſtes die, vt ibi à iuſtitia ſuperna ventilaretur litigium, an filius zelo legis accenſus, vel paſſionibus obrutus inſimulauerit patrem? aut pater nefario debachatus amore, iniuſtis vinculis mancipauerit Sacerdotem? Cuius prouocationis veritas penès ſit prefatos auctores. Othonem ab Epiſcopo excommunicatum, etiam Krantzius ſed ab Epiſcopo Halberſtadenſi Bernardo ſcribit, quia inuito Epiſcopo, vellet Otho intra confines Epiſcopatus nouum erigere epiſcopatum, nempè Magdeburgenſem.

Si Petro Damiano, & Sigonio fides. De Regno Italiæ lib. 6.

II. (margin, at "le ſpatium detineret")

III. (margin, at "in ſancto Pentecoſtes die")

Metropolis l. 3. c. 10.

ALLVSIO AD HIEROGLIPHYCVM.

IV. *Hic eſt ille Otho, Magnus qui nomine, maior*
Imperij geſtis rebus in Orbe fuit.
Sacra tamen thalami violauit iura maritus.
Propterea à vetitis iuſſus abeſſe ſacris.
Filius excluſit Patrem Guilielmus ab aris
Poſtponens legi iura, paterna thori
Sed natum indignans in vincula conijcit Otho,
Pſallenti caueæ cui vice carcer erat.
Hic miſeranda pij meditatus carmina pſalmi
Fertur flebilibus compoſuiſſe notis.
Inde diem patri prò crimine dixit, & Aſtris
Addictum ſacro protulit ore reum.
Edixit mortiſq; diem, cauſæquè ſupremum
Igneus à ſupera quo Deus arce venit.
Eſt Othoni igitur ſententia iure tenenda
Si culpæ eſt iudex ignea lingua ſuæ.

P. Franc. à S. Auguſt. Macedo.

Sal. Anno 936. Sexto Nonis Iunij.

OTHO MAGNVS

OCCIDENTIS IMPERATOR XII.

OTHO, vel HATTO.
Ex nomine lege Omen V.
[a] Pater.
Imperij tutela respuenti [b] debetur Imperium,
Si inuiti creantur tutores.
Ab Othone spretum, tres exigit Othones VI.
(*Hatto post Hatto, regnauit tertius Hatto*)
Ne vilesceret contemptum.
A *Magno* exorditur,
Ne illecebris diceretur decepisse minorem.
Aucupis retibus Aquila irretita Romana
Venit, Othonem vidit, sed victa VII.
Sano [c] insanijt amore,
Dum fratres odio debaccharentur insano.
(Inimici eius domestici)
937. Tanquardi [d] Cupido Eberardum mouet,
Henricum [e] capiunt; & seruitutis pretio
Amicum faciunt de mammona iniquitatis.
Cataplasmate [f] cum vellet Cæsar synochum curare
Deus callidum imminuit sanguinem,
Acerbitas mali cum non admitteret pietatem, VIII.
Profugus Tanquardus [g] ad aras, arias inuenit.
Sed timor reconualuit non amor:
Henrico fratri Palatinus iungitur, & Lotharingus,
Et Salfediæ inter sacrilegas Episcoporum manus
Argentinensis, & Maguntini
Iurant periurium.
Fortuna arridet nauigij inopia
Rhenum paucos transuectos Othonianos, IX.
Perduellium mille aggredientibus vnum;
Decem millibus centum
Superum gladio
Vnus cedit mille: Decem millia centum.
Discite mortales
Hostili aciem armare piaculo.
Quid fortuna potest? cum Prouidentia pugnat?
Casu cecidi, gladio resurgam.
Horam victoriæ Gallus canat;
Commoueatur mare, & plenitudo eius,
Cum Gallia Transmarinus Ludouicus X.
Fato Fatum imponat.
Venit, vidit Ludouicus,
Sed tres Hercules vicit Otho.

[a] *Ab Ebræa voce* אב
[b] *Otho Othonis auus, Saxoniæ dux imperium respuerat.*
[c] *Otho Mundi dicebatur amor.*
[d] *Tanquardus Othonis frater erat; Eberardus Comes Palatinus.*
[e] *Henricus frater Othonis capitur à perduellibus; à quibus spe imperij illectus, & ipse cospirat in Othonem.*
[f] *Febrim lenitiuo curare.*
[g] *A militibus occiditur inscio Othone.*

Giselbertus Dux Lotharingiæ, cui erat vxor soror Othonis Imper.

Hostium inundatione videns Otho milites suos obrui, genuflexo ante Redemptoris clauos, & lanceam, de hoste triumphat.

Othonis inimicis associatur Rex Franciæ Ludou. cognomine Transmarinus.

Preda onustos vilicis insequentibus; pereunt Eberardus, & Giselbertus

Eberardus suo non eluisset sanguine culpam, *Sal. Anno*
Giselbertus toto Rheno,
Cantasset vacuus si coram latro colono.
Sceleris enormitate grauatus
Non enatare potuit, nec supernatare.

XI.
Rex Franciæ qui imperium ambierat; sororem Othonis in vxorem ducens, pacificus reuertitur.

Gallus ad Aquilam cum venisset,
Gallina contentus, dimisit cristas. 943.
Supererant fratres Otho, & Henricus
Vterque Saxo, vterque durus
Otho Magnus, Henricus paruus

Desperatione victus Henricus procumbit coram Othone fratre.

Magnum vicit paruus
Cum lapis paruus percussit statuam in pedibus.
Sacco pro sago præcinctus
XII. Procumbens Henricus inclinare Cæsarem fecit.

XIII.
Ludouico Gallorũ Regi per Hugonẽ Capetum obsesso succurrit.

Patriæ Otho pater,
Cum totum Orbem recepisset in patriam,
Gallo Aquila euolat auxiliaris. 945.
Hugonis Capeti dolo à Normannis
Mancipatus Ludouicus,
Cognatis emancipatus armis, vidit,
Quàm benè Gallo nuptias Aquilæ conuenire.
Cum irrideret Capetus Saxonum mollitiem,
XIV. Orbis repetiturus pilam,
Ab Othone tulit
Non saxeis, sed stramineis se venturum pileis.
Vt inter Argentinas turres

Lepida obiurgatio in Hugonis superbiam.

Regno vindicato, Rege manumisso;
Gallos ferreos domaret Aquila aurea.
Victrix Saxo
Grande exigens prò monumento saxum,
Lotharingiam dextera manu capiens
Sinistra Belgium, & Burgundiam
Agripinam Coloniam imperialem erexit columnam.
Fidei non regni cupidus
Cœlorum regno omnia subiecit.

XV.
Danorum Rex Haraldus vt se in libertatem vindicaret, religionis iactura subditos cõcitauit in Othonẽ. Otten-Sund pugnæ locus.

Haraldum Danorum insequitur Regem,
Christum negantem, vt Cæsarem negaret,
Vsque dum terra pulsus, in aquas baptismi aufugeret.
Si hæres? adhæreas pugnæ campo: 948.
Quis es? interrogatus fatur *Otten-Sund*,
Vvindi, Vagrij, Polabi, Poloni,
XVI. Lusatij, Liuonij, Rugij, Obotriti,
Noruegi, Boemi,
Ad crucem, vel armatam
Volentes ducit, nolentes trahit.
(Regnum Cœlorum vim patitur)
Sarraceni non Petri petram, sed Othonis timentes saxa
XVII. Aureos cum opponerent, & apponerent muros,
Personam non respexit, sed munera accepit.
Munera, crede mihi, placant hominesq; Deosque.

In

Sal. Anno 950. In mulierem (iratam excipe) recipe aurum
Italia[f] gemina viduitate funeſta
Rex ſine regia, ſine Rege Regina;
Papiam[g] deſponderat Berengario patri
(Vxori hanc dederat Lotharius in dotem, vel in vindictam)
Adhelaidem Adalberto filio.
Sola obſtabat fœlicitas iam in procinctu:
Intercepta cum fugeret,
Captori in pœnam reliquit pennas,
Ne lateret, compendio ſubſcripſit *fel*:

XVIII.
[f] *Adheleida Lotharij vidua pro dote Papiam cum teneret, deſiderabatur à Berengario ſponſa filij ſui Adelberti vt tali coniugio Papiam occuparet.*
[g] *Papiā Lotharius pro dote reliquerat Adheleidæ: vel in uindictam, ſperans quod nouo coniugio vxoris ſuæ, etiā defunctus triumphare poſſet de hoſte ſuo Berengario.*

Papiæ incluſam[h] occluſus inſequitur Berengarius,
Ne Sponſa, & ciuitas peregrino nuberent.
Regia expugnata, expugnantem Regina ridens
Petit ſponſum in tumulo, non in thalamo.
Papià Gardam deducta[i]
Nuptiarum vinculo, nexus ruptura ferreos
Corrupit auro.
951. Canoſſam traducta.
Ibi Hatto inuocat, Otho
Succurre, currenti brauium
Maieſtas erit, & Amor.
Gloria arriſit, & Cupido:
Nec minus poterat
Pro vidua Venere orbatus[K] Mars.
Duplici preſſa telo[l] Othonis, & Berengarij.
Sentit mortis ſagittam, & ſagittata ſaucia.

XIX.
[h] *Adheleida recuſans nuptias Adelberti obſidetur à Berengario; ne illa Regē extraneū vocaret in Italiam.*
[i] *Adheleida capitur; Gardam traducitur; inde fugiens ad Hattonē Canoſſæ comitem, Othonem Imperatorem in Italiam vocat.*

[K] *Othonis prima coniux Editha iā obierat.*
[l] *Othonis nuncius ſagittam mittens cum annulo intra muros vbi obſ debatur à Berengario, aduentum Othonis ſignificat Adheleidæ.*

Sardonicum credens ſuſpicere riſum Berengarius
Se reſpiciens inter ſacrum, & ſaxum
952. Serò cognouit rapturus regiam, perdidiſſe regnum.
Friguit Berengarius callido exigente Conrado
Italiam pro Papiæ fœnore.
Domeſtico difiſus gladio, hoſtili[m] acquieuit conſilio
Obſequio non obſidione pugnare.
En Ligij Othonis Pater, & Filius
Abnepos, & Deſiderij trinepos,
Quorum hæreditarium Fatum
Cæſares *Magnos* facere,
Carolum Deſiderius,[n] Othonem Berengarius.
Victis Regibus hæc ſola gloria
Mancipia non hominum, ſed Imperatorum eſſe.
Carolum vno deſiderio fecit Magnum,
Othonem duobus Regibus natura fecit maximum.
Duobus captiuis cuſtodem geminans,
Maieſtatis vinculo[o] catenam nectit Amoris
Hæc in Berengario, hic in Adalberto
Verſo genere
Rex Maieſtatis agit triumphum
Fœmina Amoris.
Sub Othone Berengarius, ſub Adhelaide Adalbertus
Fortunæ lugent delictum;

XX.
[m] *Berengarius victus à Conrado Othonis Duce Othonem cum filio ſupplex adit.*

[n] *Comparatio inter Carolum M. & Othonem: ille Deſiderium, iſte Berēgarium vicit.*

[o] *Victis Berengario & Adelberto cuius nuptias ſpreuerat Adheleida: hæc de amante, Otho de regnante dicitur triumphare.*

Sal. Anno 593.

Filius patre miserior,
Si toleranda fames, non tolerandus amor.
Italiam [p] remissus Desiderius Rex sine regno,
Impatiens sua alieno regere Imperio,
Latij vindicem, Germanam delègit discordiam [q]
Centenno Imperij reuolutam Fato.
(*Centennas* [r] *caueant regna periodos*)
Hæc non hominum, sed temporum vitia.
Victorem aggreditur parricidis victus,
Cum Italorum [s] filia fit Germanorum nouerca,
Et arrhizum tentat priuignus patrem,
Quia arrhegonam [t] non thelegonam timet matrem.
Inde literis Otho petitus, & armis *954.*
Inter Terram pependit, & Cœlum:
Quod Filij occlusum [u] clauibus,
Nequit patris aperiri gladio.
Petri seræ haud Cæsaris reserantur serris.
Eius est aperire, cuius est claudere.
Filius Gulielmus [x] Metensis Archiepiscopus.
Ipsemet terra clausus post Cœlum clausum,
Solutus vt solueret; ne solueret
Claues duplicauit, [z] & clauos.
At patriæ proditores, & patris
Quùm Hungaris [A] armari fidunt
Pia exarmantur barbarie;
Et fit hostis ex hospite tàm patris, [B] quàm parricidæ.
Theutonico inebriatis sanguine Hungaris
Bauaria, Lotharingia, Belgium, & Aquitania
Poculis, paculis plausit & podecrustijs.
Nequibant aliter proditores reuocari fideles.
Maguntinus Episcopus barbarie religiosus factus
Cruce recepta, restituit Cæsari clauam
Genero crudelior filius.
Ante diem patrios inquirens in annos
Pugnabat, vt patri eliceret sanguinem,
Repugnabat pater vt filius mitteret lacrimas.
Hisce armis exarmant geniti genitorem.
Sic Maiestati consultum,
Lochensi in saltu Othoni Lutolphum occurrere,
Vt laterent, cum planctu certarent filius & parens.
Hungaros inde adortus vt filium erudiret,
Ausos ipsa prouocare elementa *955.*
Tanta vicit clade,
Vt in Lyco Hungarorum diceretur deleta propago.
Tres eorum captos Regulos, victoriæ suspendit trophæa
Lemate inscripto
Exaltaui superbos.
Sclauos ita domuit, & vrbium ruinas diruit,
Vt quibus imperaret, non essent.
Hosce sine stipendio centuriauerat Berengarius *956.*
Et

p *Italico regno iterum ab Othone donatur Desiderius.*
XXI.
q *Filius, & gener in Othonem rebellauerant.*
r *Centum annis laborabat Occidentale imperium, si à Carolo M. tempora supputes.*
XXII.
s *Berengarius inito fœdere cum Ludolpho filio Othonis mouet in Othonem.*
t *Ludolfus irascitur in patrem, timens quod ex secundis nuptijs alij nascantur filij.*
XXIII.
u *Excommunicatur à filio Gulielmo Archiep. Metensi.*
x *Otho Gulielmum filium carceri tradit.*

z *Gulielmus geminat excommunicationem in patrem.*
XXIV.
A *Filij vocant Hũgaros contra patrẽ*
XXV.
B *Hungari vocati in patrem à filijs, vtrosq; aggrediuntur.*
Hungari populantur Bauariam, Belgium, Lotharingiam, Aquitaniã.
XXVI.
Episcop. Magunt. submittitur Cæsari

LXXVII.
Victoria Othonis de Hungaris.

Tres Hungarorũ Reges capti: nomina ignorantur.

XXVIII.

XXIX.

Sal. Anno

Et quasi eius calamitas non Berengarius iurasset,
Petri spolijs regnum sibi redemit, alijs ademit.
Accurrit [C] Lutolphus,
Sed suo non Berengarij properans Fato,
Cum Berengarius victus abit, victor obit:
Iam præluserat Vates
Ibis neque redibis, nec morieris in bello.

C *In Berengarij sæuitia mittitur Lutolfus Othonis filius, qui post deuictum Berengariũ, moritur, sc. non in acie.*

XXX.

Venit Otho, [D] & ne Germaniæ Otho deesset,
Othonem filium Cæsarem fecit.

D *Otho II. ex Adeleide filius ab Othone M. successor declaratur.*

XXXI.

961. Ferro tandem redimitus, & auro
962. Otho [E] Imperator XI. Pontifex Io: XII.
Super viuos Petri cineres
Iurant peierare promissa.

E *Otho, & Ioannes mutuum fœdus iurant.*

XXXXII.

Vtriusque cum esset in pacto primatus
Contractus [F] claudicauit,
Si Petri non Cæsaris legimus Orbem.
Ioanni [G] cum negat Otho Rauennæ claues,
Othoni negatur Imperij clauus.
Virga certabat vterque:
Proh dolor?

F *Videtur claudicare contractus: quia Pontifex non debebat pacisci quod suum erat, & illi desuper datum.*
G *Io: Papa Adelbertum reuocat in Othonem.*

963. Moysis virgam deuorauit virga Pharaonis,
Nec Papa Cæsarem, sed Cæsar Antipapam [H] fecit.
Leo iste erat, nec alius esse poterat ferarum Rex.
Ioannes moritur, verè Benedictus [I] surrogatur.
964. Sed duos Christos deponit Antichristus.

H *Viuente Io. 12. Antipapa creatur Leo VIII.*
I *Io: 12. mortuo, eligitur Benedictus, sed ab Othone, & à Leone VIII. deponitur.*

XXXIII.

Iniuriam vt velaret abundantiâ pacis,
Berengarij manumittit vxorem.
Caducifera [K] cum crederetur petitura maritum
Fabius fœcialis venit,
Mallens à thoro extorris esse, quàm à limite torre.
In hoc sinu (ait) bellum affero
In hostem vel in vxorem,
Vtrum eligis? Vtrum mauis? sume.
In hostem; succlamat maritus.
Sic fari debebat, vt vtrumque perderet.

K *Vuilla vxor Berengarij missa vt maritum ad deditionem suaderet, ipsa hortatur eundem ad bellum.*

XXXIV.

Viuum sepultum dicas, [L] quia non legimus mortuum,
Vel latet mortuus
Ne Otho de manibus [M] triumpharet, vt Carolus,
In iudicium mortuorum à filio Gulielmo vocatus,
Haud poterat manium cogitare triumphos.

L *Quando, & quomodo mortuus Berengarius ignoratur.*
M *Ossa Desiderij Regis Longobardorum sepulta sub pedibus Caroli M.*

XXXV.

Sed quò fugit [N] Adalbertus?
965. *Itala* fide traductus ad rogum, cum petitus ad regnum.
Ticinus mugijt, & medio caput extulit alueo.
Cæsarianam adhuc horrens fortunam, refluit exterritus?
Dextera Domini erat,
Quæ Cæsaris dabat Cæsari,
Vt paria Cæsar referret Deo.

N *Burcardus Dux Othonis Adalbertum ab Italis reuocatum vincit.*

XXXVI.

Agnouit Otho
Leone mortuo, factus agnus
Iubet Aquilam famulari [O] Ioanni:

O *Ioan. 13. eligitur Pontifex plaudente Othone.*

(Fecit

Sal. Anno

(Fecit iſte venerabile nomen,
Quod fidei dederat infœlix omen)
At ſuper Triregnum vſurpantes Quirini regnum
Trahunt [P] Capuam Orbis caput.

P Romani in arcē Papam detrudūt: inde Capuam relegant.

XXXVII.

Q Otho iterum in Italiam deſcendit: Papam remittit, nouatores punit.

Fremit Otho [Q] exulare Orbem in vrbe:
Et Papa Romàq; ad limina reuocato, 966.
Pro ſummo Sacerdote
Non vna contenta Nemeſis hoſtia
Mulctantur Conſules:
Vrbis non mendax fabula Prætor 967.
Aſello imponitur: obuerſumq; clunibus
Cædit lictor, exſibilat præco.
Decarchæ pendentes ab arbore,
Inſaniæ fructum excerpunt.
Inde Biceps Aquila
Quaſi imperij conſortem quæreret
Vt vno in ſolio conuenirent Maieſtas, & Amor 968.
Græcia obſtitit:
Et poſt Theophaniam [R] Othoni deſponſatam, 969.
Italos paranimphos parentalibus excepit Nicephorus,
Proditoribus etſi Graijs diſplicuit Græca proditio:
Ipſa Vxor Theophana frigidius amari dolens
Ad Tizimiſcen dotale tulit imperium. 970.
Apulia, Calabria, & Theophania 971.
Hæc belli iure, hæc fidei pignore
Gladio primùm Othonis inde ceduntur calamo
Vt nouo Cæſares partirent limite campos.
Inter duos Magnos, Vter fuerit maior?
Carolum, & Othonem,
Siſte iudex viator.

XXXVIII.

R Greci Theophaniam promittūt in vxorem Othoni II at Germanorum venientes Legatos vt ſponſam ſuſciperent, Græci doloſè occidunt. Theophanæ vxoris Nicephori Imperat. quem ipſa tulerat ad imperiū machinatione, a Græcis occiditur Nicephorus.

XXXIX.

Tizimiſces nouus Græcorum Imper. Theophaniam deſponſat Othoni II. & Apuliā ac Calabriam cedit.

Inter Cæſares primus Carolus? Otho nulli ſecundus
Cæſarum primus
Italum Protheum literis catenauit, & armis.
Feudis exegit fidem.
Stemata, ſtromata, ſtratelatica
Adoptionis, non adeptionis monumenta clamabant:
Tibi ſeruimus, vt liberi viuere valeamus.
Tanta potuit religionis auxilio
Inde Baſilicas non tam ornauit, quàm erexit:
Vt *inquilinum* haberet, quem habuerat commilitonem 973.
Moritur non vt decederet, ſed accederet.
Adhuc viueret, *Nonis Maij.*
Ni ad viuorum, & mortuorum iudicem
Filius traxiſſet patrem.

XL.

Moritur Otho in die Pentecoſtes, vt à filio Vvilhelmo prouocatus fuerat ad tribunal Dei.

Die Pentecoſtes conuentus,
Sumpto Viatico protinùs adijt
Ne contra abſentem iura clamarent.
Quis vicerit? videris, poſtquàm vixeris.
Militum more in procinctu teſtatus
Septem verbis totum legauit Orbem;

Fœlix

Fœlix latro, tuam negarem salutem,
Ni morientis Redemptoris verba furatus.
Laruæ tuæ Crux sola deest,
Christum dicerem si te crucifixum viderem.
Et si Christi, non Pilati lex esset
Loquela tua manifestum te facit
Christum dicerem non crucifixum.

Otho septem verba, quæ in ara crucis Redemptor protulit, moriendo recitauit.

CATENA HISTORICA
CAPVT SECVNDVM.

OTHONIS ORTVS.

Sal. Anno 936. I. PAter fuit *Henricus Auceps* Imperat. ex Saxonibus primus.

Mater *Mectildis* filia *Theodorici*, vel *Diderici* Comitis Ringelheimensis.

Adnotatio Temporis.

II. HIstoriæ veritatem ex dierum absit metiri certitudine. Ottonianæ Genesis exordium inter temporum antimonias claudicat; cum alij initium Imperij eius referant in Annum 936. alij in 937. alij in 938. itemque Annos imperij quidam tribuant 36. ceteri 37. aut 38. Probabilius est suscepisse imperium 936. Sexto Nonas Iulij. Obijsse 973. Nonis Maij Pentecostes.

Appellatio.

OTHO huius nominis primus sine aspiratione Latinis, cum aspiratione Germanis, iuxta illud III.

Hatto post Hatto, regnauit tertius Hatto;

Cognomine dicitur *Magnus*: ex religio-

H sa,

Sal. Anno 936. ſa, iuſta, ac forti rerum amplitudine quas patrauit. Vnde Vvitikindus, *Ipſe Dominus rerum, fratrum natu maximus optimus inprimis, pietate erat clarus, opere omnium mortalium conſtantiſſimus: præter regiæ diſciplinæ terrorem ſemper iocundus, dandi largus, dormiendi parcus, & inter dormiendum ſemper aliquid loquens, quo eum ſemper vigilare æſtimes, amicis nihil negans, & ſupra hominem fidelis. Nam quoſdam audiuimus accuſatos, & peccati manifeſtos, ipſum eorum aduocatum, & interceſſorem, & criminis nullo modo credulum ab eo poſthabitos, tanquàm nihil vnquàm in eum peccaßent. Ingenium ei admodum mirandum: nam poſt mortem Edidis Reginæ, cum antea neſcierit literas, in tantum didicit, vt pleniter libros legere, & intelligere nouerit. Præterea à Romana lingua Sclauonicaque loqui ſciebat: ſed rarum eſt quod earum vti dignaretur. In venationibus creber, tabularum ludos amat, equitatus gratiam regia grauitate interdum exercens. Acceſſit ad hæc moles corporis, omnem regiam oſtendens dignitatem, capite cano, ſparſus capillo, oculi rutilantes, & in modum fulguris cita repercuſſione ſplendorem quendam emittentes: facies rubicunda, & prolixior barba: & hæc contra morem antiquum: pectus leoninum, quibuſdam ſparſum iubis: venter comodus: inceſſus quondàm citus, modò grauior: habitus patrius, vt qui numquàm ſit peregrino vſus. Quotieſcumque autem ſit opus corona portanda, ieiunium ſemper præcedere pro vero traditur.* (*Annal. l. 2. ver. finem.*) Concordat *Luithprandus* de Mathilde loquens. *Peperit viro ſuo filium, quem vocauit Othonem. Iuſtum, inquam, cuius mundi partes aquilonares, & occidua potentia reguntur, ſapientia pacificantur, religione lætantur, iuſtique iudicij ſeueritate terrentur.* (*Lib. 4. cap. 7.*)

VXORES.

Duas habuit. I. fuit *Editha* Edmundi Anglorum Regis filia, & ſoror Adalſtani, quam ex conſilio Henrici patris ſui ſibi copulauit A.C. 932. mortua eſt A.C. 947. die 27. Ianuarij, & ſepulta Magdeburgi in Cœnobio S. Ioannis. Vel vt ſcribit Luitprandus. *Duxerat Rex Otho ante regni ſu-* (*IV. Vuitich. I. Annal.*) (*Lib. 4. c. 7.*)

ſceptionem

Anno Sal. 936. *sceptionem ex Anglorum gente nobilissimam regis Adelstani fratris filiam sibi vxorem, nomine Otgit.*

II. Fuit *Adheleida* filia *Rudolphi* Burgundorum Regis, vidua *Lotharij* Regis Italiæ (qui A. C. 950. petitus veneno, in phrenesim incidit, & mortuus est Anno Regni IV.) quam Otto in vxorem duxit A.C. 951.

LIBERI.

V. Ex priore coniuge *Editha* suscepit filium *Ludolphum* Sueuiæ Ducem, cui *Idam* Hermanni Sueuorum Ducis filiam in matrimonium dedit. & *Ludgardam* quam pater post mortem matris despondit Conrado Rufo, Francorum Duci, indè Lotharingiæ Duci, postea Burgrauio Vvormatiensi.

Ex posteriore Vxore *Adheleida* suscepit *Henricum* Ducem Saxoniæ.

II. *Brunonem* Archiepiscopum Coloniensem.

III. *Ottonem* II. qui patri in imperio successit.

IV. *Adheleidam*, quam in vxorem tradidit *Hugoni Capeto*, Comiti Parisiorum, Regi Franciæ.

CONCVBINAE.

Nobilem captiuam habuisse legimus generis Sclauonici, ex qua filium suscepit *Gu-* VI. *Ditmarus l.2.* *lielmum* Archiepiscopum Moguntinum: de quo Ditmarus scribit. *Fridericus Archipræsul XVIII. ordinationis suæ Anno, vir abstemius obijt, & Vvilhelmus, de matre quamuis captiua, tamen nobili, & Slauonica, & ex rege prædicto genitus, vice eius ordinatur. Anno Sal. 964.*

Vita Oeconomica.

Magnifica, splendida, & verè regalis Ottoni fuit. Nam singulis septimanis in ci- VII. bum aulicum 1000. porci, 28. Tauri. 1000. modij frumenti. 8. plaustra vini. 10. plaustra ceruisiæ præter olera pisces, oua, gallinas, carnes ferinas, butyrum, adipem, lardum, caseum, consumebantur. *Ernestus Brotuffus l.2 Chron. Magdeb. c.1.*

IMPERII OCCVPATIO.
Sal. Anno 936.

Quum se iam morbo (Krantzius) *grauari sensisset Henricus Auceps, conuocatis proceribus, designauit Ottonem filium Regem, cæteris* *Saxon. l.3.c.13.* VIII. *prædia cum thesauris distribuens. Sequutus est exemplum prædecessoris sui Conradi, qui se moriens regem declarasset. Nec longe erat ab consuetudine Karolinorum, vt designaret pater*

Anno Sal. 936. *quem vellet ex filijs sibi in Imperio surrogari. Nam Karolus Magnus assumpsit viuens Ludouicum, & ille Lotharium filium consortem fecit Imperij. Nondum enim erat legitima electionis forma.* Quibus verbis vsus fuerit Hẽricus dum filium in successorem designaret, tradit Vvitikindus: *En tibi imperium non à maioribus mihi relictum, sed per memetipsum acquisitum, & à Deo traditum.* Lib. 2.

IX. Henrico itaque defuncto à principibus Imperij confirmatus, & *Aquisgrani* ab Episcopo Mogũtino Hildiberto coronatus Anno C. 936. licet per errorem apud Goldastum irrepserit 946. & quamquàm Treuirensis ob Ecclesiæ suæ antiquitatem; & Coloniensis ob locum *Aquisgrani* Diœcesi suæ contributum, consecrandi Regis munus vindicarent, *cessit tamen vterque Hildiberti cunctis notæ almitati*. Vvitich. Vnde colligitur ius coronandi Imperatotem ad certam sedem, siue ad Præsulem certi loci, lege tum non pertinuisse. Propterea cum rationibus coram Procerum iudicio disceptaretur: personæ vicit auctoritas, cui tamquàm eminentiori cæteri modestia Sacerdotibus digna, concesserunt.

Chronicõ Hirsgauiense. Qui accedens ad altare, & sumens inde gladium imperialem cum baltheo, conuersusque ad Regem ante se genua flectentem, dixit: *Accipe hunc gladium, in quo deijcias omnes aduersarios, barbaros, & malos Christianos, tibi authoritate diuina traditum, cum omni potestate totius imperij Francorum, ad firmissimam pacem omnium Christianorum. Amen.* X. Gladius quid significet. Deinde sumptis armillis, & clamyde induit eum dicens: *His cornibus humero tenus demissis, monearis quo zelo fidei feruere debeas, & in tuenda pace, vsque in finem constans perseueres.* Exinde sumpto sceptro baculoq; dixit: *His signis monitus esto quatenus paterna castigatione subiectos corripias, primumq; te Dei ministris; deinde etiam viduis, orphanis, & pupillis protectorem, ac defensorem semper exhibeas, eisq; manum misericordiæ clementer porrigas.* Post hæc fuso super caput eius oleo consecrationis, ait; *Vnxit te Dominus in Regem super populum suum, vt numquàm de capite tuo oleum miserationis deficiat, quo hic, & in futuro misericordiam ab ipso Creatore tuo consequaris, Amen.* Postremo imposuit capiti eius Regalem coronam, dicens: *Coronaui te corona iustitiæ, qua monearis te iustitiam debere subditis, quatenus hoc ornamento regali præmonitus, & tuis reuerendus, & inimicis terribilis appareas, & post huius vitæ terminum sempiterno cum Angelis præmio coroneris, Amen.* Completa benedictione Pontificis, Regem in solio posuere regali: & ad populum conuersus Episcopus dixit: *En adduco vobis à Deo electum, & à Domino rerum Henrico olim designatum, nunc vero à cunctis Principibus regem factum Othonem, si vobis ista electio placeat, dextris in Cœlum leuatis significate.* Vvitich. Quibus non datam populo facultatem dissentiendi vult *Bæclerus*, sed ad plausum comitatos populos, vt voce se fideles obstringerent: quod dubium, cum enim non adhuc penès principes eligendi facultas esset, solus superesse videtur populus, vnde omnis sublunaris maiestas, Romani populi exemplo, qui solùm post *legem Regiam* latam (ita dictam, quia in ea ageretur de transferendo in Cæsarem populi auctoritatem) tali iure se sponte abdicauit. XI. Populi ius. §. Sed quod principi tit. 2. Instit. 1.

Consecrationem Imperatoris excepit solemne conuiuium, vbi Rex cum Pontificibus sedit ad mensam: *Duces vero ministrabant. Lothariorum Dux Giselbertus, ad cuius potestatem locus ille pertinebat, omnia procurabat: Euerhardus mensæ præerat: Hermannus Franco Pincernis: Arnulfus equestri ordini, & eligendis locandisque castris præerat. Sifridus verò Saxonum optimus, & à Rege secundus, gener quondam Regis, tunc verò affinitate coniunctus, eo tempore procurabat Saxoniam, ne qua hostium interim irruptio accidisset, nutriensque iuniorem Henricum secum tenuit. Rex autem post hæc vnum quemque principum iuxta munificentiam regalem congruenti sibi munere honorans, cum omni hilaritate dimisit multitudinem.* Vitichindus 2.

OTHONIS MAGNI IMPER. AVGVSTI CONSTITVTIO

Super libertate Ecclesiastica. Sal. Anno 937.

Coronatione peracta, Primum Othonis facinus fuit religionis cura. Vnde rogante

Adal-

Anno Sal. 937. Adaldago Hammaburgensi Episcopo, ita apud Goldastum legimus decreuisse.

In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis: Otto diuina fauente clementia Rex.

XII. *Apud Meibom.* *I. Qui mundiali potestate præditi, quibuscumque necessarijs regentium suffragari festinant, diuinam sibi nihil refragari certissimè sciant. Ideoque non dedignamur affectum ad nos confugientium perducere ad effectum, quia ob hoc temporalis regni modificationem nobis pariter speramus, & amplificationem æternalisq; prouenturam perpetuò perennitatem.*

II. Vndè nouerit omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet, & futurorum, sagacitas, quod Adaldagus sanctæ Hammaburgensis Ecclesiæ venerabilis Archiepiscopus, adiens excellentiam Serenitatis nostræ, expetiuit à nostra pietate talem libertatem, & tuitionem Monasterijs in eius Episcopio consistentibus, qualem cætera per nostrum regnum Monasteria noscuntur habere.

III. Cuius iusta, & rationabilis videtur petitio, ad honorem S. Dei genitricis Mariæ, cui locus ille Hammaburch est consecratus, eidem loco supradicto concedimus omnes concessiones, quas concesserant anteriores Francorum Reges, cæterisq; Monasterijs ad hanc Diocesim pertinentibus, idem *Ranaslaum, Bremum, Biresinum, BuKKenum videlicet, vt nullus index publicus, vel qualibet iudiciaria potestas, aliquam sibi vindicet potestatem in supradictorum hominibus Monasteriorum, litis videlicet, & colonis, vel eos aliquis capitis banno ob capitis furtum, vel quocumque banno constringat, vel aliquam iustitiam facere cogat, nisi aduocatus Archiepiscopi, quamdiù eos corrigere valuerit. Quod si quispiam illorum incorrigibilis extiterit, tunc ab Aduocato eidem præsentetur iudiciariæ potestati, cæteri vero in subditione Archiepiscopi permaneant. Si vero aliquis ex libertis voluerit Iammundling, vel litus fieri, aut etiam colonus ad Monasteria supradicta, cum consensu cohæredum suorum, non prohibeatur à qualibet potestate, sed habeat licẽtiam nostram, habeat quoq; potestatem prædictus Adaldagus successoresque eius Hãmaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopi super liberos, & iamundilingos Monasteriorum supradictorum in expeditionem, siue ad placitum Regis. Damus quoque Clericis Hammaburgensis Ecclesiæ potestatem inter se, siue aliunde elegendi Episcopum, cum necessitas poposcerit, & vt hæc auctoritatis nostræ concessio à fidelibus nostris verius credatur, & per succedentia tempora diligentiùs obseruetur manu propria subtus eam firmauimus, & annulo nostro sigillari iussimus. Data 11. Kal. Iulij Anno Dom. 937. Ind. X. Anno Regni pijssimi regis I. Actum in Vverlaha in Dei nomine.*

Tria alia leguntur diplomata Othonis Magni sub hoc Anno 937. causa religionis indulta, vt Meibomius posuit, & sunt.

PRIVILEGIVM OTHONIS REGIS.

De confirmatione bonorum Bremæ, Hammaburg, Bukkan, Birsinem, Ramalsto pertinentium.

IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho Rex diuina opitulante Clementia. Dinoscat omnium fidelium nostrorum sagacitas, qualiter nos pro mercede vitæ permanentis, & per interuentum caræ Coniugis nostræ Edgidæ, atque Thietarij fidelis nostri, in proprium damus ad locum nominatum Hammaburg, quicquid in locis sic nominatis Bremum, Birsina, Ramalso, BucKin, proprietatis hucusque habere visi sumus, in tuis cultis, & incultis, agris, pratis, pascuis, campis molendinis, piscationibus, aquis aquarum decursibus, vijs, & inuijs, quæsitis, & inquirendis, omnibusque ad præfata loca iure legitimeque pertinentibus firmiter in proprietatem donauimus, ad vtilitatem Hammaburgensis Ecclesiæ Episcoporum. Inde etiam munificè largitatis nostræ scriptum fieri iussimus, per quod volumus, firmiterq; iubemus quatenus Archiepiscopi Hãmaburgensis Ecclesiæ habeant potestatem quicquid illis placuerit faciendum. Et vt hoc à fidelibus nostrorum industria verius credatur, ac per succedentium temporum curricula diligentius obseruetur manu nostra sub tuas illud confirmari curauimus, & annuli nostri impressione consignari iussimus. Data VI. Idus

Augu-

Sal. Anno 937. *Augusti, Indictione X. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXXXVII. Anno autem Othone regnante Rege II. Actum in Vvalahusem, Amen.*

PRIVILEGIVM OTHONIS I.

Super telonio, quod in Magdeburg constitutum est, vel constituetur.

IN *nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho Diuina fauente gratia Rex: nouerint omnes fideles nostri presentes scilicet, & futuri, qualiter nos ob amorem Dei, & nostræ animæ remedium, in loco Magdeburg nominato, Ecclesiam construximus in honore Sancti Petri Apostolorum Principis, & Sancti Mauritij, atque Innocentij, ad hanc Ecclesiam eandem ad nutrimen plebis inibi Deo famulantes, & sanctis eius ob remedium animæ nostræ, & patris nostri, nec non dilectissimè matris nostræ, & coniugis nostræ, cuius & prædictus locus dos fuit, & prolis nostræ, omniumque debitorum nostrorum, & Rudolphi Regis, qui nobis sanctum transmisit Innocentium telonium omne, quod in Magdeburg constitutum est, vel constituetur in proprium damus, & concedimus eiusdem congregationi quod familia eorum coram nullo nisi Aduocato eorum iustitiam sæcularem cogantur agere. Quod scripto roborari iussimus, manu nostra firmauimus, annulo nostro sigillari præcepimus.*

Signum Othonis Inuictissimi Regis.

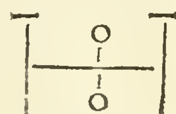

Poppo Cancellarius ad vicem Friderici recognoui. Data V. Kal. Octob. Anno Sal. 937. An: regni Othonis pijssimi II. Actum in Magdeburg. Amen.

PRIVILEGIVM OTHONIS SECVNDVM

Magdeburgensi Ecclesiæ datum.

IN *nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina Clementia Rex: nouerint omnes fideles nostri, præsentes scilicet, & futuri, qualiter nos ob amorem Dei omniumque Sanctorum in loco Magdeburg nominato Ecclesiã construere studuimus S. Petri Principis Apostolorum, Sanctorumque Martyrum Mauritij, Innocentij, sociorumq; eorum patrocinijs interesse, illorum obsequia quantum suppetit humanitas inibi vt agatur cupientes, ad eosdem vero Sanctos, & ad vsum nutrimenq; congregationis illic eis seruientis ob memoriam patris nostri, & pro remedio animæ ipsius, venerandæq; matris nostræ, nostrique, & coniugis nostræ, cuius & prædictus locus dos fuit, & prolis nostræ omniumq; debitorum nostrorum, necnon, et Rudolphi Regis, qui nobis Sanctorum transmisit reliquias, consiliantibus nobis Episcopis, qui tunc in præsentia erant, Friderico videlicet, & Adaldago Archiepiscopis Baldarico, Thiethardo, Ebergise, Amarlico, Odarlico, Burchardo, Bernardo, Amelungo res nostræ proprietatis, quæ sub notantur in proprium damus: in pago Norththuringia, in comitatu Thietmari, in Magdeburg curtem nostram cum ædificio, & territorium illuc pertines, cum omnibus locis ex occidentali parte Albiæ fluminis ad eandẽ ciuitatem pertinentibus, vel seruientibus cuiuscumque sint beneficia hoc est fredemaresleba, Pretalitze, Buchaui, Frosa, Rhotarisdorp, Lieminidesdorp, Thiethereſdorp, Ottcresleba, Osterevuettinga, Suldorp, Imenvuetinga, Istatesdorp, Dudelovu, Vvatanesuneg, Manteslcba, Vvitrichesdorp, Vnundiscumburg, Bizzun, Lieboldesdorp, Trumpsite: Quatuor hubas in Valedorp, & quicquid ad præfatum locum pertinens habuimus ex aquilonari parte Horaha fluminis in locis, ità nominatis Mosano, Pelnusi, Dudisi, Zuobaro Vvelbuchi, Zelici, & in comitatu Geronis, in Bigeras tres familias Litonum, & in comitatu Christiani in Grimhecesleba XV. familias Slauorum, & omnis census, ac venationis, acquisitionisque decimam in Mortsani, & ligrize, & Heueldui præfatæ*

Con-

Anno Sal. 937. *Congregationi concedimus & sicut, vt in eis ligna, & herbæ in vsus sint, & porci saginentur omnes præfatorum locorum familias cum cunctis adhæc iure pertinentibus mancipijs edificijs, agris, pratis, pascuis, siluis, aquis, aquarumue decursibus molendinis piscationibus, exitibus, & reditibus, quæsitis, & inquirendis, iure perenni inproprium damus, & condonamus eidem Congregationi vt familiæ eorum coram nullo, nisi aduocato eorum, iustitiam sæcularem cogantur exercere, & nulli nisi eidem Congregationi seruire, & illa, nisi Deo, & Sanctis eius nisi tantum singulis annis vnũ Cauallum, scutum, & lanceam, & lanceas, vel duas crusinas dent, vt sciant in mundiburdio regis se esse. Electionem eis concessimus Abbatem inter se eligendi, & Aduocatum quemcumque velint, Abbatem tamen dignum, & vt hæc nostræ traditionis auctoritas plena vigeat firmitate, iussimus hoc præceptum conscribi, per quod sanximus vt nullus successorum, vel hæredum nostrorum temerè illud præsumat infringere, & si vllus homo in ijsdem rebus aliquid iniuriæ facere præsumpserit, summi iudicis vindictæ subiaceat, iramque prædictorum martyrum incurrat. Et vt hoc à fidelibus nostris verius credatur, manu nostra subtus illud firmauimus, & annulo nostro signari præcepimus. Data 11. Kalend. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCXXXVII. indict. X. anno vero Ottonis pijssimi regis II. Actum in Ciuitate Magdeburg. in Dei nomine feliciter; Amen.*

Signum Othonis inuictissimi Regis, Poppo Cancellarius ad vicem Friderici recognoui.

BELLVM GERMANICVM. Sal. Anno 937.

In Danemarum, & Henricum fratres germanos, eorumq; socios Euerhardum, & Gilibertum Lotharingiorum Ducem.

HEnrico mortuo perduelles resurgentes imperij, nouo irrupère stipati
XIII. fœdere. Nam Hungari, Bohemi, ipsi germani fratres eodem tempore leguntur noua moliti. Sed Otho (scribit Krantzius) *benedictione percepta, quàm sapiētē in regni moderamine, quàm fortem in aduersantiũ certamine,*
Saxon. l.3.c.14. Chronicon Sigeberti. *quàm strenuum in religione se præberet, facile enarrari nõ potest. Primũ igitur barbaris ad nouas res exiliētibus (vt fieri solet) Boleslaus Dux*

Bohemiæ, Vuenzelaum fratrem suum regno Romano fidelem, Christo deuotum percussit. In cuius vltionem quùm Rex exercitum mitteret aduersus Boleslaum, primò Saxones victores visi sunt: deinde prò recenti victoria inconsideratè agentes, repentina incursione omnes ab hoste sunt occisi (sub anno 940. vt notat Sigebertus) *& perseuerauit, deinde assiduum bellum, vsque ad decimum quintum regis annum: ex eo regi Othoni reconciliatus, fidelis in finem vsq; permansit. Hungari verò antiqui Saxonum hostes (imò verò omnium, quos non habuere ad tributa pendenda faciles) audita morte Henrici, qui illos maxima clade affecerat, volentes pertentare noui regis vires, mouerunt per orientalem Franciam, tentantes irrumpere Saxoniam in parte occidua. Sed Rex Otho illorum comperto aduentu, obuiam processit cum expeditis agminibus: & congressus ita repulit, vt laceris viribus reuersi, diu intra septa Pannoniarum permanerent. Et quùm externa bella requiescerent, cœperunt regi nasci intestina in ipsis regni visceribus. Nam Arnoldo Duce Baioariorum (quos nunc vocamus Bauaros) mortuo, filij eius in superbiam erecti, nolebant agnoscere Regem; neque in cœtum regni parere euocationi. Gallicus ille sanguis faciebat animos, quod se potiùs quàm Saxones natos ad coronam regni arbi-* XIV.

tra-

Anno Sal. 937. trarentur. Sed Rex Otho pro contumacia, quā prætenderant, præteritis Arnoldi liberis, ducatum permisit eorum patruo Bertholdo, illumque in ditione defendit. Ita factum est, vt quod sub rege tenere nolebant, ab illo penitùs extruderentur. Mortuus est etiam illo tempore Si-
XV. gefridus, vnus ex Saxonum primoribus, qui proxima sub rege potestate multa in Saxonia administrabat. Eius ditionem Dancmarus regis consanguineus frater, hoc est ex solo patre, non etiam matre, deposcit: erat enim ille natus matre moniali, quam Henricus pater amabat, & aliquandiù prò coniuge tenebat: sed vxorē habere non poterat. Rex autem comitatum illū Geroni concessit, viro primario. Inde exasperatus in fratrem Dancmarus rebellionē molitur.

Cap. 15. Euerhardus quoque Comes iratus aduer-
XVI. sus Bruningum quendam ex Saxonum primoribus. Erat hic Euerhardus Conradi Regis (vt supra significauimus) germanus frater, ex sanguine Karolino, cui etiam Otho per auitam lineam non erat alienus. Hi Principes erant conspirationis in Regem. Euerhardus enim collecta manu succendit Vrbem Bruningi, quæ vocabatur Eliueri, interfectis qui inerāt, sine discrimine sexus, & ætatis omnibus. Quā
XVII. præsumptionem rex in eum seuerè vindicabat. Nam, & mulctam illi indixit centum talentorum, auxiliarios quoque illius quodam dedecore notabat, vt in vrbem Magdeburgum (postea ab Othone insignitam) canes deducerent: quod probri genus illa ætate habebatur. Qua ex re vehementer exasperatus Euerhardus iunxit sē Dancmaro ad instruendam Regi rebellionem. Ergo iunctis armis oppugnant præsidium, quod dixere BardevuicK, in quo Rex
XVIII. germanum fratrem suum Henricum adolescētiorem fecit educari: & capto præsidio militibus dedere diripiendum, quò in reliquum eos haberent obsequentiores, abducto secum Regis fratre Henrico. Inde vrbem quæ dicebatur Eresborg, in deditionem acceperant, eamque firmatam, sedem sibi fecere, firmissimumque refugium: vnde excursiones multas facientes, diripiunt, vastantque vicina loca. Quumque finem nullum facerent malorum, sæpe à rege admonitus frater, magis in superbiam erigitur. Rex contracto valido exercitu, vrbem memoratam obsidione cinxit. Ciues aliquandiu quid facerent deliberantes, quum viderent Dancmarum ad reconciliationem fratris Regis nihil intendere, seque ad extremum ab ira regis non posse vrbem tueri, apertis portis intromisere regem: sperantes quod in germanum pro solita clementia nihil statueret grauius. Confugerat autem Dancmarus in Ecclesiam appre- XIX.
henso cornu Altaris. Sepserant regij eamdem basilicam: quam cum ingredi munitam non possent, quidam per fenestram missa sagitta Dancmarum confixit. Non probauit Rex factum: sed nulla vis potuit infectum reddere. Euerhardus Henricum obseruabat, malè sibi timens, vbi audiuit casum consortis. Prouolutus autem pedibus Henrici captiui, veniam precabatur. Facilitas adolescentiæ cessit precanti, & in familiaritatem admisit pridem raptorem suum. Ille, vbi insinuauit se inueni, XX.
cæpit prætendere quanti in regno Principes Ottoni aduersarentur: imprimis sororium eius cōmemorauit Giselbertum Lotharingiæ Ducem. Si in animum ducat Henricus illi adhærere, facile futurum vt ipse accepta corona regnaret pro fratre. Mouit adolescentem promissus honor, facileque consensit sceleri, cuius tantam sperabat futuram mercedem.

Giselbertus Dux eadem expectatione tene- Cap. 16.
batur, Henricum promissis lactans, vt si eius XXI.
auxilio regem sororium suum (hoc est, cuius germanam teneret coniugem) vinceret, sibi coronam vindicaret, debitam generi, quod Francorum sanguine gloriaretur. Nec alia spes fouebat Euerhardum: qui, & ipse rege victo, cogitabat Henrico Giselbertoq; contemptis, sui se rationem habiturum: recordabatur enim regem Conradum fratrem. Hoc autem blanditiæ vxoriæ exauditæ prodebant paulò ante mortem eius. Quum enim gremio foueret vxorem, gratulare, inquit, nunc in sinu comitis, de proximo grauisura in amplexu regis. Ita tres conspiratores pro se quemque vna spes fouebat. Rex omnium gnarus, habebat non contemptibiles copias, quibus fidebat, Hermanum Sueuorum Ducem, fratremque eius Vtonem, Conradumque (quem pro insigni circumspectione cognominauere sapientem) qui etsi proxima affinitate Euerhardo iungeretur, potiorem tamen omni propinquitate duxit fidem. Henricus autem regis germanus spe magna sublatus, in loco qui dicitur Salueldia, procerum suorum egit conuentum: is est in media Turingia, quæ

tum

tum obsequuta est Saxonibus. Ibique conuiuio, & singulari comitate pertractans, multos sibi fecit deuinctissimos, muneribusque conciliabat alios, prout mores cuiusque, & fortunam interpretabatur: magnoque agmine perarmato, contendit cum expeditis in Lotharingiam, ibique Euerhardus arma sua iunxit Giselberto. Viribus vndique comparatis mouerunt in regem. Audiuit rex friuolam trium in se conspirationem. Et initio quidem non credidit fratrem, & sororium nulla vnquam à se affectos iniuria, in se ducere. Vbi, autem certior factus est, contractis vndique copijs obuiam proficiscitur venientibus. Spem constituerat in Deum innocentiæ propu-
XXII. *gnatorem vindicemque malæ voluntatis. Venerat rex ad vrbem Tretmont, nunc Tremoniam. Ea paruit Henrico: sed armis regis coacta est illi cedere.*

Ventum erat ad Rheni ripam: & cum de hostium vicinitate, nec dum compertum esset, audacius Saxones traiecerunt. Vix ripam alteram tetigere: ecce adsunt improuisi hostes, vix permittentes armandi spatium. Rex conspicatus ab altera ripa suorum periculum, angebatur supra modum, quòd ad traijciendum nauigia non adessent: cauerat enim ho-
XXIII. *stis. Igitur quum cerneret, quo in loco res suorum qui traiecerant, essent, nec armis illos tueri posset aliud quæsiuit præsidium. Nam equo desiliens, sacram lanceàm (quam diximus patrem illius accepisse ex Burgundo) venerabundus flexis genibus adorabat, de cœlo suis poscens auxilium, quando humana defecerunt præsidia. Idem fecerunt qui proximi stabant exemplum regis secuti. Saxones in altera ripa lacessere potius hostem, quàm pugnare poterant, pauci in multos. Itaque tenues, quas habuere, equitum copias, diuisere, vt medium hostem incertum facerent, quò se verteret. Conspecta est virtus auxiliatrix desuper: nam pauorem hostibus iniecit, vt fugerent, nescientes quid. Erant inter Saxones, qui Gallicè sonarent, Fuge, fuge. Hoc Lotharingi à socijs proclamari arbitrati, fugæ præsidium quæsierunt. Henricus regis germanus, graui vulnere accepto in brachio, quod anno vix integro poterat integrari, & ipse in fugam vertitur. Interea erat vir primarius in exercitu regis, qui misso celerrimè nuncio in ditionem Henrici, huius victoriæ famam iussit diuulgari, cecidisse Henricum, & omnia sua in manibus esse regis. Peregitque, vt vrbes confestim se regi permitterent præter Mersborg, & Schidingen. Henricus autem solis suorum nouem ex fuga recollectis, iterum transmisso Rheno in Mersborg munitam vrbem se recepit. Quo comperto rex illam obsidione pressit. Et cum post duos menses cerneret Henricus sese aduersus fratrem longè esse imparem, deditionis verbum fecit, nec detrectauit. Formula fuit conuentionis, vt triginta dierum inducijs acceptis, deliberaret Henricus, & omnes milites eius quid mallent, optione proposita intra tempus ad gratiam confugere (quod liberum rex faciebat) aut Saxonia excedere. Henricus autem tum elegit, vt sponte emigraret in Lotharingiam, ad Giselbertum contendens:* XXIV.
apud quem per dies aliquot mansit. Rex expeditis copijs ducit trans Rhenum in Lotharingiam quæ Giselberti essent, omnia ferro, & igne peruastabat. Intelligens Giselbertum se continere in præsidio, quod vocant Kiuermont (hoc est mons capræ) concitò illuc ducit vt obsideat: sed Giselbertus elabitur. Et quum frustrata perinde videretur Regis molitio in occupando vel duce, vel eius præsidio, vastata circum regione, locupletatum reducit exercitum in Saxoniam.

Euerhardus autem in confinibus Alsatiæ XXV.
oppidum tenebat Brisacum, quod aliquando erat nobilium, qui Harelongi dicebatur. Tum autem velut suum Euerhardus firmo præsidio communierat, illic constituto robore militum qui tuerentur. Hi excursantes, inde omnem regi parentem è vicino prouinciam peruastabant. Eam arcem obsidere constituerat, coactis regni proceribus. Venerant alacres, & fixis apud regis tentorijs quisq; suis, obsidioni se parauerunt. Erat inter proceres Fridericus XXVI.
Moguntinæ sedis antistes, aliquo (vt ferebant) in regem animo. Is habito cum multis colloquio, nescio quid cum illis peregerat: multi verò ex ijs, qui cum antistite sermonem miscuerunt, laxatis noctu tentorijs clam rege abierunt. Fridericus autem quò consilij illius expers putaretur apud regem in obsidione remansit. Fuere tamen, qui sinceritatem Pontificis tuerentur. Exorto die cernentes regis milites quàm rara corona cingeret oppidum, quodque

magna pars auxiliorum abijsset, apud regem mentione facta defectionis, suadere conabantur, vt & ipse reduceret in Saxoniam, donec auctis viribus numerosior rediret: nè forte cum capitum suorum periculo etiam hosti forent ludibrio. Rex verò nulla perturbatione motus consilium fugæ non probauit, indecorum, & generi, & dignitati suæ arbitratus, si propter quorumdam perfidiam hosti terga daret: fiderent animo, & armis, sese magnis hostium copijs suffecturos.

XXVII. *Erat etiam tum inter primos regni proceres comes, qui honesta cohorte militiam regis condecorabat. Is iam tempus esse ratus magnum quid à rege deposcendi, quando eo in articulo constrictus, à se comitem alienari nullo (vt putabat) pacto Rex pateretur. Postulabat ergo sibi permitti Monasterium, & Abbatiam Lauresheimensem. Rex prudenter intelligens quo respiceret illius temporis audax postulatio, respondit, quæ Dei sunt, suæ potestatis non esse, vt transferat in vsum rerum secularium. Arbitrati fortè comitem tam audaci prece, regem sibi esse adeò obstrictum, vt negare non ausit quicquam. Ponat errorem: non se illo esse animo, vt vel hoc, vel aliud quicquam ob præsentem rerum necessitatem permittat postulanti. Si inde discedendi quærat occasionem, nihil esse opus tergiuersatione, abeat quamprimū Romanorum Regem etiam sine illo hostibus occursurum. Comes vbi audiuit regis animo profundius ac putaret petitionem suam insedisse, prouolutus pedibus eius veniam postulauit, non se contendere testatus contra Regis voluntatem.*

Cap. 19. *Hostes vbi audiuère regem esse in obsidione Brisaci, transmisso cum copijs Rheno, apud Aldernacum in eum ducunt: quæ vero media fuère, omnia peruastant: & spolijs onustum militem iterum traijcere iussere Rhenum, vt in tuto loco præda collocata, contenderent ad plura conquirenda. Interim verò Hermanni Suæuorum Ducis germanus, & Conradus cognomento Sapiens, qui erant partium regis, & ipsis expeditis copijs tendebant ad Regem. Non tamen pares Giselberto vires habebant in armis, vt aciem illi opponere contenderent: sed penè legentes iter, sequebantur euastantes, si quando occasionem inuadendi nanciscerentur. Obuium habuère Sacerdotem tristi vultu, quem sciscitati vnde veniret, quidue mæstus esset; Ab istis, inquit, qui præcedunt prædonibus vnicum paupertatis meæ solatium ademptum est iumentum. Interrogatus si Ducem Giselbertum, & Euerhardum Comitem vidisset, eespondit illos magnam à se iam suorum manum cum præda dimisisse, ipsos vero (quod malè ipsis vertat) iam reficiendis corporibus cum paruo comitatu in villa non longinqua considere. Re comperta, Vto, & Conradus alloquuti milites arma expediunt: improuisi* XXVIII. *irruunt in imparatos. Euerhardus occiditur, multique cum illo cadunt, capiuntur aliquot. Ipse Giselbertus Dux equo prouectus, & quò se vertat incertus, in profluentem Rhenum equi robore fisus se immittit: ibi raptus vndæ vortice perit. Ita paucorum sanguine Regi* XXIX. *Romanorum magna constitit victoria. Cuius rei nuntium vt Othoni praeferebatur, iter tenebat de more suo ad Ecclesiam. Mox audiens equo desilijt, & genibus prouolutus, suspexit in Cælum, O summi (inquit) cælites, quàm iustè noxæ vindices estis: discite iustitiam moniti mortales. Et iterum iumentum conscendens, ad Ecclesiam properauit.*

OTHO IMPERATOR, ET LVDOVICVS TRANSMARINVS

REX FRANCIÆ Ex hostibus fiunt affines.

Cap. 19. l. 3. Saxoniæ. VEruntamen (ita suprascripta prosequitur Krantzius) *aliquantò diuersius Gallici scriptores rem enarrant, ad eundem tamen exitum.* XXX. *Aiunt regem Franciæ Ludouicum* (cognomine Transmarinum) *fuisse in parte hostium: & obnisum Regi Rom. quia Lotharingiam occupare contenderet, quæ semper Gallici iuris extitisset: Henricum Othonis patrem Saxoniæ dominatu donatum ab regibus, præcipuè Karolo tum puero, Ludouici patre: non esse permissum Saxonibus aliquid vltra Rhenum: itaque omnes qui in Lotharingia fauebant Othoni, pulsos trans Rhenum. Hanc iniuriam Ottonem (vt ferunt illi)*

vin-

Sal. Anno 937. *vindicaturum, copias in Lotharingiam traduxisse, euastataque Prouincia cum magna præda reuertisse. Giselbertus (vt ferunt) Regis sui auctus viribus, quùm vicem Ottoni reddere constituisset, agmina sua, & ille vicissim in Saxoniam traycìebat. Et iam multis rebus in prædam comportatis, quùm in eo essent occupati Lotharingi, vt in suam Prouinciam omnia trans Rhenum traycerent, Ottonem cum suis superuenisse copijs, & inito certamine; grauissimè ferunt præliatum, maiori parte Saxonum occisa; quum etiam Gallici generis plurimi cecidissent. Arbitratum Giselbertum hosti prouenisse victoriam, se cum iumento credidisse profluenti Rheno, & ita periysse. Fauet quisque genti suæ, & illi studet condecorandæ.*

Krant. c.20.l.3. Saxon. *Giselberto Duce iam rebus humanis subtracto, Ludouicus Franciæ Rex magnifaciens Romanorum Regis affinitatem, relictam Giselberti coniugem, Ottonis germanam poscit vxorem, & accipit. Potuit & respectus in Lotharingia, adducere Regem in illud coniugium. Rex autem Otto tanta potitus victoria, Bertholdum Bauarorum Ducem misso nuncio de rebus sibi fœliciter prouenientibus fecit certiorem, vt meritò gratularetur, qui onus regni pro magna parte suis viribus supportabat: fecitque illi arbitrium, si mallet Giselberti relictam, an filiam sibi coniugem. Ignorabat enim regem Franciæ iam illam relictam traduxisse coniugio. Elegit Dux annos adolescentiores. Fridericus interim Archiepiscopus Moguntinus, quùm expectaret aduentum belli, (iam tamen multis rebus inclaruit, quod hostibus regis magis quàm regi inclinaret) profectus in Metim, vt se consociaret Giselberto, in ipso itinere nuntium accepit de nece suorum (quos regi præponebat) amicorum: & conuersa profectione, Moguntiam redire contendit. Ciues autem certiores facti de Pontificis in regem rebellione, quùm audirent regis negotia vbique prosperari, vt indignationem regiam euitarent, quod suspecti illi ducerentur, redeunti Pontifici suo vrbem non patefecere. Ille declinans captus est à regijs præfectis, & in præsentiam regis adductus. Quum grauiter illum increpasset rex, misit in Saxoniam custodiendum carcere: vnde tamen miseratione regis non diù post dimittitur. Mira Pontificum perplexio, qui vtrisque rebus impliciti, & secularibus, & ecclesiasticis, magnam rem peragunt, si vtrobiq; integri ex fide omnia implet.* XXXI. XXXII

Cap. 21. *Otto interim Rex, Francorum Regi vocatur occurrere ad colloquium: indicitur de vtriusque placito locus, & dies. Ibi tum confertæ sunt nuptiæ inter Ludouicum Regem,*

LVDOVICVS TRANSMARINVS FRANCORVM REX. XXXII.

& Ot-

Anno Sal. 937. XXX-III.

& Ottonis germanam (Gerbirgam) *Giselberti Ducis relictam* . (Contigit hoc connubium Anno DCCCCXLIII. vt Sigebertus notat.)

Vnde ille geminam sustulit virilem prolem, Lotharium, atque Karolum.

Ibi

Anno Sal. 940. *Ibi etiam Ludouicus ostendit Ottoni perfidiam Normannorum littori suo insidentium. Si iungat Francis Rex Romanorum arma illis exterminandis, Lotharingiam illi cessuram in præmium. Oblitus erat Ludouicus obsequiorum, quæ illi impenderat Vuilhelmus Normãnus, quùm illum Henrico Ottonis patri conciliaret. Magnis tum conditionibus Ludouicus perpulit Ottonem vt annueret, quamuis Normannorum principum iam à memoria patris eius Henrici (quod supra significauimus) bonus esset in Saxones respectus. Sed tum Rex regi cessit postulanti. Ducunt vnà iunctis armis Rotomagum, vastant prouinciam: vrbem autem inexpugnabilem cernentes, obsidionem non intentauere. Aliquot leuia prælia commissa sunt, sed nulla memorabili re peracta, reges in sua quisque reducunt exercitus. XXXIV. Henricus autem Ottonis regis frater, quùm consortes belli deperijssent, & iam auxilijs omnibus destitutus videretur, arcem Lotharingiæ Kiuermont ingredi constituens, prohibitus est à sorore, Giselberti relicta iam tunc vidua. Quid est (inquit) frater, quod contendis iram regis in nos exasperare? Maritum perdidi, dum coniuratis in fratrem: & nunc prædia nostra ad rapinam exponis. Cessit ergo, & in Franciam concessit ad Regem Ludouicum, qui prouinciam Lotharingiæ commisit tutandam cuidam Vtoni, inter proceres Francorum primario, vt educaret Henricum Giselberti filium. Interim parabatur matrimonium de quo prædiximus, inter Ludouicum Regem Francorum, & relictam Giselberti, Ottonis Romanorum Regis, atque Henrici fratris sui germanam. Quam rem præoccupando antea commemoratam, huc in suum ordinem reuocamus: quomodò sæpè præstat narrationis contextus.*

Cap. 22. *Henricus Ottonis Regis germanus, quùm aliud superesse nullum cerneret consilium, accitis quibusdam Episcopis, quos ad rem iudicauit idoneos, improuisus regi fratri superuenit: & prouolutus genibus veniam precatur. Astãtes Episcopi verba precantis, quibus poterant*

XXXV *adiuuère modis. Rex primùm stupefactus hęsit: deinde qua (inquit) iniuria à me exasperatus, tam in me cruento bello exarsisti? impacatissimum diù animũ fouisti? semel ac iterum admissus in gratiam rebellasti? Crimen hoc tuũ etsi veniã non meretur, faciam tamen nõ quod mereris tu, sed me & fratrẽ Regem decet: hostẽ oblitus, germanum accipio. Eleuansq; iacentem, permisit ad osculũ. Tamen quoad deferuesceret ira, iussit oculis elongatum deduci in palatiũ in Ingelheijn, quod Magnus Karolus exędificauit: inde aliquot illi permisit ciuitates in Lotharingia: demùm interuentione matris amborũ superextantis, omnium criminum abolitione facta plenam recepit in gratiam. Nec longum tempus in medio, quùm moriente Bertholdo Baua-* XXX-VI.

69

rorum Duce sine prole, eiusdem matris precibus rex flexus, Ducatum illi donauit cum omni iuris solemnitate. Habebat enim Henricus coniugem filiam Arnoldi quondam Bauariæ ducis (vt etiam illa ratione non extraneus videretur) fœminam prudentem, & omni flore pudicitiæ formæque multis præstantem. Filij autem Arnoldi memorati, propter perfidiam patris, & propriam à Ducatu exclusi, Comites erant Bauariæ: quamuis alter ex his Rodulphus, coniugem teneret Rixam germanam Ottonis, & Henrici. Ex hoc autem die Henricus Dux Bauariæ fratri Regi semper fidelis permanebat. Hic fuit exitus belli intestini, quo in optimi Regis interitum tres (vt diximus) sibi quisque Regni coronam sunt polliciti. Sed non ita visum Deo: vicit enim innocens, & melior causa. Facti speciem eamdem apud Historicos legimus. Chronolgiam autem difficile est contexere, quia non mensium, sed anni, lustri vrget dissonan-

Anno Sal. 941.

nantia. Vsque in Annum DCCCCXLV. rebellium exarsisse flammas commemorat Sigebertus. Interim sub Anno DCCCCXL. certa habemus diplomata ab Othone indulta Magdeburgensi Ecclesiæ.

PRIVILEGIVM MAGDEBVRGENSE III.

OTHONIS IMPERATORIS.

XXXVII. *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho Diuina fauente gratia Rex: nouerint omnes fideles Dei nostrique, tam præsentes, quam futuri, qualiter nos ob amorem Dei, animæque nostræ omniumque debitorum nostrorum remedium ad S. Petrum Apostolorũ Principem, & ad Sanctum Mauritium, atque ad SS. Innocentium ad nutrimen Monacorum, in loco Magdeburg dicto, Deoque illic seruientium, quem & ipsum locum Romano subiecimus mundiburdio, in proprium dantes, quod à Bernardo Halberstadensi Episcopo pro prædio, quod nos eius Ecclesiæ in Vvinede husionomarco dantes cum aduocato eius traditione accepimus, hoc est in pago Northuringia, in comitatu Ditmari, quicquam in Magdaburgara marco ad Sanctum Stephanum in Halberstadensi Ecclesia in territorijs, & mancipijs, omnique re, & decimam de hominibus Magdeburgensis Ecclesiæ, & erps cuiusdam nobilis viri in locis sic nominatis Magdeburg, Vrosa, Mãesleba, Naturitesdorp, Dudolon, item Dudulon, Nartesdorp, Nuvuenvuadinge, Ostervuadinge, Sudolf, Otaresleba, Apendorp, item Apẽdorp, Ruordhardesdorp, insuper, & Plebani Ecclesiam in Magdeburg Buchum, Predulize, Tridrimaresleba, Tiremsice, Vvutirisderdorp, Bobelstorp. Quæ omnia hoc scripto ad præfactam Magdeburgensem Ecclesiam in propriũ firmauimus, & ad certificationem manu propria confirmauimus, corroborauimus, & anulo nostro sigillari iussimus.*

Signum Othonis Inuictissimi Regis.

Poppo ad vicem Friderici recognoui. Data IX. Kal. Maij Anno Dom. Incarn. 940. Indict. XIV. Anno Othonis V. Actum in Magdeburg.

PRIVILEGIVM MAGDEBVRGENSE IV.

OTHONIS IMPERATORIS.

IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina propitiante Clementia Rex: nouerint omnes fideles, præsentes scilicet, & futuri, quod nos pro Dei amore, ac prò salute animæ Domini genitoris Henrici Regis, cæterorumque nobis iunctorum affinitate consanguinitatis, Regniq; nostri statu, & coniugis, prolisque nostræ incolumitate, fratribus in loco Magdeburg nominato, ad seruitium Dei, Sanctorumque Martyrum Mauritij, atque Innocentij à nobis congregatis, totum quod à vectigali, & telonio vel moneta eiusdem loci venire ex hoc in antea ad vsus illorum hoc imperiali regiæ auctoritatis præcepto iure perenni in proprium concessimus. Et vt hæc largitatis nostræ traditio verius credatur, ac per succedentium temporum curricula à successoribus nostris firmius obseruetur, manus nostræ inscriptione illud subtus firmauimus, & annuli nostri impressione corroborari præcepimus. Data V. Kal. April. Anno Dom. Incar. DCCCCXLI. Indictione XIV. Regnante Othone Serenissimo Rege. Anno VI. Actum Magdeburg. In Domino fœliciter. Amen.

CONTENTIO INTER EPISCOPOS, & MONACHOS.

Saxon. c.22. l.2. prope finem.

SCitu dignum est quod scribunt hoc accidisse anno Krantzius, & Vvitikindus; cum enim bella intestina cessarent, *legesque diuinæ, atque humanæ auctorali vigore pollerent; grauis persecutio Monachis oritur in diebus illis, affirmantibus quibusdam pontificibus, melius arbitrari, paucos vita claros, quàm plures negligẽtes inesse Monasterijs oportere,*

Sal. Anno 945. XXXVIII. *tere, oblitis ni fallor, sententiæ patris familias prohibentis seruos Zizania colligere, sed vtraque crescere oportere, & Zizania, & triticum vsque in messem. Quo factum est, vt plures propriæ infirmitatis conscij, deposito habitu, & relictis Monasterijs, graue onus Sacerdotum deuitarent. Fuerunt autem quidam, qui Summum Pontificem Fridericum, hoc non, non purè, sed fictè fecisse arbitrati sunt, quatenùs venerabilem virum, & Regi fidelem Abbatem Fuldensem Hadumarum, quoquo modo posset, dehonestaret: ipse enim erat magnæ prudentiæ, & industriæ: sub cuius temporibus templum famosum Fuldense igne consumptum est, & ab eo restauratum, & multo maiore decore perfectum. Hic Pontificem Fridericum sub custodia tenuit, secunda coniuratione culpabilem, primum honorificè, sed cum litteras ab eo scriptas deprehendisset, satis seuerè. Pontifex verò dimissus dum vltionem quærit, & contra tantum virum leges non præualerent, humillima Monasteria auctoritate tentauit, vt ad excellentissima æqualiter procederet. Sed huiuscemodi simulationes incassum profusæ: nam Abbas in gratia, & amicitia Regis permansit, & causis interuenientibus Pontifex quod cogitauit, non impleuit.*

BELLVM GALLICVM IN HVGONEM CAPETVM.

Affinitatibus magnatum Rex Otho munitus, iam tantus erat, vt à nemine facile oppugnaretur. Nam Franciæ Rex sororem, & Lotharingiæ Dux filiam eius habebant coniuges. *Ludouici autem* Krant. 3. Saxon. c. 23. *Franciæ Regis fortuna vacillabat. Nam à Ducibus suis circunuentus prælio excedit, proximamque vrbem fugiens ingreditur. Ciues illum Haroldo Baiocensium Duci tradunt: sed dato minore filio obside dimittitur. Nec finis tamen malorum: nam inde egressum Dux Hugo cognomento Capetus captum iterum Re-* XXXIX

HVGO CAPETVS REX FRAN. XXXV.

gem mittit sub custodia publica Lugdunum. Otho Rex vbi comperit sororij sui fortunam, se accingit ad vltionem, conscribitque exercitum in Francos validum. Confluxère voluntarij multi vtriusque regis gratia, vt tantam in dominum suum Francorum superbiam vindicantes, si fieri posset, etiam confringerent. Hugo qui iam Regnum occupauerat, audito Saxonum XL.

Anno Sal. 946.

xonum in se motu, misit qui per contumeliam regi nuntiaret, domi sedeat, vtatur consule. Nam per animam patris sui iurauit, plura sibi esse arma, quam vnquam Otho vidisset. Quid enim possent Saxones, quorum tria tela hauriret vna (si libeat) potione? Hoc superbum & contumelia plenum nuncium Otho Rex prudens ridiculo quodam reiecit, iubens eundem qui pertulerat, regi suo renuntiare, plures sibi esse fœninos pileos quàm vnquàm vidisset Hugo; eos præsentari Hugoni oportere, vt pileatus fiat pro Capeto. Habebat tum Saxonicus ritus, vt omnes per ætatem fœninis (hoc est stramineis) vterentur pileis. Et quum Rex Otho duceret legiones triginta duas, non erat qui non ad Solem hoc genere vteretur tegminis, præter Fuldensem Abbatem cum paucis sequacibus, non amplius tribus. Est & alia eiusdem rei interpretatio. Quum per contumeliam Hugo Saxones nominasset effœminatos, iussisse ferunt Ottonem, vt milites in capite gestarent colos subtiliter tornatos cum fusis, vt irrisioni Gallorum ipsa spetie respondeant. Quod & nostri temporis imitantur milites, qui cauda Vulpium ornant lanceas ad contemptum hostium. Ita tum Otho vt suorum contemptum acrius vindicaret in Gallos, colos tornatiles iussit in cono præferri: vt legamus fœmineos pileos, pro eo quod est fœninos. Vtrumque autem ad irrisionem pertinet Gallorum. Sed tamen hoc tum peregit Othonis exercitus, vt Hugo oblitus contumeliarum, in verum versùs timorem, regem Ludouicum mox emitteret. Rex ille iunctus regi, procedunt vnà ad obsidendum Lugdunum. Sed quùm inexpugnabilis ciuitas videretur, ea relicta Remos adeunt: in qua vrbe, vero destituto Pontifice, Hugo nepotem suum constituerat. Sed reges deiecto adulterino Pontifice, verum restituunt, multis præterea locis in deditionem receptis, quos Rex regi attribuit vero Domino. Quum nusquàm Hugo magniloquus in aciem prodiret, Rex Otho in Germaniam suum reduxit exercitum. Hugo verò in annum sequentem; Regi suo reconciliatur.

Sequitur Annus itaque 946. Quo in dies Othonis exuberante pietate, eiusdem quintum legimus Priuilegium Ecclesiæ Magdeburgensi datum. *Apud Meibō.*

PRIVILEGIVM QVINTVM

OTHONIS IMPERATORIS.

OTho Imper. ob amorem Dei, & prò remedio animæ patris sui, omniumque debitorum suorum donat Ecclesiæ S. Petri, & Beati Mauritij, & Innocentij martyrum in Magdeburg infrascripta bona, quæ à Bernardo Episcopo Halberstadensi cum consensu Cleri, & Aduocati eius traditione, consentiente etiam Friderico Archiepiscopo pro X. mansis in Vvidenchusen o marco, & VII. in Vuesteruualtinga, quos Ecclesiæ Habberstadensi restituit, accepit, videlicet in pago Northuringia in Comitatu Geronis in Magdaburgar marco pertinens habuit, Ecclesiam ad S. Stephanum in Halberstad in Territorijs, mancipijs, omnique re, & decimam de hominibus eiusdem Magdeburgensis Ecclesiæ in locis sic nominatis Magdeburg, Frosa, Manteslеba, Hurtazaresdorp, Dudulon: item Dodulon, Istaresdorp, Linen, Vuaddinga, Osteruuaddinga, Suldorp, Ottotesleba, Apendorp, item Appendorp, Rundhardesdorp, Buchuui, Predalize, Fridumaresleba, Trumplice, Butirichesdorp, Koboltesdorp, insuper, & popularem Ecclesiam in Magdeburg. Actum Magdeburg IV. Kalend. Augusti. Anno Salut. DCCCCXLVI. Ottonis X.

PRIVILEGIVM GANDERSHEIMENSE

OTHONIS IMPERATORIS.

Aliud Priuil. apud Meibomium.

IN nomine S. & indiuiduæ Trinitatis. Amē. Otho diuina Clementia Rex: Nouerit omnium fidelium nostrorum, præsentium scilicet, & futurorum industria, qualiter nos remuneratio-

Anno Sal. 946. *rationis æternæ gratia Monasterium Gandersheim nuncupatum in honorem Sanctæ Mariæ, & omnium Sanctorum à nostris constructum progenitoribus, nostri immunitate patrocinij donamus, sanctimonialibus eiusdem Cœnobij electionis arbitrium concedentes, omniaq; à prædecessoribus nostris regibus illùc collocata, Ludouico scilicet, prædia in Dengstede, & Erike, & Blisterstede cum familijs, cæterisque omnibus appendicijs in pago Sutthuringia in Comitatu, cui tunc Otho præfuit, & ab Arnolpho proprietates in Villa Erucht, & Calcheim nominatis, illo traditas, & à proauo nostro Ludolpho, qui prælibatum construxerat Monasterium, quicquid in confinio Villarum infra nominandarum, idest Gandersheim, Rundina, Doguste, LanKendorpe, proprietatis habuit, datum & ab eius coniuge Oda villam in Vuansleua cum omnibus iure illùc pertinentibus. Et ab auo nostro Othone villà in Hollenstede cum omnibus appendicijs suis tradita, hoc regalitatis nostræ curtis etiam in Hezehusen, & Felberge cum omnibus eo pertinentibus, quas Dominus, ac genitor noster Henricus Rex præfato dedit Monasterio cum prædio illuc à domina, ac matre nostra Mathilda Regina in Frisia collato, præcepto confirmamus. Tradimus insuper earundem victui sanctimonialium, quicquid proprietatis hactenus habuimus in Villa Mundelingen in pago Harteri, in comitatu Erenfridi. Iubemus quoque vt nullus Comes, vel alius quilibet exactor, iudiciariam potestatem, vel freda exigenda, seu mansiones, seu paratas faciendas, in omnibus Monasterij locis, nisi ex consensu Abbatissæ Monasterij eiusdem, habere præsumat. Et homines illius Abbatissæ siue liberi, siue serui nulla iudiciaria coerceantur potestate, sed in præsentia eiusdem Abbatissæ Aduocati eorum rectitudinem acquirant, & cæterorum perficiant. Et vt hæc auctoritas nostra firma permaneat, & per futura tempora à fidelibus nostris melius obseruetur, manu propria subtus eam confirmauimus, & annuli nostri impressione sigillari iussimus. Datum IV. Non. Maij Anno Sal. DCCCCXLVI. Indict. II. Anno Domini Othonis pijssimi Regis XI. Vuerlahon: in diuinitatis nomine.* Signum Othonis Sereniss. Regis.

REAEDIFICATVR MAGDEBVRGVM EDITHA ROGANTE REGINA. Sal. Anno 947.

Cap. 24. Saxon. 3. *PEr quæ tempora* (continuat Krantzius) *Editha Regina postulauit, & impetrauit ab Othone Rege, vt ad Albim fluuium veterem vrbem, sed diù desolatam ab incursione Vuandalorum, Magdeburgum instauraret, & ipsi Reginæ mansionem ibi permitteret. Erat in eo loci ab olim arx non contemnenda, cui præerat Burgrauius: sed eo tum mortuo peruenit illud præsidium ad Reginam, breuique coaluit, vt haberet in donationem ab Rege propter nuptias. Designatis autem terminis iussit Regina Vallum circumduci. Rex forum indixit, & profecit noua vrbs vehementer, vt fieret non contemnenda ciuitas. Rex Monasterium in ea fundauit sub regula Diui Benedicti, in honorem Petri, & Pauli, & Innocentij martyris, cuius ibi Reliquias collocauit: Beati tamen Mauricij patrocinio præcipuo locum subiecit. Sed Monasterium iam dudum translatum est in montem iuxta ciuitatem, canonicis occupantibus priorem locum. Extant literæ, quibus testatur etiam nunc Imperator quas dederit immunitates nouæ Vrbi. Postea uerò transtulit illuc Episcopatum de Vallersleue, ut esset Archiepiscopus Metropolitanus omnium terrarum de Vuandalia, tum ad Christum conuersarum, & deinceps conuertendarum: quod suis locis, atque temporibus recordabimur.*

XLI.

Priuilegia Magdeburgensi Ciuitati indulta, qualia fuerint? Apud Goldastum sequentia legimus.

XLII.

OTHONIS I. IMPER. AVGVSTI CONSTITVTIO
De Locatione, & Priuilegio Cameræ Imperialis Magdeburgensis.

XLIII. *IN Nomine Domini. Amen. Nos Otho, Romanorum Imperator semper Augustus, significamus hoc scripto nostro omnibus, qui illud uel usuri, uel audituri fuerint, quod acceden-*

Sal. Anno 947. *denies nostram Cæsaream Maiestatem fideles, ac strenui, Imperij Romani subditi egregij Saxones declararūt constituisse in animo, in tranquillitate Dei sedes simul locare suas, ciuitatemque extruere, vbi & auctoritate nostra locum sibi delegerant, quem colere, inhabitareq; vellent, supplicantes, vt gratiæ prærogatiuis primum condonati, simul & perpetua pace firmata à Maiestate nostra, legibus quoq; & iuribus instruerentur. Nos illorum precibus moniti, simulq; expendentes, tum illorum amorem, & ardorem, quem erga fidem christianam gerunt, tum etiam illorum strenua gesta, atq; indefessa obsequia, quæ & nunc præstant, & antea Romano Imperio præstiterunt, cum scientia Sanctiss. Patris nostri Papæ Martini, qui ad hæc auctoritate sua, & S. Petri, pacem suam largitus est, quam, & nos confirmamus de scitu, & consilio Principum Imperij, & accedente consensu Terræ; eisdemq; Saxonibus, fidelibus nostris dilectis, facultatem concessimus, cōcedimusq; ciuitatem extruendi, ac muniendi, atq; in ea ius municipale instituendi, itaut antiquitus iam municipale obseruari solitum est.*

2. *Concedimus præterea fidelibus nostris dilectis, atq; illorum successoribus perpetuam in ea ciuitate, pacem, gratiam, & libertatem, quod eo iure, prout à nobilibus, & generosis Constantino, & Carolo, egregijs Saxonibus, atq; Prouinciæ datum est, vti, & frui debeant ad honorem, & emolumentū Ciuitatis, secundum iuris formā, generaliter, & specialiter, nisi forte quis iuribus carere declaratus fuerit, iureq; existat priuatus.*

3. *Insuper liberos pronunciamus illos perpetuò à nobis, et successoribus nostris, itaut ciuitas, atq; eius incolæ perpetuò liberi sint ab Imperio, quādiu ipsi suā libertatē, ut iuris est, seruauerint.*

4. *Ad hæc illi ciuitati, quæ Magdeburgum vocatur, ex nostra concessione liberum esse volumus, vt quidquid illius Præfecti cū insigniorū, ac prudentium consilio, & populi assensu, ad ciuitatis honorem, emolumentum, & tranquillitatem statuerint, id firmum, & stabile esse debebit, perinde ac si ab ipso Imperio concessum, et statutum foret, atq; illud ipsum plebiscitum, si annum, & diem durauerit, seruari debet si ipsimet voluerint. Quod si pacificè post id tempus iudicialiter seruatum sit, robur iuris scripti obtinebit, si quidem non repugnet iuri scripto, & sacrosanctæ fidei Christianæ.*

5. *Quare auctoritate nostra Cæsarea mandamus omnibus Principibus nostris, & Imperij subditis, Dominis, Equitibus Auratis, Ministerialibus, & omnibus officialibus, tam spiritualibus, quàm sæcularibus, ni eandem ciuitatem Magdeburgensem, atq; eius incolas, in illorū iure, libertatibus, & immunitatibus à nobis gratiosè concessis impediant, aut vlla ratione grauent, siue violentia, mandatis, exactionibus, siue etiam bellicis subsidijs, aut alijs, quibusuis grauaminibus.*

6. *Damus insuper illis potestatē dominādi iure municipali, circa quod conseruare illos volumus: & proinde nemo huic contrauenire audeat. Alioquin quisquis id fecerit, succūbet potestati nostræ Cæsareæ: et si quid præiudicij eis inde accideret, volumus nos, & successores nostri, eādē ciuitatē, atq; eius incolas indēnes reddere.*

7. *Cæterū damus eidē ciuitati, atq; eius incolis in uerum tutorem, sacrosanctū ius, iustitiam, Romanum deniq; Imper. cum Principibus, Electoribus, spiritualibus, & secularibus, qui adstent clypeo militari in omnibus vtilitatibus, atque emolumentis.*

8. *Ad perpetuam igitur memoriam, cū assensu sacri Rom. Principum Imperij; cumq; voluntate terræ, iuxta illorum laudū, omnes gratiarum prærogatiuas, libertates, iura, articulos, instituta, et plebiscita confirmauimus, ratificauimus, & obsignauimus sigillo aureo Maiestatis nostræ Cæsareæ, quod appensum est. Datum à Natiuitate Christi, Anno DCCCCXLVII. Imperij nostri Anno II. die VII. mensis Iunij, eo in loco, vbi nunc ciuitas Magdeburg situata est.*

Suspectam tamen hanc constitutionem XLIV. validissimis arguit rationibus Io: Henricus Bæclerus, quia subscribitur *Annus* 947. qui (In vita Othonis.) sit Imperij Othonis II. & mendatiū est apertissimū. Accedit quod in §.7. Electores spirituales, & sæculares nominat, qui tamen sub Othone Magno incogniti erant. Subscribit Sigebertus, qui Magdeburgum extructum putat inter primordia Regni, Anno 939. *Rex Otho construit ciuitatem Magdeburg, quæ et Parthenopolis, idest virginum ciuitas dicitur.* Eo voto creditur Otho Saxoniæ suæ decus quæsiuisse tantæ ciuitatis extructione, vt ferociores hominum animos, ac prædarum, dissidiorumq; licentiæ intentos, vrbica disciplina emendaret.

NV-

Anno Sal. 947.

NVPTIÆ LVDOLPHI FILII OTHONIS

Cum Filia HERMANNI Ducis Sueuiæ. *Sal. Anno* 947.

XLV.

Cap. 24. Saxon. 3. Luitpr. lib. 5. c. 1

SEd quùm (Krantzius) è *Francia reuerteretur Rex Otho, occurrit illi gratulabundus Hermannus Dux Sueuiæ, Regemq; interpellauit his verbis; Vides (inquit) ò Rex annos*

meos: nosti fortunam, & propicio Deo multo splēdore res domi præcipuas, opes, & vrbes mihi esse plurimas, deesse tamen marem hæredem: Vnicam filiam meam, (Idam nomine) *si tibi*

K 2 *videtur*

Sal. Anno 948. *videtur filio tuo Ludolpho despondeo, vt sit certissimus cum filia hæres rerum omnium, & (quod Deus fœcundet) fortunarum Dominus amplissimarum. Non displicuit sermo Regi, collaudatoque Duce iubet impleri quod ille conceperat. Despondetur puella iuueni: iam enim decimumsextum agebat annum, matre ante paucos dies defuncta, Angliæ Regis filia. Hunc quoque filium Rex Regem creauit, post se legitimo ordine rebus omnibus dominatu-rum. Nam ea fuit Otho prudentia, vt nunquàm se discrimini præliorum committeret, nisi prius testamento legitimè facto de rebus omnibus, & de filiorum successione ante plenius ordinasset.* In omnibus fortuna arrisit, nam Hermannus Anno sequenti obijt, qui fuit *Sal. 948. cuius Ducatum* (ita Hermannus Contractus in Chron.) *Lutolphus, Othonis Regis filius accepit.*

STATVTA ECCLESIASTICA

In Comitijs Ingelenhemensibus. *Sal. Anno 948. 7. Idus Ianuar.*

XLVI. Frodoardus. CVm ambitiosa Hugonis Principis cupiditate, varijs nutaret tumultibus in Gallia Ludouici Regnum, Synodus est congregata Ingelenhemensis à Marino Sedis Apostolicæ Legato, vt in semitam rectam adducerentur rebelles; tum etiam ad cognoscendum, vter Rhemensis Ecclesiæ legitimus esset Episcopus Artaldus an Hugo tunc litigatores. Quæ omnia peracta fuere in præsentia Imperatoris Othonis Magni, & Ludouici Galliarum Regis, qui Othonis armis à rebelli manu suũ vindicauerat Regnum. Anno enim Sal. 949. (scribit Sige-

XLVII bertus) *Rex Otho Lugdunum capit, Hugonem intra Parisios concludit, Remos capit, Hugonis nepote, qui Episcopatum vsurpauerat, expulso, legitimum Episcopum restituit, vsque Rothomagum potenter accedit, & castellis ac vrbibus, quas cæperat Ludouico redditis, in Saxoniam redit.*

SAL. ANNO DCCCCXLVIII.

Saxon. 3.c.25. OThonis Bella, quæ in Slauos, Danosq; gessit, Krantzius, Vvitikindus; Hel-

XLVIII. modus recensent; Parum discrepant, & cum de victoria vnà sentiant, à Slauo Chronista veritas transcribere exigit. *Otho cognomento Magnus, cum regnare cæpisset, multas perpessus est iniurias à fratribus suis.* Helmod.c.9 *Rex quoque Danorum, qui* Henrico Othonis *patri tributarius fuit, reiecto seruitutis iugo, arma corripuit pro libertate. Et primo omnium, Marchionem, qui erat apud Slesuuich, quæ alio nomine Heidebo dicitur, cum legatis Regis obtrũcauit, omnem Saxonum coloniam, quæ ibidem erat, funditùs extinguens. Slaui etiam nouas res affectantes, nihilominus rebellare moliti sunt, multis terroribus Saxonum confinia pulsantes. Rex ergo Otho, diuino fultus auxilio, vbi primùm de insidijs fratrum suorum liberatus est, fecit iudicium, & iustitiam populo suo. Deinde postquàm omnia penè regna, quæ post mortem Caroli defecerant, suo subiugauit Imperio, in Danos arma corripuit. Transgressus ergo cum exercitu fines Danorũ, qui olim fuerant apud Slesuuich, ferro & igne vastauit omnem regionem vsque ad mare nouissimum, quod Nortmannos dirimit à Danis, & vsque in præsentem diem à victoria regis* Otten-Sund *dicitur. Cui ingredienti Haroldus Rex, apud Slesuuich bellum intulit, in quo vtrisque viriliter concertantibus, Saxones victoria potiti sunt, & Dani terga vertentes ad Naues cesserunt. Tandem conditionibus ad pacem inclinatis, Haroldus Othoni subijcitur, & ab eo Regnum suscipiens, christianitatem in Dania recipere spopondit.* Formula conuentionis (adiungit Krantzius) vt Dani susceptа Christi religione Episcopos ordinari 3. Saxon. c. 25. paterentur per regiones. Ad quæ pacta facilè poterant induci, iam rege pridem sub matre christiana Tira, filia regis Angliæ, baptizato. Discrepat hic Helmoldus, vult enim Haroldum non pridem, sed tunc vnà cum vxore, & filio paruulo baptizatum. *Nec mora, baptizatus est ipse Haroldus cum Vxore sua Gunnild, & filio paruulo, quem Rex noster à Sacro fonte susceptum, Suein Otho appellauit.* Haraldus (subiungit Krantzius) *pater fidelis ad mortem permansit Christianus. Filius autem abiecto Christianismo, patrem ad mortem insequutus, demum & ipse reuersus*

Anno Sal. 950. *reuersus est ad fidem. Otho autem Rex compositis apud Danos rebus, in proximos Danis*
L. *Vuandalos arma conuenit. Habitabant Vuagrij, Vvinuli, Obotriti, Polabi, per litora maris Germanici, omnes vno nomine, vna lingua Vuandali. Hos pater eius vno prælio contudit. Sed reuersos in idipsum Otho perdomuit, vt accipere fidem Christi, & soluere Regno tributa cogerentur. Baptizatus innumerus populus, Ecclesiæ per Vuandaliam construuntur: sed nondum venerat tempus consistendi. Quippe in morte Othonis III. (quod dicemus) denuò iugum Christi cum obedientia Regni abiecerunt: quod etiam in Vuandalia explicuimus. Ita in Aquilone quoque, & Christi religionem Imperijque iura fæliciter Rex Otho ampliauit, & omnia tranquilla reddidit per sua tempora. Vrbem Virginopolim (quæ dicitur Magdeburgum) ad Albim*
LI. *fluuium fecit Vuandalorum metropolim. Sed hæc postea.*

Cap. 26. *Quo tempore Rex Otho tres Episcopatus*
LII. *fundauit, vt fidem Christi in Danos, atque Vvandalos corroboraret: Slesuuici primum, quo in loco pater eius (vt diximus) marchionatum constituit, & Saxonum coloniam. Sed eam rem passus est Rex optimus antiquari, sciens robustissimam gentem meliùs mansuetudine, quàm ferro sub iugo contineri. Alterum in ripa, tum non contemnendo oppido eiusdem prouinciæ Iutarum: qui etiam in hunc vsque diem in suo loco permansit. Tertium in Vuandalis Holsatiæ propinquis, in oppido Aldenburgo. Vvandali vocauère Stargard, Dani, Branesiam, quique pro suæ linguæ proprietate. Permansitque is honor per tempora trium Othonum, & in morte III. Othonis disturbatæ res diù fluctuarunt: vtcunq; tamen etiam tum restituta. Postremò Annis LXXX. vacabat Ecclesia, & Christi fides exulabat. Tum reuocata, permansit vsque indiem, qua inde in Lubicam nouam vrbem transferretur: quæ omnia pleniùs in nostra diximus Vvandalia. Fertur à nonnullis, & in Magnopoli oppido Obotritorum Vvandalorum Episcopatum constituisse: sed hoc alij probabiliùs alijs temporibus, & principibus attribuunt.*

Huius belli initium ab Anno 948. vsque in Annum 950. exclusiuè protractum habeas.

BELLVM ITALICVM. *Sal. Anno* 950.

Saxon. c. 1. *NOuo vt ordiamur principio, res nouitate primas rerum ordo largitur.* (Sic 950.
LIII. exorditur Annum Krantzius) *Annus erat post mundo, terrisq; natũ Christum 950. quùm rebus in Italia laborantibus sub Berengario, Otho iam vndiq; victor in eam prouinciam vocaretur. Non grauatur victoriosus Rex laboribus, & impensis illustrem quondàm prouinciarum dominam ex seruitute vindicare. Tentarunt hoc ante illum Burgundi, Franciq; & aliquot annis in Italia regnauerunt: sed stirpem hostilem exscindere non poterant. Quod quo ordine sit factum, vt res planior fiat, paulò altius repetens expediam. Sub Imperio Arnulphi Imper. quùm Italia hinc Vngaris, inde vero Saracenis laceraretur, Longobardiq; Romanum populum (quem Karolus Magnus in ditionem Italiæ aliquantam restituerat) contemnerent, Romani cæteriq; Italiæ maiores Berengarium natu maiorem Foroiuliensem Ducem, creauere Imperatorem: præcipuè quia diù nullum illis præsidium in Romanorum Imperatore (vt dixère) fuit, & Arnulphus alioqui Imperator fortissimus, Germaniæ rebus magnis implicitus teneretur. Hunc ergo Imperatorem creauere Romani aduersùs superbiam Longobardorum, qui in ea prouincia proteruire videbantur, & ad prohibendas incursiones barbarorum, quas tum experiebantur à Saracenis, & Vngaris. Sed tamen non ea fuit totius Italiæ concordia, vt vno Principe contenta maneret. Nam alij Guidonem quendam Spoletanum Ducem. Qui Principes in se con-* LIV.
uersis armis diu digladiati sunt, & vires quas defendendæ Italiæ iustius impenderent, mutuis vulneribus absumpserunt. Prima quidem congressione Guido prævaluit: sed viribus auctus Berengarius superior mansit, ita vt Guido suis se finibus continère cogeretur. Berengarius cum Arnulpho Imperatore etiam fædera iunxit, ex quorum formula quùm mutuo sibi præsidio fieri iuberentur, poscenti Berengario, primus Arnulphus Senebaldum filium cum copijs in Guidonem misit in Italiam. Ille veniens nihil egit,

Sal. Anno 950. LV.

egit, prudenter dissimulans mutuis se Principes vulneribus lacerare, vt patri (si fieri posset) restitueret Italiam. Quo comperto, Berengarius actis gratijs Senebaldum remisit.

Ipse quoque Arnulphus vocatus à Summo Pontifice Formoso in Italiam, fertur cum expeditis ascendisse, & capto Bergomo præfectum eius Ambrosium suspendio necauisse, Guidonem ex-

pulisse, vxorem eius obsedisse, vrbem Romam adijsse, in consolationem Pontificis. Sed & redeunte, Guido breui mortuus est, relicto filio Lamberto in principatu. Berengarius venientibus

tibus

Anno Sal. 950 *tibus iterum in Italiam Vngaris se opponit: sed omnem penè quindecim millium perdidit exercitum. Græculus Imperator quùm pro se Italiam obtinere non posset, fertur in eam lacerandam inuitasse Sarracenos. Illi Calabros, Salentinos, Apulos, Campanos peruagati, adusque vrbem Romam omnia ferro, & igne fœdarunt. Albericus erat vir in Hetruria clarus, frater (vt ferunt) Pontificis Ioan. X.*

LVI.

LVII. *Is armata Romana iuuentute, & eductis quot poterat millibus, Sarracenis se obiecit, & retropressit. Orta autem simultate inter Albericum, & Romanos, quùm inuicem in se ducerent,*

LVIII. *Albericus Marchio retundendis Romanis Vngaros fertur inuitaße. Illi venientes, non agrum Romanum (quod in pactis erat) sed Hetruriam, quam ille volebat immunem, abradebant. Ita perfidia versa est in authorem.*

Nihil tum Berengarius, nihil Arnulphi filius Ludouicus Imperator egère. Sed iam primus Berengarius in fata concessit, relicto filio cognomine, qui Ludouicum, Romanæ prouinciæ, & Burgundiæ Regis Bosonis filium, cum copijs in Italiam venientem occurrens prælio fudit, captumque cogit Italiam abiurare, ne vnquàm in illam arma aut duceret, aut mitteret. Sed tamen eius iusiurandi breui oblitus Burgundio, per Tridentinos reuersus, Veronam cæpit: sed non diù tenuit. Nam exercitum illo ducens Berengarius II. vrbem recepit. Pacti ante deditionem abitum Burgundi, dimittuntur. Quum ergo Berengarius Vngaris quoque deliniendis operam impendit, reliquam Italiam pacare contendit: quod malè potentes non passi, quùm arma eius formidarent, Rodulphum Burgundionum Regem in Italiam LX. *vo-*

Cap. 2.

LIX.

RVDOLPHVS REX BVRGVNDIÆ ET ITALIÆ.

Cunradi Fil.

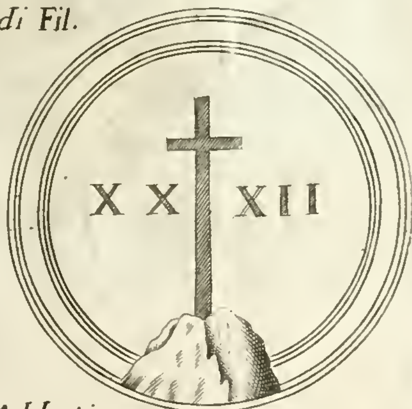

Hugonis Abbatis nepos.

Anno Sal. 950 *vocauerunt. Ille cum exercitu veniens, pulso Berengario, Regnum eius inuadit, & tribus annis tenuit: erat autem prouincia, quæ nunc Longobardia nuncupatur. Profuit Berengario fœdus, quod recens iecerat cum Vngaris.*
LXI. *Nam ad illos confugiens, transacto triennio, in Italiam per illos reduci tentatur; Duce Salardo Vngari reuertuntur, omnia vastant, Papiam etiam capiunt. Quod cernentes Itali, qui Rodulphum vocauère, quòd nihil esset in eo aduersus Vngaros præsidij, Hugonem Arelatensem vocauère.* LXII. *Illi venienti cum exercitu non*

inuitus cessit Rodulphus. Hugo autem singulari vir prudentia, suspectam ducens eorum fidem, qui se vocauerunt, permisso exercitu Samsoni cuidam ex ducibus, ipse suspectos egit in exilium. Illi conspirantes cum nonnullis ex remanentibus, persuaso Arnoldo Bauarorum LXIII.

Samson ProRex

Hugonis Arelaten.

Duce,

Sal. Anno 950. *Duce, Hugoni hostem immittunt. Dux in Italiam mouens, capta Verona Rex salutatur. Sed Hugo in eum ducens, facilè repulit, recepitque Veronam. Ille in Bauariam regreditur.* LXIV. *Quò tempore quùm apud Vngaros Berengarius II. vitam finißet, tertius primi ex filia nepos, incertum quibus viribus, in Italiam reducitur. Sed occurrenti Hugoni cessit, reuersus in Suæuiam: auctis inde viribus regreditur. Hugo autem quùm in Franciam redire cogitaret, filiumque Lotharium Italiæ Regno, quod iam pulchrè composuerat, relinquere meditatus, venienti Berengario obuiam mittit oratores qui de pace agant: regnum Italiæ, quod hactenus in Longobardia solus tenuerit Hugo, partiantur inter se duo. Ea res quùm inter partes placuisset,* LXV. *Hugo Lothario filio dedit Alheidam vxorem, Papiamq; illi tribuit Regni sedem. Berengarius autem reuerso in Franciam Hugone, magno vir ingenio, Lotharium simpliciorem contempsit. Per quæ tempora Henricus Dux Bauariæ in Italiam mouens inuitatus, cognouit per Aquileiam Vngaros contendere in eandem: quibus se obijciens illos retroegit. Quùm verò Berengarium magno in se molimine ducere comperisset Henricus, concontra ac opinatus erat, retroduxit exercitum.* LXVI. *Vngari verò iniuriam suam in Bauaros vlturi, quos rerum in Italia potiri credebant, maiori ac priùs ferocia reuertebantur. Sed Berengarius misso Alberto filio, Vngaros ingenti ære persoluto placauit vt redirent.* Vnde tantum æris habuerit Berẽgarius? Luitprãdus soluit, *Per idẽ tempus Taxis Vngarorũ Rex magno cum exercitu in Italiam venit. Cui Berengarius non ex propria pecunia, sed ex Ecclesiarum, ac pauperũ collectione decẽ modios numorũ dedit. Fecit autem hoc, non vt populi curam haberet, sed vt hac occasione magnam pecuniã congregaret, quod et fecit. In omni enim ætate omnisq; sexus, tamq; ablactatus, quàm lactens pro se numum dedit, quibus æs cõmiscens, ex paucis decẽ modios fecit: cæteram verò partẽ, et quidquid ex Ecclesijs tulit, sibi retinuit.* (*Luitpr. l.5.c.15.*) LXVII. Interim Lotharius prosequitur Krãtzius *relictis rebus humanis, excessit vita.* (*Kram. c.3. Saxon. l.4.*) LXVIII. *Relictam eius, ne quis se per illius coniugiũ in ditionis eius partem insinuaret, Berẽgarius tenuit invinculis. Hic erat rerũ status, quũ Otho Rõmanorũ Rex in Italiã vocaretur.*

Berengarius III. qui apud Othonem aliquãdo in Germania ad illũ cõfugeret, benè habitus est, eo tempore quo primò ingressus Italiam, ab Hugone est repulsus. LXIX. *Quo etiam tempore quùm idem Hugo magnum pro illo desponderet Othoni, no-*

Anno Sal. 950. *ni, noluit confugientem dedere. Iam rebus in Italia ad sua vota fluentibus, se appellauit Augustum, filium autem Albertum Regem fecit* Apud Meibō. *Romanorum, & omnes maiores Italiæ graui interim tyrannide premebat:* Othonis autem in Germania pietas, & religio florebant. Leguntur adhuc Ratisbonensis Ecclesiæ ab Othone indulta Priuilegia.

PRIVILEGIVM RATISBONENSE OTHONIS IMPER.

LXX. *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina fauente clementia Rex. Nouerit omnium fidelium nostrorum præsentium, nec non & futurorum solertia, quod nos interuentionibus Henrici nostri dilecti germani obtemperantes quasdam res iuris nostri, prò remedio animæ nostræ ad Ecclesiam B. Petri principis Apostolorum Sanctiq; Emmerani martyris Christi, vbi venerabilis Episcopus Sanctæ Radasbonensis Ecclesiæ, Michael nomine, præesse dignoscitur, in proprium concessimus, idest in Villa Huichinga, in pago Hertinga, in comitatu Eberhardi Comitis curtem regalèm, idest cum omnibus appendicijs, & adiacentijs suis, iustè legitimeq; illuc pertinentibus iure perenni in proprium, mancipijs vtriusque sexus, ædificijs, agris, pratis, pascuis, siluis, aquis, piscationibus, mansionarijs, barschalKis, aurearijs, brunearijs, cidelarijs, molendinis, vijs, & inuijs, exitibus ac redditibus, quæsitis, & inquirendis, mobilibus, & immobilibus.*

Insuper etiam dedimus ad supradictam Ecclesiam Sanctorum Petri Apostoli, Emmerani que martyris curtem regiã, idest in villa Helffendorf sitam in Trieromarca in comitatu Pilgrimi Comitis, & Sigehardi in Sueidesco, & Kadalhoi Ysinachgovue, cum omnibus iustè illuc pertinentibus rebus, curtilibus, mancipijs vtriusque sexus, ædificijs, agris, pratis, pascuis, siluis, forestis, forestarijsque cum regio nostro banno, cæterisque omnibus commoditatibus, cidelarijs, mansionarijs, barschalKis, molendinis, piscationibus, venationibus, vijs, & inuijs, exitibus ac redditibus, quæsitis, & inquirendis, mobilibus, & immobilibus; Iussimus quoque inde hoc præsens præceptum conscribi, manu propria firmatum, annuliq; nostri impressione insignitum.

Signum Othonis Inuictissimi Regis.

Brun. Cancellarius ad vicem Heroldi Archicapellani recognouit. Data XVII. Kalend. Aug. Anno Sal. DCCCCL. Indict. VII. regnante Serenissimo Rege Othone; Anno XV.

Actum Beheim suburbio Naumburg, in Domino fæliciter. Amen. Ita ad syllabam transcripsimus ex Meibomio.

PONTIFEX AGAPETVS

Cum Principibus Italiæ Othonem aduersus Berengarium sollicitat. Berengarius Adheleidem obsidet. *Sal. Anno* 951.

QVum interim Agapetus Pontifex *loquutus cum Italiæ proceribus, communi consilio Othonem Regem victorijs clarum, vocauit in Italiam, tyrannide Berengarij, & Alberti liberandam.* Postquam enim *Anno Sal.* 950. cum esset Olonnæ Berengarius, fœdusq; inter Venetos, & Italicos renouasset, eorumque fines terminasset. *Cæpit* (scribit In vita Bereng. II. lib. 6. de Regn. Italiæ. Sigonius) *indè eum cupido Papiensis regiæ potiundæ. Neque enim se regem esse arbitrabatur, nisi antiquam Regni sedem vetere instituto teneret. Hanc verò quia Adhelcida pos-*
LXXI. *sidebat, Adheleidæ coniugium Adelberto filio*
LXXII. *Regi poposcit. Mulier siue antiquo odio propter iniurias socero, maritoq; suo illatas impulsa, siue spe honestiarum nuptiarum elata, eam conditionem repudiauit. Hac repulsa accepta Berengarius vsque adeò ira est inflammatus, vt quod elicere amore non potuit, id per vim sibi extorquendum esse censuerit: Itaque exercitu Papiam adducto, vrbem haud magno certamine expugnauit: ac Reginam in potestatem adductam in castro Gardæ ad lacum Bena-* LXXIII.
cum diligenti custodiæ tradidit, verens scilicet, ne, si libera esset, per externas nuptias aduersi aliquid in Italia tumultus exciret, atque ita Regnum à se ad alium, vel inuito transferret. Interim Adheleida magnum sui in timo-
rem adducta Martini Sacerdotis sui ope ex LXXIV.
arce profugit, atque illo vno cum pedissequa comi-

Sal. Anno 951. *comitante nauiculam nacta silentio noctis ad*
syluam quandam accessit. Vbi, cum per ali-
quot dies manèret, necessitate adacta victum
per Martinum ipsum, cæteris destituta subsi-
dijs, corrogauit. Demùm in agrum Regiensem
profecta ipsam se Adelardo Episcopo commen-
dauit. Adelardus loco se ad eam custodien-
dam munito carère excusans auctor ei fuit, vt
se ad Athonem auunculum suum conferret, qui
arcem Canussij non longe indè firmissimam ob-
tinèret, & Lotharij Regis fidelis quondam
amicus fuit. Ita Adheleida ad Athonem LXXV

profecta caput ei suum commendauit, supplici-
ter orans ne se furenti Berengarij libidini pro-
deret, cuius ipse sanguinem infestus appeteret.
Atque eam Atho omni cultam offitio, vt Regi-
nam excepit, & se pro viribus ab omni iniuria
vindicaturum promisit. Receptam autem si-
mul comperit Berengarius, misso nuntio, eam
sibi tradi præcepit; eo verò Imperium abnuen-
te, continuò ingentes aduersùs eum copias mi-
litum comparauit, ac Canussium progressus,
oppidum magna vi obsidère instituit. In his
LXXVI. *rerum angustijs Atho positus, cum suis se opibus*
tantam belli molem sustinere posse diffideret,
postero anno (nonocentesimo scilicet quin-
LXXVII quagesimo primo) *ex Adheleidæ auctoritate*
nuncium occultè ad Othonem Germaniæ Re-
gem misit, cum vetere virtutis indole insignem,
tum recensi Vngarorum victoria in dies magis
ad famam hominum florescentem, per Deum
obtestans, vt ad se, atque Adheleidem Beren-
garij obsidione liberandam accurreret. Id si
maturè faceret, ipsum cum rem maiestate re-
gia, & virtute sua dignam facturam, tum
Berengario expulso Adheleidem vxorem sibi
conciliaturum, ac totam Italiam in manu, ac
potestate habiturum, cuius Imperio par esset,
ipsum pro animi sui magnitudine, & rerum
gestarum amplitudine imminere. Non respuit
conditionem Otho, ratus facilè futurum, vt
Regno Germanico Italicum quoque adiunge-
ret; eumque gradum ad maiora etiam Impe-
ria facere. Carolum Magnum Regnum Ita-
liæ adeptum nouum Romani Imperij titulum
in Franciam retulisse, se pariter deuicta Ita-
lia, si se res dederit, idem decus suæ parère
Germaniæ posse. Italico itaque Bello decre-
to, *consilium fertur habuisse* Otho (scribit *Chron.*
Helmodus) *quem post se vicarium potestatis* *Slauor.*
relinqueret, ad faciendam iustitiam in his *l.1.c...* LXX-
partibus, quæ Barbaris confines sunt terminis. VIII.

Anno Sal. 951. *Nondum enim post tempora Caroli, propter veteres illius gentis seditiones, Saxonia Ducem acceperat nisi Cæsarem. Ne ergo in Regis absentia, Dani siuè Slaui, noui aliquid molirentur, Rex necessitate persuasus, Hermanno primùm tutelæ vicem in Saxonia commisit. De quo viro, & progenie viri, quoniam nostris temporibus multum inualuerunt, aliqua commemorare necessarium duxi. Vir iste, pauperibus ortus natalibus, primò vt aiunt, septem mansis, totidemque manentibus, ex hæreditate patrum fuit contentus. Deinde, quod erat acris ingenij, decorisque formæ, tum pro merito fidei, & humilitatis, quam dominis, & pacibus exhibuit, facilè notus in palatio, ad familiaritatem ipsius regis peruenit; qui comperta iuuenis industria, suscepit eum in numero ministrorum, deinde nutricium esse præcepit filiorum: mox etiam succedentibus prosperis, commisit ei vices præfectorum, in quibus officijs strenuè administratis, dicitur manentes suos pro furto in iudicio delatos, data sententia simul omnes damnasse ad mortem. Cuius nouitate facinoris, & tunc carus in populo, & clarissimus deinceps factus est in pa-* LXXIX.
latio. Postquàm verò ducatum Saxoniæ meruit, iudicio, & iustitia gubernauit prouinciam, & in defensione Ecclesiarum Sanctarum studiosus permansit vsque in finem.

OTHO IN ITALIAM DESCENDIT.

Adheleidem vxorem ducit. Papiam capit. *Anno Sal. 951.*

LXXX. Itaque Italico bello decreto, Litulfum filium Regem Germaniæ post se destinat: Inde quinquaginta millibus, aut forte pluribus in agmine ductis militibus, per Forum Iulij, tritam exterorum *in Italiam viam,*
Sigon. lib 6. de Regno Italiæ. An. 951. *subitò Veronam oppidum recipit. Canussio diù validè pugnato, paucos dies sustinere se posse Atho videbatur, cum opportunè nuncius ab Othone remissus cum litteris ad ipsum, & Ad-*
LXXXI. *heleidem Verona scriptis aduenit. Ibi, cum propter intentas diurnas, nocturnasq; obsessorum custodias nulla in arcem ratione penetrare posset, ne quid intentatum relinqueret, episto-*
LXXXII *lam sagittæ vnà cum annulo ab Othone acceptò alligauit, atque intento arcu in arcem transmisit. Eius epistolæ hæc erat summa. Bonum animum haberent, nam se traiectis Alpibus in Italiam cum exercitu incolumi descendisse, ac propediem, vbi Litulphus filius, quem præmiserat Mediolanum, venisset, iunctis copijs illis auxilio affuturum, atque in omnibus rebus consilio, & voluntati eorum obtemperaturum. Othonis aduentum simul ac Berengarius sensit, raptim inde nullo tentato certamine castra mouit, atque ad alia tuendi regni causa capessenda loca ipse cum filijs suis Adelberto, & Vidone se contulit. Otho Canussio libera-* LXX-
to, Adheleidem sine mora sibi matrimonio copulauit, perfectisque magna pompa sponsalibus, inde Papiam accessit. Eamq; per Octobrem mensem in potestatem redactam vnà cum Regina triumphantis in modum iniuit. Ibi Natalicij dies celebrati, ac menses aliquot constituendis rebus absumpti. Eo anno Constantinus Porphyrogenitus orientale excepit Imperium. XIII.

OTHO GERMANIAM REPETIT.

Conradus Berengarius verè ineunte capit. *Sal. Anno 952.*

In Chronic. Otho legationem (vt scribit Frodoardus) pro susceptione sui Romam dirigit: qua non obtenta, cum vxore, se in Germaniam retulit, & *Conradum generum Lotharingiæ Ducem, qui reliquias belli aduersus Berengarium persequeretur, reliquit. Profecto Othone, Conradus omni ope Berengarium est adortus. Berengarius Belli fortunam periclitatus, cum se haud quaquàm Conrado viribus parem sentiret, vt prudens arma deposuit, atque ipso auctore Conrado ad Othonem* LXXXIV.
in Saxoniam ad pacem petendam contendit, ita animo paratus, vt omnia quæ sibi imperarentur, obedienter expleret, atque omnino victoris præpotentis decretum, iudiciumque seruaret. Aduenienti Duces, & Præfecti, Palatinorumque primores obuiam ad primum lapidem Othonis Imperio prodierunt, ac regali

pompa

Anno Sal. 952 *pompa susceptum in vrbem regiam deduxerunt, eumque præparato in hospitio collocarunt.*
LXXXV Ibi iussi manere *per triduum expectabant: quæ mora Ludolphum filium ac Conradum Regis generum vehementer offendit, vt prope fuerit eos cum indignatione abituros. Sed Rex occurrit, & auditis perbenigne respondit. Rebusque compositis, Berengarius manus filij sui Alberti manibus suis implicans, coram omni exercitu subiectionem regis profitetur.* Vbi hæc acciderint? *Augustæ Retiæ prouinciæ, Augusti mense* Regino scribit. Ibique in conuentu Episcoporum, nec non Principum Francorum, Saxonum, Bauarorum, Alemannorum, & Longobardorum, adhuc Regno donatus Berengarius Italiam regendam suscipit præter Marchiam Veronensem, & Foroiuliensem, *quas Henrico fratri Bauariæ Duci attribuisse se dicit.* LXXXVI.

Krant. Saxon. 3. cap. 4.

Sigon. lib. 6. de Regno Italiæ.

Ijsdem in comitijs Statuta Ecclesiastica fuisse exarata apud Goldastum sequentia legimus.

OTHONIS I. IMPERATORIS AVGVSTI

Statuta Ecclesiastica in Comitijs Augustanis.

LXXXVII. *CVm excellentissimus piissimusque Otho Rex, superna attractus clementia non minus de negotio spiritali, quam de statu Christiani Imperij tractaret, inprimis Pontificum, aliorumque primatum suorum communi consilio fretus, Anno Incarnationis DCCCCLII. indictione X. Anno vero Regni eius XVI. sub die VII. Id. Aug. placitum conuentumq; Synodalem Augustæ fieri decreuit, quatenus concordi diligentia, tam sancti Cleri, quam populi Ecclesiæ stabilitatis profectus, & totius Christianitatis vtilitates tractarentur. Cuius rei dispositionem per reuerentissimi, atque prudentissimi Frithurici Maguntinæ Sedis Archiepiscopi industriam maxime gubernari deliberauit.*

Heroldo etiam Iuuauensis Ecclesiæ Archiepiscopo.
Manasse quoque Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopo.
Petro Rauennate Archiepiscopo: cæterisque Italiæ, Galliæ, Germaniæ, subnotatis Pontificibus huic discussioni operam exigentibus.
Vdalrico Augustensis Ecclesiæ Episcopo.
Annone Vvangionensis Ecclesiæ Episcopo.
Starcando Eichstetensis Ecclesiæ Episcopo.
Conrado Constantiensis Ecclesiæ Episcopo.
Poponi Vverziburgensis Ecclesiæ Episcopo.
Godefrido Nemetensis Ecclesiæ Episcopo.
Harberto Curiensis Ecclesiæ Episcopo.
Vdone Argentinensis Ecclesiæ Episcopo.
Lantperto Frisingenensis Ecclesiæ Episcopo.
Hugone Aritiensis Ecclesiæ Episcopo.
Michaele Radesboriensis Ecclesiæ Episcopo.
Adelberto Patauensis Ecclesiæ Episcopo.
Luidfrido Ticinensis Ecclesiæ Episcopo.
Gisibrando Terdonensis Ecclesiæ Episcopo.
Antonio Briosiensis Ecclesiæ Episcopo.
Vultone Cumano Episcopo.
Deodato Parmensis Ecclesiæ Episcopo.
Vvittone Mutinensis Ecclesiæ Episcopo.
Adelhardo Regenensis Ecclesiæ Episcopo.
Sigolfo Placentinæ Ecclesiæ Episcopo.
Adalgiso Aquenensis Ecclesiæ Episcopo.

Cum eorum vnanimis diligentia, huic Ecclesiastico negotio vigilanter instaret, omnibus ratum putabatur, Principem regni Beatæ Matris Ecclesiæ deuotum filium postulare, quatenus ibidem diuina discutientibus interesse dignaretur. Tum die præfinito eo veniens dulcisona modulationum iocunditate, honorifice, vti Regiam dignitatem decuerat, ab omnibus acceptus, Missæ celebratione finita, satisfaciendo Pontificum petitioni cum insigni priuatim turba Synodum intrauit. Interim Reuerendus Moguntinæ Sedis Archiepiscopus Frithuricus se è solio erigens, humiliter strenueq; sermonem regulari studio congruentem protulerat: deinde cuncta, quæ de iure Ecclesiastico iuxta Canonicam auctoritatem & imitanda Sanctorum Patrum Decreta erant ventilata, pronuncians, in hisce omnibus huic rei necessarijs se in commune eius præsidium sentire postulabat. Quibus Rex superni amoris igne succensus, & zelo diuini amoris animatus, mentis corporisque nisu Ecclesiasticarum rerum auxiliatorem, defensorem promptissimum se esse promittendo certificauit. Hac videlicet promissione audita Regali, prælibatus Archiepiscopus

Anno Sal. 952 *scopus residens, communi cæterorum aßensu, Capitula subsequentia titulari præcepit.*

I. Si quis Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, Subdiaconorumque vxorem acceperit, à sibi iniuncto officio deponendus est, sicut in Concilio Carthaginensi tenetur cap. 25.

II. Episcopos, Presbyteros, vel aliquem de Clero canes, venandi amore vel accipitres habere non licet, sicut in Concilio legitur Toletano cap. 10. Quisquis autem personarum huiusmodi in hac voluptate denudatus fuerit, quamdiu in illa detestabili voluptate detinetur, ab omni Ecclesiastico officio cesset.

III. Episcopus, Presbyter aut Diaconus aleæ vacans, si ab hoc interdicto opere cessare noluerit, velut in Canone Apostolorum habetur cap. 42. deponendus erit.

IV. Nullus in Clericatus officio manens mulierem sub introductam secum habitare permittat. Si vero aliqua suspicionum maculis adspersa contra hæc agere tentauerit, ab Episcopo vel eius Misso virgis cæsa detondeatur. Si autem sæcularis potestas hæc fieri prohibuerit, Regia potestate fœmina coacta prælatæ sententiæ subiaceat.

V. Diuersa sæcularis vitæ negocia fugientes, & Monasticæ institutionis normam aggredientes, extra claustrum sine licentia proprij Abbatis ire non licet, sed tantummodo ieiunio, & orationi vacare in locis, quibus renunciauerunt sæculo, permanentes, sicut in Concilio Chalcedonensi præcipitur.

VI. Oportet etiam Episcopum, in cuius Diocesi Cœnobium situm est, Monachorum prouidentiam gerere: & si aliquod correctione dignum repperit, corrigere festinet.

VII. Clericis Monachicum habitum sequi cupientibus, & pro remuneratione diuina sæcularibus spretis arctiorem vitam adire volentibus, nullatenus introeundi aditus ab Episcopo denegetur, sed potius eum in tali conuersatione perstare exhortari conetur, sicut in Concilio Toletano habetur cap. 1.

VIII. Sanctimonialis, quæ spontanea voluntate, strictiori vitæ proposito se alligare voluerit, nulla re obstante, id quòd bona intentione disposuerat peragendum, ab Episcopo impediatur.

IX. Vt laici Presbyteros sine conscientia, & consensu proprij Episcopi ab Ecclesijs eis canonicè commendatis non eijcere præsumant, nec alios locum eorum subire faciant: quia vt ab Episcopis ordinantur, ita necesse est, vt ab ipsis Ecclesias procurandas accipiant, sicut in Concilio habetur Arelatensi cap. 4.

X. Vt omnis decimatio in potestate Episcopi sit: & si neglecta fuerit, quicquid inde emendandum sit coram Episcopo eiusue Misso corrigatur.

XI. Episcopus, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, vt in multis Concilijs firmatum est, quia diuina ministeria contrectant, ab vxoribus abstineant. Cæteri autem Clerici, quando ad maturiorem ætatem peruenerint, licet nolentes, ad continentiam cogantur.

His peractis, Otho non ingratus Deo, de triumphato hoste gratias rependens, multa donauit Ecclesiæ, & præcipuè Osnaburgensi. Vndè Krantzius *Osnaburgensi Ecclesiæ tum sub Othone I. octauus ordine pontificum eius loci præerat vir optimus Drogo. Quæ tempora signat priuilegium à memorato Othone I. impetratum pro Ecclesia Osnaburgensi Anno Christi 952. Renouauit, & literis inseruit donationes Ecclesiæ factas per fundatorem Magnum Carolum. Adiecit priuilegio mercatum publicum in loco Vuidenbrugge: vectigalia inibi colligenda donat Ecclesiæ Osnaburgensi ob merita Drogonis, qui tum illi præfuit Ecclesiæ.* Metropol. l. 3. c. 25. LXXVIII.

ALIA DONATIO OTHONIS
Monasterio S. Ludgeri prope Helmæstadium.

LXXIX. Apud Meibomium. *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho Dei gratia Rex. Nouerint omnes fideles nostri, præsentes scilicet, & futuri, qualiter nos prò remedio animæ nostræ, nec non & patris nostris ac dilectæ matris nostræ, nec non, & aliorum consanguineorum nostrorum, ad Monasterium, quod nominatur Helmonstedi, ad interuentum Monachorum inibi Deo famulantium, omnem decimationem subtus nominatarum villarum cum consensu venerabilis Episcopi Bernardi, qui nunc Haluerstadensi Ecclesiæ præest, in perpetuum*

ius

Sal. Anno 953. *ius donauimus Helmonstedi, Bassalo, & duo Sedorp Vuormstedi, praeterea vero quidquid decimationis fuit ad curtes praedictorum Monachorum in praefato Episcopio in proprium concessimus. Iussimus inde hoc praesens praeceptum scribi, manu nostra subtus signari, & annuli nostri impressione corroborari.*

Signum Othonis Serenissimi Regis.

Ludolphus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani recognoui.

Data III. Kalend. Maias Anno Incarnationis Dominicae DCCCCLII. Indictione V. Anno Domini Othonis Serenissimi Regis XVII. Actum Magdeburg faeliciter. Amen.

DONATIO OTHONIS FILIO LVDOLPHO.

XC. *IN nomine Sanctae, & indiuiduae Trinitatis. Otho Dei fauente clementia Rex. Notum sit ab omnibus fidelibus nostris, praesentibus, sicut & futuris, quod nos omnem regionem Zermund nuncupatam, filio nostro Ludolpho in proprietatem donauimus. Filius vero noster Conradi Ducis, nostriq; Marchionis Geronis interuentu, tres marcas eiusdem praedictae Regionis, cum omnibus appendicijs, & adiacentijs suis iure perenni supra nominato Marchioni in proprietatem manu sua donauit, quod est situm in pago Zermund, in Comitatu Theomari Ciuitatis Osterburgensis. Posteaquam praedicti nostrae omnes obtemperantes petitioni, probationiq; iussimus inde hoc praesens praeceptum conscribi, per quod volumus firmiterq; iubemus, vt praenotatus Marchio noster Gero de hijs omnibus nostro dono sibi in proprium concessis, amodo, & deinceps omni tempore liberimam teneat potestatem habendi, donandi, vendendi, seu quidquid placuerit sibi ea inde faciendi. Haec nostra concessio, vt obtineat vigorem, manu nostra subtus eam firmauimus, & annuli nostri impressione insigniri iussimus. Datum V. Kalend. Aug. Anno Dom. Incarn. DCCCCLII. Indict. VIII. regnante Othone Rege Anno XV. Actum Vualahusen in Dei nomine faeliciter. Amen.*

BELLVM CONTRA FILIVM LVDOLPHVM,
Et Generum CONRADVM. *Sal. Anno 953.*

XCI. *TAntam regis Othonis faelicitatem,* Italiae Regnum sibi subiecisse, *interpolauit,* (ait Krantzius) *plusquam ciuile Bellum, quod*
4. Saxon. c. 4. *ab alijs quoque iustis, vt videbatur, causis erat*
XCII. *conflatum.* Non tantùm humanis, sed etiam diuinis. Vltio fortè, & diuina, quia in Ad-
Baron. Sal. Anno 953. num. 1. helaidis vxoris gratiam eius Matri Bertae Abbatiam dederit *Merensthein* appellatam: & humana, quia Adheleidis, & Othonis nuptias, cum ab initio suspectas habuisset
XCIII. filius, murmura inter milites frequentiora miscuerat: *& Conradum sibi semper familiarissimum, Ducem, Regis generum, suum sororium eadem flamma succendit: ad quem sicut ad filium, successionis plenior spes peruenisset, si caelibem Rex peregisset vitam. Ingrauescente indignatione, iam filius & gener apertam rebellionem Regi ostenderunt, dissimulabat diu Rex: ac vbi pertinaciae nullus est finis ducit in eos expedito agmine, & vrbes illis*
XCIV. *parentes aut vi, aut deditione, in suam redegit potestatem: coegitque armato quantocumque maxime poterant exercitu intrare Moguntiam. Ibique statuerunt obsidionem perferre, quando aperta cum Rege acie decertare non ausi, nullum obsidioni firmiorem locum prospexere. Paratur lacrymabilis obsidio patris in filium, soceri in generum. Ciues vtrumq; offendere cauentes, diù sustinuère obsidionem. Crebrae ad portas pugnae, numquàm iusta acie est decertatum. Ad sexagesimum diem extrahitur obsidio: tum mentio fiebat à ciuibus de pace. Induciae proclamantur, vt securi in castra veniant qui inclusi tenebantur. Rex consobrinum suum obsidem dat futurae securitatis. Venit filius cum genero, vestigijs Regis prosternuntur, veniam erratorum precantes. Rex de venia nihil dubitare iussos monuit, voluitque* XCV.
dicerent nomina eorum, qui hoc belli inspirauerant consilium, vt malignantium in se odia cognosceret. Tanta fuit in ea re pertinacia, vt priùs infecta pace discederent, quàm auctores rebellionis nominarent: paratos aiebant omnia se quae Rex iussisset perpeti: tantùm esset

Anno Sal. 953.

set venia auxiliarijs. Quùm nihil ageretur, illi in vrbem reuertuntur. Interim Egbertus Regis consobrinus, ab ijs qui intus erant, persuasus, rebellionique consentiens, quùm obses fuißet, exire ad Regem recusabat. Continuandæ obsidioni parantur omnia: quùm Comites Henrici Ducis Bauariæ (qui frater erat Regis) ab illo quoque deficientes, instinctu Arnulphi, & fratrum, filiorum Arnoldi, olim Ducis, quod suum esse Ducatum dicerent, in vrbem contendunt rebellantes. Inde Rheni fluenta transeuntes Ludolphus, & Arnulphus, clam Rege cum expeditis copijs,

XCVI. *dum Rex obsideret Moguntiam, illi Ratisponam nihil hostile timentem adoriuntur, & capiunt* alio nomine *Reinesburg* (vt Vvitikindus scribit) *vrbem regiam, cum cæteris in ea regione munitissimis, omnemque pecuniam ducis suis militibus diuisit: coniugem cum filijs patrui, & amicis, non solùm vrbe, sed & regione excedere cogit. Hæc omnia à Deo credimus acta, vt qui Serenissimum Regem plurimis Populis, ac gentibus præficere voluit, disceret parum in se, in Deo verò omnia poße. Erat autem iunior Arnulphus cum fratribus, qui tale consilium machinatus est contra Henricum, eo quod paterno Regno subrogaretur, ipse autem honore patrio priuatus esset. Porro exercitus diutino labore fatigatus, missionem petit, & accipit, Rege cum paucis admodum*

Vvitich. lib. 2.

XCVII. *filium in Baioariam subsequente. Ipse namque erat patiens laborum, supra quam quod credi possit de homine ab adolescentia delicatè nutrito. Multitudine denique deficiente à fide, rari admodum erant qui partes regis adiuuarent: inter quos erat quidam Adelbertus, & alij cum eo admodum pauci. Militante aduersùm Moguntiam Rege, Hermannus Dux Saxoniam procurabat. Cum nouus exercitus à Saxonia ad supplementum veteris mit-*

XCVIII *ti debuisset, Thiadericus iuniorq; Vvicmanus ei præfuere. Attingentes terminos Francorum à Ludolpho, Duceq; Conrado subito circumfusi, in Desertum quoddam coguntur Castellum, quod cum oppugnare nituntur, iactu rotæ signifer ante portam brachium perdidit: quo facto bellum est sedatum, induciæq; concessæ trium dierum in Saxoniam reuertendi. Thiadericus à Ludolpho magnis promissionibus est tentatus, Vvicmanus autem admodum corru-ptus, patruum exin arguere, paternæ hæreditatis raptorem dicere, & suorum thesaurorum prædonem vocare cœpit. Ipse autem consilij nequaquam ignarus, quanta sapientia, quantaq; prudentia contra propinquos, & hostes manifestos vigilauerit, difficile est omnimodis dicere, iungitur quippe Ecbertus Vvicmanno, eademque sententia consurgunt in ducem, nullumque, & dant quietis ocium. Ille autem nobili patientia iuuenum furorem frangens, cauet tumultum aliquem Rege absente illis in partibus accrescere. Baioarij repentino regis aduentu: nec ad pacem vertuntur, nec bellum publicum præsumunt, sed clausis muris grandem exercitui laborem suæq; regionis solitudinem parant. Vnde minus procedente negotio à manibus exercitus à nulla re abstinebat, sed omnia vastabat. Summus Pontifex interea, vt ipse aiebat, timore regis offitio Pontificali omisso, eremiticam cum solitarijs ducebat vitam. Non minima quoque cæteris Pontificibus cunctatio erat in Baioaria, dum fauent partibus, nunc Regi assistendo, nunc alias partes adiuuando: quia nec sine periculo alienabantur à Rege, nec sine detrimento ei adhærebant. Agens tres menses integros à Moguntia recedens Rex in illis Regionibus, demum circa Kalend. Ian. infecto negotio, amissis duobus principalibus viris, ac potestate claris, Immede, ac Mainuuerco, quorum vterque ictu sagittarum perijt, alter Moguntiæ, alter in itinere Baioariam pergentibus reuertitur in Saxoniam, causas dicentibus coram Rege Hermanno, suisque nepotibus, omnes iusti tenaces sententiam Ducis laudauere, adolescentes castigandos iudicantes. Rex autem Amans parcebat illis sub custodia militari tantum intra Palatium tradens Vvicmannum. Interea audit, quia Auares intrantes Baioariam iungerentur aduersarijs, disponerentque publico bello eum tentare. At*

Bauaria vastatur.

Immed. & Mainuerco.

Herm. Dux causam dicit.

Vuicmãnus in custodia datur.

ille satis imperteritus tali necessitate, numquam se gratia Dei Dominum, ac Regem oblitus est, sed collecta valida manu obuiam procedit acerrimis hostibus. Illi autem diuertuntur ab eo, acceptisque Ducibus à Ludolpho omnem Franciam peruagati sunt, & tantam stragem dederunt, primum amicis, vt cuidam Ernesto vocabulo, qui erat partis aduersæ, sui iuris familias supra millesimum numerum XCIX.

Ernest.

merum

Anno Sal. 954. merum captiuassent, deinde cæteris omnibus, vt dictu fidem excedat. Dominica ante Pascha Vvormatiæ eis est publicè ministratum, & muneribus auri, & argenti plurimum donatum. Inde in Gallias profecti per aliam viam in patriam reuertuntur. Baioarij ciuili exercitu, externoque fatigati, nam Vngaris egressi exercitu regali premuntur, coacti sunt de pace tractare, factumque est, vt pax daretur vsque in XVII. Kalend. Iul. & locus esset apud Cinnam rationis dandæ, & responsionis reddendæ. Ad condictum locum, dum vniuersalis populi conuentus fieret, talem Rex orationem exorsus est. Pateret inquit, si indignatio filij mei cæterorumque insidias tendentium me solum torqueret, & non totum Christiani nominis populum perturbaret, parum esset, vrbes meas more latronum inuasisse, regiones à mea potestate rapuisse, ni propinquorum meorum, ac charissimorum comitum sanguine satiarentur. Ecce sine filijs sedeo orbatus, dum filium grauissimum hostem patior, quem plurimum amaui, & à mediocri loco ad summum gradum, summumque honorem prouexi, vnicum filium meum habeo aduersum me. Tolerabile hoc totum foret, si non Dei, hominumq; inimici his causis introducerentur. Modò Regnum meum habent desolatum, Populum captum, vel interfectum, vrbes destructas, templa succensa, Sacerdotes extinctos; adhuc madent sanguine Plateæ auro meo, & argento, quibus filium, generumque ditaui, hostes Christi sedes suas remeant referti. Quid ergo superfit sceleris, quid perfidiæ excogitare nequeam. His dictis tacuit Rex. Henricus laudans sententiam Regis subiunxit, quia hostes secundo victi publico certamine malignè, ac pessimè conducerentur, quo via eis iterum lædendi aperiretur, omnem calamitatem, omnemque laborem consultius velle pati, quam communem hostem vnquam in fidem susciperet. His dictis Ludolphus procedens ait, conductos aduersus me pecunia fateor, obtinui, ne me, mihique subiectos læderent: si in hac parte culpabilis prædicor, sciat me omnis Populus, hoc non voluntariè, sed vltima necessitate coactum fecisse. Postremò Pontifex Summus rationem intrauit, promittens se, quocumque Rex imperauisset iudicio significaturum, numquam contra Regem sensisse, vel

Induciæ.

C.

Oratio Othonis pathetica.

Henrici sentent.

Ludolphus, & Magūtinus se purgāt.

velle, vel fecisse: timore coactum à Rege discessisse: offensum sibi eum, qui intellexisset innocentem grauissimis accusationibus obruptum: de cætero iuramentorum omnibus iuramentis fidem seruaturum. Ad hæc Rex: à vobis non exigo iuramentum, nisi pacis, & concordiæ consilium in quantum possitis, adiuuetis. Et hoc dato in fide, ac pace eum dimisit. Pontifex cum Duce Conrado, cum adolescentem non possent inclinare, quatenus patri subderetur, eiusque sententiam secutus sustineret, discesserunt ab eo, Deo, Regique se iungentes. Proxima nocte Ludolphus cum suis à Rege discedens, vrbem Reinesburg cum exercitu intrauit. Rex autem sequens filium, vrbem offendens, quæ dicitur Horsedal, obsedit eam facta autem pugna, durius certamen circa murum nemo vnquam viderat mortalium. Multi ibi ex vtraque parte cæsi, plures sauciati, noctis tenebræ prælium diremere. Saucius ancipiti bello postera luce ducitur exercitus, inde diutius ibi non morari visum ad grauiora tendentibus. Trium dierum iter proindè ad Reinesburg. Castrorum loca occupata, munitionibusque circumsepta, obsidio vrbis diligenter est incepta. Sed cum multitudo machinas muris applicari non sineret, satis durè interdum ab vtrisque pugnatum pro muris. Diu tracta obsidio cogit clausos belli negotij aliquid actitare. Arbitrati sunt fame peius torqueri, si ad id cogerentur, quam in acie fortiter mori. Iussum itaque occidentali porta erumpere equites, quasi impetum in castra facturos, alios naues ascendere, vt per flumen vrbi contiguum, dum equestri prælio pugnaretur castra armatis deserta inuaderent. Vrbani signo nolæ congregati condicta peragere, quod in castris vsu non ignotum, quapropter, & ipsi non segniter præparantur. Moram facientibus in erumpendo equitibus, classis ab vrbe longius elabitur, exilientesque de nauibus irruunt in castra, offendentesque armatos, dum trepidæ fugæ consulunt, circumfusi vndique cæduntur. Alij naues ingredi nisi timore perculsi deuiantes flumine absorbentur: alij naues plus æquo ingressi demerguntur, factumq; est, vt vix pauci de pluribus superessent. Equites uero ab equitibus fatigati, deuictiq; plures saucij in vrbem cogūtur. Miles regius victor in castra reuersus vnū solummodo lethali vulnere percussū

Cōrad. Dux, & Magūt. redeunt ad partes Othonis.

CI.

Ludolfi pertinacia.

Obsidio Reinsbonensis.

M pro

Anno Sal. 954 pro portis secum reuehunt. Pecus omne vrbis loco herboso delatum, qui erat inter Rein, & Danubium fluuios, sed à fratre Regis Henrico captum, & inter socios diuisum est. Vrbani crebris prælijs triti, fame quoque periclitari cœperunt. Vnde egressus vrbe Ludolphus cum principalibus viris pacem postulat, sed non impetrat, quia patri obedientiam negat. Ingressus verò vrbem, portam Orientalem obsidentem armis tentat Geronem tot victorijs, quot prælijs clarum. A tertia hora vsque in Nonam acriter pugnatum est ante portam vrbis. Equo cadente ascensor Arnulphus armis exutus, illicoq; telis perfossus occubuit. Post biduum à muliere famem vrbis fugiente mors illius notificatur, dum antea incertum esset. Cuius morte vrbani satis confusi, iam de pace tractabant. Interuentu proinde Principum iterum Ludolphus cum socijs vrbe egressus, dum mense integro, & dimidio obsideretur, pacem obtinuit, vsque ad condictum diem, dum de ijs causis dijudicaretur, locusque consilij apud Fridesleri notabatur. Rex redit deinde in patriam, Henricus verò nouam vrbem obtinuit, Reinesburg pœnè omnis proxima nocte arsa. Exercitandi gratia venationem agens Rex in loco, qui dicitur Suueldum filius patri nudatis plantis prosternitur, intima tactus pœnitentia, oratione flebili, patris primum, deinde omnium præsentium lacrymas extorquet. Amore itaq; paterno susceptus in gratiam, spondet se obtemperaturum, consensurumque omni paternæ voluntati. Imo sequentia expresse Litulphum perorasse apud Goldastum legimus.

Ludolfus frustra pacem petit.

Geronis virtus bellica.

Arnulfi cædes.

Ludolf. pax data.

CII.

Ratisbonæ incēdium.

Ludolf. patri supplex.

LVDOLPHI ROMANORVM REGIS SVPPLICATIO
Ad OTHONEM Magnum Imperatorem. *Sal. Anno 954.*

Vnde liquere potest, in quantum Rex Roman. debeat esse Imperatori fidelis, & subiectus.

VNde initium dicendi faciam? nam, quod solet ad deprecandum alijs esse subsidio, nomen paternum; id me nunc exhorrescere facit. Filij tui nomine indignus sum, qui nullam filio dignam pietatem præstiti. Tu mihi Pater, honores Regni dedisti: Tu Imperium daturus eras: sed omnibus beneficijs contra te vsus sum. Membrum Imperij appellari non debeo, qui gentes externas, & immanes Barbaros in mediam Germaniam immisi: qui mea manu sacra prophanaq; violaui: qui nulli dignitati, aut Religioni peperci: qui armis impijs vrbes exhausi, cæde agros, & vrbes vastaui. Nullus hostis tantum mihi dedecoris infligere, tantum turpitudinis afferre potuit, quantum mea mihi temeritas, & insania nunc conflauit: nec peccati excusationem, nec maleficiorum prætextum inuenio. Vtere tu (audebo enim seriò dicere) Pater, tuo summo iure in me, modò supplicis preces non planè accerseris: & quo pacto satisfacere tibi debeam, per infimum aliquem ex ministris tuis, qui meæ miseriæ hic sūt spectatores, nutu significa: modò tantum veniæ impetrem, vt tua gratia moriar.

MORS FRIDERICI ARCHIEPISCOPI MOGVNTINI,
Et subrogatio VvILHELMI Filij OTHONIS. *Sal. Anno 954.*

CIII. Vuitich. lib. 3.

LItulpho in gratiam restituto. *Interea Summus Pontifex ægrotasse nunciatur ac desperari. Quapropter regis placitum modicè est dilatum. Finem Summi Pontificis qui interfuere satis laudabilem prædicant. Defuncto Pontifice vniuersalis conuentus Populi celebratus: Moguntia post annum, & dimidium Regi tradita cum omni Francia: filius ac gener in gratiam suscepti, qua & in finem vsi sunt fideliter.* Vsque adhuc Vuitikindus. *Eodem etiam die* (subiungit Sigonius) *Vvilhelmus, alter Othonis filius, in locum Friderici mortui Archiepiscopus Moguntiæ lectus cum honorem inijt.* Vel vt fusius Marianus Scotus refert verba Vvilhelmi filij Othonis M. *Guilielmus filius Othonis sic: Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLIV. Indictione XII. Beatæ memoriæ Dominus Fridericus Sanctæ Moguntiacensis Ecclesiæ Archiepiscopus VIII. Kalend. Nouemb. obijt. Eodem Anno ego Guilielmus tantæ successionis indigenus, loco eius cum consensu Cleri, &* Po-

CIV. De Reg. Ital. Anno 954. lib. 6.

Anno Sal. 954 *Populi eiusdem sanctæ sedis XVI. Kal. Ianuar. ipsoque die pace inter Regem Othonem, & filium eius Lutolphum facta in loco Arenstedi sum electus: & in die IX. Kal. Ian. Moguntiæ ordinatus.* Eius mores, doctrinam, & sanctitatem Sigonius ita describit.

Hic eximiam habuit veteris sanctitatis, ac seueritatis opinionem. Itaque patrem acerbis extemplò increpationibus aggressus, diras in
CV. *eum execrationes intendit, nisi Adheleidem vxorem dimitteret, qua cum, quia commater esset, ius connubij per diuinas leges esse non posset. Quo facto Otho ira percitus ipsum, vt ab eiusmodi incæpto deterreret, in custodiam tra-*
CVI. *didit.* Cum autem (subiungit Sigonius sub Anno 956.) *per annum Vuilhelmum filium in custodia habuisset, appetente Quadra-*
CVII. *gesima liberauit. Verum ille non ante expletum psalterium, quod in carcere aureis scribere litteris instituerat, eo vti beneficio voluit. Egressus autem eadem agere, & minari in patrem perrexit, atque ita dixit: Tu me arbitraris pater tecum inclementius agere, & graui te præiudicio premere, verùm longe falleris. Vter verò nostrum diuinis legibus aduersetur, clarissimè apparebit, cum in die Pen-*
CVIII. *tecostes ad causam coram Deo orandam aderimus. Quibus verbis mortis diem patri diuino instinctus spiritu post prænuntiasse est visus.* Vnde habuerit Sigonius à filio Vuilhelmo patrem excommunicatum Othonem? Pe-
In epist. ad Desiderium Abbat. trum Damiani prodeunt, qui ad Desiderium Abbatem talia scripsisse legitur. *Otho Rex Theutonicorum, qui postmodum Imperator creatus est Romanorum, Adhelaidem Italiæ Reginam, quæ sibi commater extiterat, suscepit in coniugem, quem filius eius almificus Vuilhelmus, qui Moguntiæ præsidebat Pastor Ecclesiæ, cæpit constanter arguere, & scelestum luridumque coniugium publicè condemnare. Pater autem vehementer iratus eum comprehendi præcepit, & carcerali mox custodia mancipauit, quem per annale circiter spatium carcer inclusit, sed à correctione linguam terroris vinculum non ligauit. Cum vero pater eum quadragesimali decurrente ieiunio, de custodia decreuisset educere; antequam psalterium expleret, quod aureis exarabat apicibus, recusauit exire. Veruntamen cum exiuit, zelo Sacerdotalis accensus auctoritatis non quieuit, sed mox in patrem publicè excommunicationis iaculum intorsit. O verè dignum regio genere Sacerdotem, qui in causa Dei non imperiale fastigium, non paternum recognouit affectum, sed dum paternam, ac regiam auctoritatem in solo Deo constituit, hunc hominem eius legibus resistentem à se prorsus extraneum deputauit. Dixit autem patri: Tu arbitraris me aduersum te insolenter agere, te verò præiudicium sustinere: scito prænoscens, quia die sancto Pentecostes vterq; simul astabimus ante Deum, ibique ventilabitur inter nos librata iustitiæ lance litigium, ibiq; luce clarius apparebit, quis nostrum æquitatis lineam teneat, quis Dei legibus contradicat. Factumque est, ipso qui dictus est Sacrosanctæ solemnitatis die, dum præfatus Augustus Imperialibus infulis redimitus, multorumque Pontificum choris, siue procerum vallatus agminibus Missarum solemnijs interesset, vt repentino super eum veniente iudicio, repertus est mortuus. Episcopus autem in Domino iam quieuerat. Sic qui de incesto coniugio contempsit iudicari inter homines, ad Tribunal æterni Iudicis coactus est pertrahi, & qui subiectum sibi dedignatus est audire Pontificem, terribilem super se non potuit euadere Maiestatem.* Hæc tamen veluti suspecta retorquenda videntur, cum idem Petrus Damiani subiungat. *Hæc ego venerabilis pater, & alia quamplurima non sine magnæ formidinis angore conscribo, ne videlicet, vel relatores mei meram veritatis semitam non tenuerint; vel ipse quoque relationum in quolibet immemor, obliuione deliquerim. Veruntamen teste conscientia, non hæc mentiendi voto, sed ædificationis affectu, prout melius narrata recolere satago schedulis annotare. Si quid tamen in his obliuioris obrepsit, immo quidquid humanæ conditionis infirmitate deliqui, antequàm nexibus huius carnis absoluar, diuina mihi pietas tuis orationibus in memoriam reuocet, ac dignè lugere permittat; ne viuenti mihi pænitendum aliquod manere possit occultum, quod morientis sit oculis ingerendum.* Adiungit Baronius illud omni- Sub anno 973. num. 6.
nò procul à veritate abhorrère vt Otho ipso die Pentecostes, & in Ecclesia diem obierit. CIX.
Reliqua etiam probabilitate carerè; quia nemo prodit Adhelaidem fuisse com-

Anno Sal. 954. CX. matrem Othonis Imperat. quæ si etiam fuisset, serò opponi post annos viginti duos, cum iam quatuor suscepisset ex ea filios, & cum eadem consenuisset. Accedit insuper (inquit Baronius) quod ipse Vvilhelmus

CXI. Archiepiscopus Mogunt. natum ex Adhelaide Othonem filium Othonis Imperatoris educauit, fouit, & ad Imperium custodiuit, tantum abest, vt ex incestuoso ortum coniugio ipsum putarit. Demum si hæc Vvilhelmi in Othonem excommunicatio vera fuisset, vt omnibus nota, haud licuisset tegi silentio, quin ab aliquo eius temporis auctore scriptis prodita esset, vel in honorem Vvilhelmi, vel in excusationem Othonis: Hæc Baronius. Porro nec ipse dum alios carpit, irreprehensibilis currit. Ex annorum supputatione cum arguit, quod in primordio matrimonij, non post annos viginti duos, commaternitatis causa obijcienda foret, decipitur; quia 951. nuptias Otho cum Adhelaide celebrat 954. vel 955. excommunicatur à filio: protinus ac in Archiepiscopũ Moguntinum est electus. Quod verò Vvilhelmus Othonem ex Adhelaide natum educarit; functus est officio pietatis, imo debiti erga regiam prolem legitimam, vel incæstuosam, quid refert; & fratrem suum, licet ex vno latere iunctum. Quod silentio res tanti momenti non debuisset inuolui; negatiua est illatio; & claudicat, si illorum temporum annales reuoluas puta Vvitikindi, & Luitprandi, penes quos quãplurima desiderantur. Veruntamen cum ab Othonis Magni sæculo non longè abfuerit Petrus Damianus, vir integerrimus, fas non est historiam abhorrere. Quid sentiam? relata refero; & similia cum referat Krantzius de Bernardo Episcopo Halberstadensi, qui Othonem excommunicauit, quia sui Episcopatus prædium imperiali gladio, nouo vellet subijcere Episcopatui, transcribam: Geminos enim inter anathematis tumultus, probabilis erit vtri eorum assensus.

CXII. *Krant. 4. Saxon. c. 4.* *Patrata* (inquit Krantzius) *tam insigni de Hungaris victoria, vt gratior videretur Altissimo Deo Rex, diuinam rem ornare constituit. In Magdeburgo nunc insigniter instaurata vrbe Episcopatum erigere moliebatur, quam Ecclesiam omnium Vvandalorum Metropolim ordinare decreuit. Transtulit autem de Vallersleue pontificatum in Magdeburgum, illustriorem locum: nec putabat in sua prouincia supereße quemquam super consensu interpellandum, paulisper in ea re vir militaris, alioqui circumspectissimus, lapsusq; (secularis potestas, quæ secularia sunt administrat, & de profanis, quæ Deo iubet consecrari, sacra facit: iam autem diuinis vsibus permissa, extra illius sunt ordinationem.) Bernardus Halberstadensis Episcopus ordinationi Regis se opponit, quod in illius Parochia eßet locus, quem nouæ vult Rex Diœcesi applicare faciebat, augebatque Regi animos, quod paterna ditione locus ad se pertineret. Erat CXIII. etiam Burgrauius Magdeburgo, qui Regi permisit, vt eam arcem primæ coniugi donaret titulo propter nuptias. Rex non æquè tulit, quod auderet Episcopus suæ voluntati contraire. Captum ergo perduci iubet in Quedelenborg, & reclusit in carcerem; sedit aliquandiù bonus Pontifex in patientia, si fortè Rex ad cor reuersus illum iuberet relaxari. Venerat sacra dies Dominicæ cœnæ, recolit Episcopus diuinorum, quæ in Ecclesia tum erant peragenda ministeriorum: iubet sacras sibi vestes afferri; paretur. Indutus orat aduocari Regem: erat enim tum eo loci. Venit, arbitratus Episcopum mutaße sententiam, consensumque Præsbyterum ad rem, quam instituerat. Vbi Rex aderat, Episcopus eleuata manu execrationem protulit, & excommunicationem in Regem, qui manus intulisset Christo Domini; Nondum erant desuper constitutiones, quæ nunc sunt. Interdixitque sacris per omnem Diœcesim. Rex amentiam interpretatus, quod tale aliquid captus moliretur, primum videbatur rem excepiße cachinno, vbi profundiùs cogitabat sententiam Pastoris putabat non esse contemnendam. Itaque iussit mox laxatum remitti ad Ecclesiam suam, & permansit res infecta per omnes dies, quibus supererat Episcopus memoratus. Post eius excessum (vt dicemus, res est consumata.)*

BELLVM

Sal. Anno 954.

BELLVM SCLAVONICVM I. Sal. Anno 954.

CXIV. ANno firmatæ pacis inter Regem Othonem, & Litulphum filium, *Sclaui, qui dicuntur Vchri à Gerone cum magna gloria deuicti, cum ei præsidio esset Dux Conradus à rege missus. Præda ingens ducta: Saxoniæ lætitia magna exorta. Proximum agens Pascha Rex cum fratre, ducit post hæc exercitum contra Reinesburg, iterum armis machinisque vrbem torquens. Dum præsidio Saxonum destituitur, ac fame vexatur portis vrbani egressi, cum vrbe tradiderunt semetipsos regi. Qui principes exilio dãnans, reliquæ multitudini parcit, victoriaq; gloriosus remeauit in patriam, omni regione Baioariorũ fratri restituta.*

Vuitich. lib. 3.

BELLVM HVNGARICVM. Sal. Anno 955. 4. *Idus Augusti.*

CXV. GRauissimis, & continentibus Bellis Hungari rati potentiam Othonis Imperat. attritam, & Germaniæ vires exhaustas esse; cum iniquo tulissent animo Bohemorum ruinas, copijs denuò, quantis antea numquam, per Bauariam in Germaniam irruperunt populabundi, fretiq; immensa multitudine, insolenter admodum; aut Cœlum (inquiunt) cadens nos obruet, aut terra dehiscens nos absorbebit, alioqui nemo hostium nos multitudine superabit. Contra igitur pacta fœdera, barbarico astu bellum denuntiant, cum pacem renouant.

Bonfin. lib. 10.

Annal. 3. Nam *Ingressus Saxoniam* (scribit Vvitikindus) *circa Kal. Iul. obuios habet legatos Vngarorum, tanquàm ob antiquam fidem, ac*
CXVI. *gratiam eum visitantes, re autem vera, vt quibusdam videbatur, euentum belli ciuilis considerantes. Quos cum secum aliquot diebus retinuisset, & aliquibus munusculis donatos remisisset in pace, audiuit à nuncijs fratris, ducis scilicet Baioariorum, quia ecce Vngari diffusi inuadunt terminos tuos, statuuntq; tecum inire certamen.* Huius incursionis auctor fuisse *ex Baioaria quidam Scirensis Comes memoratur* (In Chron. Frising.) *qui tamen perfidiæ suæ pœnas soluens, dum Vngaros incautè eductos, morti exposuisset, ab eis tanquam traditor necatus est. Porrò terra eius in fiscum redacta, partim à Rege inter Ecclesias diuisa, partim hæredibus eius cum castro Scirensi relicta, æterno anathemati ab Episcopis abdicata fuisse traditur.* Vel vt Pithæus e M. S. exemplari edidit: *Terra ipsius in fiscum redacta partim à Rege inter Ecclesias diuisa, partim hæredibus eius cum castro Scirensi relicta, vnum tantummodo cœnobium inibi Monachorum institutum fore conspicitur.*

Lib. 6. c. 30.

Ex huius origine Otho Palatinus, quem Elogia laudant, & vituperant, prout sua quemque trahit voluptas, vt in Chronic. Frising. legere est.

His auditis (prosequitur Vvitikindus) *Rex quasi laboris oblitus, quem præterito bello tolerauisset, cæpit ire contra hostes sumptis secum paucis admodum ex Saxonibus, eo quod iam bellum Slauonicum vrgeret. Castris positis in confinibus Augustanæ vrbis, occurrit ei exercitus francorum Baioariorumq; cum valido quoque equitatu venit in castra Conradus Dux: cuius aduentu erecti milites iam optabant non differre certamen. Nam erat natura audacis animi, & quod rarum est audacibus, bono consilio, & dum eques, & dum pedes iret in hostem bellator intolerabilis, domi militiæq; socijs carus. Igitur ab vtriusque exercitus latrocinantibus agminibus notificabatur, non longè exercitus ab altero fore, ieiunio in castro indicto, iussum est omnes in crastinum paratos esse ad bellum. Primo diluculo surgentes pace data, & accepta, operaque sua primum duci, deinde vnusquisque alteri cum sacramento promissa, erectis signis procedunt è castris, numero quasi octo legionum. Ducitur exercitus per aspera, & difficilia loca, ne daretur hostibus copia turbandi sagittis agmina, quibus vtutur acerrimè, arbustis ea protegentibus. Primam, & secundam, tertiamq; legionem direxerunt Baioarij, quibus præfuerunt præfecti Ducis Henrici: nam ipse bello aberat, eò quod valetudine corporis laborasset, qua & mortuus est. Quartam verò ordinauere Franci, quorum procurator, & rector erat Dux Conradus. In quinta, quæ erat maxima, quæ eo dicebatur regia, ipso princeps vallatus lectis ex multis militum millibus alacriq; iuuentute,*

Lib. 3.

Cõrad. Dux, eiusque virtus bellica.

Acies Othon.

Henrici morbus, & mors.

coram-

Anno Sal. 955.

coramq; ea Angelus (sic enim dixere signum militare regium, nostri vocant vexillum, vt scribit Krantzius) penès quem victoria denso agmine circumseptus. Sextam, & septimam construxerunt Sueui, quibus præfuit Burchardus, cui nupserat filia fratris regis. In octaua erant Bohemi erecti milites mille, armis potius instructi, quam fortuna, in qua, & Sarcinæ omnes, & impedimenta quæque, quasi ipsa esset tutissima, quæ esset nouissima. Sed aliter res acta est, ac arbitrabatur: nam Vngari nihil cunctantes Lech fluuium transierunt, circumeunteśq; exercitum, extremam legionem sagittis lacescere cæperunt, & impetu cum ingenti vociferatione facto, alijs cæsis, alijs captis, sarcinis omnibus potiti, cæteros legionis illius armatos fugere compulerunt. Similiter septimam, ac sextam aggressi plurimis ex eis fusis in fugam verterunt. Rex autem cum intellexißet, bellum ex aduerso eße, & post tergum nouissima agmina periclitati, misso Duce cum quarta legione captiuos eripuit, prædam excussit, latrocinantiaque hostium agmina perturbauit. Fusis latrocinantibus vndique aduersariorum agminibus, signis victricibus Dux Conradus ad Regem reuertitur: mirumque in modum cunctantibus veteranis militibus, gloriæ, victoriæ assuetis, cum nouo milite, & ferè bellandi ignaro triumphum peregit. Dum ea geruntur, in Baioaria variè pugnatum est à præside Thiaderico aduersus Barbaros. Cum capere nisus esset quamdam vrbem illorum, vsque ad introitum portæ persecutus est aduersarios, cogens illos intra murum. Oppidoque potitus, eoque incenso, & omnibus quæ foras murum erant, captis, vel interfectis, cum iam incendio extincto reuerteretur, & paludem, quæ erat vrbi adiacens, medietas militum transisset, Sclaui videntes nostros in arcto sitos ob difficultatem loci, nec copiam habere pugnandi, nec locum adeò fugiendi, insequebantur à tergo reuertentes cum clamore magno, & peremerunt ex eis ad quinquaginta viros, fœda fuga nostrorum facta. Ingens intereà pauor omnem Saxoniam trepidam pro Rege, & exercitu eius, pro hac re inuasit aduersa. Terrebant nos præterea portenta inusitata. Templa denique plerisque in locis tempestate valida concussa, videntibus, & audientibus horrorem nimium incussere: vtriusque sexus Sacerdotes ictu fulminis interierunt, & alia multa illo tempore contigerunt dictu horrenda, & propterea nobis prætereunda. Totum pondus prælij ex aduerso iam adesse conspiciens Rex exhortandi gratia allocutus est socios suos hoc modo: Opus esse bonis operibus in hac tanta necessitate, milites mei, vos ipsi videtis, qui hostem non longè, sed coram positum toleratis. Hactenùs enim impigris manibus vestris, ac armis vestris semper inuictis gloriosè vsus, extra solum, & Imperium meum vbique vici: & nunc in terra mea, & Regno meo terga vertam? superamur scio multitudine, sed non virtute, sed non armis, maxima enim ex parte nudos illos armis omnibus penitùs cognouimus, & quod maximi est nobis solatij, auxilio Dei, illis est sola pro muro audacia, nobis spes, & protectio diuina. Pudeat iam nunc Dominos pœnæ totius Europæ inimicis manus dare. Melius bello, si finis adiacet, milites mei, gloriosè moriamur, quam subiecti hostibus vitam seruiliter ducamus, aut certè more malarum bestiarum strangulo deficiamus. Plura loquerer, milites mei, si nossem verbis virtutem, vel audaciam animis vestris augeri. Modo meliùs gladijs, quam linguis colloquium incipiamus. Et his dictis arrepto gladio, & clypeo, ac sacra lancia, ipse primus equum in hostem vertit, fortissimi militis, ac optimi Imperatoris officium gerens. Hostium audaciores primum restitere, deinde, vt socios viderunt terga vertere, obstupefacti, nostrisque intermixti extinguuntur. Cæterorum verò alij equis fatigatis, villas proximas intrant, circumfusique armatis cum mœnijs pariter concremantur: alij flumen contiguum transnatantes, dum ripa vlterior ascendentes non substinet, flumine obuoluuntur, & pereunt. Eo die castra inuasa, captiuique omnes erepti: secundo die, ac tertiò à vicinis vrbibus cætera multitudo in tantum consumpta est, vt nullus, aut rarus euaderet. Sed non adeò incruenta victoria fuit de tam sæua gente. Conradus quippe Dux fortiter pugnans animi feruore, solisq; ardore, qui eo die nimius erat, accensus æstuat, vinctisque loricæ solutis, dum auram captat, vulnere sagittæ aduerso gutturis defixæ cadit, cuius corpus iuxta Regis Imperium honorificè collectum transportatur Vuormatiam, ibique sepelitur, vir omni virtute animi, & corporis magnus,

Marginalia (left): Burcardus dux Sueuiæ. — Lycus fl. — Prælium. — Conradus. — Theodoricus. — Victoria & clades in Sclauis. — Prodigia.

Marginalia (right): Redit ad bellum Vngaricum. — Othonis virtus bellica. — CXVIII. — Coradi Ducis mors. — Sepultura, Elogiu.

Sal. Anno 955. *magnus, atq; famosus, cum fletu, & planctu omnium Francorum. Tres Duces gentis Vngariæ capti, Ducique Henrico præsentati, mala morte, vt digni erant mulctati sunt, suspendio namque crepuerunt. Triumpho celebri Rex factus gloriosus, ab exercitu Pater Patriæ, Imperatorque appellatus est. Decretis proinde honoribus, & dignis laudibus summæ Diuinitati per singulas Ecclesias, & hoc idem Sanctæ Matri eius per nuncios demandans, cum tripudio, & summa lætitia Saxoniam victor reuersus à populo libentissimè suscipitur: neque enim tanta victoria quisquam Regum intra ducentos annos ante eum lætatus est. Nam ipsi bello Vngarico aberant, Sclauonico certamini reseruati.* Porrò de Conrado morte subterfugiendum non est; nam si verum quod scripsit Huldricus Mutius, rebellis Conradus obijt. Lutolphus cum *apud paternum animum inuenit gratiam, & vsque ad finem vitæ in fide permansisse tradunt.*

In Cronic. Germã. lib. 13.

CXVIII *Conradus Imperatoris gener, cum hæc non successissent, alia via peiore tentauit Imperatori nocere. Ad Hungaros enim profectus est, & illis spem prædæ consequendæ fecit: qui propter inuidiam facile persuasi, alioqui omnem occasionem captantes, imo sine omni occasione sæpè Germaniam inuadere soliti, conscribunt copias, quas cum Conrado in Bauariam ducunt. Eodem tempore ab alia parte Sclaui Germaniam infestabant. Otho igitur Imperator primùm missis aduersùs Sclauos copijs, ipse obuiam Hungaris it, peruenit Augustam vsque: ibi de hostium consilijs, & exercitus magnitudine per exploratores cognouit quantum potuit. Conradus gener opera cognatorum suorum ex Bohemia, & Bauaria, & Francia Orientali coegit non contemnendas copias, quas in castris non procul ab Augusta habuit secum. Erat autem hic Conradus vir audacis, sed etiam perspicacis animi, & in bellicis præcipuè laudibus præstans, propter quas naturæ dotes elegerat Otho eum generum. Cum igitur certior est factus Imperatoris copias appropinquare recessit, & iubet Hungaros proprius ad se mouere castra, neque enim consultum putabat numero longè inferiorem pugnare, cum socias copias Hungarorum adiungi posse videret. Imperator contendit aduersus hostem omnia diripientem: cumque esset alter exercitus alteri in conspectu, acies vtrique instruere, & loca apta sibi occupare, certatim adhortari ad fortiter pugnandum, in odium, & inuidiam aduersariorum adducere, victoribus magna promittere, fugientibus turpitudinem, & periculum, & alia incommoda ob oculos ponere. Otho ab vna parte habebat Lycum fluuium, quem transisse putabat omnes hostium copias, ad huius fluminis ripam impedimenta omnia ponit, & aciei extremum agmen, nihil periculi ab hac parte veritus, quamquam eo loco flumen in latitudinem diffusum minus altum erat, quàm alijs locis, itaque vertit à fluuio aciem suam aduersus hostes, admonuitque suos, cogitarent fugæ locum non esse, omninoque aut oportere vincere, aut suffocari in aqua, de industria autem eos in eum adduxisse locum dissimulauit. Hungari, & Conradus suas instructas copias continent intra fossam, quam ex tempore fecerant; Othoni sua proprius signa admouenti, copiam non faciunt pugnandi, nisi voluisset fossam transgredi, quod non sine magno discrimine fieri potuisset. Cunctandi autem hæc erat causa: postquam Conradus animaduertit soceri sui Imperatoris rationes, statim mittit expeditos equites circiter quingentos cum totidem peditibus clàm per arbusta, quæ ad ripam fluminis erant, per longiores viarum ambages, vt transgressi fluuium, obseruarent tempus prælij, iterumque per flumen impetum facerent in extremum agmen Othonis. Aduentus autem eorum signum expectabant, quod erat ex alta arbore fumus non magnus, ne aduersarij à tergo aliquid suspicarentur periculi. Cum ergo signum viderunt, sine mora reddiderunt signum vicissim, & eduxerunt extra fossam exercitum, committitur pugna. Primum impetum Germanorum Hungari non ferunt, Germanisque iam ceù victoribus exultantibus, ecce illi ex insidijs in extremum agmen ruunt, & ordines perturbant. Re noua perterriti Germani, tota acies confunditur, vtrinque occubuere multi, acerrimè à meridie vsque in noctem pugnatur, nox què diremit pugnam. Per totam noctem Imperator suos recolligit, reficere cibo corpora iubet, consolatur, parum superesse laboris persuadere conatur. Luce postera exorta, instructis copijs adoritur hostem dispersum, statimque fugatum aut occidit, aut capit, minor pars elabitur. Porrò*

mane

Anno Sal. 955. *mane Conradus videns victos Hungaros, vertit arma sua in socios suos fugientes; & ita pugnando statuit præstare mori, quam aut peruenire in Imperatoris manus, aut Hungaros fugientes sequi, quibus fuerat illius memorabilis cladis auctor, qui sine dubio quopiam crudeli suppliciorum genere illum affecissent. Quare non priùs cessauit currendo, & occidendo, donec cadens lassitudine, æstu, & vulneribus expirarit. Ita in hoc prælio sunt Hungari tractati à Germanis, vt postea numquàm induci potuerint, vt Germaniam hostiliter ingrederentur.*

CXX. *Omnis enim eorum nobilitas est hic deleta. Tres Principes, quos vocabant regulos, viui capti sunt: quos Otho quidem seruare voluit, sed alijs exercitus principibus visum est*

CXXI. *aliter cum illis agendum. Nam operæpretium putabant eos quàm crudelissimè necare, vt exemplo territi, non facilè redirent; idque factum est. Alij scriptores aliud mortis genus habent. Ijs qui scribunt laqueo suspensos credo. Imperator consecutus victoriam, sine superbia gratias agit Deo, cui adscribendum omnia*

CXXII *nouit, decreuitque per omnes Ecclesias gratiarum actiones Omnipotenti Deo.*

Moritur hoc anno Henricus Othonis frater, cuius gesta sequentibus Ditmarus recenset. *De præfato Duce Henrico quædam dico, quæ impiè fecit in suimet Regno: & in quibus valet considerari, quod supradictis omnibus non valet contradici.* Lib. 2. CXXIII. *Patriarcham de Aquileia castrari, & Archiepiscopum Saltzburgensem præcepit excæcari. Causas ponere nolo, quia ad hæc promerenda non esse idoneas in veritate scio. Is cum in fine suo à Michaele Ratisbonensi Episcopo de tali commisso admoneretur, se in priori peccasse solum fatetur, & in Archipræsule nihil: ignorans quàm parua res, in qua flagitium deest. Vnde Dauid supplex loquitur: Ab occultis meis munda me Domine. Huius coniux Iuditha nomine, cum præsens adesset, hanc confessionem audiuit, & mox viro suimet moriente, corpus eiusdem in* CXXIV. *Ecclesiam, quam ipse in honorem Sanctæ Mariæ semper Virginis construxit, cum magno mærore deposuit, & in quocumque animam eius vnquam deliquisse ipsa sciuit, uel ab alijs comperit, lacrymis, ac ineffabilibus emendauit eleemosynis. Hæc indiuiduitate sua con-* CXXV *tinenter uiuens, cum Abrahaam Frisingensem Episcopum præ cæteris diligeret, inuido uulgari dente admodum inculpabilis dilaniabatur. Quæ cum de hac luce migraret, in die depositionis suæ ab eodem Antistite Missam cantante sic expurgatur. Ante Communionem is uersus ad Populum, quæ merita eius fuerint circumstantibus indixit. Hoc (inquiens) delictum, quo diffamata fuit, si hæc unquàm commisit, faciat Omnipotens Pater filij suimet corporis, & sanguinis salutare remedium mihi prouenire ad iudicium, & ad debitam damnationem, animæque eius ad perpetuam salutationem. Ac tunc cum mentis, & corporis innocentia sumpsit vnicum cunctis fidelibus remedium. Crediditque populus, quamuis serò, & cum detractione iniusta plus ei potuit, cum nocère studuerit.*

BELLVM SCLAVONICVM II.

Et de VvICMANO rebelli. *Sal. Anno 956.*

CXXVI. CVm Sclaui Saxoniam affligere nullum finem facerent, & multa millia in captiuitatem abducerent, Imperator Hungarico bello peracto, iterum in eos mouit, & gloriosè vicit; occisi Principis caput hastæ prælongæ affixit, Consiliario primario, Chron. Spangenb.

qui

Anno Sal.956 qui seditionis author fuit, oculos, & linguam propter perfidiam erui, & septuaginta alios gladio feriri, eorumque capita circum principis caput in sublimi spectanda exhiberi iussit. Imperator tot victorijs celebris factus, plurimis muneribus à vicinis Regibus, & Principibus, etiam Saracenis honoratus est; & *Pater patriæ appellatus* *Lib. 6. cap. 20.* *Otho Frising.* Quæ omnia fusius ex Vvitikindo repetenda veniunt, ne belli circumstantiæ fugiant. *Igitur vt supra retulimus, cum deficeret in ratione reddenda contra suum patruum Vuicmanus intra palatium custoditur. Cum igitur Rex in Baioariam proficisci vellet, simulata infirmitate ipse iter negauit: vnde monitus ab Imperatore, quia destitutus à patre, & matre loco filij eum assumpserit, liberaliterq; educauerit, honore paterno promouerit, rogatq; ne ei molestiam inferret, cum alia plura grauaretur. Ad hæc nihil vtile audiens Imperator discessit, commendato eo Iboni Comiti. Aliquantis diebus cum eo degens, petit post hæc venandi gratia siluam intrare liceret, ibiq; absconditos socios secum sumens perexit in patriam, & occupatis ibi aliquibus vrbibus, iuncto sibi Ecberto arma sumit contra Imperatorē.* *Fuga, & rebellio.* *Industria autem Ducis Hermanni facilè eos oppressit, trans Albiamque coegit. Illi cum se sensissent Duci resistere non posse, sociauerunt sibi duos subregulos Barbarorum, Saxonibus iā olim infestos, Naconē, & fratrem eius.* *Naco Sclauus* *Ductus exercitus à Duce reperti sunt in vrbe, quæ dicitur Suithleiscranne: & penè erat, vt caperētur cum vrbe, ni clamore cuiusdam excitarentur, & ad arma prosilirent: cæsis tamen ante portā vrbis ad quadraginta armatis, cæsorumq; spolijs potitus Dux Hermannus discedit. Erant autē qui eum adiuuarent Henricus Preses cum fratre Sigefrido, viri eminentes, & fortes domi, militiæq; optimi. Facta sunt autem in initio quadragesimalis ieiunij. Barbari verò post proximum Pascha irruunt in regionem Ducē habentes Vuicmanum ad facinus tantùm, non ad Imperium. Nullam moram augens, sed & ipse Dux Hermannus cum præsidio militari adest,* *Herm. Ducis infælix expeditio.* *vidensq; exercitum hostiū grauem, sibi paruas admodum belli copias adesse, Ciuili bello vrgēte arbitratus est consultius differre certamen in dubiis rebus constitutis, multitudiniq; imperare, quæ maxima in vnam vrbem confluxerat, dū cæteris diffiderent, quoq; pacto possent pacem expostularent. Quod tamen consilium milites ægrè ualdè tulerunt, & maximè Sigefridus, qui erat bellator acerrimus.* *Sigefr.* *Faciunt tamē ciues Cocares cemiorum, ut Dux imperarat, pacemq; eo pacto obtinent, quo liberi cum uxoribus, & natis supra murum inermes ascenderent conditione seruili, & omni supellectile in medio urbis hostibus relicta. Cū intra vrbem irruerent barbari, quidā illorum suum mancipiū agnoscit in cuiusdā liberti vxore, quam cum rapere de manu viri niteretur, ictū pugni accipit, irritumq; pactum ex parte Saxonum proclamitat: vnde fit, vt omnes ad cædem verterētur, nullumq; relinquerent, sed omnes perfectæ ætatis neci darent, matresq; cum natis captiuos ducerent. Quod scelus Imp. vlcisci gestiens, victoria iā de Vngaris parta, regiones barbarorū hostiliter intrauit. Consultum de Saxonibus, qui cū Sclauis conspirauerant, iudicatumq; est Vuicmanum, et Ecbertū pro hostibus publicis habere oportere, cæteris verò parcere, siquidem remeare voluissent ad suos.* *Vuicm. & Ecbertus proscripti.* *Aderat, & legatio barbarorum tributa socios ex more velle persoluere nuncians, cæterum dominationem regionis velle tenere: hoc pacto pacē uelle, alioquin pro libertate armis certare. Imperator ad hęc respondit, pacē quidē eis non negare, sed omnimodis dare non posse, nisi iniuriā perpetratā digno honore, ac emendatione purgarent, omniaq; vastando, & incendendo per illas regiones duxit exercitū, donec tandē castris positis super Raxā fluuiū ad transmeandū paludibus difficillimū, ab hostibus circūfunditur.* *Othonis expeditio in Sclauos Raxa fluu.* *A tergo namq; uia arborū robore obstruitur, eadēq; armatorum manu uallatur. Ex aduerso fluuius, fluuioq; contigua palus, et cū ingenti exercitu Sclauus, bellatores, & ab hoste, et ab itinere prohibens. Vexatur autē, et alijs incōmodis exercitus, morbo pariter, ac fame, dū talia agerētur per plures dies, mittitur ad principē barbarorum qui dicebatur Stoinef, Gero Comes quatenus Imp. se dedat, amicū per id adepturū, non hostē experturū.* *Stoinef, Sclauus Geronis elogiū.* *Erant quippe in Gerone multæ artes bonæ, bellandi peritia, in rebus ciuilibus bona consilia, satis eloquentiæ, multum scientiæ, & qui prudentiā suam opere magis ostenderet, quam ore: in acquirendo strenuitas, in dando largitas, & quod optimū erat, ad cultum diuinum bonum studiū; Igitur preses super paludem, & flumen, cui palus adiacens erat barbarorum salutabat. Cui Sclauus æqualia*

Anno Sal. 956. *lia respondit, ad quem praeces, satis tibi eßet, si bellum gereres contra unum nostrum de seruis Domini mei, & non etiam contra Dominum meum regem. Quis tibi exercitus, quæ arma, vt talia præsumas? si aliqua vobis virtus adsit, si artes, si audacia, date nobis locum ad vos transeundi, seu nos vobis huc veniendi, & æquato loco fortitudo appareat pugnatoris. Sclauus barbarico more frendens, & multa conuitia euomens irrisit Geronem, Imperatoremque, & omnem exercitum; sciens eum multis molestijs aggrauatum. Gero adhæc commotus, vt erat animi ardentissimi crastinus, inquit, dies declarabit, tu & populus tuus fortes viribus sitis, an non: cras enim nos vobiscum congredientes proculdubio videbitis. Gero denique olim licet multis gestis insignibus clarus haberetur, iam tamen magnus, & celebris vbique prædicabatur, eo quod Sclauos, qui dicuntur Vchri, cum magna gloria cepisset: Gero reuersus in castra retulit, quæ audierat. Imperator vero de nocte consurgens, iubet sagittis, & alijs machinis ad pugnam hostem prouocare, & quasi vi flumen, paludemque transcendere velle. Sclaui autem externa comminatione nihil aliud arbitrati, ad* *Auctor victoriæ* *pugnam pariter conspirauere, iter tot viribus* CXXVII. *defendentes. At Gero cum amicis Ruanis milliari fermè vno à castris discedens, hoste ignorante, tres pontes celeriter construxit: & misso nuncio ad Imperatorem totum exercitum reuocauit. Quo viso barbari, & ipsi obuiare legionibus contendunt. Pedites barbarorum dum longiorem viam currunt, & certamen ineunt, fatigationibus dissoluti militibus citius cedunt: nec mora, dum fugæ præsidium quærunt, obtruncantur. Stoinef autem colle* *Stoinef fuga, & cades.* *eminentiori cum equitibus euentum rei expectabat: socios inire fugam cernens, fugit, & ipse; lucoque quodam cum duobus satellitibus repertus à viro militari, cuius vocabulum erat Hosed, certamine fatigatus, armisque nudatus capite cæsus est. Satellitum alius viuus captus, Imperatorique cum capite, & spolijs reguli ab eodem milite præsentatus est. Ex hoc Hosed clarus, & insignis habitus: merces tam famosi gesti donatiuum imperiale cum reditu viginti mansuum. Eo die castra hostium inuasa, & multi mortales interfecti, vel capti, cædesque in multam noctem protrahebatur. Postera die caput subreguli in campo positum, circaq; illud septuaginta captiuorum capite cæsi, eiusque consiliarius oculis erutis lingua est priuatus, in medioque cadauerum inutilis relictus. Vuicmanus verò, & Egbertus scelerum conscij in Galliam profecti, ad Hugonem Ducem fuga elapsi sunt. Crebris victorijs Imperator gloriosus factus atque famosus, multorum Regum, ac gentium timorem pariter, & fauorem promeruit: vnde plurimos legatos su-* CXXVIII. *scipit, Romanorum scilicet, & Græcorum, Saracenorumque, per eosque dies diuersi generis munera, vasa aurea, & argentea, ærea quoque, & mira varietate operis distincta vitrea, vasa eburnea etiam, & omni genere modificata stramenta, balsamum, & totius generis pigmenta, animalia, Saxonibus antea inuisa, Leones, & Camelos, Simias, & struthiones, omniumque circumquaque christianorum in illo res, atque spes sitæ.*

EXPEDITIO II. IN BERENGARIVM,

Et mors LITVLPHI. *Sal. Anno 956.*

Sigon. lib. 6. de Regno Ital. sub Anno 955. CONrado interfecto in Hungarico bello, *Lotharingiam Otho Brunoni Archiepiscopo Coloniensi, fratri suo concessit: & Henrico fratre mortuo Bauariam Henrico filio eius indulsit, Adheleida puerum peperit, qui postea Otho Secundus appellatus patris Regnum, imperiumque suscepit. Berengarij assiduæ, grauesque iniuriæ cum neque dissimulari, neque vltra ferri poßent, Agapetus Ponti-* CXXIX. *fex, & Vualpertus Archiepiscopus simul rei indignitate accensi, simul populorum calamitate permoti Othonem nuncijs, litterisque missis de prauis Berengarij studijs, immodicisque Imperijs admonent, breuique fore, vt ipse totius Italiæ Imperio potiatur, nisi inuictis eius armis coerceatur, ostendunt. Sumisque demùm precibus, vt saltem laborantibus opem ferat Ecclesijs, orant. Quibus rebus acceptis, Otho se nec Reip. saluti, neque eorum voluntati defuturum, respondet. Ac consilio ad rem aggrediendam explicito Litulphum filium Ducem belli aduersus Berengarium Regem destinat. Nouo inde ineunte anno qui fuit Sal. nonocentesimus quinquagesimus sextus, Agapetus*

Anno Sal.956 tus Pontifex obijt. *Albericus Consul vetere libidine dominandi, vrbisq; potiundæ incensus, cum extraordinarijs in ciuitate opibus esset in-*
CXXX *structus filium suum Octauianum, licet iuuenili adhuc ætate præditum, ipsa iampridem in idipsum corrupta nobilitate fauente, ad eam dignitatem euexit, atque Ioann. XII. appellauit. Cuius Pontificatus vt fœdum ingressum, sic tristem exitum cum maxima totius Ecclesiæ offensione, & ipsius Italiæ perturbatione adeptus est. Quod malum sæua hoc anno oborta tempestas portendisse videtur, qua lapis ingens de Cœlo cum tonitru cecidisse, & templa multa de Cœlo tacta, & aliquot fulmine icti fuisse Sacerdotes dicuntur. Litulphus iussu patris in Italiam aduersùs Berengarium cum robore militum expedito profectus, multa pro-*
CXXI. *sperè gessit. Nam, & Berengarium congressum prælio fudit, atque in Hortam Nouariensis lacus insulam compulit, & oppidis plurimis receptis, populos ad se plerosque traduxit. Proximo vero anno, qui fuit Sal. 957. dum*
CXXII. *bellũ magno ardore persequitur, repentina morte sublatus, cuius suspectus Berengarius fuit, omnem, quam adeptus erat, victoriæ gloriam deformauit, atque opus longè pulcherrimum inchoatum reliquit.* Funus, sepulturam, sobolem Vvitikindus adnotat. *Funus autem* Lib. 3. *eius à militibus debito honore curatum, & ab Italia Moguntiam corpus translatum, in Basilica Albani Martyris sepultum est, cum luctu, & planctu multorum Populorum. Reliquit post se filium patris vocabulo insignitum. Literæ autem obitus eius allatæ sunt Imperatori, cum esset in militia, qua militauit contra Redarios: qui satis plurimum lacrymarum prò filij interitu fudit.* Non desunt Auctores affirmantes Ludolphum patri contumacem obijsse. Inter quos Ditmarus, *Ludol-* Lib.2.in Cron. CXXIII.
phus verò Regis filius malorum deprauatus consilio, rursum resistit, patriaq; cedens, Italiam perrexit, ibique cum vnum fermè annum esset, VIII. Id. Septembr. præ dolore obijt. Berengarius propterea magis inflatus, ac durissimo simul Sclauorum bello confirmatus, in quod Othonem iterum opportunè auersum videbat, po- CXXIV.
tentius se inde gerere institit, ac bellum Pontifici in Ducatu Spoletano commouit.

BELLVM SCLAVONICVM III. Sal. Anno 957.

QVomodo tot vicibus attriti Sclaui, nouos adhuc excitarent tumultus,
Lib.3. recitat Vvitikindus. *Eodem tempore Vuicmanus sciens Saxoniam bellatoribus vacuam, à Gallia profectus Saxoniam occultè intrauit, domum coniugemque reuisit, inde se iterum alienigenis immersit. Egbertus verò interuentu magni Pontificis Brunonis in gratiam recipitur. Ductus exercitus contra Vuicmanum tertia vice vix obtinuit, vt in fide Geronis filijque sui susciperetur, ipsique apud Imperatorem obtinerent, quo patria coniugisque patrimonio cum gratia imperiali fruerentur. Iniussus sacramentum terribile dedit, se contra Imperatorem, Imperatorisque Regnum nunquam aliquid iniquè consilio, aut actu facturum. Ita fide data in pace est dimissus, & bonis promissionibus ab Imperatore erectus. Peracta cæde Barbarorum eo anno res prodigiosæ apparuere, notæ scilicet crucis in vestimentis plurimorum. Quibus visis, plurimi salubri timore perculsi aduersa formidabant: ijdemque vitia multa* CXXV.
ex parte emendauerunt. Fuerunt, & qui lepras vestium interpretarentur, eo quod subsequens lepra multos mortales corrumperet. Sapientiores autem signum crucis salutem victoriamque præfigurasse prædicabant, quibus, & nos fidelem aßensũ præbemus. Eo tempore Imperator, & ipse ægrotare cæpit, sed meritis Sanctorum, quibus fidele iugiter obsequium præbet, maximèquè patrocinio inclyti Martyris Viti, cui aperuit os suum, de infirmitate conualescit, & mundo vt Sol lucidissimus post tenebras ad omnem decorem, & delitias condonatur. Quod forsam Anno 958. vel 959. accidit. Ad Berengarium redeamus.

TYRANNIDES BERENGARII. *Sal. Anno 957.*

MOrtuo Lutolpho vires reparat Berengarius, *ac durissimo Sclauorum* bello Othonem implicatum respiciens, in Pontificem bellum restaurat, vt supra diximus. Belli causam eam suspicatur Sigonius, quia *Sarlione, qui Anscario Berengarij fratri suffectus Dux fuerat, siue mortuo, siue à Berengario deturbato, Berengarius sibi illam ditionem asciuit. Ioanne verò Pontifice, cuius vetus id ius erat, repugnante, ac ius suum, quoquo modo poterat renitente, idem arma intulit, atque Episcopos, Ecclesiasque exagitare instituit. Huic expeditioni Petrus Candianus, Ducis Venetorum filius, afficit. Is cum aduersùs patrem, à quo consors Ducatus erat ascitus, coniurationem iniisset, à Patre, Populo, Cleroque vrbe exactus ad Vidonem Regis Berengarij filium, atque inde ad Berengarium rem in Ducatu Spoletano gerentem se contulit. Inde vt Venetos vlcisceretur, Berengarij permissu Rauennam se retulit, ac sex Nauibus armatis septenas Venetorum, quæ onustæ mercibus Fanum nauigationem intenderant, ad Portum Primarij adortus hostiliter cæpit. Sequenti verò anno, qui fuit Salutis 958. Petro Patre Duce mortuo, virtutis causa Rauenna à Venetis reuocatus iterum in solio Ducali resedit. Eo anno, continuato in Ducatu Spoletano bello, Berengarius, & Adelbertus Papiam ad ius dicendum decesserunt. Vbi cum essent, Genuensibus petentibus veteres suas possessiones, & consuetudines affirmarunt. Extat apud eos diploma, vt ipsi memoriæ prodiderunt.* Hic non prætereundum quod de Othone Curopalates scribit, hoc tempore nempe, Turcarum captum Ducem fuisse in patibulo suspensum. *Non desistebant* (ita scribit) *etiam Turcæ in Romanorum regionem irrumpere, eamque depopulari, quoad Bolesodes ipsorum Dux, cum decreuißet fidem christianorum amplexari, venit Constantinopolim, & baptizatus à Constantino Imperat. suscipitur, Patriciatus dignitate donatus, ac multæ pecuniæ compos effectus; deinde domum reuersus est. Paulò post etiam Gylas ipse quoque Turcarum Dux Constantinopolim ingressus baptizatur, paribusque & ipse affectus muneribus, & honoribus discessit. Assumpsit autem, & secum Monachum quemdam Hierotheum nomine, qui habebatur Religiosus, & pius, Turciæ Episcopum à Theophylacto delectum. Qui eo profectus, multos à Barbarorum errore in Religionem Christianorum traduxit. Verum Gylas in fide permansit, neque ipse Romanos inuadens, neque captos Christianos negligens, sed redemptos pretio curans, in libertatem vendicabat. Bolesodes autem violato fœdere diuino, sæpè omnem exercitum in Romanos adduxit. Quod cum in Francos quoque facere decreuisset, captus ab Othone ipsorum Rege in crucem actus est. Et ea quæ fuerat vxor Ducis Rhos, qui contra Romanos classem adduxerat, Elga nomine, mortuo ipso viro, Constantinopolim se contulit, & baptizata cum sinceræ fidei cultum se suscipere instituisse ostendisset, & pro sui propositi dignitate ornata domum rediit.* Hanc sub nomine Helenæ commemorat Regino sub Anno 959. dicens. *Legati Reginæ Rugorum, siue Russorum, quæ sub Romano Imperatore Constantinopoli baptizata est, fictè (vt postea claruit) ad Regem Othonem venientes Episcopos, & Presbyteros eidem genti petebant.*

Lib. 6. de Regn. Ital.

CXXVI.

CXXVIII.

BELLVM SCLAVONICVM V. Sal. Anno 960.

SClauonicum frequens bellum quod Auctore Vvicmano crudelius resurgebat, cum crederetur extinctum. Illud chronologicè partiri antiquitas non patitur; Quid de eo Vvitikindus scripserit, rescribam. *Enim vero donatus patriæ Vuicmanus æquanimiter se continuit, donec Imperatoris aduentum sperauit. Cum eius reuersio differretur, ad Aquilonares partes se contulit, quasi cum Danorum Rege Haraldo bellum ab integro machinaturus. At ille mandauit ei, si Ducem necasset, vel alium quemlibet principem,* CXXIX. *nosset sine dolo eum sibi sociare vellet, aliter rem fraudulenter agitasse non dubitaret. Interea*

Lib. 3.

Sal. Anno 960.

terea ab emptore prætereunte latrocinia eius produntur, sociorumque aliqui comprehensi, & tanquam contra publicam rem agentes, à Duce damnati strangulo vitam perdiderunt. Ipse autem cum fratre vix euasit. Gero igitur Comes non immemor iuramenti, cum Vuicmanum accusari vidisset, reumque cognouisset Barbaris, à quibus eum assumpsit, restituit. Ab eis libenter susceptus longius degentes Barbaros crebris prælijs contriuit. Miscam regem, cuius potestatis erant Sclaui, qui dicuntur Licicaui Ki, duabus vicibus superauit, fratremq; ipsius interfecit, prædam magnam ab eo extorsit. Eo quoque tempore, Gero præses Sclauos, qui dicuntur Lusi Ki, potentissimè vicit, & ad vltimam seruitutem coegit, non sine sui tamen graui vulnere, nepotisque optimi viri casu, cæterorum quoq; quam plurimum nobilium virorum. Erant duo subreguli Hermanno Duci inimicitiæ à patribus vicariæ relicti, alter vocabatur Selibur, alter Mistauu. Selibur præerat Vuaaris, Mistau Abodritis. Dum inuicem quum sæpè accusantur, victus tandem ratione Selibur, condemnatus est quindecim talentis argenti à Duce. Eam damnationem grauiter ferens, arma sumere contra Ducem cogitauit. Sed cum ei belli copiæ non sufficerent missa legatione postulat præsidium à Vuicmano contra Ducem. Ille vero nihil iucundius ducens, quam aliquam molestiam inferre patruo, citò cum socijs adest Sclauo. Vt autem suscipitur in Vrbem Vuicmanus, statim vrbs obsidione vallatur ab inimico. Ductus quoque exercitus à Duce vrbem obsedit: interim casu nescio, an pudenti consilio, Vuicmanus cum paucis vrbem est egressus, quasi ad extrahenda sibi de Danis auxilia. Pauci dies intererant, dum victus bellatoribus, & pabulum Iumentis defecerant. Fuerunt etiam qui dicerent Sclauum quidem speciem belli gessisse non vero bellum: incredibile omnimodis fore hominem à puero bellis assuetum bellicas res tam malè præparatas habuisse, sed id consilij machinatum Ducem, vt quoquo pacto posset, Nepotem vinceret, vt saltem in patria salutem recuperaret, quam inter Paganos penitùs perdidisset. Fame itaque vrbani, & fætore pecudum aggrauati, vrbe egredi sunt coacti. Dux Sclauum austerius alloquens de perfidia, & nequam eius actibus arguit, hoc quoque ab eo responsi accepit. Quid me, inquit, de perfidia arguis? Ecce, quos nec tu, nec Dominus tuus Imperator vincere potuistis, in ea perfidia inermes assistunt. Ad hæc Dux conticuit, eum suæ ditionis regione priuans, filio ipsius, quem antea obsidem accepit omni ipsius potestate tradita milites Vuicmani varijs pœnis afflixit, vrbis prædam suis militibus donauit, simulacro Saturni ex ære fuso, quod ibi inter alia vrbis spolia reperit, magnum spectaculum Populo præbuit, victorq; in Patriam remeauit. Audiens autem Vuicmanus vrbem captam, sociosque afflictos ad Orientem versùs iterum se Paganis immersit, egitque cum Sclauis, qui dicuntur Vuloini, quomodo Misicam amicum Imperatoris bello lacesserent, quod eum minimè latuit. Qui misit ad Boleslaum Regem Bohemorum, gener enim ipsius erat: accepitque ab eo equitum duas acies, cumque contra eum Vuicmanus duxisset exercitum, pedites primum ei immisit: cumque ex iussu Ducis paulatim coram Vuicmano fugerent à castris longiùs protrahitur, equitibus à tergo immissis, & signo fugientes ad reuersionem hostium reuocantur. Cum ex aduerso, & post tergum premeretur Vuicmanus fugam inire tentauit. A socijs igitur arguitur sceleris, quia ipse ad pugnam eos instigauerit, fidensque equo, cum necesse fuerit, fugam facile inierit. Coactus itaque equo cessit, pedestris cum socijs certamen inijt, eoque die viriliter pugnans armis defenditur. Ieiunio autem, & longiori via, qua per totam noctem armatus incessit, mane cum paucis admodùm aream cuiusdam fessus intrauit. Optimates autem hostium, cum eum reperissent, ex armis agnoscunt, quia vir eminens esset, interrogatusque ab eis quisnam esset, Vuicmanum se esse professus est. At illi arma deponere exhortati sunt: fidem deindè spondent, saluum eum Domino suo præsentari: hocq; apud ipsum obtinere, quatenùs incolumen Imperatori restituat. Ille licet in vltima necessitate sit constitutus, non immemor pristinæ nobilitatis, & virtutis dedignatus est talibus manum dare. Dum ad Misacam ipsi pergunt, vulgus innumerabile eum circundat, eumque acriter impugnat. Ipse autem quamuis fessus, multis ex eis fusis, tandem gladium sumit, & potiori hostium cum his verbis tradidit. Accipe inquit hunc gladium, & defer Domino

Simulacrũ Saturni.

Misicæ, & Boleslai Bozmi amicitias.

Vuicmanoctæ lix prælium.

Anno Sal. 960. *Domino tuo, quo pro signo victoriæ illum teneat, Imperatoriq; amico transmittat, quò sciat, aut hostem occisum irridere, vel certè propinquum deflere. Et his dictis conuersus ad Orientem, vt potuit, patria voce Dominum exorauit, animamq; multis miserijs, & incommodis repletam pietati Creatoris omnium effudit. Is finis Vuicmano, talisq; omnibus ferè qui contra Imperatorem arma sumpserunt.*

PONTIFICIS IOANNIS, ET ITALORVM LEGATI

CXL. Ad OTHONEM contra BERENGARIVM. *Sal. Anno 960.*

IN dies vehementius furentibus in Italia Regibus Berengario, atque Adelberto *Sigon. lib. 6. de Regno Italiæ.* cum nemo omnium esset, qui non externo cuicumq; obedire Imperio, quam huic domesticæ seruire tyrannidi mallet, *Ioannes Summus Pontifex, & vniuersalis Papa* (ita Luitprandus) *cuius tunc Ecclesia supradictorum* *Lib. 6. cap. 6.* *Berengarij, atque Adelberti sæuitiam erat experta, Legatos S. Romanæ Ecclesiæ, Ioannem videlicet Cardinalem, Diaconum, & Azonem scriniarium serenissimo, atque pijssimo tunc Regi, nunc Augusto Cæsari Othoni destinauit, suppliciter literis, & regum signis orans, quatenus prò Dei amore, Sanctorumq; Apostolorum Petri, & Pauli, quos delictorum suorum cuperet esse remissores, se sibiq; commissam S. Romanæ Ecclesiæ ex suorum faucibus liberaret, ac saluti, & libertati pristinæ restitueret. Hæc dum Romani legati conqueruntur, vir venerabilis Vvalbertus, S. Mediolan. Ecclesiæ Archiep. semiuiuus ex prædictorum rabie Berengarij, atq; Adelberti liberatus, superiùs memorati Othonis potentiam adijt, indicās se non posse pati Berengarij, Adelbertiq; necnon Vvillæ* CXLI.

sæuitiam (erat Vvilla Berengarij vxor, Bosonis Marchionis filia, neptis Regis Hugonis, mulierum omnium nequissima (vt scribit idem Luitprandus) adultera, sæua, & infami matre digna filia) *quæ Manaßem Arelatensem Episcopum contra ius fasq; Mediolanensis Ecclesiæ sedi præfecerat. Aiebat sanè hanc Ecclesiæ suæ calamitatem, quæ quod se suosque capere oporteret, interciperet. Sed Vualdo Cumanus Episcopus hunc ponè est sequutus,* CXLII. *non disparem à Berengario, atque Adelberto, & Vvilla, quàm Vvalbertum, contumeliam se esse perpeßum clamitans. Venerant, & nonnulli alterius ordinis ex Italia viri, quos inter*

illustris

Anno Sal. 960. *illustris Marchio Otbertus cum Apostolicis cucurrerat nuncijs, à sanctissimo Othone tunc Rege, vt dixi, nunc Augusto Cæsare, consilium, auxiliumque expetens.* Quo autem potentiorem legationem facerent, Imperij oblatione Othonem suas traxerunt in partes. Lib. 6. *Quo circa* (ait Sigonius) *orare eum se, vt pro Christianæ religionis, atque Italiæ salutis amore exercitum deintegro in Italiam adduceret, atque Ecclesiam, Italiamque Caroli Magni exemplo ab sæua eorum tyrannide vindicaret. Id si fecisset, se illum Augustalibus insignibus ornaturum, ac, tanquàm summum Ecclesiæ propugnatorem, Imperatorem Romanorum, qui titulus tum vacabat, appellaturum. Quæ dum illi exponunt, Vualpertus Mediolanensis Archiepiscopus, & Vualdo Comensis Episcopus, & Marchio Odbertus sæuam eiusdem Berengarij rabiem fugientes venerunt, ac sua quisque deplorata calamitate, maturam opem sibi suppliciter petierunt. Addidit etiam Vualpertus, Regni se si Tyrannos extinxisset, insignia traditurum.* Placuit oblatio, nec minus sollicitante pietate, quàm Imperij vrgente cupidine, Italiam repetere promisit. Cum verò Pontifex Io: XII. non sine sui causa diffideret, tentauit CXLIII in suas iureiurando Othonem constringere partes: qui sanctas tangens reliquias iuramenti vinculo se Pontifici sequentibus obligauit. *Tibi Domino Io: Papæ ego Rex Otho promittere, & iurare facio per Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, & per Lignum hoc viuificæ Crucis, & per has Reliquias Sanctorum, quod si permittente Domino Romam venero; Sanctam Romanam Ecclesiam, & te Rectorem ipsius exaltabo secundum posse meũ; & numquam vitam, aut membra, & ipsum honorem, quem habes, mea voluntate, aut meo consilio; aut meo consensu, aut mea exhortatione perdes: & in Romana vrbe nullum placitum, aut ordinationem faciam de omnibus, quæ ad te, aut ad Romanos pertinent, sine tuo consilio: & quidquid de Terra Sancti Petri ad nostram potestatem peruenerit, tibi reddam, & cuicumq; Italicum Regnum commisero, iurare faciam illum, vt adiutor tui sit ad defendendam Terram S. Petri secundum suum posse. Sic me Deus, adiuuet, & hæc Sancta Dei Euangelia.* Gratianus in c. tibi 33. d. 63.

OTHO M. IMPERATOR CORONATVR MEDIOLANI.

OTHO II. declaratur successor Patris. *Sal. Anno 961.*

CXLIV Pactis inter se Rege, & Pontifice quomodo Berengarium tolleret Otho, Sigon. conscriptum in Sclauos ducit exercitum. Vnde victor reuersus solemni Natalicio Ratisbonæ peracto, profectus ad Belgas, Vvormaciæ conuentum procerum cogit, ac rebus Regni constitutis, Othonem filium Luitpr. puerum, *contra morem*, Regem ac die Pentecostes Aquis Germanica corona exornat:
CXLV. deinde in Saxoniam reuersus Othonem filium Vvilhelmo Moguntino Archiepiscopo ex prædefuncta vxore filio custodiendum committit; inde magnas pedestres, equestresq; copias colligit, atque in Bauariam progressus *per Tridentinas Alpes in Italiam cum coniuge Adheleide transit. Transgressus autem, & maximo Italicorum Antistitum, principumq; occursu exceptus sine vllo certamine Papiam recuperat, ac regiam ibi à Berengario ante delatam, instaurat: atque Athonem Abbatem Fuldensem ad præparanda sibi hospitia Romam præmittit. Mediolanum inde profectus, vrbem effusa omnium ciuium gratulatione ingreditur.* Sed vndè tam pacificè Italiam ingreditur, & occupat Otho quæ armata iam pro Adelberto pugnare decreuerat? In Historia Longobardorum Ducum Beneuentanorum videre est, non mediocres habuisse ad resistendum copias. Nam *Adelbertus Berengarij filius venit cum* CXLVI *magno apparatu, populusque nimis valde ad Clusas venit fauces (istæ sunt Alpium ora per quæ Transalpini se consueuerunt immittere in Italiam) qualiter cum Othone certamen inirent; feruntq; plurimi, sexaginta millia pugnatorum fuisse cum Adelberto.* Vnde itaque hoste inuiso Papiam veluti maternam domum tutò Otho se recipit? Luitprandus soluit, *tanto Berengarium, atque Adelbertum celerius Regno expulit, quanto euidentius constat, quod commilitones Petrum, & Paulum* Lib. 6. *Sanctissimos Apostolos habuit.* Propterea vt

legitur

Sal. Anno 961. legitur in supracitata Longobardorum historia, cum magnus ille, & fortissimus Adelberti exercitus, *vna die, vnaq; nocte ibi morarentur, & Othonis exercitus non appropinquaret, Comites ad Adelbertum dixerunt:*
CXLVII. *Vellemus Domine, vt Papiam cum paucis pergas, & tuo genitori dicas, quatenus Longobardorum regnum sub vestra ditione committat, quia nos minimè sub illius potestate amplius iam durabimus. Si vobis committit regnum, nos totis viribus pugnabimus; sin autem Italiæ Regnum extero Regi committemus; quia sæuitiam illius, eiusque coniugis omnimodè sustinere nequimus. Sed dum patri, & matri quod dictum ei fuerat, intimasset, & pater dictis obtemperasset, mater verò Vuilla dictis eius nullo modo assensum dedit. Quapropter ad Clusas reuersus est, & suis Comitibus omnia propalauit. At illi omnes exinde irati sunt, protinusque illum reliquerunt, &*
CXLVIII. *vnusquisque in suas vrbes remeauit. Sicque Otho Rex sine impedimento in Italiam introiuit, atque Italiæ Regnum obtinuit.* Mediolanum inde profectus (Sigonius ita scribit) *vrbem effusa omnium ciuium gratulatione ingreditur. Quæ dum aguntur, interim Berengarij familia inusitato terrore perculsa cæteris relictis oppidis, firmissimam quamq; Regni arcem insedit, Berengarius quidem in Ducatu Spoletano Montem feretrum, Adelbertus filius Spoletum, & Camarinum; in Lombardia verò Vuilla vxor insulam in lacu Verbano S. Iulij, Vido filius insulam in lacu Comensi Comacinam, & ad lacum Benacum Gardam: atque ibi singulis validis se præsidijs nulla de re magis, quàm de salute solliciti, confirmarunt, vsque adeò vt Adelbertus, etiam ad Sarracenos, qui Fraxinetum tenebant, contenderint, atque eorum auxilium implorarit. Interim Mediolani Archiepiscopus promissi memor Principum, Episcoporumque de more concilium vocat, atque ex omnium, qui frequentes conuenerant, sententia Regnum Berengario, atque Adelberto abrogatum ad eum defert, ipsumq; in æde D. Ambrosij vrbana* CXLIX.
magno apparatu, cæremoniaq; inungit, consecratumq; ferrea corona condecorat, solemni Sacramento præsentibus omnibus alligatum, se patrimonium suum pro salute ac dignitate Italiæ profusurum, neque eius rei gratia se labori, periculoue vlli parsurum. Contra Othone liberalitate superaretur, Archiepiscopum CL.
multis, ijsque amplis beneficijs ornat, in primis tres illi in agro Mediolanensi ditiones subijciens, quæ eousque Regibus erant subditæ, Comitatu Parabiagi, Seprij, & Bazariæ, Ducatum Burgariæ, Marchiamq; Marthesij: ac ciuium alios in tribubus vrbis, quas illi portas vocabant, & agri pagis, quas Plebes nominabant, Capitaneos, & alios Valuasores instituit. Post solemne inde Natalicium ab eo Papiæ concelebratum cum lectissimo exercitu, ipso comitante Archiepiscopo, Romam pergit, vt coronam Imperij à Pontifice promissam accipiat. Non desunt hoc anno Othonis nostri pietatis exempla, inter quæ.

DONATIO FACTA ECCLESIÆ MAGDEBVRGENSI.

CLI. *OTho Primus pro remedio animæ suæ, patris Henrici Regis, & pro incolumitate matris suæ Mactildæ Reginæ, nec non pro incolumitate Regni sui, ac coniugis suæ Adheleidis, & filij sui Othonis instinctu, & monitu Vuilhelmi Archiepiscopi Moguntini dedit Ecclesiæ Sancti Petri, & S. Mauritij, & Innocentij martyrum in Magdeburg, & Abbati dicti Monasterij, & suis successoribus omnem regionem, & pagam vocatum Nolecice, omnemque vtilitatem in eo manentem, vrbem videlicet Guncansteim, cum salsugine eius, cæterasque vrbes, ac prædium, quod Vuichard in beneficium habet, vrbem Sputinesburg sitam in pago Nadrici, & ad petitionem matris suæ prædium, quod Huodo in benefitium suum habet in pago Helmungovui in comitatu Vuilhelmi Comitis, in locis Bretinga, & Bernhardesroda cum omnibus pertinentijs, prædium, quod Albertus in comitatu suo habet in pago Northuringorum in locis Cununsteti, Flahtungen, Vuasseresdal, Adinga. Actum Odorp. IV. Kal. Aug. Anno Sal. DCCCCLXI. Regni XXVI.*

Anno Sal.961

PRIVIL. OTHONIS IMP. DATVM ECCLESIÆ MINDENSI.

CLII. *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina propitiante clementia Rex. Omnium fidelium nostrorum, tam præsentium, quàm futurorum cognoscat industria, qualiter vir venerabilis nomine Landuuardus, Episcopus scilicet Ecclesiæ constructæ in honorem S. Petri Principis Apostolorum, in loco qui dicitur Mindin, attulit in nostram præsentiam pijssimi genitoris nostri, cæterorumq; antecessorum nostrorum Regum scripta, in quibus continebantur, qualiter ipsi præfatæ Ecclesiæ res cum omnibus in ipsis rebus consistentibus, sub illorum receperunt Mundeburdo, præcatusque est mansuetudinem nostram, vt hoc ipsum à nostræ imperialis potestatis consensu fieri non recusaremus. Nos autem ob amorem Dei, & remedium animæ nostræ, ac pij genitoris nostri, cæterorumque antecessorum nostrorum regum, necnon & pro nostræ mercedis augmento, paternos mores sequentes, & benignitati eius consentientes, ita fieri decreuimus. Præcipientes ergo iubemus, vt nullus Iudex publicus, vel quislibet ex iudiciaria potestate, in Ecclesias, aut loca, vel agros, seu reliquas possessiones iam dictæ Ecclesiæ (quas nunc infra ditionem Regni nostri legibus possideat, vel quæ deinceps in iura eius diuina pietas voluerit augeri) ad causas iudiciario more audiendas, vel freda exigenda, mansiones, vel paradas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsius Ecclesiæ contra rationem distringendos, nec vllas redibitiones, vel inusitatas occasiones requirendas vllo vmquam tempore ingredi audeat, vel ea, quæ supra memorata sunt, penitùs exigere præsumat, hominibus quoque famulatum eiusdem Monasterij facientibus, qui Saxonicè* Malmam *dicuntur prædictum Mundeburdum, & tuitionem nostram constituimus, vt etiam coram nulla iudiciaria potestate examinentur, nisi coram Episcopo, aut Aduocato, quem eiusdem loci Episcopus elegerit. Quidquid vero fiscus exinde sperare potuerit pro æterna remuneratione dictæ Ecclesiæ ad stipendia pauperum, & luminaria continuanda concessimus, & ipse Episcopus cum omnibus rebus suis, nostro fideliter pareat Imperio, & sub nostra consistat defensione, quatenus ipsum, fratresq; eiusdem loci, pro nobis, coniuge, proleq; nostra Dominum, meliusque, iugiterque exorare delectet. Fratribus autem eiusdem loci præfati dedimus licentiam eligendi Pastorem, inter se qualemcumque voluerint, ita tamen, si talis inter eos inueniatur, qui vita, & moribus probatus habeatur. Et vt hæc concessionis auctoritas, pleniorem in Dei nomine obtineat firmitatem, iussimus prælibati loci Episcopo hoc præsens præceptum conscribi; manusque nostræ inscriptione confirmatum subtus, & annuli nostri impressione corroborari, pro Dei amore, & stabilitate Imperij nostri, & incolumitate nostra, & æterno præmio præcipimus.*

Signum D. Othonis Inuictiss. Regis.

Litulphus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani recognouit.

Data Anno Sal.961. Ind.IV. An.Regni Serenifs.Othonis XXII. Actum Burcheim in Christi nomine fœliciter. Amen.

OTHO ROMÆ A PONTIFICE IOANNE XII.

IMPERATOR coronatur. *Sal. Anno 962.*

Sigon. VEtus Imperij, quod per multos annos vacauerat, desiderium, & recens Othonis erga Italiã beneficium ingentẽ in omnium animis inclyti viri visendi cupiditatẽ accẽderat, omnibus eius sibi temporis speciẽ animo proponentibus; quo Carolus M. liberandi Leonis gratia Pontificis Romã profectus ingenti totius cũ Italię gratulatione augustum Occidentalis nomen Imperij renouarat. *Vide regnũ* (ita Otho Frising.) *Teutonicorũ cum regno Francorũ affine, & quodamodo* [Lib. 6. cap. 34.] *cognatũ principiũ habere. Ibi primum Carolus sine regis nomine honorẽ regis gerebat. Hic Magnus Otho Saxonũ Dux, regibus adhuc ex stirpe Caroli manentibus, regni summã administrabat. Illius filius Pipinus non solum re, sed et nomine Rex cæpit esse, & dici: huius simili modo filius Hericus regis nomine meruit honorari. Illius filius Carolus M. non solũ regnũ, sed et Imperiũ capto Desiderio primus obtinuit ex Frãcis: istius filius Otho M. post multos triũphos primus ex Teutonicis post Carolos, capto Berengario,*

Romanis imperauit. Itaq; venientẽ lętissimis, si quẽquã vnquam aliũ animis, atq; admirando benigni occursus spectaculo Romani exceperunt. *Ingressum autẽ, atq; ad pedes suos se submittentem in Vaticanæ Basilicæ gradibus Ioannes amplexus in Templũ deduxit; ac sacris magna cæremonia celebratis, cum esset ab Archiepiscopo oblatus, vnxit, ac demum ante*
CLIII. *confessionem imperiali diademate insigniuit, vniuerso Populo, Cleroque certatim faustis vocibus Augusto, Imperatorique fælicitatem, ac victoriam acclamante.* Quo facto vterque ad aram Sancti Petri solemni se Sacramento deuinxit, ille se Ecclesiæ Romanæ semper in auctoritate futurum, hic se nullo vnquàm tempore Berengarij, cæterorumque hostium partibus adhæsurum. Vnde Luitprandus scribit: *Romæ miro ornatu, miroque apparatu susceptus, ab eodem Summo Pontifice, & vniuersali Papa Ioanne vnctionem suscepit Imperij. Cui non solum propria restituit, verum etiam ingentibus gemmarum, auri, & argenti muneribus ipsum honorauit. Iusiurandum verò ab eodem Papa Ioanne supra preciosissimum Corpus Petri, atque omnibus Ciuitatis proceribus, se numquàm Berengario, atque Adelberto auxiliaturum accepit. Post hæc in Patriam,* corrige *Papiam* ita ex Reginone, *properanter repedauit.* Nec vim
L.4.Saxon.c.9. facit, quod notat Krantzius, Othonem non à Ioanne XII. coronatum fuisse, sed à Leone VIII. quia à Ioanne fuisse coronatum, testatur Luitprandus, qui forsam coronationi interfuit: & Luitprando subscribunt Sigebertus; & Otho Frisingensis Auctores Luitprando subsequentes.

Othonem porrò Pontifici Ioanni oppida Ecclesiæ ad id tempus recuperata restituisse apparet, ex eiusdem Othonis diplomate, quod ex authographo aureis literis exarato, & Romæ seruato in Castello S. Angeli descripsit Baronius.

CLIV. *In Nomine Domini Dei Omnipotentis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Amen. Ego Otho Dei gratia Imperator Augustus vna cum Othone filio nostro Diuina ordinante Prouidentia spondemus, atque promittimus per hoc pactum confirmationis nostræ tibi Beato Petro Principi Apostolorum, & clauigero Regi Cælorum, & per te Vicario tuo Domino Ioanni Summo Pontifici, & vniuersali XII. Papæ, sicut à prædecessoribus vestris, vsque nunc in vestra potestate, atque ditione tenuistis, & disposuistis Ciuitatem Romanam cum Ducatu suo, & suburbanis suis, atque viculis omnibus, & territorijs eius, montanis, & maritimis, litoribus, atque portubus, seu cunctis ciuitatibus, Castellis, oppidis, ac viculis Tusciæ partibus, idest Portum, centumcellas, Cerem, Bledam, Marturianum, Surrium, Nepem, Castellum, Gallisem, Ortem, Polimartium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum tribus insulis suis, idest Maiore, Minore, Poluensim, Maruiam, & Vtriculum cum omnibus finibus, atque Territorijs ad suprascriptas Ciuitates pertinentibus. Nec non Exarchatum Rauennatem sub integritate cum vrbibus, Ciuitatibus oppidis, & Castellis, quæ piæ recordationis Dominus Pipinus, & Dominus Carolus excellentissimus Imperator prædecessores videlicet nostri Beato Petro Apostolo, & prædecessoribus vestris, iamdudum per donationis paginam contulerunt, hoc est Ciuitatem Rauennam, & Aemiliam, Bobium, Cesennam, Forum Populi, Forum Liuij, Fauentiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiaclum, &* Forum Pompil.
Hadrianis, atque Gabellum cum omnibus finibus, Territorijs, atque insulis, terra, mariq; ad suprascriptas Ciuitates pertinentibus, simul, & Pentapolim, videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Ausimum, Humanam, Hesim, Forum Sempronij, Montem Feltri, Vrbinum, & Territorium Balnense, Calles, Luciolis, & Eugubium cum omnibus finibus, & Territorijs ad easdem Ciuitates pertinentibus.

Eodem modo Territorium Sabinense, sicut à Domino Carolo Imperatore Antecessore nostro Beato Petro Apostolo per donationis scriptum concessum est, sub integritate. Item in partibus Tusciæ, Longobardorum Castellum fælicitatis, Vrbem veterem, Balneum Regis, Ferentum, Viterbium, Ortem, Martam Fuscanam, Suanam, Populonium, Rosellas cum suburbanis, atque viculis omnibus, & Territorijs, ac maritimis, oppidis, ac viculis, seu finibus omnibus. Itemque Almus cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in Monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atq;

Anno Sal. 962.

in Monte Silicis, atque Prouincia Venetiarum, & Istria, necnon, & cunctum Ducatum Spoletanum, seu Beneuentanum, vna cum Ecclesia Sanctæ Christinæ posita propè Papiam iuxta Padum quarto milliario.

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam, necnon patrimonia ad potestatem, & ditionem vestra pertinentia, sicuti est patrimonium Beneuentanum, & patrimonium Neapolitanum, & patrimonium Calabriæ superioris, & inferioris. De Ciuitate autem Neapolitana cum Castellis, & Territorijs, & finibus, & insulis suis sibi pertinentibus, sicuti ad easdem respicere videntur, necnon patrimonium Siciliæ, si Deus nostris illud tradiderit manibus, simili modo Ciuitatem Caietam, & fundum cum omnibus earum pertinentijs.

Insuper offerimus tibi, Beate Petre Apostole, Vicarioque tuo Domino Ioanni Papæ, & successoribus eius pro nostræ animæ remedio, nostriq; filij, & nostrum parentum, & proprio nostro Regno, Ciuitates, & oppida cum Piscarijs suis, idest Reatem, Amiternum, Furconem, Mursiam, Baluam, & Marsim, et alibi Ciuitatem Interamnē cum pertinētijs suis.

Has omnes supradictas Prouincias, vrbes, Ciuitates, oppida, & Castella, viculos, & Territoria, simulque, & patrimonia pro remedio animæ nostræ, & filij nostri, siue parentum nostrorum, ac successorum nostrorum, & pro cuncto à Deo conseruato, atque conseruando Francorum populo, iam dictæ Ecclesiæ tuæ, Beate Petre Apostole, & per te Vicario tuo spiritali patri nostro Domno Ioanni Summo Pontifici, & vniuersali Papæ, eiusq; successoribus, vsque ad finem sæculi eodem modo confirmamus, vt in suo detineat iure, principatu, atque ditione.

CLV. *Simili modo per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus donationes quas piæ recordationis Domnus Pipinus Rex, & postea Domnus Carolus Excellentissimus Imperator B. Petro Apostolo spontanea voluntate contulerunt: necnon & censum, vel pensionem, seu cæteras dationes, quæ annuatim in Palatium Regis Longobardorum inferri solebant siue de Tuscia, siue de Ducatu Spoletano, sicut & in suprascriptis donationibus continetur, & inter sanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & Domnum Carolum Imperatorem conuenit, quando idem Pontifex eidem de suprascriptis Ducatibus, idest, Tuscano, & Spoletano suæ auctoritatis præceptum confirmauit, eo scilicet modo, vt annis singulis prædictus census ad partem Ecclesiæ Beati Petri Apostoli persoluatur, salua super eosdem Ducatus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem, & filij nostri subiectionem. Cæterum sicut diximus, omnia superius nominata ita ad vestram partem per hoc nostræ confirmationis pactum roboramus, vt in vestro permaneant iure, principatu, atque ditione, & neq; à nobis, neque à successoribus nostris per quodlibet argumentum, siue machinationem in quacumque parte vestra potestas imminuatur, aut à vobis inde aliquid subtrahatur de suprascriptis videlicet Prouincijs, vrbibus, Ciuitatibus, oppidis, castris, viculis, insulis, Territorijs, atque patrimonijs, necnon & pensionibus, atque censibus, itaut neque nos ea facturi simus, nec quibuslibet ea facere volentibus, consentiamus. Sed potius omnium, quæ superius leguntur, idest Prouinciæ, Ciuitates, vrbes, oppida, Castella, Territoria, & patrimonia, atque insulæ, censusq; & pensiones ad partem Ecclesiæ Beati Petri Apostoli, atque Pontificum in Sacratissima illius Sede residentium, nos in quantum possumus defensores esse testamur, ad hoc, vt ea in illius ditione ad vtendum, & fruendum, atque disponendum firmiter valeant obtineri, salua in omnibus potestate nostra, & filij nostri, posterorumq; nostrorum, secundum quod in pacto & constitutione, ac promissionis firmitate Eugenij Pontificis, successorumq; illius continetur, id est.*

Vt omnis Clerus, & vniuersa Populi Romani nobilitas propter diuersas necessitates Pontificum irrationabiles erga Populum sibi subiectum asperitate retundendas Sacramento se obligent, quatenus futura Pontificum electio (quantum vniuscuiusque intellectus fuerit) canonicè, & iustè fiat; & vt ille, qui ad hoc Sanctum, atque Apostolicum regimen eligitur, nemine consentiente, consecratus fiat Pontifex, priusquam talem in præsentia Missorum nostrorum, vel filij nostri, seu vniuersæ generalitatis faciat promissionem pro omnium satisfactione, atque futura conseruatione, qualem Domnus, & venerandus *De Roman. Pontif. electio.*

O 2 spi-

Anno Sal. 962.

spiritalis Pater noster Leo sponte fecisse digno scitur.

Præterea alia minora huic operæ inferenda præuidimus, videlicet, vt in electione Pontificum, neque liber, neque seruus ad hoc venire præsumat, vt illis Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem Sanctorum Patrum antiqua admisit consuetudo aliquod faciat impedimentum. Quod si quis contra hanc nostram institutionem ire præsumpserit, exilio tradatur.

Insuper, vt nullus Missorum nostrorum cuiuscumque impeditionis argumentum componere in præfatam electionem audeat, prohibemus. Nam, & hoc omnimodis instituere placuit, vt qui semel sub speciali defensione Domni Apostolici, siue nostra fuerint suscepti, impetrata iustè vtantur defensione. Quod si quis quemquam illorum, qui hoc promeruerunt, violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ esse incursurum.

Illud etiam confirmamus vt Domno Apostolico iustam in omnibus seruent obedientiam, siue Ducibus, ac Iudicibus suis ad iustitiam faciendam. Huic enim constitutioni hoc necessariò annectendum esse perspeximus, vt Missi Domni Apostolici, seu nostri semper sint constituti, qui annuatim nobis, vel filio nostro renunciare valeant, qualiter singuli Duces, ac Iudices populo Iustitiam faciant. Hanc Imperialem constitutionem quomodo obseruent qui Missi, decernimus, vt primum cunctos clamores, qui per negligentiam Ducum, seu Iudicum fuerint inuenti, ad notitiam Domni Apostolici deferant, & ipse vnum è duobus eligat, aut statim per eosdem Missos fiant ipsæ necessitates emendatæ, aut Misso nostro nobis renuntiante per nostros Missos à nobis directos emendentur. Hoc vt ab omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris firmum esse credatur, propriè manus signaculo, & nobilium Optimatum nostrorum subscriptionibus hoc pactum confirmationis nostræ roborauimus, & Bullæ nostræ impressione obsignari iussimus.

✠ Signum Domini Othonis Serenissimi Imperatoris, ac suorum Episcoporum, Abbatum, & Comitum.

✠ Signum Adaldagi Hamaburgensis Ellæ Archiepiscopi.

✠ Signum Hartberti Curiensis Ecclesiæ Episcopi.

✠ Signum Druogonis Osnaburgensis Ecclesiæ Episcopi.

✠ Signum Votonis Argentinensis Ecclesiæ Episcopus.

✠ Signum Otuuini Hilsensheimensis Ecclesiæ Episcopi.

✠ Signum Landuuarti Mindonensis Ecclesiæ Episcopi.

✠ Signum Otgeri Nemetinensis Ecclesiæ Episcopi.

✠ Signum Gezonis Tortonensis Ecclesiæ Episcopi.

✠ Signum Hucberti Parmanensis Ecclesiæ Episcopi.

✠ Signum Vvidonis Mutinensis Ecclesiæ Episcopi.

✠ Signum Attonis Fuldēsis Monast. Abb.

✠ Signum Guntharij Herolfesfeldensis Monasterij Abbatis.

✠ Signum Eberarti Comitis.

✠ Signum Guntharij Comitis.

✠ Signum Burgharti Comitis.

✠ Signum Vtonis Comitis.

✠ Signum Cronratis Comitis.

✠ Signum Ernustes.

Signum Thiotheris, Ricdages, Liupen, Hartuuiges, Arnolues, Ingilthies, Burchartes, Retinges.

Anno Dominicæ Incarnationis nonocentesimo, sexagesimo secundo, Indictione quinta, mense Februarij, decimotertio die eiusdem mensis, Anno vero D. Othonis Imperij inuictiss. Imper. XXVII. facta est hæc pactio fæliciter.

Videtur autem Priuilegium hoc aliqualiter pugnare cum eo, quod legitur apud *Antonium Posseuinum*, in quo Mantua dicitur ab eodem Othone Magno donata Vvalterio Gonzach, primo Marchioni Mantuæ, & Imperiali Vicario. *Lib. 1. Histor. Gonzagæ.*

TENOR

Anno Sal. 962.

TENOR PRIVILEGII EST.

IN nomine sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina fauente clementia Romanorum Imperator semper Augustus. Iustitia, æquitas, Regni auctoritas, circumspecta fides, & sincera dilectio nos admonent, omnium vtilitati prospicere, maximè verò consanguineorum nostrorum: Et eos propter eorum benè merita, modis omnibus promouere, & adiuuare. Ea propter meritis consanguinei nostri Valterij de Gonzach annuimus. Et considerantes sinceram fidem, & grata obsequia, quæ Imperio, & maiestati nostræ exhibuit, & imposterum exhibiturus sit, locupletare ac decorare ipsum, & omnes eius successores constituimus. Et vt præsenti, & futuræ posteritati notum sit, liberalitate Augusta, creamus dictum Valterium

Vicarium Imperialem, & primum Marchionem Mantuæ. Quam dignitatem in omnibus eius primarijs successoribus, in perpetuum concedimus, & statuimus. Donando eis omnia tenimenta, castra, rura, villas, & districtus, cum omnibus eorum pertinentijs, iustitijs, & omnibus honoribus, tam intra, quàm extra, Imperio attinentibus. Statuentes, ac firmiter præcipientes; vt nulla vnquam persona, cuiusuis status, eminentiæ, conditionis, & dignitatis, audeat memoratum Valterium, & ipsius successores, & hæredes, in hac nostra concessione, creatione, & donatione, impedire; vel ipsis aliquod grauamen irrogare. Quod si quis ausu temerario facere præsumpserit, pro pęna in vindictam sui reatus, auri puri centum libras, dimidium fisco nostro, & reliquum passis iniuriam persoluenda componat. Et vt robur nostræ concessionis, ac donationis perpetuum ac firmum sit, hoc priuilegium in hac pagina inscribi, & sigillo nostro aureo muniri iussimus. Huius rei testes sunt: Hildelbertus Magontinus Archiepiscopus, Corradus Francorum Rex, Erminius Sueuorum Princeps, Ioannes almæ Vrbis præfectus, Gulielmus Misniæ Palatinus, Comes Encherius, Vicellus Camerinus, & alij quàmplures. Acta sũt hæc, anno Dom. Incar. DCCCCLXII. Indict. V. regnante D. Othone I. Romanorum Imperatore glorioso, Regni, & Imperij sui Anno XXVI. Datum apud Viterbium Idibus Nouembris.

Signum D. Othonis M. Rom. Imp. Inuictiss.

OTHO

Sal. Anno 962.

OTHO BERENGAR. PERSEQVITVR VVILLAM CAPIT.

PApiam cum rediisset Otho Imperator, Paschate ibi celebrato, animum ad Berengarium, vxorem, eiusque filios persequendos conuertit. Itaque euocatum e statiuis exercitum protinus ad insulam S. Iulij in lacu Verbano adduxit. *Berengarius* enim (vt habet Regino) *in quoddam Monte, qui dicitur, ad Sanctum Leonem* (est in Vmbria locus, tamquàm Vlissis Ithaca, vt nidus in vertice montis Altissimi, vndeque uaque prærupti positus) *plurimis vndique secum copijs attractis se muniuit. Et Vvilla in lacu maiori in quadam insula quæ dicitur ad Sanctum Iulium, se inclusit, filij vero Adelbertus, & Guido huc illucque incerti vagabantur, quasdam tamen munitiones cum suis sequacibus adhuc possidebant, hoc est Grad Castellum, & Traualliurn, & insulam in lacu Comano. Tunc Vvilla in primis hostiliter aditur, & redempto omni de lacu exitu, quotidianis fundibulariorum, & sagittariorum,* CLVI. *aliorumque belli instrumentorum impugnationibus fatigatur, & non plenis duobus mensibus obsessa capitur, & ad vltimum clementia Imperatoris dimissa, quo uellet, ire permittitur; quæ quanta potuit celeritate Berengarium adijt, & ne se Imperatori dederet, omnibus modis persuasit.*

PAPA IOANNES XII. ADELBERTVM ROMAM REVOCAT

Aduersus OTHONEM. *Anno Sal.* 963.

REuersus Papiam Otho pridie Nonas Octobris rogatu Adheleidæ Augustæ Vidoni Episcopo Mutinensi, Archicancellario suo opimam Nonantulæ Abbatiam (Sigon.)
CLVII. indulsit. Interea Io: Papa Sacramenti oblitus, cur in Othonem molliretur, cuius gladio tyrannidem effugerat Berengarij, Sigonius assignat. *Fuerat Ioannes Pontifex primùm domi patris Alberici educatus non solum Italici hominis, sed etiam patris exemplo de vetere gloria Italiæ renouanda, & antiquo recuperando Imperio assiduè cogitantis, deinde his spiritibus imbutus domestica patris potentia ad celsissimæ fastigium dignitatis adolescens euectus. Itaque sive, quia tanquam Italus, valde ab externorum Imperio abhorreret, sive quod, tanquàm iuuenis, inconstanti ac mobili præditus ingenio esset, breui de suscepta sententia destitit, & Berengarium, vt qui Italici sanguinis esset, sibi in Italia retinendum, Othonem verò, vt hominem Germanum, inde eijciendum existimauit, plerisque Romanorum consilium eius, vt honestum, ac salutare Italiæ comprobantibus.* Itaque Anno, qui fuit Sal. 963. *ad Adelbertum vt se adeat mittit, iuramento ei affirmans* (vt scribit Luitprandus) *se illum contra Sanctissimi Imperatoris potentiam adiuturum. Adeo enim eundem Adelbertum, Ecclesiarum Dei, eiusdemque Papæ Ioannis persequutorem, Imperator sanctus terruerat, vt omnem Italiam deserens, Fraxinetum adiret, seq; Sarracenorum fidei commendaret.* CLVIII *Imperator autem iustus, qui cur Adelbertum Ioannes Papa, quem prius vehementi odio insequebatur, nunc diligeret, satis mirari non potuit, accersitis quibusdam familiaribus, an hoc verum esset, Romam dirigit percontatum. Quumq; illo idem nuncij peruenissent, huiusmodi non à quibuslibet, aut paucis, sed ab omnibus Romanis ciuibus responsa suscipiunt. Non dispar videtur ratio, cur Io: Papa Sanctissimum Imperatorem, suum scilicet ex Adelberti manibus liberatorem, & Diabolus oderit Creatorem. Imperator, quemadmodum re ipsa experti sumus, ea quæ Dei sunt, sapit, operatur, diligit, ecclesiastica, & secularia negotia armis tutatur, moribus ornat, legibus emendat: Ioannes Papa his omnibus aduersatur. Non clam est* CLIX. *Populo, quod fatemur. Testis est Rainera sui ipsius militis vidua, quam cæco captus igne, multis præfectam vrbibus, Sacrosanctis Beati Petri donauit aureis crucibus, atque calicibus. Testis est Stephana eius amica, quæ in effusione, quod ex eo conceperat, recens hominem exiuit. Quod si cuncta taceant, Lateranense Palatium Sanctorum quondam hospitium, nunc postribulum meretricum, non silebit amicam coniugem Stephanæ patris concubinæ sororem. Testis omnium gentium præterquam Romano-*

(Margin: lib. 7. de Regno Italiæ. — Lib. 6. cap. 6.)

Anno Sal. 962. Romanorum, absentia mulierum, quæ Sanctorum Apostolorum limina orandi gratia timent visere, quum nonnullas ante dies paucos hunc audierint coniugatas, viduas, virgines vi oppressisse. Testes sunt Sanctæ Apostolorum Ecclesiæ, quæ non stillatim pluuiam, sed totum intrinsecus, supra ipsa etiam sacrosancta Altaria imbrem admittunt. Quanta nos terrore tigna afficiunt, quum diuinam opem eodem deposcimus? Mors in tectis regnat, quæ nos orare multa volentes impedit, atque domum Domini mox linquere cogit. Testes sunt non solum iuncearum curatura, sed & quotidianarum formarum mulieres, cui eædem sunt, & silicem pedibus, quæ conterunt atrum, & quæ magnorum subuehuntur adiutorio iumentorum. Atque hoc rei est, quod tanta ei cum Imperatore sancto discordia est, Lupis, & Agnis quanta sortitò obtigit. Illi hoc vt impunè liceat, Adelbertum sibi tutorem, & defensorem parat. Hæc dum à redeuntibus nuncijs
CLX. Imperator audiret, Puer, inquit, est facilè bonorum immutabitur exemplo virorum. Spero eum obiurgatione honesta, suasione liberali, facilè ex illis sese emersurum malis, dicemusque tunc cum Propheta. Hæc est immutatio dexteræ Excelsi, & adiecit: quod prius rerum ordò deposcit, Berengarium in Ferretrato monte resistentem propulsemus, dein paterna abdicatione Dominum Papam conueniamus: si non voluntate, verecundia saltem in virum perfectum sese mutet. Sicque forsitan deuictus, bene consuescere, studebit his desuescere. His expletis, Papiæ nauim conscendit, ac per Eridani alueum Rauennam vsque peruenit: indèq; progrediens montem Feretratum; quod oppidum Sancti Leonis dicitur, in quo Berengarius, & Vuilla erat, obsedit. Quò, & præfatus Papa Leonem Venerabilem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tunc Prothoscriniarium, nunc in eadem Sede Beati Petri Apostolorum Vicarium, necnon & Demetrium Optimatem Romanorum Illustrissimum Sancto Imperatori CLXI.
nuncios dirigit, mandans haud mirum esse, si hactenus iuuentutis igne deuictus, quid puerile gesserit. Iam tempus instare, quum alieno cuperet viuere more. Mandauit etiam dolosè, quod quendam Leonem Episcopum, & Ioannem Diaconum Cardinalem suos infideles suscepisset, & quod Sanctus Imperator promissionis suæ fidē violaret, dū eos, qui eo loci manebant, iuramento non ipsi, sed sibi adstringeret.

OTHONIS MAGNI IMPERATORIS RESPONSVM

De PAPÆ IOANNIS XII. moribus, datum Romanis legatis, Leoni S. Romanæ Ecclesiæ Prothoscriniario; & Demetrio Optimati Romanæ Ciuitatis.

Sal. Anno 963.

IOannis XII. Romani Pontificis, Legatis perhumaniter auditis, ita legitur Otho
Luitpr. item Goldast. respondisse vt ex Luitprando collegit Goldastus.

I. Pro correctione, ac morum immutatione, quam promittit, gratias ago. De promissis verò fidem mutare, cuius me arguit, an verum sit, ipsi perpendite. Omnem Terram Sancti Petri, quæ nostræ potestati subiecta est, Ecclesiæ promisimus reddere: atque id rei est, quod ex hac munitione Berengarium cum omni familia pellere laboramus. Quo enim pacto terram hanc ei reddere possumus, si non prius eam ex violentorum manibus ereptam potestati nostræ subdamus?

II. Leonem Episcopum, & Ioannem Cardinalem Diaconum, suos infideles, quos nos suscepisse accusat, his temporibus non vidimus, nedum suscepimus. Constantinopolim Domino Papa eos ad iniuriam nostram proficiscentes dirigente, Capuæ sunt, vt audiuimus capti. Quibus cum etiam Saleccum, natione Bulgarum, educatione Hungarum, Domini Papæ familiarissimum, & Zachæum virum reprobatum, diuinarum, atque humanarum inscium literarum à Domino Papa Episcopum nouiter consecratum, & Hungaris ad prædicandum, vt super nos irruant, destinatum, eodem captos esse loco audiuimus.

III. Hæc Dominum Papam nullis narrantibus fecisse crederemus, nisi literæ fidem admitterent, quæ plumbo signatæ eius nominis characteres monstrant.

His expletis Landohardum à Saxonia Mumendensem, & Liutphrandum ab Italia Cremonensem Episcopos cum præfatis nuntijs CLXII.

Romam

Anno Sal. 962.

Romam dirigit, Domino Papæ se inculpabilem esse satisfacturum, quorum etiam militibus hoc Imperator iustus imposuit, vt si secus Dominus Papa non crederet, duello verum esse approbarent. Præfati igitur Landohardus, & Luitprandus Episcopi Romam ante Domini Papæ præsentiam venientes tanto sunt in honore suscepti, vt non eos lateret, quanto sanctum Imperatorem tædio fastidirent ordinatim tamen, prout eis iniunctum fuerat, enarrantes, non iuramento, non duello satisfactionem Papa recipere voluit, sed in eadem, qua fuerat duritia permansit. Subdolè tamen post dies octo Ioannem Episcopum Narniensem, & Benedictum Cardinalem Diaconum cum istis Dominus Imperator destinauit, putans hunc suis posse deludere versutijs, cui nimis est verba dare difficile. Ante quorum reditum Adelbertus (inuitante Papa) à Fraxineto rediens, Centumcellas aduenit: deinde Romam profectus, non, vt debuit, repudiatus, sed à Papa honorificè est susceptus. Hæc dum aguntur, Phœbi radijs graui Cancri sydus inæstuans Imperatorem Romanis arcibus propellebat, sed cum virginale sydus gratam rediens temperiem ferret, collectis copijs clam Romanis inuitantibus Romam aduenit. Quid clam dixerim? cum maior Romanorum pars Optimatum Sancti Pauli Castellum inuaserit, sanctumque Imperatorem obsidibus etiam datis inuitauerit? quid multis morer? iuxta vrbem Imp. castramentatus est. Roma Papa simul, atque Adelbertus aufugiunt. Ciues vero sanctum Imperatorem cum suis omnibus in vrbem suscipiunt, fidelitatemque promittunt: hæc addentes, & firmiter iurantes, numquam se Papam electuros, aut ordinaturos præter consensum, atque electionem Domini Imperatoris Othonis Cæsaris Augusti, filijque ipsius Regis Othonis.

CONVENTVS ROMANVS

Regnante OTHONE I. Imperat. Super depositione Papæ Ioannis XII. Et electione Leonis VIII. *Sal. Anno 963.*

CLXIV *Post triduum rogantibus, tam Romanis Episcopis, quam Plebe, magnus in Sancti Petri Ecclesia fit Conuentus: sederuntque cum Imperatore Archiepiscopi.*

AB ITALIA.

Pro Angelfrido Aquileiensi Patriarcha, quem in Vrbe languor repente (vt fit) ortos arripuerat.
Rodulphus Diaconus.
Vvalbertus Mediolanensis.
Petrus Rauennas.

A SAXONIA.

Adeltac Archiepiscopus Hamaburgensis.
Landohardus Episcopus Numedensis.

A FRANCIA.

Otgerius Episcopus Spirensis.
Buptus Padebornensis.

AB ITALIA.

Luitprandus Cremonensis.
Hermelandus Regensis.

A TVSCIA.

Conradus Lucensis. Pisaurus Senensis.
Euerarius Ariciensis. Forentius Pistoriensis.

EX ALIIS ITALIAE LOCIS.

Petrus Camerinensis. Sico Ostiensis.
Romanus Spoletinus. Benedictus Portuēsis.
Gregorius Albanēsis. Lucidus Cannensis.
Theophilactus Prænestinus.
Vvido Siluæ Cādidæ. Ioannes Tiburtinus.
Leo Velitrensis. Ioannes Foroiuliensis.
Sico Blerensis. Romanus Ferētinēsis.
Stephanus Senensis. Ioannes Hormensis.
Ioannes Nepesinus. Ioannes Verulensis.
Martinus Sutrinus. . . . . Phalarensis.
Ioannes Narniensis. . . . . Alatrensis.
Ioannes Sabinensis. . . . . Hortanus.
Ioannes Gallacensis. Ioannes Anagniensis.
. . . . Trebensis.
Salibatinus Tarraconensis.

CARDINALES.

Stephanus Cardinalis Archipresbyter Titulo Balbinæ.

Do-

Sal. Anno 963.

Dominicus Titulo Anastasiæ.
Petrus Titulo Damasi.
Theophilactus Titulo Chrisogoni,
Ioannes Titulo Equitij.
Ioannes Titulo Susannæ.
Petrus Titulo Pammachij,
Adrianus Titulo Callisti.
Ioannes Titulo Cæciliæ.
Adrianus Titulo Lucinæ.
Benedictus Titulo Sixti.
. . . . Titulo Quatuor Coronatorum.
Stephanus Titulo Sabinæ.
Benedictus Cardinalis Archidiaconus.
Ioannes Diaconus.
Bonfilius Diaconus Cardinalis Primicerius.
Georgius Secundicerius.
Stephanus Adminiculator.
Andreas Arcarius.
Sergius Primicerius Defensorum.
Ioannes Sacellarius.

SCRINIARII.

Stephanus.	Adrianus.
Theophilactus.	Romanus.
Adrianus.	Leo.
Stephanus.	Benedictus.
Benedictus.	Item Leo.
Azo.	Et Leo.

Leo Primicerius Scholæ Cantorum.
Benedictus Subdiaconus, & Oblationarius.

SVBDIACONI.

Azo.	Demetrius.
Benedictus.	Ioannes.
Amicus.	Vrso.
Sergius.	Ioannes.
Benedictus.	

Benedictus Subdiaconus, & subpulmentarius.
Stephanus Archiacolythus cum omnibus acolitis, & Regionarijs.

Ex Primatibus Romanæ Ciuitatis.

Stephanus filius Ioannis Superista.
Demetrius Meliosi.
Crescentius Caballi[i] Marmorei.
Ioannes cognomento Nuzina.
Stephanus de Muza.
Theodorus de Rusina.
Ioannes de Primicerio,
Leo de Carmizuli.
Ricardus . . . . .
Petrus de Canaparia.
Benedictus cum Bulgamino filio suo.

EX PLEBE.

Petrus, qui, & Imperiola est dictus, astitit cum omni Romanorum militia.

I. His itaque residentibus, silentiumque summum tenentibus, ita Sanctus est Imperator exorsus: Quoniam decorum esset, tam claro, Sanctoq; Dominum Papam Ioannem interesse concilio, cur tantum declinauerit cœtum, vos ò Sancti Patres consulimus, quibus communis labor Ecclesiasticus, ac commune negotium existit.

II. Tunc Romani Pontifices (Episcopi scilicet suffraganei) & Cardinales Presbyteri, ac Diaconi cum vniuersa Plebe dixerunt: Miramur sanctissimam prudentiam vestram nos hoc velle percuntari, quod nec Ibericos, nec Babylonicos, nec Indicos incolas latet. Non hic iam de illis est qui ueniunt in vestimentis ouium, intus autem sunt Lupi rapaces: ita aperte diabolica pertractat negotia, vt nihil circuitionis vtatur. Imperator respondit: Iustum nobis videtur, vt accusationes nominatim exprimantur. Deinde quod agendum est, communi consilio pertractetur.

III. Tunc consurgens Petrus Cardinalis Presbyter, se vidiße illum Missam celebraße, & non communicaße, testatus est. Ioannes Episcopus Narniensis, & Ioannis Cardinalis Diaconus se vidisse illum Diaconum ordinaße in equorum stabulo non certis temporibus sunt professi. Benedictus cum cæteris Condiaconis, & Presbyteris dixit, se scire quod ordinationes Episcoporum faceret pretio, & quod annorum decem Episcopum in Tudertina Ciuitate ordinarit. De sacrilegio non est necesse percuntari, quia plus videndo, quam audiendo scire potuissemus. De adulterio dixerunt quod oculis non viderant, sed pro certo scirent viduam Rainarij, & Stephanam patris concubinam, & Annam viduam cum nepte sua abusum eße, & sanctum Palatium lupanar, & postribulum fecisse. Venationem dixerunt publicè exercuiße. Benedictum spiritualem Patrem suum lumine priuasse, & mox mortuum

Anno Sal. 963. *esse. Ioannem Cardinalem Subdiaconum, virilibus amputatis occidisse: Incendia fecisse; ense accinctum, galea, & lorica indutum fuisse, testati sunt. Diaboli in amorem vinum bibisse, omnes tam Clerici, quàm Laici, acclamarunt. In ludo aleæ, Iouis, Veneris, cæterorumque Dæmonum auxilium poposcisse dixerunt. Matutinas horas eum non celebrasse, nec signo Crucis se minuisse professi sunt.*

IV. His auditis Imperator, quia Romani eius loquelam propriam, idest Saxonicam, intelligere nequibant, Luitprando Cremonensi Episcopo præcepit vt latino sermone hæc Romanis omnibus quæ sequuntur, exprimeret. Surgens itaque sic cæpit.

V. Persæpe contigit, & nobis expertis credimus, vt in dignitatibus constituti inuidorum infamia maculentur. Displicet bonus malis quemadmodum, & malus bonis. Atq; hoc rei est, quod hanc in Papam accusationem, quam modo Benedictus Cardinalis Diaconus legit, & vobiscum fecit, amphibolam retinemus, incerti vtrum è zelo iustitiæ, an impietatis liuore proruperit. Vnde mihi indigno secundum concessæ dignitatis auctoritatem omnes obtestor per Deum, quem fallere, & si vult, nemo potest, sanctamq; eius Genitricem intemeratam Virginem MARIAM, perque Pretiosissimum Apostolorum Principis Corpus, in cuius hæc recitantur Ecclesia, vt nulla in Dominum Papam iaculentur conuicia, quæ non sint ab ipso patrata, atque à viris probatissimis visa.

VI. Tunc Episcopi, Diaconi, Clerus, & cunctus Romanorum Populus, quasi vir vnus, dixerunt: Si non, & quæ per Benedictum Diaconum lecta sunt, hisque turpiora, & ampliora, Ioannes Papa indigna commisit facinora; non nos à peccatorum vinculis absoluat Apostolorum Princeps B. Petrus, qui verbo cælum indignis claudit, iustis aperit: simus anathematis vinculo innodati, atque in die nouissima in sinistra parte positi cum eis, qui dixerunt Domino meo: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus: Quod si fidem nobis non adhibitis, exercitui Domini Imperatoris saltem debetis credere, cui ante quinque dies ense accinctus, clypeo, galea, lorica indutus occurrit solus Tyberis, qui interfluit, ne sic ornatus ab exercitu caperetur, impediuit. Mox S. Imperator dixit: Tot sunt huius rei testes, quot sunt nostro in exercitu bellatores. S. Synodus dixit: Si placet Domino Imperatori mittantur litteræ Domino Papæ, vt adueniat, seque ex his omnibus purget. Tunc eidem sunt litteræ destinatæ quæ sic se habent:

Summo Pontifici, & vniuersali Papæ Domino Ioanni, Otho Diuinæ respectu Clementiæ Imperator Augustus, cum Archiepiscopis Liguriæ, Tusciæ, Saxoniæ, Franciæ, in Domino salutem.

VII. Romam ob seruitium Dei venientes, dum filios vestros, Romanos scilicet Episcopos, Cardinales, Presbyteros, Diaconos, & vniuersam plebem de vestra absentia percuntaremur, & quid causæ esset, quod nos Ecclesiæ vestræ, vestrique defensores videre noluissetis, talia de vobis tamquam obscena protulerunt, vt si de histrionibus dicerentur, nobis verecundiam ingererent. Quæ ne magnitudinem vestram lateant omnia, quædam vobis sub breuitate describimus, quoniam si cuncta nominatim exprimere cuperemus, dies nobis non sufficeret vnus. Noueritis itaque non à paucis, sed ab omnibus, tam vestri, quàm alterius ordinis, vos homicidij, periurij, sacrilegij, & ex propria cognatione, at ex duabus sororibus incesti crimine esse accusatos. Dicunt, & aliud auditu ipso horridum, Diaboli vos amorem vinum bibisse: in ludo aleæ, Iouis, Veneris, cæterorumque Dæmonum auxilium poposcisse. Oramus itaque paternitatem vestram obnixè, venire, atque ex his vos omnibus purgare non dissimuletis. Si fortè vim temerariè multitudinis formidatis, iuramento vobis affirmamus, nihil fieri præter Sanctorum canonum sanctionem. Data 8. Idus Nouembris.

VIII. Hanc Epistolam cum legisset, huiusmodi apologeticum scripsit.

Ioannes Episcopus seruus seruorum Dei, omnibus Episcopis. Nos audiuimus dicere, quod vos vultis alium Papam facere. Si hæc feceritis, excommunico vos de Deo Omnipotenti, vt non habeatis nullum ordinare, & Missam celebrare. CLXVI

IX. Quum hæc Epistola in Sancta Synodo legeretur, aduenerunt, qui prius defuerant, Religiosi à Lotharingia, Herricus Treuirensis Archiepiscopus, ab Aemilia, & Liguria Vvido Mutiensis, Gezo Tertonensis, Sigulfus Placenti-

Anno Sla. 963 centinus. Quorum consilio Domino Papæ ita rescribunt.

Summo Pontifici, & vniuersali Papæ Domino Ioanni, Otho diuinæ respectu clementiæ Imperator Augustus, sed & sancta Synodus Romæ ob seruitium Dei congregata, in Domino salutem.

X. Præterita Synodo, quæ celebrata est VIII. Idus Nouembris, litteras vobis direximus, in quibus accusatorum vestrorum verba, atque accusationis causæ continebantur. Rogauimus etiam ijsdem litteris magnitudinem vestram, quemadmodum iustum est. A vobis, non quales temporis qualitas, sed inconsultorum vanitas exposcit hominum, litteras accepimus. Non veniendi ad Synodum rationabilis esse accusatio debuit: sed & præsentes magnitudinis vestræ debuerunt Nuntij interesse, qui aut ægritudinis, aut certæ difficultatis causa satisfacerent sanctam vos Synodum declinasse. Est & aliud vestris in litteris scriptū, quod non Episcopum, sed puerilem ineptiam scribere deceret. Excommunicastis enim omnes, vt non habeamus licentiam canendi Missam, ordinandi Ecclesiasticas dispositiones, si alium Romanæ sedis constitueremus Episcopum. Ita enim scriptum erat: Non habeatis licentiam nullam ordinare. Nunc vsque putauimus, immo credimus, duo negatiua vnum facere dedicatiuum, nisi vestra auctoritas priscorum sententias infirmaret auctorum. Nos vero intentioni vestræ, non verbis, respondeamus. Si ad Synodum venire, & obiecta purgare non differris, auctoritati vestræ proculdubio obediemus: sed si (quod absit) venire, & obiecta vobis capitalia crimina purgare dissimulatis, cum præsertim vos venire nihil impediat, non maris nauigatio, non corporis ægritudo, non itineris longitudo: tunc excommunicationem vestram paruipendimus: eam potius in vos retorquebimus, quoniam quidem iustè facere possumus. Iudas Domini Nostri IESV Christi proditor, immo venditor, cum cæteris priùs ligandi, atque soluendi potestatem à Magistro in hæc verba acceperat: Amen dico vobis, quæcumque ligaueritis super terram, &c. Quandiu enim bonus inter discipulos fuit, ligare atq; soluere valuit: postquam vero cupiditatis veneno homicida factus, vitam occidere voluit, quam postea ligatum soluere, solutum ligare potuit, nisi seipsum quem infelicissimo laqueo strangulauit? Dat. X. Kalend. Decembr. & Missa per Hadrianum Cardinalem Presbyterum, & Benedictum Cardinalem Diaconum.

XI. Qui cum ad Tyberim peruenissent eū non inuenerunt (Pharetratus enim in campestria iam abierat:) nec quisquam erat, qui his vbi ipse esset, indicare posset. Quum eum inuenire non possent, cum eisdem litteris ad sanctam Synodum, quæ tunc tertio est habita, sunt reuersi.

XII. Mox Imperator ait: Expectauimus aduentum eius, vt presente eo, quod nobis egerit quereremur. Verum quoniam eum non affuturum certo scimus, quàm perfidè nobiscum egerit, vt diligenter agnoscatis, etiam atque etiam flagitamus. Notum itaque vobis facimus Archiepiscopis, Episcopis, Presbyteris, Diaconis, reliquoq; Clero, necnon & Comitibus, & Iudicibus, omnique Plebi quod idem Ioannes Papa oppressus à Berengario, atque Adelberto rebellibus nostris, misit in Saxoniam Nuntios, rogans ut pro amore Dei in Italiam ueniremus, & Ecclesiam Sancti Petri, ac se ipsum ex faucibus eorum liberaremus. Nos uerò, Deo adiuuante, quanto fecerimus non est necesse dicere ut in præsentiarum uidetis. Ereptus uerò mea opera, & eorum manibus, & honori debito restitutus, oblitus iuramenti, & fidelitatis, quam mihi supra Corpus Sancti Petri promisit, eundem Adelbertum Romam uenire fecit, & contra me defendit, seditiones fecit, & uidentibus nostris militibus Dux belli factus, lorica, & galea est indutus. Quid super hoc Sancta Synodus decernat, edicat.

XIII. Ad hæc Romani Pontifices (suffraganei scilicet Episcopi) reliquusque Clerus, & cunctus Populus dixerunt. Inauditum uulnus, inaudito est cauterio exurendum. Si corruptis moribus sibi soli, & non cunctis obesset, quoquo modo tolerandus esset. Quot prius casti, huius facti sunt imitatione incesti? Quot probi, huius exemplo conuersationis sunt reprobi? Petimus itaque magnitudinem Imperij uestri, monstrum illud nulla uirtute redemptum à uitijs, à Sancta Romana Ecclesia pelli, aliumq; loco eius constitui, qui nobis exemplo bonæ conuersationis præesse ualeat, & prodesse sibi; rectè uiuat, ac bene uiuēdi nobis exemplum præbeat.

Anno Sal. 963. CLXVII. *XIV. Tunc Imperator: Placet, inquit, quod dicitis; nihilque gratius nobis, quàm vt talis, qui huic sanctæ, & vniuersali Sedi præponatur, inueniri possit.*

XV. His dictis omnes vna voce dixerunt: Leonem venerabilem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Prothoscriniarium, virum approbatum, ad summi Sacerdotij gradū nobis in Pastorem eligimus, vt sit Summus, & vniuersis Papa Romanæ Ecclesiæ, reprobato ob mores improbos Ioanne Apostata. Quum hoc omnes tertio dixissent, annuente Imperatore, nominatum Leonem ad Lateranense Palatium, secundum consuetudinem cum Cardinalibus ducunt, & certo tempore in Ecclesia Sancti Petri ad summum Sacerdotium sancta consecratione attollunt, & fideles se ei affuturos iureiurando

CLXVIII. *promittunt.* Quamplurima de Ioanne adnotanda iure hic prætermitto, quod adhuc Laicus esset, cum in Pontificem eligeretur, vt Sigebertus scribit. Validam etiam, vel inualidam promotionem Io: XII. Quo in Petri sede viuente, an in eum gesta, antiquorum Patrum traditioni respondeant; vnde ipso viuente, iure Leo fuerit subrogatus. Porrò cum votum nostrum sit annales Imperatorum percurrere, non quid agendum Romæ, sed quid actum sit, proferam: vt postquàm facta suis sint distributa locis; iura postea examinare possimus in annalibus Pontificijs, quos à Petro vsque in hodiernum diem edificamus. Otho enim Frisingensis Episcopus, Germanus licet, & inter fautores Othonis Imperatoris, cum de supradicti conuentus validitate sermo incidit, ita soluit. *Quæ omnia vtrum licitè, aut secus acta sint, dicere præsentis non est operis: res enim gestas scribere, non gestarum rerum rationem reddere proposuimus.* Lib. 6. cap. 23. in Cron.

LEONIS, ET POPVLI ROMANI CONSTITVTIO

De electione Summi Pontificis, & inuestituris Episcoporum, facienda per OTHONEM I. Imperatorem.

CLXIX Altiora conscendimus, & illius supremæ sedis attingimus apicem, quam superbæ nequeunt præualere inferorum portæ. Sed vndè habuit Cæsar in Sanctuarium Dei, summum manuducere Sacerdotem? ecclesiastica non fuit disciplina, sed correctionis necessitas, quæ compromissarium conduxit Cæsarem, vt illi Pontificis electione commissa, Romana coerceretur libido, vnde totius Christiani Orbis Ecclesia distrahebatur in partes, & Petri agitabatur nauicula, vt penè superborum fluctibus mergeretur. Cæterum Ecclesiæ Claues Petro non Cæsari datas quis dubitat? Quæ sunt Cæsaris dentur Cæsari, quæ Dei

Lib. 7. Deo. Audi Sigonium. *Leone Pontifice subrogato tum de statu Ecclesiæ reformando relatum. Non erat nescius Leo, omnem præsentis huius perturbationis Ecclesiæ fontem à fœda Romanorum ambitione esse deductum; qui pontificatum, idest, Romæ, ac totius propè Italiæ dominatum anxiè affectantes, intestinis iampridem seditionibus ciuitatem, ac comitia corrupissent. Non sine causâ Hadrianum Primum Carolo Magno tribuisse, vt Ecclesiam ordinaret, & Pontificem legeret. Hadrianum Tertium, qui libera ex omni parte comitia effecisset, plus dignitati, quàm quieti Ecclesiæ studuisse. Nam libertate Populo in Comitijs reddita, Romanos in dies deteriores effectos. Nimirum hanc libidinem coercendam esse, neque aliud frenum acrius inijci posse, quàm si Hadriani Primi constitutio renouetur. Itaque relatione facta, & re in disceptationem adducta, præsente atque assentiente conuentu sic statuit.*

SENATVS CONSVLTVM ROMANVM

Pro Electione Pontificis ab Imperatore facienda.

CLXX. *Conuenit Apostolico moderamini, petentibus beneuola compassione succurrere, & poscentium animis alacri deuotione præbere assensum. Ex hoc enim lucri potissimum præmium apud conditorem omnium reperitur. Deinde quoque, & cunctum Clerum, & omnem*

Popu-

Anno Sal.963 *Populum asserimus esse concordem, & ad meliorem statum fore productum. Atque ideo, quia iustè, & rationabiliter uestra humilitas à nostro Apostolatu humiliter postulat, quatenus gratulanter peragentes sanctam Synodum vestro consilio congregatam in Patriarchio Lateranensi, in Ecclesia Sancti Saluatoris constitutam à pluribus uiris Catholicis, Episcopis, & Abbatibus, insuper Iudicibus, & legis Doctoribus, promulgantes, qualiter quiete, & pacificè stare, & viuere valeamus, præsentibus omnibus, & singulis regionibus huius Almæ Vrbis Romæ, & ex omnibus ordinibus Cleri, & Populi, asserentibus, & confirmantibus per omnia, ut hæresi, & altercationi, ac omni errore expulso (quoniam his temporibus error ex hoc accrescere cernitur) discernatur tàm de Romano Imperio, quàm de Apostolica Sede, ac dignitate Patriciatus, & de inuestituris Episcopatuum. Idcirco ad exemplum Beati Adriani, Sedis Apostolicæ huiusmodi Episcopi, cuius vitam, & actionem satis discretam audiuimus, & rationabilem admodum in suis spiritualibus sanctionibus recognouimus. Idem enim sanctus vir sanctam Synodum congregauit, & in præsentia omnium, eorumq; auctoritate, Domino Carolo inuictissimo Regi Francorum, & Longobardorum, ac Patricio Romano, suisque successoribus Regnum Italiæ. Patriciatus dignitatem, ac ordinationem Sedis Apostolicæ concessit: insuper, & Episcopatum inuestituras, velut ipsi cum discretione, & reuerentia libitum fuerit (præter quos tam Pontifici summæ sedis, quam Archiepiscopis ipse Carolus reliquit.)*

II. Igitur nos Leo Seruus seruorum Dei, Episcopus, ad idem exemplum Beati Adriani, cum cuncto similiter Clero, & vniuerso Populo Romano, omnibusque ordinibus huius almæ Vrbis, sicut in suis scripturis apparet, constituimus, confirmamus, & corroboramus, & per nostram Apostolicam auctoritatem concedimus, atque largimur Domino Othoni Primo Augusto, Teutonicorum Regi prouidentissimo.

Spirituali in Christo filio nostro, eiusque successoribus huius Regni Italiæ in perpetuum tam sibi facultatem eligendi successorem, quam summæ Sedis Apostolicæ Pontificem ordinandi: ac per hoc Archiepiscopos, seu Episcopos, vt ipsi tantum ab eo inuestituram accipiant, & consecrationem vbicumque pertinuerit; exceptis his, quos Imperator Pontifici, & Archiepiscopis concessit. Ita demum asserimus, quod nemo deinceps, cuiuscumque gradus, vel conditionis, aut dignitatis, seu religionis eligendi Regem, vel Patricium siue Pontificem summæ Sedis Apostolicæ, vt quemcumque Episcopum, vel ordinandi habeat facultatem, sed soli Regi Romani Imperij hanc reuerendam tribuimus facultatem, quam absque omni pecunia disponet, & vt ipse sit Patricius, & Rex.

Quod si à cuncto Clero, & vniuerso Populo quis eligatur Episcopus, nisi à dicto Rege laudetur, & inuestiatur, non consecretur. Si quis contra hanc regulam, & auctoritatem Apostolicam, & traditionem aliquid molitus, aut temerator in aliquo repertus fuerit, siue contra hoc nostrum Cōcilium agens, sciat se in iram Sancti Petri Principis Apostolorum, & filij nostri Domini Othonis, eiusque successorum, & omnium prædecessorum nostrorum censuram, & anathematis vinculum incursurum, ac per hoc excomunicationi vniuersalis Ecclesiæ, omnisque populi Christiani eum subiacere decernimus. Insuper, nisi à malo resipuerit, irreuocabili exilio puniatur, vel vltimis supplicijs feriatur. Qui verò pio intuitu custos, & obseruator in omnibus extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam cum omnibus Sanctis sine fine mereatur habere in sæcula sæculorum. In his actis interficere Senatores, Proconsules, Exarchatus, Vicemtenentes, Regionarij Scholæ Græcorum, Arabum, Iudæorum, & Paganorum, & de maioribus omnium Platearum: insuper Cardinales, Archiepiscopi, omnes Presbyteri, & Episcopi definitimis Ciuitatibus, Processionarij, Notarij, Cancellarij, & ex omni Plebe Romani Imperij: Datum in Patriarchio Lateranensi Indict. VI. Anno ..... & dicti Domini Othonis II. fæliciter.

Hic facit Senatus Consultum sub nomine Papæ Leonis VIII. vulgò circumlatum, in quò gratè Othoni, & successoribus Imperatoribus se restituere dicit, quæ vel Constantinus donauit, aut Karolus ex Longobardis accepta Ecclesiæ dedit; aut ante illum Iustinianus confirmauit, vel Arithperdus Longobardorum Rex tribuerit. Eius exemplum apud Krantzium tale legitur.

SENA-

Anno Sal. 963.

SENATVS CONSVLTVM ROMANVM.

De Restituendis Romano Imperio omnibus temporalibus, quæ per Reges, ac Imperatores Ecclesiæ Romanæ in damnum Imperij simul, & ipsius Ecclesiæ collata fuerant.

CLXXI *Krant. Saxon. 4.c.10.* *Nos Leo, seruus seruorum Dei Episcopus, Othoni spirituali filio nostro in Christo, Imperatori Augusto, & omnibus successoribus suis Imperatoribus, ac Regibus Regni Italiæ.*

I. Quæcumq; Dominus Karolus Rex Frãcorum, & Longobardorum, & Patricius Romanus, necnon Pipinus Pater eius, de regalibus Regni Italiæ tribuerunt in Sancta Romana Ecclesia Beato Petro Apostolo, siue per instrumenta, quæ scripta fuerunt per Etherium Notarium suum, siue per sacrã, siue donationes, siue per alios modos sibi obuenerunt à Iustiniano Imperatore, & Ariperto Rege: hæc omnia largimur, & diffinimus vobis Othoni Imperatori, & Adheleidæ coniugi tuæ, Regniq; consorti, vestrisq; vtriusq; successoribus Regni Italiæ in perpetuum, præsentibus Sacrosanctis Euangelijs, & Patrocinijs plurimorum Sanctorum (videlicet.*

** Al. sacramẽza.*

II. De Cruce Domini, & de Caligis pedum suorum, & de Vestimento inconsutili, & super Corpus Beati Petri cum terribilibus Sacramentis à Papa prædicto, & suis Cardinalibus) per consensum, & auctoritatem totius Populi Romani, tàm Clericorum, quàm Laicorum, de omnibus ordinibus Romanis ex vnaquaq; regione præsentibus, laudantibus, & confirmantibus pro nimia persecutione Paganorum.

III. Et Deus Omnipotens tibi victoriã largiri dignetur, & expellere eos de Prouincijs Romani Imperij. Prædictas autem donationes, quas specialiter hic nominabimus, & perpetuatim in regalibus rebus subiacere volumus per nostram Apostolicam traditionem: Surrianum, Montem Berdensem, & Lunæ Insulam, Corsicæ Regnum, Parmam, Mantuam, Montenselete, Insulam Venetiarum, Ducatum Ferrariæ, Gauellum, Canisdam, Ducatum Histriæ, Dalmatiam, Exarchatum Rauennatensem, Fauentiam, Cesenam, Castrum Tiberiatus, Roccam Medilianam, Roccam Comiza, Roccam Cornicularíam, Ciuitadellam, arcem Mediolanam, arcem Comensem, Terminum, Terimium, Castrum, Ceperianum: Terram Cornulariam, Roccam Fauillam, Petram de Appla, seu castrum Tusinianum, Petram Mauri, Cernutullam, Ducatum Arimini, Contam, Montem Ferretum, Montem Capiniam, seu Olimpicum, castrum Exforij, Bobium, Eugubium, Vrbinum, forum Semporij, Galli, & Senogalli, Anconam, Auximanam, Gosam, Ducatum Perusij, Vrbenetam, & Tudertum, Amelia, Ortum Montis sarapti cũ oppidis suis, Castrũ Cimianum, Castrum Gallera, Castrum Sutrianum, Castellanum, Tiburtinum, Ducatum Spoletanum, Marcham Marsij, & Anchar, Theanum, Locumbarem terram, Termulanensem, Drogonaiam, Lisima Montis Gargani, et Capitenacam, Apuliam, Calabriam, Bar, Theantrum, Ducatum Neapolim, Ducatum Beneuenti, Capuam, Salernum, Otrenti Insulam, Sardiniam Insulam, Mesanam, Aticiæ Insulam, seu montis Lucreti, Montis Argentarij, Territorium Cusitanum, Territorium Prænestinum, & Cornetum prope mare cum multis Castris, Terram Silandis, Terram Clusinam prope Perusiam, Terram Fundanam, Terram Cassipate, Terram Vegetanensem, Terram Claudianam, Terram Camisinam, Terram Sabinensem, Terram Siram, Terram Corany, Terram Portuensem cum Insula Archis, Terram Ostiensem cum Maritimis, Castrum Lucolis, & Montisbobium cum tota Campania, Ciuitatem Fundis, Ciuitatem Aquinensem, Ferentium, & Tarracium, Ciuitatem Lamentum, & Sufforariam, Lisuuarias, Septimi, Tranueicies, Ciuitatem Niphisij, Ciuitatem Falisenã, Fidenam, Villam magnam, Feretrum, Clyternam, Vitrialam, Pontealongum, Gessum, Roccam Bergalli, Roccam Farianam, Roccam Pallioli, Castrum Ruptum, Alborum, Castrũ Rubeum, Neapolim, Galliopolim, Cotronum, Regium, Almæ Sitonis, Transpadum, caput Apuliæ, Melphim, Bellum, Pineum, Fortomini, Ciuitatem Maritimam, Territanensem in Regno Trinacriæ, Patarensem, Meranensem, Catanìensem, Athenarium, Monasterium

Sancti

Anno Sal. 963.

Sancti Benedicti in Monte Casino, Monasterium Farsense, Monasterium Inbellmarum, Monasterium Sancti Vitalis Rauennæ, Monasterium Sancti Hilarij, Monasteriũ Sancti Archangeli Bonaniensis, Monasterium Aula Regia, Monasterium Nouanculæ, Monasterium Martyrum constitutum in Tuscia, vt hæc omnia habeatis, teneatis, & possideatis in perpetuum ad vsus Curiæ, & militiarum vestrarum ad bellandum, & expugnandum contra prædictos Paganos, & contra rebelles Romani Imperij.. Ideoque per huius nostri authoritatem instrumenti confirmamus, & corroboramus in omnibus progieniebus vestris de generatione in generationem in perpetuum; Quod si quisquam hanc authoritatem nostram destruxerit, & huius violator esse repertus fuerit, siue contra hoc agens, sciat se in iram Beati Petri Principis Apostolorum, & nostram, nostrorumque prædecessorum casurum. Insuper, nisi à malo resipuerit, subiacebit Legi Iuliæ, reus Regiæ Maiestatis, & Reipublicæ, vt ij, qui contra Rempublicam, vel contra Imperatoriam Maiestatem aliquid moliti fuerint, animæ amissionem sustineant, & bona eorum publicentur. Fiat, fiat.

Actis istis interfuere Archiepiscopi, Episcopi, & alij de vicinis Comitatibus.

V. Archiepiscopus Calaritanus.
Ciconatus Episcopus.
Eustasius Albanensis Episcopus.
Gratiosus Prænestinus Episcopus.
(Martinus Narniensis Episcopus.)
Benedictus Tudertinus Episcopus.
Boardus Castrensis Episcopus.
Ioannes Perusiensis Episcopus.
Georgius Ortensis Episcopus.
Andreas Mamentanensis Episcopus.
Georgius Tudertinus Episcopus.
Valentinus Merenensis Episcopus.
Theodosius Melitensis Episcopus.
Sauianus Feranensis Episcopus.
Albertus Lucerinensis Episcopus.
Damianus Alanus, Episcopus.

CARDINALES PRESBYTERI.

Georgius Cardinalis ad Vincula.
Benedictus Cardinalis de Præsepe Sanctæ Mariæ.
Cardinalis Presbyter Leo S. Hierusalem.
Ianuarius Presbyter Cardinalis S. Cæciliæ.
Cardinalis Presbyter Faustinus Sancti Petri Apostoli.
Marcus Presbyter Cardinalis.
Patriarchatus Lateranensis.
Iulianus item Lateranensis Presbyter.

Hi omnes Cardinales his actis interfuere Omnes Scholæ Romanæ.

Deinde Prothoscrimarij, Satellarij ex omni ordine Romanensi, atque minoris Populi Romani.

ITEM.

Faustinus, caput Senatus Exconsul.
Probinus Exconsul de Palatio Luciano.
Romanus de forma Traiana.
Paulus de Templo Palatino.
Ioannes de via Claudia.
Leo de Via Salaria.
Remigius de Via Amelia.
Scaniphus de Via Mamertina.
Romulus de Via Ardeatina.
Sardus de Via Flaminia.
Marcus de Via Portunensi.
Garbus de Via Latina.
Sauinus de Via Appia.
Marianus de Via Tiburtina.
Gardus de Macello Lydiæ.

In his actis etiam interfuere de omnibus istis Regionibus.

Regio vico Patricij.	Regio vrbis Rauennę.
Regio violata.	Regio octaua sub Capitolio.
Regio caput Tauri.	
Regio Cælimontis.	Regio ad Gallinas albas
Regio Riui Argẽtarij.	Regio Labontica.
Regio prima Auẽtini.	Regio Horea.
Regio ad duos mõtes.	Regio Fuctim.

Regio secunda Mamertini.
Regio secus Portam Metroni.
Ianuarius ex Meta Græcorum.
Traianus de Monte Molbio.
Ioannes Consul de Palatio Sosaritano.
Amacius Consul de Palatio Vaticano.
Ioannes de Monte aureo.
Petrocius de Cirto.
Gregorius de Cella Noua.

Scripta per manum Gregorij Archinotarij nostri. Datum in Patriarchio Lateran. III. Kal. Maij. Indict. VI. Anno sedis nostræ II. & dicti Domini Othonis Secundo, fæliciter.

PAPÆ

PAPÆ IOANNIS XII. INSIDIÆ IN OTHONEM,

Eiusq; Mors. Sal. Anno 964.

PEractis, quæ satis videbantur ad subleuandam laborantem Ecclesiam: Plerique secunda vice Othonem à Leone imperialibus decoratum insignibus, auctores sunt. Inde ne militum multitudine Romanis oneri esset, partem exercitus ad premendum obsidione Berengarium misit, atque ipse dies Natalicios ab omnibus securus insidijs Romæ cum Leone traduxit. Hoc Anno moritur Comes Canussinus, filijs Si-
CLX-XII. Luitpr. c. 11. l. 6. geberto, & Tedaldo relictis. *Quumque hoc Ioannes Papa cognosceret, non ignorans quàm facilè Romanorum mentes pecunia posset corrumpere, clam Romam mittit Nuncios, Beati Petri, omniumque Ecclesiarum pecuniam repromittentes, si super pium Imperatorem, & Dominum Leonem Papam irruerent, eosq; impijssimè trucidarent. Quid multis morer? Romani quàm mox exercitus paucitate confisi, imo decepti, & pecuniæ promissione animati,*
CLX-XIII. *buccina concrepante super Imperatorem vt eum occidant, festinare contendunt. Quibus Imperator super pontem Tyberis, quem Romani plaustris impeditum habebant, occurrit. Cuius fortes milites assuefacti bello, pectore, & armis intrepidi, eos inter prosiliunt, & quasi accipitres auium multitudinem nullo resistente proterunt. Non latibula, non corbes, non concaua ligna, non cryptæ, sordium receptacula fugientibus tutelæ esse possunt. Occiduntur itaque, & vt assolet contingere viris fugientibus, passim à tergo vulnerantur. Quis tunc Romanorum cladis huius superstes fieret, nisi Imperator Sanctus misericordia quæ eis nulla debebatur, inclinatus, suos adhuc interficere sitientes retraheret, & reuocaret? itaque*
CLX-XIV. *deuictis omnibus, atque ijs qui supererant obsidibus acceptis, venerabilis Papa Leo pedibus Imperator prouolutus orat, vt Romanis obsides reddat, seque eorum fidei commendet. Rogatu denique venerabilis Papæ Leonis Imperator Sanctus Romanis obsides reddit, non incertus, quod prosecuturus sum, incepturos. Igitur Romanorum fidei eundem Papam quemadmodum Lupis, Agnum commisit. Deinde Roma exiens Camerinum, Spoletumq; versus, vbi Adelbertum esse audierat, properauit. Interea mulieres, quibus cum Ioannes qui dictus* CLXX-V.
est Papa, voluntatis suæ ludibrium exercebat, non ignobiles, & plures concitauerunt Romanos, vt Leonem summum, & vniuersalem Papam à Deo, & ipsis electum perderent, & Ioannem in vrbem susciperent. Quod quum fecissent, Deo miserante, ex eorum manibus est venerabilis Papa Leo liberatus, paucisque ipsum concomitantibus, ad pijssimi Imperatoris misericordiam est profectus. Reuersus in vrbem Ioannes animi sui acerbitatem euomuit. Quippe Conuentu Clericorum coa- CLX-XVI.
cto, Leonis acta & instituta omnia infirmauit, *Imperator denique sanctus tantum dedecus ægrè ferens tum ex Domini Papæ Leonis deiectione, tum ex Ioanne Cardinali Diacono, & Azone Prothoscriniario, quorum alterum manu dextera, alterum lingua duobus digitis, naribusque abscisis, Ioannes abdicatus defædauerat, reparato exercitu Romam redire disposuit. Priusquam tamen Sancti Imperat. copiæ essent congregatæ volens cunctis seculis innotescere Dominus, quàm iustè esset Ioannes Papa à suis Episcopis, & Plebe repudiatus, quamque postmodum iniustè receptus:* CLX-XVII.
quadam nocte extra Romam dum se eum cuiusdam viri vxore oblectaret, in temporibus adeò à diabolo est percussus, vt intra dierum octo spatium eodem sit vulnere mortuus. Sed Eucharistiæ viaticum ipsius instinctu qui eum percusserat, non percepit: quemadmodum à suis cognatis, & familiaribus qui præsentes erant, persæpe sub attestatione audiuimus.

ELECTIO BENEDICTI IN PONTIFICEM A ROMANIS

Facta abrogatur à Leone VIII. OTHO Romam occupat. Benedictus in exilium mittitur. *Sal. Anno 964.*

CLX-XVIII. Luitpr. IOanne XII. ex Luitprandi historia miserabiliter mortuo, *Romani omnes iuramenti quod Sancto Imperatori promiserãt immemores, Benedictum Cardinalem Diaconum Pa-*

Anno Sal. 964 *Papam constituunt, insuper, & iuramento numquam se eum dimissuros, sed eum contra Imperatores potentiam defensuros promittant. Quo audito Imperator vrbem vallauit, nemi-*
CLXIX. *nem qui non membris truncaretur exire permisit: machinis, & fame vsque adeo afflixit, donec Romanis nolentibus vrbem reciperet, Leonem virum venerabilem debitæ sedi restitueret, ac Benedictum summæ sedis inuasorem eius præsentaret. Residentibus itaq; Domino Leone Summo, & vniuersali Papa in Ecclesia Lateranensi, necnon & Imper. Sanctiss. Othone, & Episcopis Romanis, Italicis, à Lotharingia, & Saxonia Archiepiscopis, Presbyteris, Diaconis, omnique Romanorum Plebe, quorum nomina superius adscribuntur: aduenit Benedictus Apostolicæ Sedis inuasor, eorum qui se elegerant manibus adductus, pontificalibus vestibus indutus. Quem Benedictus Cardinalis Archidiaconus tali est sermone aggressus. Qua tibi auctoritate, quaue lege, ò inuasor, hæc pontificalia indumenta usurpasti, superstite hoc præsente Domino nostro venerabili Papa Leone, quem tu nobiscum accusato, & reprobato Ioanne ad Apostolicatus culmen elegisti? num inficiari potes præsenti Domino Imperat. iuramento promisisse, numquam te cum cæteris Rom. Papam electurum, aut ordinaturum absque illius filijq; sui Regis Othonis consensu? Benedictus respondit: si quid peccaui miseremini mei. Tunc Imperator effusis lacrymis, quàm misericors esset, ostendens, rogauit Synodum, ne Benedicto præiudicium fieret. Si vellet, & posset, ad interrogata responderet: quod si non posset, aut nollet, ac se culpabilem redderet, tamen pro timore Dei misericordiam aliquam inueniret. Quo audito, ad Domini Leonis Papæ pedes ipsiusq; Imper. Benedictus concitè procidens, se peccasse, seq; Sanctæ Rom. sedis inuasorem esse acclamauit. Post hæc pallium sibi abstulit, quod simul cum pontificali ferula quam manu gestabat, Domino Papæ Leoni reddidit. Quam ferulam idem Papa fregit, & fractam Populo ostendit. Deinde Benedictum in terra sedère præcepit. Cui casulam quam planetam vocant, cum stola pariter abstulit. Post autem omnibus Episcopis dixit, Benedictum Sanctæ, & Apostolicæ Sedis Romanæ inuasorem, omni pontificatus, & præsbyteratus honore priuamus: ob eleemosynam verò Domini Imperatoris Othonis, cuius sumus opera in sedem debitam restituti, Diaconatus eum ordinem habere permittimus, & non iam Romæ, sed in exilium destinamus.* Qui (vt Sigonius scribit) in Germaniam deportatus, Namburgi diem obijt:

His actis (Sigonius progreditur) *Otho, Beatorum Apostolorum festo Romæ celebrato,* CLXX.
vrbe discessit, & quod Adelbertum, relicto Camerino, in Corsicam profugisse audiuerat, in Etruriam transijt. Itaque ad Aquampendentem cum esset pridie Nonas Iulij, Goslino Episcopo Patauino, bona Ecclesiæ præcipuo benefitio confirmauit. Cuius tabulas ad illustranda hæc tempora his annalibus ad verbum licet intexere.

PRIVILEGIVM DATVM AB OTHONE IMPERATORE Ecclesiæ Patauinæ.

CLXXI. *In nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina fauente clementia Imperator: Si sanctis, & venerabilibus locis digna conferimus munera, aut collata à pijs, & religiosis viris Imperiali auctoritate confirmamus, ad statum Regni nostri proficere credimus. Proinde omnium Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorum præsentium, ac futurorum comperiat industria, qualiter prò Dei amore, animæque nostræ remedio, necnon consultu, & interuentu dilectæ coniugis nostræ Adheleidæ, & consortis Imperij nostri, per hanc nostri præcepti paginam, prout iustè, & legaliter possumus, confirmamus, ac corroboramus Ecclesiæ Sanctæ Dei Genitricis, & Virginis MARIAE, & Sanctæ Iustinæ, quæ caput est Patauiensis Episcopij, cui præesse videtur Goslinus venerabilis Episcopus, nosterque dilectissimus fidelis, omnes Plebes, Abbatias, Xenodochia, atque Curtes, nec non illam, quæ Saccum dicitur, quæ à prædecessore nostro Berengario Imperatore, & Hugone Rege eidem Ecclesiæ per præcepti paginam data est, quatenus prætaxatus Pontifex suiq; successo-*

cessores ad partem ipsius Ecclesiæ habeant, teneant, firmiterque possideant in perpetuum prædictas Plebes, Abbatias, Xenodochia, atque Curtes vnà cum seruis, & ancillis, aldionibus, & aldianis, omnibusque rebus, quæ dici, vel nominari possunt, ad præfatum Episcopum pertinentibus. Concedimus etiam ac Imperiali auctoritate confirmamus prælibato Goslino

Episcopo suisque successoribus in cunctis sui Episcopij possessionibus, vbicumque sibi melius visum fuerit, Castella cum turribus, & propugnaculis erigere, negotia constituere, molendina componere, & publicas aquas ad vtilitatem ipsius Ecclesiæ trahere, piscationes exercère, absque alicuius contradictione. Insuper concedimus, atque largimur, vt si præcepta, aut testamenta, aut chartulæ ipsius Ecclesiæ Vngarorum incursu, incendio, aut aliquo casu perditæ sint, & lites contra eandem Ecclesiam surrexerint, hac nostra Imperiali potestate fultus præfatus Pontifex suique successores per inquisitionem, & sacramenta trium liberorum hominum approbent, & testificentur easdem res ad partem suæ Ecclesiæ, quas deinceps firmiter possideant in perpetuum. Præcipientes igitur iubemus, vt nullus Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, aut aliqua Regni nostri magna, paruaq; persona prælibatum Episcopum, suosque successores de præfatis rebus inquietare, aut molestare, aut de ipsis rebus teloneum exigere præsumat, sed liceat præfatum Episcopum cum suis omnibus, vt dictum est, quietè, & pacificè viuere, & pro nobis Dominum exorare omnium hominum contradictione remota. Si quis igitur, quod fieri non intendimus nefario ausu huius nostræ confirmationis, & corroborationis præceptum infringere præsumpserit, sciat se compositurum auri optimi libras centum, medietatem cameræ nostræ, & medietatem præfato venerabili Episcopo Goslino, eiusque successoribus, qui prò tempore fuerint. Quod vt verius credatur, & diligentius ab omnibus obseruetur, iussimus inde hoc præsens præceptum conscribi, annuloque nostro signari, & manu propria subter firmauimus.

Signum Domini Othonis Magni, & Inuictissimi Imperatoris Augusti.

Luitgerius Cancellarius ad vicem Vidonis Episcopi, & Archicancellarij recognoui, & subscripsi.

Data pridie Non. Iul. Anno Domin. Incarnat. DCCCCLXIII. indict. IV. Anno Imperij Magni Othonis Imper. Aug. III. Actum ad Aquampendentem in Christi nomine. Amen.

Variant circa Annum Scriptores, quem 964. vult Sigonius, 963. dicit Meibomius.

Præsenti Anno Berengarium cum vxore Vvilla, & filio Adelberto in monte Leonis obsessum, cum castello in deditionē accepit Imper. ac in Baioaria custodiæ mancipatum, exilio relegauit: Adelbertus interim fuga elapsus manus euasit Imperatoris. Quæ tamen incerto vagantur auctore; Imò Krantzius scribit ab Othone vtrumque in exiliū missum: *Berengarium in Germaniam, Franciæ vrbem Bambergam: Albertum Constantinopolim, quo Græcorum etiam Imperatori gratificaretur.* Adiungit Auctor qui apud Reginonem Actuarium iunxit, quod *Sal. Anno DCCCCLXVI. quondàm Italiæ Rex Berengarius exul moritur, & in Bamberger regio more sepelitur. Cuius vidua Vvilla antequam sepeliretur, sibi velum sanctimoniale assumpsit.* (Otho Frising. lib. 6. c. 34. — CLXXII. — Cap. 9. lib. 4. Saxon.)

Quod ad Othonem spectat, in Etruria Augusto mense transacto, in Lombardiam concessit: Quo maxima exercitus parte vi obortæ pestilentiæ amissa, magno cum labore peruenit. Nec vitia hæc temporum dicas, sed hominum, in quos vltio diuina cœlum armauit, & terram. Audi Ditmarum. *Anno Domin. Incarnat.* 963. (alij 964. dicunt) (CLXXIII. — Chron. lib. 2.)

Anno Sal. 964. dicunt) *ob depositionem supra memoratam Benedicti Papæ, & exilium quo moritur, sæua mortalitas Imperatoris exercitum subsequitur, quæ Henricum Treuerensem Archiep. & Ducem Godefridum cum cæteris innumerabilibus consumpsit*. Quia vt ipse præmiserat Ditmarus *Romanorum præpotens Imperator Augustus, valentiorem sibi in Christo Dominum Apostolicum, nomine Benedictum, quem nullus absque Deo iudicare potuit, iniustè vt spero, accusatum deponi consensit, & quod vtinam non fecisset, exilio ad Hammaburg relegari præcepit, vt postea lucidiùs indicabo*.

OTHO IN GERMANIAM REVERTITVR.

BRVNO Archiep. Colon. moritur. ADALBERTVS à Burchardo vincitur.

CLXXXIV. Annus Redemptionis DCCCCLXV. inchoatur, & Otho Natalicio festo Papiæ acto in Germaniam abit. *Cui filij Otho, & Vvilhelmus Archiepiscopus in confinio Franciæ, & Alemanniæ in Villa Heimbodesheym occurrerunt* (vt in additione ad Reginonem) *& cum magna ibi eum alacritate susceperunt. Inde Vvormatiam progressus, fratrem suum Bruniensem, aliàs Brunonem Archiep. in Purificatione S. MARIAE Virginis obuium habuit, sicq; tota Quadragesima in Francia commorans, in Ingelsheim Pascha cum magno gaudio celebrauit. Inde nauigio Colonia attingens matrem suam dominam Mathildem, & sororem suam Gerbirgam Reginam, filiumq; eius Lotharium sibi obuios condigno amore, & honore tractauit, sicq; in Saxoniam iter suum direxit*. Interim *Bruno Dux, & Archiepiscopus Coloniensis in Franciam pergens ad pacificandos nepotes suos Lotharium Regem, & filios Hugonis, vbi Compendium venit, febre correptus Remis redit, ibique quicquid in re mancipij habuit per testamētum Ecclesijs Sanctorum delegato mortuus est, & corpus eius Deoderico Metensium Episcopo Coloniam refertur*.

Lombardi verò eadem libidine fatigati, ac antea Romani, superbum potius Italici hominis, quàm moderatum externi, Regnum esse Italicis ferendum, nouum excitant tumultum. Itaque nonnulli Comites, & Sigulfus Placentinus Episcopus Adelbertum ex Corsica reuocarunt, atque in Lombardiam reuersum omni ope ad recuperan- CLXXXV. Sigon.

Anno Sal. 965. dum Regnum adiuuerunt. *Quod simul Otho accepit*, continuo *Burcardum Ducem cum le-*
Sigon. & Hermann. Cōtract. *ctissima militum manu in Italiam misit, præcipiens, vt quò primum in loco Adelbertus occurreret, acie cum eo confligeret. Ita ad Pa-*
CLXXXVI. *dum cum ibi se ostendisset, signa collata summoque prælio decertatum. Adelbertus Vidone fratre amisso, in fugam coniectus ægre euasit.*
CLXXXVII *Interea Leo XVI. Kal. Aprilis mortuus. Romani, Azone Prothoscriniario, & Marino*
Leone mortuo creatur Papa Io. XIII. *Episcopo, Legatis, Othonem de Pontifice ex Leonis decreto substituendo consuluerunt. Otho Otgerum Spirensem, & Linzonem Cremonensem Episcopos ea de re romam misit: atque ijs præsentibus, Populus, Clerusque concordibus animis Ioannem Episcopum Narniensem VI. Nonas Octobris Pontificem declarauit, & tertium decimum appellauit. Nemo erat, quin rebus Italorum accisis, res Romanas, quæ diu impotenti Romanorum contumacia fluctuauerant, post late quieturas arbitraretur, cum repente nouis, ac turbulentis seditionum sunt fluctibus agitatæ. Quippe Petrus præfectus vrbis, Consules Tribuni plebis, qui Decarchones dicebantur, opes suas ab Othone fractas acerbè ferentes varia moliri instituerunt ad libertatem suam recuperandam, & potentiam Pontificis, quæ Othonis fauore creuerat infringendam. In primis autem Ioannem ipsum antiqui exempli Pontificem, cum conatibus suis se aduersarium ostendisset, vetere instituto comprehenderunt, & in arcem inclusum, ac nihil de sententia remittentem vrbe depulerunt, Rofredo Comite ex Campania, summæ potentiæ* CLXXVIII.
viro, in auxilium aduocato. Ioannes egressus Capuam ad Pandulphum Principem adijt. Pandulphus non solum Pontificem liberaliter CLXXIX.
habuit, sed studio etiam eius impulsus Ioannem fratrem, vt Rofredum seuientem occideret, incitauit. Quo facto, Romani maximo, quo nitebantur, præsidio spoliati post decem menses Pontificem Romanum ex Campania CXC.
reuocarunt, ac magno studio in sede sua reposuerunt Anno sequenti, qui fuit Salutis 965.

Hoc Anno diuersa leguntur diplomata Othone Magno iubente exarata. Quorũ est.

DONATIO OTHONIS IMPERAT. FACTA ECCLESIÆ MAGDEBVRGENSI.

CXCI. Apud Henricũ Meibomium. *OTHO I. prò amore Sancti Mauritij Martyris, & pro remedio animæ suæ parentumque suorum, necnon interuentu, & petitione Vvilhelmi sedis Moguntinæ Archiepiscopi; Dedit Ecclesiæ Sancti Mauritij in Magdeburg duas curtes iuris Regni sui vnam videlicet Calua in pago Northuringorum sitã, aliam, quæ vocatur Rosburg vltra salam fluuium sitam in pago Sirimunci cum omnibus appendicijs, Ecclesijs, ædificijs, & cæteris pertinentijs.*

Actum in Palatio Inginelheim V. Kalend. Aprilis Anno Domini DCCCCLXV. Regni XXX. Imperij IV.

ALIA DONATIO OTHONIS IMPERATORIS Facta ECCLESIÆ Magdeburgensi.

OTHO I. ob amorem Dei regniq; æterni mansionem, ob remedium animæ patris sui Henrici Regis, ac pro incolumitate matris suæ Mathildis, ac pro statu, & incolumitate Regni, vel Imperij, coniugisque suæ Adheleidis, ac filij sui Othonis, instinctu, & monitu Vvilhelmi Archiepiscopi Moguntinæ sedis, dedit Ecclesiæ Sancti Mauritij martyris in Magdeburg omnem rem, pagumque vocatum Neledice, omnemq; vtilitatem cum omnibus ad eam pertinentibus, aquis salsis, & insalsis, terris cultis, & incultis mancipijs, Teutonicis, & Slauonicis, munitionem etiam, vel Burguuardium vrbis Spuitineburg in pago Nudhice sitæ cum omnibus pertinentijs, taleque predium, quale Huodo in beneficio habet in pago Helmingouue in comitatu Vvilhelmi, quale Adelbertus in beneficium habet in comitatu ipsius in pago Northuringorum in locis Cunnnstetti, Elahrungen Vvahharesdal, Adinge.

Actum Vvisibudum II. Idus Aprilis, Anno Domini DCCCCLXV. Imperij IV. Regni XXX.

DONA-

Anno Sal. 965

DONATIO IMPER. OTHONIS FACTA MONASTERIO LAVRISHEIMENSI.

CXCII. *IN nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina auxiliante clementia Imperator Augustus. Nouerit omnium fidelium nostrorum, tam præsentium, quam futurorum industria, qualiter nos ob mercedem retributionis diuinæ, interuentu dilectæ coniugis nostræ Adheleidæ, venerabili Abbati Gerbodoni fideli nostro, qui cœnobio S. Nazarij in Lauresham præesse videtur, in quadam eiusdem Cœnobij Villa Vvezinloch nominata, in Comitatu Conradi Comitis, mercatum publicum fieri concessimus, & quidquid in telonei lucris, vel aliqua vtilitate exinde prouenturum esse videtur, ad seruitium S. Michaelis in Abramesberg, seu Sancti Nazarij in Lauresham. Imperatoriæ nostræ largitatis munificentia donauimus, & vt hoc auctoritatis nostræ donum, siue præceptum stabile, ac inconuulsum permaneat, hanc cartam conscribi, & annuli nostri impressione signari iussimus.*

Signum Domini Othonis Magni, & Inuictissimi Imper. Augusti.

Lodulphus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani recognoui.

Data II. Non. Maij, Anno Incarn. Domin. DCCCCLXV. Indict. VIII. Anno Regni Domini Othonis XXX. Imperij vero IV. Actū Herenstein palatio, in Dei nomine fæliciter. Amen.

ALIA DONATIO OTHONIS IMPERATORIS

Facta ECCLESIÆ Osnaburgensi.

CXCIII *OTHO Imperator ob petitionem dilectissimæ Matris suæ Mechtildis, atque per interuentum Adheleidis amantissimæ suæ coniugis, & ob frequens seruitium venerabilis Episcopi Drogonis, quoddam nemus, vel forestum infra hæc loca positum Farnes VvincKel Rutenstein, Angaria, OsnyncK, Senede, Bergeshouet, Dromanameri, Egesteruelt, Dumeri, in perpetuum proprietatis vsum dedit, atque donauit, ea scilicet ratione, vt nullus contumaciæ detitus nemus prælibatum, imperiali videlicet banno munitum, sine prædicti Episcopi licentia studio venandi, vel aliquod negotium huiusmodi peragendi, præsumat intrare. Quod si quisquam paruipendens tentauerit, sciat, se tam diuinæ, quàm imperialis vltionis vindictam incurrise, necnon debitum pro delicto in regalem fiscum redditurum. Et vt hoc firmum stabileque per omnes nominis sui, & ordinis dignitates permaneat, chartam desuper conscribi, & sigillari iussit.*

Actum Quedlingbur. Anno Incarn. Domini DCCCCLXV. Indict. VII. Anno regni Othonis XXX. Imperij autē IV. in nomine Dei fæliciter.

PRIVILEGIVM OTHONIS IMPERATORIS

De Ecclesijs Hamburgensi Ecclesiæ suffragantibus.

CXCIV *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina fauente clementia Imperator Augustus cum Imperat. dignitatis officium esse constet, vt erga diuini cultum officij peruigili cura insistant, & quidquid augumentum sanctæ christianæ religioni adhibere potuerint, indesinenter in hoc studeant. Idcirco nos interuentu dilecti Archiepiscopi Adaldagi pro prosperitate, & incolumitate imperij nostri, quidquid proprietatis in Marca, vel Regno Danorum ad Ecclesias in honorem Dei constructas, videlicet Giliessuuigensem, Ripensem, Arusensem, vel adhuc pertinere videtur, vel in futurum acquiratur, ab omni censu, vel seruitio nostri Iuris absoluimus, vt & Episcopi præscriptarum Ecclesiarum, absq; vlla Comitis, vel alicuius fisci nostri exactoris infestatione seruiant, & succumbant, volumus, & firmiter iubemus, Seruos vero, & Colonos in eisdem proprietatibus habitantes, nulli, nisi eisdem Episcopis seruituros ab omni etiam nostri Iuris seruitio absoluimus, & sub nullius banno, vel disciplina illos, nisi sub illarum Ecclesiarum aduocatis esse volumus. Et vt hoc auctoritatis nostræ præceptum firmum, & inconuulsum permaneat, hanc cartam conscribi, annulique*

nostri

Sal. Anno 965. nostri impressione sigillari iussimus, quam & manu propria subtus firmauimus. Data VI. Iulij, Anno Dominicæ Incarnat. DCCCCLXV. Anno Domini Othonis Imperij IV. Regni autem XXX. Actum Magdeburg in Dei nomine. Amen.

OTHONIS IMPERATORI PRIVILEGIVM DATVM ECCLESIÆ MAGDEBVRGENSI.

CXCV. IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina fauente clementia Imperator Augustus. Cum plurimi Antecessorum nostrorum Imperatorum videlicet, aut Regum, munifica largitate Ecclesijs Dei pro augmento, vel amplificatione earundem vtilia simul, & commoda sint collata subsidia, vnde & in sui status tranquillitate roborentur, & ob irruentium extrinsecus infestationem molestias muniantur. Idcirco nos respectu diuinæ remunerationis pro remedio animæ nostræ, dilectęq; coniugis nostræ Adheleidis, filijque nostri carissimi Othonis, pro statu quoque, & incolumitate Regni, vel Imperij nostri, mercatum in Magdeburg, & monetam, omnesque telonei fructus, vel vsuras, quoquo modo, vel à nauigio aduectas, vel plaustris, vel carrucis, vel quibuscumque vehiculis adductas, siue ab equitibus, vel peditibus, vel cuiuscumque modi, aut conditionis hominibus superuenientibus, allatis mercibus, acquirendas, vel accipiendas: seu quidquid hactenus utilitatis exinde ad nostrum publicum ius pertinere videbatur totum, & ex integro Deo; sanctoque Mauritio in Magdeburg: transfundimus, offerimus, atque donamus, vt serui Dei, die, noctuque ipsi sanctoque Mauricio ibidem famulaturi, pro nostra quoq; Dominum salute deprecatum, absque vllius semper contradictione teneant, atque possideant, & suis, vt libuerit, vsibus adiungant. Et vt hoc nostræ auctoritatis præceptum per processura temporum curricula in offenso iugiter tenore perduret, cartæ huius conscriptione roborari, annulique nostri impressione signari iussimus, quam & manu propria subtus firmauimus.

Signum Domini Othonis Magni Inuictissimi Imperatoris Augusti.

Lodulphus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani cognoui. Data VII. Idus Iulij Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXV. Indictione VIII. Anno Regni Othonis XXX. Imper. IV. Actum Magdeburg palatio, in Domino fæliciter. Amen.

ALIVD PRIVILEGIVM OTHONIS IMPERATORIS Datum eidem ECCLESIÆ.

IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina fauente clementia Imp. Augustus. Quoniam Regiæ Maiestatis offitium esse constat, vt loca venerabilia diuino cultui preparata pia iugiter vigilantia contra irruentes vndique molestias muniat, vt famuli Christi in eisdem locis pro spe Regni cælestis laboraturi, atque pro peccatis, vel offensionibus Populi Domino supplicaturi, eo liberiore suæ liberalitatis ocio vacare valeant, & quoniam stabilimentum diuini seruitij status, & prosperitas esse creditur Regni, vel Imperij terreni. Idcirco nos diuino instinctu moniti pro remedio animæ nostræ, dilectęq; coniugis nostræ Adhelheidis, & filij nostri carissimi Othonis, pro statu quoque, & incolumitate Regni, & Imperij nostri Bannum nostræ Regiæ, vel imperatoriæ dignitatis in vrbe Magdeburg opus construendæ vrbis à circumiacentibus illarum partium incolis nostro regio, vel imperatorio Iuri debitum, Ecclesiæ in eadem ciuitate constructæ, sanctoq; Mauricio in ius perpetuum liberaliter offerimus, & ne vel Iudæi, vel cęteri ibi manentes negotiatores vllam aliundè, nisi ab illo, qui eidem Ecclesię prefuerit districtionis, aut disciplinę sententiam, vel regulam sustineant, volumus, & firmiter iubemus, prescripti vero nostri Banni, Deo, sanctoq; Mauricio à nobis oblati, nullus vel Comes, vel Vicarius, uel Iudex, uel Tribunus, uel Exactor, uel aliqua persona in eadem Ciuitate sibi usurpandi, uel aliquam aliam in scriptis legem, aut disciplinam exercendi potestatem habeat, nisi ipse, qui eidem loco, uel Ecclesię prefuerit Aduocatus,

quem

Anno Sal. 965 *quem nostro consensu sibi, & eidem Ecclesiæ præficiendum elegerit. Et vt hæc auctoritatis nostræ præcepta inconuulsa, & immutilata permaneant, hanc cartam conscribi, & annuli nostri impressione signari iussimus, quam, & manu propria subtus firmauimus.*

Signum Domini Othonis Magni, & Inuictissimi Imper. Augusti.

Lodulphus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani recognoui.

Data II. Idus Iulij Anno Domin. Incarnat. DCCCCLXV. Indict. VIII. Anno Regni Domini Othonis XXX. Imperij vero IV. Actum Magdeburg palatio, in Dei nomine fæliciter. Amen.

Hoc anno moritur Gero Saxoniæ Præfectus, vt fusè habes infra sub Anno Salutis DCCCCLXXII. num. 229. CXCVI

OTHO EX GERMANIA DESCENDIT,

Ad pacandos Italorum tumultus. *Sal. Anno 966.*

CXC. VII. HOc Anno Sal. 966. Lombardorum Romanorumq; importuna audacia Otho permotus, nouatores vt insigni aliquo seueritatis exemplo in posterum coercèret, conuentu Vvormatiæ in Assumptione Virginis habito in Italiam iter intendit. *Sigon. lib. 7. de Regno Italiæ.* Lombardiam verò cum attigisset, causa seditiosorum cognita Sigulfum, & Comites, eiusdem furoris socios condemnauit, eorumque alios in Franciam, in Saxoniam alios relegauit; vt paucorum pœna esset omnibus in exemplum. Voluit etiam pius Rex vt iustitia deoscularentur, & pax; vt qui penarum formidine timebatur, gratiarum diligeretur illecebris. Inter cruciatuū itaq; clamores, dulcia resonāt modulamina plausus.

DONATIO OTHONIS IMPERATORIS

Facta MAMACONI Comiti.

CXC-VIII. *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina fauente clementia Imperator Augustus.* *Apud Meibomium.* *Nouerit omnium fidelium nostrorum, tàm præsentium, quàm futurorum industria, qualiter nos ob interuentum dilectæ coniugis nostræ Adheleidis, filij nostri carissimi scilicet Othonis, necnon Theodorici Comitis nostri fidelis, cuidam nostro fideli Mamaconi tradidimus, quidquid predij, vel hæreditatis Monasterio fratribusque in Magdeburg Deo, Sanctoque Mauritio die noctuq; famulantibus habere videbatur, prædicto Mamaconi donauimus in pagis Derlingen, & Nortduringen, in Comitatu ipsius Mamaconis, quem ipsi in beneficium concessimus, in locis subscriptis, videlicet in Veltheim, in Hessenhein, in Arnlaldesheim, in Bernsherdestorp, in Cugelinge, in Echeim, in Sehusem, in Drongeleuo, in Habaldesleue, in Valdorf, quod Theodoricus Comes prò remedio animæ suæ Monasterio prædicto tradere videbatur, excepto semisse cum omnibus appendicijs, & vtilitatibus, tam in mancipijs, quàm & in ædificijs, curtilibus, terris cultis, & incultis, molendinis, piscationibus, mobilibus, & immobilibus, quæsitis, & acquirendis, & cum omni integritate, seu cuiuscumque modi vtilitatis inueniri possit, prædicto nostro fideli Mamaconi tradidimus, donauimus, & confirmauimus, & liberam habeat potestatem tenendi, donandi, vendendi, commutandi, vel quidquid sibi libuerit exindè faciat. Et vt præsens hoc præceptum nostris temporibus firmius habeatur, futurisque verius credatur, & inconuulsum permaneat, cartam hanc conscribi, & annuli nostri impressione signari iussimus, quam & propria manu firmauimus.*

Signum Domini Othonis Magni Inuictissimi Imperatoris Augusti.

Lodulphus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani recognoui.

Datum VIII. Kalend. Maij, Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXVI. Indictione VIII. Anno Regni Dom. Othonis XXXI. Imperij autem V. Actum Quedlinburgi in Domino fæliciter. Amen.

PRI-

PRIVILEGIVM OTHONIS DATVM ECCLESIÆ HAMBVRGENSI de libertate loci.

CXCIX *IN nomine Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis. Otho diuina fauente clementia Imperator Augustus. Si Religiosorum obtemperemus voti nostræ liberalitatis loca diuino cultui mancipata largitate donaremus, ad æternæ compensationis præmium indubitanter id nobis credimus profuturum. Quare omnibus constet, nos pro Dei amore Venerabilis Adaldagi Hammaburgensis Ecclesiæ Archiepiscopi flagitatibus annuentes, construendi mercatum in loco Bremum nuncupato illi concessisse licentiam, bannum, & teloneum, necnon monetam, totumque quod inde regius regi publicè fiscus obtinère poterit, prælibatæ confecimus sedi: quin etiam negotiatores eiusdem incolas loci nostræ tuitionis patrocinio condonauimus, præcipientes hoc imperatoriæ auctoritatis præcepto, quo in omnibus tali patrocinentur tutelæ, & potiantur iure, quali cæterarum regalium institores vrbium: nemoque inibi aliquam sibi vindicet potestatem, nisi præfati Pontificatus Archiepiscopus, & quem ipse adhoc delegauerit, manu nostra signato, & annuli nostri impressione roborato. Acta IV. Idus Augusti, Anno Dominicæ Incarnat. DCCCCLXVI. Indict. VIII. Anno Domini Ottonis Magni Imperatoris, Regni XXXI. Imperij verò IV. Actum Mesburg in Dei nomine fæliciter. Amen.*

OTHONIS FILIA INFAMATA, VINDICATVR.

CC. HOc Anno cum in Merseburg Otho venisset, *à quodam proditore comperit exuuias* Conradi (qui Othonis gener fuit) *à Slauis in Zuuencha sub Suchauico seniore sibi multum dilecto haberi. Quos cum auxilio illius in singulari prælio deuictos suspēdi præcepit, prædęque maximam partem restituit. Sed hoc ignoro, vtrum hanc interemptores sumpserint, an sic casu accidenti neci eius inculpabiles inuenerint, & quia hoc vllatenus celare præsumpserunt, digna morte pœnas persoluerunt. Filiam verò suimet* (Ludgardam

CCI. nomine) *Vxorem eius, à quodam Cunone eo quod sibi satisfacere noluisset, latè diffamatam, & coniugem suam clam fore ab eodem dictam, Cæsar hoc grauiter ferens sic eam expurgauit. Conuocatis omnibus regni suimet Principibus primo secretis allocutionibus eandem, si huius rei culpabilis esset, diligenter inquirit: Postea que cum illam adhibito Christi testimonio, & sacramentis se nimis excusare vidisset, præsentibus cunctis indixit, si aliquis ex numero sibi familiarium eam armis defendere voluisset, vt se firmum in die hac, & in perpetuum acquirere potuisset amicum. Burchardus Comes hæc audiens, in medium prosilijt, & Cunonem per omnia mentitum fore coram omnibus dixit. Ille autem cum id verum esse sacramentis affirmaret, cum eodem congressus, in primo aditu dexteram mendacem perdidit, & iniustitiam suimet deuictus innotuit, & misericors Dominus à falso crimine hanc eripuit, quam innocentia vitæ sibi placere fecit. Hæc marito viuente suo, quamuis sæpe despiceretur, & laboribus crebris fatigaretur, tamen viridi patientia hæc sufferens, honorem innatum seruare conatur. Cum autem vitam hanc finiret, in Ecclesia Christi martyris Albani in Moguntia flebiliter est sepulta, cuius fusum argenteum in eius memoria ibidem est suspensum.*

OTHO ANIMADVERTIT IN ROMANOS NOVATORES.

Sal. Anno 967.

CCII. *Sigon.* PAcata Lombardia relegatione, & deportatione reorum: Otho *Romam inde progressus post Natalicios dies, iudicio de Ecclesiæ turbatoribus constituto, seuerè animaduertit in omnes. Consules Italia pulsi, Tribuni suspendio enecati: præfectus vero vestibus exutus, atque vtre redimitus per frequentiora vrbis loca Asino ad ludibrium auersus circumuehitur, ac demùm virgis cæsus macerandus tetro carceri traditur. Rofredi cadauer ex sepulcro*

Anno Sal. 967 *pulcro extractum latè passim dissipatum. Inde ad res Italiæ constituendas omnis eius opera, curaque conuersa; atque eius rei gratia alij in alias prouincias Episcopis, & Principibus conuentus indicti. Primus autem Romæ actus est, Romanarumq; rerum, ac Venetarum status formatus. Aderant Io: Contarenus, & Io: Deneus Legati Venetorum. Eis petentibus decreuit*
CCIII. *conuentus Ecclesiam Gradensem totius Venetiæ Metropolim esse. Otho verò potestatem exercendi iuris, quod Romana haberet Ecclesia, dedit. Idest vt omnes, seruos, colonos, aduenas, cæterosq; qui in agris suis versarentur coercere, & iudicare posset: multasque ipsis Venetiæ Ecclesijs indulsit immunitates. Cum à proceribus Italiæ sermo esset illatus, legem de tabulis Sacramento firmandis esse tollendam, quod vulgò homines periurio concepto maximo cum animæ detrimento lites obtinere tentarent. Rebus Romanis formatis, tum Italicas compositurus vrbes excessit; ac Pontifice secum ducto, per Spoletanam regionem Rauennam perrexit. Ibi Paschate celebrato, alter conuentus est habitus, vbi ijs, quæ super ciuitatibus statuenda videbantur decretis, Pontifici Rauennam, Rauennatemque ditionem, aliaque complura à Berengario in primis adempta, restituit, ac veterem Pipini Caroli, ac Ludouici donatio-* CCIV.
nem nouo diplomate, nam & Ioanni XII. idem diploma dederat; propterea *nouo* dicit, *confirmauit. Almaranum generum suum Marchionem declarauit Montisferrati: quæ regio eo iam tum nomine inter Padum, & Tanarum vocabatur; à quo celebres Montisferrati Marchiones fluxère.* Extat de hoc apud Meibomium diploma, quod inserere placuit.

CONCESSIO OTHONIS IMPER. FACTA ALDERAMO DVCI SAXONICO.

CCV. *OTHO Diuina ordinante Prouidentia Imperator Augustus. Oportet Imperialem excellentiam aurem serenitatis suæ, honestis fidelium suorum petitionibus inclinare, qua promptiores, & deuotiores eos in suum efficiat famulatum. Quapropter nouerit omnium fidelium Sanctæ Dei Ecclesiæ, nostrorumque præsentium scilicet, & futurorum vniuersitas. Alderamo Marchionem, interuentu, ac petitione Adhelheidæ nostræ coniugis, atque Imperij nostri participis, nostræ adijsse sublimitatis culmen humiliter postulando, vt quasdam curtes, mansus, hactenus Regni nostri de Beati nostri præcepti pagina illi concederemus, nec non omnes res, & proprietates suas ad vtriusque sexus familias, quæ illi aduenerunt, tam de hæreditate parentum, quam de suo adquæstu, similiter auctoritate nostri præcepti eidem confirmaremus, & penitus corroboraremus. Cuius petitionibus annuentes, & ipsius fidelitatem considerantes, per hoc nostrum præceptum, prout iustè, & legaliter possumus, concedimus, donamus, atque largimur præfato Alderamo Marchioni omnes illas curtes in desertis locis consistentes à flumine Tanard, vsque ad flumen Vrbam, & ad litus maris, quorum nomina, hæc sunt de Gobangiasco, Balangio, Salascedo, Lecesi, Cuthole, Miolia, Pulcione, Gruaza, Prumetto, Altusino, Cortemiglia, Montenesi, Moscetto, Masionti, Archa, & quidquid ibidem hactenus Iuris Regni Italici pertinuit, vt sicuti hucusq; Iuri Regni nostri, & dominio subditæ sunt, ita amodo inantea præfati Alderami Marchionis dominio subdantur, & in eius ius delegentur, & omninò transferantur. Insuper etiam confirmamus, & corroboramus dicto Alderamo Marchioni omnes res, & proprietates suas ad vtriusque sexus familias, tam de hæreditate parentum, quam de adquæstu illi aduenientes per diuersa loca infra Italicum Regnum coniacentes, videlicet in Comitatu Aquensi, Senonensi, necnon Astensi, & Montisferrati, Taurinensi, & Vercellensi, Parmensi, & Cremonensi, seu Pergamensi, cum omnibus eorum pertinentijs, & adiacentijs, seu etiam quidquid habere, vel possidere videtur in diuersis locis, in toto Italico Regno, vel inantea acquirere poterit, siue aliqua minoratione, per huiusmodi nostri præcepti confirmationem habeat, & teneat, firmiterque possideat tam ipse, quamque sui hæredes, vnà cum Terris, Vineis, campis pratis, pascuis, cultis, & incultis, diuisis, & indiuisis, mobilibus, & immobilibus, vtriusque sexus familijs, siluis, salicetis, montibus, & vallibus, plani-*

Anno Sal. 967.

tiebus aquis, aquarumque decursibus, molendinis, piscationibus, venationibus, pedagijs, teloneis, omnibusque publicis functionibus, vel etiam quæ dici, vel nominari possunt, ad easdem res, & proprietates, seu curtes, vel Castella pertinentibus, vel adspicientibus, habeatque potestatem tenendi, vendendi, commutandi, alienandi pro anima iudicandi, & quicquid eorum animus decreuerit faciendi, omnium hominum contradictione remota. Interea per huius nostræ donationis, & confirmationis auctoritatem iubemus, & omninò statuimus, ut nulla Italici Regni persona præfatum Alderamo, suosque hæredes de omnibus, quæ supra uel inantea acquirere poterint, disuestire præsumat. Quod si aliquis contentionem de huiusmodi supradictis omnibus cum eodem suisque hæredibus habuerit, uolens illi obijcere, quod inuestituram inde præterito tempore non habuerint, liceat eidem Alderamo, suisque hæredibus per nostram datam licentiam, & huius nostri præcepti constitutionem, aut per Sacramenta, aut pugnam declarare. Præterea recipimus eundem Marchionem Alderamum cum filijs, & hæredibus suis, & omnibus rebus mobilibus, & immobilibus, iustè, & legaliter ad eum pertinentibus sub nostri Mundiburtione, ita uidelicet ut nullus Dux, nullusque Marchio, nullus Comes, nullus Iudex, nullus Gastaldus, nullusque publicæ partis Procurator, nulla maior, uel minor persona eum absque legali iudicio inquietare, aut molestare præsumat. Si quis huius nostri præcepti, aut mundiburdi uiolator extiterit culpabilis, soluere cogatur auri optimi libras centum, medietatem Cameræ nostræ, & medietatem præfato Alderamo Marchioni, suisque hæredibus. Quod ut uerius credatur diligentiusque obseruetur, manu propria roborante, annuli impressionem inferius affigi præcepimus.

Signum Domini Othonis Serenifs. Imperatoris.

Ambrosius Cancellarius ad uicem Humberti Episcopi, & Archicancellarij recognoui, & scripsi.

Data X. Kalend. April. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXVII. Imperij uerò Domini Othonis pijssimi Cæsaris VI. Indictione X.

Actum Rauennæ in Dei nomine fæliciter. Amen.

Post hæc inter dignitates, & officia quæ commilitonibus distribuit, *Sigebertum, siue Albertum* (vt Sigonius scribit) *Athonis Comitis Canussini filium, Marchionem Atestis constituit: unde clarissima Marchionum Estensium familia eximiæ in hunc usque diem potentiæ ducta. Vidonem Teutonici generis propinquitate sibi coniunctum Mutilianæ creauit Comitem, unde in Romaniola Mutilianæ Comites propagati. Rogatio de calumnijs litium, cuius erat mentio renouata in alium Conuentum propter procerum infrequentiam est dilata. Iampridem Otho ad maiestatem Occidentalis Imperij pertinere arbitratus totam in auctoritate sua esse Italiam, Prouincias Apuliam, & Calabriam bello petere constituerat, ac pulsis inde Græcis, & Sarracenis Italiæ Regno adiungere, nisi sibi cum Imperatore Nicephoro conuenisset. Itaque huc spectans legatum ad eum Constantinopolim destinauit, per quem Theophaniam siue filiam, siue sororem (nam vtrumque traditur) Othoni filio postulauit in matrimonium. Nuncium vero in Germaniam ad Vuilhelmum filium Archiepiscopum, cæterosque Principes misit, vt eum ad se mitterent specioso, ac regali comitatu stipatum. Romaniola inde constituta, Pontificem dimisit Romam, ac post Septembrem mensem (nam eo etiam Rauennæ fuit) transijt in Etruriam. Ibi Ciuitatibus in commodiorem statum redactis, nonnulli item feudis virtutis ergò decorati. Ex Tuscia inde in Lombardiam est ventum. Quarto decimo Kalend. Nouembr. Veronæ in insula Sancti Zenonis Episcoporum, Abbatum, iudicum, Populique conuentu frequentissimus habitus. In eo demum præter alia ex eorum consensu leges ad calumniam litium pertinentes, quæ adhuc leguntur, perlatæ.* Et sunt sequentes.

CCVI. CCVII. CCVIII.

OTHO-

Anno Sal. 967.

OTHONIS MAGNI IMPERATORIS AVGVSTI CONSTITVTIONES.

I. De Raptu.

CCIX. *Apud Goldastum.* *Vir qui virginem rapuit, & eam sibi postea matrimonio copulauit, etiamsi essent in simul concordati raptor & filia, & matrimonialiter insimul copulati, mandamus tamen eum coram nobis aut iustitiario nostro adduci propter tantum nefas, & ibidem confessum decollari: quia matrimonia liberè, & non per raptum virginum, nec violentiam fieri oportet.*

II. De Monetæ falsificatione.

Mediolanensibus, qui falsificarunt imperialem nostram monetam auream, & argenteam, mandamus, & iniungimus hac imperialis nostræ sententiæ condemnatione, vt nulla moneta, nisi de corio facta, in posterum vtantur.

III. De Latronibus persequendis, & puniendis.

Insigni latrones die feriata quæstionibus subijci possunt, vt sic tollatur eis dilatio temporis componendi mendacia, per quæ poßent se in peccatis fortè taliter qualiter excusare, dicente Propheta; Beati qui faciunt iudicium, & iustitiam omni tempore.

IV. De successione nepotum cum patruis.

Orta dissensione inter Principes de varietate legis, vtrum auis superstitibus filij filiorum post patres defunctos adire hæreditatem, an exheredatis fratruelibus (fratrum mortuorum liberis) hæreditas ad viuentes patruos redire deberet: Nos ex omnium Principum sententia cognitionem veritatis commisimus gladiatorio iudicio, cessitque victoria his, qui censebant mortuorum fratrum filios venire ad hæreditatem cum patribus debere. Anno Imperij pijssimi Othonis Regis Quarto.

V. De Vvarendatione.

Qui alteri bona donauerit aut vendiderit, & alter in eorum per ipsum iudicem præsentetur possessionem, cum ea primus adhuc personaliter non possedit, possidens huic licitè contradicat, dummodo pro eisdem bonis in primo iudicij termino se præbeat responsurum: quia poßessionem suam nullus tenetur relinquere, nisi ipsa ei veris actionibus, & sententijs prohibeatur.

2. *Donata viro vel mulieri, per tres dies possideri oportet. Quæ vero per querelam euincuntur, aut hæreditario per successionem veniunt, non est neceße possessorio obtinere.*

3. *Qui alteri feudale prædium confert aut dimiserit, per annum & diem illius varendator esse debet. Qui vero proprium aut res mobiles vendiderit, quousque vixerit, illorum varendator esse tenetur: res tamen illa, pro qua litigatur, ad manus tradi debet venditoris, ad defendendum vel perdendum, quamdiu illud defendere tenetur.*

4. *Cui autem quid donatum est, in eo donatarius probare non poterit, nisi donationem. Datum in Maydeburg, prima mensis Iunij, Anno Imperij decimo.*

VI. De violenta occupatione, & cæde possessorum.

Qui bona alterius violenter aufert, seu occupat ante mortem eius, seu sic occupata violenter tenet vsque in ipsius mortem omne ius perdit, quod habere debuit in bonis illis post decessum spoliati.

2. *Vasallus, si interficit Dominum suum in vita, honore & bonis, cum quibus ab ipso fuerit infeudatus, condemnetur.*

3. *Idem etiam de domino censendum est, si occidat vasallum. Et superior Dominus, sic occisi vasalli natos, ad prædictum Dominum, cum inuestitura dicti feudi, dirigere non valebit, vt sibi seruitio astringantur.*

4. *Qui occiderit patrem, matrem, fratrem, aut alium quemcumque, de cuius morte proprietatis, aut feudi successionem expectet, hanc se noscat perdidiße: nisi fortè id ignoranter, vel causa necessariæ defensionis accidisse prout iuris fuerit, super mortuum comprobetur.*

VII. De iurisdictione Ecclesiarum Imperij.

Otho diuina propitiante clementia Rex. Præcipientes iubemus, vt nullus judex publicus, vel quislibet ex iudiciaria potestate, in Ecclesias sub nostro, & antecessorum nostrorum Regum receptas mundeburdo, aut loca, vel agros, seu reliquas poßessiones dictarum Ecclesiarum, quas nunc infra ditionem Regni nostri legibus possideant, vel quæ deinceps in iura earum diuina pietas voluerit augeri, ad causas iudiciario more audiendas, vel freda

exigendæ, mansiones vel paradas faciendas, aut fideiussores tollendos, aut homines ipsarum Ecclesiarum contra rationem distringendos, nec vllas redibitiones vel inusitatas occasiones requirendas, vllo vnquam tempore ingredi audeat, vel ea quæ supra memorata sunt, penitus exigere præsumat, hominibus quoque famulatum earundem Ecclesiarum facientibus, qui Saxonicè Malman dicuntur, mundeburdum, & tuitionem nostræ Imperialis potestatis constituimus, vt etiam coram nulla iudiciaria potestate examinentur, nisi coram præsulibus ipsarum Ecclesiarum, aut Aduocatis, quos eorundem locorum Præsules elegerint, aut à nobis acceperint. Et ipsi præsules cum omnibus rebus suis nostro fideliter pareant Imperio, & sub nostra consistant defensione. Fratres autem, quibus à nostra aut antecessorum nostrorum liberalitate concessum est, habeant licentiam eligendi Pastorem inter se qualemcumque voluerint, ita tamen si talis inter eos inueniatur, qui vita & moribus probatus habeatur, salua in omnibus dispositione nostra Imperiali.

Lindulfus Cancellarius ad vicem Brunonis Archicapellani recognouit.

Dat. Burchem, VII. Idus, Anno Dom. Incarnat. DCCCCLXI. Indict. IV. Anno Regni nostri XXII.

VIII. De Ecclesiarum prædijs non concedendis Laicis.

Otho Rex Comiti Abbatiam Lauresheymensem suis suorumque vsibus concedi petenti. Obedire oportet Deo magis quam hominibus scriptum est: nolite sanctum dare canibus. *Quod quamuis spiritualiter intelligendum prædicetur, ego tamen sanctum me canibus dare iudico, si Ecclesiarum, & Monasteriorum prædia, quæ à Religiosis viris tradita sunt Deo militantibus tulero, & seculo militantibus tradidero. In castris apud Brisach, Anno DCCCCXL.*

IX. De Re intertiata.

Si quis equum suum, vel cætera animalia, siue rem suam super aliquem repetierit, & ipse varentem dare dixerit, statim vt ad certum varentem eum conducat, & super tertium varentem, & tertium Comitatum præcedat. Et si hoc facere noluerit, rem perdat, & secundum legem componat.

X. De Aduocatis.

Laicorum vero nullum præter Comitem in solis Ecclesiasticis rebus aduocatum habere permittimus.

XI. De Ferijs.

Quotidie contra leges agitur, quotidie malum mali facere non verentur. Ideo hanc legem per omne æuum diuinitate propitia valituram edicimus, vt toto anni tempore liceat Iudicibus causas agere, lites dirimere, tumultum questionum determinare, & diffinire, vt qui quotidie legem offendunt, quotidie legis sententia feriantur.

2. *Nec enim tempore messis, vel vindemiarum, legis edictum effugere debent, qui in nullo tempore peccare desierunt. Bene enim facere, verum dicere, iustitiam amare, rectum iudicare omnibus temporibus licuit, semperque licebit, quia à bonis nunquam, à malis autem operibus semper requiescendum esse, Catholicè didicimus. Dauid autem Rex, & Propheta dicit:* Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore.

3. *In natiuitate vero Domini, in Epiphania, & in statutis jeiuniorum diebus, in diebus Quadragesimalibus, in Pascha, & in Ascensione Domini, in Pentecoste, in Dominicis diebus, in festis præcipuis, iudiciarios motus exequi, publicas quæstiones appeti, vt hæ solemnitates, quæ sunt Christianorum, cum omni vigilantia celebrentur, penitus inhibemus.*

XII. Quibus honoribus filij Diaconorum, & Presbyterorum remoueantur.

Diaconorum, Episcoporum, Presbyterorum filios, Notarios, Sculdasios, Comites, Iudices fieri, omnibus modis prohibemus.

XIII. Quo pacto vnus defendere se debet, vt in extraneo non respondeat iudicio.

Homo extraneus in alieno iudicio respondere minimè tenetur alteri, qui in vno secum residet iudicio. Quod si inde in damnum induxerit eundem, id resarcire sibi tenetur, nisi forsan iudicium illic sibi denegatum sit.

XIV. De Donatione, seu accessione bonorum, in quibus veram possessionem solus non habuerat.

Qui bona alteri in eius tradiderit potestatem, in quibus nullam solus habuerat possessionem. Si alter iure mediante in eadem bona intro-

Anno Sal. 967. *introductus sit, is qui possessionem habet, intromissioni licitè iure contradicere potest, & illum sic introductum remouere. Tenebitur tamen possessionem iure defendere in proximo assignato iudicio.*

2. *Nullus etenim possessionem dimittere cogitur, nisi iudicialiter accusatus per veras sententias repulsam patiatur. Quod cum factum fuerit, iste tandem iudicialiter introducitur, & exinde eundem nullus expellere poterit, nisi accusatus veris sententijs repellatur.*

XV. De Donationibus, vel accessionibus coram iudicio factis.

Donata viro vel mulieri iure municipali, tribus diebus illa possidere oportet.

2. *Quæ vero per querelam euincuntur præscribi possessione non cogitur.*

3. *Bona feudalia si quis alteri dimiserit, illa varendare oportet Anno, & die.*

4. *Qui vero proprium vel mobilia in municipio vendiderit, illorum varendator esse tenetur quoad vixerit: res tamen illa, pro qua litigatur, ad manus tradi debet venditoris, ad commodum vel damnum, quamdiu illam defendere valeat.*

5. *Cui autem donatum quid est, in eo donatarius probare non poterit, nisi donationem, nec varendare eum oportebit.*

Latis legibus, eò quoque Otho filius ex Germania profectus accessit. Vt ex Sigeberto Sigonius transcripsit. *Sigon.* *Conuentu perfecto, exeunte anno, Romam repetijt, cum iam* CCX. *Nuncius à Nicephoro de collocanda Theophania remissus venisset. Hoc Anno duo Soles in Cælo visi, & per biduum mense Iulio mare dulce factum est à Neapoli vsque Cumas.*

OTHO II. FILIVS OTHONIS MAGNI
A PONTIFICE Coronatur. *Sal. Anno 968.*

CCXI. *Sigon. lib. 7. de Regno Italiæ.* IN tanta rerum prosperitate *Pontifex studio Othonis adductus festo Natalitio Othonem adolescentem corona cum patre affecit, Consortemq; Imperij declarauit. Ea res magna ceremonia, & ingenti Populorum lætitia, quos vndique spectaculi magnitudo contraxerat, celebrata. Defectione inde Principum Beneuentanorum audita, permotus Otho statim in Campaniam duxit. Ibi cum esset, Nicephorum Oratores ad se mittere pacem petitum, & Theophaniam desponsum audiuit*; Vt ex edicto eiusdem Othonis ad Duces, & Præfectos Germaniæ, in Vvitikindo legimus.

OTHONIS I. IMPER. EDICTVM AD DVCES,
ET PRÆFECTOS GERMANIÆ.

CCXII. O*THO diuino nutu Imperator Augustus, Hermanno, & Theodorico Saxoniæ Ducibus, cæterisque publicæ rei nostræ præfectis omnia amabilia.*

Deo volenti, salus omniaq; prospera planè succedunt. Cæterum Nuncij Constantinopolitani Regis, dignitate satis insignes, nos adeunt, pacem vt intelleximus, admodum quærentes. Quoquo tamen modo res agatur, bello, Deo volente nullo modo nos tentare audebunt. Apuliam, & Calabriam Prouincias, quas hactenus tenuère, nisi conueniamus, dabunt. Si verò voluntati nostræ paruerint, vt præsenti æstate coniugem cum equiuoco nostro in Franciam dirigentes, per Fraxinetum ad destruendos Saracenos, Deo Comite, iter arripiemus, & sic ad vos disponemus. Præterea volumus, vt si Redares, sicut audiuimus tantam stragem passi sunt (scitis enim quàm sæpè fidem fregerint) quas iniurias attulerint, nullam vobiscum pacem adeant. Vnde hæc cum Hermanno Duce ventilantes totis viribus instate, vt in destructione eorum finem operi imponatis. Ipsi, si necesse fuerit, ad eos ibimus. Filius noster in Natiuitate Domini coronam à Beato Apostolico in jmperij dignitatem suscepit. Scripta XV. Kal. Februar. in Campania iuxta Capuam.

Herimanni cum inciderit sermo, perlepidam eius historiam, quàm apud Ditmarum legimus, subterfugere non patitur eruditio. *Chron. lib. 2.* *Interim Hermannus Dux Saxoniam* CCXIII *regebat, positaque ad Magdeburg concione susceptus est ab Archiepiscopo, manuque deducitur ad*

Anno Sal.968 *tur ad Ecclesiam, accensis luminaribus, cunctisque sonantibus. Ibi auum meimet Henricum, tantæ resistentem superbiæ, dolo capere Dux nisus non potuit: quia hunc militum magna caterua vallauit, præcipit tamen ei, vt Romam post Imperatorem pergeret. Quod libentissimè complens, transcensis Alpibus, vt primùm ad Imperatorem venit, videns eum à longe solo tenus se prostrauit, interrogatusq; quid causæ hoc esset? quod accusatus apud eum, gratiam suam pietatemque solitam perdidisse timeret, lacrymabiliter respondit: Quem protinus eleuatum Imperator osculatur, singulaq; sagaciter perquirens, & de susceptione ducis, quomodoq; in medio Episcoporum; ad mensam loco Imperatoris sederet, lectoque dormiret perdidicit. Ob hoc Cæsar Augustus masculè succensens, Alberto per Epistolam mandauit Episcopo, vt tot sibi equos mitteret, quot Duci campanas sonare, uel quot lucernas accendi præceperat. Imperatoria Archipræsul peragens edicta, quibuscumque valuit modis se per Legatos suimet excusare contendit. Comes præfatus tam ingeniosus erat, vt Cæsarem iratum præ cæteris principibus placare potuißet. Sed quia eius fuit consanguineus, gratiam imperialem vsque in exitum suimet vitæ fideliter obtinuit. Quem torque aureo donatum Cæsar dimisit remeare, suosque familiares contristatis hostibus lætificare.*

Beneuentani itaq; deficientes Principes, CCXIV
Othonianis armis petiti, cum belli molem sustinere non possent, Othoni se dedere. *Pandulphus autem Princeps Athenulphum filium puerum, obsidem dedit: quem Otho educandum in Germaniam in Monasterium misit.* *Sigon. lib.7.* Interim Othonis Legatus Byzantium missus, Luitprandus Cremonensis Episcopus reuertitur. Huius legationis exemplum primus reperit *Christophorus Brouuerus*; in lucem edidit *Henricus Canisius*; suo operi *Baronius* inseruit. Ex codice manuscripto Bibliothecæ primariæ edis Treuirensis transcripsisse dixit Brouuerus, cum ad Marcum Velserum septem virum Augustanum transmisit. Hæc fuit Relatio.

LEGATIO LVITPRANDI CREMONENSIS EPISCOPI

Ad Nicephorum Phocam Imperat. Constantin. prò OTHONIBVS Augustis, & ADHELHEIDA,

CCXV. OTHONES Romanorum inuictissimos Imperatores Augustos, gloriosissimamque Adheleidem Imperatricem Augustam, Luitprandus Sanctæ Cræmonensis Ecclesiæ Episcopus semper valere, prosperari, triumphare, anhelat, desiderat, optat. *Baron. tom. 10. sub Anno 968.*

Quid causæ fuerit, quod prius litteras siue nuntium meum non susceperitis, ratio subsequens declarabit. Pridie Nonas Iunij Constantinopolim venimus, & ad contumeliam vestram turpiter suscepti, grauiter turpiterque sumus tractati; palatio quidem satis magno, & aperto, quod nec frigus arceret, sicut nec calorem repelleret, inclusi sumus: armati milites appositi sunt custodes, qui meis omnibus exitium, cæteris prohiberent ingressum. Domus ipsa solis nobis inclusis peruia; à Palatio adeo sequestrata, vt eo nobis non equitantibus, sed ambulantibus anhelitus truncaretur. Accessit ad calamitatem nostram, quod Græcorum vinum, ob picis, tædę, gypsi commixtionem nobis impotabile fuit. Domus ipsa erat inaquosa, nec sitim saltem aqua extinguere quiuimus, quam data pecunia emeremus. Huic magno *væ, væ* alium appositum est, homo, Sciliorum custos, qui quotidianos sumptus præberet, cui similem si requiras, non terra, sed infernus forsan dabit; is enim quidquid calamitatis, quidquid rapinæ, quidquid dispendij, quidquid luctus, quidquid miseriæ excogitare potuit, quasi torrens inundans, in nos effudit. Nec in centum viginti diebus vna saltem præterijt, quę non gemitus nobis pręberet, & luctus. *al. Siciliorum.*

Pridie Nonas Iunij, vt superius scripsimus, Constantinopolim ante portam Caream venimus, & vsque ad vndecimam horam cum equis, non modica pluuia, expectauimus. Vndecima vero hora non ratus Nicephorus nos dignos esse, tam ornatos vestra misericordia equitare, venire iussit, & vsque in præfatam domum marmoream, inui-

Sal. Anno 968. inuisam, inaquosam, patulam sumus deducti: Octauo autem, idest, Sabbato primo dierum Pentecostes, ante fratris eius Leonis Coroplati, & Logothetæ præsentiam sum deductus, vbi de Imperiali vestro nomine magna sumus contentione fatigati. Ipse enim vos, non *Imperatorem*, idest, βασιλέα, sua lingua; sed ob indignationem ῥῆγα, idest *Regem*, nostra vocabat. *Cui cum dicerem, quod significatur idem esse, quamuis, quod significat diuersum; me, ait, non pacis, sed contentionis causa uenisse*; sicque iratus surgens, vestras litteras, verè indignans, non per se, sed per interpretem suscepit, homo ipse ad personam satis procerus, falso humilis, cui si innisus homo fuerit, manum eius perforabit.

Curopalata, Corrip. lib. 2. factus mox curapalati Et lib. 1. Vocitatus cura palati.

Septimo autem, idest, ipso videlicet sancto die Pentecostes, in domo, quæ dicitur Στεφάνα, idest, *Coronaria*, ante Nicephorum sum deductus, hominem satis monstruosum, pygmæum, capite pinguem, atque oculorum paruitate talpinum, barba curta, lata, spissa & semicana fœdatum, ceruice digitali turpatum, prolixitate, & densitate comarum satis Iopam, colore Æthiopem, cui per mediam nolis occurrere noctem, ventre extensum, natibus siccum, coxis ad mensuram ipsam breue longissimum, cruribus paruum, calcaneis pedibusque æqualem, villino, sed nimis veternoso, vel diuturnitate ipsa fœtido, & pallido ornamento indutum, Sicyonijs calceamentis calceatum, lingua procacem, ingenio vulpem, periurio seu mendacio Vlyssem. Semper mihi Domini mei Imperatores Augusti formosi, quanto hinc formosiores visi estis? Semper ornati, quanto hinc ornatiores. Semper potentes, quanto hinc potentiores. Semper mites, quanto hinc mitiores? Semper virtutibus pleni, quanto hinc pleniores? Sedebant ad sinistram, non in eadem linea, sed longè deorsum duo paruuli Imperatores eius quondam domini nunc subiecti, cuius narrationis initium hoc fuit.

Niceph. Imp. descriptio. *al. hirtū.* *al. byssino.* *Basil. & Constāt. Romani Imp. Cōstantinopol. filij.*

Debueramus, immo volueramus, te benignè, magnificeq; suscipere, sed domini tui impietas non permittit, qui tam inimica inuasione Romam sibi vendicauit, Berengario, & Adelberto contra ius fasq; vitam abstulit, Romanorum alios gladio, alios suspendio interemit, oculis alios priuauit, exilio alios relegauit, & Imperij nostri insuper Ciuitates homicidio, aut incendio sibi subdere tentauit: & quia affectus eius prauus effectum habere non potuit, nunc te malitiæ huius suggestorem, atque impulsorem, simulata pace, quasi ἀσκοπον, *idest, exploratorem, ad nos direxit.*

Niceph. cur tam abiectè Luitpr. exceperit, & habuerit. — κατάσκοπον.

Cui inquam ego, Romanam ciuitatem Dominus meus non vi, aut tyrannicè inuasit, sed à tyranni, immo tyrannorum iugo liberauit. Nonne effeminati dominabantur eius? & quod grauius siue turpius, nonne meretrices? Dormiebat, vt puto, tunc potestas tua, immo decessorum tuorum, qui nomine solò, non autem reipsa Imperatores Romanorum vocantur.

Si potentes, si Imp. Rom. erant, cur Romā in merctricum potestate sinebant? Nonne sanctissimorum Paparum alij sunt relegati, alij à te afflicti, vt neque quotidianos sumptus, nec eleemosynam habere quirent? Nonne Adelbertus contumeliosas litteras Romano, & Constantino, decessoribus tuis imperatoribus, misit? Nonne sanctissimorum Apostolorum Ecclesias rapinis expoliauit? Quis ex vobis Imperatoribus, zelo Dei ductus, tam indignum facinus vendicare, & sanctam Ecclesiam in statum proprium reformare curauit? Neglexistis vos, non neglexit Dominus meus; quod à finibus terræ surgens, Romamque veniens impios abstulit, & Sanctorum Apostolorum Vicarijs potestatem, & honorem omnem contradidit. Postmodum verò insurgentes contra se & dominum Apostolicum, quasi inrisiurandi violatores, sacrilegos dominorum suorum Apostolicorum tortores, raptores, secundum decreta Imperatorum Romanorum, Iustiniani, Valentiniani, Theodosij, & cæterorum, cæcidit, iugulauit, suspendit, & exilio relegauit: quæ si non faceret, impius, iniustus, crudelis, tyrannus esset. Palam est, quod Berengarius, & Adelbertus sui milites effecti, Regnum Italicum sceptro aureo ex eius manu susceperunt, & præsentibus seruis tuis, qui nunc vsque supersunt, & hac in Ciuitate degunt, iureiurando fidem promiserunt: Et quia, suggerente diabolo, hanc perfide violarunt, iustè illos quasi desertores, sibique rebelles Regno priuauit: quod ita subditis tibi & postmodum rebellibus faceres.

Luitpr. exprobat Nicephoro Roman. Eccl. neglectum.

Sed non, ait, Adelberti hoc profitetur miles. Cui inquam: *Si secus dixerit, meorum aliquis.*

Anno Sal. 968. *quis militum si iubes, cras ita rem esse duello declarabit.*

Esto, inquit, fecerit, hæc, vt ais, iustè. Nunc cur Imperij nostri terminos bello incendioq; aggressus sit, expedi. Amici eramus, societatemque indissolubilem, nuptijs interpositis, facere cogitabamus.

al. terrā

Terram, inquam, *quam Imperij tui esse narras, gens, incola, & lingua, Italici Regni esse declarat. Tenueruntque illam potestatiuè Longobardi; quam & Ludouicus Longobardorum, seu Francorum Imperator de manu Sarracenorum, multitudine prostrata liberauit. Sed & Landulphus Beneuentanorum & Capuanorum Princeps septennio potestatiuè eam sibi subiugauit. Nec à seruitutis eius, seu successorum suorum iugo vsque ad præsens exiret, si non, immensa data pecunia, Romanus Imper. nostri Regis Hugonis amicitiam emeret. Et hæc causa fuit, quod nepoti suo, & æquiuoco Regis nostri, eiusdem Hugonis spuriam coniugio copulauit. Et vt considero Domino meo non gratiam, sed impotentiam adscribis, quod post Italiæ, seu Romæ acquisitionem, tot annis eam tibi dimiserit. Societatem vero amicitiæ, quā te parentela voluisse facere dicis, fraudem nos dolumque tenemus. Pausanas* exigis, quas nec te exigere, neque nos concedere ratio ipsa compellit. Verum vt fallacia exculpetur, veritas non reticeatur, misit me dominus meus ad te, vt si filiam Romani Imperatoris, & Theophanæ Imperatricis, domino meo, filio suo Othoni Imperatori Augusto, in coniugium tradere volueris, iuramento mihi affirmes, & ego pro gratiarum recompensatione, hæc & hæc dominum meum tibi facturum, & obseruaturum iurando affirmabo.* Sed & optimam amicitiæ arabonā* fraternitati tuæ nunc dominus meus contulit, cum Apuliam omnem potestati subditam, meo interuentu, cuius hoc suggestione malum factum esse dicis. Cuius rei tot sunt testes, quot sunt totius Apuliæ habitatores.*

** al. inducias.*

filia hæc fuit Anna. Vide Cedrenum, alij vocāt Teophaniā.

** hic deest aliquid.*

** al. optimū arrabonem.*

Secunda, inquit Nicephorus, hora iam transijt: προέλδισις, *idest processio nobis est celebranda. Quod nunc instat agamus. Contra hæc, cum opportunum fuerit respondebimus.*

Procesf. Niceph. describitur.

Non pigeat me προέλδισιν ipsam describere, & dominos meos audire. Negotiatorum multitudo copiosa ignobiliumq; personarum, ea solemnitate, collecta, ad susceptionem, & laudem Nicephori, à palatio vsque ad Sanctam Sophiam, quasi pro muris, viæ margines tenuit, clypeolis tenuibus satis & spiculis vilibus dedecorata. Accessit, & ad dedecoris huius augmentum, quod vulgi ipsius potior pars ad laudem ipsius, nudis processerat pedibus. Credo sic eos putasse, sanctam ipsam potius exornare προέλδισιν. Sed & optimates sui, qui cum ipso per plebeiam, & discalceatam, multitudinem ipsam transierunt, magnis & nimia vetustate rimatis tunicis erant induti. Satis decentius quotidiana veste induti procederent. Nullus est cuius atauus hanc nouam haberet. Nemo ibi auro, nemo gemmis ornatus erat, nisi ipse solus Nicephorus, quem Imperialia ornamenta ad maiorum personas sumpta, & composita, fœdiorem reddiderant. Per salutem vestram, quæ mihi mea charior extat, vna vestrorum pretiosa vestis, procerum, centum horum, & eo amplius pretiosior est. Ductus ego ad προέλδισιν ipsam in eminentiori loco, iuxta psaltas, idest cantores, sum constitutus.

Codinus Curop. li. de off. aulæ Cōstantin.

Cumque quasi reptans monstrum illud procederet, clamabant adulatores psaltæ: *Ecce uenit stella matutina, surgit Eous, reuerberat obtutu solis radios: pallida Sarracenorum mors, Niccephorus* μέδων, idest, Princeps: Vnde & cantabatur: μέδοντι, idest Principi Nicephoro, πολλὰ ἔτι, idest, plures anni sint. *Gentes hunc adorate, hunc colite, huic tanto colla subdite.* Quanto tunc verius canerent, Carbo extincte veni, μέλλε, anus incessu, Siluanus vultu, rustice, lustriuage, capripes, cornute, bimembris, setiger, indocilis, agrestis, barbare, dure, villose, rebellis Cappadox. Igitur falsidicis illis inflatus nenijs S. Sophiam ingreditur, dominis suis Imp. se à longè sequentibus, & in pacis osculo ad terram vsque adorantibus. Armiger huius sagitta calamo immissa *Aeram* in Ecclesia ponit, quæ prosequitur, quo nimirum tempore imperare cœperit, & sic *Aeram*, qui id non viderunt, intelligunt.

Hac eadem die conuiuam me sibi esse iussit. Non ratus autem me dignum esse cuipiam suorum præponi procerum, quintusdecimus ab eo absque gausape sedi; meorum

πολιχρονίζειν.

nemo

Anno Sal. 968

nemo comitum non dico solum mensæ non assedit, sed neque domum, in qua conuiuabar, vidit. Qua in cœna temporis satis, & obscena, ebriorum more, oleo delibuta, alioque quodam deterrimo piscium liquore aspersa, multa super potentia vestra, multa super Regnis & militibus me rogauit. Cui cum consequenter, & verè responderem: *Mentiris*, ait: *Domini tui milites equitandi ignari, pedestris pugnæ sunt inscij, scutorum magnitudo, loricarum grauitudo, ensium longitudo, galearumque pondus neutra parte eos pugnare sinit*; ac subridens, *impedit*, inquit, *eos, & gastrimargia*, hoc est, *ventris ingluuies; quorum Deus venter est*; quorum audacia, crapula, fortitudo, ebrietas; ieiunium, dissolutio; pauor, sobrietas. Nec est in mari domino tuo classium numerus. Nauigantium fortitudo mihi soli inest, qui cũ classibus aggrediar, bello maritimas eius ciuitates demoliar; & quæ fluminibus sunt vicina, redigam in fauillam. Quis, *cedo*, mihi etiam in terra copiarum paucitate resistere poterit? filius non affuit; vxor non defuit; Saxones, Sueui, Baioarij, Italici omnes cum eo affuerunt, & cum ciuitatulam vnam sibi resistentem capere nescirent, immo nequirent, quomodo mihi resistent venienti? quem tot copiæ prosequentur, Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos, quot cœlum stellas, quot mare in flatibus vndas.

Cui cum respondere, & Apologeticum, dignum inflatione hac euomere vellem, non permisit; sed adiecit quasi ad contumeliã: *Vos non Romani, sed Longobardi estis*; cui adhuc dicere volenti, & manu, vt tacerem innuenti, commotus inquam; *Romulum fratricidam, ex quo & Romani dicti sunt, porniogenitum, hoc est, ex adulterio natum chronographia innotuit; asylumque sibi fecisse, in quo alieni æris debitores, fugitiuos, seruos, homicidas, ac pro reatibus suis morte dignos suscepit, multitudinemque quandam talium sibi adsciuit, quos Romanos appellauit: ex qua nobilitate propagati sunt ipsi quos vos Kosmocratores, idest, Imperatores appellatis: quos nos Longobardi scilicet, Saxones, Franci, Lotharingi, Baioarij, Sueui, Burgundiones tanto dedignamur, vt inimicos nostros commoti, nil aliud contumeliarum, nisi, Romanæ, dicamus, hoc solo, idest, Romanorum nomine, quidquid ignobilitatis, quidquid timiditatis, quidquid auaritiæ, quidquid luxuriæ, quidquid mendacij, immo quicquid vitiorum est, comprehendentes.*

Nomen Roman. improprie loco vsurpatum. Ex Niceta Choniate, Curopal. & alijs.

Imbelles vero nos, & equitandi inscios quia dicis, si Christianorum peccata promerentur, vt in hac austeritate perdures, quales vos estis, quamue pugnaces nos simus, bella proxima demonstrabunt.

Talibus Nicephorus exacerbatus dictis, manu silentium indixit, mensamque sine latitudine longam auferri, meq; in inuisam domum, seu vt verius fatear, carcerem reuerti præcepit. Vbi post biduum cum indignatione, tum æstu & siti, magno sum languore affectus. Sed & assaeclarum meorum nemo extitit, qui non eodem ebriatus poculo, diem sibi vltimum imminere formidaret. Cur quæso non ægrotarent, quibus erat potus pro optimo vino salsugo; pro culcitra, non fœnum, non stramen, non saltem terra, sed durum marmor, pro ceruicali lapis? quibus patula domus non calorem, non imbrem, non frigus arcebat. Ipsa si vellet Salus his circumfusa, vt vulgo loquimur, eos saluare non posset. Proprio ergo, atque meorum debilitatus angore, conuocato ad me custode, immo persecutore meo, non precibus solum, sed pretio obtinui, vt epistolam meam hunc modum continentem Nicephori fratri deferret.

Luitp. à Niceph. Imp. pessimè habitus.

Leoni Coroplati, & Logothetæ τῦ δρόμυ *Luitprandus Episcopus. Si Imperator serenissimus petitionem, ob quam veni, perficere cogitat, non fatigant me, quas hic sustineo, passiones: Litteris solum modo meis & nuntio, vt instruatur dominus meus, me hic moram ab re non facere. Quod si secus res sese habet, nauis & hic Venetorum, onerariaque proficisci festinat, hanc me ægrotum ingredi sinat, vt si dissolutionis meæ tempus aduenerit, cadauer meum genitale saltẽ solũ suscipiat.* Quas cum legisset, se post quatriduum me iussit adire. Sederunt cum eo ad disceptationem vestram secundum eorum traditionem, sapientissimi viri, Attico pollentes eloquio, Basilius Parakimomenos, Proto à secretis, Protouestiarius, & duo Magistri, quorum hoc fuit narrationis initium.

Epist. Luitpr.

S *Quid*

Anno Sal. 968.

Qu.d causæ sit, quare te huc fatigasti, frater, edißere. Quibus cũ parentelæ gratia, quę esset occasio infinitę pacis, edicerẽ, inquiunt: *Inaudita res est, vt Porphyrogeniti Porphyrogenita, hoc est, in purpura nati filia, in purpura nata, gentibus misceatur. Verum quia tam excellentem rem petitis, si datis quod decet, accipietis quod libet; Rauennam scilicet & Romam cum his omnibus continuatis, quæ ab his sunt vsque ad nos. Si vero amicitiam absque parentela desideratis, Romam liberam eße dominus tuus permittat: Principes autem Capuanum scilicet, & Beneuentanum, sancti nostri Imperij olim seruos, nunc rebelles, seruituti pristinæ tradat.*

Quibus, *Dominum meum*, inquam, *potentiores habere Sclauos Petro Bulgarorum Rege, qui Christophori Imperatoris filiam in coniugium duxit*, etiam ipsi non ignoratis. *Sed Christophorus*, aiunt, *non Porphyrogenitus fuit.*

Græcor. arrogantia.

Roma vero, inquam, *quam vos liberam esse velle perstrepitis, cui seruit? cui tributa persoluit? Nonne prius meretricibus seruiebat? & vobis dormientibus, immo non valentibus, Dominus meus Imper. Augustus à tam turpi seruitute liberauit? Constantinus Imp. Augustus, qui hanc ex suo nomine condidit Ciuitatem, Sanctæ Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ, vt erat Kosmocrator, multa donaria contulit, non in Italia solum, sed in omnibus penè Occidentalibus Regnis, necnon de Orientalibus, atque Meridianis, Græcia scilicet, Iudæa, Perside, Mesopotamia, Babylonia, Aegypto, Libya, vt ipsius testantur priuilegia, quæ penes nos sunt. Sanè quidquid in Italia, sed in Saxonia, Baioaria, omnibus domini mei Regnis est, quod ad Apostolorum Beatorum Ecclesiam respicit, sanctissimorum Apostolorum Vicario contulit. Et si est, vt dominus meus ex his omnibus ciuitates, villas, milites, aut familiam obtineat, Deum negaui.* Cur Imperator vero non itidem facit, vt ea, quæ suis in sunt Regnis, Apostolorum Ecclesiæ reddat, & per laborem, atq; munificentiam domini mei ditem, & liberam, ditiorem ipse ac liberiorem reddat?

Dona Roman. Eccles. à Const. Magno, & Othone Imp. collata.

Sed hoc, ait *Basilius ParaKimomenos*, *faciet, cum ad nutum suum Roma & Romana Ecclesia ordinabitur. Tum, homo*, inquam, *quidam, multam ab alio passus iniuriam, his Deũ aggreßus est verbis: Domine, vindica me de aduersario meo. Cui Dominus, faciam*, inquit, *in die cum reddam vnicuique secundum opera sua. At ille, quam tarde, insit.*

Tunc omnes præter fratrem, cachinno commoti, disceptationem dimiserunt, meque in inuisam domum reduci præceperũt, magnaque custodiri cautela, vsque in Sanctorum Apostolorum religiosis cunctis celebrem diem. Qua celebritate me satis ægrotum, necnon & Bulgarorum nuntios, qui pridie venerant, ad Sanctos Apostolos sibi obuiare præcepit. Cumque post næniarum garrulitatem, & Missarum celebrationem, ad mensam inuitaremur; in citeriori mensæ margine, quæ erat sine latitudine longa, Bulgarorum nuntium, Vngarico more tonsum, ænea catena cinctum, & vt mens mihi suggerit, catechumenum, mihi præponit; ad vestram planè, domini mei Augusti, contumeliam. In vobis contemptus, in vobis spretus, in vobis abiectus. Sed gratias ago Domino IESV Christo, cui vos seruitis omni spiritu vestro, quod habitus sum pro nomine vestro dignus contumelias pati. Verum, domini mei, meam non considerans, sed vestram iniuriam, mensam reliqui. Cumque indignans abire vellem. Leo Curoplates Imperatoris frater, & Protho à secretis Symeon, pone me sequuntur, hæc latrantes: *Cum Christophori filiam Petrus Bulgarorum Vasileus coniugem duceret, symphona, idest consonantia scripta iuramento firmata sunt, vt omnium gentium Apostolis, idest Nuntijs, penes nos, Bulgarorum Apostoli præponantur, honorentur, diligantur. Bulgarorum ille Apostolus, quamquam vt dicis, & verum est, tonsus, illotus, & catena ænea cinctus sit: Patricius tamen est, cui Episcopum præponere, Francorum præsertim, nefas decernimus, iudicamus. Et quoniam te id indigne ferre cognoscimus, non te nunc, vt putas, ad hospitium redire sinimus, sed in diuersorio quodam cum Imperatoris seruis cibum gustare compellimus.*

Contẽnitur Otho Imp. in suo Legato.

Luitpr. cũ famulis Imp. comedere cogitur.

Quibus ob incomparabilem cordis dolorem nil respondi, sed quæ iusserant, feci; indignum iudicans mensam, qua non dico mihi, idest, Luitprando Episcopo; sed Bulgarorum nuntius vestro pręponitur nuntio. Sed leniuit dolorem meum Imperator sanctus

Indignã iudicant causam.

ctus

Anno Sal. 968.

ctus munere magno, mittens mihi ex delicatissimis cibis suis hœdum pinguem, ex quo ipse comederat, allio, cepe, porris laute suffarcinatum, garo delibutum, quem vestræ tunc mensæ inesse optaui, vt qui delicias sancti Imperatori faustas esse non creditis, saltem his perspectis crederetis.

Semesa fercula ab Imp. dono accipit.

Transactis ergo octo diebus, cum Bulgari iam abessent, putans me mensam magnifacere suam, in eodem loco me satis ægrotum secum conuiuare coegit. Affuit cum pluribus Episcopis, & Patriarcha, quibus præsentibus, plures mihi quæstiones de Scripturis sacris proposuit, quas cum Spiritu sancto afflante eleganter exposui, nouissimè autem, vt de vobis ludum haberet, quas Synodos haberemus rogauit. Cui cum Nicenam, Chalcedonensem, Ephesinam, Antiochenam, Carthaginensem, Ancyranam, Constantinopolitanam edicerem; *Ha ha he, ait, Saxonicam dicere es oblitus, quam si rogas, cur nostri codices non habent, rudem esse, & ad nos necdum venire posse respondeo.*

Patr. hic fuit Polyeuctus.

Cui inquam: *in quo membro regnat infirmitas, illud est cauterio exurendum: hæreses omnes à vobis emanarunt, penes vos viguerunt: à nobis, id est, Occidentalibus hic sunt iugulatæ, hic sunt occisæ. Romanam siue Papiensem Synodum, quamquam essent sæpe, his non connumeramus. Romanus enim Clericus, postmodum vniuersalis Papa, Gregorius, qui à vobis appellatus est Dialogus, Eutychium Constantinopolitanum Patriarcham hæreticum ab eiusmodi hæresi liberauit. Aiebat idem Eutychius, nec solum aiebat, sed etiam docebat, clamabat, scriptitabat, nos in resurrectione non veram, quam hic habemus, sed phantasticam quandam carnem assumpturos, cuius erroris liber à Gregorio orthodoxè est combustus. Sed Euodius Papiensis Episcopus, propter aliam quamdam hæresim huc, id est, Constantinopolim à Romano est Patriarcha directus, quam compressam, in Catholicam, atque orthodoxam reformauit. Saxonum genus, ex quo sanctum lauacrum, & Dei accepit notitiam, nulla est hæresi maculatum, vt ibi Synodus fieret, qua errorem, cum nullus esset, corrigeret. Rudem quia dicis Saxonibus esse Fidem, idipsum, & ego affirmo: semper enim apud eos Christi Fides rudis est, & non vetus, vbi Fidem opera sequuntur. Hic Fides non rudis, sed vetus est, vbi Fidem opera non comitantur, sed quasi præ vetustate, vt vestis contempta, contemnitur. Sed hanc Synodum factam esse in Saxonia certo scio, in qua tractatum est, & firmatum decentius ensibus pugnare, quam calamis; & prius mortem obire, quam hostibus terga dare:* quod vel tuus exercitus experitur; in corde meo dixi, & quam sint pugnaces re ipsa experiatur.

Græcia hæresum mater.

Eutychij error.

Saxon. defensi.

Verum hac eadem die post meridiem, adeo impotentem, & transfiguratum me reuertenti ad palatium sibi præcepit occurrere, vt obuiantes mihi, quæ prius in stuporem mentis mulieres versæ, * *Mana, mana,* clamabant; miseriam meam pugnis pectora tunsæ dicerent, ταπεινὲ ϗ ταλαίπωρε. Cui, Nicephoro scilicet venienti, & vobis absentibus, quid tunc manibus in cœlum erectis optauerim, proueniat vtinam. Sed mihi velim credatis, ad risum me non parum illexit. Impatienti enim, atque effræni insidens equo, satis paruus, satis magno, puppam ipsum mens sibi depinxit mea, quam Schlaui vestri equino colligantes pullo matrem præcedentem sequi effrænatæ dimittunt.

** id est, mater, mater.*

Niceph. Imp. ridiculus.

His expletis ad conciues, & cohabitatores meos, quinque Leones, in prænominatam inuisam domum sum deductus, vbi post hebdomadarum spacium trium, nullius nisi meorum sum colloquio visitatus. Qua ex re Nicephorum numquam me velle dimittere mens sibi depinxit mea, ac tristitia immodica languorem languori adeo super imposuit, vt vita excederem, nisi mihi hanc Dei Genitrix à Creatore, & Filio suo precibus obtineret; quemadmodum non phantastica, sed vera est mihi visione monstratum.

His ergo tribus hebdomadibus habuit Nicephorus extra Constantinopolim metastasin, id est, stationem, in loco qui dicitur εἰς πηγάς, id est, Ad fontes, eodemq; me venire præcepit. Et cum tamen languidus essem, vt non solum statio, sed ipsa etiam sessio grauis mihi moræ videretur, discooperto capite, quod malæ valetudini meæ nimis contrarium erat, ante se me stare coegit; cui & ait: *Domini tui Regis Othonis nuntij, qui*

Anno Sal. 968 *præterito te præceſſerunt anno iuramento mihi promiſerunt, & iuſiurandi litteræ in præſentiarum ſunt, numquam illum in aliquo noſtrum ſcandalizare Imperium. Vis maius ſcandalum, quam quod ſe Imperatorem vocat, Imperij noſtri Themata ſibi vſurpat? Vtraque non ſunt ferenda, & ſi vtraque importabilia, iſtud eſt non ferendum, immo nec audiendum, quod ſe Imperatorem nominat. Sed ſi confirmas eadem, quod ipſi fecerunt, fortunatum te, atque locupletem Imperij noſtri maieſtas cito dimittet.* Id autem eo non dixit, vt vos, ſi mea hoc ſtultitia faceret, * conſeruatos ſperarem, ſed voluit habere præ manibus, quod in laudem ſuam, & contumeliam noſtram oſtenderet futuris temporibus.

* f. ſeruaturos ſperaret

Cui inquam, *nuper ſanctiſſimus Dominus meus, vt eſt ſapientiſſimus, & ſpiritu Dei plenus, hæc prænoſcens, quæ aſſeris, ne terminos quos conſtituit mihi, tranſcenderem, ἐντολὴν id eſt, præceptum conſcripſit, quod & ſigillo ſignauit ſuo, ne ſecus facerem.* Scis Domine mi Auguſte, qua id fiducia dixerim? ἐντολὴν iſtud in medium proferatur, & quidquid iuſſerit, iuramento à me tibi firmetur. Sed præteriti nuntij præter iuſſionem domini mei promiſerunt, iurauerunt, conſcripſerunt, ita eſt, vt Plato ait; *Cauſa penes optantem, Deus extra culpam.*

His expletis ventum eſt ad nobiliſſimos Principes, Capuanum, & Beneuentanum, quos ipſe ſeruos nominat, & ob quos inteſtinus ipſum agitat dolor. *Seruos*, inquit, *meos dominus tuus in tutelam recipit ſuam, quos ſi non dimiſerit, & in priſtinam ſeruitutem redegerit, noſtra amicitia carebit, ipſi in Imperium noſtrum, vt recipiantur, flagitant, ſed recuſat eos noſtrum Imperium, vt cognoſcãt, & experiantur, quam periculoſum ſit, ſeruos à dominis declinaſſe, ſeruitutem effugere. Et eſt decentius domino tuo, vt mihi eos tradat amicus, quam mihi dimittat inuitus. Experiantur plane, vita comite, quid ſit herum fallere, quid ſit ſeruitutem deſerere; &, vt puto, ſentiunt nunc, quod dico, operantibus hoc noſtris, qui ſunt vltra mare militibus.*

Othoni minatur Niceph.

Quibus reſpondere me non permiſit, ſed abire cupientem, ad menſam ſuam redire præcepit. Cui pater aſſedit, homo, vt mihi videbatur, natus centum quinquaginta annis. Cui itidem, vt filio, Græci in laudibus, immo inuentis ſuis, Deus annos vt multiplicet, conclamant. Qua in re, quam ſint Græci ſtulti, quamve huius gloriæ amatores, quamue adulatores, quam cupidi, hinc colligere poſſumus: optant ſoli non ſola, ſed ſilicernio, quod naturam ipſam non pati certo ſciunt, gaudet & ſilicernium ea ſibi optari, quæ nec Deum facere, nec * tibi prodeſſe, ſed obeſſe, etiamſi faceret, nouit. Quod quæſo Nicephorum gaudere pacis......... illum, & phoſphorum clamabant. Impotentem, virilem, ſtultum, ſapientem, breuẽ, magnum; nigrum, album, peccatorem, ſanctum dicere, mihi credite, non laus, ſed contumelia eſt. Et qui aliena magis gaudet ſibi acclamari, quam propria, auibus omnino eſt ſimilis, quarum intuitum nox illuminat, dies cæcat.

Fuit is Bardas, quem Niceph. Imperiũ adeptus

Cæſare ſalutauit.

* f. ſibi.

Sed redeamus ad rem, hac in cœna, quod prius non fecerat, * voce Latina B. Ioannis Chryſoſtomi homiliam in Apoſtolorum actibus legere iuſſit. Poſt cuius lectionis terminum, cum ad vos redeundi licentiam quærerem, capite ſe ita facturum innuens, recipi me ad conciues, & cohabitatores meos leones perſecutori meo indixit. Quod cum fieret, non ſum ab eo viſus, vſque in tertiumdecimum Kalend. Auguſti, ſed diligenter cuſtoditus, ne cuiuſpiam fruerer ſermone, qui ſuos mihi actus indicaret. Interea Grimizonem Adelberti nuntium ſe adire iuſſit, quem cum nauali ſuo exercitu redire præcepit. fuerunt chelandia vigintiquatuor, Ruſſorum naues duæ, Gallicæ duæ, ſi plus miſerit, quas non viderim, neſcio. Veſtrorum, domini mei Imperatores Auguſti, militum fortitudo non eget, vt aduerſariorum impotentia animetur, quod in his ſæpe expertum eſt gentibus, quarum etiam vltimi, & cæterorum comparatione, impotentes, Græcam fortitudinem ſtrauerunt, tributariam fecerunt. Sicut enim vos non terrerem, ſi fortiſſimos illos, & Alexandro Macedoni ſimiles prædicarem, & ſic vos inſtigo, cum impotentiam eorum, quæ vera eſt, narro. Mihi credatis velim, & credetis ſcio, omnem ipſum exercitum * quadringentis veſtris, ſi foſſa muriue non impediant, poſſe * occidere, cui exercitui, vt puto, ad contumeliam

* al. vociferatus, ex quo corrigo voce elata.

* à quadrigẽtis veſtris.

* occidi.

Sal. Anno 968. tumeliam vestram, hominem quamdam (sed quamdam eo dixi, quia mas esse desijt, mulier fieri nequit) præposuit. Adelbertus octo millia loricatorum se habere Nicephoro mandauit, quibus cum Argiuo adminiculante exercitu, vos fugare, aut sternere dicit, rogauitque æmulum vestrum, vt pecunia illi mitteretur, qua illos auidius ad pugnam instigaret.

Sed nunc, domini mei, accipite insidias Danaum, & crimine ab vno discite omnes: Nicephorus mancipio illi, cui collecticium, atque conducticium commendauit exercitum, pecuniam satis magnam hac ratione dedit, vt si Adelbertus cum septem millibus loricatorum, & eo amplius, sicut mandauit, se adierit, tunc donatiuum eis illud distribuat. Cona frater suus cum ipso, & Argolico exercitu vos impugnet, Adelbertus verò Bareis diligenter custodiatur, donec potitus victoria frater redeat. Quod si veniens tot hominum millia non duxerit, vt capiatur, vinciatur, vobisque eo venientibus tradatur. Insuper & pecunia, quæ ei debebatur, vestras in manus conferatur, edixit. O bellatorem, o fidelem! prodere cupit, * cui defensorem parat, quem perdere cupit: in neutro fides, in vtroque infidelitas: fecit, quo non eguit, eguit, quod non fecerat. Sed esto, fecerit, vt Græcos decuit, nos ad propositum redeamus.

* al. qui

Quartodecimo Kalendas Augusti collecticium ipsum naualem exercitum, me ab inuisa domo spectante, dimisit. Decimotertio autem, quo die leues Græci raptionem Heliæ Prophetæ ad cœlos ludis scenicis celebrant, me se adire præcepit, cui & ait: *Imperium nostrum copias in Assyrios ducere cogitat, non super Christicolas, quemadmodum dominus tuus: præterito quippe anno idipsum facere volui, sed audito, quod dominus tuus Imperij nostri terram inuadere vellet, dimissis Assyrijs illum versus habenas retorsimus, obuiauitq; nobis in Macedonia Dominicus Venedicus nuntius suus, qui multo labore, & sudore nos, ut reuerteremur, delusit, iureiurando nobis affirmans, numquam dominum tuum esse id cogitaturum, nedum facturum, reuertere ergo* (quod cum audissem tacitus Deo gratias dixi) & hæc atque hæc tuo domino nuntiato, si me compotem fecerit, ipse redito.

Festũra ptionis Heliæ.

Cui, *iubeat*, inquam, *sanctissimum * Imperatorem tuum me in Italiam cito aduolare, certa ratione, quod dominus meus, quæ vult Imperium tuum, compleat, & lætus ego ad te redeam.* Quod qua mente dixerim, nec ipsum, proh dolor, latuit. Nam subridens, simul capite innuit, meque contra tenus se adorantem, atque abeuntem extra, foris manere, atq; ad cœnam allio & cepa bene olentem, oleo & garo sordidam venire præcepit; magnisque die illa effeci precibus, vt munus meum, quod sæpe aspernatus erat, dignaretur accipere.

* f. Imperium.

Residentibus itaque nobis ad mensam sine latitudine longam * pallingi latitudine tectam, longitudine seminudam, ex Francis, quo nomine tam Latinos, quam Teutones comprehendit, ludum habuit: rogauitque me, vt, quo in loco Episcopatus mei ciuitas esset, quoue nomine frueretur, edicerem. Cui, *Cremona*, inquam, *Eridano fluuiorum Italiæ Regi satis vicina, & quia Imperium tuum chelandia eo mittere properat, prosit mihi te vidisse, prosit agnouisse, da pacem loco, vt per te saltem possit subsistere, qui tibi non potest resistere.* Sed vafer ille hæc εἰρωνικῶς me dixisse cognouit, submissoq; vultu *se ita facturum promisit, iurauitque mihi per sancti sui virtutem Imperij, nil me mali passurum, sed prospere suis cum chelandijs, vsque in Anconitanum portum cito peruenturum*; & mihi id tunso digitis pectore iurauit.

* al. palli j, vel palmi.

Verum quam impie peierauerit, animaduertite. Hæc acta, hæc dicta sunt decimotertio Kalendas Augusti, secunda feria, quo ex die vsque in nonum stipendiorum nihil ab eo recepi, cum tanta esset Constantinopoli fames, vt vigintiquinque asseclas meos, & quatuor custodes Græcos tribus aureis vna cœna nequirem reficere. Quarta feria ipsius hæbdomadæ, Nicephorus Constantinopolim egreditur, in Assyrios profecturus.

Quinta feria frater suus me accersiuit, quem ita conuenit: *Sancto Imperatore præmisso, domi hodie dispositionis eiusdem causa substiti; nunc si te sanctum Imperatorem visendi desiderium obtinet, & si quidquam, quod necdum prodideris habes, edissere.* Cui, inquã,

nec

Anno Sal. 968.

nec sanctum Imperatorem videndi, nec rei nouæ narrandæ habeo causam. vnum hoc peto, secundum sancti Imperij promissionem, vt chelandijs in Anconitanum portum, vsque deducat. Quo auditu (vt sunt Græci per caput alterius semper iurare parati) per Imperatorium caput, per vitam propriam, per liberos, quos Deus ita, vt verum dixit, conseruet, se id completurum iurare cœpit. Cui cum, *quando?* dicerem; *mox discedente Imperatore: Delongaris enim, sub cuius manu nauium est omnis potestas, recedente sancto Imperatore, curam tui aget.* Hac spe ludificatus, lætus ab eo recessi.

Mos iurandi apud Græcos.

Post sequentem vero diem, Sabbato scilicet, in Vmbriam, qui est locus decem, & octo milliaribus Constantinopoli distans, Nicephorus me accersiri iubet. cui & ait. *Putabam te quidem virum magnum, & honestum ea gratia huc venisse, vt completa omnimodo voluntate mea, perpetuam inter me, & dominum tuum constitueres amicitiam. Et quoniam ob cordis tui duritiem id facere nolis, vnum saltem, quod facere iusta ratione possis, efficito; scilicet dominum tuum Principibus Capuano, & Beneuentano seruis meis, quos oppugnare dispono, nullum consilium collaturum. Sua qui non largitur, nostra saltem dimittat. Noua res est, quod eorum patres, & aui nostro Imperio tributa dederunt: at id istos, breui tempore facturos, Imperij nostri exercitus laborabit.*

Cui inquam: *Principes isti apprime nobiles, & domini mei sunt milites, qui si senserit exercitum tuum super eos irruere, eis copias mittet, quibuscum tuos conterere, & duo illa Themata, quæ vltra mare habes, tibi præualebunt auferre.*

Tunc bufonis in modum tumefactus, & commotus: *Discede*, inquit, *Per me, per qui me talem genuere parentes, faciam, vt aliud dominus tuus, quam desertores seruos defendere cogitet.* Cumque abirem, iussit interpreti, me sibi conuiuam fieri, accitisque eorumdem Principum fratre, & Bysantio Barisiano, magnas in vos, gentemq; Latinam, & Teutonicam contumelias euomere iussit. Verum cum à sordida cœna ipse discederē, nuntijs interpositis, clam mihi mandauerunt, & iurauerunt, se quæ latrauerant, non sponte, sed Imperatore volente, & comminante dixisse.

Sed & idem Nicephorus in eadem cena me interrogauit, *si vos periuolia, id est, brolia, vel si in periuolijs onagros, vel cætera animalia haberetis.* Cui, cum *vos brolia, & in brolijs animalia, onagris exceptis, habere* affirmarem. *Ducam te*, inquit, *in nostrum periuolium, cuius magnitudinem, & onagros, id est, siluestres asinos, te vidisse miraberis.* Ductus itaq; in periuolium satis magnum, montuosum, fructuosum, minime amœnum, cum pileatus equitarem, meq; Coroplates à longe prospiceret, filio celeriter directo, mihi mandauit fas non esse quempiam, vbi Imperator esset, pileatum, sed teristratum incedere. Cui, *Mulieres*, inquam, *nostræ tiaratæ, & teristratæ, viri equitant pileati. Nec decet vos compellere patrium me hic mutare morem: cum vestros, nos adeuntes, patrium morem tenere sinamus: manicati enim, fasciati, * fibulati, criniti, talari tunica induti penes nos equitant, incedunt, mensæ assident: &, quod nostris omnibus nimis turpe videtur, ipsi soli capite operto Imperatores nostros deosculantur.* Quod non amplius fieri Deus permittat, tacitus dixi.

παρεβόλαια. Germ. Thurgar.

* al. vipolati.

Reuertere ergo inquit: quod cum facerem, occurrunt mihi commisti capreis, quos ipsi dicunt, onagri. Sed quæso quales onagri? Quales sunt Cremonæ domestici. color idem, forma eadem, auriti itidem, vocales similiter, cum rudere incipiunt, magnitudo non dispar, velocitas vna, dulces lupis æq; quos cum viderem, coequitanti Græco inquam: *Huiusmodi numquam in Saxonia vidi.* Si, inquit, *dominus tuus sancto Imperatori morigeratus fuerit, multos illi huiusmodi dabit, eritque illi non parua gloria, cum ipse possidebit, quod nemo dominorum decessorum suorum vidit.* Sed mihi credite domini mei Augusti, confrater & coepiscopus meus dominus Antonius potest non inferiores dare, vt commercia testantur, quæ fiunt Cremonæ, atque ipsi non onagri, sed domestici; non vacui, sed onerati procedunt. Sed cum ea superius scripta verba idem Nicephoro nuntiasset, transmissis mihi duabus capreis, vt abirem, licentiam dedit. In crastinum autem Syriam versus profectus.

Sed

Anno Sal. 968

Sed cur exercitum non in Aſſyrios duxerit, quæſo aduertite. Habent Græci & Sarraceni libros, quos ὁράσεις ſiue viſiones Danielis vocant; ego autem Sibyllinos: in quibus ſcriptum reperitur, quot annis Imperator quiſque viuat: quæ ſint futura, eo imperitante, tempora; pax, an ſimultas; ſecundæ Sarracenorum res, an aduerſæ. Legitur itaque, huius Nicephori temporibus Aſſyrios Græcis non poſſe reſiſtere, huncque ſeptennio tantum viuere: poſt cuius obitum Imperatorem iſto deteriorem (ſed timeo quod inueniri non poſſit) & magis imbellem debere ſurgere: cuius temporibus prçualere debent adeo Aſſyrij, vt in Chalcedoniam vſque, quæ diſtat Conſtantinopoli haud longe, poteſtatiue cuncta debeant obtinere. Conſiderant enim vtrique tempora, vna eademque re Græci animati inſequuntur. Sarrareni deſperati non reſiſtunt, tempus expectantes, cum & ipſi inſequantur, Græci * iterum non reſiſtunt.

Viſiones Danielis, ſeu libri Sybillini.

** al. interim nō reſiſtāt.*

Sed Hippolytus quidam Sicilienſis Epiſcopus eadem ſcripſit, & de Imperio veſtro, & gente noſtra, noſtram nunc dico omnem, quæ ſub veſtro Imperio eſt gentē; atque vtinam verum ſit, quod de præſentibus ſcripſit iſte temporibus. Cetera, vt ſcripſit, ſunt vſque huc completa, quemadmodum per ipſos, qui horum librorum ſcientiam habent, audiui; & ex multis eius dictis vnum id proferam in medium. Ait enim nunc completum iri ſcripturam, quæ dicit: λέων καὶ σκύμνος ὁμοδιώξουσιν ὄναγρον, Grçce ita. Latinum autem ſic: Leo & catulus ſimul exterminabunt onagrum. Cuius interpretatio ſecundum Græcos; Leo, id eſt, Romanorum ſiue Græcorum Imperator, & catulus Francorum, ſcilicet Rex, ſimul his præſentibus, temporibus exterminabunt onagrum, id eſt, Sarracenorum Regem Africanum. Quæ interpretatio eo mihi vera non videtur, quoniam leo & catulus, quamuis diſparis magnitudinis, vnius tamen ſunt naturæ & ſpeciei ſeu moris, atque vt mihi mea ſcientia ſuggerit, ſi Leo Græcorum Imperator, inconueniens eſt vt Catulus ſit Francorum Rex, quamuis enim vtrique homines ſint, ſicut Leo & catulus vterque animalia, diſtant tamen moribus tantum, non dico ſolum quantum ſpecies ſpeciebus, ſed quantum ſenſibilia inſenſibilibus. Catulus à Leone nil niſi tempore diſtat, forma eadem, rabies vna, rugitus idem. Græcorum Rex crinitus, tunicatus, manicatus, teriſtratus, mendax, doloſus, immiſericors, vulpinus, ſuperbus, falſo humilis, parcus, cupidus, allio, cæpe & porris veſcens, balnea bibens; Francorum Rex contra pulchre tonſus, à muliebri veſtitu veſte diuerſus, paleatus, verax, nil doli habens, ſatis vbi competit, miſericors, ſeuerus vbi oportet: ſemper verè humilis, numquam parcus, non allio, cæpis, porris veſcens, vt poſſit animalibus eo parcere: quatenus non manducatis, ſed venundatis pecuniam congreget. Audiſtis differentiam, nolite hanc interpretationem ſuſcipere, aut enim futura eſt, aut hæc vera non eſt, impoſſibile eſt enim, vt Nicephorus, ſicut ipſi mentiuntur, ſit Leo, & Otho ſit Catulus, qui ſimul exterminent aliquem. Ante enim perreratis amborum finibus exul, aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tygrim, quam Nicephorus & Otho amicitia coeant, & fœdera iungant.

Hippol. Epiſcop. Sicil. vaticinium eiuſque interpretatio.

Græci, et Latini Imp. differens habitus, et mores

Audiſtis Græcorum, audite nunc Luitprandi Cremonenſis Epiſcopi interpretationem. Dico autem, & non ſolum dico, ſed affirmo, ſi ſcriptura hæc præſentibus eſt implenda temporibus Leo & catulus, pater filius, Otho & Otho in nullo diſpares, tempore diſtantes tantum, ſimul hoc præſenti tempore exterminabunt onagrum, id eſt, ſilueſtrem aſinum Nicephorum: qui non incongrue ſilueſtri aſino comparatur, ob vanam, & inanem gloriam, inceſtumque dominæ, & commatris ſuæ coniugium. Si onager iſte nunc à Leone, & Catulo noſtro Othone, & Othone, patre ſcilicet & filio Auguſtis Romanorum Imperatoribus exterminatus non fuerit, nec quod Hippolytus ſcripſit verum erit: Græcorum enim illa ſuperior abijcienda interpretatio eſt.

Niceph. Imp. onagro comparatus.

Sed, o IESV bone, Deus æterne, Verbum Patris, qui nobis indignis loqueris non voce ſed inſpiratione nullam aliam interpretationem quam meam in hac ſententia velis. Iube, vt Leo & Catulus iſti hunc exterminent & humilient onagrum

cor-

Sal. Anno 968. corpore, quatenus in se reuersus, dominisq; suis Basilio & Constantino Imperatoribus subditus in die Domini spiritus sit saluus.

Sed Astronomi hoc idem de vobis & Nicephoro pronuntiant. Res, inquam, mira. Cum quodam sum locutus Astronomo, qui vestram, domini mei Augusti, equiuocique vestri Augusti, formam, mores, vt sunt, verè dixit, cunctaque mea præterita, quasi præsentia dixit. Nec præterijt quisquam amicorum, vel inimicorum, de quibus mens mihi suggessit, vt interrogarem, cuius habitum, formam & mores non diceret. Quidquid calamitatis mihi hoc in itinere accidit, futurum esse prædixit. Sit mendacium * omen quod dixit; vnum quæso, solummodo sit verum, quod vos esse facturos Nicephoro prædixit, fiat vtinam, vtinam fiat, & tum nil me mali passum esse intelligam.

* omne.

Scribit etiam præfatus Hyppolitus, Græcos non debere Sarracenos, sed Francos conterere, qua lectione Sarraceni animati, ante triennium cum Manuele Patricio, Nicephori nepote, iuxta Scyllam & Charybdim in mari Siculo, bellum parant, cuius immensas copias cum prostrauissent, ipsum comprehenderunt, capiteq; * truncum suspenderunt: cuius socium & commilitonem cum caperent, qui neutrius erat generis, occidere sunt dedignati, sed vinctum, ac longa custodia maceratum tanti vendiderunt, quanti nec vllum huiusmodi mortales sani capitis emerent.

Sarrac. à Francis debellandi.

* strun-catum.

Fuit is Nicetas Eunuc.

Nec infirmiori animo, eadem confirmati lectione, haud multo post Magistro Exarchontæ occurrunt, quem in fugam verterent, eius copias omnibus modis contriuerunt.

Est & aliud, quod nunc Nicephorum compulit copias in Assyrios ducere: Argorum enim omnem regionem, instans tempus, Deo iubente, eo vsque fames attriuit, vt neque tritici duo Papienses sextarij aureo compararentur, hocq; vbi vbertas quasi regnat. Hanc pestem, muribus cooperantibus ita dalatauit, vt messionis tempore, quidquid vbique terrarum annonæ erat, minimo dato pretio, possessoribus eiulantibus, congregarit. Quod cum iuxta Mesopotamiam faceret, vbi frugum copia muribus absentibus creuerat, arenæ maris multitudini annonæ multitudinem coæquauit. Igitur cum vili hoc commercio turpiter fames, vbi desæuiret, octoginta millia mortalium, obtentu militiæ, secum congregauit; quibus per continuum mensem quod vno emerat aureo duobus vendidit. Hæ sunt, domine mi res, quæ Nicephorum copias in Assyrios nunc ducere compulerunt. Sed quales, quæso, copias? vere, inquam, non homines, sed hominibus similes: quibus lingua tantum procax, sed frigida bello dextera. Non inspicit in his Nicephorus qualitatem, sed solam quantitatem, quod quam periculosum illi sit, tum sero pœnitebit eum, cum imbelles plurimi, multitudine animati, à nostris perpaucis bella scientibus, immo sitientibus conterentur.

τὲς ὁλϰ ϑρουγγάϱιος.

Cum obsideretis Bardas, trecenti tantummodo Vngari iuxta Thessalonicam quingentos Græcos comprehenderunt, & in Vngariam duxerunt. Quæ res, quia prospere successit, compulit ducentos Vngariorum haud longè Constantinopoli in Macedonia similiter facere: ex quibus, cum incautè per angustam redirent viam, quadraginta sunt capti, quos nunc Nicephorus de custodia eductos, pretiosissimisq; vestibus ornatos, patronos sibi & defensores parauit, secum in Assyrios ducens. Verum qualis sit eius exercitus, hinc potestis conijcere, quoniam qui ceteris præstant, Venetici sunt, & Amalphitani.

Exercitus Niceph. im. bellis.

Nunc his omissis, quid mihi acciderit animaduertite. Sexto Kalend. Augusti extra Constantinopolim in Vmbria à Nicephoro licentiam accepi ad vos redeundi, cumque Constantinopolim venirem, Christophorus Patricius Eunuchus, qui Nicephori vicem gerit, mihi mandauit, *non posse me tunc recedere, quia Sarraceni tunc occupauerunt mare, & Vngari terram:* expectandum mihi esse, donec ipsi discederent: sed vtrumque, proh dolor, fuit mendacium. Tunc appositi sunt custodes, qui mihi & meis à domo mea exitum prohiberent. Latinæ linguæ pauperes, qui me eleemosynarum gratia adierunt, comprehendentes cæciderunt, custodiæ tradiderunt: Græcolonon meum, id est, Græcæ linguæ gna-

Græci quā iniqui in Luitpr.

Anno Sal. 968.

gnarum, non permittebant egredi, ſaltem vt ſumptus emeret, ſed cocum ſolum Græcæ linguæ ignarum, qui non ſignorum ſignis, ſed digitorum ſeu capitis nutibus cum venditore emptor loquebatur, tantiq; nummis emebat quatuor, quanti Græcolonus obſonium vno.

Et cum amicorum quidam aromata, panes, vinum, poma mitteret, ſolo cuncta fundentes, nuntios colaphis ſatis oneratos dimiſerunt. Et niſi diuina pietas paraſſet in conſpectu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me, vna mihi parata mors foret accepta. Sed qui permiſit tentari, dedit tunc miſericorditer pati. Huiuſcemodi me periculum ſecundo Nonarum Iunij, vſque ad ſextum Nonas Octobris, Conſtantinopoli diebus ſcilicet centum viginti macerauit.

Græci titulo litterarum Io. Pap. offenſi.

Verum vt augerentur calamitates meæ, in Aſſumptione Sanctæ Dei Genitricis, & Virginis MARIÆ meo omine non bono venerunt domini Apoſtolici, & vniuerſalis Papæ Ioannis nuntij cum litteris, quibus rogabant *Nicephorum Imperatorem Græcorum, vt parentelam, firmamq; amicitiam faceret cum dilecto ſpiritualique filio ſuo Othone Romanorum Imperatore Aug.* Quæ vox, quæ inſcriptio ſecundum Græcos peccatrix, & temeraria, quomodo latorem non occiderit; cur, priuſquam læderentur, non oppreſſerit, qui in alijs rebus ſæpe videor ſpermologus, & multiſonus, in hac, vt piſcis, videor inſonus. Obiurgabant Græci mare, imprecabantur æquori, plus iuſto mirantes, cur peccatum illud portare potuerit, cur fretũ dehiſcens nauim non abſorbuerit:

Imperatorem, inquiunt, *vniuerſalem Romanorum, Auguſtum, magnum, ſolum Nicephorum ſcripſiſſe Græcorum hominem quemdã barbarum, pauperem Romanorum non piguit. O cælum, ò terra, ò mare! Sed quid, inquiunt, faciemus hominibus iſtis ſceleratis, criminoſis? Pauperes ſunt, & ſi eos occidimus, manus noſtras ſanguine vili polluimus; pannoſi ſunt, ſerui, ruſtici ſunt, ſi eos flagellamus, non ipſos, ſed nos dedecoramus, qui nec Romana ſcutica deaurata, nec huiuſmodi ſunt crucibus digni. O vtinam alter Epiſcopus, alter Marchio eſſet, culeis enim ſuti poſt acerbos virgarum ictus, poſt barbæ, ſeu capillorum diſtractionem, in mare demerguntur. Sed ſeruentur*, inquiunt, *& quouſque ſanctiſſimus Imperator Romanorum Nicephorus hæc reciſcat mala, graui cuſtodia macerentur.*

Dum hæc reſciſcerem, felices eos, quoniam pauperes, me infelicem, quia diuitem iudicaui. Cum domi eſſem, mea me voluntas pauperem excuſabat: Conſtantinopoli vero poſitus, Crœſi me habere diuitias timor ipſe dicebat. Semper mihi pauperies grauis tunc viſa eſt leuis, tunc accepta amplectenda. Amplectenda vtique, quæ ſuos perimi, ſubiectos ſibi flagellari non patitur. Et quia hæc paupertas Conſtantinopoli ſolum ſuos ita defendit, eodem ſit ſolummodo diligenda.

Legati Apoſt. in carcerẽ conijciuntur.

Igitur Apoſtolicis nuntijs in carcerem traditis, publicana illa epiſtola Nicephoro in Meſopotamiam mittitur, vnde vſque ad quintum Idus Septembris non eſt reuerſus, qui afferret apologeticum nuntium. Qua die cum rediret, & me lateret, poſt biduum, decimooctauo ſcilicet Kalendas Octobris, precibus, muneribuſq; effeci, vt viuificum, atque ſalutiferum adorarem lignum: vbi tanto in tumultu populi clam cuſtodibus quidam me adierunt, qui mentem meam lugubrem, furtiuis ſermonibus hilarem reddiderunt.

Decimoquinto autem Kalendas Octobris, mortis vitæque medius, ad palatium ſum conuocatus. Cumq; ad Chriſtophori Patricij Eunuchi præſentiam venirem, benigne me ſuſcipiens, mihi cum tribus alijs aſſurrexit; quorum huiuſmodi fuit narrationis initium.

Oſtendunt pallor in ore ſedens, macies in corpore toto, crinitum caput, prolixa contra morem barba, immenſum cordi tuo ineſſe dolorem, eo quod redeundi ad dominum tuum terminus eſt dilatatus. Verum ne ſancto Imperatori, neve nobis ſuccenſeas, oramus. Reddimus autem tarditatis tuæ cauſam. Papa Romanus (ſi tamen Papa eſt vocandus, qui Alberici filio apoſtatæ, adultero, ſacrilego, communicauit, comminiſtrauit) litteras noſtro ſanctiſſimo Imperatori ſe dignas, illoque indignas miſit. Græcorum illum, & non Romanorum Imperatorem vocans: quod tui domini conſilio actum eſſe non eſt ἀμφίσβητον.

Anno Sal. 968.

Quod, inquam *mecum, verbum audio? perij: haud dubium est, quin in prætorium recta proficiscar via. Sed Papa audi*, aiunt, *omniũ hominum stolidior, scimus dicere, dicere vis, nosq; id profitemur. At ego non id aio. Audi ergo: Sed Papa fatuus, insulsus, ignorat Constantinum sanctum Imperialia sceptra huc transuexisse, Senatum omnem, cunctamq; Romanam militiam. Romæ vero vilia mancipia, piscatores scilicet, cupediarios, aucupes, nothos, plebeios, seruos tantummodo dimisisse. Numquam ille hoc nisi tui suggestione scriberet Regis; quod quam periculosum ambobus fuerit, nisi resipuerint, proxima tempora declarabunt.*

Græci Rom. cõtemnunt

Sed Papa, inquam, *simplicitate clarus, ad laudem hoc Imperatoris, non ad contumeliam scribere putauit. Constantinum Romanum Imperatorem cum Romana militia huc venisse, ac ciuitatem istam suo ex nomine condidisse certo scimus, sed quia linguam, mores, vestesq; mutastis, putauit sanctissimus Papa, ita vobis displicere Romanorum nomen, sicut, & vestem; quod in futuris, vita comite, ostendetur epistolis, quarum superscriptio hæc erit: Ioannes Papa Romanus Nicephoro, Constantino, Basilio magnis Romanorum Imperatoribus, atque Augustis, quod quia nam dixerim, quæso aduertite.*

Pap. Roman. pro omnibus solicitus.

Nicephorus periurio, atq; adulterio Regni apicem est adeptus. Et quoniam Christianorum omnium salus ad Romani Papæ pertinet solicitudinem, mittat Nicephoro dominus Papa epistolam sepulchris omnino similem, quæ foris sunt dealbata, intus plena sunt ossibus mortuorum: improperet illi intrinsecus, qualiter periurio, & adulterio acceperit super dominos suos monarchiam, inuitet eum ad Synodum, & si non venerit, anathemate feriat. Si superscriptio huiusmodi non fuerit, nec ad ipsum vsq; feretur.

Nunc ad propositum redeamus. Superscriptam ex superscriptione promissionem à me memorati Principes cum audissent, nil inesse doli putantes, *Grates tibi persoluimus*, aiunt, *ò Episcope: decet enim sapientiam tuam tantis mediatricem intercedere rebus: solus es ex Francis, quem nunc diligamus, sed cum deprauata, te hortante, correxerint, & ipsi diligentur: tuque iterum ad nos cum veneris, non indonatus abibis. Corona aurea sceptroq; cum huc vltra rediero, me Nicephorus donabit, tacitus dixi.*

Sed dic, inquiunt: *vult dominus tuus sanctissimus cum Imperatore firmare amicitiam fœdere nuptiarum?* Cum huc venirem, *voluit*, inquam, *sed quia me* diu hic morante litteras non recepit, σφάλμα, id est, vitium à vobis, meque captum putat, & vinctum, æstuatq; animus eius totus, vt leænæ, catulis raptis, donec vindictam iusta faciat acerbitate, & nuptias abhorreat, atque iram in vos euomat.

Si ceperit, inquiunt, *non dicimus Italiam, sed nec ipsa capiet eum, in qua ortus est, pauper & gunnata, id est, pellicea Saxonia: pecunia, qua pollemus, omnes nationes super ipsum inuitabimus, & quasi * Keramicum, id est, vas fictile, quod confractum reformari nequit, confringemus. Et quoniam te in decorem suum quædam pallia emisse putamus, vt in medium proferantur, edicimus: quæ sunt vobis digna, plumbea notentur bulla, vobisque sinantur, quæ vero κωλυόμενα, id est, nationibus omnibus, præ nobis Romanis prohibita, pretio reddito auferantur.* Quod cum fieret, quinq; mihi pretiosissimas purpuras abstulerunt: indignos vos, omnesq; Italos, Saxones, Francos, * Bagoarios, Sueuos, immo cunctas nationes huiusmodi veste ornatos incedere indicantes. Quod quam indecorum quamq; contumeliosum sit, molles, effeminatos, manicatos, tiaratos, teristratos, mendaces, * neutros, desides, purpuratos incedere, heroas vero, viros scilicet fortes, scientes bellum, Fidei, charitatisq; plenos, Deo subditos, virtutibus plenos non: quid est, si non hæc contumelia est?

κεραμῶ

* al. Baioarios.

Græci sibi, solis purpurã tribuunt

* E cho tell

Sed vbi est, inquam, *Imperatorius sermo? vbi Imperialis promissio?* cum enim illi valedicerem, rogaui, vt in Ecclesiæ honorem quantiuis pretij me permitteret pallia emere. Qui ait, *Qualia vis & quanta?* ποιότητα καὶ ποσότητα, *id est, qualitatem, & quantitatem ponens, differentiam plane non posuit, vt* diceret *his, & illis exceptis*. Testis est Leo Coroplates frater eius, testis est & interpres Euodisius, Ioannes, Romanus: testis sum ipse, qui quod Imperator diceret, etiamsi interpres abesset, intellexi. Sed κωλυόμενα, id est,

Anno Sal. 968.

id est, *prohibita sunt hæc*, inquiunt. *Et cum quæ asseris*, Imperator diceret, *de talibus saltem, vt somniares, non potuis cogitare: vt enim diuitijs, sapientia, ita & cęteris nationibus præstare veste debemus: vt quibus est singularis in virtutibus gratia, sit singularis & in pulchritudine vestis.*

Vsus purpuræ apud Occidētales frequēs.

Haud quaquam singularis, inquam, *hæc vestis fieri potest, cum penes nos obolariæ mulieres, & mandrogerontes his vtantur.* Vnde, inquiunt *vobis? A Veneticis & Amalphitanis institoribus* inquam, *qui nostris ex victualibus hæc ferendo nobis, vitam nutriunt suam. Sed non amplius hoc facient*, aiunt. *Scrutabuntur plane, & si quod huiusmodi inuentum fuerit, verberibus cæsus, crine tonsus, pœnas dabit.*

Temporibus, inquam, *beatæ memoriæ Constantini Imperatoris huc veneram, non Episcopus, sed Diaconus, nec ab Imperatore aut Rege, sed à Berengario Marchione missus, & multo plura, ac pretiosiora pallia emi: quæ neq; scrutata, nec à Græcis visa, nec plumbo sunt signata. Nunc, Deo miserante, Episcopus, & à magnificis Imperatoribus Othone, & Othone patre & filio missus, tanto inhonestior, vt Veneticorum more pallia mea notentur, & quæ, quantiuis pretij videntur, an ferantur, cum in Ecclesiæ mihi commissæ vsus ferantur. Non tædet vos contumeliarum mearum, immo dominorum meorum, in quibus contemnor? quod sum custodiæ traditus, quod fame sitiq; cruciatus, quod non ad ipsos redirem, hucusque retentus, nisi etiam, ad cumulum dedecoris eorum, proprijs expolier rebus? Auferte saltem, quæ sunt empta, dimittite, quæ sunt dono ab amicis donata.*

Constantinus, inquit, *Imperator, homo lenis, in palatio manens perpetuo, huiusmodi rebus amicas sibi nationes effecerat: Nicephorus vero Basileus homo* ταχύχειρ, *id est, militiæ deditus, palatium ceu pestem abhorret; & vocatur à nobis prope simultatis amator, atque argumentosus, qui non pretio sibi gentes amicas, sed terrore & gladio sibi subditas facit. Atque vt cognoscas, quanti dominos tuos Reges habeamus, quæ data sunt coloris huiusmodi, & quæ empta, via eadem ad nos reuertentur.*

His dictis atque completis, χρυσοβέλλιον, id est, epistolam auro scriptam & signatam mihi dederunt, vobis deferendam; sed non vobis dignam, vt mens credit mea. Tulerunt autem & alias litteras argento signatas, atque dixerunt: Papam vestrum Imperiales recipere litteras, indignum esse dijudicamus: mittit autem illi Coroplates, Imp. frater, non per suos pauperes nuntios, sed per te epistolam, se satis dignam, vt nisi resipuerit, funditus se perijsse cognouerit.

Hanc cum accepissem, vale mihi dicentes, dimiserunt, oscula præbentes satis iucunda, satis amabilia. Sed dum recederem, legationem mihi non me, sed illis satis dirigunt dignam; scilicet quod mihi soli, meisque equos darent, sarcinis nullum: sicq; nimis, vt res poscebat, turbatus, διασώςη, id est, ductori meo quinquaginta aureorum res pretio dedi. Et cum non haberem, quod pro malefactis Nicephoro tunc redderem, hos in pariete inuisæ domus meæ, & in mensa lignea versiculos scripsi:

Luitpr. versus in Græcorū Improbitatem.

Argolicum non tuta fides: procul esto Latine.
Credere, nec mentem verbis adhibere memento.
Vincere dum possit, quam sancte peierat Argos.
Marmore, quæ vario magnis patet alta fenestris
Hæc inaquosa domus, concluso peruia soli,
Frigora suscipiens, æstum nec sæua repellens.
Præsul ab Ausonia Luitprandus in vrbe Cremonæ
Constantinopolim pacis profectus amore
Quatuor æstiuis concludor mensibus istic:
*Induperator enim * Bareas conscenderat Otho,*
Cæde simul flammisq; sibi loca subdere tentans,
Sed precibus remeat Romanas victor ad vrbes
Inde meis. Nurum promisit Græcia mendax,
Quæ nec nata foret, nec me venisse doleret,
Nec rabiem Nicephore tuam perpendere quirē,
Priuignam prohibes qui nato iungere herili.
Imminet ecce dies furijs cum pulsus acerbis.
Ni Deus auertat, toto Mars sæuiet orbe,
Crimine paxq; tuo cunctis optanda silebit.

* f. Barim, siue Barium.

His conscriptis versibus sexto Nonas Octobris hora decima, ex illa quondam opulentissima, & florentissima, nunc famelica, periura, mendace, dolosa, rapace, cupida, auara, cenodoxa ciuitate cum diasoste meo lintre egressus, diebus quadraginta & nouē, asinando, ambulando, equitando, ieiunando, sitiendo, suspirando, flendo, gemendo

Sal. Anno 968.

Naupactum veni, quæ est Nicopoleos ciuitas, in qua diasostes meus me deserens, duabus paruis impositum nauibus, duobus me mandatoribus, qui Hydruntem me per mare conducerent, commendauit.

Verum cum entolin, id est, præceptum ius captionis à Græcorum Principibus non haberent, vbi spernebantur: nec iam nos ab ipsis, sed ipsi à nobis alebantur. Quam sæpe illud Terentianum mecum stomachabar: *Tutore opus est, quos defensores paras.*

* al. Ophidari. * Locus imperfectus.

Igitur nonis Kalendis Decembris Naupactum egressus, biduo ad * Offidarim fluuium vsque perueni, * vt meis comitibus non in nauiculis quæ eos capere non poterant, residentibus, sed secus litus pergentibus. Positi itaque in Offidaro flumine, Patras alio maris in litore, decem & octo miliaribus distare prospeximus: Quem Apostolicæ passionis locum, quia Constantinopolim ascendendo visitauimus, adorauimus: nunc eum visitare & adorare (confiteor peccatum meum) distulimus. Fecit hoc, domini mei Augusti, reuertendi ad vos & videndi ineffabile desiderium, & ni hoc solum esset, perpetuo; vt puto, perierim.

Periclitatur Luitpr. ob non visitatū locum sacrum.

Pugnauit contra me insensatum Auster, mare flatibus ab imis turbans sedibus. Cumque hoc continuis diebus ac noctibus faceret, pridie Kalendas Decembris, ipso scilicet passionis die, intellexi meo mihi hoc accidisse delicto. Sola vexatio intellectum dedit auditui. Fames quippe nos vehementer oppresserat. Terræ incolæ, vt nostra nobis auferrent, interficere nos cogitabant; mare ne effugeremus, fluctibus æstuabat. Tum conuersus ad Ecclesiam, quam videbam, flens & eiulans inquam? *Sancte Andrea Apostole, compiscatoris, confratris & coapostoli tui Simonis Petri sum seruus. Passionis tuæ locum non abhorrui, nec superbia declinaui, vrit me domum redeundi Augustalis visio, Augustalis amor. Si te ad indignationem commouit peccatum meum, eliciat ad misericordiā meorum meritum Augustorum. Non habes, fratri quod conferas; confer diligentibus fratrem Augustis, inhærendo ei qui omnia nouit. Nosti tu quanto labore & sudore, quantisque vigilijs & impensis Romanam fratri tui Petri Apostoli Ecclesiam, ex impiorum manibus ereptam ditauerint, honorauerint, exaltauerint, & in statum proprium reformauerint. Si mea me præcipitant opera, ipsorum saltem liberent merita. Quousq; vult prædictus, fide & sanguine frater tuus, Apostolorum princeps Apostolus Petrus, in alijs rebus gaudere & prosperari, in hac, id est, in me, quem ipsi direxerant, minime contristari.*

Non est, domini mei Augusti Imperatores, verum dico, non est adulatio hæc, nec consuo nunc puluillos sub cubito manus; res, inquam, vera est, post biduum vestris meritis tanta est fretum tranquillitate sedatum, vt, cum nautæ à nobis aufugerent, ipsi Leucaten vsque nauigaremus, milliaribus scilicet centum & quadraginta, nihil discriminis aut tristitiæ patientes, nisi parum in faucibus fluminis Acheloi; vbi discurrentes velociter fluctus eius maris vnda reuerberat.

Quid ergo, præpotentes Augusti, retribuetis Domino, pro omnibus quæ retribuit in me vobis? Dicam quid. Hoc Deus vult, hoc petit; & quamuis sine vobis hoc facere possit, vult tamen huius rei esse hypurgos, id est, ministros, ipse enim quod ei offeratur dat; custodit quod exigat, vt possit coronare quod præstat. Aduertite igitur quæso.

Nicephorus cum omnibus Ecclesijs homo sit impius, liuore, quo in vos abundat, Constantinopolitano Patriarchæ præcepit, vt Hydruntinam Ecclesiam in Archiepiscopatus honorem dilatet, nec permittat in omni Apulia, seu Calabria Latine amplius, sed Græce diuina mysteria celebrari. Mercatores dicit fuisse præteritos Papas, & Spiritum sanctum vendidisse, quo viuificantur & reguntur omnia, qui replet orbem terrarum, qui scientiam habet vocis, qui est cum Deo Patre & Filio eius IESV Christo coæternus & consubstantialiter, sine initio, sine fine, permanens verus, qui pretio non æstimatur, sed à mundis corde tanti emitur, quanti habetur. Scripsit itaque Polyeuctus Constantinopolitanus Patriarcha priuilegiū Hydruntino Episcopo, quatenus sua auctoritate habeat licentiam Episcopos consecrandi in Acirentila, Turcico, Grauina, Maceria, Tricario, qui ad consecrationem domini Apostolici pertinere videntur.

Sed

Anno Sal. 968

Sed quid hoc memorem, cum ipsa Constantinopolitana Ecclesia nostro sanctæ Catholicæ, atque Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ merito sit subiecta? Scimus, immo vidomus Constantinopolitanum Episcopum, pallio non vti, nisi sancti Patris nostri permissu. Verum cum impijssimus Albericus, quem non stillatim cupiditas, sed velut torrens impleuerat, Romanam ciuitatem sibi vsurparet, dominumque Apostolicum, quasi seruum proprium in conclaui teneret; Romanus Imperator filium suum Theophylactum Eunuchum, Patriarcham constituit, cumque eum Alberici cupiditas non lateret, missis ei muneribus satis magnis, effecit, vt ex Papæ nomine Theophylacto Patriarchæ litteræ mitterentur, * qua auctoritate cum ipse, tum successores eius absque Paparum permissu pallijs vterentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inoleuit, vt non solum Patriarchæ, sed etiam Episcopi totius Græciæ pallijs vtantur. Quodquam absurdum sit, censore opus non est.

Constan tinopol. Eccles. Roman. subiecta.

** f. quarum.*

Græci fraude, & mercede pallij vsum obtinuerunt.

Est ergo meum consilium, sanctam fieri Synodum, & ad eamdem vocari Polyeuctũ, quod si venire, & σφάλματα sua, id est, vitia superius scripta canonice emendare noluerit; quod sanctissimi Canones decreuerint, fiat.

Vos interim, præpotentes Augusti, vt cæpistis, laborate: efficite, vt si nolit vobis Nicephorus, quem canonice arguere disponimus, obedire, audiat vos, quorum copijs non audet cadauerosus occurrere. Hoc, inquam est, quod nos Apostoli domini & commilitones nostri facere volunt. Non est à Græcis Romanus vilis tenendus locus, quia recessit indę Imperator Constantinus, verum eo magis colendus, venerandus, adorandus, quia venerunt illuc Apostoli doctores sancti Petrus & Paulus. Ac de his satis me scripsisse sufficiat, donec Deo largiente, sanctissimorumq; Apostolorum orationibus ex Græcorum ereptus manibus, vos adeam. Et tunc non tædeat dicere, quod hic nunc piguit scribere, nunc ad propositum redeamus.

Octauo Idus Decembris Leucatem venimus, vbi ab Episcopo ipsius loci Eunucho, sicut & vbiq; ab alijs, inhumanissime suscepti & tractati sumus. In omni Græcia, veritatem dico, non mentior, non reperi hospitales Episcopos. Diuites sunt, pauperes sunt: diuites, aureis quibus plena luditur arca: pauperes ministris seu vtensilibus. Soli mensulæ assident nudæ, * paximacium sibi apponentes, balneaq; tunc vitro permodico non bibentes, sed sorbillantes. Ipsi vendunt, ipsi emunt, ostia ipsi claudunt, ipsi aperiunt, ipsi dapiferi, ipsi agasones, ipsi capones; sed, ha, caupones volui scribere, verum res ipsa, quæ vera est, veritatem & nolentem compulit scribere: dicimus enim, quia capones sũt, id est, Eunuchi, quod canonicum non est: sed & caupones, id est, tabernarij, quod contra Canones est: quorum incipit & claudit cœnam lactuca tenacem, Claudere quæ cœnas lactuca solebat amorum. Felices eos, si paupertatem Christi hæc imitaretur, pauperes iudicarem: facit hoc asper nummus & auri sacra fames. Verum parcat illis Deus: hoc eo illos puto facere, quoniam eorum Ecclesiæ sunt tributariæ. Leucatensis mihi iurauit Episcopus, quotannis Ecclesiam suam debere Nicephoro aureos centum persoluere, similiter & ceteras plus minusve secundum vires suas. Quod quam iniquum sit, sanctissimi Patris nostri Ioseph acta demonstrant, quia cum Ægyptum totam famis tempore tributariam Pharaonis faceret, Sacerdotum terram à tributo liberam esse permisit.

In hospitalitas Episcop. Græcorũ

** id est, panem nauticũ*

Ecclesiæ Græcorũ tributar.

Igitur decimonono Kalendas Decembris Leucatem exeuntes, ipsiq; quoniam, vt superius scripsimus, nautæ effugerant, nauigantes, decimoquinto ad Coriphus peruenimus, vbi ante nauis egressionem, occurrit nostris strategos quidam Michael nomine, Chersionitis, à loco scilicet Chersõna: homo ipse canus capite, facie hilaris, sermone bonus, risu semper iucundus, sed, vt post patuit, mente diabolus: quod & Deus apertis mihi monstrauit indicijs, si mea tunc mens hoc potuisset conijcere: mox enim vt pacẽ quam corde non ferebat, mihi osculo dedit, tota Coriphus magna scilicet insula tremuit nec solum semel, sed ter eadem die pertremuit. Postq; triduum autem, decimoquinto scilicet Kalend. Decembris, dum in mensa positus panem comederem, qui ampliabat

Terræmotus.

super

Anno Sal. 968 super me calcaneum suum, verecundatus Sol facinus tam indignum, lucis suæ radios abscondit, & * eclipsin passus, Michaelem illum terruit, sed non immutauit.

** Fuisse hoc ann. solis eclipsin 22. Decẽbr. Curop. testatur.*

Dicam ergo, quid illi causa amicitiæ fecerim, quidnam ab eo pro recompensatione perceperim. Dum Constantinopolim ascenderem, illud vestrum pretiosissimum scutum miro opere deauratum & fabricatum, quod mihi domini mei Augusti dedistis, ceteris cum muneribus, vt amicis meis Græcis darem, filio ipsius contuli. Nunc Constantinopolim rediens patrem pallio donaui pretiosissimo, pro quibus omnibus gratias distribuit eiusmodi. Scripsit Nicephorus, vt quacumq; hora se adirem, absq; mora chelandio impositum Leoni Kitonitæ dirigeret, quod ipse non fecit; verum diebus viginti me retentum non suis, sed proprijs me stipendijs aluit, donec à præfato Leone Kitonita nuntius venit, qui illum cur me moraretur, obiurgauit. Verum cum obiurgationes meas, lamenta, & suspiria mea ferre non posset, recessit, meq; homini tam iniquo & pessimo commendauit, vt sumptus saltem me emere non permitteret, donec à me cortinam, libræ argenti pretio dignam, accipere, & cum post viginti dies inde discederem, nuntius ipse, cui cortinam dederam, nauclero iussit, vt post acroteria, id est, promontorium quoddam me positum fame perire permitteret. Hoc autem eo fecit, quoniam ne purpuras haberem absconditas, mea pallia regyrauit, ex quibus dum vnum vellet accipere, non accepit.

O Michaeles, Michaeles, vbi vos tot simul talesq; reperi! Custos meus ille Constantinopolitanus Michaeli suo riuali me commẽdauit, malus pessimo, pessimus iniquo. Michael vocatus est & diasostes meus, homo quidem simplex, cuius sancta simplicitas tantum mihi pene nocuit, quantum & istorum peruersitas. Sed ab his paruulis Michaelibus impegi in te Michaelem magnum, semieremitam, semimonachum. Dico, & verum dico, non proderit tibi balneum, quo te assidue potas in amore Beati Ioannis Præcursoris. Qui enim ficte Deum quærunt, numquam inuenire merentur.........]

Cetera desunt in M.S.

VvILHELMI ARCHIEP. MOGVNTINI OBITVS.

HATTONIS successio, eiusq; portentosa mors.

CCXVII. *Ditm. lib. 2.* POst obitum Archiepisc. Friderici suffectus Vvilhelmus Othonis filius de matre quamuis captiua, nobili, & Sclauonica, vsque ad *Annum Sal.* 966. sedem tenuit Moguntiacam, vt scribit Sigebertus; vel in *Annum* 968. vt in Catalogo Archiepiscop. Moguntiæ, quem *Bucelinus* contexuit. Sepultus est ad S. Albanum, Epitaphio tali muro affixo.

Lector siste gradus, proprios horresce reatus,
Et commortalis compatiare neci.
Rege fui genitus, sublimis Episcopus, auctus
Nomine Vvilhelmus, nunc cinis exiguus.
Dic, animæ requiem da cuius, Christe, perennem
Viuere fac tecum qui tibi crediderat.

Cuius loco ordinatus est Hatto II. ex Abbate Fuldensi, obijt & iste *Sal. Anno* 969. Hic *Sal. Anno* 968. ingenti frumenti inopia totam Europam vrgente plurimos pauperes in horreo congregatos, ea spe, quod

CCXVIII.

escæ vel panis nonnihil ex Episcopi liberalitate accepturi essent, concremauit. Eos verò horribiliter eiulantes, clamantes, atq; vlulantes, Episcopus satanico sarcasmo, cum mures esse diceret, tyrannidem Deus protinus vultus est. Præcepit namq; muribus, vt cateruatim illum inuaderent, ac CCXIX
dies noctesq; affligerent, viuumq; deuorare festinarent. Itaq; ille in turrim in medio Rheni iuxta oppidum Binkium extructam, & ab hoc casu Murium turrim vocatam aufugit: sed nec ibi à morsibus murium tutus esse potuit. Nam mures cateruatim per Rhenum natantes in turrim conscedère, iustum Dei iudicium executuri. Agnouit miser, & horrenda morte inter mures perijt. Feruntquod mures nomen quoq; eius delẽtes à parietibus & tapetibus abraserint. *Cosmographia Munsteri*. Vt commentitiã verò historiã hanc reijcit Serarius. Sepultũ verò Richea dicit apud S. Albanũ cũ tali Epitaphio. *Lib. 3.*

Pon-

Sal. Anno 969. *Pontificem summum Hattonem cerne sepultũ,*
Quisquis rimandas conspicis in literas.
Rursus Doctorum pater extiterat Monachorũ
Fuldę Cœnobij - - - -
Eius, dic, animæ miserere pijssime Christe,
Vt vita vigeat, & requie maneat.

GRÆCI DOLO VICTORES, BELLO VICTI, THEOPHANIAM OTHONI II. desponsant. *Sal. Anno 969.*

CCXX. Vniticb. lib. 3. Euersis ab Oriente Germanorum Legatis, & Græcorum Romam venère Legati, dolosè referentes paratum Nicephorum Theophaniam adolescenti Othoni copulare coniugio. Expectarent propterea Germani, vt in Calabria sponsam susciperēt.

Græcorum itaque Legatis Imperator satis credens, partem exercitus cum plærisq; principibus viris direxit ad condictum locum, quo eis secus sponsionem legatorum puella traderetur, & cum honore filio adduceretur. Græci verò ad artes paternas conuersi (nam erant ab exordio ferè mundi plurimarum gentium domini, & quos virtute nequibant, arte superabant) subito super improuisos, & nihil aduersi suspicantes irruunt, castra diripiunt, plures occidunt, plures capiunt, quos & Constantinopolim Imperatori suo præsentant. Qui vero effugere poterant, & reuersi ad Imperatorem, quæ acta sunt, nunciabant. At ille super his commotus, CCXI. *adhoc dedecus diluendum cum graui manu viros eminentes, domesticis & externis rebus iam sæpè claros factos, Guntharium & Sigifridum mittit in Calabriam. Græci autem præterita victoria elati, et minus cauti ciciderunt in manus eorum: ex quibus innumera multitudine cæsa, qui supererant capientes, obtruncatis naribus nouam Romam remeare permiserunt. Tributum in Calabria, & Apulia à Græcis extorserunt, talique victoria illustres facti, & spolijs hostium ditati, ad Imperatorem reuersi.*

MIRACVLVM DE CATENA S. PETRI.

CCXII. Romæ degebat Imperator, cuius in conspectu cum quidam Comes eiusdem Othonis familiaris *ante omnium oculos* (vt ait Sigebertus) *à Diabolo esset arreptus, ita vt seipsum dentibus discerperet, iussu Imperatoris ad Papam Ioannem adductus, vt Catena Sancti Petri collo eius circundaretur, dum à fallacibus Clericis semel, & bis alia Catena furenti adhiberetur, nec quicquam remedij proueniret, vbi nihil virtutis inerat, tandem vera Sancti Petri allata, & collo furcatis circundata, Diabolus spumans, & clamans abscessit. Qua Catena Deodericus Metensis Episcopus arrepta,* CCXIII. *cum diceret se eam nisi manu eius abscißa non dimißurum, tandem Imperator sedato litigio à Papa Ioanne obtinuit, vt annulum huius Catenæ exsectum Episcopus mereretur.*

OCCIDITVR NICEPHORVS CONSTANTIN. IMPERAT.

Sal. Anno 970. Per Legatos Theophania petitur. *Sal. Anno 971.*
Theophaniæ cum Othone nuptiæ celebrantur. *Sal. Anno 972.*

CCXV. SVperiore clade accepta Constantinopolitani à Nicephoro alienati postero anno (is fuit 970.) *aduersus Imperatorem suum consurgunt, & machinatione coniugis propriæ* lib. 3. (vt ait Vvitikindus) *cuiusdam militis insidijs occiderunt, locoq; Domini militem in Imperio designantes,* Ioannem nomine Modernum Regem noui adeunt Germanorum Legati, & Theophaniam Othonis filio in matrimonium postulant. Mediolanensis Archiepiscopus Arnulphus in Vvalperti Archiepiscopi substitutus locum magnificè legationem gerebat. Nam maximo principum, Episcoporumq; comitatu assumpto comiter ab Imperatore acceptus fuit. *Memorabili verò illud* (ait Sigonius) *cum ab eo* 971. lib. 7. de Regno Italiæ. *ad thesaurum visendum adductus rogaretur, vt aliquid pro animi sententia sumeret, annulo* CCXVI. *ingentis pretij sibi detracto, atque ad thesaurum adiecto serpentem æneum sumpsit, quem Græci*

ex eo

Anno Sal. 972. *ex eo conflatum ære asserebant, ex quo olim Moyses suum in deserto conflauerat. Is deinde Mediolanum delatus, atque in æde D. Ambrosij collocatus nunc quoque religione sua clarum eius facti testimonium* fama à maioribus accepta reddit. Quin etiam Ioannes *continuò captiuos absoluit* (scribit Vvitikindus:) *puellam cum magno exercitu, & claris muneribus ad Imperatorem destinauit. Quam ipse* CCXVII. *statim filio tradidit, celebratisque magnificè nuptijs omnem Italiam super hoc, & Germaniam lectiores reddidit.* Sub Anno Sal. 972.

OTHO AVDITA MORTE MATRIS, ET ALIORVM PRINCIPVM, Patriam repetit.

QVibus rebus perfectis Otho votorum suorum omnium compos Papiam se recepit, vt Sarracenorum (inquit Sigonius) *reliquias, quod vnum* ad liberandam omninò restabat Italiam, Fraxineto deijceret. Id tamen quo minus aggrederetur, nunciata post Vvilhelmum filium mortuum matris Mathildis, aliorumque Principum acerba ex Germania funera inhibuerunt. Eo enim tempore, quo in Italia Othonis II. & Theophaniæ celebratæ sunt nuptiæ, *Summus Pontifex* (ait Vvitikindus) *Vvilhelmus, vir sapiens, & prudens, pius, & cunctis affabilis, à patre sibi commendatum regebat Francorum imperium. Cuius mater licet peregrina, nobili tamen genere erat procreata. Hic cum audisset ægrotare cepisse matrem Imperatoris, miræ sanctitatis fœminam nomine Mathildam, dumque eius exasperat funus, proprio funere ipsius funus præcedit. De cuius laude si aliquid dicere cupimus: deficimus, quia omne argumentum ingenioli nostri superat virtus tantæ fœminæ. Quis enim digne possit explicare eius vigilantiam erga cultum diuinum? Omnibus noctibus omnibus modis, & omni genere cellulam suam diuinorum carminum melodia implebat. Erat enim ei cellula Ecclesiæ proxima, in qua modicè requiescebat, de qua omnibus noctibus consurgens intrat Ecclesiam, nihilominus cantoribus, & cantatricibus intra cellulam, & pro foribus, & in via triformiter constitutis, qui diuinam clementiam laudarent, atque benedicerent. Ipsa intra Ecclesiam in vigilijs, & orationibus perseuerans, missarum solemnia expectabat. Deinde infirmos vbicumque audiuit in vicino visitauit, necessaria præbuit, deinde pauperibus manum porrexit, deinde hospites, qui semper aderant cum omni largitate suscepit: neminem sine affatu blando dimisit, nullum sine munusculis ferè, vel necessarijs adiumentis vacuum reliquit. Sæpè viatoribus, quos longius de cella prospexit, necessaria transmisit. Talia opera licet valdè humiliter diebus, ac noctibus exercerèt, tamen nihil de honore regio minuebat, & sicut scriptum est, quamuis sederet tanquàm regio circumstante populo semper & vbique tamen erat mærentium consolatrix. Domesticos omnes famulos, & ancillas varijs artibus, literis quoque instituit: nam & ipsa litteras nouit, quas post mortem regis lucidè satis didicit. Ergo si omnes virtutes eius velim narrare, hora deficeret: facundia Homeri, vel Maronis mihi adesset, non sufficeret. Igitur plena dierum, plena omni honore, plena operibus bonis, & eleemosynis: cunctis diuitijs regalibus distributis seruis Dei, & ancillis, ac pauperibus II. Id. Martias animam Christo reddidit.*

Locum, & diem mortis Vvilhelmi, Ditmarus sequentibus notauit. *Vvilhelmus sanctæ Archipræsul Moguntiæ, cui cura ab Imperatore, domino suimet & parente, commissa fuit Parthenopolim disponendi, cæteraq; regni necessaria regendi, cum ægrotantis reginæ finem expectaret, in Redulverothe VI. Non. Martij moritur. Huius obitum nimia corporis infirmitate oppressa venerabilis regina nullo adhuc certa nuncio præsentibus cunctis intimauit: Filius inquiens, meus Vvilhelmus, proh dolor, iam expirans, memoria indiget salutari. Et Luidolphus Abbas Corbeiensis egregius, corporaliter sibi occurrentem illum nocte eadem, qua transijt, videns obstupuit, & mortuum hunc esse fratribus nunciauit.* Lib. 2. CCXVIII.

Horum obitum præcesserat Comitis Geronis mors, quam ita Ditmarus describit. ibid. *Gero quoque defensor patriæ, dum vnici morte turbaretur filij suimet illustris, Sigefridi, Romam pergens, emeritus iam senex coram Altari Principis Apostolorũ Petri arma victricia* CCXIX.

depos*uit,*

Anno Sal. 972. *deposuit, & apud dominum Apostolicum sancti impetrans brachium Cyriaci ad Dominum cum omni suimet hæreditate confugit, patriamque reuisens, nati suimet viduam, priùs velatam, Monasterio in saltu, qui suo signatur nomine, Gerinrod constructo, Hathui vocatam, statuit Abbatissam, à Bernardo consecratam Christo, firmatisq; his omnibus, felici hoc obitu præcessit XIII. Kal. Iunij.*

Natalia huius Geronis si inquiras, apud *In notis ad Vvitikind.* Henricum Meibomium habes. *Fuit* (inquit Meibomius) *ex nobilitate Saxonica dijnasta ad Syluam Harciniam, vbi hoc tempore Gerenroda. Ad officium, & dignitatem Comitis effectus, ingenij dexteritatem, vigilantiam, & industriam mirificè tàm Imperatori, quàm reliquis Regni primoribus probauit. Comissa igitur ei à Cæsare legatio, quàm hactenus Sigefridus Comes Mersburgensis obtinuerat, qua re offensus Tancmarus bellum ciuile excitauit, in quo miserè occubuit. Gero in eo officio diligens meruit ampliores honores, designatus præfectus limitaneus, quem Marchionem vulgò nominamus, contra Orientales Sclauos, hoc est Lusatios, cum quibus continenter bella gessit, vbi opus leoninæ pelli, secundum Lysandri apophethegma vulpinam assuens. Non poterat hoc ei vitio dari, quippe cui res cum gente infida mobili, & ad res nouas procliui. Necesse erat vteretur ijsdem artibus, quibus hostes suos illum circumuenire solebant, & cum Cretensibus Cretisaret, vt habet adagium à Plutarcho non semel vsurpatum. Refert VvitiKindus triginta Sclauorum Principes per insidias ei exitium machinatos: quorum consilia cum detecta essent, ipse clauum clauopellens ad conuiuium vocatos, multoq; vino depositos contrucidari iussit omnes. Dolus an virtus quis in hoste requirat? quomodo adiutus à Conrado Imperatoris genero rem feliciter, contra Velicos gesserit, Saxoniamq; vniuersam immenso gaudio impleuerit, idem VvitiKindus commemorat. Mesiconem Polonorum Ducem ab eo imperiali ditioni subditum, refert Ditmarus lib. 2. Ob non soluta stipendia in odium militum incurrit, sed à Cęsare defensus est, neque multo post Vcros feliciter debellat, cæso Duce eorum Stoinefo. Elogium Geronis insigne admodum extat apud VvitiKindum lib. 3. idem tot victorijs, quot bellis clarum vocat. Filium habuit Sigefridum: nepotem eius (incertum an ex filio) à Lusatijs cæsum refert VvitiKindus. Catastrophen vitæ eius beatam exponit Ditmarus,* vt supra habuimus. *In itinere Romano Gero inuisit Monasterium S. Galli in Heluetijs, perspectaque fratrum sancta conuersatione, ab Abbate flagitauit, vt in consortium fraternitatis admitteretur, libras quoq; argenti octo obtulit, vt habet traditio, quæ extat Tomo 2. par. 2. & tom. 3. rerum Alemann. edit. à nobiliss. Goldasto. Facta sunt hæc anno 950. vt traditio allegata habet. Monasterium Gerinrodense scribitur fundatum 962. Triennio post obijt Gero, cui positum est tale Epitaphium: Anno Domini DCCCCLXV. XIV. Kalend. Iulij, obijt Illustriss. Dux, & Marchio Gero, huius Ecclesiæ fundator, cuius anima requiescat in pace. Amen.*

CCXX.

De obitu consentit Reginonis continuator his verbis. Eodem Anno 965. Gero Marchionum nostri temporis optimus, præcipuus obijt. Chron. Archiep. Magdeburg. M.S. refert Geronem I. fuisse Burggrafium Magdeburgensem, eique defuncto successisse Hermannum Billingium. Quomodò in pago Zermund, idest veteri Marchia acquisierit aliquid ditionis, cognoscere licet ex diplomate Othonis Magni, quod ex annalibus veteris Marchiæ Andreæ Erizelij depromptum inter cætera VvitiKindo apposuimus.

Post obitum Mathildæ Augustæ moritur CCXXI.
Bernardus Antistes venerandus, plenusque dierum XLVIII. ordinationis suæ Anno, & in ipso die, idest III. Non. Februarij, vt notat Ditmarus. *Ditm. lib. 2.* *Piam famam* (ita scribit Vvitikindus, *Lib. 3.*) *super his nemo nos vituperet prodidisse, dum vero periculo non succumbimus. Audiuimus enim de quodam solitario, in spiritu nescio, an manifesta visione hunc animam Reginæ, & Episcopi infinitam multitudinem Angelorum cum gloria inæffabili cælos deferre vidisse.*

Hisce temporibus credo mortuum Popponem Vvilhelmi Comitis Germanum, cuius visionem à Ditmaro relatam transcribere pium. *Is cum Imperatori diu fideliter* CCXXII.
seruiret, nimis infirmatur, & in ecstasi effectus, in montem excelsum ducitur, vbi ciuitatem magnam, & pulchra eius conspicatur ædificia. Inde perueniens ad turrim arduam, laboriosos eiusdem scandit aggressus. In cuius sumi-

Anno Sal. 972. *sumitate magna, Christum cum sanctis omnibus sedentem videre promeruit. Ibi Bruno Archiepisc. Coloniensis, ob inanem philosophiæ exe-* CCXXIII. *cutionem à summo Iudice accusatus, & à Beato Paulo defensus, iterum intronizatur. Tunc iste vocatus simili de causa redarguitur, & supplici Sanctorum intercessione suffultus talem audiuit vocem: Post tres dies ad me veniens, hanc, quam ego nunc tibi demonstro cathedram possidebis. Hæc omnia Sacerdos cum euigilaret, Cæsari ad se accersito explicuit, & non esse somnium, sed veram affirmans visionem, gratias ei retulit prò bonis omnibus, quæ ei vnquàm fecit, & sic ei indicatum est. Facta confessione, & indulta à præsentibus remissione dereliquit aliena, repetens sua cum pace bona, flentem tàm felici obitu consolatus seniorem.*

OTHONIS MAGNI IMPER. OBITVS. *Sal. Anno 973.*

FRaxineti expeditionem Otho cum molliretur, vt inde Sarracenos expelleret, *Lib. 3.* *audita matris* (ita Vvitikindus) *& filij cæterorumque principalium virorum morte, iudicabat ab expeditione Fraxineti abstinère, & dispositis in Italia rebus patriam remeare. Pulsauit quoque fama eum, quasi plerique Saxonum rebellare voluissent: quod quia inutile erat, nec relatione dignum arbitramur. Egressus est itaque de Italia cum magna gloria capto Rege Longobardorum superatis Græcis, victisque Sarracenis, cum victricibus alis Galliam ingressus est, inde Germaniam transiturus, &* CCXXIV. *proximum Pascha loco celebri Quidelingeburg celebraturus: vbi diuersarum gentium multitudo conueniens restitutum patriæ cum filio, cum magno gaudio celebrant. Manens autem ibi decem, & septem diebus, non amplius descendit, inde Ascensionem Domini apud Merseburg celebraturus. Tristis autem illa loca perambulabat, obitu optimi viri Ducis Hermanni, qui prudentiæ, ac iustitiæ, miræq; vigilantiæ in rebus ciuilibus, & externis cunctis retrò mortalibus æternam reliquit memoriam. Post susceptos ab Africa Legatos cum regio honore, & munere visitantes, secum fecit manere. Tertia autem feria ante Pentecosten loco deuenit, qui dicitur Mimileuu. Proxima nocte iuxta morem diluculo de lecto consurgens, nocturnis, & matutinis laudibus interat. Post hæc paululum requieuit. Missarum deinde officijs celebratis, pauperibus iuxta morem manus porrexit, paululum gustauit, iterumque in lecto requieuit. Cum autem hora esset, processit lætus, & hilaris ad mensam recedit. Peracto ministerio vespertinis laudibus interfuit. Peracto cantico Euangelij æstuare, atque fatigari cœpit. Quod cum intellexißent principes circumstantes, sedili eum imposuerunt. Inclinantem autem caput, quasi iam defecisset, refocillauerunt, expetitoq; Sacramento diuini Corporis, & sanguinis, & accepto, sine gemitu cum magna tranquillitate vltimum spiritum cum diuinis officijs pietati Creatoris omnium tradidit. Transportatur inde in cubiculum: & cum esset iam serò nunciatur Populo mors eius. Populus autem pro eius laude, & gratiarum actione multa locutus, memorauit eum paterna subiectos rexisse pietate, ab hostibus eos liberasse, superbos hostes Auares, Sarracenos, Danos, Sclauos armis vicisse, Italiam subiugasse, delubra Deorum in vicinis gentibus destruxiße, templa ministrorumque ordines constituisse, multaque alia bona inuicem conferentes regali funeri insistebāt.* Diem mortis ferè apud omnes antiquos eūdem legimus, qui fuit *quarta feria ante Pentecosten*, vt cum Vvitikindo Ditmarus consensit, *debitum persoluit naturæ Nonis Maij,* *Lib. 2.* *IV. feria.* Subscribunt *Otho Frisingensis. Hermannus Contractus. Schafnaburgensis. Marianus Scotus. Auentinus.* Dissentiunt Petrus Damianus Auctor veridicus, Sigonius diligentissimus, cuivs verba. *Inde in* *Sigon. lib. 7.* *die Pentecostes Mimilenæ cum esset, Imperatorijs insignibus redimitus, & Episcoporum, principumq; cateruis, vndique cinctus, repentè vt à filio multo ante denuntiatum fuerat, morte sublatus est. Cuius rei Petrus Damiani auctor est, scriptor ijs temporibus proximus.*

Tranquillum fuisse Othonis obitum ex eo habeas, vt scribit *Christianus Matthias*, CCXXV. quod septem Christi verba, quæ in ara Crucis Redemptor protulit, deuotè renouando decessit. I. *Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciant.* II. *Ecce filius tuus: ecce Mater*

tua.

Anno Sal. 973. *tua*. III. *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso*. IV. *Deus meus, Deus meus quare me dereliquisti?* V. *Sitio*. VI. *Consummatum est*. VII. *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*.

OTHONIS MAGNI SEPVLTVRA.

CCXXVI. MOrtuo Othone, *sequenti nocte* (Ditmarus) *viscera eius soluta in Ecclesia Sanctæ Mariæ sunt tumulata: corpus autem eiusdem aromatibus conditum ad Parthenopolim translatum, ibique honorabiliter, atque lacrymabiliter susceptum, marmoreque impositum, Sarchophago sepultum est ab Archiepiscopis Gerone, atque Athelberto, cæterorumque auxilio Episcoporum, Clerique totius*. Sarchophago eius sequentia feruntur inscripta carmina.

CCXXVII *Tres luctus causæ sunt hoc sub marmore clausæ:*
Rex, decus Ecclesiæ, Summus honor patriæ.

Aliud Epitaphium ex Nicolao Reusnero.

Magnus Otho, magnis nomen virtutibus æquo,
Sospite me, sospes Teutonis ora fuit.
Seu pacem, seu bella gero, Dij cepta secundant:
Auspice siquid ago Numine, dexter ago.
Filius hinc victus, fraterq; generq; rebellis:
Et Francum socios Belga secutus opes.
Quid memorē Scythicis egressos finibus Hūnos?
Quid domitas gentes, Magne Boheme, tuas?
Morte pia, Cæsar pius, intra Sacra Deorum
Iam senior vitam reddo, animamq; Deo.

Aliud Epitaphium ex Mycillo.

Hic fratrem, hic generum vicit, natūq; rebellē,
Hic Hunnum & populos sæue Boeme tuos,
Hic etiam Italiam duplici pacauit ab hoste,
Hunc habuit summum Saxonis ora virum.

De eodem.

Pannonios, Boemosq; domat, deletque tyrannos,
Primus Otho, natu grandis, obitque pius.

An congrui fuerint Othoni tituli; Regis primò iustitiam pende: si vera enim Gotfridus Viterbiensis prodit, tamquàm luminare maius fulgebit in conspectu principum Othonis æquitas, & iustitia. Inter plurima singularem perlege casum.

CCXXVIII. *Otho coronatus Paschalia festa peregit*
Adfuit, & celebris primatum curia regi
Fercula quæ docuit, regia mensa vehit.
Mensa cibos coctos tenuit prius illa paratos
Quàm veniat Domini, vel more ducū sedeatur,
Ille cibus miseris pauperibusq; datur.
Dux puer accedens, magni ducis vnicus hæres,
Cum foret esuriens, dū fercula prōpta videret,
Accipit vt comedat, cor puerile gerens.
More suo dapifer vitio variabilis iræ,
Non timuit puerum grauiori fuste ferire,
Inde puer cecidit, vulnere stratus humi.
Miles adest, puero custos datus, atq; magister,
Vindicat egregiè dominum, quem percutit iste,
Vulnere nam dapifer mortuus ipse iacet.
Turba gemit, Rex Otho venit, causāq; requirit.
Ille iacet, dum turba tacet, mandatq; aperiri,
Quæ fuerit pueri, quæ modo causa viri.
Quærit, & authorem mortis, quisnā foret ille,
Ille stetit medius, animo quasi maior Achille,
Nec negat hunc ipsum fuste necasse virum.
Rex ait; ergo mori dignus ratione videris,
Criminis actorem dum te satis ore fateris,
Digna tuis meritis hostia mortis eris.
Miles ait, discerne magis quid iuris habetur,
Iudicio ne præcipiti res acta putetur,
Est quia Pascha Dei, Rex miserere mei.
Ira mouet regem timet ille mori sine lege,
Cum Rex iusta neget, miles rapit, illico regem;
Rex prostratus humi iusta negasse luit.
Dum tenet Othonem, barbā trahit, atq; granonē,
Guttur, & ora premens, grauior feritate leone,
Ni foret auxilium mortuus Otho foret.
Sub loculo scamni regem crudeliter angit,
Vnguibus infixum guttur conanime frangit,
Nunc pede, nunc manibus, turba retraxit eum.
Otho sedet stupidus, turpi statione leuatus,
Barba pilis caruit, guttur dolet excoriatum,
Laude coronatum stat sine laude caput.
Turba dolens, stās ante fores cupit hūc cruciari,
Otho reum defendit eum, iussitq; vocari,
Vir stetit, & siluit, incipit Otho loqui.
Iudicio sisti legum ratione petisti,
Dum tibi non licuit, tetigit me dextera Christi,
Non tua, sed Domini verbera digna lui.
Digna lui, quia pascha fuit, cū parcere possem,
Me libuit, quod non licuit, dedit vltio nosse,

Sal. Anno 973.

Porto furore mei digna flagella Dei.
Parcius ista tamen punire tibi potuisses,
Quam sine rasore barbam manibus rapuisses,
Amodo quæ cupias ordine dicta feras.
Miles vt exponit quæ sit modò causa furoris,
Mitigat Othonis symptomata vi rationis,
Sic datur incolumis miles abire foris.
Nec datur hinc ire quod debeat ipse redire,
Læsor enim si quando redit, reminiscimur iræ,
Si mala deliteant liuor, & ira silent,
Post rediјt tempus, quo Rex foret ipse pereptus,
Aut male detentus, sed militis ense redemptus,
Corpore stat sano, cuius, & acta cano.
Quando sub arce poli, canis est adiuncta leoni,
Vt placet Othoni Castrum datur obsidioni,
Claueos lege fori iudicat Otho mori.
Dum media dormire die Rex ipse soleret,
Et proceres somni requies hinc inde teneret,
Vir sedet in lauacro balnea ritè gerens.
Rege soporato, citò prosilit hostis ab Vrbe,
Vt perimant regem, cursum, latitando perurgēt,
Solus eos miles, qui lauat, ille videt.
Ex lauacro saliens, clypeū rapit, atq; mucronē,
Præuenit hostiles Othone iacente furores,
Clamat, & ex more prælia dira mouet.
Regia pars crescit, timet hostis, & inde recessit,
Miles ut insequitur nudus, fera pugna calescit,
Aspicitur latè nudus, & acta patent.
Miratur Cæsar, nudum præcedere fortes,
Nam solum nudum cernit superare cohortes,
Laus equitis nudi grandis vbique fuit.
Mane sequente iubet equitem Rex Otho venire,
Miles adire timet, ne si reminiscitur iræ,
Pristina culpa viri sit memoranda sibi.
Dumq; venit compulsus eques, Rex hæc ait illi;
Nonne tuis manibus nostri periere capilli?
Nonne furore tui barba pilata fuit?
Miles ait; fateor, sed erat mihi culpa remissa;
Non decet vt culpas iterum Rex suscitet ipsas,
Securus venio rege vocatus ego.
Surgit in amplexus equitis mirabilis Otho,
Dicit ei; Gaudere meis te rebus adopto,
Regia facta geris, semper amicus eris.

Plurima adhuc iustitiæ eius exuberant exempla, hòc vnum ne prætereas, vt seueritatem illorum temporum, in corrigendo adulterio perpendas. *Quum Rex* (scribit Krantzius) *expeditionem militarem crebrius duceret per Italiam, procidit ad pedes eius mulier querula, quòd vim passa esset ad stuprum, rogans iustam legum vindictam. Quum ille festinans educere, polliceretur in reditu se iustitiam facturum: eiulans mulier, Quis tum, inquit, faciet te dominum meum atrocis iniuriæ memorem? Tum ille suspiciens in proximam Ecclesiam. Hæc, inquit, erit testis inter me, & te, & in signum iustæ vltionis. Ibat ille itinere, & proxima vice per interpositos reuersus, vbi vidit Ecclesiam, recordatur delatæ quæstionis. Iussit aduocari mulierem. Vbi aderat, præueniens mulier, Serenissime, inquit, Rex, vir de quo sum olim questa, nunc meus est maritus: peperiq; ex eo, & iniuriam aboleui. Non sic, inquit Rex: per Othonis barbam sentiet dolabrum. Nam inter vos facta collusio, sacris legibus non imperat: iussitq; virum securi percuti.* Metropol. 3. c. 12.

OTHO DIVINA INSPIRANTE SAPIENTIA EPISCOPATVS distribuit.

CCXXXIX. Decus iure dicitur, *Ecclesiæ*, si Ditmaro fides, penes quem legimus, nonnisi diuina inspirante Sapientia Othonem Ecclesiasticas distribuisse dignitates. Brunone Archiepiscopo Coloniensi mortuo, *Vuolmero eiusdem familiari Capellano ob amorem eius, Episcopatum, & animæ curam, fideliter commendauit, quo sedente tempus à domino sibi permissum, & in omnibus egregiè conuersanti, & de medio XV. Kalend. Aug. discedente, Gero frater Ditmari Marchionis, à Clero, & ab omni Populo electus est: & hoc Imperatori mox adnunciatur. Hic quia præfato fratri suo ob multas causarum species iratus fuit, dare huic Episcopatum noluit. Interea is qui Capellanus tunc erat in vno dierum Missam celebrans in Papia Ciuitate, vidit solus Sanctum Petrum, & Ambrosium sanctò se benedicentes oleo, & nulli tunc prodidit, sed tantum diuinæ pietatis munus æqua mente portauit. Imperatore autem in sanctæ Dominicæ Resurrectionis die euaginato apparuit Angelus gladio, cum iam præparatus excepta corona ad Ecclesiam pergere voluißet, nisi inquiens in Gerone hodie compleueris electionem, securus non euadis hanc cædem. Expauescens* Ditm. Lib. 2.

Anno Sal. 973 ob hoc Cæsar, Dominum, iussu, vocare Geronem, eique protinus venienti curam, baculo pastoralem commisit, & indulgentiam humiliter efflagitauit. Hic à suffraganeis postea benedictus, vt signis hodie declaratur, nomen & officium domino, hominibusque acceptè dum vixit, tota mentis deuotione portauit. Huius sancta mater Hidda nomine, Hierusalem orationis gratia petens, illicque infirmata, hanc suis legationem pedißequis commendauit: Egredienti animæ meimet prolongato huius exilij incolatu, corpus meum matri terræ celeriter traditæ, & mox euntes hæc filio nuntiate Geroni, quo peregrinæ genitrici suæ talem in terris non deneget honorem, qualem prius in cælis dare dignatur dominus, & Altare mihi in Ecclesiam constituat Cæciliæ. Talibus præceptis deuotæ obtemperantes famulæ, dominam suam post hæc fæliciter expirantem sepelierunt, & statim recedentes miseriam inscia effugerunt subsecuturam. Nam Sarraceni Hierosolymam tunc inuadentes, nil reliquere victis, quod sancta eis clam tunc prædixit matrona, cum se mortuam iussit propere tumulari, & suas abire. Venientes autem hæ Coloniam, cuncta Archiepiscopo pandunt ordine. Quos idem benignè suscipiens, Deo gratias egit, & iustæ eiusdem petitioni satisfecit. Et quia pauca loquutus sum de laude ignota tanti præsulis, libet consequentibus cætera dißerere, vt in his virtus eiusdem valeat enucleatiùs apparere. Imperator audita Ratisbonensis Ecclesiæ præsulis morte, eò perrexit, & vt Episcopatum non alij daret nisi ei, qui primus sibi occurrerit, in somnis admonitus est. Crastina autem die primitus inlucescente, Cæsar ad monasterium Christi martyris Emerani, Monachis hoc nescientibus, cum paucis venit, & paulatim ostium pulsans, a quodam Gunthero Ecclesiæ peruigili custode, & per omnia venerabili patre, intromissus est. Quem intuens, ad adorandum primò supplex processit, deindeque talibus aggreditur: Quid mihi frater pro adipiscendo Episcopatus honore vis dare? Senior adhæc subridens, calceos, inquit meos. Hunc autem cum cæteris confratribus ad electionem Antistitis ad Sanctum Petrum venientem, Cæsar explicatis cunctis somnio, cæteroque rei euentu, cum consilio Cleri, totiusque Populi ad Sacerdotem constituit. Is verò accepta benedictione sedebat tantum VI. menses, ægritudineque compreßus valida, ad modicum conualuit, sumptaque in manus cinere locum, quo de hoc sæculo migrare voluit, signo sanctæ Crucis ipse consurgendo signauit, solo tenusque positus: illud B. Iob carmen beatus, & ipse cecinit: Audi tu auris, audiui te Domine, nunc autē oculus meus videt te: Idcirco ipsemet reprehendo, & ago penitentiam in fauilla, & cinere. Et continua confessione cum lacrymis peracta emisit spiritum. Impletumque in eodem est, quod antecessor illius similis habitus huic prædixit: Tu debes frater secundus post me hanc Ecclesiam regere, sed paruo tempore viues, domino tantùm te misericorditer coronante. Quod quam diu hic peregrinatus est, iuxta domini voluntatem fieri idem semper optauit. Has de duobus Episcopis sententias ideo protuli, vt scias lector, quod cœlestis gratia Imperatori sæpe aperiret, quod sibi in humanis fieri placeret.

Honestam vitam sacra mors clausit, quam sibi perutili delegerat symbolo, *Aut mors, aut vita decora.* Dodo Richea.

Othonis historiā eius aurea Moneta claudit; in qua ne mireris diuersam effigiem, ab ea quam vidisti in eiusdem Othonis hieroglyphico, quia vtraque mihi suspecta.

Moneta Aurea Othonis Magni.

APPEL-

Anno Sal. 973.

APPELLATIO AD TRIBVNAL DEI.

CAPVT TERTIVM.

1 *Iniustitiæ hieroglyphica.*
2 *Tyrannis est, inauditum iudicare.*
3 *Ad vnum Iudicem supremum de omnibus licet prouocare.*
4 *Vnus Deus, ad quem licet omnibus appellare.* 6. 28.
5 *Deus vnus, & omnium Iudex.*
7 *Mortalium appellationem nequit repellere Deus.* 9. 14.
8 *Philippus Macedo, & Adrianus Romanus negans sibi otium esse ad audiendam mulieris petitionem, quomodò redarguti.*
10 *Paul. Apostol. primus inter Christianos appellauit ad Cæsarem.*
11 *Auris, hieroglyphicum Dei est.*
12 *Alani Populi cur Deum in gladio colerent.*
13 *Deus iudex viuorum, & mortuorum.*
15 *Qui ad Deum appellauerint.*
16 *Otho Imperat. citatus à filio ad Tribunal Dei pro die Pentecostes, illa die moritur.*
17 *Menuercus Padebur. Ep. Sacristam citat ad Trib. Dei.*
18 *Meginherus Abbas citat Burcardũ Episc. Halberstadensem ad Trib. Dei.*
19 *Henr. Archiep. Mogunt. citat duos Cardinales ad Trib. Dei.*
20 *Præpositus Leodij ad Trib. Dei vocatur ab Abbate S. Iacobi.*
21 *Rodulphus Dux Austriæ citatur ad Tribunal Dei.*
22 *Ferdinandus Rex Hispaniarum, citatur ad Tribunal Dei.*
23 *Clemens Pontific. ad Tribunal Dei, & Francorum Rex Philippus.*
24 *Magister Theutonicorum citatur ad Tribunal Dei.*
25 *Dux triremium Ianuensium citatur ad Tribunal Dei.*
26 *Brohemius Hispanus Belium Traiectensem ab Trib. Dei vocat.*
27 *Prouocantes ad Trib. Dei punitos, plerosq; alios ibi vide.*
28 *Iniustè appellantes ad Tribunal Dei non timendi.*
29 *Gondisalui Cordubæ responsio iniustè appellanti ad Tribunal Dei.*
30 *Zachariæ Sagredi responsio cuidam cæco iniustè appellanti.*

I. INiusti exemplar in domo Sapientis, vt expollirent, æmulabantur artifices: Centaurũ quis pinxit, flagris cædentem virtutes, & deprauatæ voluntatis subuertentem arbitrio, Ciuitatis, Gentium, Naturæ iura. Paridem protulit alter, cui pomum aureum à Ioue cælitùs demissum, *vt daretur pulcherrimæ*, Iunoni, & Palladi Veneris voluptatem anteferenti damnosam, inscripsit; *quod placet, licet*. Alius adulteria magnatibus; aulicis ambitus, & peculatus; tyrannidem indulgens Regibus; seruorum noxas, & minima egenorum furta sanguine vlciscebatur, ne malus diceretur iudex, tàm sub quo omnia, quàm sub quo nihil. Hæc sunt iudiciorum arcana cùm in propria causa. Nouissimi tandem in quadro ad Iustitiæ postes vigilabat carnifex vt intercluderet, & frusta concideret, quotquot insimulaturi aulicos aduentarent iniquos. Quis horum creditur monstrum expressisse nefas? Si hoc vnum damnandis II.
solatium *audiri*, spirat tyrannicum scelus qui innocentium supprimit gemitus, & ab insonte iustum auertit. Si nocui visi sunt vt insontes perire, quia inauditi, atque indefensi; quid cum insontium resonat clamoribus æther ni gemitu pulsati Cęli vindicaturi resultent? Inter regalia iura extrema legitur prouocatio; Subtus vel super III.
Cęlum, hunc veneremur Regem, vltra quem vinculis mancipato innocenti licet, nefas sit prouocare, historici digladiantur, & legislatores.

Super Cęlos, Prophetæ clamant, historia plau-

Anno Sal. 973. plaudit, natura iubet. *Iter facite ei, qui*
Psal..... *ascendit super occasum, nam Dominus nomen*
illi. Properate integri, nec simulantes pia-
cula, timor obruat, quos seruauit integritas?
septæ viæ occlusæ valuæ, in terra milites, in
IV. Cœlo vigiles, quò me vertam, nescio; mu-
tit, & susurrat innocens. *Astiterunt Reges*
Psal.2. n.2. *terræ, & principes conuenerunt in vnum ad-*
uersus dominum, & aduersùs Christum eius.
Sed vnde mortales? prohibiti os ponere in
Cœlum, audetis tumidi extendere manum?
forsan inter Deum, & hominem partiti li-
V. mine campi, deturbata mortalium iurisdi-
Psal.81. n.1. ctione insimulatis Deum? *Deus stetit in Sy-*
nagoga Deorum, in medio autem Deos dijudi-
cat. Quid resonat in iudicio Deus? *terra in*
25. Leu. n.23. *qua estis mea est, & vos coloni mei estis. Ego*
Psal.2. n.6. *constitutus sum Rex ab eo super Sion montem*
sanctum eius, prædicans præceptum eius. Vbi
nam pares facti, in hominem veluti in pa-
rem Deus non habet imperium? Si ex alto
iudicem prouocare non est religio, sed su-
VI. perstitio, cur Regius Psalmista canit *Iustum*
Psal.7. n.11. *adiutorium meum à Domino, qui saluos facit*
rectos corde. Deus iudex iustus? Cur homini
Psal.49. n.15. datum, imò præceptum, *inuoca me in die*
tribulationis, eruam te, nec profanabis tunc
sanctuarium meum, *sed honorificabis me.* In-
ferum si suprema subsellia vt aduersùs iniu-
Psal.49. n.16. stum non prouocet innocens, *quare tu* (in-
quit Deus) *enarras iustitias meas, & assu-*
mis testamentum meum per os tuum? Accusa-
Io.5. nu. 31. bis forsan, *quod si ego testimonium perhibeo*
de meipso, testimonium meum non sit verum?
In ore duorum, vel trium cum sit omne ver-
Psal.21. n.23. bum, *Annuntiabunt Cœli iustitiam meam:*
Eccl.35. n.16. *quoniam Deus iudex est. Non accipiet Domi-*
nus personam in pauperem, & deprecationem
35.n.16. *læsi exaudiet.* Quid blasphæmas homo ne-
quam, *non exaudiet?* deprecationem læsi
VII. *exaudiet* fideiubet Eccles. Regalia nequit
1.Cor.c.10.n.13. deponere Altissimus; *fidelis est,* & seipsum
negare non potest. Iustitiæ attributum po
terit, ita communicare mortalibus, vt Di-
uinæ iustitiæ fontem exhauriat? *Axiomata*
Basil. de penit. *sua IESVS largitur alijs; largitur autem ea*
non euacuatus, sed nihilominus habens. Lux
est. Vos estis lux Mundi, inquit. Sacerdos
est, & facit Sacerdotes. Ouis est, & dicit.
Ecce ego mitto vos sicut oues. Petra est, & pe-
tram facit, quæ sua sunt, largitur seruis suis.
Argumentum hoc est opulentis, habere videli-
cet, & alijs dare. Instar est fontis perpetuò
fluentis. Quantumcumque hauseris, non ta-
men riuus ille minuitur. Iustitiam inde licet
vobis imitandam mortales, obtulerit Deus,
adhuc ad Deum Regius Psalmista prouocat.
Iudica me Deus, & discerne causam meam de Psal.42.
gente non sancta, ab homine iniquo, & doloso
erue me. Iudica nam tibi otium esse, licet
totus agens negare, haud potes: vt conten- VIII.
denti mulieri, & audiri petenti, respondère
Reges, Imperatores, Philippus Macedo, & Dion.
Adrianus Romanus. Quod si principes ter- Niceus in Adr.
ræ Rex æmularetur Cœlorum, prouocatio-
nem reijciendo vetulæ repetito lemmate, vt
terræ, principes, & Cœlorum redarguam
Deum, *si non vis iudicare, etiam noli regnare.*
At velit, nolit, regnabit, *sedebit Dominus Rex* Psal.28.
in æternum. Itaque iudicabit; Salomonem n.10.
attende. *Non facias violentiam pauperi, quia* Prouer. 22 n.23.
pauper est; neq; conteras egenum in porta, quia
iudicabit Dominus causam eius. Si causa re-
giæ potestatis e regalibus sedibus venit; &
Cœlo petita soli Deo debet innocentiam, ad
quem prouocabimus, si in tyrannidem re-
gna vertantur? Cum vno in Dauide Supre-
mę omnes Potestates tibi soli peccare dicant,
Domine tibi soli peccaui. Dixit tibi soli, glos-
sat Ambrosius, *quia Rex erat, & alium non*
timebat. Iudices quis constituit? *Deus iudi-* Psal.71.
cium tuum Regi da: & iustitiam tuam filio
Regis, tu parasti directiones; iudicium, & iu- Psal.98. n.4.
stitiam in Iacob tu fecisti. Pateant itaq; au-
res non misericordiæ, sed iustitiæ. Abiece- 1.Reg.8.
runt te quondam Iudæi, & quia petierunt
Regem, ne tu regnares super eos, iure pro- IX.
testatus antequàm dares, non exauditurus
clamantes. *Clamabitis in die illa à facie Re-* 1.Reg.c.8.n.18.
gis vestri, quem elegistis vobis: & non exau-
diet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis
Regem. Ad quid hæc protestatio? ne tenere-
tur exaudire clamantes, qui omnia potest,
solo possit pacto se liberum vindicare, quasi
ne ab hominum doloso iudicio prouocantes
exaudiat. *Per me Reges regnant, & Princi-* Prouer. 8.n.15.
pes iusta decernunt: intonat Æterna Sapien-
tia. Si per te, igitur ad te prouocare fas
erit, cum in te iura subuertunt, qui alieno
titulo vsurpantes primatum, Dei auspicio X.
tra.

Anno Sal. 973. trahunt populos in obsequium. Paulus qui christianorum primus ad Cæsarem legitur appellasse, non arguitur, non incusatur, nec premitur: licet sacrificantem Apostolum Iudęorum perfidia insimularet blasphęmantem. Vnde hoc? Cæsaris nomen terribile gentibus inuocanti honorem conciliauit, & obsequium. *Ad Cæsarem prouocasti, ad Cæsarem ibis*; si tremebundus respondit Festus in Iudæa Præses; minus venerabilis nobis erit illius inuocatio, in cuius nomine omne genuflectitur cœlestium, terrestrium, & infernorum? Dei, & Cæsaris nomina, pari saltem veneratione triumphent; *ne iure dicant in gentibus, vbi est Deus eorum*? qui clamantem non audit, & prouocantem repellit. Vbi cubat *constans illa, & perpetua voluntas ius suum cuique tribuendi*? quam in humanis perquisitam, & non repertam, cum assequi non possimus, saltem imitari debemus, ait Cicero. Forsan Cœlo pulsa, locum pellicibus dedit? vt innocens terra profugus nequeat se recipere in Cœlum? & vi præpotentium teneatur minor seruire maioribus? Si insipientis est iustum negare Deum, quem sub auris hieroglyphico venerabatur antiquitas, quia tam facilem in audiendo habemus, vnde in eo dices vaticinium impleri *ego autem tamquam surdus non audiebam* cum innocens ab humano ad diuinum prouocat tribunal? Hanc horrentes appellationem Alani populi, & vna in iustitia cætera Dei attributa venerantes, Idola omnia conflarunt in gladios, quos erigebant in aris; vt Deum edocerentur colere, non tam professione amoris, quàm formidine pęnæ. Time itaque iudex, nec superiorem contemne potestatem. Superstitiosam si ducas innocentis prouocationem, irrideas; si tamen irridère audeas Regum illum Regem, qui pater dicitur orphanorum, & iudex viduarum. Sardonicum caue risum, & præteritorum pœna sit tibi in exemplum, culpam pęna, & pęnam mensurandi piaculis. Vnum memento dominum, non tam mortuorum quàm viuorum iudicem constitutum. *Diuisum* (ne fabulare Poeta) *imperium cum Ioue Cæsar habet*, quia ad Vnigenitum suum sermo venit omnipotens: *postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Recollige Cainum mordaci conuentum, inuidia, quod Abelis hostijs fœliciùs succederet; ne fraternæ litarent victimæ, victimam fecisse fratrem: cuius sanguinem de terra clamantem cum non audiret homo, vel patrio corruptus amore, vel parricidæ correptus timore, exaudijt Deus; licet creationis labore fessus, vt segregationem redargueret eorum, quæ sunt sub firmamento ab his, quæ sunt super firmamentum respectu summi domini, querelas assumit, nomen exprimit prouocantis, *vox sanguinis fratris tui clamat:* iudicem sistit, *ad me*. Locum designat terram: *de terra*. Adiungit, *de terra*. Ne tu terram excipias, cum innocens tyrannidem ad diuinam prouocat iustitiam: nō est Deus à terra extorris, vt audire possit solùm de Cœlo clamantes. *Dominus, excelsus terribilis: Rex magnus super omnem terram. Si vtique est fructus iusto: vtique est Deus iudicans eos in terra.*

Act. 25. — Psal. 78. n. 10. — Instit. 1. tit. 1. de iustitia. — de legib. — XI. — Psal. 37. n. 14. — XII. — Psal. 67. n. 6. — Act. 10. n. 42. — XIII. — Psal. 2. n. 8. — XIV. Genes. 4. — Psal. 46. — Psal. 47. n. 12.

XV. De terra appellantes an iudicauerit Deus, dicat Saul, quùm prouocante Dauide *iudicet Dominus inter me, & te: & vlciscatur me Dominus ex te*. A Philistæis victus, ne hostium caderet; suo cecidit ferro. Suscita Zachariam Prophetam, cùm ingratissimi Regis Ioas præcepto, in Templi atrio lapidaretur, ad diuinum appellauit Tribunal, *Videat Dominus, & requirat*; & anno vix exacto: coniùrato ferro sublatum Ioabum vidit; Prætereo Martyres Machabæos aduersus Antiochum prouocantes, *Dominus Deus aspiciet veritatem &c. videbis magnam potestatem Dei, qualiter te, & semen tuum torquebit &c. Tu non effugies manum Dei.*

1. Reg. — 2. Mac. 7. n. 6.

Iudam Machabæum cùm *inuocato iusto iudice Deo*, Ioppitarum malefida succendit naualia.

2. Mac. 12. nu. 5.

Historiarum postea si monumenta reuoluas, tamquàm naturali pharmaco, & iustitiæ malleo simili appellationi, & inter ipsos gentiles legimus plausisse Cęlum. Morti proximus Adrianus, Lucium Commodum, Cæsarem Romanis designauit. Seuerianum verò, eiusque nepotem Fuscum, qui id factum grauiter ferebant, interfici iussit: illum nonaginta, hunc decem, & octo annos natum.

Dion. in vita Adriā.

Seuerianus antequàm iugularetur, ignem popo-

Sal. Anno 973.

popoſcit: deinde incenſo thure, *Vos* (inquit) *Dij immortales, quos habeo innocentiæ meæ teſtes, hoc vnum rogo, vt Adrianus quamuis mortem obire percupiat, tamen non poſſit.* Et ſanè Adrianus cum ſæpè mori optaret, ac ſibi manus afferre vellet, diutiſſimè ægrotauit: extatq; eius epiſtola, in qua oſtẽditur, quàm miſerum ſit, cupientẽ mori, nõ poſſe. Sed ad caſtra regrediamur catholica. Sidonius Aruernenſis Epiſcopus, *cũ ſanctam ageret in ſæculo vitam, ſurrexère cõtra eum duo Presbyteri, & ablata ei omni poteſtate à rebus Eccleſiæ, ad ſummam contumeliam redigere. Sed non longi temporis ſpatio inultã eius iniuriam diuina voluit ſuſtinère clementia: nã vnus ex his cũ ante noctẽ minatus eſſet eũ de Eccleſia velle extrahere, ſignum ad matutinas audiens eſſe cõmotũ, feruens felle, cõtra Dei ſanctũ ſurrexit, hoc iniquo corde explere cogitans, quod die præcedente tractauerat. Ingreſſus autẽ in ſeceſſũ ſuum, dũ ventrem purgare nititur, ſpiritũ exhalauit. Expectabat enim puer à foris cum cereo Dominum egreſſurũ. Iàmq; aduenerat lux, et ſatelles eius, ideſt alius Presbyter, mittit nunciũ, dicens: Veni ne tardaueris, vt quæ nobis die heſterna cõuenerant, pariter expleamus. Sed cum reſpõſa dare differret exanimis, eleuato puer velo oſtij, reperit Dominum ſuper cellulam ſeceſſus defunctũ. Vnde indubitatũ eſt, non minoris criminis hunc reũ eſſe, quàm Arriũ illũ, cui ſimiliter in ſeceſſu fuère interna depoſita per partes inferiores egeſta: quia nec iſtud ſine hæreſi poteſt accipi, vt in Eccleſia nõ obediatur Sacerdoti Dei, et ille ſe ingerat poteſtati, cui neq; à Deo, neq; ab hominibus aliquid eſt cõmiſſum. Dehinc beatus Sacerdos, uno adhuc manente inimico ſuæ reſtituitur poteſtati. Factum eſt autẽ poſt hæc, vt accedẽte febri ægrotare cępiſſet, qui rogat ſuos, vt eũ in Eccleſiã ferrent. Cũq; illuc illatus fuiſſet, conueniebat ad eũ multitudo virorum ac infantiũ plangentiũ: Cur nos deſeris Paſtor bone, vel cui nos quaſi orphanos derelinquis? Tandẽ Sacerdos Spiritu sãcto influẽte reſpõdit: Nolite timere, o Populi, ecce frater meus Aprunculus viuit, et ipſe erit Sacerdos veſter. Qui nõ intelligentes putabant eum loqui aliquid in extaſi. Quo migrante, Presbyter ille nequã, protinus omnem facultatẽ Eccleſiæ, tanquàm ſi iam Epiſcopus eſſet, præoccupat, dicens: Tandem reſpexit in me Deus, cognoſcens me iuſtiorem eſſe Sidonio, largituſque eſt mihi hanc poteſtatem. Cumq; per totam Vrbem ſuperbus ferretur, adueniente die Dominico, qui imminebat poſt tranſitum ſancti viri præparato epulo, iuſſit cunctos ciues in domo Eccleſiæ inuitari: deſpectiſque ſenioribus, primus recumbit in toro. Cui oblato pincerna poculo, ait: Domine mi, vidi ſomnium, quod ſi permittis, edicam. Videbam hac nocte Dominica, & ecce erat domus magna, & in domo erat thronus poſitus, in quo quaſi iudex reſidebat, cunctis poteſtate præſtantior: Cui adſiſtebant multi Sacerdotum in albis veſtibus, ſed & promiſcuæ Populorum turbæ valdè innumerabiles. Verùm cum hæc trepidus contemplarer, conſpicio eminùs inter eos beatum adſtare Sidonium, & cum Presbytero illo tibi chariſſimo, qui ante hos paucos annos, de hoc mundo migrauit adtentè litigantem: quo deuicto, iubet Rex vt in imis carceris anguſtijs retrudatur: ablatoque iſto contra te iterum ſuggerit: dicens: Te in eo ſcelere propter quod ille prior damnatus fuerat, fuiſſe participem. Verùm vbi iudex, quem ad te tranſmitteret, ſollicitè cœpit inquirere, ego me inter reliquos occulere cœpi, & à tergo ſtatui, tractans apud memetipſum, ne fortè, ego qui notus ſum homini mittat. Dum hæc mecum tacitus voluerem, amotis omnibus remanſi ſolus in publico: vocatuſque à Iudice, propiùs accedo. Cuius virtutem atque ſplendorem contuens, cœpi hebes effectus titubare præ metu. Et ille, ne timeas puer, inquit: ſed vade, dic Presbytero illi: Veni ad reſpondendam cauſam, quia Sidonius te accerſiri deprecatus. Tu verò ne moram facias ad eundem, quia ſub grandi teſtificatione mihi præcepit Rex ille tibi hæc loqui, dicens, Si tacueris, morte peſſima morieris. Hæc eo loquente, exterritus Presbyter, elapſo de manu Calice, reddidit ſpiritum.*

Gregor. Turon. lib. 2. hiſtor. Sal. Anno 484.

Otho ex Saxonibus Magnus, Occidentis Imperator XII. Adhelaidem Italię Reginam, licet ſibi commatrem, in vxorem deſponderat. Vvilhelmus verò, qui Moguntinæ pręſidebat Paſtor Eccleſiæ, vt nefarium arguebat coniugium. Vnde pater excandeſcens in filiũ, carceribus mancipauit: & quãuis annali circiter ſpatio incluſum, à correctione tamẽ terroris vinculum nõ ligauit. Cũ tandẽ pater quadrageſimali percurrẽte ieiunio e vinculis decreuiſſet educere, filius antequã pſalteriũ expleret, quod aureis exarabat apicibus, re- XVI.

Anno Sal. 973 cusauit exire. Veruntamen egressus, zelo Sacerdotalis accensus auctoritatis, nō quieuit; sed mox in patrem fulmē excōmunicationis intorsit. O verè dignum regio genere Sacerdotem, qui in causa Dei non imperiale fastigium, non paternum recognouit affectum: sed dum paternam, ac regiam auctoritatem in solo Deo constituit, hunc hominem eius legibus resistentem à se prorsus extraneum deputauit. Dixit autem patri; Tu arbitraris me aduersùm te insolenter agere, te verò præiudicium sustinère: *Scito prænoscens, quia die sancto Pentecostes vterque simul adstabimus ante Deum, ibiquè ventilabitur inter nos librata iustitiæ lance iudicium. Ibi luce clarius apparebit, quis nostrum æquitatis lineam teneat, quis Dei legibus contradicat*. Factumque est ipso, qui dictus est, sacrosanctæ solemnitatis die, vt dum præfatus Augustus imperialibus infulis redimitus, multorumque Pontificum Choris, & Procerum vallatus agminibus, Missarum solemnijs interesset, repentino super eum veniente iudicio, repertus sit mortuus. Episcopus autem in Domino iam quieuerat.

Petrus Dam. apud Sur to. 7.

XVII. Menuercus Padeburnēsis Episc. Henricū II. *Imperatorē in Italiā secutus, Cluniacū ueniens, inde fratres XIII. educit ad obseruantiam Padeburnam introduxit, ibi Monasteriū instituēs. Eruette prædiū ab Imp. impetrauit pro Ecclesia. Abbatē Corbeiæ, reformationi repugnantē Vallonē, deponi curauit. Pro qua re, quū declinasset, ut sacrū ageret, sacrista sacras illi uestes subduxit: iterū, iterumq; monitus, tradere recusauit. Tū Episcopus. Reddes (inquit) rationem Altissimo, prò omisso sacrificio. Monachus ille flocci pendens, etiam risit Episcopum: sed apparuit in morte Episcopi, quàm non frustra esset minatus. Nam in ipsa hora mortis Episcopi expirauit.*

Sal. An. 1036. Krant. l. 4. metrop. c. 8.

XVIII. Burchardus Episcopus Halberstadensis iniquam diù fouerat litem cum Meginhero Abbate Herueldensi super Saxoniæ decimis, quas Episcopus sibi vindicatum manu magis, quàm iure ibat. Neque spes, aut ratio erat aduersario resistendi: cum Abbas paucis ante mortem diebus, Comitem Palatinum Fridericum ad se vocat, & extrema hæc mandata ferre Antistiti rogat: *Si quidem lite imparem, lege meliorem cedere: atque etiam vita cedere: sed Deum iudicem futurum, ad quem appellaret. Pararent igitur se ambo vt causam in Tribunali dicerent, vbi gratia, & potentia spretis, sola iustitia posset.* Neque diù post, Abbas obijt, statimque Antistes cum equum conscendere vellet, veluti fulmine ictus, concidit, desijtq; in vocibus *se abripi ad Diuinum Tribunal, ibi iudicandum.*

Sal. an. 1060. Scafnaburgen.

Sub Friderico Enobarbo criminatus apud Pontificē pius Henricus Archiep. Mogunt. tanquā ineptus ad Ecclesiæ gubernationem; Romā misit Arnoldum familiarē suum, quē recens propter ingenij dotes in Præpositi, & camerarij dignitatem extullerat, quemq; sibi propter beneficia omniū maximè fidū futurum esse credebat. Arnoldus Romā veniens, Cardinales quanta potuit pecunia corrūpit; benefactorem suum tetris cōspergit criminibus, impetrās vt sibi Archiepiscopatus detur. Eo ventum, vt Cardinales duo Moguntiā missi, Henricū damnarint, Arnoldo subrogato. Henricus patiēter id ferens hactenus questus est, vt diceret: *Iniustè iudicastis; appello ad IESVM Christum æquissimum iudicē, ibi me respōsurū exhibebo, venite.* Cardinales ioco eludentes, *cum præcesseris, nos sequemur.* Et sequuti; nam ille post annum ferè, & dimidiū fato concessit: & rumore ad aures Cardinalium delato, iterùm illudentes, *ecce præcessit* (inquiunt) *nos sequemur. Sequuntur verè, nam vno die* vterq; subitò obierunt. XIX. *Sal. an 1105. Conrad. in Hist. Mogunt.*

XX. Monasterium D. Iacobi apud Leodium notum est. *Illuc cū quidam consobrinus maioris Prepositi causa religionis intrauit. Præpositus indignè tulit: mox forti manu collecta satellitum, cœnobium violenter intrat, iuuenem rapit, sancto habitu exuit. Abbas ex aduerso collectis primoribus Ciuitatis, Episcopum conqueritur, & totum Clerum pro iniuria interpellit. Indignanter Abbatem audiebat Episcopus, & Præpositi gratia iustè accusantem asperrimè rependit.* Tūc Abbas flexis genibus humiliter replicauit. *Iudicem contra te (ò Præposite) in terra habere non possum, & ideo contra te, Deum summum iudicē interpello, vt intra quadraginta dies, vterq; nostrum compareat coram illo, sententiam prò meritis accepturus.* Præsul verò cachinnās hominem, spreuit. Quid plura? quadragesimo die circa nonā mortuus est Abbas: & cum prò eo solemniter pulsarētur cāpanæ; sedens in balneo Præpositus à circumstantibus quæsiuit, quid *Sal. an. 1253. Thom. Cantipr. in Libro Apum.*

Anno Sal. 973. quid hoc esset? responsum. Abbatē D. Iacobi mortuū esse. Tunc Prepositus recordatus diē quadragesimum, quo se citatum audierat ab Abbate, cōsternatus dixit: *videte quid faciā? comparere me hodie summi iudicis aspectibus oportebit*. Nec mora, in astātium manibus cū diro eiulatu, expirauit: ibi respondere compulsus, vbi causarum strepitus cessant, vbi nec preces, nec pretium liberabunt.

Sal. an. 1300. Ioann. Pauli. XXI. Rudolpho Duce Austriæ damnante auratum equitem, vt sacco inclusus mergeretur. Eques priùs Duce conspecto, exclamauit: *Dux Rudolphe, ad tremendum Dei Tribunal intra annum te voco*. Ille irridens respondit: *Benè præito: ego tum adero*. Exacto tempore incidens in febrim, appellationis recordatus, seruis dicit. *Tempus mortis meæ instat, ad iudicium eundum, & statim obijt*.

Fulgos. l. 1. c. 6. Sal. an. 1312. XXII. Ferdinandus Hispaniarum Rex bello, paceq; peritus, sed in iudicando præceps duos fratres Carauaialij Petrum, & Ioannem homicidas suspectos Benauidij primarij inter nobiles, non probationibus victos, neque criminis confessione, ex alta rupe dedit præcipites, licet clamantes, *Innocentes se mori*. Vndè cum nihil proficerent, ad summum iudicem prouocarunt, Regi diem dicentes, *ab isto qui (sibi vltimus esset) trigesimum*. Quid inde? Rex animi securus, cum Alcandetem abijsset in castra cōtra Mauros: ibi statim morbo tentatus, sed leui, Giennium se contulit; & VII. Id. Septēb. ipso trigesimo à supplicio die, in lecto exanimatus repertus est, in ipso ætatis flore, annos natus XXIV. menses IX. Quis neget diuinū, aut geniale aliquid hic interuenisse, supremo Numine consciscente? *Discite iustitiam moniti, & non temnere Diuos*. I. Lips. cap. 2. in exemp.

Sal. an. 1313. XXIII. Volater. lib. 21. Anth. Gualterius Burgēsis, minister Turonię, cū inuitus Pręsul Pictauiēsis crearetur, iura Ecclesiæ suæ exigere debuit aduersùs Præsulē Burdegalensē: qui paulò post, Pōtifex creatus nomine Clementis V. aduersariū suum præsulatu deiecit. Gualterius cū hāc iniuriā ęquo animo tulisset, moriens super sarcophagum inscribi iussit: *ad iustum Dei iudiciū appello*.

Sal. an. 1313. vel 14. Fulgos. c. 6. lib. 1. Damnatis templarijs, cum quidam, Neapolitanus traheretur cremādus apud Vascones in Burdegala, conspectis in fenestra Pontifice, ac Rege, magna voce prorupit; *Sæuissime Clemēs tyrāne, posteaquàm mihi inter mortales nullus iam superest, ad quem appellem pro graui morte, qua me per iniuriam afficis, ad iustum iudicem Christum appello ante cuius Tribunal te voco, vnà cum Philippo Rege tanti mali suasore, vt intra annum, & diem appareatis, vbi causam exponam, & ius sine prauo affectu ministrabitur*. Mirum dictu intra præfinitū tempus repentè moritur Clemens, nec multò post Philippus interijt. Hoc alij ex calculo tēporis conantur refellere. Sed vnà cum *Fulgosio* sentiunt *Christianus Massæus, Meierus, del Rio*; qui Papam, & Regem eodem Anno 1314. tradunt obijsse: illum 20. April. hunc 29. Nouemb. Fuerunt quidem Templarij (vt notat *del Rio* anno 1312. in Concil. Viennēsi, 3. April. condemnati: sed non omnes eodē anno comprehensi, & occisi: sed quidam sequenti, vt Neapolitanus ille; scilicet Anno 1313. cumque currente Anno 1314. mortui sint iudices, meritò obijsse dicuntur intra appellationis annum. Imo *Gaguinus*, & *Aemilius* mortuum volunt Regem Anno 1313. quem constat Pontifici superuixisse.

Magister Theutonicorum ordinis per indignationem suspendio, prætenso falso crimine, sciens, prudensque quendam peremerat. Innocens cum ad supplicium duceretur, ad Christi Tribunal magistrum citat, ad tertiam decimam diem: adueniente die, Magister prorsus incolumis suo ore, coram non paucis fatetur, oportere se sisti coram Deo. Mirum, ea die occumbit. Id accidisse in Liuonia circa Annum Sal. 1407. tradit Krantzius Vandal. lib. 11. XXIV. Maioli collog. 4. circa finem. Sal. an. 1407.

Cum Ianuensium triremes aduersùs piratas instructæ biremem Catelanam cepissent extra Drepanum vrbem in Catelanorum contemptum, Ianuenses Rectorem Catelanum noctu suspenderunt furcis. Cūque miser iniquè pati quereretur, cum nunquam eos violasset, videns frustrà clamare, prò iniuria ad Deum appellauit, citato Ianuensium patrono, penès quem grauior videbatur culpa, vt intra sextum mensem coram Deo cōpareret. Et intra hoc tēpus citatus obijt. Sal. an. 1490. Fulgos. XXV. Initio posteà Belgici tumultus Carpensem arcem cum Belius Traiectensis Cōsulis filius occupasset, Brohemium arcis pręfectum pro Rege Catholico vnà cum præsidiarijs strangulari iussit. Clamat Brohemius: Sal. an. 1579. Gerard. Giresberck cap. 28. XXVI.

Anno Sal. 973. mius: non auditus, ad Dei prouocat Tribunal, vt intra annum Leo veniat dicturus causam. Res mira: mittitur à Gonzaga Parmensi Principe Anno 1579. Mondragonius, qui arce expugnata, eodem die, loco, mortisq; genere Belium mulctari mandat, quo iste Broemium superiori Anno.

Olaus Magn. lib. 141. histor. Aquil. cap. 20. In vicina Germaniæ Gothia memorabile illud Ioannis Tursonis, à quo quidam capite damnatus, genibus innixus *en morior iniustè,* inquit, *teque voco hac hora ante Tribunal Dei, vt respondeas cur me innocentem morti condemnes?* Vix autem miser carnificis manu obtruncatus, cùm etiam iudex de equo corruit exanimis. *Franciscus Britanniæ, Americæ Dux Aegidium fratrem suum læsæ maiestatis falsò accusatum necauit in carcere. Hic paulò ante mortem conspectum Religiosum Franciscanum adiurauit, vt fratri Duci renuntiaret, quatenus intra diem 40. coram Deo se sisterent. Paret ille, fratriq; mortem, & appellationem denuntiat. Qui territus illicò infirmari cępit, morboq; inualescente, ad diem condictum mortuus est.* *Eneas Syluius.* Nunc igitur intelligite Reges; erudimini, qui iudicatis terram. *Psal. 2.*

Hęc si contingentia dicas, quia aliquando
XXVII. prouocans, & prouocatus superuixerint: nec semel puniti fuerint, qui numinis superstitione alios terrent; quorum vnus nomine Catlesus detrusus fuit ad infamem catenam Anno 1553. die 10. April. Alter Thæmus Mantellus cum transmisisset quodam preceptum sub nomine D. N. I. Christi, iussus fuit renunciare præcepto, & fustigari 10. Septembr. Anno 1556. teste Menochio: *De arb. li. 2. cēt. 4. c. 388.*
XXVIII. Iure redarguam. Si superstitiosa est appellatio, cur appellationi cedere compellitur prouocans? iure prouocent, vel iniuria, formidat iudex. Timet tamen, vbi timendum non est. Pronuntiet liberè, & deponat conscientiam læsam. *Psalm. 105. n. 3.* *Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore.* Illius caueas appellationem, qui iustè prouocat; & citra odium, non vindictæ cupiditate, vel vanitate litigij, aut passionis impulsu, sed zelo iustitiæ, tutela innocentiæ, & legis obseruantia: pro Republica; pro familia, ne conturbetur pax optima rerum, & iniusta vertatur opprobrio pœna. Cæterum noli lacrymis vrgere Tribunal, si recti conscius, quasi te iusti pœniteat, & iudicium vertatur in homicidium. *Retribuet mihi Dominus* (inquit Dauid) *secundùm iustitiam meam, & secundum innocentiam manuum mearum retribuet mihi. Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: & iustitias eius non repuli à me.* *Psal. 17 n. 21.* Sciebat hoc magnus ille militum Imperator Gondisaluus Ferdinandus de Corduba. XXIX. *Iouius.* Tarentum obsidens maleficum, seditiosumque hominem cum supplicio damnasset; vociferabatur reus se iniquissimè plecti, proinde ad Dei Tribunal iudicem vocare, vt causam agerent. *Vade* (inquit Gondisaluus) confisus optimo iudice, *causam instrue: nam ibi prò me aderit, qui opportunè respondeat Alphonsus frater, qui nuper ex Serra Vermegia in Cœlum contendit.* Tum enim Gondisaluo nuntiatum fuerat fratrem à Mauris circumuentum dignam forti, pioque Duce mortem oppetisse. XXX. Consonat responsio Zachariæ Sagredi prò Venetorum Republica Patauij Præfecti Patris nobilissimæ Prolis Nicolai Sagredi Equitis, & D. Marci Procur.: Aloisij Equitis S. Marci: Io: Francisci: Marci: Stephani: Gerardi; quos omnes Senatores de Rep. benemeritos veneramur, ad quendam cęcum, qui scelerum omnium nocens cùm ad supplicium traheretur, vt religiosum, piumq; iudicem exterreret, magno clamore, & eiulatu ad Dei prouocabat Tribunal; quasi innocēs caderet, qui humana, & diuina violauerat iura. *Prouocationem recipio* (Sagredus inquit) *hoc tamen pacto si precibus, vel pretio corruptus scelera tua iniqua lāce librauerim* iuxta illud forsan Psalmistæ *Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis. Persequatur inimicus animam meam, & conculcet in terram vitam meam, & gloriam meam in puluerem deducat.* *Psalm. 7. n. 4.* Quod si omnem mouerim lapidem, vt tuam æmularer iustitiam. *Conuertetur dolor in caput eius: et in verticē ipsius iniquitas eius descendet.* *num. 17*

LIBER

LIBER XIII.

CAPVT PRIMVM.

OTHO II. RVFFVS OCCIDENTIS IMPERATOR XIII.

1 *Vitæ humanæ hieroglyphicum. 3. Figura.*
4 *Otho II. impius, & pius.*
5 *Eius parentes. 6. Ruffus, sanguinolentus, mors Sarracenorum dictus, & n. 18. 7. cum patre Sarraceno vincit. 8. sex annorum declaratur successor patris. 9. à Sarracenis victus. 10. Clemens erga raptorem filiæ suæ. 12. Triumphat de Henrico Bauaro, Polonis, Danis, Bohemis. 21*
3. *Temporis hieroglyphicum.*
10. *Iutha Othonis II. filia rapta ab Vdalrico Bohemo.*
11 *Henricus Rixosus Bauarus rebellat in Othonem II. 13. Fugit.*
14 *Lotharius Gallorum Rex Othonem II. repentè fugat, prandium assumendo Othoni paratum. 15. Pictam Aquilam Aquisgrani reformat, vt Galliam respiciat.*
15 *Otho II. Dalmatas vincit. 16. Ab Italis proditur, à Sarracenis victus, à piratis capitur. 17. & 21. Se in libertatem recipit. 18. Stragem facit Sarracenorum. 19. Perduelles Romanos doloso trucidat in conuiuio. 20. Obijt.*

IN Humanæ vitę hieroglyphico, speciosâ scilicet, & pulcherrimâ fœminâ, quæ nuda super gemmatam, & lapillis ornatam tabulam mare percurrit, non longè à naufragio, Othonis II. alluditur vita, gemmata victorijs, & pretiosis incisa triumphis, haud longe à naufragio tamen, cum post deuictas Polonorum, Bohemorum, Vvandalorum, Sarracenorumq; nationes, ab ijsdem Danais victus, & à piratis vinctus non nisi natando aufugit, & pristinam recepit libertatem. Inde ad manus Vitæ Humanę appenditur Othonis effigies, vt Principes (imperiali licet dignitate præfulgeant,) semetipsos videant, Humanæ vitæ, vt reliquos mortales, stadium currere, & homines esse. Pueri volitantes, temporum signa sunt. Qui aridam rosam defert, tempora planget præterita: Qui rosam offert florentem, tempora ridet præsentia. Qui nascentem, anhelat futura. Quæcumque sint, orta occidunt: & mane nata, serò cadunt. Hoc hieroglyphicum mirificè pictum videre est in ædibus Aloysij Capelli Patricij Veneti Patroni mei, & literatorum amantissimi.

ALLVSIO AD HIEROGLIPHYCVM.

Nuda super tabula quid fœmina fertur ab vndis?
Parua procellosi præda futura maris?
Quid sparsi nummi, iactęq; per æquora gemmæ?
Fusus aquis mundus quid muliebris agit?
Scilicet hæc Regum sors est miseranda potentũ:
His agitur miseris Regia vita notis.
Hæc dabit Otho tibi vitæ documenta secundus:
Qui modo prædonum præda, iocusque fuit.
Ac nisi ferret opem Græcæ facundia linguæ
Eximeret nunquam colla grauata iugo.
Non tibi fida tamen spes Otho est ista salutis
Græca cui solum verba dedere fidem.

P. Franc. à S. August. Macedo.

B.Thibouſt Scul

Anno Sal. 974.

OTHO II RVFFVS

PALLIDA MORS SARRACENORVM, OCCIDENTIS IMPERATOR XIII.

Furere mendax desine fama
[a] OTHONEM

IV. *Othonem II alij pium ob defensionē Ecclesiæ; alij impiū quia dolosè Romanos trucidauerit in conuiuio.*

Impium Pium
Inuictum Victum
Iniustum Iustum
Dum falleris echo,
Et vitia certant virtutibus paria
Delphico retundam gladio,
Quòd verum dicere fama soleas.
Famam vindica fama,
Audi quæ referas.
[b] Tantæ proli impar Germania sola

V. [b] *Natus ex Othone Magno Saxon. & Adhelaide Italiæ Regina.*

Italiam desponsauit:
Concepit, sed monstrum virtutis.
Parturijt vita *Sarracenorum mortem*,
Quam *Ruffam* [c] dixère *pallidam*

VI. [c] *Cognomēto* Ruffus *dicebatur Otho à colore.* Pallida mors Sarracenorū *ob eorum stragem.*

Inspicere formidantes quid esset?
OTHO fuit viua illa patris imago
Vt post OTHONEM Primum, Filius nulli esset Secundus.
Belli tirocinia [d] à Græcorum exorsus triumphis

VII. [d] *Sub patris signis aduersus Græcos bellauit, & vicit.*

[e] Sexennis sexagenarij successor,

VIII. [e] *Sex annorū erat, cum patri succederet in imperio.*

Dedit minor iura maioribus.
Hanc petram erexerat Saxo
In quam Superùm, & Portæ Inferùm [f] præualerent.

IX. [f] *Quia à Sarracenis victus.*

Omnia cum didicisset sub disciplinâ paternâ
Præter vinci, Cœlum edocuit.
Sed vtrumque superauit didascalum,
Cum de suo adiècit constantiam.
974. [g] *Iuthæ* raptorem filiæ ipsa vindicasset clementia;

X. [g] *Arma gerens in Vdalricum Bohæmum Otho, raptorem filiæ ipsius Imperatoris, filia rogante parcit.*

Sed filiæ lacrymis exarmatus; ne Germanis Sabinæ deessent
Cœlo humanior
Quod damnauit Princeps, donauit Pater.
Felicem patriam, ni patruelis turbasset infelix
Nomen si lateat, vno pluribus satisfaciam cognomine,
HENRICVS RIXOSVS.

XI. *In Othonem II. rebellat Henricus Dux Bauariæ, vt imperium raperet.*

Agnominis vt Vaticinium implèret
Fore delegit aut CÆSAR, aut nihil.
Sed planus in plano, & deuius in recto
Pari ruina, & rapina dum saxa diruit, ruit.
Tres Episcopi sacrantes nefas
Augustanus, Maguntinus, Magdeburgensis
Credebantur ex Duce fecisse Cæsarem;

Episcopi qui cum Henrico conspirauerant in Othonē.

Sed

Sed larua detracta, apparuit homine minor *Anno Sal.* 974.
Ambitiosus.
Quiescite Præsules,
Qui orbem potuit, ambitiosum creare non potuit.
Tamen ille ex nihilo omnia. vos ex nihilo nihil.
Scommate vestra redarguam lemmata,
Literas Henrice armabis armis?
OTHO literis ornabit arma.
Si ibi ius, vbi vis? ibi vis, vbi ius

XII.
Danos, Boemos, Polonos fœdere iũctos cum Henrico Otho vincit.

Dani resonant Bohemi, Poloni,
Quos Bauarus iunxit, Otho vicit, & vinxit.
Vno in prælio tres legens triumphos, dicas;
Gentes illas velociùs vinci potuisse, quàm scribi.

XIII.
Henricus Rixosus fugam capescit.

Quò fugis Henrice? siste, & cæde, si falsa cælo?
Famæ dromedarius de terra in Cœlum aufugiam.

XIV.
Aquisgrani Othone degente ex improuiso superueniens Lotharius Gallorum Rex, Othonem fugat, prandium Imperatori paratũ Rex comedit. Pictam Aquilam in palatio Aquisgranensi reformat, vt non Germaniam, sed Galliã respiceret.

Quis inde cum Aquila congredi audebit? Gallus
Conuiuium, sed ciuium in conuitium
Illa parauit, iste vorauit:
Sed vt è Nilo canis,
Bis victor Lotharius, Lotharingiam victo cedit
Aquila ipsa manumissa;
Quam obtorto collo traxerat in obsequium.

XV.
In Italiam descendit, vincit. Beneuentum prope à Græcis vincitur.

Nouo tandèm Sarracenorum tonante classico,
Quo Græcorum astu æstuabat Italia,
Per Istriæ, Dalmatiæq; Lauros 980.
Otho Beneuentum malè venit.

XVI.
Prima vice Sarracenos, & Græcos vicit, deinde victus Italorũ ignauia, vel dolo, qui primi deseruère signa.
Capitur à piratis Otho.

Ibi Italorum fuga correptus, 982.
Scapham scandens, scapum triumphi hostibus erigit
Imperatorem oportet mori stantem:
Supple
Ni deceat viuere fugientem.
Fallor; non fugijt, fugitauit OTHO,
Vt latiori campo Sarracenos fugaret.
Fortuna inuidit, & hostibus inuisum
Latronibus tradidit, non traiecit
Postquàm demergere tentauit, nec potuit.
Leue supernatat pondus sine Imperio Imperator.
Vincula iussus induere, aut vitam exuere,

XVII.
Beneficio linguæ Græcæ piratarum manus euadit: vel auri promissione illecti, cum ad aurum respicerent, interim ille fugit.

Vernæ Dominus paruit.
Patriam mentitus, & patrem,
Abiectione maiestatem seruauit.
Sic quæruntur, & vindicantur imperia
Auro illecti, vel ore decepti Graij piratæ,
Occiduum Orbem nolentes remeare in Orientem
Necem vili emerunt victoribus pretio.

XVIII.
Reparato exercitu de Sarracenis triũphat.

Namque manumissus Cæsar
Priorem labem tanto barbarorum sanguine eluit;
Vt diceretur *Pallida mors Sarracenorum.*
Mortis titulus displicuit Morti
Vnde lethali telo

Zelo-

Anno Sal. 973

Zelotypa egit procum ad Orcum.
Sensit Otho, hanc vt placaret conuiuio excipiens
Perduellium Romanorum sanguinem propinauit *Perduelles Romanos doloso excepto conuiuio trucidat.* XIX.
Quos familiari dolo, vt ante ipsi ipsum, acciuerat,
Sed tanto suauiùs, quod illi bello, iste potu.
Horruit mors ipsa
Non proditorum mortem, sed morem vindictæ:
Et fercula abhorrens suspecta XX.
Indignata recessit; Otho decessit.
Suo in testamento ne quis sequeretur præteritum
Reliquit omnibus exemplar iustitiæ.
Serò cognitum luxit Roma
Quæ parricida non esset, ni patrem dixisset; *Patriæ patrem Othonem Roma salutauerat.*
Vaticanum excèpit cineres,
Et cum Petram Saxo deficiens in vmbra
Inter viuos, mortuus triumphauit.
Sacerdotium, & Imperium cum solo associentur in tumulo
Imperatori sed mortuo
Dum canit Sacerdos
Otho II. Imperator
Romanorum Sarracenorum
Pallida mors
Interpunge viator.

De Othone II. Antiqua Micylli Carmina.

Par animis patri, Gallorum hic vindicat artes,
Et ferit vltrices cum patruele manus.
Sed dum reliquias Graiorum expugnat ab hoste
Auxilio linguæ, atquè ære redemptus abit.

De Eodem.

Alter Otho in Calabris accepta clade, redemptus
A Siculis, Romamq; inde reductus obit.

Anno Sal. 974.

CATENA HISTORICA
CAPVT SECVNDVM.

Sal. Anno 974.

ORTVS OTHONIS III.

I. OTho II. Patre nascitur Othone, qui fuit cognomento Magnus. Auo Henrico Aucupe.

Matre nascitur Adheleida Lotharij Regis Italorum Vidua, quam sibi post obitum primæ coniugis Edithæ Anglæ Otho Magnus desponsauerat. Anno nascitur Sal. DCCCCLV. Nominis vaticinium in eo impletur; nam vti Patri in Imperio successit, ita & virtutum fuit æmulator: Vnde Sabinus

II. *Othonis nominis vaticinium.*

Non fuit inferior Primo *virtute* Secundus.
Multa domi gessit prælia, multa foris.

Dictus est cognomine *Ruffus* à crinibus, & colore, II. *Pallida mors Sarracenorum*, quia penè ad internecionem Sarracenos deleuit. III. *Sanguinarius*, quia nobiles Romanos conuiuio exceptos dolosè trucidauit, vt seditiosos tolleret. *Siffridus.*

Othonis II. cognomina. III. *Siffrid.*

VXORES.

IV. THeophaniam habuit Græcorum Imperatorum germen, quam Pater ipsi per Legatos à Nicephoro petiuit. Sed dolosè agente Danao, crudele ortum est bellum inter Othonem Magnum, & Nicephorum. Occiso postea Nicephoro à Græcis, successor eius Ioannes Zimisces Theophaniam tradidit, addita dote, quidquid Græci in Italia tenerent.

Cuius autẽ filia Theophania fuerit? haud clarè constat. Petitam fuisse Nicephori priuignam filiam Theophaniæ Imperatricis, ex Romano Græcorum Imperatore, Luitprandus in sua Legatione affirmat. Quo autem nomine vocaretur, non aperit. Virginẽ misisse teneræ adhuc ætatis, Vvitikind. scribit. *Constitutus autem Rex*, loquitur de Zimisce *continuò captiuos absoluit:* puellam *cum ma-*

Anno Sal. 973.

gno exercitu, & claris muneribus ad Imperatorem destinauit. Puella dicitur: igitur virgo vix pubertatem egressa. Eadem verò
V. *lib. 2.* fuerit, quæ petita? Ditmarus negat: *Qui mox magnificis muneribus, comitatuq; egregio non Virginem desideratam, sed Neptem suam Theophaniam vocatam, Imperatori nostro trāsmare mittens, suos absoluit.* Hac forsan de causa *fuere nonnulli, qui hanc fieri coniunctionem apud Imperatorem impedire studerent, eandemque remitti consulerent. Quos idem non audiuit, sed eandem tunc dedit filio suimet in Vxorem, arridentibus cunctis Italiæ, Germaniæq; primatibus.*

Narrant quoque Historici, Othoni aliam fuisse coniugem ex Familia Marchionum Austriæ; quæ verò illa fuerit, quibusve orta parentibus? ignoratur.

Filij OTHONIS II. RUFFI.

VI. Ex Theophania Græca, & Othone II. duo masculi leguntur procreati *Otho III.* Impeartor, & *Hugo*, quem alij *Vlricum* nominant Marchionem Saxoniæ: & tres Fœminæ

Aloysia, Eudoxia, Theophania, vt scribit *Octauius de Strada*. Quinque verò procreasse fœmellas vult *Christianus Matthias*.

Narrant etiam Historici aliam Othoni fuisse coniugem ex familia Marchionum Austriæ, cuius nomen, cuiusque parentes, ignorantur. Tribuuntur Othoni ex ea natæ *Vithaides* Vxor Theodorici primi Comitis Hollandiæ, *Sophia* Abbatissa in Gundersshaim, *Adheleida* Abbatissa in Quintelburg, *Iuditha* trium Regum coniux; primò Boleslai Bohemiæ, deindè Mesconis Poloniæ, postremo Hungariæ Regis. Omnia tamen nutant in incerto. Hanc *Iuditham*, seù *Iutham* ex Theophania Krantzius vult procreatam VII. *Saxon. 4. cap. 9.*

.... Concubinam etiam Othoni II. fuisse, scribit *Octauius de Strada*, ex qua ei nati sunt *Fridericus*, & *Vdalricus*.

NVPTIÆ

NVPTIÆ GERSINDÆ VIDVÆ, ADALBERTI REGIS, Cum HENRICO Duce BVRGVNDIÆ, de eorumq; poſteris.

IX. BErengarij, & Deſiderij progeniem prę-terire non licet, quæ anguium ſopita more, non extincta, externo calore vireſcit. *Italorũ perfidia.* Infida Italia patrios euocauit Reges, vt perderet. Poſtquam perdidit, Deſiderios deſiderauit. O Imperatorum ſpecies, ſed indigna imperare. Æquum erat aliena in imperia tuos traducere Reges, nè regalis innocentia, tuæ amplius ſubiaceret perfidiæ; & libertatis dulcedinem, ac imperij maieſtatem dignoſceres, pondere ſeruitutis. Saxonibus obruti Berengarius, & Adelbertus Reges, tumulantur Bambergæ. Eorum progenies, viuis parentibus, prò nihilo ducta, ac ignota chronographis, poſt eorum obitum, quàm glorioſa prodierit, & ſine Re-
X. gno procreauit Reges Hiſpanorũ, Francorũ, Luſitanorum, Cæſares, Duces Burgundiones, Duces Mediolanenſes, Comites Anglerię, hodiè *Plati* dictos, qui ex vno ſtipite omnes, nuptiarum poſtea iteratis vinculis, iunxère latera, infra videbimus.

Adalberto itaq; filio cum Berengarius Rex Italiæ nuptias Adheleidæ conciliare, minimè potuiſſet; deſpondit ei *Gerbergam*,
XI. ſiue *Gerſindam* filiam Hugonis Comitis *Digionenſis*. Huius ſtipitis fuiſſe Gerſindam,
Cap. 21. in Hiſt. Com. Pictauienſiũ. ſiue Gerbergam, tradit *Ioannes Beslius*, cuius verba ex Gallico traducta idiomate ſonant: *Berengarius II. mortuus Bambergæ Ann. 966. pater fuit Adalberti, ſeu Alberti Hetruriæ Ducis, Italorum Regis. Huic nupſit Gerſinda Comitiſſa Digionenſis, filia Hugonis Viennenſis; ex quibus natus eſt Otho, cognomento Gulielmus.* Quanta huic hiſtorico fides, accuratiores perpendant; vt in ſimilibus, in quibus hiſtoria deficit contemporanea. Hunc
XII. Hugonem Viennenſem illum eſſe, quem *Andreas dù Cheſne* in Chronico Frodoardi ſub Anno DCCCCXL. vocat Hugonem *Nigrum*, vult *Theſaurus in vita Othonis Gulielmi Annotat.* 483. Sed vndè habeat, affirmare, nec ſubſcribere audeo. Citra dubium tamen eſt, ex nobiliſſimis nuptijs Adalberti Italorum Regis, eiuſque coniugis Gerſindæ, vel alia ſit, regalem fuiſſe procreatam ſobolem, quæ adhuc longo protracta ſemine, totum ferè orbem chriſtianum dominatur. *Ex Adalberto autem* (ſcribit Triſtanus Calcas) *progeniti liberi, atque nepotes, mediocres opes in Liguribus Circumpadanis ſortiti; vt aliquo titulo claritudinem ſuam oſtenderent, à nomine Aui* Berengarios *ſe nuncuparunt*. *Lib. 6. Hiſtor. Mediolan.* Sed vnde ſupradicta XIII.
habuerit Calcus, cum lateat; verius dicas; ex Gerſinda duos tuliſſe maſculos *Othonem Gulielmum*, à quo Duces Burgundiæ, & Hi- XIV.
ſpaniarum Reges: & *Athonem, ſeù Opizonem*, à quo Comites Angleriæ, cognomento *Plati*; & Duces Mediolani.

Pro Othone Gulielmo fauet Glaber Auctor contemporaneus, *lib. 3. c. 2* cuius verba, *Vvilelmus Henrici Ducis priuignus* (mortuo enim Adalberto, nupſit iterum Gerſinda Henrico Burgundiæ Duci) *ac Alberti Ducis Longobardorum filius*. XV.
Dux vocatur Albertus, non Rex; quid enim Rex ſine Regno? *Berengarius* (ait Gollutius) *pater fuit Adalberti Lombardiæ Ducis; qui bonis paternis, & libertate ſpoliatus, reliquit filium Othonem Gulielmum, qui fuit noſter Comes*. *Hiſtor. Burgũd. lib 5 c 2 p. 29.* Eadem repetit Ioann. Beslius. *Berengarius II. mortuus Bambergæ Anno 966. pater fuit Adalberti, ſeù Alberti Ducis Hetruriæ, Italiæ Regis. Iſte Adalbertus deſponſauit Gerſindam Digionis Comitiſſam; filiam Hugonis Viennenſis; ex quibus natus eſt Otho Gulielmus.* *Hiſtor. Comitũ Pictau. cap. 21. p. 74.* Concordat donationis diploma factæ ab Henrico Imperatore Anno Sal. 1014. Abbati Fructuarienſi, qui hodiè dicitur S. Benigni Iuræam propè; vbi *Otho Gulielmus Comes Burgundiæ, filius Adalberti Regis Italiæ*, dicitur. Conſonat alia donatio eiuſdem Othonis Gulielmi, eidem loco facta Anno 1019. vbi *Comes Burgundiæ, & filius Regis Adalberti* nominatur. Hæc omnia aſſeruantur in Archiuio eiuſdem Abbatiæ, teſte *Theſauro*.

In Othone Gulielm. Annot. 479. Quomodo verò vitrici Ducatum occupauerit priuignus, iam ſupra diximus ex Glabro, Gollutio, & Beslio, Gerſindam mortuo Adalberto, nupſiſſe Henrico Duci Bur- XVI.
gundiæ, qui cum ex prima coniuge *Gerſenoe* nullam procreaſſet ſobolem, præter naturalem filium, quem ex concubina ſuſce- XVII.
perat,

Anno Sal. 973. perat, viduam duxit Adalberti, ex qua cum filios pariter habere non posset, Hugonem priuignum adoptauit, hæredem fecit. *Beslius* vnde legitur in *Chronico S. Benigni, Digionis, apud Ruuerium Pag. 564. in Historia illius Monasterij*. Quod idem Otho multa prædia donauerit Monasterio Reomahensi *prò anima Henrici Ducis, qui eum loco filij adoptauit*. Erat iste Henricus frater Hugonis

Beslius cap. 21. p. 74. histor. Comit. Pictau. Gollut. lib. 5. p. 243.

XVIII. Capeti Francorum Regis. Hanc adoptionem vt securius firmaret Henricus, Hugoni priuigno suo Ermentrudem filiam, Alberadæ filiæ Ludouici Vltramarini, sororis Regis Lotharij III. & Caroli Ducis Lotharingiæ desponsauit; vt notat *Thesaurus*.

XIX.

Duo nomina sortitus est Otho *Gulielmi*, seù *Vvilhelmi*, & *Othonis*; Vt legitur ex eius Epitaphio, apud *Paradinum*

Annot. 488. in Othone Guliel.

XX. *Annal. Borgon. lib. 1. p. 151.*

Nobiliter natus Gulielmus, & Otho vocatus,
Pausat in hac fossa, cuius lapis hic tegit ossa,
Qui Ducis, & Comitis gemino ditatus honore
Artifices scelerum pacis reprimebat amore.

Dictus est cognomento *Peregrinus, quia ex Italia natalia traheret*, dixit Beslius; Inde à Glabro *aduena puer* dicitur; & in Catalogo Ducum Burgundiæ, *Gulielmus*, cognomento dicitur *aduena*, vel *Peregrinus*. Iure Peregrinus, qui ab aula in sacri pastoris caulam, exinde à caula peregrinatus in aulam, regnum inuenit inter aduenas, quod inter cognatos amiserat. Relegato enim Adalberto patre, detrusus in claustrum tenerrimæ licèt ætatis, non diù ibi quieuit, quod *puer etiam* (inquit Glaber) *furtim sublatus à Longobardorum patria: matrique, non mediocriter astutè, per quendam Monachum redditus in Burgundia*. Ibi cum orbo patri se filium obtulisset, patriam aduena inuènit in terra aliena. Egressus de cognatione sua, multiplicauit semen suum sicut astra Cœli, & arenam maris, hanc dinumerare quis valet?

XXI. *Histor. Comit. Pictau. cap. 21.*

Lib. 3. c. 2. p. 25.

XXII.

Ab eo dices Rinaldum Burgundiæ Comi-
XXIII. tem, Patrem Gulielmi II. Comitis Burgundiæ, qui fuit pater Raimundi, cui nupsit Vracha Regina Castiliæ, ex quorum nuptijs ortus est Alphonsus VII. Rex Castiliæ, vnde Hispaniarum Reges, qui vsque in hodiernum diem, *Albicio* teste, cæterisque chronologis.

Alter

Sal. Anno 973. Alter Adalberti filius fuit *Atho*, qui genuit
XXIV. *Opizzonem*. Opizzo genuit *Facium*. Facius verò genuit *Heliprandum* Angleriæ Comitem, & Mediolani Principem, vt scribit *In Chrō. supplem. lib. 12.* Iacob Philippus Bergomensis.

Sal. An. 1022.

Vicecomitum Angleriæ Genealogiæ.

Heliprandus, itaq; prædictus Angleriæ Comes, Mediolaniq; Princeps (vt diximus) Facium habuit patrem Angleriæ Comarchum. Cui Facio (sicut quædam Mediolanensium testantur Historiæ) pater fuit Opizzo, vir bellicæ artis peritissimus, qui sub Othone I. feliciter militauit. Opizzoni autem pater fuit Atho, totius Italiæ generalis Imperator, hinc pater Adibertus, qui fuit Berengarij. Ab isto Heliprando Mediolanenses descendere Comites non dubito, licèt eius Genealogia supradicta, in seipsa
XXV. concidat. Quomodo enim Opizzo sub Othone I. bellare potuisset, si Adalberto Italorum Regi in quarto consanguinitatis gradu fuisset coniunctus? Otho Magnus captiuum duxit Adalbertum, cuius filius Atho in cunabulis erat, cùm in vinculis detineretur pater: vnde Opizzo natus non erat.

Pelagum difficultatis in hisce Genealogijs XXVI. declinare cogor, cū Mediolanensium Comitum meum non sit inuestigare primordia. Veruntamen, cū Ardoinus Longobardorum vltimus Rex supersit adhuc, qui in Henrico Sancto nostros illustret Annales, eius Genealogia, consanguineorum etiam in se reuocat, & cognitionem trahit. Nonnulla publica instrumenta, & donationis antiqua diplomata à Mediolanensi Senatu recognita, & approbata, cum ad manus peruenerint (ex quibus Historicorum patet dissonantia) vrgent, vt Chronistarum antinomìa prætermissa, exponantur; vt inde antiquitatis amator discernat, an inter fabulas supputandæ veniant Genealogiæ vsque adhuc exaratæ.

Berengario Secundo, vel huius nominis XXVII. Tertio, filium fuisse Dodonem Adalberti

Regis fratrem prò certo habeo; qui neglecta Imperij cura, vel armorum timore, vel pacis amore, vel dissimulatione potentium, vt amicum hostem coluerit Othonem II. Impe-

Sal. Anno 973. Imperatorem cognomento Sanguinarium, & ab eo procreatum filium Arduinum vltimum Italorum Regem, vnà cum Thesauro sentio. Cuius typus Genealogicus. XXVIII.

Berengarius II. Rex Italiæ

Adalbertus Rex Italiæ — Dodo

Otto Gulielmus — Atto — Ardoinus Rex Italiæ Vltimus

Typus iste in *Attone*, quē filiū Regis Adalberti dicit Thesaurus, superabundat. Propterea ab omnibus illis historicis recedere teneor, qui Mediol. Com. *Heliprandū* in quarto consanguinitatis gradu recto, cum Rege Adalberto faciunt, dicētes Heliprandū fuisse filium Facij, qui fuerit Opizzonis, qui fuerit Attonis, qui fuerit Adalberti. Nam cum Heliprādus ab eodem sit genitus, à quo & *Plato* Angleriæ Comes, cognomento de *Platis* titulo hæreditatis acquisitæ propter nuptias celebratas cum nobilissima fœmina hærede superstite *Ioannis Platonis*, pro Iustiniano Imperat. Rauennæ Exarcho ab An. Sal. 687. vsq; ad An. 702. (licet cum Anscario, vel Fulcone celebratæ sint nuptiæ, lateat) dicendum est, *Heliprandum* Com. Mediol. à quo cæteri Mediolan. Comites, eodem gradu recto, vel transuersali cum Rege Adalberto iungi, quo iungitur *Facius Platus* Comes Angleriæ. Facium verò, seu Bonifacium à latere non in recto iungi Adalberto, sequentē inspice typū. XXIX.

Desiderius Rex Longobardorum

Algislus Rex obijt sine prole — Eberardus Comes — Ansprandus Abbas

Berengarius Comes — Hugo Comes — Vuido Comes, & Marchio, Rodelinda Vxor

S. Eberardus, Foroiuliensis Dux Comes Cisonensis, S. Gisla filia Ludou. Pij Aug. Vxor.

Atto Anscarius Marchio, & Comes, Felinda Comitissa Vxor

Berengarius Imp. — S. Adelardus — Vnroccus Princeps Artesiæ — Hugo Episc. Augustanus — Berengarius qui & Manifredus Comes — Adalbertus Illustris Marchio, Gisela filia Berengarij Imper. Vxor.

Gisela

Bertrada Abbatissa Monasterij Maioris — Aldigerius Ermenulphus Comes, Maria filia Erici Regis Vxor — Hugo Comes Regij Palatij, Erminza Berta filia Erici Regis Vxor

Berengarius II. Italiæ Rex, Vvilla filia Bossonis Tusciæ Marchionis Vxor

Imilda — Atto Episcopus Vercellensis

Fulco qui & Autpertus Comes — Vvido Comes

Adalbertus Italiæ Rex, Gersinda Burgundiæ Comitissa Vxor. — Dodo Marchio, Bertrada Comitissa Vxor.

Hugutio Abbas S. Mariæ de Masino — Addo Illustris Comes Consiliarius Othonis Magni Imperatoris — Opizzo, qui & Amizzo Angleriæ Comes, Mitilda filia Ducis Luitulphi filij Othonis Magni Imperatoris Vxor.

Otho Gulielmus Burgundiæ Dux, & Lotharingiæ. — Arduinus Italiæ Rex, Berta I. Vxor, Berta alia II. Vxor

Facius, qui, & Bonifacius Platus Angleriæ Comes Illustris. Dorella filia Erasmi Com. de la Turre I. Vxor, Gisla filia Adalberti Comitis II. Vxor.

Raynaldus Burgundiæ Comes — Berengar. Ex I. Vx. — Arduinus ex I. Vxor — Vvido Comes ex II. Vx. Alinda March. vx. — Otho ex II. Vxor — Hugo ex II. Vxor

Plato de Platis Comes Supremus Valistarij Taurexanæ, Metodia filia Luciani Comitis de Lomello Vxor. — Ruitprandus Comes Angleriæ Vicecomes Mediolani. Beatrix filia Attonis Marchionis Vxor. — Algisla Monialis Monasterij Maioris.

Guglielmus II. Burgundiæ Comes

Raynaldus II. Burgundiæ Comes, à quo Augustiss. Imperatores Austriaci

Rolandus Platus Comes, & Marchio Supremus Valistarij Taurexanæ, &c. — Otto Vicecomes Mediolani Princeps.

Raymundus Comes, Galesiæ Princeps, Vrraca Hispanica Vxor — Henricus Comes, Taresia Hispanica Vxor

Alphonsus VII. Imper. & Rex Hispaniæ, ex quo Reges omnes Catholici. — Alphonsus Lusitaniæ Rex I. à quo cæteri Reges Lusitaniæ.

Ex hac Genealogia apparet non per Athonem Comites Mediolanenses à Rege Adalberto descendere, sed nouo consanguinitatis transuerso gradu coniungi. Pictam superest Genealogiam instrumentis M. S. comprobare. Heliprandum, siue Ruitprandum filium fuisse Facij constat ex donatione eiusdem Ruitprandi, ac Gislæ eius matris, coniugis secundæ Bonifacij, seu Facij, facta Ecclesiæ S. Mariæ Maioris Mediolani: Anno II. Imperij Conradi, vbi in principio hæc leguntur. XXXI.

Nos in Dei N. Gisla filia bon. mem. Adalberti

qui

Sal. Anno 973. *qui fuit Comes, et Ruitprandus qui dicor V. Comes de Mediolano filius item b. m. ipsius Bonifacij C. mater & filius, atq; Beatrix filia q. Attonis Marchionis coniux ipsius, qui supra Ruitprandi Comitis, omnes ciues de Mediolano.*

XXXII Facium verò fuisse filium *Opizzonis*, seù *Amizzonis* patet ex supradicta donatione, in qua *Gisla* Vxor Facij exequias celebrati imponit *pro requie bonæ mem. Opizzonis Comitis, qui fuit Pater Bonifacij coniugis mei, qui supra*

XXXIII. *Gisla*. Facius enim duas habuit vxores: I. fuit Dorella filia Erasmi Com. de Turre, vt legitur Placentiæ ex Epitaphio in Ecclesia S. Sabini. *Comes Facius, coniux Dorella cũ filijs, et filiab.* Approbata fuit hæc carta Sal. Anno 1440.

Vt etiam patet ex instrumento diuisionis inter nepotes *Facij*, filios *Plati*, filij ipsius *Facij*, Rogato Sal. Anno 1022. in quo legitur *Antonio assignauerunt, et dederunt omnes possessiones, quæ sunt in Territorio Mediolani in Glarea Abduæ cum omnibus Terris, fictis, & iuribus, tam Vassallatibus, quàm Feudis, & Honorantijs, & alijs rebus, quæ ibi habent ex hæreditate quondàm Dominæ Dorellæ genitricis, quondàm Domini Plati, & filiæ, quondàm Domini Arasmi de Turre, et Vxoris, quondàm Spect ab. militis, & recolendæ memoriæ Domini Faccini*

XXXIV. *de Platis, Aui dictorum fratrum vbicunq; dictæ res sint, & reperiantur, siue in Mediolano, siue in Martexana, Baßana, Seprio, & Borgaria, siue in Glarea Abduæ, & alibi vbicumque sint, & vllo tempore reperiantur.*

Vnde cõstat *Facio* duos fuisse filios, Ruitprandum ex Gisla secunda Vxore, & Platum ex Dorella prima coniuge, ex quibus veniunt Comites de Platis illustres, & regio natalium

XXXV. splendore, & imperij iurisdictione; nam Plato de Platis, Facij primogenitus, descendentibus suis in infinitum reliquit Marchionatus supremos Taurrexanæ, Vallis Tarij, ac Vallis Ceni, & cætera; & licet à Sfortianis Mediolani Ducibus Anno Sal. 1470. fuerint expoliati, viget Mediolani adhuc familię splendor in Comite Carpignani; & in Regno Neapolitano, in Hieronymo Maria Plato, Principe Montis Leonis. Huc itaque Facium præterire non licet, quia cognitis eius progenitoribus, firma erit Genealogia Ruitprandi, à quo

XXXVI. Mediolanenses Comites.

Approb. fuit An. 1664. Facium postea filium fuisse *Opizzonis*, vltra ea, quæ habuimus in præfata donatione, suffragatur aliud M. S. donationis factæ ab eodem Facio Monasterio S. M. Virg. Mediolani intus Vineam Sal. Ann. 959. vbi legitur *Ego Bonifacius Comes filius quondàm Amizzonis Comitis, Comitisquè Fulconis nepos, & Hugonis Comitis abnepos, Illustrisq; Anscarij Marchionis atnepos, qui omnes ex natione nostra Regum Longobardorum, lege Longobardica professi sumus, &c.*

Consonat Ruitprandi donatio supracitata, quam ipse Ruitprandus subscribit. *Ego Ruitprandus, qui fui filius quondàm Bonifacij, quondàm Amizzonis, quondàm Fulconis Comitum à me factum subscripsi.*

Concordat rescriptũ Berengarij, & Adalberti Regum, insertum in supracitata donatione per Facium factam, vbi Adalbertus Vvaldradam Monialẽ, cuius gratia donauerat Facius, suam cõsanguineam vocat; *Vvaldradam consanguineam nostram, Facium* (verò) *Comitem eius fratrem,* Vvaldradæ scilicet; laudans donationem factá de bonis, *quæ fuerunt quondàm recol. mem. D. Anscarij Illustris Marchionis Aui nostri. Quapropter præfato Bonifacio Comiti consanguineo nostro liberam impartimur facultatem largiendi præfato Monasterio, quicquid voluerit de bonis ex diuisione sequuta inter quondàm recol. memor. Illustres Adalbertum Marchionem Patrem, & Auum nostrum, & Manfredum Comitem Fratres.*

Concordat etiam Othonis Magni rescriptum exaratum post Berengarij, & Adalberti Regum depositionem, in quo ad instantiam Addonis Comitis patrui ipsius Facij confirmat donationem factam Adhelaidæ XXXVII Abbatissæ in Monasterio Sanctæ Mariæ Maioris, affini eiusdem Othonis Imperatoris de bonis, quæ peruenerunt *in partem quondàm Illustri Viro Manfredo, seù Berengerio Comiti Auo suo* (Facij nempe,) *& ab eo peruenerunt in bonam memoriam Hugonis Comitis eius filij, & inde in Comitem Fulconem eius nepotem exponentis, & Amizzonis Comitis eius fratris patrem.* Huius Opizzonis, vel XXXVIII. Amizzonis præterijt memoria in vita Othonis Magni, quam hic supplere intendimus. *Fuit* enim *Opizzo vir bellicæ artis peritissimus, qui sub Othone Primo feliciter militauit.* Et eiusdem Othonis Imperatoris neptem ex filio Luitulpho, *Mathildem* in Philipp. Bergom. in Cron. lib. 12. Anno 1022.

Sal. Anno 973.

XXXIX. vxorem meruit, vt patet ex donatione facta cuiusdam Castelli in curte *Quinti*, iuxta fluuium *Lambri*, ab eadem Mithilde supradictæ Ecclesiæ S. M. Maioris: in qua legitur. *Ego in Dei Nomine Mithildis humilis Comitissa, filia quondàm b. m. Excelsi Ducis Adulphi, seu Litulphi, quæ è natione mea lege viuere deberem ripuaria; sed pro Domino Opizzone q. Comite marito meo, lege Longobarda viuere videor.*

XL. Lib. 3. Fuit Luitulpho, & alia filia nomine Idda (quarum oblitus Vvitikindus, solum masculum, nomine sui patris Luitulphum nominauit) vt ex eadem donatione constat. *Quorum bonorum tertiam partem donaui, & tradidi Illustri puellæ D. Angelberghæ Nepti meæ ex quondàm D. Idda Sorore mea, Vxore Illustris Marchionis, qui supra Alberti Cognati mei.* Plures autem filios ex Opizzone concepisse Mithildem, ex eadem donatione patet; *consentientibus* (inquit Mithildis) *ingenuis fratribus Bonifacio, qui, & Facio, & Adulpho dicto Manfredo, ac Othone filijs meis.* XLI.

Hæc si vera sunt, vt Mediolanensis decreuit Senatus; quamplurimæ Historicorum corruunt Genealogiæ.

PRIMA OTHONIS EXPEDITIO IN REGINERVM, ET LAMBERTVM.

Annal. Boior. lib. 5. MAgni Othonis diuulgata morte, *vndique* (ita Auentinus) *vt fit, quando Respublica Principe, quasi nauta nauis, orta tempestate orbatur, armorum procellæ ingruunt. Reginero Bergorum Hannoniæ Præfectus, cognomento Longi colli, à Brunone Archiepiscopo Agrippinensi Duce Lotharingiæ, ante quindecim Annos, quod pacem inturbaret, apud Vvalentianas captus fuerat, ad Venedosq; relegatus exul obijt, bona eius confiscata sunt. Bruno iste primus Episcoporum fretus fratris Augusti auctoritate, Reipublicæ munia obire cœpit: studium hactenus Episcopis fuerat sacras docere literas.* XLII. *Regineronis filij Reginero, & Lambertus in Franciam Occidentalem confugiunt, ibique vsque ad mortem Othonis primi delitescunt. Vbi certiores facti sunt de morte Augusti, confisi affinitate Caroli Ducis, fratris Lotharij Regis Galliarum, & Hugonis Dynastæ Parisiorum in Orientalem Franciam redeunt,* XLIII.

pater-

Anno Sal. 974.

paternam prefecturam recuperare conniuntur. Vuarnerum, Rasnoldum, & Reginonem, qui ea loca tum administrabant, pugna superant, Buschum Castellum in ripa Hanni amnis construunt, atque muniunt: incursationes inde in Lutharios (quos nunc Brabantinos vocant) faciunt. Imperator Otho II. ex Saxonia cum copijs aduolat, castra Buscho admouet, Castellum obsidet, vi expugnat, incendit: vniuersos quos intus deprehendit, in vincula conijcit, captiuosq; in Saxoniam abducit Reginero, & Lambertus ad Gados Vestriacos, rursum fugam capessunt: ille Gerbirgam filiam Caroli, alter Haduuidã filiam Hugonis vxorem habebat. Hæc fuit prima Othonis expeditio, vt apud Ditmarum legimus. *Imperator prima expeditione Buschuth Ciuitatem cæpit. Danos sibi rebelles petens, ad Schlesuuigh properauit.* Sunt qui confundunt Danicam cum Bohemica expeditione; & tamen in Danos, quia rebelles Othonis illata arma Ditmarus scribit; in Bohemos verò, quia eorum Princeps Vdalricus Othonis filiam rapuerat, testatur Krantzius. Quomodò autem res se habuerit, in sequenti Krantzium ne prætereas. Lib. 3. XLIV.

RAPITVR IVTHA OTHONIS II. FILIA AB VDALRICO BOHEMIÆ DVCE.

OThonis iuuentus cum externi finis crederetur Imperij, non tam Italis spes noua fuit pristinæ libertatis recuperandæ, sed securitas barbaris noua molliendi. Filiæ propterea Iuthæ nomine, quam ex Theophania sustulerat (cum Ratisponæ inter sacras teneret educandam Virgines) amore bacchatus Dux Bohemiæ Bosetislaus, co- XLV.

niugij gratia rapuit. Tantum facinus Bosetislai Vdalricus pater non improbauit; de filiali potius audacia tumescens, nuptias cũ rapta in Morauia celebrari iussit, tanto præstantiorem æstimans filium, quanto imperiali cohonestaretur coniugio. Otho *iniuriam reputans atrocissimam* (scribit Krantzius) *quod auderet vir barbarus in Imperato-* Saxon. lib. 4. c. 19.

 rem

Sal. Anno 974. *rem Romanum, hoc quod priuati in priuatum, sine summo scelere non committerent, armauit ingentes copias, & sequutus raptorem in Prouinciam eius, igne & ferro cuncta vastabat. Occurrerunt Bohemi vim prohibituri: cæduntur miserè. Ipse Vdalricus ad interiora Prouinciæ perueniens, raptam orabat, vt se inter poneret, patrem exorans vt Generum non degenerem dignaretur agnoscere, non indecorum futurum Regno, modo prima piacula culpæ remittat. Puella ad patrem progressa exorabat, iram poneret, se, quando ita visum Superis, Vdalrico permitteret vxorem. Venit sub aspectu dux ipse, & genibus prouolutus, veniamq; precatus impetrauit.* Hanc autem Othonis secundam fuisse bellicam expeditionem ex

Lib. 3. Ditmaro legimus: Postquàm enim Imperator *prima expeditione Buschuth Ciuitatem cæpit, Danos sibi rebelles petens, ad Schlesuvigh properauit. Ibi etiam hostes suos foueam, quæ ad defensionem patriæ parata est, & portam, quæ Vvieglesdor vocatur, armis præoccupare videns, consilio Bernardi Ducis, & Aui meimet, Henrici Comitis, omnes has munitiones viriliter exuperat. In hoc itinere prima mali irrisionis in Clericos exclamatio attollitur, & à malis hominibus hodie seruatur.* Religio irrisa. *Admodum miserabile est, cum aliquid boni à iustis inuentum in vsu ad modicum habetur, & statim vt nimis detestabile à maxima multitudine repudiatur. Quod Deo autem displicet, & hominem ad promerendam reatus sui pœnam protrahit, hoc discit, & vt ruminando firmat. Quamuis uerò multi irrisiones non serò faciant, tamen sine peccati macula has nullatenus peragunt.*

SEDITIO HENRICI BAVARI IN OTHONEM II.

XLVI. DEfuncto Othone Magno, Henricus Dux Bauariæ patruelis Othonis II. fratris filio imperium inuidens, ac recepti immemor beneficij, *consilio Bertholdi* (vt Annal. lib. 5. Auentinus scribit) *Principis Schirorum, & Præfecti Palatij Boiarici, amitini sui, filij Arnulphi (qui Reginoburgensi prælio perijt) item suasu Hainrici Augustensis Episcopi, Nepotis Arnulphi ex filia, consobrini sui res nouas molitur. Othoni Augusto patrueli suo rebellat, regnum affectat: in partes suas trahit Hainricū Charinorum præsidem cognatum suum, regem denique se appellat, & ab Abrahamo Episcopo Fraxinensi, Reginoburgij, in Templo D. Haimerani inungitur: nec quicquam D. Pilgrino Laureacensi Archymista, Luitpoldo Austriaco, & Vdalrico ab Eberspergrefragantibus. Hainricus nouus Rex cum Bolislao Boiemorum, & MitzKone Polonorum regulis, cum Heraldo Cimbrorum Rege, huiusce ciuilis belli Authore fœdus init. Otho Concilium procerum conuocat, Popponem Episcopum, Gebhardum magistrum equitum in Boiariam legat, qui postularent, vt Hainricus accepta fide publica, quàm celerrimè ad Cæsarem se conferret. Quod si recusaret, videri eum contra Rempublicam fecisse.* XLVII. *Paret mandatis Boiorum Rex, cum Abrahamo Episcopo ad Augustum proficiscitur. Moxque Hainricus ad Ingelheim; Abrahamus Corobiam relegatur.* Magdaburgi celebratū fuisse conuentum, Othonis II. proderent Constitutiones, quas consarcinauit Goldastus, ni constitutiones ipsæ apparerent suspectæ. XLVIII Sub Anno enim 974. Editas Goldastus scribit, Anno Regni XI. Imperij VI. Quod falsum, etiamsi tempora supputes à die coronationis factæ patre viuente Othone Magno, Anno Salut. 961. Quæque sint, transcribere placuit.

OTHONIS II. RVFFI IMPERATORIS AVGVSTI CONSTITVTIONES.

I. De duobus Reis stipulandi, vel promittendi.

XLIX. *VBi plures Vverigeldum, seù aliam coniunctim promiserint pecuniam, omnes sunt astricti per iustitiam ad solutionem faciendam, quamdiu non fit per solutum plenarium, non quiuis in totum, sed quilibet, quantum ad se pertinet, & quamdiu per iudicium constringi poterit, cui fuerat promissum, vel huic, qui cum eo stipulatus est, & soluere est coa-*

Anno Sal. 974 *coactus, in virilem condemnetur portionem, nisi forte aliquis in soluendo deficiat sociorum.*

L. *2. Si plures pro vno debito ponerentur promissores, & promissio à pluribus recipiatur, satisfacto vni creditori ab omnibus liberatur.*

3. Qui pecuniam soluere promittit, & fi-
LI. *deiussorem adhoc, quod promisso satisfiat, statuat, soluente principali, fideiußor liberatur, dummodo per eundem id comprobetur. Qui au-*
LII. *tem per seipsum pecuniam soluere pro alio promiserit, ei incumbit probatio factæ per se, vel ex parte eius per alium solutionis.*

II. Si quis communitatis se prædijs intromiserit.

Qui terram, seu communem agrum suorum villanorum arat, fodit, aut sepit, incusatus pro eo coram Sculteto, tres solidos mulctæ persoluet. Qui si ibidem, quod iuris est, reddere negauerit, & causa ad superiorem trahatur iudicem, eidem mulctam dabit, & cum hoc triginta solidos Villanis emendæ, cum agri restitutione.

2. Sic etiam villa villæ cum triginta solidis, & damni restauratione, si, vt iuris est, coram circumsedentibus hoc conqueratur, & ostēdatur, emendabit. Quod si villani hoc facere noluerint, & coram superiori iudice pro eo accusentur, Scultetus eorum communem mulctā pro eis sustinere debet, & ipsi cum triginta solidis, & damni restauratione, suis aduersarijs emendabunt.

III. De Aduocatis Ecclesiarum.

LIII. *Aduocati Ecclesiarum nostro banno constringant omnes viros ipsarum Ecclesiarum ad omnem iustitiam faciendam.*

Dat. Veronæ, Anno Domin. Incarnationis DCCCCLXVII. Indict. X. Anno Serenissimi Othonis M. Imperat. VI. Regni vero nostri VII.

IV. De Iurisdictione Ecclesiarum Imperij.

LIV. *Præcipimus vt nullus Dux, neq; Marchio, vel Comes, aut alia qualibet iudiciaria potestas, aliquam sibi vindicet potestatem in hominibus Ecclesiarum, & Monasteriorum nostri Imperij, litis videlicet & colonis, atque iamundilingis, vel eos aliquis capitis banno, ob capitis furtum, vel capitis, vel alio quolibet banno constringat, aut aliquam iustitiam facere cogat, nisi Aduocati ipsarum Ecclesiarum & Monasteriorum, quos ipsi velint, & constituant ex priuilegio, & indultu Regij culminis, vel à nobis petant Aduocatos.*

2. Ipsi vero Aduocati prædictos homines banno nostro ob capitis furtum rectè faciendi constringant.

Dat. Magdaburch. V. Kal. Octobr. Anno Dominicæ Incarnat. DCCCCLXXIV. Indict. I. Anno Regni nostri XI. Imperij autem VI.

V. De Fideiussoria debiti, vel iniuriarum.

Fiudeiußorem coram iudicio statuens pro LV.
debito cum conditione, quod ille solus, vel fideiußor exoluat, si probare poßet, quod ille solus persoluerit, vt iuris est, fideiußor liberatur, dummodo per eum probetur.

2. Qui autem pro alio fideiusserit certam pecuniam ad tempus soluere, probare testibus idem tenetur, quod solutioni satisfecit.

3. Si quis vero fideiussoriam statuere pro iniuria accusatus cogitur, coramque iudicio eundem statuendi fideiussor promiserit, & non statuerit ad terminum iudicialem pro eo accusatus, emendare eum oportet iuxta querelam, & determinatum verigeldum.

Legimus hoc anno apud *Spangembergium* LVI.
Menslebianum cœnobium magnificè ædificatum, & Moniales, quæ ibi erant, traduxisse Quedlinburgum, & Monachos introduxisse. Hisce temporibus *Octo Reliquias D.* S. Stephani Reliqu.
Stephani ex Italia productas, in Ecclesiam Haberstadensem ad honorem B. Martyris, ibi LVII.
patroni decenter iussit collocari, vt scribit Kran- Saxon. 4. c. 19.
tzius.

EXPEDITIO IN DANOS.

LVIII. I*Nterim Heraldus* (vt subiungit Auentinus) *Danorum Rex Transalbianos vastat. Otho conatibus hostis cum exercitu properè obuiam venit, omnem vim belli in Daniam transfert. Heraldus territus legatos cum amplissimis donis supplex de pace mittit, filium dat obsidem, tributum annuum pollicetur. Imperator data pace Cimbris, cum ipsisque amicitia confirmata, arma in Boiariam vertit.*

NOVA OTHONIS II. EXPEDITIO IN HENRICVM PATRVELEM, *Sal. Anno* 975.

LIX. PAce Cimbris data, cum Henricus, & Abrahamus Episcopus custodia elapsi redijssent ad Boios, ibiq; aduersus Othonem arma pararent, eo properauit Augustus. *Ad*
Annal. lib.5. *hunc* (Auentinus scribit) *vbi fines Boiariæ adtigit, Episcopi, Pontifices, Præsides, Dynastę, Tetrarchæ, Ciues, Populus Boiorum, quibus bellum intestinum cordi non erat, prouolant, eum Reginoburgium deducunt. Ibi habito consilio Ramboldus D. Haimerani præsul, quod Hainrico faueret, capitur. Treueros relegatur. Hainricus patruelis Augusti proscribitur, hostis Reipublicæ iudicatur. Hainricus Augustanus Episcopus, Bertholdus capti: in exilium acti, regnumq; Boiario Othoni Duci Sueuorum, itidem patrueli Imperatoris filio Lutolphi commendatur.* Exhautorati Henrici Effigiem, quem LX.
perfidia perdidit; & Othonis inaugurati Ba-

LXI. uarorum Ducis, quem fides exaltauit, Le-
Annal. lib.3. ctor intuere. *Rex Boius* (Auentinus prose-
LXII. quitur) *fuga ad Charinos euasit. Augustus Boiemiam, Polonos inuadit. Bolitzlaum, MitzKonem ad obsequium armis cogit. Vvolfgangus pertæsus arma ciuilia ad Alpium Noricarum deserta secedit: proprius Episcopus Boiemis datur Theodomarus, Saxo genere, vir sanctus. Hactenus Boiemos Reginoburgensis Episcopus pauerat.*

NOVA OTHONIS II. EXPEDITIO IN HENRICOS. *Sal, Anno* 976.

DVm Augustus in Bohemia versatur, *duo Henrici* (ita Auentinus) *Rex Boius, & Charini limitis Dux Bathauiam occupant, ibique se muniunt. Ottonianos, & suis rebus non studentes, grauiter adfligunt, ferro, flamma vastant. Idem Abrahamus Episcopus factitat, Truxinique resistere Imperatori parat. Otho in Boiariam transitum facit, Reginoburgij copias cogit. Vdalricus Senonum Præfectus, & Luitpoldus Dux limitis Orientalis, cum auxiliaribus se Cæsari coniungunt: Boiemi quoque Othoni suppetias ferunt. Vdalricus cum parte exercitus Truxinum obsidet, expugnat, Abrahamum capit. Cæ-* LXIII.
sar cum militibus Bathauiam aggreditur, ope D. Pilgrini Archymistæ, Laureacensis, nauis ponte facto, vrbe vi potitur: mœnia, ne posthac forent receptaculo hostibus, solo æquat, Henricos ambos viuos in potestatem redigit, Treuerorumque Augustam cum Abrahamo Episcopo in exi-

Anno Sal. 977 in exilium relegat, sancitque vt Pilgrinus, cæterique Episcopi Bathauenses (siue Pathauenses) perpetuò sint, & nominentur Archiepiscopi Laureacenses: extat edictum.

IMPERATOR OTHO II. APVD POLONOS,

Religionis ergò peregrinatur. *Sal. Anno* 977.

PRęerat tunc Polonis Bolislaus Dux *Christianus, qui iustitia in subditos, & æqualitate in vicinos* (Krantzius) *& in Deum Religione promeruit ab omnibus iustam venerationem.* Vuand. lib. 2. c. 36.
LXIV. *Audiuit Otho II. Imperator cognomento Ruffus, famam Sancti Martyris Adelberti, de mirabilibus, quæ operaretur per illum Deus: voluitque inuisere Martyris Sancti Sepulchrum. Insinuabat Bolislao aduentum suũ, vt illi permitteret in Ciuitate, pro dignitate hospitium. Gauisus ille (dignationem interpretatus, quod à tanto Principe terra eius inuiseretur) non facilè dictu est, quanto honore, quo apparatu, quàm magnifico instructu Imperatorem venientem exciperet. Vidit Imperator in ciuitate Ducis, & in mansione Principis eã, quam non putabat opulentiam, magnificum in omni ciuilitate apparatum: miratus ministrorum ordinem, vasorum, poculorumque ex materia, & arte præstantiam, generosum Principis animum, cuncta per hilaritatem largitatis maiora facientem. Non putabat Imperator in ea gente tantum splendorem extitisse. Vnde conuersus in suos deposcit huius in nos meritum viri, vt aliquo vicissim à nobis magnifico munere decoretur. Cernimus nil deesse tantis opibus, & regni amplitudini, quam vt maiori fulgeat nominis dignitate. Si Regem appellauerimus, & amicum Romano Imperio ascribamus, nihil indignum, & rebus, & viro fecisse videbimur.* LXV. *Probant Principes Imperatoris consilium. Igitur euocatum Bolislaum Imper. his verbis alloquitur. Ostendisse nobis animi tui magnitudinem, & obsequij diligentiam, tibi, nobisque gratulamur. Ideo te euocauimus in hunc cætum Principum, vt vicaria te remuneratione decoremus. Regium tibi nomen damus, & honorem, & te Romani Imper. socium, amicumque Cæsareæ maiestatis ex hoc die ascribimus. Et hæc dicens coronam capiti eius imposuit. Deditque Imperator Bolislao Regi pro regalibus insignijs lanceam B. Mauritij, & clauum Domini. Hæc autem regalia insignia, Corona scilicet, & sceptrum, & lancea ad multa tempora in armariolo Cracouiensis Ecclesiæ ad memoriam posterorum conseruantur. Rex autem Bolislaus ob reuerentiam imperialis dignitatis, & in pignus alternæ amicitiæ, & deuotionis donauit Imperatori brachium Diui Adelberti martyris: quo assumpto ad propria ille reuersus est.* Hæc tamen omnia non ab Othone II. sub Anno 977. sed ab Othone III. sub Anno 999. expedita Ditmarus profert, vt dicam in vita Othonis III. Tibi verò Lector in tanto Historiarũ discrimine, quid proferas, consulere nõ habeo.

OTHONIS II. EXPEDITIO IN VVANDALOS.

INter extraneos, & intestinos tumultus *Vvandali quoque, ne quid deesset turbationis* (vt scribit Krantzius) *quos pater Otho* Saxon. l. 4. c. 19.
LXVI. *imperata facere coegit per sua tempora, nunc rebellarunt: in quos Cæsar armauit Saxones suos, & ad internecionem obuios cecidit. Ingens multitudo prostrata memoratur, triginta millia septingenti. Qua victoria exhilaratus Imperator, veniam dabat fratrueli, laxans vincula eius, vt in reliquum tempus illum haberet obsequentiorem. Ferunt nonnulli (quod apud me fidem tenuem habet) hunc Othonem tributo adegisse Lombardos, vt quotannis persoluerent Imperatori tributi nomine libras auri* LXVII. *ducentas. Id aurum fertur collegisse Vvilhelmus Archiepiscopus Moguntinus, Imperatoris huius germanus frater, annis tribus continuatis. Inde conflatam Crucem auream, qua condecorauit, vsque hodie Ecclesiam Padeburnensem. Primus quis credat auri talenta Pontifici permissa? deinde in Crucem conflata? Demum, quod est omnium alienissimum, in longinquam Ecclesiam, & sua minorem esse ea dona collata quis feret?*

EXPE-

Sal. Anno 978.

EXPEDITIO OTHONIS IN LOTHARIVM GALLORVM REGEM. *Sal. Anno* 978.

LXVIII SVbactis Vvandalis spes adhuc frustratur pacis, nam Lotharius Rex Galliæ Occidentalis, regia antiquorum (vt habet
Lib. 5. Auentinus) Francorum proles Orientale Regnum recuperare animum intendit, pacem rumpit, fœdus exuit, Imperatori Ottoni amitino suo rebellat, & dolosè Germaniam inferiorem, quæ est in Gallia Belgica inuadit, Aquas Graneam, sedem Austriacæ Franciæ occupat; Illinc nisi Imperator fuga euasisset, in manus deuenisset Francorum.
Fabrit. Chron. Carion. Rex occupata vrbe, prandium quod Imperatori paratum fuerat, absumpsit; sibique versa Aquila imperium designauit. *Hæc stat*
Lib. 3. (vt ait Ditmarus) *in Orientali parte domus, morisque fuit omnium hunc locum possidentium ad sua eam vertere regna.* Tribus diebus ibi
LXIX. commorando vrbem, & vicinas spoliauit regiones, atque diripuit. Eam igitur vindicaturus iniuriam *Augustus infesto* (vt ait
Lib. 5. Auentinus) *intentoq; exercitu ad Lotharium contendit, Lotharius cedit, Cæsar Regem fu-*
LXX. *gientem Sequanam vsque, & contubernium D. Dionysij persequitur: à Kalendis Octobr. ad Kalend. Decembr. per continuos duos menses hostili animo Gallias percurrit, fines Rhemorum, Suessonum, Laudunensium, Parisiorum, depopulatur. Cuncta cæde, incendijs complet, sola Templa intacta esse iubet. Inter redeundum castra ad Axonam flumen facit, relictisq; ibi carris, plaustris, cæteris impedimentis, & commeatu cum paucis, qui ea tutarentur, cum copijs amnem traijcit. Inter hæc filij Regineronis transfugæ, quos supra commemoraui, cum exercitu Lotharij Regis castra inuadunt,* LXXI.
milites occidunt, impedimentis annona potiuntur. Huic expeditioni interfuisse D. Vvolfgan- LXXII.
gum Reginoburgensem Episcopum, primumque cæteris hæsitantibus, vadum inuenisse, superasseq; flumen, animumq; nostris reddidisse reperio: quemadmodum Reginoburgenses quoque adhuc prædicant, & depingunt. Amicis deinde vltrò citrò commeantibus. Cæsar, & Rex ad Charum flumen conueniunt, pacem faciunt, iuramento eam confirmant, Lotharius Germa- LXXIII
niam abiurat, se, & liberos suos Augusto commendat. Lotharingiæ Ducatus ab Augusto, Carolo fratri Lotharij in tutelam traditur.

In hac expeditione *multis nimia infirmi-* LXXIV
tate compressis, Bruno Comes Harneburgensis (ita Ditmarus) *miles per cuncta laudabilis* *Lib.* 3.
obijt II. Kalend. Decembr. Reuersus inde Imperator triumphali gloria, tantum hostibus incussit terrorem, vt nunquàm post talia incipere auderent, recompensatumque est his, quicquid dedecoris priùs intulère nostris. Interim Au- LXXV.
gustanæ Pastor Ecclesiæ Othelricus, gemma Sacerdotum, primo ordinationis suæ Anno excedens à sæculo fructum laboris deuoti Christo remunerante percepit IV. Non. Kalend. Iul.
Henricus autem huic succedens, paruo tempo- LXXVI
re sedebat.

DVELLVM INTER GERONEM COMITEM, ET VVALDONEM. *Sal. Anno* 979.

LXXVII SVmmum ius, vel iniuria Othonis offertur. Cum enim apud Imperatorem Gero Comes à Vvaldone accusaretur, *& in loco qui Sumeringe dicitur, hortatu Adelberti Archipræsulis, & Theodorici Marchionis ca-*
lib. 3. *ptus, patri meo* (Ditmarus loquitur) *patruoque firmiter est commissus. Deindeque conuocatis, ad Magdeburg cunctis Regni principibus, congressi sunt, hi iudicio in insula quadam singulari certamine, vulneratusque in ceruicem bis Vvaldo, ardentiùs insequitur hostem, percutiensque ictu valido caput, prostrauit eumdem. Interrogatus autem Gero Comes ab eodem, si plus potuißet pugnare, coactus est, quod iam defecisset, profiteri. Vvaldo tum egressus, aqua refocillatus, depositis armis post tergum mortuus cæcidit. Tunc Gero iussus decreto Iudicum, & voce Imperatoris à Carnifi-* LXXVIII.
ce quodam decollari III. Idus August. Hæc pugna nulli, nisi tantum Archiepscopo Adelberto, & Thiedrico placuit Marchioni: correptusque est Imperator ab Othone Bauariorum Duce LXXIX.
Luidulphi filio, eodem die veniente, & à Comite Bertholdo, quod ob tam vilem causam

Anno Sal. 979 *tantus vir nunquam damnari debuißet. Libet paucis exponere Luidulfi Corbeiensis meritum patris, cui multum vigilijs, ieiunijsq; laboranti, plurima Dominus dignatus est reuelare.*
LXXX. *Hic in die præfati certaminis, cum diluculò Mißam humiliter, & timoratè, vt semper solebat, celebraret, vidit super altare Comitis caput Geronis, finitaq; hac, aliam pro defunctis cunctauit. Exutisque Sacerdotalibus vestimentis, cum silentio exiuit, congregatisq; fratribus, obitum eius indicauit, orationemque pro eo fieri communem suppliciter postulauit. Decollatio autem eius in ipso solis occasu fiebat, pro cuius memoria soror eius Tetta, & coniux eius Athela Monasterium in loco, qui Clesseue dicitur, vbi ipse requiescit, construentes, partem* LXXXI.
totius suimet hæreditatis tradidere Domino, eiusque Præcursori dilecto. Hoc priuilegio, & imperiali præcepto, ea ratione firmantes, vt Abbatia ibidem liberaliter facta, Imperatoris, suorumque potestatem, ac tutelam respiceret successorum. Comitis præfati corpus post tres LXXXII
annos cum iuxta illud contectalis sua poneretur, integrum vnà cum vestimentis inuentũ est.

OTHO ADVERSVS GRÆCOS IN ITALIAM DESCENDIT,

SCLAVONIAM, & DALMATIAM subiugat. *Sal. Anno 980.*

Saxon. lib. 4. c. 20.
LXXXIII. INterea (ex Krantzio) Imperatores Constantinopolitani *nullo affinitatis ad Othonem habito respectu, quùm intelligerent Othonem grauissimo in Francia bello implicari, vnde se non facilè explicaret, constituerunt Prouincias, quas de Italia Nicephorianis temporibus amiserunt, recuperare.* Proinde Sarracenis (vt Sigonius scribit) quos nuper Creta exegerant, magna mercede conductis Italiam inuaserunt, & Bario, ac Matera vrbibus expugnatis, Apuliam primùm deinde nemine prohibente, Calabriam receperunt, arma longius etiam promoturi, nisi vis maior aliqua obstitisset. *Otho verò* (prosequitur Krantzius) *posteaquàm Lotharingiam receptam iniuriasque apud Aquisgranum receptas vltus eßet, pacemque cum Lothario Rege firmauisset, veniens in Italiam, & vxorem secum ducens Theophaniam, Taurisienses attigit, quando de leuirorum suorum impetu certior factus est. Tradunt nonnulli scriptores Othonem, priusquàm in Græcos duceret, copijs Hadriatico traductis, Sclauoniam, ac Dalmatiam inuasisse, magnaque in illis regionibus,* LXXXIV.
Græcorum præsidio destitutis, rerum præda, & mortalium cæde cõmissa, Romam se contulisse. Veronã primò delatus (ex Sigonio) Adelbertum Episcopũ Pragensem, qui post inter Sãctos relatus est, pastorali Virga donauit, & cũ fœdus Venetum rescindere vellet, tamen à legatis Ducis rogatus abstiuuit. Inde Placentiã XVII. Kal. Septẽb. progressus solemnẽ apud Rõcalias procerum, ac ciuitatum Italicarum conuentum habuit. Ibi, & ius populis dictum: vnde Veronensium Comitiorum sequens apud Goldastum legimus decretum. LXXXV.

DECRETVM COMITIORVM VERONENSIVM

OTHONIS II. IMPERATOR P. F. Aug.

LXXXVI. *ANtiquis est constitutum temporibus, vt si cartarum inscriptio, quæ constabat ex prędijs falsa ab aduersario diceretur, sacrosanctis Euangelijs tactis, veram eße ab ostensore cartæ probabatur, sicque prædium sine deliberatione iudicium vendicabat. Qua ex re mos detestabilis in Italia, improbusque non imitandus inoleuit, vt sub legum specie iureiurando acquireretur, qui Deum non timendo minimè formidaret, periurare.*

Tempore ergo, quo pijssimus Rex Otho vnctionem suscepit Imperij residente in Synodo summo, & vniuersali Papa Domino Ioanne XIII. ab Italiæ proceribus est proclamatum, vt Imperator sanctus, mutata lege facinus indignum destrueret, per quod & si corpore quidem diues fieret, anima pereunte pauper in æternum maneret. Iudicio itaque Domini Papæ, & pijssimi Augusti expectatum est, vsque ad illam Synodum, quæ paulò post intercapedinem habita est Rauennæ.

Cumq; ibidem ex eadem re proclamatio repeteretur, ob quorum absentiam, vsque ad id, tempus est expectatum, quo gloriosissimo Othonis

Aa Regis

Anno Sal. 980. *Regis Otho gloriosissimus filius, & Conradus Burgundiæ Rex, Italiam properantes, Veronæ colloquium cum omnibus Italiæ proceribus habuerint. In hoc itaque cum ab omnibus Imperiales aures magnis quæstionibus pulsarentur, vt mutata lege fraudem, hanc tam diram ab Italia tolleret conuenientibus cæteris consentientibus legem, huiusmodi secundum inferiora promulgauit Capitula.*

LXXVII. *De prædijs si contentio emerserit, & vtraque pars, siue altera cum cartis, seu descriptionibus prædium sibi vindicare voluerit, si ille, qui falsam cartam appellauerit, per pugnam declarare voluerit, vt veritas ita decernatur, sin autem secundum priora capitula determinetur edicimus.*

De Ecclesiarum rebus per Aduocatos fiat similiter iubemus.

De inuestitura prædij si contentio fuerit, vt per pugnam decernatur edicimus.

Si quis per seipsum, aut per suum nuncium, quicquam alicui deposuerit, & depositum cupiditate victus negauerit, si, 20. solidos precium fuerit, vt per pugnam decernatur edicimus.

Si quis dixerit, quod per vim de prædio cartã alicui fecerit per pugnam decernatur edicimus.

De furto, vel scalcho, si vltra 4. sol. fuerit, similiter, vt per pugnam veritas immineatur præcipimus.

Quacumq; lege, siue etiam Romana, in omni Regno Italico homo vixerit, hæc omnia, vt in his capitulis per pugnam decernimus obseruare præcipimus; ita tamen, vt si quem eorum iuuenilis, aut decrepita ætas, seu infirmitas pugnare prohibuerit, liceat ei pro se pugnatorem ponere, & alter similiter faciat. LXXVIII.

Si seruus propter appetitum libertatis liberum se vocauerit, liceat Domino, si sibi melius visum fuerit propter difficultatem approbationis insidiosæ, aut per se, aut per suum Campionem dare, si morbus, aut ætas eum pugnare prohibuerit.

Vt Ecclesiæ, seù Comites, & viduæ lites suas de his, quæ in supradictis capitulis continentur, per consimiles Aduocatos per pugnam dirimant. Cæteri vero natura liberi, secundum legem pristinam per semetipsum respondeant, & determinent.

Post æditas leges, & quæstiones de seditionum Auctoribus habitas, *nouis su.. feudorum* (ex Sigonio) *titulis aliquot insigniti. Præter cæteros Lanfrancus Branciforcius Placentinus Castro Vico Iustino donatus, & Tedaldus Athonis filius Marchio Mantuæ* LXXIX. lib. 7. de Regno Italiæ. XC.

insti-

Anno Sal. 981. *institutus. Vnde ille nobile post Monasterium D. Benedicto in agro Mantuano inter Padum, & Larionem extruxit, atq; opimis multis possessionibus honestauit. Profectus inde Romam, atque ab omnibus, præsertim à Pontifice, & parte eius ingenti animorum alacritate receptus, ibi, Lamberto Auctore, Natalitia celebrauit.* Anno sequenti, qui fuit Salut. 981.

XCI. Imperator Sueviæ Ducem Othonem fratris sui Luitulphi filium dimisit, ex portu Ostiẽsi cum aliquot Nauibus vt littora circumiret, exceptisque hostibus exploraret hostium vires, & consilia. Cum eos magna multitudine conuenisse vidit, & ad pugnam paratos reuersus suasit, vt Imperator vrbem aliquam occupandam aggrederetur.

XCII. Propterea *ad vrbem Tarentum, quam Danai iam præsidio munitam obtinuerunt, festinauit, eamque viriliter in paruo tempore oppugnatam deuicit* (ex Ditmaro) Lib. 3. *Sarracenos quoque, valido exercitu sua populantes, superare contendens, cautos illò speculatores misit, qui certa de hostibus referent. Quos primò infra vrbem quandam clausos effugauit deuictos, postque eosdem in campo ordinatos, fortiter innumeram ex his multitudinem strauit, prorsusque hos sperauit esse superatos.* Inde victoria elatus cæpit opptime sperare de euentu: frustratur spes tamen, quia exercitus insolentior factus hostem contempsit, & militarem remisit disciplinam.

Sub hoc Anno diploma Othonis II. Imperat. datum legimus apud Baronium (quod ex M.S. Codice transcripsisse asserit) Monasterio S. Vincentij ad fontes Vvlturni posito. XCIII. Incipit: *Si Ecclesiarum Dei curam habere studuerimus, proculdubio Imperium nostrum stabile erit, insuper, & vitam æternam promereri credimus.* In finem autem: *Ioannes Cancellarius ad vicem Petri Papiensis Episcopi Archicancellarij recognoui, & subscripsi.*

Datum V. Idus Aug. Anno Domin. Incarn. 981. Regni Domini Othonis Secundi XXI. Imperij vero VIII. Indict. IX.

OTHO II. VICTVS A GRÆCIS, CAPTVS A PIRATIS,

Quomodo aufugerit? *Sal. Anno 982.*

XCIV. CVm maior Apuliæ, & Calabriæ pars Græcorum teneretur præsidijs, primo vere, vt inde pelleret, signa mouet. Robustissimus erat exercitus Germanorum, Gallorum, Lombardorum, & aliorum Italiæ Populorum instructus cohortibus. *Prima ad Beneuentum statiua cæpit* (scribit Saxon. 4. cap. 20 Krantzius) *Quò quùm Romanorum copiæ peruenissent, datas quoque à Beneuentanis, Capuanis, Neapolitanis turmas, in ordinem præmitti curauit regionum gnaros. Facto postea agmine profectus, non prius quadrato exercitu cæpit incedere, quàm Apuliam est ingressus. Apud Basentellum exercitus hostiles sunt obuiam facti. Ibi instituta pugna, Græci Imperatores Sarracenos multos habuere conductos: & quùm pugna conferetur, primi Romani, & deinde Beneuentani signa deseruere, nulla vi hostiles vultus ferre potentes, O viuidam illam quondàm priscorum Romanorum virtutem: O nomen speciosum in vmbra;* Italos autem excusare Lib. 7. de Regn. It. conatur Sigonius, eorum ignauiam pannicumque terrorem ad dolum vertens, & vindictam crudelissimæ cedis in Romano conuiuio ab Othone patratæ. *Romani, & Beneuentani* (ait Sigonius) *vbi certamen de summa rerum imminere viderunt, statim hominis crudelitatis memores à signis recesserunt, atque Othonem valido præsidio, nec opinantem nudarunt.* Horum fuga conspecta (ita prosequitur Krantzius) *cæterorum fregit animos. Sarraceni, Græcique grauiores inde incubuerunt, donec fusæ dissipatæque sunt omnes Imperatoris Othonis copiæ. Quo in prælio occisis penè ad internecionem legionibus,* XCV. *& Romanus Imperator, & omnis Italia neruos ita amisit, vt facilè Græcis, & barbaris fuerit, si victoria vti sciuissent, Roma omnique Italia potiri. Hæc est illa colluuio molissimarum gentium. Quod si longè paucioribus ex Germania copijs fretus fuißet Imperator, non hoc imperij detrimentum cum dedecore incurrißet: indubitatam victoriam, vt semper aliàs maiores sui, ipseq; reportaßet. Emolliuit iam Italos clementia Cæli, postquàm ille ab alto prominens fauor numinum subtractus abscessit. Otho Imperator fugiens, quum repentè ad littus scaphæ se commisisset,* XCVI. *à piratis quis eßet ignorantibus inter-*

Sal. Anno 982. *ceptus est, inq; Siciliam perductus: sed ibi agnitus, sese Siculis, ingenti promissa pecunia, liberari Romamq; perduci optauit, obtinuitque; & de piratis sumptum est à Siculis supplicium,* (ita Krantzius.) Sigonius verò rem aliter accidisse narrat. *Otho ex prælio trepidus vix*
XCVII. *incolumis ad mare profugit: & cum se naviculæ commisisset, metu piratarum in mare exiliens natatu sibi consuluit. Addit Sigebertus, ipsum, cum natando euadere vellet, à prædonibus, quinam esset ignorantibus captum, Theophaniam verò vxorem, & Theodoricum Episcopum Metensem, qui Rossani consederant, prælij exitum expectantes, simul Othonem captum à piratis audiuerunt, ingentem ad eos pecuniam redimendi causa misisse. Cui dum illi auidiùs inhiantes Othonem parum attentè obseruarent, ipsum pernicissimo equo oblato ex eorum conspectu repentè abreptum. Martinus autem Polonus Auctor est, ipsum auxilio Probi.*
XCVIII. *Cæsij Episcopi, quem in littore armatum prospexerat, implorato, vnà cum eo nautas ad vnum omnes, numero quadraginta necasse.* A
Lib. 3. quibus adhuc Ditmarus illius seculi Scriptor dissentit, vt ex sequentibus liquet. *Græci ex improuiso collecti, ad nostros vnanimiter pergunt, & paululum resistentes prosternunt, proh dolor, III. Idus Iulij. Richarium Lanciferum, & Vdonem Ducem matris meæ auunculum, Comitesq; Ditmarum, Becelinum, Geuehardum, Guntherum, Ecelinum, eiusque fratrem Becelinum cum Burchardo, & Dedi, ac Conrado, cæterisque ineffabilibus, quorum nomina Dominus sciat. Imperator autem cum Othone præfato, cæterisque effugiens ad mare venit, vidensque à longè nauim, Salandriam nomine, Calonijmi Iudæi equo ad eam properauit. Sed ea præteriens suscipere hunc recusauit. Ille autem littoris præsidia petens inuenit adhuc Iudæum stantem, seniorisq; dilecti euentum sollicitè expectantem. Cumque hostes aduentare conspiceret, quid vnquam fieret de se, tristis hunc interrogans, & habere se amicum apud eos, cuius auxilium speraret, animaduertens, iterum equo Comite in mare prosiliens, ad alteram, quæ sequebatur, tendit Salandriam, & ab Henrico solum milite, qui Sclauonicè Zolunta vocatur, agnitus intromittitur, & in lecto senioris eiusdem Nauis positus, tandem ab ipso etiam cognitus, si Imperator esset interrogatus. Qui cum hoc diu dissimulare studuisset, tandem professus. Ego sum, inquit, qui peccatis meis id promerentibus ad hanc veni miseriam. Sed quid vobis sit modo communiter faciendum, diligenter accipite. Optimos* XCIX.
ex meo nunc perdidi miser imperio, & propter hunc doloris stimulum, neque Terras has intrare, nec horum amicos vnquam possum, vel cupio videre. Eamus tantùm ad vrbem Rossam, vbi mea coniux meum præstolatur aduentum, omnemque pecuniam, quam teneo ineffabilem, cum eadem sumentes, visitemus Imperatorem vestrum, fratrem scilicet meum, certum, vt spero, meis necessitatibus amicum. His dulcibus alloquijs prouisor Nauis delectatus, consensit, & per dies, ac per noctes ad condictum pertingere locum, properauit. Quo cum appropriarent Binomius ille iussu Imperatoris præmissus, Imperatricem, & qui cum ea erat Thiedricum Præsulem supra memoratum cum somarijs pluribus, quasi pecunia sarcinatis vocauit. Græci autem primo, vt Imperatricem cum tantis de vrbe præfata muneribus exire viderunt, anchoram ponentes, Thiedricum Antistitem cum paucis intromittunt. Sed Imperator rogatu præsulis vilia deponens vestimenta, & induens meliora, viribus suis, & arte natandi confisus, vt stetit in prora, mare velociter insiluit. Quem cum quidam ex circum- C.
stantibus Græcis apprehensa veste detinere præsumeret per fossus gladio Luipponis egregij militis, retrorsum cecidit. Fugerunt hi in alteram partem nauis, nostri autem, quibus huc veniebant puppibus, incolumes Cæsarem sequebantur. Eos littoris securitate præstolantem præmiaque promissa, magnis muneribus Danais implere cupientem. Hi verò multum perterriti, promissionibus diffidentes, abierunt, patrios repetentes fines, quiq; dolo omnes semper vicerant nationes, simili se tunc delusos arte sentiebant. Quanta autem lætitia à præsentibus, posteaque venientibus Imperator susceptus sit, explicare non valeo. Omnes nostri Principes comperta tam miserabili fama conueniunt dolentes, vsque adhuc Ditmarus. *Sola Impe-* CI.
ratrix (adiungit Sigibertus) *fœminea, &* In Cron.
græca leuitate insultabat eis, quod ab exercitu suæ nationis victi essent Romani, ac per hoc cæpit primatibus exosa haberi. Otho interim Capuam reuersus Aloaræ Landulphi vxori, CII.
& Lan-

Anno Sal. 983. & Landenulpho filio Principatum confirmauit, Sigonio teste, reliquum anni recolligendis copiarum suarum reliquijs tradidit, & bona Landulphi filij Landulphi hostis sui Salernitanæ addixit Ecclesiæ.

OTHO VERONÆ CONVENTVM HABET. *Sal. Anno 983.*

COmperta tam miserabili fama Principes omnes conuenère dolentes, *& vt*
Lib. 3. *eum* (scribit Ditmarus) *sibi liceret videre, per epistolæ portitorem vnanimi supplicatione po-*
CIII. *scebant. Quorum legationem Cæsar vt audiuit, desideranti animo consensit. Indicitur in Berna ciuitate Conuentus, & omnis huc conuocatur principatus, vt necessaria tractarentur multa. Solus Dux Bernardus in media reuertitur via: namque vna ex vrbibus suis,*
Danorũ tumultus. *quam Imperator contra Danos opere, ac præsidio firmauit, dolo ab his denuò capta, cæsis defensoribus eiusdem, incensa est. Anno itaque Dominicæ Incarn. DCCCCLXXXIII. Imper. Veronæ placitum habuit, & Henricus minor exilio solutus, Dux Bauariorum: & in hoc Anno Slaui vnanimiter restiterunt Cæsari, &* Slauorũ bellum.
Thiedrico Marchioni. Aduersus itaque Sarracenos, & Slauos, Veronæ celebrato Conuentu, in sequentibus conuenère, vt apud Goldastum legimus.

OTHONIS II. IMPERAT. AVG. DECRETA COMITIORVM VERONENSIVM.

IMperator in Conuentu Veronensi, quo Principes vocari præceperat, calamitate publica exposita, Principes rogat, & hortatur, in commune, vt consulerent: ne Respublica domi, forisque afflicta maioribus incommodis afficeretur, aut magna ex parte interiret. Capita deliberationis erant, quo modo esset Italia defendenda, & quibus rationibus posset Germania esse salua. Vna omnium Principum mens, & sententia fuit, non deserendam Italiam, & Germaniam viro alicui virtute, & meritis spectato tamquam Imperatoris Vicario committendam.

In hæc verba cum consensissent Duces, & Præsules, & essent operam, industriam, fidem se dignam polliciti; Imperator se in Italia mansurum dicit, ipsis suum commendat filium, &
CIV. *nominatim Othoni Sueuo, & Bernardo Luneburgio uiris fortunatis, & fortissimis.*

Matri Adheleidi Papiam habitandam cõcedit, eiq; Custodes, ac Ministros, præsidiaq; assignat, & potestatem in Insubres tribuit.

CV. *Henrico patrueli Bauariæ Duci, ne quid noui suo more agitaret metum omnem demit, eiq; planè ignoscit: tum filio eius Henrico ius succedendi in auita ditione tradidit.*

CVI. *Othonem Sueuiæ Ducem cum potestate Legati, atque Vicarij remittit in Germaniam.*

Deliberatis alijs rebus quamplurimis, & constituto Reip. statu, cum uale dixisset singulis, & uniuersis Imperator, patriam ei summa grauitate, & contentione commendat: ipse Romam cum selecta manu militum proficisci statuit, ut retineret in officio Italiam, & hostibus religionis Sarracenis terrori in propinquo esset.

Nouo igitur comparato milite, non magis Græcis, aut Sarracenis hostibus, quàm aut Romanis, aut Beneuentanis amicis iratus repentè Beneuentum inuadit, dissimula- CVII.
ta in Romanos ira, in quos non audebat sæuire, vt scribit Krantzius, atque oppidum Saxon. l. 4. c. 20.
captum ad vindicandam oppidanorum perfidiam hostiliter diruit, & vt maiorem eis dolorem inureret, ossa etiam S. Bartholomæi Apostoli, quæ illi præcipua veneratione colebant, inde extulit. Ea Romam traducta, vt inde in Germaniam transferrentur, Tiberis in insula Lycaonia collocata. Deleto Beneuento, Romam reuersus Imperator, Petro Apostolorum Principi vota persoluit, cuius inuocatione hostium manus effugerat, CVIII
vt in *fasciculo temporum* legitur. Postea *ante gradus S. Petri Ecclesiæ omnibus proceribus, & magnatibus conuiuium magnum fecit* (Sifrido Auctore, & Gotfrido) *quibus lætanter epulantibus, omnes undique armatis cinxit, & de uiolata pace mouens querimoniam; reos in scriptis iubet recitari: quos statim ibidem de-* CIX.
collari

Anno Sal. 983 *collari faciens, alios gratanter ad epulandum inuitauit*. Exinde Sanguinarij cognomen adeptus est. Quid vltra egerit, Scriptores variant. Auctor est Auentinus, quod *reparatis copijs Sarracenos excindit, delet, sanguine eorum mare tingit: unde cognomentum sortitus est. Pallida mors Sarracenorum. Romam deinde migrat, Othonem Boiorum regulum domum redire iubet. Is antequàm attingeret fines Germaniæ, in Italia decedit, pridie Kalendas Nouembr.*

Subscribunt Fabricius, & Krãtzius.

CX.

CXI.

Hoc Anno Otho Veronæ agens à Caloprinis ciuibus Venetis, priuatam vlcisci iniuriam cupientibus ad bellum Venetis faciendum impulsus, ne quis eis aliquid cibariorum suppeditaret, edixit. Venetis statim (Auctore Sigonio) necessarium ad victum inopia rerum oppressis, oppidani Capitis aggeris defecerunt. Dux Tribunus Memmius seditiosorum ædibus disturbatis, vxores, & liberos eorum custodiæ tradidit. CXII.

Interim Otho (vt ait *Sabellicus*) sua adhuc pertinacia obnixus, vt neq; aperto bello Venetos oppugnaret, neq; integram pacem redderet, Romam proficiscitur: vbi subita febre correptus, expirauit. CXIII. *Lib. 4.*

Adheleida defuncto Othone, ne Caloprinæ factionis causam prodidisse videretur, cum Venetis egit, vt Stephanus, & hi, qui eum secuti erant, ab exilio reuocarentur. CXIV.

Hoc cum Tribunus CXV.

Memmius Adheleidæ præstitisset, essentq; iam Caloprini in patriam restituti, quatuor Maurocenæ familiæ viri veteris non obliti iniuriæ, tres Caloprinos fratres Stephani filios ex Ducali Palatio se domum parua cymba recipientes, adorti simul obtruncat. Venit Tribunus Memmius Princeps in suspicionem; creditumque vulgò eo Auctore patratam cædem; idcircò se ille præsenti calumnia ad Populum pro concione purgauit: ac ciuium rixas detestatus, posito diademate per D. Benedicti Claustra euolauit ad astra. CXVI.

OTHONIS II. MORS.

Lib. 3. CXVII. Romæ agens Otho, *relicta matre sua* (Auctore Ditmaro) *venerabili in Papia ciuitate, grauiter infirmatus, vt extrema præsensit adesse, omnem suimet pecuniam partes diuisit in quatuor, vnam Ecclesijs, secundam pauperibus, tertiam dilectæ suimet*

sorori

Sal. Anno 983. CXVIII. *sorori Mecthildæ, quæ Abbatiam in Quidilingeburg deuota Christo famula obtinuit, quartam sui, tristibus donauit ministris, ac militibus, factaq; latialiter confessione coram Apostolico, cæterisque Coepiscopis, atque Presbyteris, acceptaq; ab eis optata remissione VII. Id. Decembr. ex hac luce subtractus est.* Mortis
CXIX. causa non vna fuit; *ventris profluuio naturæ* concedisse Auentinus est Auctor. *Morbo verò ex labore contracto, accedente graui ignominia* (vult Krantzius) *quam etiam Imperatrix fertur auxisse, quùm victo illuderet, diem suum Romæ obijt.* Volunt alij Othonem *cum toxico venenatoq; telo percussum, semper vulnus ad mortem vsque habuisse: nec enim multo post tempore in fata concessisse,* post de Sarracenis reportatam victoriam. Volunt alij, inter quos H. Mutius veneno fuisse à Romanis sublatum. *Tedio, & angore animi defecisse* Sigebertus scribit. Sic enim (subiungit H. Mutius supracitatus) *illud fugæ dedecus tam malè habuit virum, vt post hanc cladem nunquàm læta fronte conspectus sit.*

Annal. lib. 5.

Saxon. l. 4. c. 20.

CXX.

In Cron. Germ.

Cum obijsset, sepultus est Romæ (Ditmaro Auctore) *vbi introitus orientalis Paradisi domus S. Petri cunctis patet fidelibus, & imago Dominica honorabiliter formata venientes quosque stans benedicit. Equidem sortis memor humanæ, multumq; indigens indulgentiæ, Cœli, Terræq; Deum, & Dominum supplex efflagito, vt quicquid hic in mea vnquàm peccauerit Ecclesia, clemens remittat,* (hinc patet non semper Ditmaro Othonem fuisse propitium) *pro beneficijs autem centuplum largiatur, potestateque immeritò mihi concessa indulgeo, te obnixè successorem postulans, vt huic veniam, nemini in vltimis denegandam, semper ex corde tribuas.* Moritur itaq; Sal. Ann. 983. Ætatis XXVIII. Romæ in Vaticano sepultus, cum hoc Epitaphio.

Lib. 3. CXXI.

Cuius ad Imperium tremuere Duces; tulit hostis
Quem Dominū, populiq; suum nouère parētē:
Otho Decus diuum, Cæsar Clarissime nobis
Immeritis rapuit te lux septena Decembris.

Dodo Richea. CXXII.

Eius Symb. fuit.

Cum hominibus pacem, cum vitijs bellum. CXXIII.

NVMISMATA
RATIONIS, ET SENSVS.
CAPVT TERTIVM.

Longo

Sal. Anno 983.

I. Ongo iam tempore Principem Mentem fatigauit Voluptas, & ratio (vt earum Muſæis, inſpectis adiudicaret)quarum altera veriora collegiſſet antiquitatis cæmenta, pretioſiores poſſidèret lapillos, & puriſſima, vel adulterina tenerèt numiſmata.

II. Triumphum cogitabat Voluptas, mentem recogitans veluti tabulam, in qua nihil eſt pictum,ſed totiès inuolutam phantaſmate, vt nec volens poſſet à falſo verum ſecernere, quia in cœcutiente intellectu, nil vmquàm eſſet, quin priùs fuiſſet in ſenſu. Annos cum illi exaraſſet æternos, aureos erexiſſet montes, concepiſſet centauros, facilè etiam in opinionem recti ſuadère libidinem. Quomodò enim aduersùs ſenſum Intellectus concipiet, ſi ex ſenſu conceptum depromit? Cœca dicitur potentia voluntas, quę medio intellectu cognoſcit;ſed cęcus cęcam ducens,ambo in foueam ſenſus cadunt. Si ſine ſenſus conſpicillis ſpecierum characteres legere nequit: Quomodo ad mentem prouocabis ſenſum? mentis oſtium eſt ſenſus,quo clauſo mens euaneſcit, & rupto carcere altiores repetit ſedes.

III. Ex aduerſo ratio ſibi blandiens rubore ſuffuſam mentem, tantum non auſuram facinus,nec adulteræ gratia leges temeraturam recti, vltimum voluit experiri diſcrimen, inquiens: Quid mihi ſupereſt, poſtquàm Cœlo pulſa locum pellicibus dedi? pellices cœlum teneant adulterantis libidine non caſtitatis ſilentio. Rumoribus dedi tempus, quo ſeneſcerent, ſed veritatis patientia, incaluit falſitatis conſtantia. Veritatis exurgat maieſtas, vel hoſtium telis exanimis, tyranna lege extorris appareat, non recti ſpetie inaudita prætereat. Voluptas itaque vincula ſolue iniquitatis, theſauros profer abhominationis, quiſquilias recollige antiquitatis, & in heraclio lapide vitra tua cum meis collata lapillis, fulgeat quantùm diſtet veritas à mendacio.

Subriſit Voluptas, & protinùs ſublato velo, numiſma expoſuit, in quo Iupiter
IV. ſub ſpetie Tauri Europam rapit. Quid in Deos tumida muſſitabit humanitas. Hiſce monetis ſi delectantur Superi, cur non gau-

dent, & inferi? Iouis ad exemplum ſi totus componitur Orbis, quanti vendam ſpecioſum numiſma?

Ratio. Iouis ad exemplum totus equidem corrumpitur Orbis, ſi ad fabulas conuertamur. Quanti hæc fabula valeat, antiquior fabula dabit. Phillijram cum adamaret Saturnus, protinùs ac concubuit (Ope ſuperueniente coniuge) ne agnoſci poſſet,in equū vertitur. Cur in equum non in Leonem ferarum regem, Imperator Deorum? in equū non in Leonem, vt fugacem voluptatis curſum deſignaret. Sed quid Idolorum digladiamur fabulis. Recole cum filij Dei filias hominum adamarunt, vnde humana creuit nequitia, propter quam Deum pęnituit hominem in terra feciſſe:& quaſi noſtram horrèret iniquitatem ſuperna clementia, miſſo V. Carol. Steph. VI. Geneſ.6

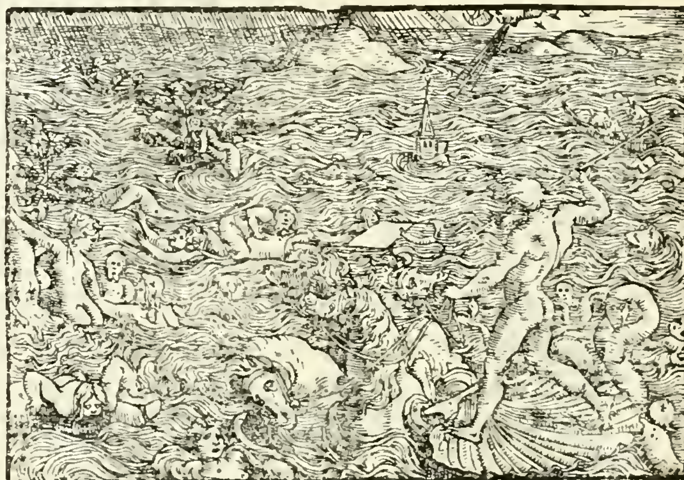

cataclyſmo animantia omnia in terra deleuit. Quanti æſtimas tantum numiſma? VII.

Exornatum (inquit Voluptas) mittimus Ouidianas Metamorphoſeos. Ecquandò voluit, vel potuit artifex ſibi legem imponere à qua reſilire non liceat? Exuberent aquæ. Cœlum cataractas aperiat? non poteſt. Suo ipſe tenetur ſtare decreto, cuius omnia re- VIII.

guntur

guntur imperio? O magnum Regem in vin-
culis? verè in vinculis pietatis Regem, legem
poſuit aquis, ne tranſirent fines ſuos, haud
tamen ne intra terminos impium obrueret.
IX. Aquas eduxit è finibus, ſed innocuas erexit
in montem, vnde pacto fidelis, Pharaonis
currus ſubmerſit, cum maria reuocaret ad
mare. Catenauit aquas non fulmina, &
grandines, nam diues clementia, nequit eſſe
pauper iuſtitia. Numiſma ne prætereas Gi-
X. gantum, quos tàm corporis, quàm ſcelerum

mole terram onerantes (cum turrim medi-
tarentur (quæ vltra Diluuij metum, & Mun-
di metam trophæa miſceret impietatis) con-
fuſio perdidit, & prò flumine fulmẽ obſtitit,
ne terrena piacula in Cęlo ipſo grandeſcerẽt.
Voluptas. Nè iraſcaris Ratio; ſiſte pa-
rumper; ſuperſunt plurima, quorum quod-
XI. libet inæſtimabile. Speciosũm inſpice.

Fœmina eſt cum amaſio. Antiquiſsimum
eſſe quis dubitat? in paradiſo voluptatis fa-
brefactum, quùm ad præſentiam Summi
XII. Dei cępit Adam obtrectare mammillas, dul-
cibus ſuauiando verbis; *Hoc nunc os ex oſſi-
bus meis, & caro ex carne mea. Quapropter
relinquet homo patrem (hoc eſt Deum) & Ma-
trem (hoc eſt patriam) & adhærebit vxori
ſuæ, & erunt duo in carne vna.* O dulciſſi-
ma caro, contemplare Ratio, fruere, me tibi XIII.
comitem offero, ſed non poſt mortem. In
hoc orbe eſt Regnum meum, non in valle
lacrymarum, quam nec oculus vidit, nec
auris audiuit. Quid fabularis gaudij breui-
tatem, nonnè centenos viuimus annos, in
choræis iuuenis, vir in imperio, ſenex in re-
quie; En primæ magnitudinis nummus, in *Vide in*
quo Cæſarem virtutum ſtipant Phalanges. *ſequenti pagina.*
Circundat Pallas, ornat Iuno, Minerua clau- XIV.
dit. Hunc quis exturbat, vbi fortitudo pe-
ricula arcet, prudentia prouidet, munifi- XV.
centia diſpenſat. Hunc quis aggreditur?
Tempus (ait Ratio) O cæca Voluptas, ò XVI.
voluptuoſa cæcitas, ad aciem ipſis pericu-
loſam armatis fallacia triumphi prouocas
incautos. Annoſæ quercui inſeruiſti arun-
dinem, quæ ſit ventorum ludibrium. Feli-
citatis non me fugiunt ephemerides tuæ.
Vltra diem, & perbreuem quid promittis?
Fabulam. Memento te actorem fabulę, quę

Rota præcipitis vertitur anni. *Seneca Act 1. in Her.*
Duræ peragunt penſa ſorores,
Nec ſua retrò fila reuoluunt.
At gens hominum, fertur rapidis
Obuia fatis incerta ſui.

Te ipſum redarguat Numiſma. Cuius illa
imago, quæ regnantis ſcabellum, dexterà
perpendiculum leuat? Allata eſt imago, &
neminem fugit, *Tempus* eſt. Calcatur pe- XVII.
dibus, quia rem omnium pretioſiſſimam
tempus, otioſa ſpernit Voluptas. Ad pe-
des pingitur; quia in ſemitam temporum
cæci dilabimur. Pedibus alligatur, quia
deſides trahit, & ne fugiant, vincit pedes.
Ad alligandos Reges eorum in compedibus. Pe-
dibus præteritur penè, ſed cum humo ho-
mo credit ſuffodere, incidit in foueam,
quam fecit. Diuitiæ, Prudentia, Sapientia;
veluti aues crocitantes in ramis quid poſ-
ſunt, cum ſecuris ad radicem ponitur? fo-
lia illa ſunt, virent, arent, ardent. Quàm ſanè
Babylon ſui forſan præſcia caſus, circa thro- XVIII.
num conglomerauit aues, quæ in ſaltu, Re-
gni luderent firmitatem. Ad tuos prouoco
felicitatis conſocios; Porum Indorum Re-
gem victum, & M. Alexandrum victorem. XIX.
Macedoni interroganti *quid victorem deceret*

B. Thiboust Scul.

statuere? Porus respōdit, quod hic dies tibi suadet, quo expertus es, quā caduca sit humana felicitas. Exterritus nō victi cōstantia, sed Fortunę incōstantia, Poro Regnū restituit, ampliauit.
XX. Tuo in Throno ipsum expone Macedonem, quem mortuum biēnio insepultū Olympias eius mater ingemuit; vel tellus euomuit, vt quorū omnibus mortalibus ius est æquale sepulchri, ei nō esset, qui sedē auferat vsurpare Deorum. Veruntamen humanam vicissitudinem vt plangat, nonnisi fęmina conduci
XXI. poterat. Non sic Magnus ille Pompeius, sui ossa cum in littore Lybiæ rusticano videret humata sepulchro, cui Fortunæ inscripserat indulgentia *Hic situs est Magnus*, Risit
Lucan. lib. 9. ...., *illic postquàm se lumine vero*
Impleuit, stellasq; vagas miratur, & astra
Fixa polis, vidit quanta sub nocte iacèret
Nostra dies, risitq; sui ludibria trunci.

Ipsa mors ridet humanas sollicitudines, & incremento latenti in nihilū cuncta resoluit: vt quā piè in Tholosano sarcophago pinxit ignota manus. *Decipimur tempore, Fallimur* XXII.
opinione, curas Mors ridet, anxia vita nihil.

Voluptas. Hæc senibus obstrependa rugosis, non speciosæ iuuentuti; quæ tempora irridet famelica. Antequàm marcescant, coronemus nos rosis. Ad saltus.

Ratio. Ad saltus. Vita enim in saltu; En prò puellę saltu, Prophetę caput in disco. Ad choreas itaq; iuuēta, aderit enim & Teminus indiuisibilis comes. Exēplum nemo prætereat; XXIII.

quod Summi Opific's obſignauit ſcalpellum, vt hoc verbo mundi annueret viciſſitudinem, quùm omnia creauit in verbo. Mortalia enim creare decebat in verbo, quod Dei licet mortale eſt, & præter illud Verbum, per quod facta ſunt omnia. Pedibus choros claudunt adulteræ Anni, Hiems, Ver, Æſtas, Autumnus. Manus amicè videntur implicare choris, ſed in numeros ludentes diſcordiæ, curſu feruntur præcipiti. Prærapidos quis moduletur ſaltus, pende Voluptas. Tibicen tempus eſt. Tabida conſumit ferrum, lapideſquè vetu-
XXIV. ſtas. Nullaquè res maius tempore robur habet. Stare ne fidas, cadet enim cum ſtabit. Nos ſono ſed irrequieto more lambit Leonum, & ſanguinem haurit. Inde fugientem ſuſpice Solem noſtrę felicitatis præludium, *in vmbra deſinit*. Bacchanalia, choreas, epulas luctus ſuſcipit: & voluptatis fruges, non credere tempori; quod ſemper fidelę vt ſibi, nec alijs parcit. Henrici VIII. Anglorum Regis Numiſma prætereo. Si-
XXV. tienti cum vino plenum craterem obtuliſſent aulici, priuſquàm epotaret, ad eos conuerſus exclamat, *Amici perdidimus omnia*, Abyſſus reſonat *omnia*. Vno namque poculo, Regnum, vitam, animam deglutiuit, voluptatis lenocinio: cum ex concubina matre patri ipſi, filiæ obtuliſti concubitum, quaſi matris, & filiæ inceſtus gallinæ eſſet, &
XXVI. iuuencæ. Gallinæ poſt epulas, quis prohibet iuuencam, ſeu pullaſtellam abſumere? Quis prohibet, Voluptas illa, quæ feno debilior *citò areſcet*. Quæ veluti nix Solis radijs
XXVII. percuſſa *citò dilabitur*. Quæ, veluti roſa inter ſpinas exoriens, *naſcendo ſeneſcit*, *E trà le ſpine pur ſpuntando viene*, italicè dixit *Bargalius*. Ex his facilè eſt humanam pingere
XXVIII. vitam. Fœmina erit depreſſæ ſtaturæ. Eius in capite vas cum ſpinis, & vermibus. Flos eius in dextera; humbra in ſiniſtra. Bellica inſtrumenta pedibus calcat. Aridæ inhæret arbori; vnum viret folium quod vento agitatur.

Breue corpus breuis eſt vita. *Homo natus de muliere breui viuens tempore*, & quia *multis repletur miſerijs*, ſpinæ vermes paſcuntur in capite. Flos in dextera, homo namq: *quaſi flos egreditur, & mane conteritur, & fugit velut vmbra*. Sub pedibus arma *militia enim eſt vita hominis ſuper terram*. Aridæ inhæret arbori, cuius folium vento agitatur, *quaſi folium quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam, & ſtipulam ſiccã perſequeris*.

Hæc cum declamaret Ratio; Turcarum XXIX.
litigantium more Voluptas (ſi velint vrgente aduerſario, ſi dubitent, & velint pecunia corrumpere iudicem, tot ſolent thoracis tãgere globulos, quot aureos offerunt numos) nudæ Veneris exponendo numiſma, mentis oculos faſcinabat. Qua tandèm victus Intellectus, ſententiam repetenti rationi reſpondit, vt in Venetos altercantibus Patauinis XXX.
quõdam de fluminum imperio coram Narſeti imperiali Vicario, dixit Narſes. *Sibi eſſe* *Bernar. Iuſtin. lib. 6. Hiſtor. Venet.*
proficiſcendum: tempore cauſæ indagationem indigere. *Piacemi hauer* (vt Italicè circumfertur) *voſtre conteſe vdite, ma più tempo vi vol à tanta lite*.

His auditis Ratio rubore ſuffuſa euanuit. XXXI.
Hanc redituram & aulas repetere principiĩ, ſperamus. Exclamabat cum fugeret: *cauete, mentem cauete*. Quos libido corrumpit, non ſanat ratio. Virginem Omnipotentia ſuſcitat, corruptam non reintegrat. Et ſi XXXII.
iam *omnis caro corrupit viam ſuam ſuper terram*, nonniſi ad Cœlos vana eſt prouocatio. Fœmineo more proſpicit iudex per feneſtras, reſpicit poſt cancellos; pudenda illa ſi ſemel aperiat, non ampliùs claudit, & *Geneſ. 6.*
cuique lupercalia patent. Sic iſte dum ſe- XXXIII.
mel extendat manus. *Cauete*, itque *cauete, mentem*: ſi fœminam, quia corruptam: ſi maſculum, quem fœmina ſolo corrumpit aſpectu.

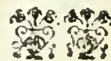

LIBER

Anno Sal. 983.

LIBER XIV.

CAPVT PRIMVM.

OTHO III.

MVNDI MIRACVLVM.

OCCIDENTIS IMPERATOR XIV.

1 *Mutinensis Comes iniustè damnatus ab Othone III. & vindicatus.* 20.

2 *P. Macedo Carmina hieroglyphicum alludentia.*

3 *Otho III. Mundi mirabilia dictus.* 4. *Parentes. Puer dictus.* 5. *Linguam Græcam callet.* 6. *Rapitur ab Henrico Bauaro.* 9. *Bohemos vincit.* 14. *Romam occupat.* 15. *Periurus.* 17. *Adulteræ parcit vxori.* 23. *Romanos cogitat reformare mores.* 24. *Fugit.* 26. *Veneno tollitur.*

7 *Gilbertus, & Villigisus Archiep. Mogunt. Othonem III. protegunt.*

8 *Lotharius in Othonem III. mollitur.*

8 *Crescentius Italiam occupat.* 10. *Othoni III. se submittit.* 13. *Iterum deficit.*

9 *Henricus Bauarus Bauaria donatur ab Othone III.*

12 *Bruno Saxo Papa eligitur nomine Gregorij V.*

13 *Io. XVII. Antipapa.*

15 *B. Nilus pro Io. Antipapa intercedit.*

16 *Maria Imperatrix adultera.* 19. *Mutinensem Com. accusat.* 22. *igni damnatur*

22 *Vidua Mutinensis Comitis ferro candenti mariti vindicat innocentiam.*

25 *Hugo Marchio Thusciæ à Romanorum furore Othonem III. vindicat.*

VLtimo cum damnasset supplicio Mutinensem Comitem Otho III. Imperator, adultera Imperatrice Maria instigante, quia castissimus Comes regium spreuisset adulterium, à vidua defuncti Comitis, de iniusta mariti cæde prouocatus Imperator in Roncaliensibus Comitijs; & ibi experimento ferri candentis (quod innocua bis supra tulit in dextera, dum mariti truncum gerebat in sinistra) certior factus Imper. de impudicitia coniugis suæ, mortuũ Comit. declarauit innocuũ, Imperatricem verò vt adulterã cremari mandauit.

ALLVSIO AD HIEROGLIPHYCVM.

Iustitiæ vindex hic Otho est Tertius: index
Truncatum duplex dat duo signa caput
Vir iugulatus adest: Vxoris dira libido
Fecerat iniusti criminis esse reum
Quem tamen insontẽ coniux mox igne probauit
Ignea cui fecit lamna prehensa fidem
In caput vxoris redijt pro crimine crimen
Abstulit vxori nam caput Otho suæ.
Tunc ait: haud possum mortalis reddere vitam
Hoc est mortalis reddere posse necem.

P. Frãnc. à S. August. Macedo.

OTHO

B. Thibout Sculp.

al. *Anno* 983.

OTHO III.
MVNDI MIRACVLVM.
OCCIDENTIS IMPERATOR XIV.

III. *Othonis cognomina.* Puer, & Mirabilia Mundi.

MVNDI MIRABILIA? ecqualia?
PVER pilam ludens Imperij.
Theutonico Patre, & Matre,
Quam Gręcia generat, Italia desponsat, Germania tumulat,
Othone, & Theophania Othonem habes.
Vt PVERVM Italia derisit.
Nec ab vngue cognouit Leonem.
Græcus Vlysses Troianam celauit fortitudinem,
Vsq; dum calamum cælaret in gladium.
Impar tanto capiti vna lingua,
Et Græcam habuit.
Nil mirum, si biceps Aquila.
MVNDI renouo MIRABILIA
984. Regni procus Henricus Bauarus
Cum Regem educaret, Regicidam quæreret,
Ambitio non præualuit,
Vt tutor carnifex fieret, cum posset.
Nil mirabile, *Cor Regis in manu Dei.*
Eripitur tamen patrueli parricidij suspecta materia:
Quasi Fato cupido potentior.
Quis valuit nutantia fulcire sydera?
Gilbertus, & Villigisus Archiep. Moguntinus.
Germaniam cum diriperet Henricus Bauarus;
Crescentius Italiam; Lotharius Gallias,
Et in puerum videretur Iustitiam,
Quia gladio tenèret exarmatam,
In vnum armauit, & tres vicit.
Post Bohemorum Principem,
995. Patruelem induit, quem spoliauerat pater:
Romam cum venisset
Vt quod pastor nequierat baculo.
Lapidibus Saxo perageret,
Crescentij excrescentem cupidinem
Sine clauibus Petri domum reserantis
Solo aspectu cohibuit.
Dumquè à Ioanne XVI. amissis clauibus
Ecclesiæ clauditur ostium;
Ipse in Brunone reserat.
Vt Romæ tandem Soli agnasceretur Luna
Gregorius V. & Otho III.
Vterque Saxo, ille tamèn, non iste Petra.
Tantæ Maiestatis fœdera cum extimèret,
Se se illicò Mundus composuit.

IV. *Otho III. filius fuit Othonis II. & Teophaniæ filiæ Rom. Imp. Constant. quæ Othoni II. in Ital. desponsata fuit; & in Germania mortua est.*

Itali vt puerum deridebant, quia duos annos natus, cum eius pater decederet.

V. *Græcam linguam à matre cum lacte hausit.*

VI. *A Comitijs cogitur Bauarus puerum restituere, Auctore Duce Gilberto, & Villigiso Archiep. Mogunt.*

VII.

VIII.

IX. *Henrico Bauariã restituit.*

X. *Crescentius Romæ pro libitu cuncta gerebat.*

XI.

XII. *Mortuo Io. XVI. Pontifice, subrogatur Bruno Saxo Othonis III. Cognatus, nomine Gregor. V.*

Sed

XIII. *Ioann: Constantinopolitanum Crescentius in Pontificatum intrudit.*

Sed nescia stare loco errantia sydera, Anno Sal. 996.
PseudoCæsar, PseudoPapa
Crescentius, & Ioannes XVII.
Sacerdotium diuidunt, & Imperium.

Otho Italiam repetit.

Quid dices? Romæ
Simonem sedisse Ioannis,
Vel Ioannem Simonem? 997.
Qui Imperium venderet, vt Pontificatum emeret?
Emptorem Vrbs habuit? ergo venalis erat.

XIV. *Romam capit.*

Recurrit OTHO,
Romam vis occupat, quam ius desererat.
Dumq; patrem restituit Vrbi.
Pater plauditur Orbis.
Omnes reuocauit ad limina, præter clementiam.

XV. *Intercedente B. Nilo, cum Ioanni indulsisset Cæsar, & Pontifex. Crescentio verò iurasset Otho parcère; morti postea vtrũque adiudicarunt; e Capitolio præcipites dando.*

Cum minus in hominem, quàm in Deum possent Sancti
In verbo piscatoris laxando retem periurij
Risit, quum Io: & Crescentius
Inter Cœlum, & Terram latè imperarunt
In amaro Mariæ mari Arragonum Regis filiæ
Vnam expiscatus prolem, Adulterium
Nefario iure

XVI. *Adulterium vxoris punitum ab Othone Sal. An. 996. scribit Krantz. licet alij non concordent.*

Adulteram amauit, Adulterum cremauit.
Quasi vna viris magis apta duobus:
Sic solùm in vna consisterent carne duo.
Nerones suos mulieres habent,
Prò fœmina masculum circumducens Maria;

XVII. *Mariæ adulterij cõuictæ Oth. parcit* Matthias Christ.

Vterque genuit, nemo concepit, præter infamiam.
Natura prouida filias de matre æstimans,

XVIII. *Iuuenem speciosum sub muliebri veste in gyneceo tenebat Maria, quẽ cremari fecit Otto.* Matthias Christ.

Non tàm masculos, quàm fœminas restitit procreari.
Vxori cum leno deesset, adfuit mariti pietas;
Et viros cum plus peteret, quàm peteretur,
Mutinensis Comitis specie capta
Coram casto erubuit, quia non crederetur impudica.

Ex hac coniuge Otho liberos non suscepit.

XIX. *In sui amorem Comitem sollicitans non auditur.*

Vinciens, quem non vicerat,
Apud maritum adultera prouocauit insontem
Poscens interitum pudicitiæ.

XX. *Innocens Comes vt adulter à Maria accusatur, ab Ottone damnatur.*

Indulsit maritus.
Non alius quàm Saxo
Dixisset adulteræ patronam castitatis.
Lictor itaq; immolat, libitinarius tumulat,

XXI. *Vidua Comitis seruato trunco mariti, accusat Othonem vt iniustum.*

Exhumat vidua, & noua sandapilaria
Dat sinum in sarcophagum.
Vsque dum ad Roncalensium tribunal
Sine psychagogia manes manuducit,

XXII. *Candenti ferro mariti cũ probasset innocentiam Comitis Vidua: igni vxorem suam damnauit Otho.*

Et trunco in Cæsarem reproducto
Non pythonissa laruas, sed pyromantes elementa excantat.
Horrens Otho elementorum respuere suppetias,
Vt infamen corriperet, non famam
Quæ cornu eius exaltauerat in infamia,
Ardorem coniugis efflauit in flammas.

Latina

Sal. Anno 1002.

Latina superérat Lupa
Cuius lacte Pastores ipsi enutriti,
Vlulabant super gregem Domini.
Gallo cubante Petri
Aquilæ erat, diem clangere pœnitentiæ.
Sed Christi inebriata sanguine Roma,
In Aquilam fulmina contorsit Germanam,
Quæ per subterraneos fugiens cuniculos
Iouem secum traxit
Ne moreretur captiuus:
Furentem populum Hugonis eloquentia decepit
Et Tullium suum Germania habens,
Barbaros Latinos in sermone capit.
Sed nil fœminis Othoni grauius
Crescentij vidua charior quàm decebat;
Spe coniugij delusa, Medæam induit,
Et Othonis vitam
Quam pretio amoris nequijt exigere manibus
Chirotecis exègit.
Oh munus Regale,
Quod vitam poneret in manibus eius;
Hanc nimium palpando Otho placidè suffocauit.

XXIII. *Romanos cogitans Otho reformare mores (nam & legem tulerat, nequis duos haberet Episcopatus) à Romanis furentibus obsidetur.*

XXIV. *Ope Hugon. Marchionis Thusciæ, & Ducis Henrici per cumulos Otho fugit; dum longa oratione Hugo furentem decipit populum.*

XXV. *Crescentij vidua, cum qua rē habebat Otho, spe nuptiarum delusa, venenatis chirotecis Othonē perimit*

XXVI.

Moneta Aurea Othonis III. Imperator.

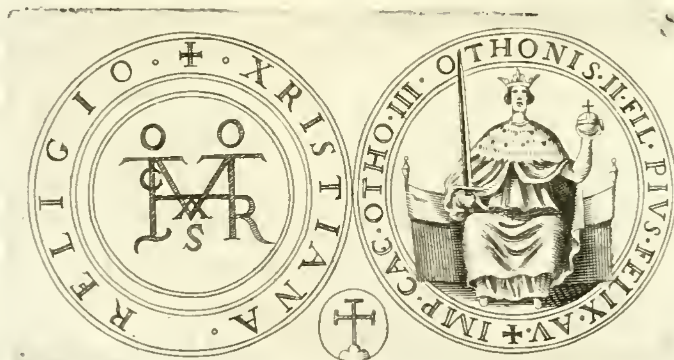

De Othone III. Antiqua Micylli Carmina.

His septem instituit proceres, qui lege creato.
Teutonicoq; duci sceptra gerenda darent.
Ipse autem Latia dum sedat in vrbe tumultus
Oppressère pium toxica pota virum.

De eodem.

Tertius infandos Crescenti vindicat ausus
Hic Romæ, vt perhibent, toxica mista bibit.

CATENA HISTORICA

CAPVT SECVNDVM.

DE ORTV OTHONIS III.

Anno Sal. 983
I. Othone II. *Ruffo* Imperatore, & Theophania imperiali Græcorum germine Othonem Tertium cognomine *Miraculum Mundi* natum, nemo dubitat.
II. Annorum series nutat in incerto. *Vrspergensis*, cui res ipsa apud *Ditmarum* suffragatur *admodum puerum* patri successisse refert 984. Moritur quidem Otho III. Anno Sal. 983. filij tamē successio, distractis in partes principibus, in sequentem annum dilata creditur. Strictè itaque Ditmari si sumas *pueri* verbum, non bene annotauit Henningesius
III. Othonem natum Anno 973. neq; Sigonius, qui Annos natum XVIII. Patri successisse scribit. Locum natiuitatis Ditmarus sequentibus notat. *Huius* (scilicet Othonis II.)
IV. *inclyta proles, nata sibi in sylua, quæ Ketil vocatur &c.* Eius cognomina diuerso explicata omine apud Italos non semper laudant. *Puer* V.
dicitur, quia cum Otho II. eius pater moreretur, vix II. Annos natus à Germaniæ proceribus Imperator declaratur. Itali verò malè ferentes externi regis imperium, *puerum* ignominiosè vocabant. Qui eum celebrant, barbara lingua dixere *Mundi Mirabilia*, quod postea reformatum cognomen in *Mundi Miraculum*. Illius æui an cognomina fuerint? incertum: cum Othonis II. & Othonis III. confusa legantur cognomina, vt Otho II. *Miraculum Mundi* dicatur, Othonem verò III. *Ruffum*. Miraculum dixère Mundi, vt ad miraculum iure referatur, quod puero incolume inter tot turbas imperium steterit.

OTHONIS III. MORES. VIRTVTES. EDVCATIO.

Pueri imperio digna speties, adeò Auorum est æmulata gloriam, vt *eo tempore* (Ditmarus ait) *non fuerit vllus largior, ac*
Lib.7.de Regn. It. *per omnia clementior illo*. Sigonius ita laudat: *Fuit Otho bellica virtute auo inferior, religione*
VI. *verò, ac pietate, & Patre, & Auo multo superior*. Vnde Paulus Langius tale concinnauit
In Cron. Citiziēsi. elogium. *Otho Tertius, qui tunc rerum potiebatur, fuit vir in armis exercitatus, insuper deuotissimus, ac pientissimus in Deum, & homines extitit: quandoquidem totam sæpè hebdomadam præter quintam feriam ieiunabat, eleemosynas largissimas dabat. Nullus deniq; largior, & clementior eo.* Exterius (vt scribit Ditmarus) quamuis *vultu semper hilari* *Lib.4.*
se simularet, tamen conscientiæ secreto plurima

Anno Sal. 983. *ingemiscens facinora, noctis silentio, vigilijs, orationibusque intentus, lacrymarum quoq; riuis abluere non desistit: Sæpe numero omnem hebdomadam, excepta V. Februarij ieiunus perducens.*

VII. Tali itaque pietate, literas exornauit, vt non minus literis, quàm armis dirigeret habenas imperij. Linguam Græcam à matre
VIII. quasi cum lacte materno hausit, cuius tutela cum Germanica fortitudine Græcam coniunxit prudentiam. Inter eos qui educationi eius inuigilarunt, prima matri Theophaniæ, & Auiæ Adheleidæ gloria debetur. *Proxima* (ex Bæclero) *Hoiconi Comiti, cuius magisterio, ab excessu patris commissus est.*
Lib. 3. Eius tutela à patre eius Othone II. Vvarino Archiepiscopo Coloniensi commissa legitur, *cuius firmæ fidei ab Imperatore prædicto is com-*
Ditm. lib. 4. *missus fuit*, sunt verba Ditmari. Bernardus etiam inter Othonis III. magistros legitur, qui postea factus Episcopus Hildesheimensis. Villigiso autem Episcopo Maguntino Othonis III. summa cura, & eruditio à Ma-
IX. thia Christiano tribuitur. Hic Villigisus Saxo fuit, humili genere patre rhedario, in pago Saxoniæ *Schonningen* natus. Eius prudentiam, & insignem virtutem miratus Otto II. ad Diaconatus officium euocauit in aulam; in quo tanta dexteritate functioni suæ præfuit, vt à secretis Consul eligeretur, & Imperatoris Cancellarius. Mortuo tandem Roberto, Moguntinæ sedis Archipræsule, in eius locum suffragatur, *multis hoc*
Lib. 2. (vt Ditmarus scribit) *ob vilitatem sui generis renuentibus, eidem præfecit Ecclesiæ. Sciebat enim, Petro attestante, quod non est personarum acceptor Dominus, sed omnes se ex corde diligentes præ cæteris amat, incompræhensibili honore remunerans. Qualiter autem hunc Pastorem futurum diuina pietas præsignauerit, non est silendum. Huius mater quamuis paupercula, tamen, vt in sequentibus apparet, dum eumdem in vtero portaret, vidit per somnium, quod Sol è sinu suimet fulgens totam radijs flãmantibus repleret terram. Et in ea nocte, qua hæc talem peperit infantem, simili procreatione hoc iumentum, quod ipsa in domo sua habuit, quasi gratulabundum dominæ respondit ille, qui tunc natus est, Sol erat, quia sanctæ prædicationis suæ radijs corda multorum à Christi caritate torpentium illuxit. Et idcirco in eius natiuitate masculini sexus mirabilis multitudo gignitur, quia vir Domini ad salutem patriæ totius summa prædestinatione regnaturus exoritur. Felix mater, quam Dominus præ cæteris contemporalibus suis in tantum visitauit, vt prolem nobilioribus coæqualem, vel etiam nonnullis meliorem, pareret, vt ostensæ sibi visionis spem oculis, & reipsa veram esse probaret.* Verùm vt suæ conditionis, qua natus erat rhedario patre, memor esset, rotam multis in locis depictam, sibi velut imaginem modestiæ probandæ proposuit, cum hac inscriptione *Vuilligise, Vuilligise recole vnde veneris, & prioris tuæ fortunæ memor, quis nunc sis considera.* Inde etiamnum Archiepiscopatus Moguntinensis insigne rotæ perdurauit. X. Naucl. Tritem. XI.

Sub hisce magistris tantum pro fecit Otto III. vt *Mundi* diceretur *Miraculum*. Exẽplo sint *Clementia* tam erga adulteram coniugem; quam perduellem Henricum Banarum, cui non tantum ignouit, sed & Bauariæ dono dedit ducatum, e quo ab Othone II. pulsus erat. *Pietas, religio*, qua proauos omnes antecelluit. *Beneuolentia* erga subditos, quorum æquus parens sæpe inuisens, fereq; cursitando per omnes imperij Prouincias ad instar Solis recurrebat. *Iustitia* in ipsam coniugem, cuius libidinem, & tyrannidem non tam adulteræ sanguine eluit, quàm nefariam suimet pietatem grandi ære redemit à Comitis Mutinensis vidua. *Magnificentia* in victu, & vestitu. Hunc probat vestis illa pretiosa, in qua tota Apocalypsis Phrygio opere, perquàm eleganter, & operosè intexta fuit, auroque insignita. Illum arguit consuetudo mensæ ab eo introducta. *Solus* (Auctore Ditmaro) *Ad mensam quasi semicirculum factam, loco cæteris eminentiori sedebat: antiquam Romanorum consuetudinem iam ex parte magna deletam suis cupiens renouare temporibus; quæ diuersi diuersè accipiebant.* XII. XIII. XIV. XV. Lib. 4.

V X O R E S.

Vnam habuit Mariam Arragonum, & Nauarræ Regis filiam, fœminam impudicam, sterilem, & virorum procacem. XVI.

Iuue-

Anno Sal. 983.

Iuuenem muliebri habitu in gynæceo habebat, & ad libidinem exsaturandam secum circumducebat, cubiculariæ pretextu. Quod cum innotuisset Imperatori, multis adstan-

tibus principibus iuuenis vestibus expoliatus, & pro fœmina masculus inuentus, viuus combustus est. Tandem ad Mutinam vrbem iterũ conuicta adulterij, viua crematur. *Octau. Strada. Matth. Christ. Krant.*

IMPERII OCCVPATIO. *Sal. Anno* 983.

XVII. BEllorum discrimina Othone II. in Italia peragẽte, eius iussu Otho III. Aquisgrani in die proximi Natalis Domini ab Io: Archiepiscopo Rauennate, & à Vvilligiso Episcopo Moguntino vngitur, quo officio completo (ait Ditmarus) *mox legatus tristi nuntio tanta perturbans gaudia aduenit:* (mors scilicet significatur Othonis II.) *Mouit multorum corda ineffabilis dolor, virtus sublata queritur, quam sæpissimè incolumen homo fragilis, & dubius persequitur.* Defuncto Othonæ, nouæ de successione contentiones exoriuntur. Nam Itali regnandi cupidi Crescentium Rom. Consulem Imperatorem deposcebant. In Gallia Germanis bellum inferebat Lotharius de erepta sibi ab Othone II. Lotharingia, & de axiomate imperij. In Germania Henricus Bauarus *soluitur à Traiectensi custodia, & ab eo Rex tenellus, ad nutriendum, siuè ad degradandum à Vvarino Coloniensi Archiepiscopo, cuius firmæ fidei ab Imperatore Othone III. commissus fuit, assumitur.* Quomodò id acciderit Ditmarum Consule in sequenti. *Lib. 3.* *Lib. 4.*

RAPITVR OTHO III. AB HENRICO BAVARO.

XVIII. *ANno Dom. Incarn. DCCCCLXXXIV. Domina Imperatrix Theophania tertij Mater Othonis, & proh dolor in hoc ordine vltimi nouitate vulneris, & vnici absentia filij perculsa, ad Adheleidem Imperatricem Papiam ciuitatem veniens, magno suscipitur luctu caritatiuoq; leuitur solatio. Præfatus vero Dux cum Poppone venerabili Episcopo, sub cuius potestate diù tenebatur, & cum Ecberto Comite vnioculo, Agrippinam veniens, Regem*

Patro-

Sal. Anno 983.

Patronum legalis de Vvarino, vt prædixi, Archipræsule suscepit, eiusdemque auxilium cum omnibus, quos ad sui gratiam conuertere poterat, firmiter est adeptus. Dispositis autem, vt sibi placuit, cunctis Dux ad Corbeiam cum eis venit, ibiq; Thiedricum, & Esiconem Comites, ac Confratres nudis pedibus veniam postulantes dedignatur suscipere. Quod hi ægrè ferentes abierunt, cognatosq; suimet amicos à Ducis ministerio toto mentis nisu amouère studentes. Qui cum palmarum solemnia in Magdeburg celebrare voluisset, omnes regionis illius Principes huc conuenire rogauit, atque præcepit; tractans quomodò se suæ potestati subderent, Regni eum fastigio subleuarent. Huic consilio maxima pars procerum hoc dolo consensit, quod licentiam à Domino suimet Rege, cui iurauerat prius peteret, postq; se cura nouo Regi seruiret. Quidam autem ob eius indignationem digressi, occultis meditantur astutijs, qualiter hoc nunquam fieret. Indè egressus Henricus proximum Pascha Quidilingeburg festiuis peregit gaudijs. Quo magnus Regni primatus colligitur, à quibusdam venire illò nolentibus, ad omnia diligenter inquirenda nuntius mittitur. Hac in festiuitate idem à suis publicè Rex appellatur, laudibus diuinis attollitur. Huc Miseco, & Mistui, & Bolislaus Duces, cum cæteris ineffabilibus confluebant, auxilium sibi deinceps vt Regi, & Domino cum iuramentis affirmantes. Multi ex his fidem violare ob timorem Domini non præsumentes paululum euaserunt, & ad ciuitatem Hesseburg, quo consocij eorum aduersus Ducem iam palam conspirantes conueniebant, festinauere: Quorum hæc sunt nomina. Ex Oriente hi Comites cum Bernardo Duce, & Thiedrico Marchione EKKihard Bio, Esico; Bernuuardus Comes, & Clericus; Sifrith, eiusq; filius Fridericus, & Ciazo confratres. Comprouincialium autem Thiedericus, & Sibert Confratres; Hoico, EKKihard, & Bezico, Germani, Brunig, & sui, militesque S. Martini iussu Archipræsulis Vvilligisi, quibus adhærebat occidentalium maxima multitudo. Quod Dux comperiens, suos magnis muneribus ditatos cum gratia dimisit, ipse autem cum valida manu ad perturbandam hanc coniurationem, seu pacificandam, ad Vverlù properans, Popponem misit Episcopum, vt aduersantes sibi disiungeret, vel reconciliare tentaret. Qui cum cepto itinere persisteret, hostes congregatos, iamque Ducem petere paratos, inueniens, vix pacem mutuam, in loco, qui Sensun dicitur ad condictum pepigit diem, ad quem Dux in Bauariam continuò proficiscèns cum venire, aut noluisset, aut propter Henricum Ducem, qui tunc Bauarijs, atque Carentis præfuit, munere præfati Imperatoris non potuisset, hostilis immanitas vrbem Comitis Ecberti, quæ Ala dicitur, possedit, destructisq; penitus muris, intrantes ad Adheleidem Imperatoris filiam, quæ hic nutriebatur, cum pecunia ibi plurima collecta rapiunt, gaudentesq; reddeunt. Dux autem XIX. conuersus ad se omnibus Bauariorum Episcopis, Comitibusq; nonnullis, Francorum terminos, his fretus socijs adijt, & in pascuis ad Vuesenstat pertinentibus, ad alloquendos regionis illius Principes consedit. Magontinæ tunc prouisor Ecclesiæ Vuilligisus cum Duce Conrado, cæterisque optimatibus huc venit. Hos Dux quibuscumque valuit modis sibi coniungere tentans, eosque à promissa Regi suo cum sacramentis fide numquam vita Comite recessuros vnanimi eorum responsione percipiens, coactus est futuri timore duelli cum iuramentis affirmare II. Kalend. Iulij ad locum, qui Rara vo- XX.
catur veniret, puerumq; matri suæ, illisq; redderet. Tunc vnusquisque remauit ad sua, mente diuersa præ gaudio, atque tristitia. Post hæc Henricus Boslauum Ducem Boiemorum, in cunctis suimet necessitatibus semper paratum, XXI.
cum suis adijt, honorificèq; ab eo susceptus, cum exercitu eiusdem à finibus suis per Miseni, & Deleminci pagos, vsque ad Mogelini ducitur. Deindeque cum nostris obuiam sibi pergentibus ad Medeburum proficiscitur. Vvagio vero miles Bolislai Ducis Boiemorum, qui Henricum cum exercitu comitabatur, cum ad Misni redeundo perueniret, cum habitatoribus eiusdem pauca loquutus. Fridericum, Rigdagi Marchionis, tunc in Merseburg commorantis ami- XXII.
cum, & satellitem, ad Ecclesiam extra vrbem positam venire, ac cum eo loqui, per internuntium postulat. Hic vt egreditur, portu post cum clauditur, & Rigdagus eiusdem Ciuitatis custos, & inclytus miles iuxta fluuium, qui Tibrisa dicitur, ab his dolosè occiditur. Vrbe autem prædicta Bolizlaui mox præsidio munita, eumdem citò dominum, & habitatorem suscepit.

Anno Sal. 984 *pit. A quo Volcoldus antistes vulgi instinctu varij expellitur, & ad Vuilligisum Archiantistitem veniens, benignè ab eodem suscipitur. Hunc enim pro filio Episcopus nutrijt, & cum ad eas ordinaretur regiones, secundo Othoni, cui magisterio præfuit, diligenter vice sui habendum commendauit. Hoc semper iste in animo tenuit, ac maximo honore cognouit, eo tunc adprimè, cum sibi fuit necesse, & in Erfordia, quo ipse desiderauit, procurari eumdem summopere iubet. Ibi diù conuersatus, post mortem Rigdagi Marchionis inclyto EKKihardo succedente, & Bolizlauo ad propria remeante, sedem propriam reuisit, posteaque Bolizlaui amicitiam firmiter acquirens, cum in Praga Cœnam Domini celebraret, posteraq; die, quæ est Parasceue, cum memoriam, diuinæ passionis ritè perageret, paralysi perculsus, asportatur, & in hac infirmitate, vsque ad finem huius vitæ, quamuis ad tempus conualesceret, permansit. Sedebat XXIII. Annos X. Kalend. Septemb. ex huius carnis ergastulo eductus. In huius vice Eid, nostræ congregationis frater, vir iustus, & magnæ simplicitatis ordinatur, hortatu Gisileri Archipræsulis, de cuius inclyta conuersatione multa ad ædificationem nostram verba, cum tempus fuerit, narrabo, nunc inceptis persistens. Interim fautores Regis Vvilhelmum Comitem, Duci nimis familiarem in Vvimari possidentes, comperto eiusdem aduentu, illò festinant, ac iuxta villam, quæ Iteri dicitur, conuenientes castramentati sunt, crastino contra eum bellaturi. Quod cum Ducem protinus non lateret, Gisilerum huc misit Archiepiscopum, qui voluntatem eorum perquireret, pacemque si potuisset, vlla fieri ratione, firmaret. Hic cum senioribus congregatis suæ legationis aperiret secretum. Dictum est ab ijs, si Regem suum, & dominum reddere, nilq; de rebus suis præter Merseburg Vualbizi, & Frasu ad supra memoratum diem sibi detinere voluisset. Idque Sacramentis credibilibus approbaret, quod tunc cum securitate eorum ex parte consolidata huic abire liceret: Sin autem, quod eundi, redeundique nullus viuo patesceret locus. Quid plura? quicquid exposcunt, crastino impetrant, eumq; ad Merseburg, vbi ductrix Gissa longo tristis sedebat abcessu, hi discedentes ire permittunt. Is vero cum fidelibus suis singula quæq; discutiens, seque ob Domini timorem, patriæq; salutem à proposito recessurum suo veraciter indicans, grates auxilij suimet, & bonæ voluntatis condignas refert, & vt illum ad condictum pergerent diem, omnes caritatiuè postulat. Ventum ad Rara ab Imperatricibus, in Papia humiliter diuinam consolationem huc, vsque præstolantibus, & ab vniuersis Imperij, ac Regni Principibus, fidelisque promissio Ducis completur, data cunctis, qui ad Regnum pertinebant, gratia sui, abeundique licentia. Stella à Domino prædestinati Rectoris media die cernentibus clara refulsit. Fit vnus Laicorum, atque Clericorum in Christi laude concentus, ac prius repugnantium supplex affectus, conuenitque in vnum dissona turba Dominum. Rex à suimet matre, Auiaque dili- XXIII. genter susceptus, Hoiconis Magisterio Comitis commissus est. Inter Regem, & Ducem pax firmatur, vsque ad supra memorata Vvesenstat prata, vtrisque sua petentibus. Conuenientibus autem his, malorum instinctu in malo disceßerunt, sicque multum temporis stetit interuallum. Oritur autem inter hunc, & præfatum Henricum, qui minor dicebatur, magna seditio, qua Herimanni Comitis consilio postmodum finita, regis gratiam in Francofordi, & Ducatum deditius promeruit. Celebrata proxima Paschalis solemnitas in Quidilingeburg à Rege, vbi quatuor ministrabant Duces, Henricus ad mensam, Conradus ad cameram, Hecil ad cellarium, Bernardus equis præfuit.*

BELLVM GALLICVM CVM LOTHARIO.

XXIV. Inter imperij procos, Henricum scilicet Bauarum in Germania: Crescentium in Italia: habuit etiam Lotharium in Gallia. Hic fluctuantes cum videret Germaniæ proceres, *rursus Germanias repetere in animum* Annal. lib. 5. *induxit; Virdunum* (Auctore Auentino) *vrbem expugnat, vrbis præsidem Godofridum capit. Vbi autem Ottonem Cæsarem declaratum esse audiuit, ei Virdunum, & Godefridum reddit. In paucis post diebus moritur, relicto filio Ludouico, qui vno dũtaxat anno occidentali Francia potitur, nẽpe absq; liberis obijt.*

RE-

Anno Sal. 984.

REMITTITVR EPISCOPATVS MERSENBVRGENSIS

XXV. MEmorabile incrementum, quod Bosonis gratia Monaci S. Emmerammi Ratisponæ scientia, & moribus clarissimi viri, vt meritò nouus plauderetur Apostolus, à quo innumerus Populus sacro regeneratus exultabat baptismate, Mersenburgensis Ecclesia receperat, in lethale versum est decrementum; cum Gisilarius inutilis vir sui Episcopatus abalienauit bona, maximè cum ad Archiepiscopatum Magdeburgensem eueheretur. Restitutum tamen ab Ottone III. ita apud Ditmarum legimus. *Imperator iam factus vir, vt ait Apostolus, euacuauit, quæ erant paruuli*, licet sub Anno 984. hanc Episcopatus restitutionem notet Baronius, posterioribus videtur euenisse temporibus, ex illis Ditmari verbis *Imperator iam factus vir*. Prosequitur Ditmarus, *semperque Merseburgensis destructionem Ecclesiæ deflens, quomodo hæc reuocaretur, sedula mentis intentione voluebat, & quàm diu in corpore vixit, hoc votum perficere studuit monitis piæ matris.* XXVI. *Quæ talia vt mihi meimet Suith post retulit, sicut ab ipsa percepit, in somnis vidit. Apparuit ei intempestæ noctis silentio sanctus Christi athleta Laurentius, dextero mutilatus brachio: cur, inquiens, quis sim, non interrogas: & illa, non audeo, inquit, Domine mi. Ille autem persequitur: Ego sum dicens, & nomen intonuit. Quid in me modò ipsa consideras: Tuus effecit senior, eius persuasu seductus, cuius culpa electorum Christi magna multitudo discordat. Post hæc nati suimet commisit fidei, seu viuente Gisilero, seu moriente fieri potuisset, redintegrato Episcopatu, patris sui animam in nouissimo die ad æternam requiem renouaret.* Hæc in Germania, vsque ad annum 988. non aliud memoria dignum legimus, Rege adhuc in minoritate. *Mater eius Theophania* (Ditmaro Auctore) *quamuis* Lib. 4. *sexu fragilis, modestiæ tamen fiduciæ, & quod* XXVII. *in Græcia rarum, egregiæ conuersationis fuit, regnumq; filij eius custodia seruabat virili, demulcens in omnibus pios, terrensq; ac superans erectos. De fructu ventris sui decimas Domino obtulit filias suas, ad Quidilengeburg Adheleidam nomine, alteram ad Gandersheim, quæ Sophia dicitur.*

Bucel. par 1. in Catal. Episc. Lib. 3.

BELLVM DANICVM. *Sal. Anno* 988.

XXVIII. IAm diù pacifica Minerua regnauerat, Mars ferox hoc Anno grassatur; eius ductu Dani ingenti classe per Albim in Saxoniam irruentes, Stadensem vrbem expugnarunt, eamque in deditionem acceperunt, vnà cum Marchione; vindices prædę Saxones vicerunt, non paucis nobilibus interfectis. Ope autem piscatoris euasit; vnde exacerbati Dani reliquos captiuos manibus, & pedibus, nasoque mutilarunt, vt pleni opprobrio reuerterentur in patriam. Porrò cum præda onustos regrediendi lateret aditus, Herbartum quendam Saxonem coegerunt, vt dux itineris esset. Sed ab eo in palustria loca dolosè abducti ad vnum omnes à Saxonibus cæsi sunt num. 20000. & præda recuperata. Auctore *Abb. Stadens*

Circa temporum supputationem Lambertum Schafnaburgensem liceat adnotare deceptum, dum Vvilligisum in Maguntini Episcopi Ruperti locum successisse scribit. Nam Vvilligisus, vt ex Ditmaro, & alijs transcripsit, Bucelinus ab Othone II. electus fuit circa Annum Salut. 977. quo obijt Rupertus. XXIX.

Hoc Anno Sal. 988. die 20. Martij, Otho III. Imper. Adalgado Archiepiscopo Bremensi dedit potestatem emendi, & emendi, vel mutandi mancipia: permisit etiam, vt ipsi liceret emere agros, prædia &c. quæ postea immunitate fruerentur Ecclesiastica, vt ex imperialibus Constitutionibus apud Goldastum legimus; quæ sunt. XXX.

OTHO-

Anno Sal. 988.

OTHONIS III. MIRABILIS IMPERATORIS AVGVSTI. CONSTITVTIONES.

XXXI. I. De mancipiorum proprietate.

Otho diuina fauente clementia Rex Adaldago Bremensi Archiepiscopo. Mancipia, Litum videlicet cum filijs eius, & filiabus, omniq; progenie, quæ ex ijs per successura tempora fuerint procreata: omnem etiã eorum possessionem, seu adquisitionem tibi in proprium tradita, eo tenore donata censentur, vt ipse dehinc potestatem habeas, siue retinendi, dandi, vendendi, commutandi, seu quodeumque tibi libitum fuerit inde faciendi. Dat. Vvildeshusen XIII. Kalend. April. Anno Dom. Incarnat. 988. jndict. I. Anno autem Regni nostri V.

II. De Libertate Ecclesiarum in Regno Danorum.

XXXII. *Otho Dei Clementia Rex. Ob petitionem, & interuentum dilecti nostri Adaldagi, Bremensis Ecclesiæ videlicet venerabilis Archiepiscopi, ac pro statu, & incolumitate Regni nostri, quicquid proprietatis in Regno Danorum, ad Ecclesias in honorem Dei constructas, videlicet Sliesuuicensem, Ripensem, Arusensem, Ottonésuuigensem, vel adhuc pertinere videtur, vel in futurum adquiratur, ab omni censu, vel seruitio nostri iuris absoluimus; & vt Episcopis præscriptarum Ecclesiarum, absque vlla Comitis, vel alicuius fisci nostri exactoris infestatione seruiant, & succumbant, volumus, & firmiter iubemus.*

2. *Insuper concedimus prædictarum Ecclesiarum Episcoris, vt potestatem habeant emendi agros, possessiones, & prædia, in omnibus Regni nostri partibus, vbicunque velint, aut possint.*

3. *Seruos vero, & colonos in eorum proprietatibus habitantes, nulli nisi ijsdem Episcopis seruituros, ab omni etiam nostri iuris seruitio absoluimus, & sub nullius banno, vel disciplina illos, nisi sub illarum Ecclesiarum Aduocatis esse volumus. Dat. Vuildeshusen XV. Kal. Apr. Anno Dom. jncarn. DCCCCLXXXVIII. jndict. 1. Anno autem Regni nostri V.*

III. De priuilegijs Venetorum.

Otho Dei fauente Clementia Rex. Ob petitionem, & interuentum honorandæ nostræ auiæ, XXXIII. *Adheleidæ Augustæ, & pro statu, ac incolumitate sacri jmperij, concessimus; Ne in riparum legibus, & transitibus aliquid noui statueretur: vt serui capti redderentur: vt bona Ecclesiæ Gradensis, & aliarum, itemque Monasteriorum posita in Regno, atque illis in vrbibus, castris, montibus, campis, nemoribus, aquis, aquarumductibus, molendinis, piscationibus, & venationibus, à Venetis ante triginta annos possessa, quiete tenerent, & amissa recuperarent. Vt nullus Princeps aliquem Venetorum coercere, aut fodrum exigere, aut banno mulctare posset. Lauretum, quousque aqua salsa pertineret, in eorum potestate maneret. Dat. XIV. Kal. Aug. jndict. V. Anno Dom. DCCCCXCII. Anno vero Regni nostri Nono.*

THEOPHANIÆ MORS.

XXXIV. Domitis hostibus, cum Domi forisque optata Regnum frueretur pace, religionis ergo Romam perrexit Imperatrix Theophania; Porro vix persolutis votis Sal. Anno 989. obitus eius signa percurrunt. *Sol deficit XII. Kalend. Nouembr. V. diei hora*

Lib. 4. (Auctore Ditmaro) magnatum, mortem, vel regnorum euersionem, aut morbo, ferro, igne, aqua occurrentem prognosticum natura prædicens. Moritur itaque *Henri-*

XXXV *cus Charionum Dux, & apud Altaic inferius*

Lib. 5. *iuxta patrem Bertholdum* (Auctore Auentino) *sepelitur, vbi eius monumentum extat, & ostenditur. Ducatum eius postea administrauit Conradus frater Gregorij V. Pont. Max.* XXXVI. Sequenti postea Anno, qui fuit Domin. Incarnat. 990. *Consumato in bonis vitæ suimet cursu in Numagen Theophano infirmatur Imperatrix, atque ab hac vita XVII. Kalen. julij discedit, sepulta ab Euergero, sanctæ Coloniensis Ecclesiæ Archiepiscopo, in Monasterio S. Pantaleonis, quod datis impensis Bruno Archipræsul ibi requiescens construi præcepit, præsente filio, ac multa prò remedio matris his confratribus largiente. Quod cum inclyta Impe-* XXXVII *ratrix Adheleidis comperiret, tristis protinus*

Sal. Anno 990. *effecta, Regem tunc VII. Annos regnantem visitando consolatur, ac vice matris secum tandiu habuit, quoad ipse proteruorum consilio iuuenum deprauatus tristem illam dimisit.* Itala cum esset, propugnaculum Othoni fuit, ne in Regis minoritate Italia tota Crescentio coronam deferet imperij. Regem suum nondum Italia viderat, & tamen Othonis lege viuebat, munera dabat, dignitates gerebat. *Gothifredo Mediolanensi Archiepiscopo mortuo, Bonicius dux ab Othone* (Sigonio teste) *dignitatem eam Landulpho filio suo impetrauit.* lib. 7. de Regno Italiæ. Populo verò Landulphum repudiante, atque armis ab Episcopij aditu repellente, ciuium certamine distracta ciuitas, Bonicij cęde, & selectorum ciuium, conualere non valuit, priusquàm Otho III. in Italiam descenderet.

SVPERATIS SLAVIS
Consecratur Ecclesia Halberstadensis.

XXXVIII. TEmporum vel rara felicitas, vt Domi forisq; hostem haud timeret Imperator; vel Cronistarum iniuria, Ditmari precipuè circa œconomiam familiarum potius, quam politiam Reipublicæ satagentis memoriam. Ingruens tunc Slauorum bellum (quo Anno? minimè signat) paucis expedit. Lib. 4. *Slaui* (inquit) *iterum appetiti subduntur regi, renouatis iuxta Albim castellis.* XXXIX. Halberstadensis verò Ecclesiæ consecrationem prolixiùs describendo, ait. *Anno Dom. Incarnat. 991. Hillibardus sanctæ Halberstadensis Ecclesiæ venerabilis Antistes, Templum Domini, quod ipse à fundamentis ædificans, tandem ad vnguem vsque perduxit XII. Kal. Nouemb. dedicauit. Adfuit ibi tunc Rex cum Imperatrice Adheleida, Auia eius, & Abbatissa Mectildis, & Archiantistites hi: Vuilligisus, Gisilerus, & Lieuuizzo cum suis confratribus XVI. Festiuitas autem erat eadem Christi confessoris Galli.*

XL. Italicam pacem hoc Anno Capuani turbant, & Landenulphum principem (Auctore Sigonio) *cum post matrem Aloaram menses IV. Capuæ rerum esset potitus, perfidi ciues in æde S. Marcelli crudeliter occidunt, ad quam quinta feria Paschatis ex vetere Principum more processerat. Laidulphus frater eius Principatum excepit. Cuius mortis vlciscendæ causa Transmundus, Comes Teatinus, affinis eius cum Rainaldo, & Oderisio Marsorum Comitibus exercitum contraxit, & Capua per XV. dies obsessa, latè omnia peruastauit.* XLII. *Sequenti verò Anno, Hugo Sigeberti Marchionis Atestini filius ab Othone missus eandem obsidionem continuauit, quousque cædis auctores in potestatem redegit, quorum alios de furca suspendit, reliquos varijs cruciatibus interemit.* XLIII.

Legitur (hoc Anno apud eundem Sigonium) *diploma Adheleidæ Augustæ Auiæ rogatu concessum XIV. Kalend. Aug. indict. V. Anno 992. Othonis regnantis Anno IX. Petro Duci Venetorum datum.*

Ne in riparum legibus, & transitibus aliquid noui statueretur, vt serui capti redderentur, at bona Ecclesiæ Gradensis, & aliarum, itemque Monasteriorum posita in Regno, atque illis in vrbibus, castris, montibus, campis, nemoribus, aquis, aquarum ductibus, molendinis, piscationibus, & venationibus à Venetis ante triginta annos possessa quietè tenerent, & amissa recuperarent. Vt nullus Princeps aliquem Venetorum coercere, aut fodrum exigere, aut banno mulctare posset. Lauretum, quousque aqua salsa pertineret, in eorum potestate maneret. XLIV. XLV.

IN SLAVOS EXPEDITIO, ET PIRATAS.

XLVI. SLauorum natio natura fera, solo mansueta timore in Regem mollitur. Vindex Otho Brandeburgam (Auctore *Schafnab.*) obsidet eo tempore, quo excurrente pirata, filij Henrici Comitis Henricus, Vtto, Sigifridus cum piratis infeliciter pugnant, nam vnus occisus, duo sunt capti.

Anno Sal. 992 993.

DECRETVM NE VNVS DVOS REGAT EPISCOPATVS.

XLVII. OThoni cum esset imperium suum legum fulcire obseruantia, *Zelo Dei motus Gisilarium Archiepiscopum, eo quod duas supra memoratas teneret Parochias, in Synodo Romana iudiciali sententia ab officio suspendi, ac per internuntios ab Apostolico missos eundem illò vocari, & comparère praecepit. Verum interim Gisilarius paralysi perculsus comparère nequiuit, sed dictas Parochias in finem retinuit. O si nostro hoc muliebri tempore Otho ille Christianissimus viueret imperator, & in Ecclesia Christi monstrum hoc tricorporeum cerneret, dubio procul omni molimine in eius insurgeret exterminium. Qui cum quondàm sustinère aequanimiter non poterat, vnum duobus praeesse Episcopatibus etiã vicinis, & eiusdem penè Diaecesis: quomodò vnum tribus, & quidem maximis, & opulentissimis praesidere pateretur Archiepiscopus.* Haec in Germania.

Anno Sal. 994

OTHO CONTRA CRESCENTIVM IN ITAL. VOCATVR.

XLVIII. QVùm Romae Crescentius Nomentanus ingenti fauore Populi consulatum adeptus, nouam aliam, eamque perniciosiorem seditionem excitauit. *Hic* (sunt verba Sigonij) *vt erat altissimo animo praeditus, non modò veterem Ciuitati libertatem recuperare, sed etiam jmperij titulum sibi asciscere gestiebat, aegrè admodum ferens, eum iure quasi haereditario ad exteros esse translatum. Nam quamdiù stirps Caroli Magni superstes fuit, Francos in possessione fuisse, illa extincta cum Italici auitam renouare dignitatem vellent, tamen intestinis odijs, ciuilibusque discordijs proposito excidisse. Ita rem ad Othonem Germanum hominem deuolutam, ab Ottone filium ad tantum fastigium ipso Pontifice colendo esse prouectum. Quo mortuo, nepotem eo domesticae vsurpatione potentiae potius, quam iure aliquo aspirare. Agendum igitur, atque obuiam eundum esse, omnique ope nitendum, vt vnde emanauit, eo tandem aliquando jmperium redeat. His vocibus Populus Romanus instinctus opem illi suam ad tantum decus recuperandum polliceri, atque eum, vt in bene caepto perseueraret, hortari. Petenti inde à Pontifice, & vt ipse consilia sua adiuuaret, Ioannes siue Reipubl. siue Othonis caritate impulsus se facturum negauit. Qua re iratus Crescens ipsum sequenti Anno* (Salut. scil. 994.) *ex vrbe depulit, ac Romam, & propinqua aliquot Romae oppida sub ditionem suam adduxit. Ioannes in proximam Etruriae, quae Pontificiae ditionis erat, regionem cum se recepisset, quod par ad vim, neque faciendam, neque propulsandam esset, continuò Othonem de nouis Crescentis consilijs, deque toto statu Ecclesiae fecit certiorem, orans, vt sibi ad Ecclesiam, patriamque recuperandam esset. Sub idem etiam tempus Landulphus Archiepiscopus Mediolano eiectus, cum comparato exercitu in aciem cum Mediolanensibus descendisset, ac magno praelio in campo Carbonariae superatus esset, & ipse ad Othonem opportunè auxilium imploratum accurrit. Ita Otho simul Pontificis, atque Archiepiscopi voluntate commotus, simul vt Regni, jmperijq; insignia, quae illi pollicebantur, patrio, auitoque more susciperet, ac Regnum saeuis seditionum procellis agitatum, aut iure dicundo, aut bello gerendo componeret, expeditionem in Italiã adornauit.* XLIX. L.

OTHO IN ITALIAM DESCENDIT:

BRVNONEM in Pontificem subrogat. *Sal. Anno* 995.

LI. NAtale Domini Coloniae quum celebrasset Otho, cum ingenti digressus exercitu *Alpes emensus Veronam accessit, vbi Petrum Vrseolum à patre Duce Venetiarum obuiam sibi missum in chrismatis sacramento suscepit, ac pro Petro nominari Othonem, iussit. Inde aduersus Mediolanenses progressus vrbem valida armatorum corona circundatam diligenter instituit obsidere. Non erat dubium, quin, si pergeret, breui eam expugnaturus esset. Id quod, cum quanto patriae suae detrimento euenturum esset, Landulphus praesens vide-* LII.

Sigon.

Sal. Anno 995. *videret, statuit, inconsulto Othone, pacem cum Ciuitate componere: itaque primores aduersæ partis ad se aliquot accersiuit, & ingentibus, vt se in vrbem reciperent, promissis oneratos illexit, atque ita obsidioni finem imposuit. Inde*
LIII. *in vrbem ingressus Othonem regio diademate decorauit. Interim, aduentu Othonis in Italiam cognito, Crescens rebus diffisus suis Ioannem per affines, & propinquos eius sibi reconciliarat, & in vrbem ex Tuscia reuocatum ipse eum Senatu omnibus honoribus ad pedes eius prouolutus coluerat.* Paulò tamen post Pontifex vita cessit. Quo comperto, *Otho re Mediolanensi composita, Rauennam versus*
LIV. *mouit, ac Ioannem Pontificem mortuum audiens, ibi vsurpato iure Brunonem Saxonem propinquum suum* (Nepotem Othonis fuisse, Othonis filium Ducis, scribit Ditmarus) Conradi Sapientis fuisse nepotem nonnulli scribunt, inter quos Auentinus, cuius verba, *Brunonem igitur domesticum suum Sacerdotem, virum apprimè studiosum, atque perquamdoctum, filium Othonis, Nepotem Conradi, ab Vgris ad Augustam Rhætiæ ante Annos vnum, & quadraginta occisi pronepotem ex filia Luitgarda Imper. Othonis Magni Cæs. Aug. Pont. Max. capit, Gregorium V. vocat* (XVI. Kalend. Iul. ex Sigonio) *per Vuilligisum collegam eius Romam præmittit, ipse cum copijs vestigia horum subsequitur.* Annal. lib. 5.

OTHO IMPER. S. ROMVALDVM VISITAT.

LV. Romano per Othonem Imperatorem constituto Pontifice, etiam *Classensem Abbatiam* (vt Petrus Damiani scriptis prodidit) *ordinare desiderans, optionem fratribus dedit, vt quem ipsi vellent, indubitanter eligerent. At illi continuò vnanimiter expetunt Romualdum, qui tunc habitabat insulam Parctum dictam, duodecim milliaribus Rauenna distantem. Imperator autem diffidens, beatum virum ad Regiam euocari posse per Nuntium: ire ad eum per semetipsum uoluit, & ad cellam eius, Sole iam occidente, peruenit. Cui Romualdus, quia magnum hospitem in parua domo susceperat, lectulum suum ad requiescendum dare dignatus est. Coopertorium autem Rex noluit, quia asperrimum iudicauit. Mane autem facto Rex eum secum ad palatium duxit, tandemq; & instare, ut Abbatiam susciperet, multis precibus cæpit. Qui cum reluctaretur, & regiæ petitioni assensum penitus denegaret. Rex autem è contrario excommunicationem, & anathema ab omnibus Episcopis, & Archiepiscopis, & tota Synodo minaretur: tandem imminente necessitate succubuit, & animarum regimen coactus accepit. Referebat tamen hoc sibi non uideri nouum, sed ante quinquennium ei fuisse reuelatum.* In Rom. c. 22.

Interim Landulphus soluendæ fidei (Auctore Sigonio) *gratia prædia, ac dignitates Ecclesiasticas possessoribus omnes ademit, atq; ijs, per quos restitutus erat, distribuit: ac noua Ecclesiastici feudi ratione inita, in plebibus, castris, & tribubus vrbis locauit; eosque, & ipse Capitaneos appellauit; quam rem ægre ferentibus cæteris, ac mortem ei propterea comminantibus, eò confugit, vt Capitaneos partem dignitatum cum ijs communicare præceperit: ex quibus qui acceperunt, ij Capitaneorum Valuasores dicti sunt; reliqui inde, qui artes, opificiaue tractarunt, nouo se Credentiæ nomine appellarunt. Ex Tribus autem fratribus maximum natu Capitaneum Carcani fecit, minorem Pirouani, minimum Meregnani; vnde nobiles horum nominū familiæ dimanarunt.* LVI.

MORITVR HENRICVS DVX BAVARIÆ.

LVII. Post Magdeburgensia Comitia 994. vel 995. celebrata (latet) quò Henricus Bauarorum Dux venerat vnà cum Ratisbonensi Gebehardo, inter quos longa contentio, bono tamen fuit finita consilio, *pius ille* (Ditmaro Auctore) *qui omne suimet delictum*
Lib. 4. *continuis mundauit eleemosynis, inde pergens ad Gandersheim, vbi Domina Gerberg, suimet Soror, erat Abbatissa, ægritudine premitur subitanea, & tunc vocatus ad se æquiuocum eius talibus instruit. Vade celeriter ad patriam, ac dispone Regnum, ac numquam Regi, ac domino resistas tuo: multum enim me pænitet hoc vmquam fecisse. Patris memor sis tui,*

Anno Sal. 996 *tui, quia nunquam in hoc sæculo videbis: filioque mox obeunte, Dux præclarus in infirmitate sua semper Kyrieleison ex corde clamans migrauit ad Christum V. Kalend. Septemb. sepultus ibidem in medio Ecclesiæ coram Sanctæ Crucis Altari. Quod cum filius eiusdem comperiret, electione, & auxilio Bauariorum patris bona apud Regem obtinuit.*

LAIDVLPHVM CAPVÆ PRINCIPEM OTHO DEPONIT. ROMÆ CORONATVR. *Sal. Anno 996.*

LVIII. PEr portas iustitiæ annum sextum supra nonocentesimum, & nonagesimum ingrediente Othone, cum in Campania Landenulphum Principem Capuani trucidassent, ac fratrem eius Laidulphum, qui in eum conspirasse dicebatur, suffecissent. Sigon. Lib. 7. de Regn. It. *Hanc rem animaduersione dignam Otho existimans Laidulphum de principatu deiecit, & trans Alpes relegauit: atq; Aidemario cuidam Capuano, quem secum à puero educatum vnicè diligebat, quemq; paulò ante Marchionem fecerat, Capuanum principatum attribuit. Rauenna inde decedens Romam venit, & coronam imperatoriam magna pompa V. Idus Maij, qui dies erat Pentecostes* (Nono Kalen. Iulij vult Auentinus) *à Gregorio vnà cum Maria coniuge sumpsit; ac rebus Romanis ordinatis in Lombardiam recessit. Ibi Ioanni Archiepiscopo Rauennati mortuo Gerebertus Archiepisc. Rhemensis est substitutus.* LIX. Annal. lib. 5.

MARIA OTHONIS CONIVX, VT ADVLTERA CREMATVR.

LX. IN agro Mutinensi agente Othone, memorabile incidit exemplum, ad erudiendos iudices, nè præcipites iudicia ferant. Maria Augusta (si fides Krantzio, Sifrido, & Sigonio) Comitem Mutinensem in amorem pellicere sui conata, postquàm libidini suæ reluctari vidit, ira furens se ab illo de stupro tentatam, apud Othonem insimulauit; vt eum Imperator inauditum decollari preciperet. Hic antequam duceretur ad rogum suam rogauit vxorem, vt iudicio candentis ferri post mortem eum comprobaret innocuum. Se enim citius millies moriturum testabatur, quàm inhonesta cogitatione imperialem temeraret thorum. Conuentu inde populis ad Roncalias instituto, vt viduis, & pupillis ius diceret, adfuit & fœmina, caput Comitis secum habens, quæritq; qua morte sit dignus, qui iniustè aliquem occidisset? Othone respondente, capitis priuatione: ait illa: Tu es ille vir, qui maritum meum ad suggestionem vxoris tuæ iniustè occidi mandasti. Simulque in medium mariti sui caput proiecit. Qua voce audita mirabundus Otho, at tu (inquit) quonam pacto, viri tui, quam iactas innocentiam comprobabis? *Cui illa* ferro candenti, inquit, atque mox inspectantibus cunctis ferrum ignitum iussu Othonis allatum sine vlla offensione prehendit. Ea re Otho confusus, se quidem pœna dignum esse dicere, verum ad eam subeundam spatium postulare. Tum mulier tribus vadimonijs dilatis, atqui (inquit) ego supplicio Reginæ contenta sum, cuius nefaria calumnia maritus meus est oppressus. Otho, muliere collaudata, Reginam igne cremari iussit, mulierem verò propter dilata sibi vadimonia quatuor in Etruria castris donauit. Castra hæc sunt in Episcopatu Lunæ, & vocantur ab inducijs dierum, decimum, octauum, septimum, sextum. *Huius iudicij* (ait Sigonius) *Gotfridus est Auctor*. Cuius hæc, quæ sequuntur carmina viterbië. in Cron.

Saxon. l. 4. c. 26.

(dicta
Est iuxta Mutinam, Comitis domus, Amula
Imperij tunc obsequij, iussisq; relicta,
Qua vacat hospitijs crebius Otho suis.
Corpore glorificum Comitem, vultuq; decorum,
Dum Regina videt, stimulis vrgetur amorum,
Et cupit hunc Regis clam violare thorum,
In vitium Regina virum dum flectere credit,
Veste trahit Comitem, tractus sine veste recedit,
Spreta dolens mulier, vota nefanda dedit.
Protinùs ascito queritur Regina marito,
Suggerit, vt Comitis caput amputet ense petito;
Crimine mentito credidit Otho citò
Dum Comes in culpa domina testante putatur,
Iam dolus astruitur, citò mors indigna paratur,

Nec

Anno Sal. 996.

Nec locus insonti pandere vera datur,
Indicat vxori propriæ Comes acta pudoris,
Dicens, opto mori, quam Regis abesse decori,
Se mihi prostituit fœmina digna mori,
Et quia delitui, fugiens luxum Mulieris,
Iudicor ad mortem, mihi non licet acta fateri,
Tu mihi post mortem conscia testis eris.
Si dubium videatur eis, quod teste probabis,
Iudicio candentis eos ferri superabis,
Sic mihi post mortem gaudia fama dabit.
Vxor ait; fuge quum poteris, nè sic moriaris;
Ille refert; magis opto necem, quã sons reputari:
Qui fugit, ille magis suspiciosa trahit.
Dixit, & in fatum pręcone trahente vocatur,
Insequitur Comitissa virũ, quia fraude necatur,
Morte data Comitis detulit ipsa caput.
Iudicij causas dum præcipit Otho parari,
Imperat, & viduas celebri præcone vocari,
Hisq; pijs studijs iura cupita dari.
Astitit occisum plorans Comitissa maritum,
Et queritur, quia iudicium dat Cæsar iniquũ,
Cui pro more loci nititur arte loqui.
Dicis ei; Dic, pęna reis quo iure paratur
Si rupta quandoque fide vir fraude necatur?
Retulit Otho; caput perdere iure datur.
Intulit hæc; tua te Cæsar sententia damnat,
Fraude meũ iugulasse uirum te crimine pandũ,
Si vis iura coli, te decet inde mori.
Hæc tacuit; Rex obstupuit, dicens mulieri;
Nescio quid quæris, neque vera tulisse videris,
Huius enim sceleris quis tibi testis erit?
Ecce caput Comitis (dixit Comitissa) paratum,
Fraude tua perijt, proprium cognosce reatum,
Suscipe iuditium, te perhibente datum.
Rex ait; Iste Comes, meruit pro crimine mortẽ;
Illa negat, cupiens ignitam sumere sortem;
Rex parat ignita, fœmina vincit ita.
Dum laqueo iuris se conspicit Otho ligari,
Mira viri bonitas ratione potest superari,
Fœmineis manibus se sinit: ipse dari.
Dũ Regem Comitissa tenet, dat Regis honestas
Vt capitis sit plena sibi collata potestas,
Sic, vt & arbitrio stet, cadat ipse suo,
Cogitat illa modum, quo Regem perdere possit,
Inducias tunc Rex modicas pro tempore poscit,
Addunt, & proceres cum pietate preces.
Innumeris precibus procerum simul, et mulierũ,
Regia vita decem spatio datur esse dierum
Sic ratione virum fœmina vicit herum.
Iam decima veniente die, casumq; minante,
Otho redit, Comitissa venit, quæ venerat ante,
Rex vbi dixit, Aue: retulit illa caue.
Tollit eum Comitissa reum, miranda Leæna;
Dum trahitur, dum præcipitur succũbere pęna,
Fœmina victa prece distulit ipsa necem.
Distulit, & dixit: Ita nunc tristissima parco,
Vt post octo dies gladio sit pęna Monarcho,
Sic data tunc vita pendula pendet ita.
Pace dies octo rediens dum perficit Otho,
Tũc precibus cum Principibus rursùs petit octo,
Septima dat requiem post numeranda dies.
Septima præterijt, rursùs cupit octo mereri,
Vt sex ipse dies habeat cum pace tueri,
Consilio Cleri fœmina dixit, Erit.
Nec tamen illa dedit, nisi Rex promitteret illi,
Quod prius ignitis pereat Regina favillis.
Hoc vbi conuenit vita redempta redit.
Pro tribus iudicijs tribuit tria castra Monarchus,
Nec fuit in reliquis concedere plurima parcus.
Nomina castrorum nouimus, atque solum.
Si cupis illorum confinia nosse locorum
Climate Tuscorum, populus monstratur eorum,
Me quoque non latuit sæpè uidere solum.

SLAVORVM TVMVLTVS.

LXII. TVmultuanti Italiæ visa est hoc Anno conuenire Germania. Priusquam enim in Italiam Otho descenderet, Bernaburg Germanorum in Slauos propugnaculum *opere muniens* (inquit Ditmarus) *necessario, eam IV. hebdomadas ad tuendum Gisilero commisit. Qui fraude ignota ad Placitum à Slauis uocatus, cum parua multitudine exijt: Alij namque præcesserunt, & quosdam in urbe reliquit. Ecce autem unus è consocijs eiusdem à sylua erumpere hostes prodidit. Congredientibus vero tunc ex utraque parte militibus. Archiantistes, qui curru uenit, equo fugit alato, ex suis mortem euadentibus paucis. Slaui uictores præda interfectorum VI. Nonas Iulij sine periculo potiuntur, & Archiepiscopum sic elapsum esse conqueruntur. Custodiuit tamen, quamuis sic lugubriter mutilatus, urbem ad dictum diem Gisilerus, tristisque reuersus obuiam habuit patruum meimet Marchionem*

Lib. 4.

Lutha-

Sal. Anno 996. *Lutharium, cuius curam Ciuitas prædicta tunc respiciebat, firmiterque ei eam committens, abijt. Accessit autem Comes, & vt vrbem vidit incendio fumigantem, Archiepiscopum remeare per internuncium frustra petijt. Ipse autem ignem in duobus locis iam altè ascendentem extinguere tentans, cum nihil omninò proficeret, portam hostibus patentem derelinquens, domum mestus reuisit, & accusatus posteà apud Imperatorem, imputatam Sacramento purgauit culpam.*

LXIII. Hisce euocatus Otho post Italicas res cópositas, & Placentinis ius publicè scholæ datum, vt Sigonius scribit, in patriam secessit. (Sigon. de Regn. Italiæ.) *Sed nondum peruenerat in Germaniam, cum Crescens vetere dominandi libidine stimulatus Gregorium Pontificem acerbè incæpit exagitare. Cuius vim cum Gregorius sustinere nequiret, vrbe egressus Ioannis exemplo in Etruriam se recepit. Gerebat eo tempore Placentiæ Episcopatum Ioannes quidam Constantinopolitanus, qui litterarumne scientia, qua excellebat, an pecuniæ magnitudine, qua cæteros superabat, inflatus vsque eo arrogantia fuerat prolapsus, vt semetipsum vltrò Archiepiscopum appellaret.* LXIV. *Hunc igitur mirum Romani nacti, auctore Crescente, Pontificem aduersùs Gregorium declararunt, credo Gregorium criminati, quod ab vno Othone sine populi suffragijs esset intrusus, nec liberis sanè comitijs designatus. Qua re cognita, Gregorius in Germaniam iniuriam deploratum, opemque affectis rebus suis petitum concessit. Id vbi Crescens accepit, nihil de contumacia sua remisit, verùm quasi certum Othonis bellum haberet vrbis mœnia firmare, arcemq; ad Tiberim varijs munire operibus cæpit. Hæc olim Montes Hadriani dicta post per multos annos propterea arx Crescentis est appellata. Otho Gregorij precibus obsequutus, postero anno cum firmissimo omnis copiarum generis robore redijt in Italiam.*

Anno Sal. 997 OTHO IN ITALIAM DESCENDIT:

Dignitates distribuit. Romam obsidet. Antipapam excæcat. Crescentium damnat.

LXV. ANnum DCCCCXCVII. ab Othoniano exordimur rescripto, quod instantibus Monachis apud Goldastum legimus.

OTHONIS III. MIRABILIS IMPERATORIS AVG. RESCRIPTVM Ad Abbatem, & Conuentum Monasterij S. Galli, quo citantur in ius ad Imperatorem.

OThò III. Romanorum Imper. Aug. Abbati S. Galli, suisq; Confratribus gratiam suam, & omne bonum.

Auditis litteris, quibus te fratres tui pro loci destructione, & vitæ tuæ transgressione accusant, placuit nobis, & Regni principibus vtrosq; vos ad præsentiam nostram vocare, & causam vestram, prout iudicia dictauerit, certo fine terminare. Sub ergò obtentu gratiæ nostræ mandando tibi præcipimus, vt fratres tuos in nullò in personis, aut in rebus lædas, sed eos cum omni honore, vsque ad præsentiam nostram perducas, ibiq; legitimè accusatus certis rationibus vincaris, vel vincas.

LXVI. Ad Gregorium reuertamur Pontificem, cuius precibus obsequutus Imperator, cùm firmissimo omnis copiarum generis robore redijt in Italiam. *Aprili mense* (Auctore Sigonio) (Lib. 7. de Regn. It.) *Rauennæ fuit, atque ibi Marchionis Montisferrati filios Cæuæ, Salutiarum, Boschi, Ponzoni, Carecti, & Buschæ Marchiones effecit, & Malamtestam, Germanum nonnulli fuisse perhibent, feudis aliquot in Romaniola honestauit: à quo nobilis Malatestarum familia in hunc vsque diem est in ea prouincia propagata.* LXVII. *Mense Maio Conuentui interfuit, quem Gerebertus Archiepiscopus, suis Aduocatis Episcopis ad res Rauennatis Ecclesiæ constituendas habebat. Inde exercitu Romam adducto, ciuibus parere recusantibus, vrbem obsidione circumdedit.* Obsidionis euentum Chronistæ variant, nam Glaber Rodulphus Monachus Cluniacésis his temporibus proximus vi captum tirannum scribit. Petrus vero Damiani, & ipse contemporaneus nónisi dolo deceptum vinci potuisse Crescentium. Cui sit adhibenda fides, copia ipsa nocet. Vtrumq; referam. *Contigit* (inquit Gla-

Anno Sal. 997 Lib. 1. c. 4. Glaber) *initio imperij Othonis, vt sedes Apostolica vrbis Romæ proprio viduaretur Pontifice. Ipse vero illicò imperiali vsus præcepto, quemdam suum consanguineum, cuiusdam Ducis filium delegit, atque ex more in Sede Apostolica sublimari mandauit. Quod vtique dum sine mora peractum esset prægrandis calamitatis occasio extitit. Erat enim quidam Crescentius Romanorum ciuis præpotens, qui (vt illorum mos est) quantum onerosior pecunia, tantum proniùs seruit auaritiæ. Hic autem non planè parti fauebat Othonis: nam ipsum Pontificem, quem, vt diximus, ordinari Otho iusserat, idem Crescentius destitutum honore à Sede expulit, alterumque procaciter in eius locum subrogauit. Sed mox vt Otho hoc factum comperit, ira accensus cum permaximo exercitu Romam properauit. Quod cum cognouisset Crescentius, illum scilicet appropinquare Vrbi, conscendens cum suis turrim, quæ est extra Ciuitatem, Transtyberim, ob altitudinem sui, inter Cælos, vocatam, vallauit, eam defensurus pro vita; tandem cum peruenisset Imperat.*

LXVIII. *ad vrbem, primitùs iussit comprehendere illum, malè securum Pontificem, videlicet Crescentij arrogantia constitutum, comprehensumq; præcepit eius manum, quasi sacrilegam amputari, deinde aures ascindi, atque oculos euelli.*

Post hæc comperiens Crescentium turri vallatum, quæ scilicet post illum crudeli erat redditura neci: præcepit eamdem circumduci densa obsidione sui exercitus, ne videlicet Crescentio quoque modo locus daretur confugij. Interea iubente Imperatore construuntur in gyro machinæ ex lignis celsarum abietum, nimirum artificiosè compositæ. Cernens quoq; Crescentius nullam se posse euadendi viam aperire, licet tardius pęnitudinis aduenerit consilium, non tamen ei præstitit miserandi aditum. Quadam igitur die, quibusdam de Imperatoris exercitu consentientibus, egrediens latenter Crescentius

LXIX. *de turre, scilicet birro indutus, & operto capite, veniensque improuisus, corruit ad Imperatoris pedes, orans, se ab Imperatoris pietate vita seruari. Quem cum respexisset Imperator, conuersus ad suos, vt erat amaro animo, dixit. Cur, inquiens, Romanorum Principem, Imperatorum decretorem, datoremq; legum, ordinatorem Pontificum intrare sinistis mapalia Saxonum? Nunc quoque reducite eum ad thronum suæ sublimitatis, donec eius honori condignam videlicet præparemus susceptionem. Qui suscipientes illum scilicet, vt iustum fuerat, illæsum reduxerunt ad turrim. Ingressusq; nunciauit secum pariter reclusis quantum solummodò tantum contingeret illis viuere, quamdiù ipsa turris tueri valeret ab hostium captione, nec vllã prorsus salutem vltrà sperare debere.*

At Imperatoris exercitus à foris vrgendo LXX. *impulit machinas, paulatimq; euntes applicitæ sunt turri, sicq; pugnæ inito certamine, dumq; alij desuper contendentes intrare, alij prorumpere ad ostium, turris, illudque concidentes euellunt, sursumque certatim gradientes ad turris superiora peruenerunt. Respiciens quoque Crescentius, cernit se teneri ab his, quos putabat pugnando longiùs arcere se posse. Capto namq; ipso, ac grauiter vulnerato, cæteris qui cum eo inuenti sunt, trucidatis, miserunt ad Imperatorem, quid de eo præciperet; qui ait: per superiora propugnacula illum deicite, ne dicant Romani, suum principem vos furatos fuisse. Quem vt iussum fuerat proijcientes, deinde post terga boum religatum, per paludes, marum plurimũ deuoluentes ad vltimum in conspectu ciuitatis in trabe excelsa pendere dimiserunt.*

Hæc de fine Crescentij Glaber ex aduerso pugnans cum Petro Damiani, & Leone Ostiensi, penès quos legitur, quod Romani pace ab Othone impetrata, vltrò portas ei patefecerunt. Otho Romam ingressus Gregorium X. postquàm exactus fuerat, mense sedi restituit, atque inde Hadriani molem, quo tyrannus confugerat, obsedit. Quæ cum in longum traheretur obsidio, Crescenti, si se dederet, spem haud dubiam veniæ fecit, ac Crescente conditionem accipiente, securitatis Sacramentum per Tamnum, hominem sibi familiarissimum, præstitit. Egressus inde Crescens contra fidem datam captus, ac maiestatis damnatus cum duodecim alijs fœdissimo suspendij supplicio est affectus: quod maximam glorioso Othonis nomini perfidiæ notam inussit.

LXXI Lib. 1. Cronic. Cassin. cap. 16. Saxon. 4. cap. 24 Sigon. de Regn. Italiæ.

LXXII.

Porro sublatum Crescentij corpus clandestino funere esse sepultum extra vrbem iuxta Aureliam in cęmeterio Calepodij, vbi antiquitùs erecta permanet Eccles. S. Pácratij, in cuius pauimento hodie legitur sequens inscriptio, vt testatur Baron. sub Anno 996.

Ver-

Anno Sal. 997 *Vermis homo, putredo, cinis, laquearia quæris,*
LXXIII *His aptandus eris, sed breuibus gyaris.*
Qui tenuit totam feliciter ordine Romam,
His latebris tegitur pauper, & exiguus.
Pulcher in aspectu domnus Crescētius, et Dux,
Inclyta progenies, quem peperit sobolem,
Tempore sub cuius valuit, tyberinaq; tellus,
Ius ad Apostolici valde quieta stetit.
Nam fortuna suos conuertit lusibus annos,
Et dedit extremum finis habere tetrum.
Sorte sub hac quisquis vitæ spiramina carpis.
Da vel huic gemitum te recolens socium.

LXXIV. Non hic silentio donandum quod ex gestis S. Nili Abbatis, ab Auctore horum temporum exactè conscriptis, Baronius adnotauit sub Anno Sal. 996. nempe impigrè accurrisse B. Nilum, quùm intellexisset Antipapam mēbris suis maximè necessarijs, oculis, scilicet lingua, & naso mutilatis in carceres coniectum, vt gratiosè pro eo indulgentiam impetraret; licet nonnagenarius senio, & morbo confectus, non sine vitæ discrimine.

Imperator igitur, & Summus Pontifex cum eius aduentum intellexissent, fuerunt illi obuiam, magna siquidem erat eius, vbiq; spectata tam Orientalibus, quàm Occidentalibus fama, & cum illum tenuißent hinc inde e manibus, duxerunt illum ad Patriarchium, & cum illum medium collocassent, & salutassent, alter à dextris, alter à sinistris eius manus deosculabantur. Sed B. Nilus, licet hæc omnia obsequia ægre ferrebat molestè, tolerabat tamen omnia, si quo pacto obtinere posset, quod petebat. Et inquit illis. Ignoscite mihi peccatori (per Dominum) super omnes homines, & semimortuo seni: indignus enim sum tanto honore, quin potius meum est adorare venerandos pedes vestros, & venerari dignitates vestras. Veni tamen ad gloriam vestram non honorem cupiens, vel munera, vel prouentus
LXXV. *magnos, sed gratiam pro eo, qui vobis multum inseruiuit, & malè à vobis tractatus fuit: qui vtrumquè uestrum ex fonte baptismatis suscepit, & à vobis oculi illi sunt eruti, precor pietatem vestram, vt illum mihi dono detis, vt mecum in posterum sedens, ambo peccata nostra deploremus.*

Tunc Imperator modicum lacrymatus, neq; enim re vera tota res eius consilio peracta est, respondit B. Nilo: Præsto sumus, vt omnia quæ videntur sanctitati tuæ, perficiamus, si etiam tu exaudiens petitionem nostram, & dignaberis accipere Monasterium in hac Ciuitate quodcumq; volueris, & eße nobiscum sempiterno tempore. Cum vero B. Nilus renueret in vrbe morari, proposuerunt illi S. Anastasium extra turbas existentem, & semper nostro generi, Græcis scilicet attinentem. Et cum iam accepisset B. Nilus conditionem, studens, vt quam petebat gratiam, obtineret. Sed durus ille Papa non contentus malis, quæ aduersus prædictum Philagathum patrauerat: cum il- LXXVI. *lum adduxisset, & sacerdotales vestes ei dilaniasset, per totam vrbem circumduxit &c. Quod cum sanctus senex audisset, & magnoperè tristatus esset, non ampliùs petijt ab Imperatore Archiepisc. Philagathum. Quod cum animaduertisset Imperator, misit vnum e suis Archiepisc. valde loquacem, vt senem Nilum valdè placaret. Cui dixit B. Nilus: Vade, & dic Imperatori, & Papæ: Hæc dicit senex ille &c. donastis mihi cæcum istum non mei timore, nec magna mei potentia, sed tantùm Dei amore. Nunc igitur quæcumq; insuper fecistis non illi, sed mihi fecistis, vel potius Deum ipsum contumelia affecistis. Scitote igitur quod quemadmodum vos non pepercistis isti, neq; misericordiam ostendistis erga illum, qui à Deo manibus vestris traditus est; ita neq; Pater vester cœlestis parcet peccatis vestris. Sed Archiepiscopus ille loquax non desinebat excusare Imperatorem, & Papam. Tum B. Nilus inclinato capite dormitari simulabat. Vbi verò ille uidit B. Nilum suis verbis mentem non adhibere, surgens abijt B. autem Nilus quamprimùm cum fratribus quos secum habebat, conscensis equis, tota illa nocte ad suum peruenit Monasteriū, iuxta Caietam in loco arduo constructū.*

Sublato Crescentio, discessurus Imperator ex vrbe, animum in Crescentij consocios conuertit. Tyburtinus populus primò se offert; nam inclytum Ducem Matholinum nomine interfecerant, ipsum quoque Regem correptis armis, à suis menibus exturbauerant. Obsidebatur ciuitas, & iusto furore Otho maledicebat clementiam, quū opportunè Romualdus (inter Sanctos postea relatus) *imminens* (vt scribit Petrus Damiani) *tot animarum periculum sequestra pace deleuit. Hoc etenim inter eos pactus est, vt*

Sigon. de Regn. Italiæ.
LXXVII
In Romualdo.

 Tibur-

Sal. Anno 997. *Tiburtes in honorem regis partem murorum diruerent, ac obsidem darent.. Ducis verò interfectorem ad eius matrem catenatum dirigerent. Quæ sancti viri fusis ad eam precibus mitigata crudeli homicidæ crimen indulsit, & incolumen ad propria redire permisit.*

OTHO III. POENITENTIAM AGIT.

LXXVIII. ARrepta occasione supplicis, & penitentis Tyburtinæ ciuitatis cum idē Romualdus Thammum quendam Teutonicum, tam Regi familiarem, & charum, vt vtriusque vestes vtrumq; protegerent, & amborum manus vna paropsis communi sæpè conuiuio satiaret; cuius dolo Otho imperialem fidem Crescentio datam periurio fœdauerat, suasit ei relinquere sæculum, & vitam salubri pœnitentia redimere, vt obediens sanctè peregit. *Ipse quoque Imperator* (vt habet Petrus Damiani) *ex eodem crimine beato viro confessus, pœnitentiæ causa nudis pedibus de Romana vrbe egrediens, sic vsque in Garganum montem ad S. Michaelis perrexit Ecclesiam*, vt dicam Anno 1001. *Per totam verò* (pergit Damiani) *Quadragesimam in Classensi Monasterio Beati Apollinaris, paucis sibi adhærentibus mansit, vbi ieiunio, & psalmodiæ prout valebat intentus, cilicio ad carnem indutus, aurata desuper purpura tegebatur. Lecto insuper fulgentibus strato ipse in storea de papyris confecta tenera delicati corporis membra tenebat. Promisit denique Beato Romualdo, quod imperium relinquens; monachicum susciperet habitum.* LXXIX. *Et cui innumeri mortales erant obnoxij, iam ipse pauperculo fratri cœpit esse subiectus..*

In Romualdo.

OTHONIS III. SOMNIVM

De non Expellendis, sed de reformandis Monachis.

LXXX. INstitutorū, & conuentuū subuersio, quæ sæpè contigit, cū moribus deprauati Regulares, quantū Ecclesiast. cōueniat regimini ex eo colliges, quod Othoni III. Monachos prauè degentes expellere accidit cogitanti, vt ex Glabro Baronius transcripsit. *Contigit igitur ipso tempore, vt idem Imperat. suggerente tam ipso Pontifice, quàm alijs quibuscumq; zelum perfectum religionis Domus Dei gerentibus, quousque in B. Pauli Ecclesia nomine tenus Monachos, ceterum praue degentes, inde expellere deberet, ac alterius instituti (quos videlicet canonicos dicimus) in eodem loco seruituros, vt ei suggestum fuerat, substituturus esset. Cumque hoc appeteret implere decretum; apparuit ei noctu per uisum Beatissimus Apostolus Paulus, atque eumdem Imperatorem huiusmodi monere curauit; Si uerè (inquiens) zelus diuinæ seruitutis, optimi operis te adurit; uide ne huius propositi institutum præsumas in Monachis immutare expellendis. Non enim omnino expedit, cuiusque Ecclesiastici ordinis, quamuis ex parte deprauati, propositum umquam abijci, seu immutari. In eo namque unusquisq; iudicandus est ordine, in quo se primitus uouit Deo seruire: reemendari tantum licet corrupto, cuique in eadem propriæ uocationis sorte. Taliter quippe monitus Imperator retulit suis, quæ audierat ab Apostolo, curamq; agens, qualiter eorum institutum, scilicet monachorum quiuisset in melius reformare, non expellere à loco, licet immutare.*] hucusque Glaber.

Cap. 21. lib. 1.

Inclyta per hęc tempora (scribit *Sigonius*) virtus Hugonis Marchionis Atestis, qui patri Sigeberto successerat, fuit: perq; eum, vt superioribus annis in Campania, sic presenti apud Romam multa egregiè gesta, vnde per Thusciam, & Hetruriam personam gereret Imperatoris, vt ex Constitutione edita in desides apud Goldastum legimus. LXXXI.

OTHONIS III. IMPERATORIS AVGVSTI.

Constitutio de otiosis Ciuibus.

SAncimus, ne otiosi in Ciuitate locum habere permittantur. Dat. Florentiæ ad mandatū Imperat. Hugo Marchio Brandeburg. & Vicarius Imperij in Thuscia, & Hetruria.

Contro-

Anno Sal. 997. CONtrouertitur inter Historicos, an hoc Anno, vel saltem sub Gregorij Pontificatu, & Othonis Imperio Electores Romani Imperij fuerint instituti? vel sub Gregorio huius nominis X.? De quo in *III. Cap.* particularem instruam tractatum.

OTHO III. VENETIAS PETIT.

LXXXII INter Veneta sydera lucidius cum fulgeret Sol Dux Petrus Vrseolus, qui Orientem, Occidentemq; amicitiæ ponte, suæ patriæ coniunxerat; & quos non poterat amicos officijs, hostes deuicerat prælijs; Venetæ ditionis terminis latè prolatis: Coruatis tandem

Sigon. de Regn. Italia. & Narentanis deuictis, quibus semper fuerat maritimum Venetorum turbare dominium, totam Istriam, & Dalmatiam sacramentum sibi dicere iussam, Venetorum submisit imperio, vt Dux non solum Venetiarum, sed etiam Dalmatiæ exinde sit appellatus. Tantum virum, quasi virtutis, & fortunæ simulachrum Sal. Anno 998. veneraretur Otho occultè cum paucis Venetias adijt, & victoriam amico Duci gratulatus, comiter apud eum, populo ignorante diuertit, filiam eius e sacro fonte suscepit, (Auctore Sigonio); LXXXIII. illique dedit vt in aureo paludamento Venetus Princeps radiaret, non enim ante Veneti Duces auream clamidem induerant, (vt *Marcellus* in huius principis gestis scribit;) Imperator inde profectus XIII. Kalend. Februarias Cræmonæ fuit, vnde priuilegia dedit.

Moritur hoc Anno Kalend. Martij Gregorius V. quem Rupertus Abbas in vita Sãcti Hereberti, & Krantzius veneno à Romanis extinctum insimulat. *Saxon. l.4.c.25.* Erat tum Rauennæ (Auctore Sigonio) Archiepiscopus Herebertus: vel *Gerpertum* (dicit Auentinus) *Belgam genere, præceptorem suum, philosophum insignem, & Mathemathicum* (*uulgus suo more Magum vocat*) vir philosophiæ, astronomiæ, ac reliquarum liberalium artium studijs insigniter eruditus ea præsertim ætate, qua nullæ, aut raræ admodum eiusmodi fuere litteræ. In hunc igitur post Gregorij pro-

Sal. Anno 998. pinqui sui mortem oculos Otho conuertit cum doctrinæ laude præstantem, tum de se optimè meritum, quippe suum in his ipsis, quibus ille excelluit, disciplinis magistrum. *Itaque cum esset Papiæ, vnde* (sunt verba Sigonij) *Kal. Octobris Bobiensi Monasterio pri-*
LXXXV. *uilegia dedit, Comitijs habitis, eum Kal. Nouemb. Pontificem, Romanis ipsis approbantibus, dedit & Syluestrum secundum vocauit. Eo petente, vetera ab Othone Pipini, Caroli, & Ludouici priuilegia Romanæ Ecclesiæ renouata.*

Vndè priuilegium à Goldasto exaratum sub nomine Othonis III. truncum, vel suspectum arguendi sit locus; cum in eo nulla Caroli Magni, Pipini, Ludouici, cognomento Pij, mentio habeatur. Carolum verò Caluum Ecclesiæ haud potuisse donare, quia Imperio deturbatum à Carolomanno, veritas obstat historiæ. Nam victus quondàm à Carolomanno, exercitu reparato victor triumphauit. Nec tandem fugiat sequentem donationem eflagitante Pontifice fuisse exaratam ab amico Imperatore, qui Pontificem omni laude præstantem, & de se optimè meritum, quippe suum in his ipsis quibus ille excelluit, disciplinis magistrum, minimè debebat in persona antecessorum ita lacessere, vt donationis prætextu Pontifices decoctores Ecclesiastici diceret patrimonij, & Imperiali constitutione immania resonaret piacula, quæ acerrimus hostis nonnisi tremebundus obijceret. Apocrifam Constitutionem legas.

OTHONIS III. IMPER. AVGVSTI CONSTITVTIO

De Iure, ac Potestate Imperij, de assignatione bonorum, quibus Pontifices Romani ad sui suæq; Ecclesiæ sustentationem vti frui debeant.

IN Nomine Sanctæ, & Indiuiduæ Trinitatis. Otho Seruus Apostolorum, & secundum voluntatem Dei Saluatoris Romanorum Imperator Augustus. Romam caput Mundi profitemur: Romanam Ecclesiam Matrem omnium Ecclesiarum esse testamur; sed incuria, & in-
Ad Ioã. XII. forsan alludit. *scitia Pontificum, longè suæ claritatis titulos obfuscasse. Nam non solum, quæ extra Vrbem esse videbantur, vendiderunt, & quibusdam colludijs à lare Sancti Petri alienauerunt, sed (quod absque dolore non dicimus) si quid in hac nostra vrbe Regia habuerunt, vt maiori licentia euagarentur, omnibus indicantes pecunia in commune dederunt, & Sanctum Petrum, & Sanctum Paulum ipsa quoque Altaria spoliauerunt, & pro reparatione semper confusionem duxerunt. Confusis verò Papaticis legibus, & iam abiecta Ecclesia Romana, in tantum quidam Pontificum irruerunt, vt maximam partem Imperij nostri Apostolatui suo coniungerent; iam non querentes quæ, & quanta suis culpis perdiderunt, non curantes quanta ex voluntaria vanitate effuderunt; sed sua propria, vtpotè ab illis ipsis dilapidata, dimittentes, quasi culpam suam in Imperium nostrum retorquentes ad aliena, idest ad nostra, & nostri jmperij maximè migrauerunt.*

Hæc sunt enim commenta ab illis ipsis inuenta, quibus Ioannes Diaconus cognomento Digitorum mutuis præceptum auris literis scripsit, sub titulo Magni Constantini, longi mendacij tempora finxit. Hæc sunt etiam commenta, quibus dicunt quemdam Carolum S. Petro nostra publica tribuisse. Sed ad hæc respondemus ipsum Carolum nihil dare iure potuisse, vt potè iam à Carolo meliore fugatum, iam jmperio priuatum, iam destitutum, & annullatum. Ergo quod non habuit, dedit; sic dedit, sicut nimirum dare potuit, utpote qui malè acquisiuit, & dici se possessurum non sperauit. *E nomine II. cognomento Caluum*

Spretis ergo commentitijs præceptis, & imaginarijs scriptis, ex nostra liberalitate S. Petro donamus, quæ nostra sunt; non sibi, quæ sua sunt, ueluti nostra conferimus. Sicut enim pro amore Sancti Petri Dominum Syluestrum, magistrum nostrum, Papam elegimus, & Deo uolente ipsum serenissimum ordinauimus, et creauimus, ita pro amore ipsius Domini Siluestri Papæ S. Petro de publico nostro dona conferimus, ut habeat magister, quod Principi nostro Petro à parte sui discipuli offerat. Octo igitur comitatus pro amore magistri Domini Siluestri Papæ, Sancto Petro offerimus, & donamus, ut ad honorem Dei, & Sancti Petri cum sua, & nostra salute habeat, & teneat, & ad incrementa sui Apostolatus, nostriq; jmperij ordinet. Hos autem sibi ad ordinandum concedimus, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam,

Sal. Anno 998. *conam, Fossabrum, Callium, Hesium, & Ausimum, ut nullus umquam ei, & Sancto Petro audeat aliquam inquietationem facere, aut eum aliquo ingenio fatigare. Quicumque uero præsumpserit; omnia quæ habet, amittat, & S. Petrus, quæ sua sunt recipiat.*

Vt hoc autem in æternum ab omnibus conseruetur, hoc præceptum manu nostra diù (Deo adiutore) uictura confirmauimus; & nostro sigillo præcepimus insigniri, ut sibi, suisque successoribus ualeat. Datum Romæ &c.

Signum D. Othonis Inuictissimi Romanorum Imperatoris Augusti.

In autographo Bulla est appensa plumbea, in cuius una parte scriptum, Otho Imperator Romanorum.

In altera caput est hominis cum pilis crispis cumque spatulis, & inscriptione Aurea Roma.

ADHELEIDÆ AVGVSTÆ MORS. *Sal. Anno 999.*

LXXXVI. ADheleidæ Imperatricis si contexerem laudes, de vltimis finibus dicerem pretium eius. Eam cum laudent in portis opera eius, gesta conscribam, vt fastos lector absoluat. *Adheleida Augusta* (scribit Sigonius) *Monasterium S. Saluatoris à se extra Papiæ mœnia conditum prædijs sex, ac triginta donauit: inter quæ Monasterium S. Dei Genitricis in Pomposia numeratur. Leguntur adhuc tabulæ apud Monachos, Anno 999. pridie Idus Aprilis jndict. XII. datæ. In quibus ipsa se professam esse uiuere Salica lege testatur, ac pro salute animæ suæ, Othonis uiri sui, Othonis filij, & Othonis nepotis, qui omnes Imperatores fuère hæc Deo offerre. Fuit mulier tanta sanctitate, ut prope ad Theodelindæ Reginæ laudem accesserit.* Vsque adhuc Sigonius. Obitum verò Adheleidis, ita Schafnaburgensis claudit. *Anno Salut. 999. Sancta Adhcleides jmperatrix obijt.*

Otho interim cum in Beneuentano *agro esset* (Auctore Sigonio) *Herebertum Coloniensem Archiepiscopum designatum confirmauit,* LXXXVII. *atque ad eum Rauennæ negotia sua gerentem scripsit. Is deinde VII. Idus Iunij Beneuenti pontificali honore donatus est, ut Rupertus scribit. Romamque profectus pallium à Pontifice sumpsit. Inde Augusto mense Otho in agro Lucensi fuit; per Decembrem autem Rauennæ, ubi Leoni Antistiti Rauennati ueteres Ecclesiæ possessiones confirmauit, ac nouas alias* LXXXVIII. *addidit.*

RELIGIOSVM OTHONIS ITER IN POLONIAM.

ANno Sal. 1000. (contendit Sigonius) ex Italia in Germaniam profectum Othonem, & V. Idus Maij Aquis transegisse, ibiquè ab eo etiam diplomata data. Reli-
LXXXIX. giosum autem Othonis in Poloniam iter nō memorat; & tamen *Ditmarus* expresè affirmat, vt forsan ab eo Auentinus descripsit; tempora adnotando: vnde deceptum Krantzium posterioris æui Scriptorem longe inferiorem, hæc omnia Othoni non III. sed II. cognomine Ruffo tribuentem videas: vt diximus in vita Othonis II. Postquàm scilicet Romanum declarauit Pontificem, Syluestrum Secundum; *in Germaniam redit, Venedorum regiones, intima Germaniæ lustrat. Guyson urbem primariam Polonorum, ad sepulchrum D. Adelberti (qui pro Christo apud Boruscos, malorum geniorum cultores, à Sicone Deorum Sacerdote iaculo confossus, hisce diebus mortem oppetierat, Cæsariq; intima familiaritate coniunctus fuerat) votis susceptis, uoti supplicandi gratia proficiscitur, septem Prouincias pontificales facit. Gaudentium fratrem D. Alberti Boiemis archimistam designat.* (*Annal. Boior. lib. 5.*) In Polonia porrò agentem Cæsarem Dux Polonorum Boleslaus liberalissimè, ac magnificentissimè suscepit, vt apud Ditmarum *Lib. 4.* ex sequentibus legimus. *Postea Cæsar auditis mirabilibus, quæ per dilectum sibi martyrem Dominus fecit Adalbertum, orationis gratia eò pergere festinauit. Sed cum Ratisbonam ueniret, à Gebehardo, eiusdem Ecclesiæ Antistite, magnifico honore susceptus est, comitantibus secum Ziazone tunc Patricio, & Roberto oblationario cum Cardinalibus, nullus Imperator maiori unquam gloria à Roma egreditur, neque reuertitur. Huic Gisilerus obuiam pergens, gratiam eius quamuis non firmam promeruit,*

& co-

Anno Sal. 999 *& comitatur, Cæsar autem ad Cicensem perueniens vrbem à secundo Hugone eiusdem sedis prouisore tertio, vt decuit Imperatorem, suscipitur. Deindeque recto itinere Misnensem tendens ad Ciuitatem à venerabili Egedo, eiusdem Ecclesiæ Episcopo, & à Marchione EKKihardo, qui apud eum inter præcipuos habebatur, honorabiliter accipitur. Decursis tunc Milcieni terminis, huic ad Diedesisi pagum primo venienti Bolizlauus, qui maior laus non merito, sed more antiquo, interpretatur, parato in loco, qui Slua dicitur, suimet hospitio multum hilaris occurrit. Qualiter autem Cæsar ab eodem tunc susciperetur, & per sua vsq; ad Gnesim deduceretur, dictu incredibile, ac ineffabile est. Videns à longe vrbem desideratam nudis pedibus suppliciter aduenit, & ab Episcopo eiusdem Vngero honorabiliter susceptus, Ecclesiam introducitur, & ad Christi gratiam sibi impetrandam martyris Christi intercessio profusis lacrymis inuitatur. Nec mora, fecit ibi Archiepiscopatum, vt spero legitimè, sine consensu tamen præfati præsulis, cuius Diœcesi omnis hæc Regio subiecta est, committens eumdem prædicti martyris fratri Kadimo, eidemq; subijciens Reinbernum, Sanctæ Cholbergensis Ecclesiæ Episcopum, Popponem Cracuensem, Ioannem Vuiotissaensem, Vngero Posnianense excepto, factoq; ibi Altari, sanctas in eo honorificè condidit reliquias. Perfectis tunc omnibus, Imperator à præfato Duce magnis muneribus decoratur, & quod maximè sibi placuit, trecentis militibus loricatis. Hunc obeuntem Bolizlauus comitatu, vsque ad Magdeburg deducit egregio, vbi Palmarum solemnia celebri apparatu peracta sunt.*

BOLESLAVM DVCEM POLONIÆ OTHO REGEM FACIT.

Histor. Polon. Cronic. Carion. XC. ITaque vt Boleslao gratiam referret, & amicitiæ, fæderisq; vinculis magis deuinctum haberet ex Duce Regem fecit, Gnesnæ ei coronam imposuit, & in imperij fidem recepit. Cæpit ergo Othonis beneficio Polonia Regnum esse; vt eodem tempore Hungaria Regni titulum vsurpauit, licet à Romano Pontifice tàm Polonis, quàm Hungaris fuerit confirmatum diadema; Pontificis testimonium non electionem Otthonis abrogat, qua nationibus illis coronam donauit. Confirmat enim Romanus Præsul coronam, quam Cæsari Germania primò, Italia secundò tribuunt; at quemadmodum secunda non consumit primam; ita nec primam, & secundam tertia.

OTHO III. CAROLI M. OSSA EFFODIT. *Sal. Anno* 1000.

Saxon. 4. cap. 26 XCI. MIrum hic silentium (vt adnotauit Krantzius) de millesimo Christi Anno, nulla solemnitate (quam nobis saltem legere non contigit) peracto: vt ad exemplum saltem veterum Romanorum seculares ludi, qui in centesimo quoque vrbis Anno exhibebantur, tum solemniter leguntur peracti. Nam millesimus vrbis annus sub Philippis Imperatoribus multiplici pompa est celebratus. Millesimus autem Christianæ salutis Annus toto silentio dilabitur sub
XCII. Pontificatu Syluestri II. & III. Othonis imperio. Nondum enim Iubilæi Annus erat in vsu.

XCIII. Hoc Anno V. Idus Maij (Auctore Sigonio) Aquisgrani Imperatore agentè, vbi etiam data leguntur diplomata, ossa Caroli Magni incognita populis sunt detecta, vt scribunt Schafnaburgensis, Sifridus, & Auentinus. *Lib. 4.* Quomodo id acciderit? Ditmarus soluit. *Imperator antiquam Romanorum consuetudinem iam ex parte magna deletam suis cupiens renouare temporibus, multa faciebat, quæ diuersi diuersè accipiebant. Solus ad mensam quasi semicirculum factam, loco cæteris eminentiori sedebat. Caroli Cæsaris ossa vbi* XCIV. *requiescerent cum dubitaret, rupto clam pauimento, vbi ea esse putauit, fodere, quousque hæc in solio inuenta sunt regio, iussit. Crucem aureum, quæ in collo eius pependit, cum vesti-* XCV. *mentorum parte adhuc imputribilium sumens, cætera cum veneratione magna reposuit.*

OTHO

OTHONIS EXPEDITIO IN SARRACENOS. *Sal. Anno* 1000.

XCVI. ANno Salut. millesimo cum Sarraceni magna manu (vt Sigonius scribit) in Campaniam irrupissent, & Capuam eius Prouinciæ caput cæpissent. Otho tanta celeritate se se in Italiam retulit, vt VIII. Kalend. Aprilis Anno Sal. M. Rauennæ constiterit. Inde ad Sarracenos contento cursu profectus, non minore felicitate Capuam recepit, quàm virtute hostes e finibus pepulit.

RELIGIOSA OTHONIS PEREGRINATIO.

CRescentio Romano Consule dolosè (ab Othone Imperatore) sublato; tanti
XCVII fama periurij cum inter æmulos, tum inter domesticos clamaret vindex, S. Romualdus virga religionis supplicem traxit in obsequium, grauibus impositis pœnitentijs, quas lubens soluendas suscepit. *Itaque bel-*
Sigon. de Regn. Italiæ. *lica cura perfunctus promissorum memor Cassinum adijt, & duas coronas argenteas S. Benedicto donauit, ac nudis pedibus Garganum Montem visitauit, præsenti iam multos ante annos Archangeli Michaelis numine celebrem.* Hac in peregrinatione cum à Gargano monte Otho regrederetur in vrbem cum Sancto Nilo Cæsarem colloquutum eiusdem Nili
sub An. 1000. testatur discipulus, vt ex M. S. Codice exarasse profitetur Baronius eius attende verba. *Imperator verò pœnitentiam pollicitus pedes ab*
XCVIII. *vrbe ad Garganum montem iuit ad S. Michaelem Archangelum. Et inde reuersus, per B. Nili hospitium transiuit. Cum igitur venißet ad Monasterium, & vidißet fratrum tuguria circa Oratorium constructa dixit: Ecce Tabernacula Israel in Deserto: ecce habitatores Regni Cælorum. Isti non vt habitatores, sed vt Peregrini manent hic. B. verò Nilus, cum percepißet thuribulum suum (quod moris erat) obuiam illi iuit cum vniuersis fratribus, & cum omni humilitate, & veneratione ipsum excepit honorificè. Imperator autem supposita manu, Nilum subleuans, & substentans, ingressus est cum eo in Oratorium. Deinde facta oratione, dixit Imperator S. Nilo: Dominus noster IESVS Christus, dum erat cum Apostolis, præcepit illis, ne peram, aut baculum, aut duas vestes possiderent. Cum verò accederet passioni, iterum dixit illis. Sed nunc qui habet sacculum, tollat simul, & peram. Tu igitur quoq; cum iam senueris, & debeas proficisci ad Regnum Cælorum, sit tibi curæ de tuis alumnis, ne post te angustiati loci difficultate, recedentes dissipentur. Nos dabimus tibi Monasterium, & prouentus, vbicumque volueris in prouincia nostra. Cui Beatus ita respondit: Dauidem audiui dicentem. Salua me Domine, quoniam defecit Sanctus, quoniam defecit veritas à filijs hominum: & iterum. Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum. Si omninò sunt Monachi fratres mei, & custodient prò virili Christi mandata: ipse qui vsq; adhuc mecum curam gessit de ipsis, multo maiorem geret, absque me de ijs qui sperant in eius misericordia. Hæc, & alia multa cum dicta essent, surrexit Imperator, vt discederet, & iterum conuersus ad Senem, dixit illi: pete à me tanquàm à filio tuo quodcumque volueris, & cum omni alacritate perficiam tibi. Beatus verò Nilus cum extendisset manus ad pectus Imperatoris, dixit illi: Nihil aliud peto ab imperio tuo præter salutem animæ tuæ: licet enim Imperator existas, tanquam vnus de hominibus debes mori, & ad iudicium venire, & rationem reddere eorum, quæ fecisti bonorum, siue malorum operum. Hæc cum audisset Imperator, guttas lacrymarum profundebat ex oculis suis. Deindè Coronam suam in manibus S. Nili deponens, ab ipso benedictionem adeptus, cum omnibus qui cum illo erant, iter suum est prosequutus.*

OTHONIS III. MORS PRÆDICITVR.

XCIX. EX religiosa peregrinatione reuersus, *patrio* adhuc *in Beneuentanos odio inflammatus Ossa S. Paulini Beneuento sublata Romam detulit. Inde in citeriorem reuersus Italiam*

Sal. Anno 1002, *liam VIII. Kalend. Decembr. Rauennæ pergit, vbi priuilegia nouo Antistiti Friderico redintegrauit. Romani interim nouis miscendis tumultibus Syluestrum infestum habere cœperant; ad quos motus compescendos cum iter*
C, *pararet, à Romualdo conuenitur, atque vt piaculi causa, sicuti sæpè hortatus fuerat, Monachum induat, admonetur. Tum Otho, obsequar tibi, inquit, sancte pater, postquam Romanos nouas seditiones cientes domuero, Rauennamq; reuertero. Cui Romualdus, si Romam* CI. *ieris, inquit, Rauennam amplius non videbis.*

CONIVRATIO ROMANORVM IN OTHONEM III.

Sal. Anno 1002.

ROmualdi vaticinio minimè Imperator exterritus Romam pergit, vbi
CII. Domini Natalicia celebrauit; ac Ciuitatem, Ecclesiamque legibus reformare, atque in pristinum redigere statum instituit. Peregrini enim Romam venientes, Clericorum offendebantur sceleribus. Quos vt coercerет, leges tulit politicas, ad morum disciplinam restituendam. Sed vnà cum Clericis offensi ciues, quia Romam liberam esse dicerent vrbem, cuius esset regere non regi, Imperatorem obsident, & concludunt, non sine eiusdem vitæ discrimine cum militem nō haberet. Seditione audita Hugo Marchio CIII.

Thusciæ vt Cæsarem liberaret, Romam aduolat, adducto secum Henrico Bauarorum Duce, qui postea eidem Othoni in Imperio successit. Hi porrò pro certo habentes furentem impetum multitudinis nulla vi, subitò compesci, neque Imperatorem diù obsidionem tolerare posse, militibus magna ex parte cæsis, vel exarmatis; ipse vrbem ingreditur non armata manu; sed erga Rempublicam fretus officijs accedit Senatum, orat, placidè vrget ne parricidio vrbem dominam gentium polluant, quia ad pristinos Romanorum reuocatam mores. Pacem spiritum esse Reipublicæ, quam Imperator exhibet, ipse se sponsorem promittit. Pacis conditiones Romanus ipse Populus exaret, & si quid aduersus Othonem habeant, insimulent, audiant, inauditum minimè damnent;

Anno Sal. 1002. nent; quia vt innocuos reos ipsos perire facit non iudicis inclementia, sed inaudientia.

Senatus etsi statuerat nullam admittere conditionem pacis, sed Reipublicæ vindicare libertatem Imperatore vel occiso, vel capto: ne furore tamen, sed iusto videretur exarsisse dolore, pacis conditiones simulauit. Hugo verò Romanorum simulatione percognita, mutuo dolo rependit, Othonem admonens, vt mutata veste per occultos Capitolij cuniculos se subduceret; cum interim quo securior fugienti pateret aditus, ipse prolixa concione populum detineret. Populi itaque conuocatis comitijs, in noctem sermonem Hugo perducit, & interlocutoriè incautam populorum turbam deuincit, vt fugam Othoni suaderet, dum ipse Populum consulit, an Othoni teneretur consulere id quod & Romanæ Reipublicæ, & eidem Othoni crederet expedire? respondit Populus. *Imò nisi hoc feceris te virum bonum non existimabimus*. Interim Otho discrimen effugerat: Hugo verò responso Populi fretus, in Capitolium reuertitur; ibiq; mutatis vestibus cum Henrico per eosdem euadit cuniculos, vnde effugerat Otho. CIV. Quærentibus Romanis, & indignantibus significauit per nuntium; Reipublicæ non excessisse mandata. Cum decus, & Romanorum vtilitas posceret, ne Imperatoris parricidio fœdarent Rempublicam; quod à Germanis nonnisi vrbis excidio vindicari potuisset. *Sigebertus. Chronic. Spangenh. Mutius. Sigon.* fugiētem Othonem habuisse Comitem Syluestrum Pontificem cum Hereberto Antistite Colonniensi *Sigebertus, Sigonius*, & alij scribunt: quod enim ipsum sibi sensisset infestum, voto securitatis secum deduxit.

HVGONIS MARCHIONIS THVSCIÆ ORIGO, OBITVS.

Romano in tumultu Hugonem non interuenisse ex Petro Damiani contendit probare Baronius. Si quidem (inquit ipse) antè Othonis obitum, Hugo decessit; Anno nempè 1001. vt patet ex Epitaphio, quod sarchophago porphyretico olim inditum, posteà perditum, tandèm repertum vt in M. S. cod. Cassiani, qui erat Maurolici Abbatis, dixit legisse Baronius. Sarcophagum iam traductum in aquæ ministerium, nimis ingratè iacet in atrio Monasterij, quod in honorem Dei genitricis fuit Florentiæ ab ipso constructum. Temporis nota talis erat. *Obijt Anno salutis millesimo Primo. XII. Kalendas Ianuarij*. In eo etiam literæ istæ habebantur incisæ. *H. M. H. N. S.* hoc est, vt idem Baronius interpretatur: Hugonis Marchionis Hugonis nepotis sepulchrū. Fuit enim nepos Hugonis Regis Italiæ. Cuius nomen potiùs quàm patris in sepulchro ponitur, quia regium, & magni viri: Patris verò quia illegitimi, & obscuri nomen fuit prætermissum: nam Hugonis nostri Marchionis pater nothus fuit Regis Hugonis. Epitaphium quod veteri sepulturæ insculptum erat, lege:

F LVCTVAT IN TERRI S QVI SEMPER VIVERE QVÆRI T
L VMINIS ET STABIL I NON MANET ILLE GRAD V
E N EGO DIVES VGO D V X FVLSI NOMINE CLARV S
R EXI IVRA PI E TEGMINE CARNIS IN HO C
E T DOCVI MITE M PRAVVM SVB FASCE COEG I
M E RAPTOR FVRT A PAVIT AMARE MAL A
A FRVM ME COLVIT RE G NVM, ET QVI REX ERAT ILLV D
R OMA MIHI PARV I T VT PATER HANC DOMV I
I STE TAMEN TVMVLV S ME CLAVDIT MARMORE PARVV S
T VSCA MANVS PLORE T MORTIS HONORE SVB HO C
V T ME POENÆ ARDO R NON VRAT LECTOR ADOR A
M VNDO CORDE DE V M QVI BONA CVNCTA REGI T
M ORE BENIGNO.

Anno Sal. 1002.

Epitaphio Petrus Damiani concordat in Epiſtola, quam ſcripſit ad Godefredum Tuſciæ Marchionem, eiuſdem Hugonis ſucceſſorem, ad Anteceſſoris prouocando, & ſuadendo ſequi veſtigia. *Vt autem domeſticum tibi (vt ita loquar) vernaculum præbeamus exemplum: nemo melius occurrit, quam glorioſæ memoriæ Hugo Dux, & Marchio, qui eum, quo tu fungeris, obtinuit Principatum; obtinuit, inquam, vtramque Marchiam, & quæ Thyrrenum videlicet, & quam mare Adriaticum alluit. Sed cum perpenderet, quia propter improbitatem iniuſtè viuentium ſtrenuè regere vtramque non poſſet, ceſſit Imperatori Marchiā Camerini cum Spoletano Ducatu; iuri vero proprio Tuſciam reſeruauit. Huius tempore Capuanus Princeps, ſi ritè rem teneo, dum manibus chirothecas vellet abducere, hi qui aduerſum eum conſpirauerant, ei protinus quaſi ſubuenientes occurrunt, manus eius vtraſque complodunt, & mox euaginatis gladijs eum confodientes interimunt. Quod mox vt incomparabilium virtutū viro, Hugoni videlicet Marchioni, delictum iſtud patenter innotuit: nihil moratus Capuanam vrbem numeroſis exercituum legionibus circumſedit, eamque tamdiu bellicis armatorum copijs oppugnare non deſtitit, donec ex ea victoriam caperet, & interfectores Domini ſui digno necis ſupplicio trucidaret.*

De quo nimirum, & alia tot virtutum inſignia referuntur, vt prolixitate temporum ſplendida nominis eius fama aboleri nullatenus valeat, ſed quaſi virens ſemper, & florens in ore hominum ſolemniter viuat. E quibus, & nos ſcribere nonnulla poſſemus, quæ forent ædificationi procerum profutura; ſed quia dum nobis dicerentur, ſingula geſtorum verba notare neglexímus: ne, quod abſit, aliquo fallamur in verbo, deſcribenda hæc alijs delegamus. Breue tamen quod audiui de pueri eius ætate non taceo. [a] *Obertus Marchio pater eius Hugonis Regis naturalis filius extitit, qui nimirum* [b] *Vuillam Bonifacij Marchionis filiam coniugali ſibi fœdere copulauit.*

a *al. Adalbert. aut Albertus, vel Vbertus dictus inuenitur.*
b *Alij Guillā.*

Hic habes Genealogiam Hugonis. Filius fuit Alberti, qui fuit nothus Hugonis Regis Italiæ.

Hic pater ſcilicet Hugonis (pergit Damian.) *non multo poſt indignationem Primi Othonis incurrit, ac ſubinde relicta neſciens coniuge grauida, in Pannoniam profugus exulauit. Qui longo poſt tempore reſumptus in gratiam, redijt: matrem autem grandiuſcula cum prole reperiens, admiratus expauit. Negat homo ſe genuiſſe quem conſpicit, & zelotypiæ permotus inuidia, fetæ mulieri obſcenum crimen intendit; nequaquam ſe tam inſperatæ rei perhibet conſcium; diffitetur ſe conceptionis huius noſſe myſterium; nec poſſe fieri, vt ſe aſſerat patrem, qui prægnantem non reliquit vxorem. Ad hoc tandem, re diutius ventilata pertrahitur, vt non aliter quam peractæ purificationis indicio, tam grauis obiectio ſopiatur. Hoc igitur ex vtraq; parte conuenit, vt in vaſta quadam ampliſſimę domus area conuentus religioſarum fieret perſonarum, quibus nimirum in ſubſellijs ſuis vndique conſidentibus, puer ſolus in medio poneretur, vt ſi patrem, quem numquam antea viderat, adiens peteret, ab omni, proculdubio matrem ſuſpicione purgaret.*

Quid plura? Conueniunt Pontifices, adſunt cum Monachis, & Abbatibus inferioris etiam ordinis Sacerdotes. Fletur, gemitur, ſuſpiratur. Ad Cœlos oculos erigunt, pugnis pectora mœſta contundunt, profluentibus lacrymis triſtia ora perfundunt. Dimiſſus itaque puer in medio ſine pappate, vel gerula, cœpit ire, & cum pater ſederet inter vulgus, nec ab alijs videretur vlla ſubſellij varietate diſtinctus, contemptis omnibus, puer ad eum ſignanter acceſſit; eiq; tanquā notiſſima familiaritate blanditus, adhæſit. Sic itaque liberauit matrem, dum diuino prouocatus inſtinctu petijt genitorem. Hoc igitur modo matris confuſio tollitur, & patri filius redditur; & vtriuſque parentis affectus erga ſe inuicem in communi ſobole reformatur. Omnes ergo qui aderant, tanto ſtupefacti miraculo, votiua mentis iubilatione ..... & dignas auctori Deo gratias referentes exultant.

Hic perſæpe dum equitaret, comitum cuneos poſt ſe dimittere conſueuerat, & vel ſolus, uel uno contentus aſſecla, longius præcedebat. Et tunc agricolas, uel opiliones his compellabat affatibus: Quid uobis, inquit, uidetur de Marchione iſto? quem dicunt? Nunquid non crudelis, & impius, & pauperes opprimit, terram diſſipat, & cuncta ditionis ſuæ bona profligat? Ad quæ ipſi, Abſit, aiunt Abſit. falſum eſt penitus, o homo, quod loqueris. Non eſt enim poteſtas

Anno Sal. 1002.

stas talis super terram, quæ scilicet uiolentijs, & rapinis abstineat, quæ in tanta pace, & securitate Populum sibi subditum regat. Viuat, optamus, viuat ista potestas ad refugium pauperum, & prosperè floreat ad omnem custodiam subditorum. Quod ille audiens, exultabat in Domino. Vnde sæpe dicebat: In tanta volo semper erga subditos, & præcipuè erga rusticos mansuetudine uiuere: vt ..... quæ caballi mei redentis ore dilabitur, à rusticorum porcellis e uèstigio colligatur. Porro autem, cum de se quid diceretur inquireret, quid aliud quam nostri [a] Redemptoris imitabatur exemplum? Qui nimirum cum omnia proculdubio noßet: illud tamen ueluti nescius à Discipulis inquirebat: Quem dicunt homines esse Filium hominis? Cui cum illi diuersas hominum opiniones exprimerent, addidit: Vos autem quem me esse dicitis? Scilicet ut Rex Angelorum formam daret rectoribus hominum, non quid per os asentatorum suorum dicatur, attendant, sed quod testimonium apud absentes habeatur inquirant, sicque quod reprehensibile ex eorum fama deprehenderit, corrigant; ad exequenda uero bona, quæ de se dici cognouerint, auidius inualescant.

a *Matt. 16.*

Vt autem præfati Marchionis etiam finem breuiter perstringamus. Cum in extremæ ualetudinis languore decumberet, & totius Regni lucem extingui, non parua diuersorum hominum multitudo defleret: uenerabilis quidam Episcopus, cuius me ad præsens uocabulum fugit, hoc in ligno, quod in igne tunc ardebat, expressum per quædam litterarum uestigia deprehendit HVGO MARCHIO QVINQVAGINTA ANNIS VIXIT. Cumque hoc, quasi faustum omen, hi qui aderant, crederent, signumq; hoc esse recuperandæ ualetudinis, erectis in spem cordibus, autumarent: paulo post ipse defunctus est. Hic præterea septem Monasteria in sui iuris possessione construxit, quæ non modo prædijs, ac mancipijs, sed aureis, & argenteis uasis, diuersis etiam Ecclesiasticis ornamentis copiosa liberalitate ditauit. In quorum uno, uenerabili uidelicet, ac Religioso, quod in honorem Dei Genitricis in Florentina ciuitate cōstructum, iacet cadauer eius humatū.

Cuius obitum cum Augustus, qui tum habenas regebat imperij, Otho uidelicet Tertius agnouißet, quia quodam aduersus eum stimulo mordebatur inuidiæ, protinus in hanc uocem gratulabundus erupit: Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Sed paulò post, eodem scilicet anno, & ipse defunctus est. Sic itaque suam improuidus pertulit, qui de morte alterius nequiter exultauit, non attendens id, quod uir sapiens ait: [b] Noli de mortuo inimico gaudere, sciens quoniam omnes morimur.

b *Eccl. 8.*

Hinc deducit Baronius hunc Hugonem, quia Othoni III. præmortuum non adfuisse in Romano tumultu; quod tamen facillimè tolleres, si Hugonis obitum mense Ianuario accidisse aduertas; Othonis verò mense Februarij, quibus Annus dici potest fuisse tàm millesimus primus, quá millesimus secundus propter supputationem quam alij à Domini deducunt Natiuitate, alij ab Incarnatione. Deducit secundò Baronius non sine iniuria nationis nominari Marchionem Brandeburgensem, cum fuerit Italus. In hoc etiam Baronio satisfacere posset Sigebertus dicendo: quid prohibet alium Hugonem Marchionem Brandeburgensem Romam accurrisse in Imperatoris suppetias? quo dato Petrus Damiani Sigeberto minime aduersarētur. Quod si vrgeat Baronius Hugonem Thusciæ Marchionem Othoni III. fuisse suspectum *Damiani* teste, vnde in Romano tumultu haud posse locari in partibus Othonis? in hoc etiam responderi posset ex Ditmaro Othonis contemporaneo, Othoni acceleratam mortem conspiratione suorum, qua comperta protinùs infirmatus obijt Imperator. In tanto rerum discrimine, quid certi?

OTHONIS III. OBITVS.

OTho elapsus è manibus Romanorum, cum reparato exercitu in Romanos, vrbi appropinquaret, in itinere, hausto veneno moritur. *Sigeber. Sal Anno* 1002. vt clarè patet ex diplomate Henrici II. successoris Othonis, dato in gratiam Monasterij S. Vincentij ad fontes Vulturni positos Anno Sal. 1014. Regni Henrici XII. ergo Anno 1002. regnare cæpit Henricus. Diem obitus Scriptores variant. Marianus Scotus V. Kalend.

Sal. Anno 1002. Kalend. Febr. Othonem ex hac vita migrasse scribit. Hermannus X. Kalend. extinctum asserit. Ditmarus verò IX. Kalen. Venenum
CV. quis exhibuerit, certant Auctores scribit
Saxon. 4. cap. 26 Krantzius fœminæ cecidisse dolo. *Vxor* (inquit) *quondàm Crescentij, mulier procax, Imperatoris in se animum pellexit: & perinde misso poculo, nescio in quos vsus (vt prætenderat) confecto Imperatorem veneno extinxit.* Vel vt ait Sigonius nō poculo, sed chirotecis. *Cæterum Crescentis vxor, quæ ipsum spe regnandi ad amorem sui pellexerat, discessu eius dolens, venenatum chirothecarum simulatæ amicitiæ munus ad eum misit: quo ille sensim infectus, XII. Kalend. Februar. apud Paternum* (non Romæ, vt incautè scripserunt Hepidannus, & Rolevvinchius) *ex vaticinio sancti viri extinguitur: ante verò, quàm expiraret, adhibito Antistite Hereberto, veneno se infectum confessus est, petijtque vt corpus suum Aquas deportandum curaret, & regalia insignia apud se haberet.* Ditmarus tamen qui his diebus vixit, & fermè diarios composuit, nil prorsus de commixtione Othonis cum vidua Crescentij; nec veneno dicit defunctum. Sed potius mœrore, cum in eum subditos suos molliri prænouit. *Appropinquante eius obitu, multa præuenère importuna: nam nostri Duces, & Comites non sine conscientia Episcoporum multa contra eum conspirare nituntur, Henrici Ducis Bauariæ postea successoris sui ad hoc auxilium postulantes. Hic vltima patris suimet, & æquiuoci monita, qui in Gandersheim obijt, memori seruans in pectore, & sibi hactenus in cunctis fidelis nullum his præbuit assensum. Imperator hoc statim comperiens, & patienti ferens animo in Paterna vrbe pustellis interiora præmentibus infirmatur, & IX. Kalend. Februarij, Romani corona imperij exiuit ab hoc sæculo.* Porrò ne ipsæ anti- CVI.
quitatis fabulæ lectorem fugiant, sequens commentum, quod in Chronico Hildesheimensi legitur, non pertranseam. *Pentecostes celebritatem Otho digna deuotione Aquisgrani seruauit. Quò tunc ammirationis causa magni Imperatoris Karoli ossa contra diuinæ Religionis Ecclesiastica effodere præcepit. Qua tunc in abdito sepulturæ mirificas rerum varietates inuenit. Sed de hoc, vt postea claruit, vltionem æterni vindicis incurrit. Nam prædictus ei Imperator post tantæ commissionis facinus comparuit, & ei prædixit obitum suum celerius affuturum.* Effossa, cum dubitaretur, vbi situs esset Karolus, sepulchra, *Ditmarus* memorat: huius verò commenti nec verbum.

OTHONIS III. SEPVLCRVM.

CVII. SVblato Othone, cadauer eius aromatibus refertum, & vestibus regijs *tandiù*
Lib. 4. (Auctore Ditmaro) *celabant, quoad exercitus vndique tum dispersus per internuntios colligeretur. Tunc tristis turba dilecti senioris corpus comitata, magnas bellorum asperitates VII. dies continuè perpessa est, nullaq; securitatis certitudo ab hostibus concessa, nisi tum dumtaxat, quando ad Bernam perueniunt ciuitatem. Exin cum ad Pollingum curtem Sigefridi, Præsulis Augustani venirent, ab Henrico Duce suscepti, lacrymis eiusdem vehementer iterum commoti sunt. Quos singulatim, ut se in Dominum sibi, & regem eligere voluissent, multis promissionibus hortatur, & corpus Imperatoris cum apparatu imperiali, lancea duntaxat*
CVIII. *xat excepta, quam Haribertus Archipræsul clam præmittens, suam sumpsit in potestatem, habet honorificè. Archiepiscepus autem parumper custodia detentus, relicto ibi prò vadimonio suimet fratre, cum licentia abijt, ac sacram mox lanceam remisit. Is cum omnibus, qui huc Imperatoris funus sequebantur, excepto Antistite Sigefrido, Duci tunc non consentiebant, neque omnino denegabant; sed quò melior, & maior populi totius pars se inclinaret, libenter assensurum pronuntiabat, Dux verò* CIX.
cum his Augustanam attingens vrbem, dilecti senioris intestina duabus lagunculis prius diligenter reposita, in oratorio S. Præsulis Othelrici, quod in honorem eius Luidulphus, eiusdem Ecclesiæ Episcopus, construxit, in australi parte Monasterij Sanctæ Martyris Afræ, sepulturæ honorabili tradidit, & ob animæ remedium suæ centum mansos propriæ hæreditatis concessit. Deindeq; dimissa multitudine ad ciuitatem suam, quæ noua vocatur, corpus Cæsaris prosequitur. Posteaque ab æquiuoco suimet Hen-

Ottonis III. intestina Augustæ condita.

Sal. Anno 1002. *Henrico, cuius sororem viuente Imperatore iam duxit suppliciter exoratus, tandem corpus, valedicens singulis, ad loca destinata dimisit.* Cum vero *ad Coloniam venisset, primò susceptum est ab Archiepiscopo eiusdem ciuitatis Heriberto ad Monasterium S. Seuerini post palmas, II. feria ad S. Pantaleonem. III. defertur feria ad S. Gereonem. IV. die in Cœna Domini ad S. Petrum portatur, vbi pœnitentibus more Ecclesiastico introductis, & indulgentia resolutis, animæ præsentis corporis ab Archipræsule remissio datur, à consacerdotibus autem memoria exposcitur, lacrymabiliter autem à Populo supplice impenditur; VI. feria illucescente, funus eleuatum ad Aquasgrani sancto perducitur in Sabbatho, die verò Dominica in Ecclesia Sanctæ Mariæ semper Virginis in medio sepelitur choro.* Vsque adhuc Ditmarus. Intestina porrò Afræ Augustæ Vindelicorum condita insigni marmoreo monumento ornauit Fridericus III. Elector Saxoniæ. *Christian. Matth.* cuius Epitaphium CX.

Funus Ottonis III.

Romani jmperij decus amplum Tertius Otho
Ossa in Aquisgrani, hic viscera clausa tenet.

Eius symbol. *Valet vnita virtus.*

Augustæ verò Vindelicorum: Sequens extat monumentum.

Imp. Cæs. Othoni August. III. ex gente magni VuiteKindi Saxonum Regis, Cæs. Othonis August. II. filio, Cæsaris Othonis Aug. Magni nepoti, Regis Henrici Augusti aucupis pronep. Othonis Ducis Saxoniæ, & Roman. Imperat. gubernatoris abnep. Ludolphi Saxonum Ducis atnep. Brunonisq; Saxonum Ducis, & VuiteKindi fratr. trinepoti. Obijt X. Kalend. Febr. Anno Salutis M. II. Regnorum XIX. Imp. V. Quòd viscera eius hic condita iacent, Fridericus III. Dux Saxoniæ Princeps Elector, Comes Prouincialis Thuringiæ, Marchio Misniæ, & Sacri Rom. Imp. locum tenens generalis, progenitoribus dulciss. faciundum curauit. Salut. Anno M.D.XIII. V. Id. Maij.

SEPTEMVIRORVM ORIGO.

CAPVT TERTIVM.

1 *Septemuirorum electio an à Gregorio V.* 3. *A Carolo M.* 5. *à Gregorio X.*
4 *Opusculum de Regimine Principum, an D. Thomæ.*
6 *Imperatores Germani quo usque omnium Principum Germanorum consensu eligerentur.*
8 *Collegium Electorale quando.*
9 *Electoralis potestatis initium, & quomodo coarctata.* 10. *Principum vota colligebat.*
12 *Bulla Aurea.* 13. *Cur inducta.*

SEptemvirorum electio incidit. Latet origo, nec tam historicorum penuria, quàm penu controuersiam adhuc sub iudice vrgent. Bellarminus eiusq; asseclæ regnante volunt Othone
1. III. factam institutionem in Romana Synodo à Pontifice Gregorio V. circa An. Salut. 996. Vndè non ampliùs à populo, vel à Principum Germanorum Senatu, sed à Septemviris Imperator eligeretur. Qui modò sint? sequenti Epigramate Reusner. cecinit

Septem clara viris fulget Germania magna *In descript. vrbiũ Imper. p.13.*
Quos penès arbitrium Cæsaris omne manet.

Ex aduerso Auentinus, quem quadrato agmine Onuphrius sequitur, sub Gregorio X. volunt in Lugdunensi Concilio circa Sal. II.
Anno 1274. *Ego* (ait Auentinus) *illos demùm post fata Friderici II. institutos, & à Gregorio X. confirmatos esse compertum habeo.* *Annal. lib.5. p.510.* Adiungit Onuphrius. *Itaque cum nullus, nec Germanus, nec Italus, nec cuiusuis gentis auctor, qui tamen ante Friderici obitum vixerit, vel verbum quidem de hac re faciat; profecto* *De Comitijs Imper.*

cto necesse est, vt longo tempore post Othonis tempus hoc institutum fuerit.

Cæsaris vel Pontificis fuerit Septemviros eligere, in præsens non est, aulæ & Ecclesiæ componere questus. Historiam expectabis Pontificum. Interim Annales Cæsarum percurrendo, vnde Electorum exordium trahere possimus, videamus. Quod vt clariùs eluceat, historicos sub Othone III. sustinentes Septemvirorum originem, in prima classe reponam. In secunda eos, qui eam volunt sub Gregorio X.

HISTORICI SEPTEMVIRORVM ELECTIONEM SVB OTHONE III. & GREGORIO V. Recensentes.

III. INter Germanos Historicos nemo legitur præter Iordanum, qui supra Othonis III. ætatem, originem Septemuirorum protrahat. Solus Iordanus ad Carolum Magnũ referens, ait: *Factum est, quod S. Carolus M. Imperator de consensu, & mandato Romani Pontificis ordinationem sibi diuinitùs inspiratam instituit, & præcepit vt jmperium Romanorum apud electionem Canonicã Principum Germanorum in perpetuum remanèret.* Cœterum jordano quis adhæreat, penitùs latèt.

Lib. de träslat. Imper.

Communior sententia Septemvirorum originem in Othonem III. referens, cuidam adhærere videtur priuilegio Othonis III. scripto Anno 999. & præfixo iuri Saxonico Municipali, vt notat *Simon Maiolus*, in quo aperta fit mentio Electorum Ecclesiasticorum, & secularium. Idem renouatur in alio priuilegio exarato Sal. Anno 973.

De maiest. Imper. Roman. p. 207.

Nec discrepare creditur Sigebertus cum scribat Sal. Anno 1002. Othonem Romæ degentem tractasse qualiter *iura Regni*, & Ecclesiæ ad antiquum statum reformaret. *Romani per hoc ad contemptum eius adducti subitò contra eum conspirant*, ægrè forsan ferentes Cæsaris electionem in solo Germanos transferri.

In Cron.

Sed clarius Martinus Polonus, qui dicitur mortuus Sal. Anno 1278. post obitum Imper. Friderici II. Pœnitentiarius Innocentij IV. vt in additione ad Platinam testatur Onuphrius, propterea Pontif. Innocentij IV. & Imper. Friderici II. gesta audiuit, & vidit: & tamen in vita Othonis III. ita scribit. *Et licet isti tres Othones per successionem generis regnauerint: tamen postea fuit institutum, ut per officiales jmperij Imperator eligeretur, qui sunt septem: videlicet primò tres Cancellarij isti, Maguntinensis Germaniæ, Treuirensis Galliæ, Colonniensis Italiæ; Marchio Brandenburgensis Camerarius est. Palatinus dapifer; Dux Saxoniæ ensem portat; Rex Bohemus pincernam agit.* Ex hac tamen auctoritate (Baronius objicit) nihil certi deducitur, cum Martinus non asserat sub Othone III. Septemviros institutos, sed tantummodo dicat Othone III. mortuo sine hærede, *postea institutum fuit: ut per officiales jmperij Imperator eligeretur.* Vbi particula *postea* tempora longè subsequentia respicit.

Idem scripsit D. Thomas Friderici II. contemporaneus, obijt iste antequam XIV. Lugdunense celebraretur Concilium, in quo volunt Septemuiros electos, annum vitæ agens quinquagesimum, vnde annorum sex & viginti esset, cum Fridericus obijt ex Bellarminiana supputatione *Otho* (inquit) *jmperium tenuit usque ad tertiam generationem, quorum quilibet vocatus est Otho: & ex tunc (vt Historiæ tradunt) per Gregorium V. genere similiter Teutonicum prouisa est electio, ut uidelicet per septem Principes Alemaniæ fiat, quæ usque ad ista tempora perseuèrat, quod est spacium ducentorum septuaginta annorum, uel circa &c.*

3. de Regim. Prĩcip. c. 19. — *de Trãslatione Imperij. Lib. 3. c. 1.*

IV. Sed iure objicitur opusculum illud Diui Thomæ non esse, cum in eo mentio fiat Adolphi, & Alberti Imperatorum: fuerunt isti post obitum D. Thomæ.

Idem scripsit B. Augustinus Triumphus (obijt Sal. Anno 1328. cum ætatis annum ageret 85.) contemporaneus Friderici, Lugdunensis Concilij, & Gregorij X. *Gregorius V. (inquit) tempore Othonis Imper. conuocatis & requisitis Principibus Alemaniæ, septem Electores instituit, Officiales ipsius curiæ Imperialis: quatuor Laicos, vt Regem Bohemiæ, Ducem Saxoniæ, Comitem Palatinum, & Marchionem Brandeburgensem; & tres Clericos,*

Ex epitaphio in Eccles. Eremit. August. q. 35. ar. 2. de potest. Eccles.

cos, Archiepiscopum Moguntinensem, Treuirensem, & Coloniensem.

Idem voluit Henricus Cardinalis Hostiēsis (florebat Anno 1240. Trithemio teste) Anno decimo ante obitum Friderici II. & trigesimoquarto ante Concilium Lugdunense à Gregorio X. celebratum. Hic explicans decretalem Innocentij, quæ incipit, *Venerabilem*, septem numerat Principes, ad quos de iure Imperatoris spectat electio.

Lib. de scriptor.

Idem legitur in Chron. M. S. vnde Krantzius suam exornauit historiam. Friderici II. contemporaneus est illius Chronici auctor, cum Sal. Ann. 1240. à se inceptum opus testetur, idest decennio ante mortem Friderici. *Papa* (inquit Auctor) *Gregorius (IX.) insolentias Imperatoris contra Ecclesiam metuens, Principes super electione alterius sollicitauit, sed nihil profecit; quia quidam Principum ei rescripserunt, non esse sui iuris Imperatorem substituere, sed tantùm electum à Principibus coronare: electio enim ad illos dignoscitur pertinere: ex prætaxatione principum, & consensu eligunt Imperatorem Treuirensis, Moguntinus, & Coloniensis. Palatinus eligit, quia dapifer est; Dux Saxoniæ, quia Marscalcus; & Margrauius de Brandeburga, quia Camerarius. Rex Bohemiæ, qui pincerna est non eligit, quia Teutonicus non est.* Si itaque tempore Gregorij IX. electio Imperat. ad Septemviros pertinebat, non sunt audiendi Auentinus, & Onuphrius dicentes ante obitum Friderici, & à Gregorio X. electores fuisse institutos.

Apud Bellar. loco sup. cit.

Eo respicere videntur Germani Principes in publico instrumento misso ad Nicolaum III. Pontificem Salut. Ann. 1270. quod Romæ dicitur asseruari in Arce S. Angeli; in quo priuilegia, & donationes à Cæsaribus Ecclesię factas confirmantes, habent. *Nos Principes jmperij vniuersis præsentem paginam inspecturis. Complectens ab olim sibi Romana Mater Ecclesia quadam quasi caritate Germaniam, illam eo terreno dignitatis nomine decorauit, quod est super omne nomen, temporaliter tantùm præsidentium super terrā, plantans in ea principes tanquàm arbores præelectas, &c.* (olim) cum dicant à Romana Ecclesia electores institutos, non est credibile tempora Gregorij X. signari, vel Lugdunensis Concilij, cum epistola scripta sit quatuor tantummodò annis post obitum Gregorij X. quinque verò post Lugdunense Concilium XIV.

Idem voluere *Lupoldus Bambergensis*: *Aluarus Pelagius*: *Ioannes Villanus*: qui licet ante obitum Friderici II. haud vixerint, tamen vixère omnes sedenre Io: XXII. Pontifice, Ann. 42. post Lugdunense Concilium, vt nullo modo ignorare potuerint, quid egerit Gregorius X. cuius temporibus vixerunt & ipsi.

Lib. de Iuribus Imp. c. 3. lib. 1. de planctu Ecclesiæ art 41. Lib. 4. Histor. Flor. c. 2

HISTORICI ASSERENTES SEPTEMVIRORVM

Electionem factam tempore Friderici II. & Gregorij X. Imperatorum.

V. IMperatorum electionem non Septemuirorum fuisse, sed omnium Germaniæ Principum cum clarissimè liqueat ex peruetustis Historiarum monumentis, Luitprandi, Othonis Frisingensis, Abbatis Vrspergensis, Vvitikindi, vsq; ad obitum Imper. Othonis III. ea tantummodò, quæ ab obitu Othonis III. memorantur reponam, vt inde certam Septemvirorum originem habeamus.

Desidiæ primùm tot forent acuratissimi arguendi scriptores, qui ob nimiam aliquandò diligentiam, lectoribus fastidium faciant, ait Onuphrius, dum vbi Imperator singulis noctibus pernoctauerit, vbi Pascha, Pentecoste, Natale, Quadragesimam singulis annis transegerit, scribant; rem verò tanti momenti tacuerint?

De Comit. Imperator.

Sed age, videamus (inquit Onuphrius) singulas deinceps Imperatorum electiones, quæ post Othonis III. Imp. obitum fuere, à quibusnam, & qua ratione sequentes Imperatores renuntiati fuerint.

Otho Imperator (inquit Sigebertus Sal. An. 1002. contemporaneus Henrici II. Imper. successoris Othonis III.) *degens Romæ, dum cum Romanis se remissius agit, tractans qualiter iura Regni, & Ecclesiæ ad antiquum statum reformaret; Romani per hoc ad contemptum eius adducti, subitò contra eum conspirant: & aliquot militum eius peremptis, cum in pa-*

in palatio obsident: vnde per industriam Henrici Ducis Baioariæ, & Hugonis Marchionis Italiæ simulato pacto vix extractus, Roma decedit cum Syluestro Papa: & quia vxor Crescentij Imperatorem spe regnandi ad amorem sui pellexerat, dolens pro eius discessu venenū ei misit; quo ille consumptus inter remeandum in Italia moritur. Milites autem Transalpini corpus Imper. defuncti cum insignibus jmperij ad Galliam referentes, crebris Italorum incursibus lacessiti, armis sibi viam parant: sed quùm iam res in tuto esse putaretur, Dux Baioariæ Henricus iniuriato Heriberto Coloniensium Archiepisc. à cuius ore omnes pendebant, insignia Regni ab eo violenter extorsit, quasi iure hæreditario sibi competentia. Erat quippe filius Henrici Ducis, qui fuit genitus de Henrico fratre Primi Othonis Imper. Henricus ergo Dux, conciliatis sibi animis quorundam principum Regni, vngitur in Regem à Vuilligiso Moguntino Archiepiscopo.

Lambertus Scafnaburg. *An. Sal.* 1002. *Otho III. Imper. obijt, cui Henricus Bauarus successit. Egginhartus Marchio, Regni vsurpator, Palodi occisus est. Pleriq; principes à Rege deficiunt: sed post modicum correpti, in gratiam recipiuntur.*

De eodem scripsit Otho Episcopus Frisingensis. *Anno* (inquit) *ab Incarnatione Domini M. I. mortuo sine hærede Othone III. Henricus patre Hezilone, natione Noricus, eiusdemque gentis Dux, ab omnibus Regni primoribus electus 86. ab Augusto Rex creatur.* Non igitur Septemvirorum origo ab Imperatore Othone III. traducitur. Videamus Conradi II. electionem, & successionem, de quo Otho Frisingensis scribit: *Anno ab Incarnat. Dom. 1025. defuncto sine, filijs Henrico, Conradus natione Francus, consilio antecessoris sui, cuius tamen dum adhuc viueret, gratia carebat, ab omnibus electus 88. ab Augusto regnum sortitur.*

Lib. 6. c. 28.

Abbas verò Vrspergensis, ait: *Anno Dominicæ Incarnat. 1025. Cunradus ex Regni primoribus vnus, sed Regno antea per rebellionem aduersus principibus prò eius electione dissidentibus: Aribone autem Moguntino Archiepiscopo, & Eberhardo Bambergensi Præsule sibi fauentibus 88. ab Augusto Regnum suscepit* Sigebertus autem *Anno* (inquit) *Dom. 1024. Henricus Imperat. consulentibus sibi principibus super substitutione Regni, Cunradum virum egregij generis, & egregiæ libertatis, quippe qui numquàm se submiserat alicuius seruituti, moritur. Cono verò Dux præpotens, quùm ad jmperium aspirare vellet, repudiatur instinctu Abbonis Moguntini Archiepisc. & aliquot Regni primatum, & Chunradus ad imperium sublimatus &c.* hæc comitia, quis Septemvirorum dicet conuentum? Quid Episcopo Bambergensi cum septem Electoribus nostrorum temporum? Quod de Conrado, idem de Henrico filio eius legitur, quem in Regem, & successorem Conradus pater delegit Sal. Ann. 1026. vt notat *Herman. Cont.* Henricus III. Henricum filium suum huius nominis quartum exaltauit in Regem, vt Schafnaburgensis scribit. *Anno Dom.* (inquit) 1052. *Imperat. Henricus II. Natalem Domini Polethæ celebrauit, vbi filio suo Henrico adhuc cathecumeno principes Regni sub iuramento fidem promittere fecit.*

Videamus etiam quid de electione Lotharij II. Imper. afferant Historici? Robertus Abbas Montis, qui Sigebertum suppleuit, huiusque Lotharij tempore vixit, de eius electione verba faciens, scribit. *An. Sal. 1125. mortuo Imper. Henrico, & Spiræ sepulto, proximo mense Augusto Legati Apostolicæ sedis, & Archiepisc. cum Episcopis, & optimatibus Imperij ex condicto conuenientes Moguntiæ, consultant sibi, & toti Romanorum jmperio de substituendo Rege. Lotharius dux Saxonum, vir sapiens, & industrius, ecclesiastico iuri deuotus, præpotens diuitijs, & victorijs, omnium assensu eligitur. Hic mense Septembri cum eisdem legatis, duobus Archiepisc. octo Episcopis, multis Abbatibus, & cum eminentioribus aulæ regalis primatibus, Aquisgranum veniens, Dominica die Idibus septem à Friderico Archipræsule Coloniensi in Regem benedicitur, & vngitur, omni Clero, & Populo festiuum Epinicium acclamantibus.*

Idem accidit in electione Conradi III. vt apud Abbatem Vrspergensem legituri. *Ann. Dom. 1138. Lotharius* (inquit) *Rex obijt sine filijs in autumno: Dux verò Henricus, in cuius finibus obierat, regalia reseruauit, vt in generali Conuentu principum, qui in proxima Pentecoste Moguntiæ indictus fuerat, præsentaret. Quidam verò ex principibus timentes, ne forte*

in generali curia, Henricus Dux, qui tunc præcipui, & nominis, & dignitatis in Regno fuit, per potentiam præualeret, circa mediam Quadrages. consilio habito, in oppido Rheni Confluētia Conuentum celebrant: ibique Chunradum fratrem Friderici, præsente Theodeuuino Episcopo Cardinali, Regem creant. Cui primùm Saxones, & Dux Henricus, aliíque qui eius electioni non interfuerunt, resistunt, calumniātes eùm non legitimè, sed per subreptionem electum fuisse. Quibus omnibus in proxima Pentecoste generalis curia Bamberg indicitur: quo Saxones omnes simul cum Vidua Imperatrice Richinza venientes, vltro se Chunrado Regi subdidere. Henricus Dux regalia seruans aberat: ad quæ reddenda, in festum Apostolorum Petri, & Pauli, Ratisponæ dies ei præfigitur. Quo veniens, regalia quidem multis illectus promissis reddidit: sed ad ea, quæ ulterius inter eos tractanda erunt, dies ei breui post Augustæ præscribitur &c.

Omnium etiam clarissima sunt ea comitia Germanorum, quibus Fridericus I. Ahenobarbus Rex creatus fuit ab Othone Frisingensi Episcopo, qui ijs interfuit: vndè ait: *Anno ab Incarnat. Dom. 1151. decedente ab hac luce vernali tempore Bambergæ Rege Cunrado, III. Nonas Mar. in oppido Francofurt, de tam immensa Transalpini Regni latitudine vniuersum (mirum dictu) principum robur, non sine quibusdam ex Italia Baronibus, tanquàm in vnum corpus coadunari potuit: vbi quùm de eligendo Principe primates consultarent (nam id iuris Romani imperij apex, videlicet non per sanguinis propagationem descendere, sed per Principum electionem Reges creare, sibi tanquàm ex singulari vindicat prærogatiua) tandem ab omnibus Fridericus Sueuorum Dux, Friderici Ducis filius, petitur, cunctorumque fauore in Regem sublimatur.* Vnde nemo iure inficias ire possit (ait Baron.) post Othonis III. obitum, ducentis, & amplius annis, quotquot electi fuerunt Romanorum Reges, Imperatores designati, eosdē non septem duntaxat electorum, sed omniū Germanorum Ptincipum, qui ad Comitia conuenissent suffragijs, fuisse ad regium culmen electos: quod præterquàm singulorum promotiones lucidissimè monstrant, inter multas Principum, & Pontificum litteras,

Lib. 2. de gestis Frider. Imp. c. 1.

Sal. Anno 996. nu. 48.

VI.

quæ hinc inde missæ, cum Cæsares eligendi forent, singulares epistolæ illæ sunt, quæ Sal. Ann. 1200. post obitum Imper. Henrici VI. scriptæ leguntur à Germaniæ Principibus. Quorum aliqui Othonem IV. alij Philippum in Cæsarem delegissent. Extant illæ (ita scribunt Baronius, & Bellarminus) Romæ in Archiuo Apostolicæ Sedis in Castello S. Angeli. Nimirum Litteræ Balduini Comitis Flandriæ (vnus ex Electoribus) quarum exemplum.

Eod. codice ep. 8.

Sanctissimo Patri, ac Domino Innocentio sacros. Romanæ sedis Summo Pontifici Principes, & Barones Alemanniæ, Clerici, & Laici debitam in Christo reuerentiam, & sinceritatem obsequij.

Cum placuisset ei qui aufert spiritum principum, & magnus, & terribilis est super Reges terræ, Dominum Henricum Imper. de medio auferre, necessarium nobis fuit visum, de substituendo Rege tractatum, & colloquium habere. Conuenimus ergo sæpius, & miserias, & oppressiones, quas hactenus subtinueramus, recensentes, per vniuersos Regni ..... animos nostros ereximus, & quid honori Ecclesiæ Dei, & paci, ac quieti subiectorum expediret, deliberantes, nunc vnum, nunc alium, quasi finaliter eligere putabamus. Verum quia non est prudentia, non est consilium nisi per Deum: placuit ei, qui Abrahæ filium immolare volenti victimam prouidit, & Dauid fratribus iuniorem de post fætantes accepit, atque Matthiam ex discipulorum numero ad sortem Apostolatus elegit: serenissimum Dominum nostrum Othonem quondam Henrici Ducis Saxoniæ filium ad Regimen Romani Imperij de terra peregrinationis suæ ex inopinato offerre nobis. Inuocata itaq; Sancti Spiritus gratia, prædictū D. Othonē christianæ fidei cultorē deuotissimum, atq; S. R. Ecclesiæ Aduocatum, & defensorem fidelissimum, & iudiciariæ potestatis obseruatorem iustissimum de longa, & antiqua Regum prosapia ex vtraq; linea specialiter editum ad Romani Regni fastigium iustè, & rationabiliter elegimus, & sicut debuimus ipsius electioni consensimus, ipsumque in Augustorum sede à Carolo M. apud Aquisgranum huic dignitati deputata locauimus, & Corona, & Regni diademate per manum D. Adolphi Colon. Archiep. ea qua decuit solēnitate feliciter coronauimus.

Nos autem Principes, qui iam dictum Dominum in Regem elegimus, feuda nostra, quæ ab jmperio tenemus, à manu ipsius recipientes, hominium sibi fecimus, & fidelitatem iurauimus, tantæ igitur dignitatis munus excellentissimus Princeps diuinæ potius gratiæ, quod suis meritis adscribens primitias huius honoris afferens domino, propria voluntate iuramento firmauit, inprimis Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, deinde omnia Ecclesiarum iura bona fide seruare, & manutenere, & subiectos jmperij, exheredatos maximè, & à suis possessionibus videnter eiectos, in sua Iustitia, pro posse iuuare, & conseruare. Prauam illam consuetudinem insuper, quam Imper. Antecessores sui in occupandis rebus mobilibus, vel se mouentibus decedentium Episcoporum, vel Abbatum Principum hucusque seruauerunt, penitus extirpans, nos Ecclesiasticos Principes ex hac indebita vexatione regali beneuolentia liberos dimisit, & decedentium bona suis successoribus seruanda liberaliter statuit.

✠ *Ego Adolphus Colonien. Archiep. elegi, & subscripsi.*

✠ *Ego Berardus Padebornensis Episcopus elegi, & subscripsi.*

✠ *Ego Thietmarus Mindensis Episcopus elegi, & subscripsi.*

✠ *Ego Vuidichindus Condeiensis Abbas elegi, & subscripsi.*

✠ *Ego Gerardus Tudensis Abbas elegi, & subscripsi.*

✠ *Ego Eribertus Vnerdensis Abbas elegi, & subscripsi.*

✠ *Ego Henricus Dux Lotharingiæ, qui, & Brabantiæ Marchio Romani jmperij elegi, & subscripsi.*

Hos porrò omnes legitimos Electores fuisse non solum Pontifex Innoc. III. cui scripserant, suis sæpe testatus est litteris; sed aduersarij ipsi facultatem eligendi in discrimẽ non reuocarunt, licet obijcerent eos, & numero pauciores, & quia auro corruptos ab Anglorum Rege Othoni nepoti fauente prȩualere non posse. Qui verò, & quot aduersarentur Othoni, & Philippum Sueuiæ Ducem elegissent in Regem, legitimè quidem si non electi capacitate, & electionis modo, saltem eligentium facultate, ex litteris eorundem ad Innocent. III. accipe. *Eod. codice nu. 10.*

Reuerendo in Christo patri Domino Innocentio S. Romanæ Eccles. Pontif. Germaniarum Principes, & Magnates in Christo filij, Magdeburgensis Archiepiscopus, Treuirensis Archiepisc. Bisuntinæ sedis Archiepiscopus, Ratisbonensis Episcopus, Frisingensis Episcopus, Augustanus Episcopus, Constantiensis Episcopus, Cistetensis Episcopus, Vuormatiensis Episcopus, Spirensis Episcopus, Brixiensis Electus, Hildesheymensis Episcopus Imperialis aulæ Cancellarius, Abbas Fuldensis, Abbas Hesuuoldensis, Abbas de Tergente, Abbas Ebuuacensis. Itẽ Rex Boemiæ, Dux Saxoniæ, Dux Bauariæ, Dux Austriæ, Dux Morauiæ, Marchio de Ruesperg, alijq; Alemanniæ nobiles, & infra magnitudini vestræ duximus declarandum, quod mortuo inclyto Domino nostro Henrico Roman. Imper. Aug. collecta multitudine Principum, illustrem dominum nostrum Philippum in Imperatorem Romani solij ritè, & solemniter elegimus &c. In fine autem epistolæ numerantur, & alij Principes huius participes electionis. Vnde constat nec Innocentij III. temporibus ad Septemuiros Imperatoriam spectasse electionem. Imò, & Ann. Sal. 1218. cum post Othonem crearetur Fridericus II. Comitia ferè omnium principum conuènere ad electionem noui Imperatoris, vt videre est apud Abbatem Vrspergensem. *Ann. Domini* (inquit) 1210. *Otho excommunicatus denuntiatur. Tunc Principes Alemaniæ, Rex videlicet Bohemiæ (qui paulò ante ex Duce assumptus fuerat ab Henrico V. Imperat. ad Regnum) Dux Austriæ, Dux Bauariæ, Lantgrauius Thuringiæ, & alij quamplures conuenientes, Fridericum Regem Siciliæ elegerunt in Imperatorem.*

Dices, ergo à Pontifice Gregorio X. opus est fateri Septemviros electos, quibus facultas deligendi Cæsarem sit commissa? falsa illatio, cum in Lugdunensi Concilio celebrato sub Innocentio IV. Sal. Anno 1245. descripti legantur Septem Electores, quatuor Laici, & tres Prælati. Huius Concilij fidem facit probatissimus Auctor *Matthæus Paris* Monachus S. Albani in Anglia, qui Anglicanam aggressus historiam scribere ab Anno 1066. perduxit ad Annum 1250. vt ipse in fine operis testatur. In actis itaque Lugdunensis Concilij, quæ ibi leguntur post ex- VII.

com-

communicationem latam ab ipſo Pontifice
in Fridericum Imperatorem; & poſt acta,
quæ neceſſaria videbantur pro expeditione
in Terræ Sanctæ ſubſidium, titulus additur
de electione, cuius ſequentia verba ad ſylla-
bam vnà cum marginalibus tranſcripſimus.

Matth. Pariſ. hiſt. Anglic. pag. 456. edit. Pariſiẽſ.

*Cum actus legitimi, dies, & conditiones ab-
horreant ſanctione legali, & inter legitimos
actus electio Pontificum celeberrimus habea-
tur; cum per eam inter eligentes, & electum,
ſpiritualis quædam matrimonij fœdera copu-
lentur, atque concilientur, in electionibus, ſeu
poſtulationibus, vel ſcrutinijs, ex quibus ius ori-
tur eligendi, vota conditionalia, alternatiua,
& incerta, reprobamus, & prohibemus, sta-
tuentes, vt huiuſmodi votis prò non adiectis ha-
bitis, ex puris conſenſibus ſurgat electio.*

Digreſſio de Princip. Germaniæ.

Magnates *Alemanniæ* non tamen Electo-
res Imperatorum.

Rex *Boemiæ*	Dux *Lemburgiæ*.
Dux *Lotharingiæ*	Dux *Carenteriæ*.
Dux *BreuneſuuiKiæ*.	Dux *Saxoniæ*.
Dux *Sciauiæ*	Comes *de Gelria*.
Landegrauius *Duringiæ*	

Electores Imperatorum.

Laici (Dux *Auſtriæ*
(Dux *Bauariæ*
(Dux *Saxonum*
(Dux *Brabantiæ* qui & *Louaniæ*.

Prælati (Archiepiſcopatus *Colonienſis*
(Archiepiſcopus *Maguntinus* (Principales
(*Salburgenſis*

Iſti ducentur in inſulam quandam *Rheni,
& dimittentur ſoli in ea, & amouebuntur om-
nes nauiculæ, & ibi tractabunt de electione
Imperatoris: nec adueniet aliquis ad eos donec
ſint concordes. Huic negotio præerit Archiepi-
ſcopus Colonienſis, ſecundus Maguntinus, ter-
tius Salburgenſis. His à Domino Papa dire-
cta eſt diligentiſſima admonitio cum ſupplica-
tione, vt ſibi alium Imper. eligerent; promiſitq;
eis ſui, & totius Eccleſiæ conſilium, & auxi-
lium: & in principio, ſub ſpe potioris ſucceſſus,
quindecim millia librarum argenti. Præuenit
autem, & inualuit Friderici diſſuaſio: qui eis,
& maxime Duci Auſtriæ, vinculo affinitatis
eſt confederatus: vnde monitis aut precibus
Papalibus Electores minimè paruerunt.*

Non ſatis tamen probatum duco, vt præ-
tendit Baronius ab Innocentio IV. Septem-
viros inſtitutos, quia licet in actis Lugdù-
nenſis Concilij deſcripti legantur, nec tamen
ijdem ſunt, quorum eſt temporibus noſtris
Imperatorem eligere; nec ibi ab eodem Con-
cilio Lugdunenſi, vel Innocentio Pontifice
dicuntur inſtituti. Quid igitur, inter gra-
ues, ſed ſibi aduerſos Auctores opinari lice-
bit? Collegium hoc electorale non ſpeciali
& expreſſa alicuius conſtitutione, ſed con-
ſuetudine ſenſim Ordinum approbata con-
ſenſu, introductum occaſione diſcordiæ,
qua laborabant Germani. Vt tandem inca-
leſcentem vſum Carolus IV. cum reliquis
imperij proceribus *Aurea Bulla* firmauerit.

Sentētia auctoris de origine electorum.

Non vno creditur elaborata actu tanta facul-
tas ſingularis, porrò, ſumma, & principalis
occaſio, cui natalia debet Electorale colle- VIII.
gium, electio fuit Conradi Salicis, de quo
Vvippo ſcribens, ait. *Inter Moguntiæ confi-
nia, & Vvormatiæ, locus eſt, amplitudine pla-
nitiei cauſa, multitudinis maximæ receptibilis.
Ibi dum cuncti Optimates, & vt ita dicam,
vires & viſcera Regni, cis & citra Rhenum
caſtrà locabant quæritur de re ſumma, dubita-
tur de electione incerta; inter ſpem, & metum
ſuſpenſi, alterni deſideria cum inuicem cogna-
ti, tum inter ſe familiares diutiſſimè explora-
bant. Cum diù certaretur, quis regnare debe-
ret, inter multos electi pauci, & de paucis ad-
modum duo ſunt ſequeſtrati, in quibus exa-
men extremum ſummorum virorum ſumma
diligentia diù deliberatum, in vnitatis puncto
tandem quieuit. Erant duo Chunones &c. In
maiore Chunone, & iuniore diù reliqua nobili-
tas pendebat, ad extremum uerò diuina Proui-
dentia contigit, vt ipſi inter ſe conuenirent, vt ſi
quem illorum, maior pars populi laudaret, al-
ter eidem cederet ſine mora.* Et paulo poſt,
maiorem Chunonem, patruelem ſuum, ita
ad loquentem introducit hiſtoricus. *Hoc
modo animi mei vigorem magnis gaudijs auge-
ri ſentio, quod ex tanta concione conſenſus pa-
rilis omnium, nos duos ſolummodò prouidebat.
In omni electione nemini licet de ſeipſo iudica-
re. Quod ſi alicui de ſe liceret, quot Regulos,
ne Reges dicam videremus? Non erat noſtræ
poteſtatis hanc dignitatem ex multis inter bi-
nos coarctare. Vota, ſtudia, conſenſus Fran-
corum, Lotharingorum, Saxonum, Noricorum,*

Vuippo in vita Conradi Salici, c. de elect. Regis fol. 424.

Alemannorum, qui optimam voluntatem habebant, ad nos conferebant. Et tandem (addit Historicus) *Principes consedère: Populus frequentissimus adstabat*
Tunc quod quisque diù celatum corde tegebat
Ferre palam licitum gaudebat tempus adesse.

Archiepiscopus Moguntinus, cuius sententia ante alios accipienda fuit, rogatus à Populo, quid sibi videretur? laudauit, & elegit maioris ætatis Chunonem. *Hanc sententiam cæteri Archiepisc. & reliqui sacrorum ordinum viri indubitanter sequebantur. Iunior Chuno paululum cum Lotharingis placitans, statim reuersus, maximo fauore illum ad Dominum, & Regem elegit.*

Propterea suspicor aliquando ius hoc eligendi à principibus reliquis, certis suo ex ordine fuisse datum, vt hi quasi reliquorum voluntatem propalarent, & fortassis vota trutinarent. Nostræ opinioni fauet Alber-
fol. 215. tus Stadensis sub Anno 1240. Electoribus
IX. potestatem eligendi, ita datam fuisse, vt cogerentur tamen eum eligere, quem Principes communibus suffragijs prenominassent. *Ex prætaxatione Principum* (inquit) *& consensu eligunt Imperatorem Treuirensis, Moguntinus, & Coloniensis, & de sæcularibus Palatinus eligit, quia dapifer est Dux Saxoniæ &c.* ex *pretaxatione, & consensu vel explicari potest*, quod principum pacto, atque interpretatiuo consensu in Septemuiros fuerit Cæsaris electio deuoluta, vt ait etiam Innocentius III. *illis principibus ius, & potestatem eligendi Regem Romanorum in Imperatorem postmodum promouendum, recognoscimus vt debemus, ad quos de iure, & antiqua consuetudine cognoscitur pertinère*, sed Innocentij III. temporibus consuetudo non erat, quemadmodùm suprà vidimus, quod septemuirorum esset Imperatorem eligere, ergo antiqua consuetudo (quam nominat Innocen- (In cap. venerabilem de elect.)
X. tius III.) intelligi debet vt supra exposuimus de supputandis Principum votis, & publicando comitiorum consensu. Licet processu temporis comitiorum vsurpato iure, Electores hoc sui muneris sint arbitrati, ex-
XI. clusis reliquis principibus. Verum cum hęc exclusio odiosa satis, & minus fauorabilis appareret, quæ potius vsurpatio quàm vsucapio dicenda foret, vnde non omnium electionum vna facies, & forma, quæ adhuc legibus nutabat incertis, atque suspectis; altiori radice visum est tantam inserere arborem, & publica lege, hoc est *Aurea Bulla* Ca- XII.
roli IV. statuere, & confirmare. Exinde est, quod in dicta *Aurea Bulla* iura Electoralia cap. 1. in
dicuntur Electoribus competere de iure, & princ. c. 4. § 2. &
antiqua consuetudine. Hanc Auream Bul- 3. c. 5. §.
lam exarauit Carolus IV. in vrbe Metensi 3. c. 9. § 2
coram frequentissimo Principum conuentu Anno Sal. 1356. die X. Ianuarij; & Norimbergæ eam publicari fecit, vt diximus in *tom. 1. Monarch. Occid. c. 5.* Quo voto duceretur Carolus IV. *Auream Bullam* constituturus, vel Patriæ amor fuit; vel Reipublicæ sa- XIII.
lus, quemadmodum de Othone III. dicunt, qui ad ea tēpora Septemvirorum originem referunt. Vt tandem tumultuanti Reipublicę propter Italorum, Gallorumque simultates imperium pro viribus flagitantium, daretur pax: Nec libidini locus esset, vt cuilibet sine titulo imperium ambire fas esset; quemadmodum sub Ludouico Pio, medio parricidio Lotharius imperium agredi non erubuit. Cruentas sileo dissensiones Arnoldi Bauari in Henricum Bauarū: Eberardi Schirensis, & Giselberti Lotharingi in Othonem magnum, necnon Henrici Germani fratris, & Ludolphi filij in eundem. Henrici cognomento Rixosi in Othonem II. Crescentij, & tot Italorum tumultus in Othonem III. ac cæteros Imperatores, pyratarum more excursantium; vt semper vtilitas publica in priuatorum latrocinia, & ciuilia bella deficeret. Prouisum credebatur, quùm Principibus solis fuit demandata electio, nutante, & inconstante populo, qui semper in inconstantia constans. Singulari tandem Dei prouidentia, cuius est regna transferre, Carolus IV. cum ad imperij clauum sederet, Electorum nutantem, nec iure stabilitum circumsepsit Senatum, & suprema armauit auctoritate, vt humanæ ambitioni obicem poneret. Dignitatum, & vt ità dicam prostitutæ Maiestatis pretio comparauit Comitiorum vota, multa indulgendo, & largiendo tam ante, quàm post adeptum imperium, vt obsequentiores, & faciliores in suam sententiam Principes traheret.

PVR-

PVRGATIO EX FERRO CANDENTI.

CAPVT QVARTVM.

1 *Iustitia diuina quomodò mortalibus exhibeatur.*
2 *Præsumptionibus quandò iudicandum?*
3 *Cain inditijs trahitur ad iudicium.* 4. *Salomon mulieres iudicat.* 7. *Daniel senes Babilonios.* 8. *Moyses Iudæos.*
5 *Iudicis offitium.*
6 *Deus sine testibus non iudicat.*
8 *Moyses quomodò Idolatras probaret.*
9 *Innocens deficiente teste, quomodò apparebit?* 11. *Innocentiæ vis.*
10 *Probatio ferri candentis.* 12. 20. *Origo* 21. *à Gentilibus.*
11 *Homo quomodò cognosceretur à brutis vt Princeps.*
13 *Aquæ purgatio, vel probatio.* 20. *Origo.* 21. *à Gentilibus.*
14 *Sacramenti purgatio.* 49. *An licitum?*
16 *Sacerdotes quomodò expurgandi si criminentur.*
17 *Romani quanti facerent iuramentum.*
18 *M. Attilius cur volontariè rediret in captiuitatem?*
19 *Purgatio ex Eucharistia.*
22 *Aqua Zelotypiæ cur antiquata?*
23 *Aquæ vel ferri purgatio cur permissa?* 26. 28. *quando cœperit sub præcepto? & quali lege.* 28. *à Pontifice prohibitam licet pij viri vsurpant.* 29. *Quousque durauerit.* 40.
24 *Thessalorum mulierum incantio, qua Luna trahebatur in terram.*
25 *Vestalis quomodo portaret aquam in cribro? & nauem traheret?*
27 *Exempla eorum, qui innocentiam ferro candenti, vel aqua probarunt.* 29. 34.
28 *Slaui cur purgationem aquæ, & ferri seruarent.*
30 *Consecratio aquæ calidæ.* 32.
33 *Aquæ frigidæ iudicium.* 34.
35 *Quanta fides adhibenda cæremonijs aquæ, vel ferri &c.*
36 *Purgatio ex cruce.*
37 *Purgatio ex aqua interdicta an fuerit à Ludouico Pio?*
38 *Purgatio ex aqua frigida cur primò prohibita?*
39 *Ex ferro candenti prohibita.* 40. *& cur.*
41 *Purgatio ex ferro candenti, vel acqua fallax, &* 43. 44. *Deum tentat.*
42 *Turcarum incantatio.*
45 *Suspensus si rupto laqueo viuus euaserit, an repetendus ad Crucem.* 46. *Aqua Zelotypiæ cur Iudæis data.* 47. *Cur sublata?*
48 *Iudæum exclamantem* descende de Cruce, *cur non exaudierit Christus?*

I. SVprema Iustitia, quæ (teste Tullio) nobis saltem imitanda proponitur, non tàm in tumidos, & manifestos sontes mandat distringere gladium; quàm naturam, & elementa sollicitat nè scelera patiantur impunita nō pati; vnde,
II. & per medios præsumptionū anfractus, piacula insequamur occulta, iuxta illud *scrutati*
Psal. 63. *sunt iniquitates.* Fratricidā Cainum, licet oculis diuinæ iustitiæ omnia nuda sint, & aperta, cum sine testibus Deo ipsi non daretur ad supplicium perducere, ad inditia confugit, & innocentis suscitans de terra sanguinem,
III. Genes. sacro naturæ æstu, *vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra,* negantem manuducit, vt se fraterno pollutum sanguine resonet, & iudici iratus, cuius pio dolo in confessionem irrepserat, blasphæmus improperet, *maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear.* Hunc imitatus ordinem Salomon, altercan- 3. Reg. c. 3.
IV. tibus de filicidio mulieribus, cum in testium subsidium auxiliaria conduxit indicia, vt filicidam cognosceret, *diuidite infantem viuum,* naturæ argumento detegit, quod hominum depositione latebat. Verùm quia

scru-

Psal.63. *scrutantes iniquitatem, defecerant scrutantes scrutinio*. Altiora te ne quæsieris (habet Ec-
Cap. 3. clesiastes) *& fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus illa cogita semper, & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in plurimis operibus eius non eris curiosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos quoque supplantauit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum*. Cum populorum itaque regis habenas, scias te velato in-
V. cedere lumine, quia nonnisi per audita testimonia fas sit subditorum discernere facta. Iudices porrò non in sermonum fallacijs, vel in vanitate scientiarum, sed secundum allegata, nam si omnia in hoc sæculo iudicata essent, locum non haberent diuina iudicia.
VI. Deus Omnipotens, cui omnia nuda sunt, & aperta, volens testibus nostra alligare iudicia, mala Sodomorum noluit audita iudicare, priusquàm manifestè cognosceret, quæ dicebantur. Vndè ait ipse, *Descendam, & videbo* vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, an non? ita vt sciam.
VII. Iudicauit oppidò ex indicijs Daniel, quùm cribrato cinere super pauimentum Templi, detegit vestigia virorum, mulierum, & infantium, qui per subterraneos cuniculos noctu ingredientes in Templum, & deuorantes oues, & Boues, quæ offerebantur Idolo, Gentilem Populum decipiebant. Diuinatio fuit; quando duodennis puer Babylonios redarguit, & vtrumque seorsim testem, de criminis loco scitatus; vtrumque discrepantem inueniens, mendacium ex mendacio detegit. Sed vnde coniectura venerit, iudex prius perpendat humanus, inde inter iudiciorum anfractus, non dissimilis subsequa-
Daniel c.13.nu. 45. tur prouisio. Susanna (inquit Scriptura) *cum duceretur ad mortem; suscitauit Dominus spiritum Sanctum pueri iunioris, cuius nomen*
VIII. *Daniel*. Præsumptio fuit, quùm Moyses inspiciens de monte coram vitulo ludentes Hebræos, confregit tabulas, combussit vitulum, & contriuit vsque ad puluerem,
Genes.c. 32. quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Israel, qui cum biberent, si idololatria polluti, in barbis (vt ait Lyranus ex Rabinorum traditione) auri puluerem præferebant; vel sceleris apparebant immunes, si aurum non radiaret in barbis. Sed illius Domini coniectura erat, qui ad Moysem *loquebatur facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum*. Sed vnde (dices) po- Exod. 33.n.11.
terit mater obliuisci infantem suum, vt non IX.
misereatur filio vteri sui? Malignantium cadet obruta innocentia mendacijs, vt fugiat, ad quem confugiam? *Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis? captabunt in animam iusti, & sanguinem innocentem condemnabunt?* Psal.93. n.20.
Surge Domine iudica causam meam. Tu qui ad malefactorum vindictam gladium dedisti regibus, cur & non in bonorum laudem? si cadit innocens, & exaltatur impius, iure dicant gentes *Vbi est Deus eorum?* Si tibi Psal. 9. n.14.
derelictus est pauper, idest tibi *relictus*, non vt pauperem derelinquas, sed vt *relicto* succurras, vnde adiungitur, *& orphano tu eris adiutor*. Quomodo orphana pudicitia, & matrimonialis viduata fides, quam adhuc viuente coniuge orbauit marito perfidia, suas persequetur iniurias? Ardet animus non in vindictam malignantium, sed in tutelam iustitiæ; nam conscia mens recti, haud ridet, sed flet famæ mendacia. Legibus obstricta coniugij, adulterio insimulor temerasse thorum; & cum in cupidinis flammas aduoco non concipio, obstat ordo iudicij. Qualis ordo, vbi horror confusionis castitatem ipsam proclamat impudicam? Si in ore duorum, vel trium omne delator requirit verbum, non vnam prouoco linguam, sed igneum illud corpus, quod centenis meam resonet innocentiam linguis. Hominem si producam, captatum obijcietis osculis, & carnalibus illectum illecebris. Amplexibus itaque decertemus, & osculis, sed innocuis. Corpo- X.
re in vno priusquam frigida pugnarent calidis, & humentia siccis, cur iudicis ora sui haud supplex turba timebat, sed bruta, & homines, elementaq; erant sine iudice tuti? nondùm irruperat venæ prioris in æuum omne nefas. Stabat fides, pudor, & verum; Aberat metus, quia longè erat iniuria. Imperatorem suum agnoscere brutis natura dederat, & innocentia erat tessera militaris XI.
vnde in homine, Summi Opificis agnoscerent similitudinem. Aduenæ cur miles obediat?

diat? dices, Respublica iubet. Vnde Ducem
secernunt à milite, quùm cataphractus, cas-
side opertus, & galea inter turmas andabata
pugnat? chlamis, plumis, crista Imperato-
rem demonstrant. Sic innocentia visibile,
& sensibile signum piscibus, reptilibus, vola-
tilibus vt cani dominus, inanimatis etiam
ex sympathico quoddam nexu vt Aquiloni
magnes, magneti ferrum congruit, & ami-
cè conspirant. Non tam lydio metalla vin-
dicant ruborem lapide, quàm igne excre-
menta purgant. Homo verò haud poterit
XII. vindicare pudorem? cur itaque *igne me exa-*
minasti, inquit Dauid, *& non est inuenta in*
Psal.16. n.3. *me iniquitas*. Si tanquàm aurum in forna-
ce, hominem probas, & quasi holocausta ac-
cipis, vndè insimulor innocens, & inter am-
XIII. bages angor calumniantium? Si in puteo ve-
ritas, cur inter aquas indagare prohibeor?
Genes.1 Spiritus Domini nonne ferebatur super
Cant.8. n.7. aquas? aquæ multæ non potuerunt extin-
Psal.68. num.2. guere charitatem, licet intrarent, vsque ad
animam meam. Capita Draconum, hoc est
Psal.73. capitalia piacula, contribulasti in aquis; In-
Psal.65. de transiuimus per ignem, & aquam, vbi
probasti nos apud aquam contradictionis.
Psal.80. Contradictionem ipsam cum in discrimen
Status difficultatis. reuocent, cui vulgaris iuncta purgatio ex
ferro candenti, iuramento iudiciali, Crucis
vexillo, vel Eucharistico Sacramento, aut
Monomachia; Quid inter ipsas intersit,
quid de illis antiquitas senserit, quid vsus
probauerit, quid tandem nostro iudican-
dum sæculo, percurramus, opere pre-
tium est.

XIV. Aduersus Sacramentum, legale purga-
tionis genus, Christi illud nouatores obij-
ciunt. *Nolite omnino iurare, sit autem sermo*
vester, est, est; non, non. Vt quod his abun-
dantius est, à malo sit. Minimè animaduer-
tentes, non omnimoda prohiberi iuramen-
XV. ta, sed tantum incauta. Inde in Triburien-
si Concilio (vt testatur Cromerus) se So-
Lib.19. histor. Polon. phiani Reginam de stupro accusatam, suo,
& septem honestarum, ac nobilium fœmi-
narum iureiurando purgasse. Sic B. Grego-
XVI. rius (cum antiqui sit hostis inuidia, vt quos
in prauorum actuum perpetratione deijcere
c.6. habet. 2. q. 4. non valet, opinione eorum falsa ad præsens
simulando, dilaceret) propterea quædam
contra sacerdotale propositum de Leone
Episcopo rumor aspersisset sinister, culpa in-
ter districtas inquisitiones vacante, ad B. Pe-
tri sacratissimum corpus fecit ex abundanti
sacramenta præbere, vt tanto experimento
innocentia grauati fulgèret. Idem fecit Si-
xtus III. Papa, quùm iurgium aduersùm se *c.10. mandastis 2. q.4.*
suscitatum iuramento compescuit. Idem *c.11. ib.*
sanciuit Alexander Pontifex. Idem egit In-
nocentius in causa Episcopi Tridentini, Pa-
triarchæ Aquileiensi, & Episcopo Mantua- *c.17. ib.*
no formam purgationis præscribens. *Porrò*
purgationis (inquit) *tenor erit huiusmodi.*
Idem Episcopus super sancta Euangelia primū
iurabit, quod prò Ecclesia Sancti Petri de Pa-
do, Præsbytero Paulo Danda, neque ipse per se,
neque per submissam personam, neque alius prò
eo, se sciente, pretium receperit. Deinde verò
purgatores super sancta Dei Euangelia iura-
bunt, quod sicut ipsi credunt, verum iurauit.
Sic Leo Pontifex, cum in eum grauia crimi-
na confixisset inuidia, sequentibus innocen-
tiam vindicauit. *Quamobrem ego Leo Ponti-*
fex Sanctæ Romanæ Ecclesiæ purifico me in *c.18. ib.*
conspectu vestro coram Deo, & Angelis eius:
quia istas criminosas, & sceleratas res, quas
illi mihi obijciunt, nec perpetraui, nec perpetra-
ri iussi. Concordant Agathense, & Ilerdense XVII.
Concilia præter ea, quæ ex Imperialibus ad-
duci possint Constitutionibus. Tanta enim
Romanis erat Sacramenti religio, vt & per-
iurium obligationem tolleret. Vnde si acto- *l.27. iusiurandū ff. de iureiurando.*
re deferente reus se non debitorem iuraue-
rit, licet iniquitas constet periurij, à Sacra-
mento minime recedimus, nec an debeatur,
quæritur? sed an iuratum? Prisci illi Roma-
ni gentili licet ritu decepti, datam violare
sacramento fidem, haud potuerunt adduci,
sacramento quamuis publica obstaret vti-
litas. Marcus Attilius Regulus Imperator XVIII.
Populi Romani captiuus apud Carthaginen-
ses erat: Ad Senatum missus prò commu-
tandis captiuis, fide iuramento data, redi-
turum se, si non impetrasset, cuius gratia
mittebatur. Romam cum venisset, Sena-
tusq; illi datus esset, sententiam à Consule
rogatus, cum primùm dicere recusaret; ius-
sus à Senatu tandem; dissuasit captiuorum
permutationem: quia captiui Carthaginen-
ses, qui Romæ erant, iuuenes essent, & bello
for-

fortes; Romani vero, qui Carthagine erant, ſenes, inutiles bello, nec conſilijs magnoperè neceſſarij. Attilij ſententia vicit: nec à ſuis ad hoſtes redire compulſus. Imò à liberis, conſanguineis, neceſſarijs, clientibus cum retineretur, *quia iurauerat* (ſcribit Auguſtinus) *id ſponte repleuit*, quamuis ſe diſſuadente inſenſiſſimos ſibi Afros habiturum, & horrendis moriturum cruciatibus non ignoraret.

Ad Marcellin. lib. 1. c. 15.

XIX. Altera purgatio, quę canonica dicitur, eſt *per Venerabilis Euchariſtici Sacramenti ſumptionem*. Hanc dixere canonicam Vvormacienſe, Saleguſtadienſe concilia Germanica, ſtatuentia vt ſi furta in Moñaſterijs perpetrentur, & qui hæc commiſerint ignorentur, *Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipſe Abbas præceperit, præſentibus fratribus: & ſic expleta Miſſa, omnes communicent in hæc verba. Corpus Domini ſit mihi ad probationem hodie*. Quid ſi hanc purgationem ſuſpectus ſubire recuſet? Concilium Vvormacienſe reſpondit; *Si Epiſcopo, aut Præsbytero cauſa criminalis hoc eſt homicidiũ, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit; pro ſingulis Miſſam celebrare debet, & communicare, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem ſe oſtendere. Quod ſi non fecerit, quinquennio à liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur*. De hac tamen purgatione ſermo redibit in vita Imperatoris Henrici III.

c. 23. 24. c. 25. 26. ſæpè 2. q. 3.

In c. 26. ſi Epiſc. 2. qu. 3.

Ex ferro candenti, & aqua ebullienti purgationem expendamus in præſens.

XX. Originem ſi inquiras, ex Religione, & pietate deſcendit. Religioſiſſimi enim maiores noſtri, Deo magis, quàm ſibi confidentes, & de ſuperna ſperantes iuſtitia, quam effugere nemo poteſt, ſæpiſſimè illud prouocabant Tribunal, vbi compendioſè iurgium componitur, & breuì vindicatur innocentia. *Officijs omnibus* (inquit Anentinus) *atque actis ſupremum numen intereſſe voluerunt: eaq; demum rata haberi, quum diuinum auſpicium addixiſſet. Cuncta quaſi in theatro ſuperum, deſpectantium in conſpectuq; Dei Opt. Max. geri ſtatuerunt. Proinde in cauſis ambiguis, maximè criminibus, quæ nullo humano teſtimonio comprobari poterant, ad cæleſtia beneficia, ad ſummam Maieſtatem, quæ falli non poteſt; tanquàm ad arbitrium honorarium, & iudicem omnium confugiebant. Senatus, populus, atque Sacerdotes, qui ſingulare certamen ſpectatum frequentes venerant, interim ſicut in lege Salica lego, diuinam opem implorabant: beneficia memoriter commemorabant, quæ in ſimili negotio Deus immortalis Chriſtus ſeruator noſter, ipſis pro ſua benignitate, atque clementia contuliſſet. Admonebant promiſſorum, exempla recitabant: comprecabantur vt ſumma poteſtas in re præſenti, pollicita re, ſicuti hactenus ſemper factitaſſet, comprobaret. Et quæ ſua eſſet iuſtitia innocenti adeſſet, victoriamq; cælitus concederet. Reo eligendi, atque conducendi quemcumque vellet, copia fiebat.*

Annal. Boior. Lib. 4. p. 320.

Criminator ipſe pugnare cogebatur. Candens ferrum, aquam feruentem iſtis ſupplicamentis conſecrata eſſe à myſtis, in antiquis ſacrificiorum libris reperio.

A Gentilibus porrò vel Chriſtianis exordium ſimiles præcationes ſumpſerint? longe ante Chriſtum natum inolæuiſſe non dubito. Id apud Sophoclem videre licet. Cum enim Creon publico decreto corpus Polynicis ſub pœna capitis ſepeliri prohibuiſſet; & violato decreto reum perquireret; Cuſtodes nuncium Regi Creonti miſerunt; vt oblatione purgationis candenti ferro, apud Regem innocentiam militum vindicarent. XXI

Nemo deprehenſus eſt, noſq; latuit
Sumus verò parati, & candens ferrum manibus tollere
Et per ignem ſerpere, Deoſque iurare,
Nec feciſſe, nec fuiſſe conſcios
Eius qui de hac re conſilium habuerit, nec eius qui eam fecerit.

Vnde eorum occaſio non vetus fuiſſe contradictionis aqua, qua ſuſpecti adulterij coniux purgabatur Zelotypia vrgente mariti; liquidò conſtat, ſed Gentilium vſus, quorum nonnulli ritus irrepſerunt in Eccleſiam Chriſti, quùm à Iudæis in Gentes tranſlata eſt. Aqua enim Purgationis, ne iudaizare diceretur Sponſa Chriſti, numquam poſt obitum legis admiſſa fuit; vt ex aduerſo ferrum candens, & feruens aqua non tàm gentibus, quàm chriſtianis permiſſa. XXII

Excantationibus Gentiles hoc agerẽt? ſub iudice adhuc: vt enim apud Virgiliũ legimus Teſſalas mulieres creditas incantamentis lunam in terram detrahere XXIII.

Car-

Carmina vel Cælo possunt deducere Lunam.

Ita in igne inuersam elementi naturam. *Sub monte Soracte* (inquit Strabo) *vrbs est Feronia: quo nomine, & Dea quædam nuncupatur, quam finitimi miro dignantur honore. Eodem in loco ipsius Templum est, mirificum sacri genus habens. Nam qui eius numine afflantur, nudis pedibus prunas calcant. Eò ingens mortalium multitudo conuenit, & celebritatis ipsius, quæ quotannis celebratur, gratia pariter, & spectaculi.*

Lib. 5.

XXIV.

Dæmonum pariter illusione, viribus spiritalis fallaciæ, Castrorum phantasmata Tertullianus credidit, aquam cribro gestatam, quùm Tucia Vestalis virgo suspectæ pudicitiæ, in testimonium virginitatis aquam cribro asportauit ex Tyberi. Sic Q. Claudia Vestalis, quæ aduerso pudicitiæ laborabat rumore, nauim, qua simulacrum matris Phrygiæ ex Pessimunte Romam aduehebatur, tantis hominum boumq; conatibus immobilem redditam, debilis virgo Zona alligatam ad suæ pudicitiæ testimonium mouit, & traxit; & similia, quæ teste Augustino, mortalium sensus imaginaria ludificatione decipiunt; vt numina (ait Tertullianus) lapides crederentur, & Deus verus non quæreretur. Sic paulatim irrepsit in Christi ouile Gentilium experimentum. Ab Anno Sal. 424. in lege Salica (vt apud Goldastum legitur) sub præcepto Vulgarem hanc legimus purgationem. *Si quis* (sunt verba legis) *ad æneum mallatus fuerit, & forsitan conuenerit, vt ille qui admallatus est, manum suam redimat, & iuratores donet &c.* Indicium vehemens, quod ante Sal. Annum 424. inoleuerat vsus. Eandem legem renouarunt postea Sal. Ann. 538. Childebertus, & Clotharius Francorum Reges, cuius verba. *Si homo ingenuus in furto inculpatus, ad æneum prouocatus manum incenderit, quantum inculpatur, furtum componat.*

In Apolog. c. 23.

XXV.

Lib. 10. de Ciuitate Dei cap. 16.

XXVI.

In §. 55.

Si seruus in furto fuerit inculpatus, requiratur à Domino, vt ad viginti noctes ipsum in malum præsentet. Idem legimus in capitulari Caroli M. circa Annum 796. cuius verba. *Si aliquis Saxo hominem comprehenderit absque furto, aut absque sua propria aliqua re, dicens, quod illi sit damnum factum, & hoc contendere voluerit absque iudicio, aut in campo, aut ad crucem, licentiam habeat. Si vero hoc noluerit, cum suis iuratoribus ipse liber homo se idoniare faciat. Et si seruum cuiuslibet absque aliqua comprobatione comprehenderit, ipse seruus, aut ad aquam feruentem, aut ad aliud iudicium se idoniare faciat.* Idem voluit Ludouicus Pius Sal. Ann. 819. quum Dominus à proprio occiditur seruo, vt *iudicio aquæ feruentis* examinaretur, vtrum hoc sponte, an se defendendo fecerit. Harum legum potestate, Riccarda vxor Caroli III. cognomento Crassi Anno 887. quum adulterij cum Luituuardo Vvercellensi Episcopo incusaretur, *aquino iudicio se ab omni virorum* (ait Contract.) *commixtione integram, & virginem comprobauit, quamuis iam duodecim annis in coniugio Imperatoris apparuerit.* Sic Annum Sal. circa nonnagesimum, quùm *Robertus Dux Normannorum, quum regendæ Prouinciæ, quam regia confirmatione tenuerat, intenderet, seuerè suis interdixit latrocinia, furta & omne genus rapinæ. Sciebat difficile genti vastatrici, quæ bellis, prædis, rapinis, & sæuitijs tamdiù intenderat, pacatis animis sedere, longã exuere consuetudinem. Decreuit vt rustici colendi agri instrumenta in agris linquerent, & consuefierent sui, præterire non sua. Ea res longo cœpit vsu firmari. Quum reuersus autem quidam ex agricolis domum, ab importuna vxore sua rogatur, cur instrumenta sua non adueheret, ille ducis præcepta prætendit. At illa dum maritus interim domi per æstum quippiam ageret, furtim delabitur in agrum, instrumenta subducit, & abscondit: vt in reliquum redderet maritum rei suæ attentiorem. Reuersus vir in agros, vbi non repperit quæ dimisit, rem ad loci præfectum referebat: ille autem duci prætendit. Vocatus à Duce rusticus, precium recepit amissorum. Iubetur præfectus, ignis purgatione adhibita, furem explorare. Primus conatus irritus fuit. Nam ignis furem non prodidit, quum omnes villani subirent scrutinium. Id quum renuntiaßet præfectus Duci, ille conuertitur in Episcopum, Deus, inquiens, Christianorum, si est conscius secretorum, cur furem non prodit? At ille necdum bene firmatum in Religione non corripuit: sed causam prætendit, quia ignis nec dum furem tetigit. Iubetur diligentius inquirere*

In §. 33.

In Cap. quæ legibus Salicis addenda, &c. §. 1. de honore Ecclesiarum.

XXVII

Herm. Contr.

Krant. lib. 2. c. 27. Norueg.

rere præfectus, etiam apud vicinas villas scrutaturus. Nec sic quisquam repertus est. Vocatur à Duce rusticus: si cui prodiderit rem in agro esse, rogatur. Ille nemini præter vxorem, dixisse respondit. Adesse iubetur illa: separatimque rogatur quid egerit cum mariti instrumentis. Primùm dissimulanter respondit, nihil se nosse: sed quæstionibus adposita furtum fatetur. Tum maritum dux clàm vocabat. Sciebas, inquit, vxorem furacem, an non? Ille, Sciebam, inquit. Cui dux, Cur criminosam aut non punieras, aut non deferebas? Illico iussit ambos suspendio necari. Hac seueritate iudicij legem sanxit obseruandam fore.

Saxon. l.2.c.27.

Sic Anno 996. Maria Augusta Othonis III. Imperatoris coniux impudico debachata amore Mutinensis Comitis, cum in sui pellicere cupidinem minimè posset, apud maritum delatrix innocentem accusauit Comitem, & inauditum decollari impetrauit. Sublati Comitis cara coniux custodit caput, vsque dum ad Roncalias instituto conuentu Imperatorem petit vidua superstes: sciscitans qua pœna puniendum, qui gladio linguæ occidisset innocentem? capite respondet Cæsar. ait illa: Tu es ille vir, qui virum meum adultera suggerente tua, occidi mandasti, en innocentis caput, ita dicens, truncum ante pedes Imperatoris proiecit. At tu replicauit Imperator, quonam pacto, viri tui, quam iactas, innocentiam comprobabis? *ferro* (illa inquit) *candenti*: atque mox inspectantibus cunctis ferrum ignitum, iussu Othonis allatum sine vlla offensione prehendit. Victus Otho, se dignum pęna proclamat. Tum mulier tribus vadimonijs dilatis, inquit; ego supplicio Reginæ contenta sum, cuius nefaria calumnia maritus meus mortuus est. Otho muliere collaudata, Reginam igne cremari iussit, mulierem verò propter dilata sibi vadimonia quatuor in Etruria castris donauit.

Gotfrid. Viterb.

Chunegundem hic ne prætereas Virginem Sanctam, & pro virginitatis triumpho, martyrem dicerem, ni superuixisset martyrio. Adolescens cum esset, & formosa, neq; agrestis aut inhumana, à maleuolis fictum impudicitiæ crimen vitare non potuit, rumoresque dissipabantur, cum nobili quodã Iuuene in aula eam consuescere. Quo loco additur, diabolicam illius iuuenis speciem è cubiculo Augustæ egredientem sæpe esse cõspectam. Neque ego omnia, quæ mirabilia sunt, commenta esse dicere audeo, & multis tamen significationes quasdas aliarum rerum implicari non dubito. Quis autem nescit diabolicas esse architecturas, calumniarum, & obtrectationum ignominias, quibus non modo singulis interdùm exitiũ infertur, sed bellis commotis multa millia hominum intereunt? Imperator famà ipsa sparsa, ab vxore fieri primùm alienior, mox apertè crimen istud exprobare. Magis autem solent, qui non cubant cum vxoribus, ea æmulatione, quam Græci zelotypiam vocant, affici, & perturbari vehementiùs. Chunegunda ad id confugit, vt calcando ignitos vomeres, se esse declaraturam innocentiam suam diceret; Per hos XI. cum illæsa ambularet, fertur institisse in duodecimo, & clara voce testatam esse, pudicitiam suam virum neminem virorum omnium delibasse vmquam. Hoc Imperator, quod ignominiam quandam sibi afferre posset, quasi incommodo marito, dictum oppressurus manum admouit ori coniugis, atque in festinatione impetus maior sanguinem extudit. Postea confessus iniuriam, reconciliataq; gratia cum coniuge amantissimè, & iucundissimè reliquum vitæ suæ tempus peregit. Monstratur Pabebergæ nunc etiam patuum fanum, cum columnis in orbem collocatis, vbi res gesta memoratur.

Vide histor. hic in lib. 15 monar. Occid.

Et licet hasce purgationes Pontifices interdixissent, sanctissimæ tamẽ fęminæ, & iustissimi viri nõ sine corona gloriæ, subierũt, & nouis legibus firmarunt: vt de Imperatore Henrico III. cognomento *Nigro* in Conuentu Alsatico legitur apud Goldastum Anno 1051. cuius verba: *Si quis aliqua intentione quasi reus acclamatus fuerit, & ipse innocentiæ suæ expurgationem appellauerit, liber vel personatus seruiens, si infra patriam est, post septem dierum inducias cum totidem suæ comparitatis testibus: plebeius autem, & minoris testimonij rusticus, aquæ frigidæ se expurget iudicio.* In viridi perdurauit experimentum hoc vsque in Annum 1160. Nam Slaui ad fidem conuersi, cum inhiberentur XXVIII. XXIX.

de

Helm. in Cron. Slauor. cap. 1. de cætero iurare in arboribus, fontibus, & lapidibus, offerebant criminibus pulsatos sacerdoti, ferro vel vomeribus examinandos. Sic ex legibus à Comite Philippo Flandrensi Neoportuensibus datis intelligere licet, adhuc Sal. Anno 1164. candentis laminæ vsos fuisse iudicio: Verba etenim legis (vt refert *Annal. Flandr. lib. 5.* Theodoricus Elsatius) sunt hæc. *Si quis vulnus in nocte acceptum, alij imputauerit, si Scabinis dignum videtur, ferro candenti se excusabit, si culpabilis permanserit, suspendetur.* Crescebat itaque in dies vsus. Vnde Anno 1215. circiter, Conrad. Marpurgius Inquisitor Apostolicus, accusatos de *In Cron. cap. 22.* hæresi, si negabant (vt scribit Trithem.) iudicio ferri candentis experiebatur, igne vincente, vincebat pœna. Quid plura congero? vsque in hodiernum diem apud Iapponenses purgationem hanc obseruatam credimus, nam ex Epistola P. Luisij Froes sub Anno Sal. 1595. Omuræ sequentia accidisse feruntur.

Fuerat Christianus quidam degens inter ethnicos accusatus furti, quod crimen licet in re minima, capite vindicant, si conuincatur. Cum Christianum illum conuincere haud possent, importunè compellunt, vt ritu ipsis consueto iuramentum edat: vt scilicet in folio chartæ subscripto scriberet, quod erat iurandum, deinde folio in palmã manus deposito, imponeret ferrum candens, manu constringeret, vindictam, & iram Chamis (*Persarum Idolum*) imprecando, si obiecti criminis reus foret. Ad hæc Christianus respondit fas sibi non esse, per falsum Deum iurare. Consentiunt Gentiles vt per Deum Christianorum iuret. Ille signo crucis in folio expresso, ferroque candenti imposito, magna animi constantia ferrum constrinxit. Mirabile dictu, nec manus, nec folium amburitur. Inde penà, & culpà, quam minabantur Gentiles, solutus.

Vna omnibus cæremonia in vsu esset? variant Historici. Aquæ calidæ, necnon frigidæ, item ferri candentis, quæ consecratio fuerit, ex Auentino accipe.

CONSECRATIO AQVAE CALIDAE.

XXX. *Annal. Boior. lib. 4.* Candens ferrum: aquam feruentem istis supplicationibus (verba sunt Auentini) consecratam esse à mystis, in antiquis sacrificiorum libris reperio: ea ad faciendam fidem subnecto.

Deus iudex iustus, fortis, & patiens, qui es author, & amator Iustitiæ, qui iudicas æquitatem, iudica Domine, quod iustum est, quia recta tua iudicia sunt. Qui respicis super terram, & facis eam tremere. Tu Domine omnipotens, qui per aduentum filij tui Domini nostri IESV Christi Mundum saluasti, & per eius passionem genus humanum redemisti. Tu hanc aquam per ignem feruentem santifica, qui tres pueros, idest Sidrach, Misach, Abdenago, iussione Regis Babylonis missos in caminum ignis seruasti. Tu clementissimè præsta, vt si quis innocens in hanc aquam feruentem, manum mittat, sicut tres pueros supradictos de camino ignis eripuisti, & Susannã de falso crimine liberasti, ita Domine manum illius saluam, & illæsam perducas. At si quis culpabilis, vel incrassante diabolo cor induratum, præsumpserit manum mittere, tua iustissima pietas, hoc declarare dignetur: vt in eius corpore, tua virtute manifestetur, & anima illius per pœnitentiam saluetur.

CONSECRATIO FERRI.

Deus Iudex Iustus, qui auctor pacis es, & iudicas æquitatem, te suppliciter rogamus, vt hoc ferrum ordinatum ad iustam examinationem cuiuslibet dubietatis faciendam, benedicere, & sanctificare digneris. Ita si innocens (de prænominata causa, vnde purgatio quærenda est) hoc ignitum in manus acceperit, illæsus appareat. Et si culpabilis, atque reus, iustissima sit ad hoc virtus tua, in eo cum virtute declarandum: quatenus Iustitiæ non dominetur iniquitas, subdatur falsitas æquitati per Dominum nostrum &c.

Atque hæc tantùm abfuit, vt impia (verba sunt Auentini) iudicarentur, vt sanctis-

ſimos Pontifices, Principes Chriſtianiſſimos, viros atque fœminas ſacratas, vſurpaſſe iſtas purgandi cæremonias inueniam.
XXXI. Iſtud tum erat ſapere, fidem Deo habere, omnem ſpem in ipſo collocare. Noſtro ſæculo nihil minus. Quippe nihil aliud eſt quàm delirare, Deumque immortalem irritando ad iracundiam prouocare. Solet idem factum, vt video, diuerſis ætatibus, hic pietatis, alibi erroris, nomen accipere. Vſque adhuc *Auentinus*, Auctor alioquin Clauſtralium inimicus.

Porrò diuerſam formulam regiſtrat Goldaſtus ex Conſtitutione Ludouici Pij, cuius fidem examinabimus infra. Formulæ, quam Goldaſtus adducit, concordant eæ, quas *Martinus del Rio* accepit à *Petro Pantino* Decano Bruxellenſi vnam, quam idem Pantinus ex codice quodam Bibliothecæ Regis, litteris Gothicis ante ſexcentos vt minimum Annos exarato tranſcripſerat. Alterã, (quę reſtrictior) vulgauerat *Iuretus* ex C.M.S. cum notis in Epiſt. Iuonis. Iuretinæ formulę, quæ & Goldaſti, cum nonnullæ orationes deſint, eas præmittã; inde quomodo Iuretina, & Pantina diſcrepent, marginalia dabunt.

EXORCISMVS AQVÆ CALIDÆ.

XXXII. *Cvm homines vis mittere ad comprobationem iudicij aquæ calidæ, Primũ fac eos intrare cum omni humilitate in Eccleſia, et proſtratis in oratione dicat Sacerdos has orationes.*

PRIMA ORATIO.

Auxiliare Domine quærentibus miſericordiam tuam, & da veniam confitentibus: Parce ſupplicibus, vt qui noſtris meritis flagellamur, tua miſeratione ſaluemur. Per &c.

SECVNDA ORATIO.

Quæſumus Omnipotens Deus afflicti Populi lacrymas reſpice, & iram tuæ indignationis auerte, vt qui reatum noſtræ infirmitatis agnoſcimus, tua conſolatione liberemur. Per &c.

TERTIA ORATIO.

Deus qui conſpicis omni nos virtute deſtitui, interius, exteriuſq; cuſtodi, vt & ab omnibus aduerſitatibus muniamur in corpore, & à prauis cogitationibus mundemur in mente. Per &c.

His orationibus completis ſurgatur pariter, & coram hominibus illis cantet Presbyter Miſſam, & faciat eos ad ipſam Miſſam offerre. Cùm autem ad Communionem venerint; antequàm communicet, interroget eos Sacerdos cum adiuratione, & dicat.

Adiuro vos homines per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, & per veſtram Chriſtianitatem, quam ſuſcepiſtis, & per Vnigenitum Dei filium, quem Redemptorem creditis, & per S. Trinitatem, & per S. Euangelium, & per Reliquias, quæ in iſta Sancta Eccleſia ſunt reconditæ, vt non præſumatis vllo modo ad iſtam ſanctam Communionem accedere, nec ſumendo communicare, ſi hoc vel illud feciſtis, aut conſenſiſtis, aut aliquam veritatem indeſciſtis, ſeu qui hoc egit, noſtis.

Si autem tacuerint, & nullum inde profeſſionem dixerint, accedat Sacerdos ad Altare, & communicet more ſolito: poſteà verò communicet illos. Cum autem communicant ante Altare, dicat Sacerdos.

Corpus hoc, & Sanguis Domini Noſtri IESV Chriſti ſit vobis ad comprobationem hodie.

Expleta Miſſa deſcendat Sacerdos ad locum deſtinatum, vbi ipſum examen peragatur. Deferat ſecum Librum Euangeliorum, & Crucem, & canat modicam Litaniam, & cum compleuerit ipſam Litaniam exorcizet, & benedicat aquam ipſam antequàm ferueſcat, ita dicendo.

Exorcizo te creatura aquę in Nomine Dei Patris Omnipotentis, & in Nomine Ieſu Chriſti Filij eius Domini noſtri, vt fias aqua exorcizata ad effugandam omnem poteſtatem inimici, & omne phantaſma diaboli, vt hic homo manum ſuam in te miſſurus eſt innocens vnde reputatur, pietas Dei Omnipotentis liberet eum: & ſi quod abſit, culpabilis eſt, & præſuntuosè in te manum mittere auſus fuerit, eiuſdem Omnipotentis virtus ſuper eum hoc declarare dignetur: vt omnis

homo

homo timeat, & contremiscat Nomen sanctum gloriæ Domini nostri, qui viuit, & regnat Deus, Per &c.

ORATIO.

Domine Iesu Christe, qui es Iudex iustus, fortis, & patiens, & multum misericors, per quem facta sunt omnia, Deus Deorum, & Dominus Dominorum, qui propter nos homines, & propter nostram salutem de sinu Patris descendisti, & ex Virgine Maria carnē assumere dignatus es, & per Passionem tuam Mundum in Cruce redimisti, & ad Inferos descendisti, & Diabolum in tenebris exterioribus colligasti, & omnes iustos, qui originali peccato ibidem detinebantur, magna potentia exinde liberasti. Tu Domine quæsumus, mittere digneris Spiritum tuum Sanctum, e summa Cęli arce super hanc creaturam aquæ, quæ ab igne feruescere, atque calescere videtur, quæ rectum per eam iudicium super hunc hominem nomine illo comprobet, & manifestet, te Domine Deus supplices deprecamur, qui in Cana Galilęæ signo admirabili tua virtute ex aqua vinum fecisti, & tres pueros Sidrach, Misach, & Abdenago de camino ignis ardentis illæsos eduxisti. Susannam de falso crimine liberasti. Cœco nato oculos aperuisti, Lazarum quatriduanum à monumento suscitasti, & Petrum mari mergenti manum porrexisti, ne respicias peccata nostra in hanc orationem. Sed tuum verum, & sanctum iudicium coram omnibus manifestare digneris, vt si iste homo pro hac reputationis causa (videlicet illud, vel illud) ad præsens modo manum suam in hanc aquam igne feruentem miserit, & culpabilis ex hac reputationis causa non est, hoc ei præstare digneris, vt nulla læsio, nulla malitia in eadem manu appareat, per quam sine culpa calumniam incurrat. Iterum te Deus omnipotens nos indigni, & peccatores famuli tui suppliciter exoramus, vt secundum verum, & rectum iudicium tuum nobis in eodem loco etiam manifestare digneris, quatenus hic homo ex hac reputationis causa, si per aliquod maleficium Diabolo instigante, aut cupiditate, vel superbia, incitante culpabilis est in facto, vel in consensu, & huius probationis indicium subuertere, aut violare voluerit malo confisus ingenio, manum in hanc aquam præsumptuosus ausus fuerit mittere, tua pietas hoc declaret, vt in manū eius dignosci queat, quod iniustè egit, & ipse deinceps per veram confessionem pœnitentiam agat, & ad emendationem perueniat, vt iudicium tuum sanctum, & verum in omnibus gentibus declaretur: per te Redemptor Mundi, qui venturus es iudicare viuos &c.

Item alius Exorcismus.

Te autem Creaturam aquæ adiuro per Deum viuum, per Deum sanctum, qui te in principio separauit ab arida. Adiuro te per Deum viuum, qui te de fonte Paradisi manauit, & in quatuor fluminibus exire iussit, & totam Terram rigari præcepit. Adiuro te per eum, qui te in Cana Galilææ sua potentia conuertit in vinum, qui super te suis sanctis pedibus ambulauit, qui tibi nomen imposuit Siloha. Adiuro te per Deum, qui in te Nahaman Syrum sua lepra mundauit, dicens, Aqua sancta, Aqua benedicta, Aqua, quæ lauas sordes, & mundas peccata. Adiuro te per Deum viuum, vt munda exhibeas, nec in te aliqua phantasia retineas, sed efficiaris fons exorcizatus ad effugandum, & euacuandum, & inuestigandum, & comprobandum omnem veritatem, vt iste, qui in te manum miserit, si veritatem habuerit, nullam læsionem in te accipiat, & si mendacium habet, & Iustitiam appareat, manus eius igne combusta, vt cognoscant omnes homines virtutem Domini nostri IESV Christi, qui venturus est cum Spiritu Sancto iudicare viuos, & mortuos, & sæculum per ignem. Amen.

Post hæc exuat eum vestimentis suis, & induat eum, vel eos vestimentis mundis de Ecclesia, idest, indumento de Exorcista, aut de Diacono, & faciat eos, vel eum osculari Euangelium, & Crucem Christi, & aspergat super eos de Aqua ipsa, & ipsi, qui intraturi sunt ad Dei examen, det illis omnibus bibere de ipsa aqua benedicta, cum autem dederit vnicuique dicat. Hanc aquam dedi tibi (vel vobis) ad probationem hodie. *Deinde imponatur ignis subter caldaria, & dicat Sacerdos*

dos has orationes, quando ipsa aqua calescere caeperit.

In nomine S. Trinitatis, Deus Iudex, Iustus, fortis, & patiens, qui es auctor, & creator clemens, & misericors, & iudicas aequitatem; tu iudica, qui iussisti rectum iudicium facere, & respicis super terram, & facis eam tremere. Tu Deus omnipotens, qui per aduentum vnigeniti filij tui Domini nostri IESV Christi mundum redimisti, qui per eius passionem genus humanum subuenisti, & saluasti, tu hanc aquam feruentem sanctifica, qui tres pueros, idest, Sidrach, Misach, & Abdenago sub Rege Babylonis Nabuchodonosor in camino ignis accensa fornace saluasti, & illaesos per Angelum tuũ eduxisti. Tu clementissime Dominator presta, vt si quis innocens ab huius culpa, vel causa sui reputationis, homicidij, adulterij, latrocinij fuerit, & in hanc aquam manum miserit, saluam, & illaesam inde educas, qui tres pueros supradictos, & Susannam de falso crimine liberasti. Ita Domine omnipotens, si culpabilis fuerit, & incrassante Diabolo cor obduratum; manum in huius tui elementi feruentis miserit, tua veritas hoc declaret, vt in corpore manifestetur, & anima per poenitentiam saluetur, & si ex hoc scelere culpabilis fuerit, & per alicuius maleficij, aut per herbas, aut per diabolicas incantationes hanc peccati sui culpam occultare voluerit, vel tuam Iustitiam contaminare, vel violare se facere posse crediderit. Magnifica tua dextra hoc malum euacuet, & omnium rei veritatem demonstret. Per te clementissime Pater, qui viuis, & regnas, in Trinitate perfecta. Per omnia.

A L I A.

Oremus. Deus qui Beatam Susannam de falso crimine liberasti. Deus qui Beatam Teclam de spectaculis liberasti, Deus, qui Sanctum Danielem de Lacu Leonum liberasti, & tres pueros de camino ignis ardentis eripuisti, tu libera innocentes, & consigna factores. Per Dominum nostrum.

Et qui manum mittit in aquam, ad ipsum examen dicat orationem Dominicam, & signet se signaculo Crucis, & festinè deponatur ipsa aqua feruens desuper iuxta ignem, & Iudex perpendat ipsam lapide inligato ad mensuram N. infra ipsam aquam more solito. Et sic inde extrahat eam in nomine Domini ipse, qui intrat ad examen iudicij. Postea cum magna diligentia sic fiat inuoluta manus sub sigillo Iudicis signata vsque in die tertio, quo visa sit viris idoneis, & aestimata.

En formulam totam, & ritualia; in quibus multa, merito Sedes Apostolica prohibuit. In tertium diem obuoluebatur manus: quia si aliquo praestigio manus illaesa, vel illaesa fuisset, interea euanescente praestigio, veritas appareret.

IVDICIVM AQVAE FRIGIDAE.

XXXIII Aquam frigidam Martinus del Rio eodem modo in vsu probationis versatam putat, ac calidam: videlicet Deus, vt in feruenti innocentis manum seruabat ab adustione innoxiam, ignis actione prohibita; sic in frigida, aliquando nocentis manum amburebat, contrariam aquae actionem indulgens, naturali frigiditate in supernaturalem ardorem commutata. Coniecturam fouet Vita S. Gangulphi martyris: vbi legitur; *Interim ad quendam veniunt*
XXXIV. *fontem* Gangulphus, & vxor, *vbi his vxorem vocibus compellat. Multa quidem de te coniux passim feruntur feda, & indigna natalibus tuis, & adhuc mihi quidem certo non constat, verenè, an falso illa dicantur.* Tum illa etiam intrepidè iurando, falsos de se rumores sparsos, ait, *nec se vmquam alieno concubitu pollutam.* At Gangulphus: *diuina*, inquit, *prouidentia, quam nihil fugit, vt se res habeat; iam certis declarabit indicijs. En fons hic propositus est, nec frigidus valdè, nec immodicè calidus, in hunc igitur immite manum, & è fundo lapillum extrahe, & si quidem à culpa es aliena, nihil mali patieris, sin autem polluta es, non sinet Deus latère scelus tuum.* Illa Beati viri, sicut alios omnes, ita hos quoq; sermones vecordiae ascribens, incunctanter manum iniecit in fontem. Ecce autem simulatq; lapillum secum retrahere

conata est, membris fere omnibus obrigescit, & in digitis, & brachio, quousq; aqua pertingit, abstracta cute, nuda caro cernitur, nihilq; aliud misera illa, nisi repentinum interitum expectat. Confirmat idem Sigibertus, & significat hunc illum fuisse fontem, quem miraculosè ex Campania Vvarenas Gangulphus transtulerat; conuictam adulterij vxorem deseruit, nec diù post vxoris hortatu ab adultero fuit necatus.

Apud Surium 17. Maj

DIVERSITAS ORATIONVM, & CERAEMONIARVM In iudicio Aquæ frigidæ. Ex Pantino, Iureto, & Goldasto. Parenthesi, & Characteribus diuersis signabitur.

NE antiquitatis euanescant vestigia, cerœmoniarum, & orationum diuersitatem in iudicio Aquæ frigidæ inserere libuit sequentem.

Cum homines vis mittere ad iudicium aquæ frigidæ ob comprobationem, ita facere debes. Accipe illos homines, quos vis mittere in aquã, & deduc eos in Ecclesiam, & coram omnibus illis cantet Presbyter Mißam, & fac eos ad ipsam Missam offerre. Cum autem ad Communionem venerint, antequam communicent, interroget eos Sacerdos cum adiuratione, & dicat: Adiuro vos [*omnes*] homines per Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, & per [*vnigenitum Dei filium, & p. S. T.*] Christianitatem quam suscepistis, & per S. Trinitatẽ, quam docuistis; [deest, *docuistis*, sed additur, *& per sanctum Euangelium, & per sanctas Reliquias, quæ in ista Ecclesia sunt, vt non præsumat vllo modo communicare, neq; accedere ad Altare, si hoc fecistis, aut consensistis, qui hoc egerint.*] & per istas sanctas Reliquias, vel sanctam venerationem, quæ in ista Ecclesia sunt, vt non præsumatis accedere ad hoc sanctum Altare, nec istam Sacram Communionem accipere vllo modo, si hanc causam vestræ reputationis (hoc est illa, vel illa) fecistis, aut consensistis, aut scitis, quis hoc egit.

Si autem tacuerint, [*nullus hoc dixerit*] aut nullam professionem, inde dixerint, accedat Sacerdos ad Altare, & more solito cõmunicet. Postea verò communicet illos, qui in aquam mittendi sunt.

Cum autem communicat, dicat Sacerdos [*ante*] ad Altare, Corpus hoc, & Sanguis Domini nostri IESV Christi sit vobis ad probationem hodie. [*ad laudem, & gloriam nominis sui, & ad Ecclesiæ suæ vtilitatem.*]

Expleta Missa, accipiat Sacerdos Crucem, & Euangelium, & Incensum, & pergant ad locum destinatum, cum aspersione aquę benedictæ, vbi probentur. Et cum venerint ad ipsum locum [*faciat aquam benedictam ipse Sacerdos, & pergat ad locum, vbi omnes probantur. Cum autem venerit ad ipsum locum det illis hominibus bibere de aqua benedicta*] det illis hominibus bibere de aqua benedicta, cum autem dederit, vnicuique dicat. [*Litaniam faciens omnibus pro eadem causam Dominum deprecantibus, det examinandis bibere de aqua benedicta, & cum dederit.*]

[*Hæc aqua fiat tibi ad probationem hodie per Dominum nostrum IESVM Christum, qui est verus Iudex, & iustus.*] In lib. Iureti magna hic in seqq. est confusio, & vt supra quædam inaniter repetuntur. Ex quibus tamen videntur quædam posse explicari.

Hanc aquam dedi vobis ad probationẽ hodie:

Postea coniuret aquam, vbi illos mittere debet dicens ita.

Nota in seqqu. mutilum esse exemplar Gotthicum, supplendum ex m. s. Iureti: quare ex vtroque concinnabo, vnam formulam, Iuretiana tamen lectione inter parenthesim relata, ne confundam.

Adiuro te aqua in nomine Dei Patris omnipotentis, qui te in principio creauit, [*te segregauit ab aquis superioribus, & iussit de ser. hu.*] & te iussit ministrare humanis necessitatibus, qui etiam iussit te segregari ab aquis superioribus. Adiuro [*te etiam per inuisibile, & ineffabile nomen Christi IESV Filij Dei omnipotentis, sub cuius pedibus calcabilem præbuisti, qui etiam in te baptizaris dignatus est*] te per ineffabilem nomen Domini, videlicet IESVM Christum Filium Dei viui, sub cuius pedibus elementum se

calca-

calcabile præbuit: qui etiam baptizari se in te elemento aquarum voluit. Adiuro etiam te per Spiritum Sanctum, qui super Dominum in te baptizatum descendit. [*qui te inuisibili sanctificatione sacratum, ad animarum purgationem inenarrabile instituit sacramentũ. Per quem olim, & pop. Israeliticus suis pedibus transiuit, & ex aqua ferrum, quod casu ceciderat Helisæus diuina virtute contra naturam natantem in suo manubrio redire fecit, vt in m. s. hunc hom. si in al. culp. est ex hoc q. 1. obijcitur scil. aut opere, aut consensu, seu conscientia, vel quolibet ingenio. Sed per virtutem Domini nostri IESV Christi reijce ex te, & fac illum natare super, quatenus cognoscat fideles Christi nullum præstigium diuinæ virtuti posse resistere, quod non detectum fiat, & omnibus manifestum. Adiuro etiam te, per virtutem eiusdem Domini nostri IESV Christi, vt ad laudem illius, cui omnis creatura seruit, & cui cælestis exercitus famulatur clamans S. S. S. D. D. & vt nobis adiurantibus, & eius misericordiam obsecrantibus obedias. Quis regnat, & dominatur per inf. s. s.*] Adiuro te per sanctam, & indiuiduam Trinitatem, cuius voluntate aquarum elementum diuisum est, & populos Israel siccis vestigijs transire fecit: ad cuius etiam inuocationem Helias, ferrũ, quod de manubrio exierat, super te natare fecit. Vt nullo modo suscipias hos homines, ... si in aliquo sunt culpabiles, de hoc quod illis obijciunt, scilicet, aut per opera, aut per consensum, aut per vllum ingenium, sed facias eos supernatare super te, & nulla possit contra te facere aliqua causa maleficiorum; nullaque præstigia dœmonum concinnari, vt inuestigatio Dei, vel manifestatio possit occultari. Adiurata autem. Per nomen Dei Christi præcipimus, tibi, vt nobis per nomen eius obedias, cui omnis creatura seruit: quem Cherubin collaudant, dicentes Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum: qui etiam regnas, & dominaris per infinita sæculorum secula. Amẽ.

In Gotthico exemplari immediatè sequitur alia oratio: sed rectius exemplar Gallicum titulum interserit. Vt notat del Rio.

Hominis coniuratio.

Adiuro [*te, & contestor per Patrem, & filium, & Spiritum Sanctum, & per sanctam, & indiuiduam Trinitatem, & per omnes Angelos, & Archangelos, & per omnes Principatus, & Potestates Dominationis quoque, & virtutes, & per Dei sedilia, Cherubin, & Seraphin, & per diem tremendum iudicij Dei, necnon, & viginti quatuor seniores, qui quotidie laudant Deum, & per quatuor Euangelistas, & per sanctos Apostolos quoque Martyres, & Confessores, necnon per sanctam Dei Genitricẽ MARIAM, omnesque Virgines, & per cunctum populum sanctum Dei, vel per sanctum baptismum, in quo renatus es. Si tu hoc malum fecisti, ex quo culparis, vel assensum, aut baiulasti, aut in domum tuam recepisti, aut inde conscius, aut consentaneus extitisti coram omnibus dicito. Quod si diabolo suadente celare disposueris, & culpabilis exinde es: euanescat cor tuum incrassatum, & induratum, & non suscipiat te aqua incredulum, & seductũ, vt dicat populus, quia Deus noster iudex est, cuius potestas in sæcula sæculorum, Amen.*] te homo N. per innocationem Domini nostri IESV Christi, per omnes Angelos, & Archangelos, & per omnes Sanctos Dei, & per tremendi diem Iudicij, & per viginti quatuor Seniores, qui quotidie laudant, & per quatuor Euangelistas, Marcum, & Mattheũ, Lucam, & Ioannem, & per duodecim Apostolos, & per duodecim Prophetas, & per omnes Sanctos Dei Martyres, per Sanctos Confessores, & Sanctas Virgines, per Principatus, & Potestates, per Dominationes, & Virtutes Cœlorum, per Cherubin, & Seraphin, per omnia cœlestia Angelorum agmina: Adiuro te per tres pueros, Sidrach, Misach, & Abdenago, & per centum quadraginta quatuor milia Martyres, qui pro Christi nomine passi sunt, & per S. Mariam Matrem Domini nostri IESV Christi, & per Populum sanctum Dei, & per illum baptismum, qui te regenerauit per manus Sacerdotis. Adiuro te vt si de hoc furtum, aut homicidium, aut adulterium aliquod fecisti, aut consentaneum exinde fuisti, & sic habes cor incrassatum, & induratum, vt hoc approbationis Dei iudicium, per aliquod maleficium euacuari, vel euertere te posse facere credideris, si culpabilis es, euanescat cor tuum, & non suscipiat te aqua ista, neque

vllum

vllum malum possit inimicus contra hoc elementum præualere, sed manifestetur, vel declaretur Dei virtus in isto loco per inuocationem Domini nostri IESV Christi. Propter hoc obnixè te deprecamur Domine, fac signum tale in homine isto, vt si culpabilis est reputationis causa, declaretur per hoc iudicium tuum, rei veritas, & nullatenus eum recipiat aqua ista. Hoc autem fac Domine ad laudem, & gloriam tuam, per inuocationem nominis tui, vt omnes cognoscant, quia tu es Deus noster benedictus, & laudabilis. Per immortalia sæcul. sæcul. Amen.

Post coniurationem autem aquæ exuat eos vestimentis suis, (& induat eos vestimẽtis de exorcista, & alliget in eis singulariter sinus rectæ consuetudinis,) faciatq; eos osculari [*sanctum Euang. & sanctam Cruc. et sanctificatis omnibus aqua benedicta, cum timore, & reuerentia Dei. Proijciat in aquam.*] Euangelium, & Crucem, & post hæc aspergat super vnumquemq; ex ipsis de ista aqua benedicta, & dicat adiurationem sequentem, & proijciat eos statim singulariter in ipsam aquam. Hæc autem omnia facere debet ieiunus: & neque illi antea comedant, neque ipsi qui eos mittant.

Iuret. & Gold. *Papa eius nomine II.* *Hoc iudicium autem petente* * *D. Ludouico Imper. constituit B. Eugenius, præcipiens, vt omnes Episcopi, Comites, Abbates, omnisque Populus Christianus, qui infra eius jmperium est, hoc iudicio defendant innocentes, & examinent nocentes, ne periuri super Reliquias Sanctorum perdant suas animas malum consen-*
XXXV *tientes*. Porrò quantam fidem supradictis præstes, ex sequentibus nota. In Capitulari Ludouici Pij, nec verbum huius edicti: imò in *Lib. 5. cap. 34. de Sacerdotum purgatione ex cap. Domini Caroli* prohibitum legimus, ne alia probatione, quàm iuramenti à calumnijs
XXXVI. redimant innocentiam. Sic in *Lib. 1. cap. 8. de examinatione S. Crucis non facienda*, quę cum ceteris purgationibus vulgaribus in vsu erant; *sancitum est, vt nullus deinceps quamlibet examinationem Crucis facere præsumat, ne Christi passio, quæ est glorificatio, cuiuslibet temeritate contemptui habeatur*. II. Non locus, non tempus adnotantur, vndè edicti veritas apparère valeat. Eugenius, in
XXXVII calce edicti, petente Ludouico Pio, auctor decantatur: sed quis Eugenius? Papa. Eius proferantur exemplaria. Porrò cur Imper. Ludouicus Pontificem implorat, vt aquæ iudicium laudet? forsan quia Pius Imperator in sacrario manum extendere noluit. Agebatur de cęremonia Ecclesiastica, de benedictionibus, & exorcismis, quæ Pontificem respiciunt, non Cæsarem. Vera: Sed vnde solus absq; Pontifice in §. 81. capitularis sui Ann. Sal. 826. mandauit, *vt examen aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, à Missis omnibus interdicatur, ne vlterius fiat*. Quod ab eodem replicatum legimus Ann. 832. *in cap.* 25. Anno Imperij ipsius Ludouici XVI. *Vt examen* (inquit) *aquæ frigidæ, quod hactenus faciebant, à Missis nostris interdicatur, ne vlterius fiat*. Aqua frigida cur primùm interdicatur, & sola, arcanum inuoluit. Frigida primùm, & sola forsan, quia pluribus insidijs exposita: innocens cum crederetur, ni contra naturam aquæ frigidæ cruciaretur adustus. Facilius est vt plurimùm nocentem haberi prò innocuo, si hominem facinorosum immittas in aquam frigidam, quàm calidam. Nam in frigida haud rerum inuerso statu, in miraculum vertis, quod ipsius aquæ natura est. In calida verò si innocens est, quem immittis, nonnisi per miraculum illæsus egreditur. Facilius est diuinam etiam tentando iustitiam, eam in calida, quàm in frigida prouocare. In frigida namque, etsi non exaudiat, nulli faciens iniuriam, suo facinora reseruat iudicio, quę humana præterit malitia. Ex aduerso in calida, cum non possit *mater obliuisci infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui*, durum est, quod pietas patiatur diuina damnari iustum, cruciari innocentem. Primum igitur in prohibitione fuit aqua frigida. Inde fidelium frigescente pietate, hominumque feruente malitia, visum fuit Pontifici Stephano V. Sal. Anno 885. ferri etiam candentis, & examen aquæ ebullientis interdicere. Rationem quærenti satisfacit Pontifex. *Nam ferri candentis, vel aquæ feruentis examinatione confessionem extorqueri à quolibet sacri non censent canones: & quod sanctorum patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione publicata deli-*

Apud Goldastum. *Ibid.* XXXVIII. XXXIX. *Cap. 20. consultu. sti 2. q. 4.*

delicta, habito præ oculis Dei timore, commissa sunt regimini nostro iudicare. Occulta verò, & incognita illi sunt relinquenda, qui solus nouit corda filiorum hominum. Idem confirmauit *Alexander II.* Sal. Anno 998. licet per errorem *Gregorij M.* nomen irrepserit *in c. 7. mennam. 2. qu. 4. Vulgarem denique* (inquit Alex. II.) *ac nulla canonica sanctione fultam legem, feruentis scilicet, siuè frigidæ aquæ, ignitique ferri contactum, aut cuiuslibet popularis inuentionis (quia fabricante hæc sunt omninò ficta, inuidia) nec ipsum exhibère, nec aliquo modo te volumus postulare, immò Apostolica auctoritate prohibemus firmissimè.* Legem porrò per abusum deformatam, vt restitueret Pontifex Lucius III. Ann. Sal. 1181. mandauit iudici testibus iterum comprobare, quæ fuerant aquæ frigidæ præuio discussa iudicio; nullo habito ad iudicia peregrina respectu. *Ex tuarum* (inquit Lucius) *intelleximus continentia literarum, quod cum H. Presbyterum (quia infamabatur de homicidio) à Sacerdotali officio suspendisses, prædecessoris tui literas tulit in medium: quibus apparuit eũ iudicio aquæ frigidæ suam innocentiam purgauisse, & Episcopum suis eum literis absoluisse. Quia verò peregrina iudicia sunt inhibita, purgationem quam præstitit, sufficere non putantes: Mandamus quatenus si accusatores idonei non apparuerint, & cum septima, aut quinta manu sui ordinis, per purgationem canonicam innocentiam suam ostendat, sibi iniũgas, quam cum præstiterit, suspensionem sine difficultate relaxes.* Credebatur abundè prouisum, vt Gentilium abusus, qui longo iam tempore in Ecclesiam irrepserat, euelleretur. Quùm Gentilitatis nouo florente surculo, visum est eradicare plantaria. Nonnisi consecrato ferro, vel aqua Dominum tentare audebant; inde in Clericos exorcizantes interdictum dirigere placuit; vt ablegato ministro, deportaretur & ministerium. Sal. An. 1198. Innoc. III. edidit Decretũ. *Nullus quoq; Clericus purgationi aquæ feruentis, vel frigidæ, seu ferri candentis, ritũ cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat.* Nec satis. Legem vicit abusus, vsq; in Annum Sal. 1216. quo tempore Liuonij à Fratribus Templarijs, quùm cogerentur crimina ferro purgare candenti, à Pontifice Honorio III. sub

In c. ex tuarum 8. de purgat. Canon.

In cap. 9 sententiã. Ne Clerici, vel &c.

XL. *Cap. 3. dilecti de Purg. vulgari.*

excommunicationis pœna fuerunt exempti. Aliunde enim non videbatur excantationibus obstandum, quæ vt Gentilium propriæ Idolatriæ maiestatem adebant, & cum Christiana Religione fortiùs de veritate certabant. Si vrgeas miracula? peragentium merita obijciam, qui speciali reuelatione, & quasi obtorto collo manuducebantur inuiti; & spiritu debachati superno canebant ignota. Cui vnquam donauit Omnipotens arbitrarijs excantationibus supernam constringere iustitiã? Testamẽta reuoluas, ignis, vel aquæ non offendes iudicium. Si hominũ daretur arbitrio ordinem immutare iudicij, plura daret Tribunal, quàm phenomena Cęlum. Legum normã ne prætereas: innocentẽ datur per falsa damnare allegata, quem recti norma, & infallibilis iudicis anima propriò visu probauit innocentem. Fallax, vel non, ferri, aut aquæ experimentum dicas; redarguam, si fallax, cur eo innocentia agitatur? Si infallibile signum, cui necessariò natura ipsa obediat; nec ex meritoria purgandorum hominum causa, sed aliũdè humanæ voci Deus obedit; nonnisi ex pacto, vel institutione superna ferri, & aquæ arcana produces? si sic est, ostende pactum, institutionẽ recole. Hęc cum fugiant, in incertum omnia feruntur. Eucharisticum reuocã mysterium, vbi Deus debet de Cęlo descendere, licet ex ore proditoris imperium ascendat. Operati enim non operantis merita pendet, & tamen iniquitas dummodò regularis informet, cęlestia pandit. Accusatus de furto, si priusquam contrectet vomeres, Reliqua piacula haud purget, puta adulterium, sacrilegia, si quorum verè sit particeps, licet latrocinij innocens, vindicabit securus libertatem? vel vno polluta innocentia crimine, submersa cadet onerata nocentiæ, & innocentiæ compensatione? Antiqui oppidò peccatis prius exo- XL.
nerabant, ponè ferri aggrediebantur iudicium. Qui verò tumidi præteritorum non horrebant culpam, inueniebant in ipsa innocentia pęnam. Hæc illa causa, quæ forsan fidei vim faciens; dico montibus, transite illuc; nec mouentur. Dixi mari, siste gradum, & intrauerunt aquæ, vsq; ad animam meam. Mortuam dicit fidem, quia sine operibus. Contingenti itaq; iudicio vitam submittes huma-

humanam? quod vel Dęmonũ illusione, vel
XLI. herbarum succo, vel perfidia peccati religionẽ Christi prouocat in discrimẽ? Hęsitare ne valeas, quid humana possit, attende malitia.

Gregor. Turon. lib. 1. de glor. mar. c. 81. Inter Diaconum Catholicum, & Arrianum Præsbyterum fidei quæstio erat. Arrianum Catholicus prouocat; *succendatur* (inquit) *ignis æneus, & in feruenti aqua annulus alicuius proijciatur, qui verò eum sustulerit ex vnda feruenti, ille iustitiam consequi comprobetur*) *conditionem Hæreticus accipit. Interea Diaconus diffidentia quadam tentatus vnguẽtis quibusdam brachium, manumq; illinit, Hæreticus negat periculum subire; cum Catholicus brachium exsereret, Hæreticus vidit vnguentis delibutum, exclamat aduersarium magicis prę sidijs confidere, non fidei, oritur altercatio.*

His itaque litigantibus superuenit Diaconus alius ab vrbe Rauenna Hyacintus nomine, sciscitansq; quæ esset hæc altercatio, vt veritatem cognouit, nec moratus extracto è vestimentis brachio in æneum dextera mergit: annulus autem, qui inectus fuerat, erat valde leuis, ac paruulus, nec minus ferebatur ab vnda, quã vento ferri posset, vel palea. Quem diu multumque quæsitum infra vnius horæ spatium reperit, accendebatur interea vehementer focus ille sub dolio, quo validius feruens, non facilè posset assequi annulus à manu quęrentis, extractusq; tandem. Nihil Diaconus sensit in carne sua, sed potius protestatur in imo esse frigidum æneum, in sumitate verò calorem teporis modici continentem. Quod cernens Hæreticus valdè confusus inijcit manum audax in æneo, dicens: præstabit mihi hoc fides mea: iniecta manu protinus, vsq; ad ossium internodia omnis caro liquefacta defluxit, & sic altercatio finem accepit.

Obijcies minimè profutura fuisse Diacono illa collyria? respondeo vt de futuris nullum consilium; ita de præteritis omne iudicium. Turiui Monachi historiam ne pertrãseas, quam recenset Augerius Busbequius ad
Ep. 4. XLII. Turcas Legatus Cæsareus. *Descendit is* (inquit) *in aream domus, pauloq; post reuertit sublato vasti ponderis saxo, quo sibi in nudatum pectus, aliquot ictus inflixit, quibus hoc penè percelli potuisset: Hinc manum iniecit ferro, quod in foculo ad eum vsum accenso cãdens factum erat. Id ori insertum, omnem in partem aliquãdiù versat, non sine saliuæ stridore. Erat ferrum illud oblongum, sed altero capite crassius, et quadrangulum, quod ore recepit, vi ignis sic feruefactum, vt à candente carbone nihil differret. Quo facto ferramentum in ignem recondit, meque salutato, & accepto munere discedit. Admirabantur qui circumstabant mei domestici, pręter vnum, qui se plus reliquis intelligere arbitrabatur: & quid vos, inquit, fatui, ita miramini? an fieri reuera creditis? præstigia sunt ista, & mera oculorum ludibria, ac simul ferrum, qua parte è foculo extabat, arripit probaturus, sine noxa contractari. Sed non citius manu comprehenderat, quam reiecit: vola, & digitis sic adustis, vt pluribus diebus persanari ægre potuerit: quem casus magnus sociorum risus consecutus est, rogantium, iamne illud calere, an nõdum etiam crederet; inuitantiumq; vt denuò contingeret. Idem Turca, (pergit Busbequius) commemorabat suum cœnobiarcham vitæ sanctimonia, & miraculis clarum, consueuisse in lacum, qui esset cœnobio propinquus extendere pallium, in eoque sedentem, qua visum esset suauiter circumuectari. Eundem excoriato, exenteratoque verueci nudum alligari solitum, vt priores pedes brachijs, posteriores cruribus eius aptarentur, ita coniectum in feruentem furnũ, manere, donec illæsus ipse se promi iuberet. Non credo, inquiens, nec ego, audita modo refero: sed de ferramento candente, quod vidi testor; Nec tamen ea res tantam habeo admirationẽ. Haud dubiè dum in area saxum, quærere simulabat, aliquo medicamento sibi os aduersus ignis violentiam præmunierat, qualia reperiri non ignoras. Nam memini me in foro Veneto videre circulatorem plumbum igne liquefactum contrectare, eoq; sine offensa tãquam manus lauare.* Ego ipse vidi semel.

Propterea Iuo agens de hac ferri igniti Ep. 74.
probatione, negat conuictum adulterij militem, cuius manus inusta fuerat. XLIII.
Cauterium (inquit) *militis nullum tibi certum præbet argumentum, cum examinationem ferri candentis occulto Dei iudicio multos videamus nocentes liberatos, multos innocentes sæpè damnatos. Præterea cum talis examinatio sit in Deum tẽtatio, non est mirum, si diuino iudicio deseritur, cum incautè, & sine iudiciali sententia ab aliquo suscipitur*; quasi si cautè suscipiatur, iudicis præuio decreto, non sit illicita. Quod falsum, quia vel innocentia potest aliter deprehendi, vel non? Si potest; ergo nulla necessi-

tas cõfugiendi ad miracula; ergò apertè Deũ tentat? Vade itaq; retrò Satanas. *Scriptum*
4. Mat. *est enim non tentabis Dominum Deum tuum.*
XLIV. Si non potest, vt voluit Salomon, *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas, vt non comburantur plantæ eius?* ergò iniustus iudex erit, qui diuino reseruata iudicio, quia humano medio patere haud possunt, audet iudicare. Gentilibus ipsis fuère similia experimenta suspecta; Vndè eum reuocarunt ad Crucem, qui rupto laqueo su-
XLV. spensus cecidit; vel de saxo deiecti, superuixerint licet, repetuntur ad pęnam. Contro-
Cõtrou. 3. lib. 1. controu. uersiam, quam mouet Seneca fas sit transcribere; si enim credidère Romani veneficijs, ita potuisse corpus induri, vt saxa reuerberaret; cur non medicamentis, & collyrijs, vt manum armaret in flammas?

Seneca controu. 3. lib. 1. *Lex.* Incesta de saxo deijciatur. *Thema Incesti dãnata, antequã deijceretur de saxo, inuocauit Vestã. Vixit deiecta, repetitur ad pęnã.*

Contra Incestam. *Latronis*. Hoc *expectatis, vt capite demisso verecundia se ipsa antequam impelleretur, deiecerit? id enim deerat. Vt modestior esset in saxo, quam in sacro fuerat, constitit, et circumlatis in frequentiam oculis, sanctissimum numen quasi parum violasset inter Altaria, cœpit in ipso, quo vindicabatur violare supplicio. Hoc alterum damnatæ incestum fuit. Damnata est, quia incesta erat: deiecta est, quia damnata erat: repetenda est, quia, & incesta, & damnata, & deiecta est. Dubitari potest, quin vsq; eo deijcienda sit, donec efficiatur propter quod deiecta est? patrocinium suum vocat pereundi infelicitatem, Quid tibi importuna mulier imprecer, nisi vt nec bis quidem deiecta pereas? Veniet ad colendum Romani Imperij pignus, etiam si non stupro, vt certè carnificis manu incesta, inuocaui, inquit, Deos. Statuta in illo saxo Deos nominasti, & miraris, si iterum te deijci volunt? si nihil aliud, in loco incestarum stetisti.* Cestij Pij narratio. *Quid agam? exponam quando stuprum commiserit? cum quo? quibus conscijs? Ista quia probaui damnata est, quid postea accessit, quod illam virginem faceret? quod iacuit in carcere? quod ducta est ad saxum? quod inde proiecta? ait se innocentem, quia perire non potuit. Ita lex de Sacerdotum iure in iudicio quæri voluit, de Iudicibus, in supplicio? ampliatur à Iudicibus in pœnam, postulat, vt, cum contra pœnam causa tuta non fuerit, contra causam tuta pęna sit. Non putas legem cauisse, vt perires: quæ cauit, quemadmodum perires? Exoremus te mulier, vt iterum absoluaris. Aut tu Sacerdotium violasti, aut Dij Sacerdotem. Malè de Dijs existimas, si Sacerdoti suæ tam fero succurrunt, lata est sententia, pronunciatum est, damnata es. Interrogo te hoc loco mulier: responde mihi. Sunt Dij?* Arellij Fusci patris. *Iterum experiamur: Quid times propitios Deos? Erat, inquit, præruptus locus, & immensæ altitudinis. Dicebam tibi. Incestam lex mori voluit, stat moles abscissa in profundum, frequentibus exasperata saxis, quæ aut elidant corpus, aut de integro grauius impellant; inhorrent scopulis enascentibus latera, & immensæ altitudinis tristis aspectus; electus potissimum locus, ne damnati sæpius deijciantur.* Fuluij Sparsi. *A superis deiecta, ab inferis non recepta, in cuius pœnam saxum exstruendum est.* Iunij Bassi. *Nihil putabam amplius adijci posse audaciæ istius, quam quod in illa Cruce Vestam nominauerat, ab ipso enim supplicio in Templum vsque reuoluta, quidquid secundum Deos sanctissimum est, contactu suo polluit; quàm à saxo nusquam reuerti fas est, nisi ad saxum. Quanto minus quam in Templum resiluit? huc potius venit, vbi damnatur, quam illo ubi absoluitur.* Albutij Sili. *Si quis adhuc dubitabat de deiecta, veniat, & sibi ipsi credat. Hæc impudentia virginis est: in vrbe tam beata, cum tot superent Virgines, cum tot Principum filiæ sint, postulat, ut præteritis his propemodum ab Inferis eruatis Sacerdotem. Quare ergo si incesta sum, viuo? nescio: hoc vnũ scio, nec fieri quod non potest, nec portentum esse quod potest. Absit, nefas est, vt id saxum absoluat, quod tantum damnatos accipit.* Argentarij Narratio. *Penè Iudices narrare cœpi, qualis esset rea, sed quid efficiam, cum illam incestam probauero? nempe vt de saxo deijcienda uideatur, iam visa est. Non imitabor istius impudẽtiam, vt repetendo iudicium, quod factum est improbasse videar, quod exigebatur, probaui: quod iudicastis, exequar.* Cornelij Hispani. *Deos, Deos inuoco, quos priore iudicio nõ frustra inuocaui, incesta quam tardissimè pereat, Inuocaui, inquit, numina, Quid inuocas mulier? si innocens es, Dij non sunt. Videte quantũ Sacerdos*

dos peccauerit, quæ nec absolui potest, nec mori. Aut tu Sacerdotium violasti, aut uos Sacerdotē. Erras si satis ad Sacerdotium putas, perire non posse. Romani Hispanis. *Ab Tarpeia ad Vestam, cuius vitam carnifex rupit, à Templo ad saxum, à saxo ad Templum, hic pudicæ sacerdotis inter supplicia, & vota discursus est. Inter superos, inferosque iactata in nouam pęnam reuixisti.* Pompeij Silonis narratio. *Quod ad rerum expositionem pertinet, Iudices non committant, vt Deorum immortalium vltionem morer, incesta saxo deijciatur lege damnata est: habetis iudicium. Deiecta est: habetis exemplum.* Vibij Galli narratio, *breuis expositio rerum est, Aduersariam incesti postulaui, accusaui, damnaui, carnifici tradidi: permittis iam abeam? Accusator recede eamus ad absolutionem tuam, ita Dij damnatam absoluere maluere, quam Sacerdotem? Sero innocentiam damnata concupisti, vitam deiectam.*

Altera pars *Sillij Sparsi*. Damnata deiecta est; absoluta descendit. *Arelij Fusci Patris.* putares puellam demitti, non cadere *Cestij Pij*, nullam habebat gratiam; in Templo dixerat, itaque tantum Deos inuocabat. Lex Sacerdotem non vsque ad saxum differret, nisi expectaret Deorum sententiam. *Cornelius Hispanus* descripsit altitudinem montis, etiam securè despicientibus horrendam, & adiecit, Carnifex quoque recedens impellit, nihil fecit, tamquam rea, contumax est innocentia, turpe putabat Sacerdos rogari, nisi Deos. *Marillij*. Mirandum est si oppressa est virgo sine gratia? cuius enim genibus submisit manus? quem deprecata est, quæ tardè rogauit etiam Deos?

Diuisio. Latro in has quæstiones diuisit. Vtrum lex de incesta tantum sit, quæ deijciatur, nec pereat: An etiam damnata. Si innocens post damnationem apparuit. Deijci non debeat. An hæc innocens sit: An hæc Deorum adiutorio seruata sit. *Cestius*, & illa subiunxit huic vltimę quæstioni: An dij immortales humanarum rerum curam agant. Et si agunt, An singulorum agant, si singulorum agant, an huius egerint. Improbabat *Albutius* quod hæc non tamquam particulas incurrentes in quæstionem tractasset, sed tanquam problemata *Fuscus Arellius pater* sic diuisit. Vtrum incestæ pęna sic deijci, an perire, vtrum Prouidentia Deorum, an casu seruata sit. Si voluntate Deorum seruata sit, an in hoc vt crudelius periret.

Color. *Hic color ferè sententijs quas proposui, permixtus est. Quid tamen Cestius senserit, indicabo. Contra Sacerdotem qui dixerunt, videri Deos, infestos illi, in hoc eam seruaße, vt diutiùs torqueretur, aiebat Cestius, malle se casu uideri factum, quàm deorum voluntate: nam si semel illos interuenire huic rei fateremur, manifestius erit in pęna seruatam esse Sacerdotem, quàm in pęnam actam: quæ non probabat ille.* Triarij. *Remissam tibi pęnam putas? ampliata est, & ipsa, inquit, ampliatio, quæ apud iudices fieri solet: & verbū in sententia positum, non est damnantis, sed dubitantis. Declamauerat apud illū hanc ipsam controuersiam. Varus Quintilius, tunc Germanici gener, vt prætextatus, cùm descripsisset circumstantem turbam dolētem, quòd tam citò oculis pęna subduceretur, dixit: Exaudierunt dij immortales populi vota. Incestam, ne citò præceps supplicium transcurreret, reuocauerunt. Cestius multa contumeliosè dixit in ipsam sententiam. Sic, inquit, quomodo quadrigas, reuocauerūt: nam & antè posuisti similitudinem, quia & hæc de carcere exierat. Cùm multa dixisset, nouissimè adiecit rem, quam omnes improbauimus. Ista negligentia pater tuus exercitum perdidit, filium obiurgabat, patri maledixit.* Pastor Aretius *hanc controuersiam apud Cestium iam Senator dixit, & hunc colorem optimum putauit: Sic veneficijs corpus indurùit, vt saxa reuerberaret. Multùm Cestius hanc corripuit, & dixit, Hoc est, quare ego auditores meos inuitem ad alios audiendos ire: hoc malè mihi facit ille, qui aut athleta aut pyctes est. Dicebat autem in Albutium, qui illis diebus dixerat in hac controuersia, durius saxo: & in Bassum Iulium multa, qui dixerat, Virgo de sub saxo. Othonem Iunium patrem memini colorem insulsum inducere, quod minùs ferendum est, quòd libros colorum edidit. Fortasse, inquit, pœnæ se præparauit: & ex quo peccare cœpit, cadere condidicit.* Silo Pompeius *hunc colorem tentauit. Præstatur, inquit, quædam dānatis sacerdotibus verecundia, erubuimus quicquam ex damnata veste detrahere.* Hispanus *dixit: Ita putaueras vna te pœna posse defungi, cùm in saxo Deos nominasses?* Triarius *indignantium voces descripsit, & dicentium:*

Quia

Quia non potes, non vis mori. Marillius *dixit: Constituta in saxo inuocauit Deos: publica indignatio exorta est, audet ista nominare Deos; audet hoc loco? Quid autem habet iam quod illos roget, nisi bonam mortem?* Diocles Carystius *dixit:* πάλαινα καὶ τὸ δύπτεον (ait.) *Puton* ait: ἀεὶ ἐχθρὸν νομίσῃς ἐφ᾽ ᾧ βέβλησαι.

Zelotypiæ obijcies sacrificium Iudæis datum, qua pena ait *A Lapide* testabatur
Num. 5. Deus se fidei coniugalis presidem, vindicem,
XLVI. atque innocentiæ testem, & custodem. II. se occulta scelera videre, notare, & prodere. III. grauissimum adulterij scelus publica, & horribili vindicandum pena, vt mulierum coerceretur libido. Solent enim hæc adulteria in occulto committi, vt vix probari possint, vt
Cap. 31. n. 9. habet Iob. *Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens dicit: Quis me videt? tenebræ circundant me, & parietes cooperiunt me.* Inde Deus eorum sibi arrogat iudiciũ; ne Zelotypia ad dissidia, & cædem prouocet maritum. Hæc & maiora cum vrgeant, cur sacrificio Zelotypiæ iam sublato, candentis
XLVII. ferri iudicium non submittitur? Respondeo eiusdem esse instaurationem, & destructionem. Zelotypiæ sacrificium cum antiquauerit Deus, non debet, nec valet homo remittere. Zelotypiæ sacrificium si humanæ potentiæ non fuit; vnde terrena virtute poterit homo elementa subuertere, & rerum immutare naturam? Antiqua legalia aboleuit (& fas erat vt translato Sacerdotio, & legis translatio fieret) quæ porrò remittere voluit, & in figurato adimplere, ipse sua Omnipotẽtia peregit cum in baptismo Circumcisionem impleuit; Agnum Paschalem in Eucharistia vt similia, quæ Apostolis non commisit, sed ipse penè exinanitus composuit. Cur non remiserit, sciscitanti respondeo: Curiosæ mentis esse quęsitum, vnde curioso dicam mandasse Deum vt remitteret. Ceremonialia vetera, quæ pęnè innumerabilia, cur non remiserit Deus, si dixeris, idẽ de politicis dicam. Quæ Hæbreorum exègit durities, non veniunt in consequentiam; penès quos visibilibus miraculis, atq; portentis fatigauit Deus legem fulcire ruentem. Visibilia cessarunt signa, dedignatus Deus miraculorũ pretio fidem hominum comparare. Quibus petita miracula in agentis cessere ludibrium, non in confessionem veritatis. Inde fraudolentam Iudęorum promissionem dixit Hieronymus cum Crucifixo Domino offerrent;
Si filius Dei est, descẽdat de Cruce, & credimus XLVIII.
ei. Quid enim plus est, de cruce adhuc viuentem descendere, an de sepulchro mortuum resurgere? Resurrexit, & non credidistis. Ergo etiam si de cruce descenderet, non crederetis Hebræorum itaq; exempla, nequeunt esse Christianorum regula. Nisi, & relegatio XL. Ann. in Deserto, & sub Pharaone captiuitas, quæ duræ ceruicis flagellauit Populum & nobis sint expectandæ. Zelotypię exoleuit sacrificium non per abusum, sed per Legislatoris decretũ, in ara crucis legalia antiqua consummantis. Tantæ figuræ si figuratũ habes, scripturæ proferas testimonium. Absit hodiernis temporibus Zelotypiæ sacrificio adulteria paterent; quot mulieribus intumesceret venter. Ludit de equab. Hispanis.
Ore omnes versæ in Zephyrũ stãt rupibus altis;
Exceptantq; leues auras, & sæpè sine vllis
Coniugijs vento grauidæ, mirabile dictu. Virg.

Sed fęminas respiciebat, quæ inaccessibus inclusæ rupibus, imbre, vento, sed masculino concipiunt. Matronarum itaque honestas antiquari exigebat sacrificium huiusmodi; & Prouidentia superna, cui deesse non possunt occulta remedia, vt suauiter puniat, delicta latentia. Miracula admittimus tentationem negamus, qua Deo velimus legem XLIX.
imponere. Innocentiam subleuandam si vrgeas, vel iudiciario ordine, vel extraordinario examine, iuramenti puta, quod Euangelica Matth. 5. n. 34.
lege prohibitum, sed pro terminandis litibus Hab. 6.
Apostolica concessum? Respondeo Iusiuran- n. 16.
dum iudiciale numquàm lege vetitum; Imò extraiudiciale, si necessarium sit ad fidem conciliandam, Christus ipse non abhorruit. Quid enim Christi verbum *Amen, Amen dico vobis?* Species est iuramenti. Cœterum superstitiosas purgationes ad excantanda elementa, & diuinam adiurandam iustitiam vt de Cœlo descendat; sunt hominum deliramenta, & meritò *vulgares* purgationes dicuntur, quas cum insaniret excogitauit vulgus. Ad has prouocasse Sanctos non firmat regulam, nisi velis, & reliqua imitanda miracula; eò enim si tendas, Paulum tibi dabo patronum. *Aemulamini charismata meliora.*